SS. D. N.

BENEDICTI XIV.

OPERA

IN DUODECIM TOMOS DISTRIBUTA

TOMUS XII.

BENEDICTI XIV.
PONT. OPT. MAX.
OLIM
PROSPERI CARD. DE LAMBERTINIS
PRIMUM ANCONITANÆ ECCLESIÆ EPISCOPI, DEINDE BONONIENSIS ARCHIEPISCOPI
DE
SYNODO DIŒCESANA
LIBRI OCTO
NUNC PRIMUM EDITI
AD USUM
ACADEMIÆ LITURGICÆ CONIMBRICENSIS.

ROMÆ, MDCCXLVIII.

EXCUDEBANT NICOLAUS ET MARCUS PALEARINI
ACADEMIÆ LITURGICÆ CONIMBRICENSIS TYPOGRAPHI.
SUPERIORUM FACULTATE.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

BENEDICTO XIV.

P. O. M.

EMMANUEL DE AZEVEDO SOCIETATIS JESU.

ULTÆ me causæ impulerunt, ut libros quos hactenus edidi, SANCTITATI TUÆ *inscriptos dedicatosque vellem. Primùm, quod sunt* TUI: *deinde, quod de hujusmodi rebus scripti, quæ in Pontificem Ro-*

manum convenire maxime videantur: postremo Canonicorum Regularium Conimbricensium voluntas, quos innumeris maximisque beneficiis obstrinxisti: Atque ii gratias, quas Tibi maximas habent, referre verò nullo modo possunt, agere saltem, atque aliquod eorum animi testimonium extare ad futurorum temporum memoriam cupiunt. Horum librorum, qui nunc vulgantur, non communis est causa cum ceteris, sed præcipua quædam ac singularis: sunt illi videlicet Tui, sed a Te scripti cum imperium teneres, atque ut eo verbo utar, quod, Zonara teste, Græci usurpabant de liberis quos pater regnum adeptus suscepisset, ἐν πορφύρᾳ *nati. Quamquam enim de his conscribendis consilium susceperas cum Bononiensi Ecclesiæ Tuæ præesses, atque etiam eorum adumbrationem quamdam facere institueras; plenius tamen digerere, & partibus omnibus informare cœpisti, postquam es in Romana Sede collocatus. Quis autem non videt liberorum eorum (sunt autem ut filii corporis, sic libri animi atque ingenii fœtus) præcipuam habendam esse rationem, quos non privatus, sed regnum adeptus pater susceperit? Certe eos solos spectari oportere cum de regni successione agitur, & Xersis exemplum declarat, quod tanto post tempore Ludovicus*

Sfor-

Sfortia renovavit; & nobiles Juriſconſulti tradiderunt, quos laudant Raynaldus Corſus Indagat. Jur. lib. 3., *& Joannes le Cirier* de Primogenitur. *Sunt igitur hi libri præ reliquis vere habendi atque appellandi Tui. Quid de eorum argumento dicam? Eſtne quod magis Pontificem Romanum deceat, atque eum, cui Eccleſiarum omnium fuit cura demandata? Quod ſi ad Eugenium Papam ſcribens Bernardus* lib.3. de Conſiderat. *id inter Pontificis Maximi munera veluti præcipuum recenſuit, quod ad Conciliorum Decreta pertinet, & Remenſis, quod recens celebratum fuerat exempla ſumpſit; quanto hoc magis ad eumdem pertinere arbitrabimur, ut Concilia rite, & ex ſanctiſſimis Diſciplinæ Eccleſiæ inſtitutis celebrentur? Atque huic quidem argumento contigit, quod neſcio an præterea ulli, ut cum multa haberet cognitu difficilia, nec ſatis explicata, diſceptatores nanciſceretur eos, non dico qui ſcientia prudentiaque non abundarent; ſed qui uſum atque experientiam, quantam res exigebat, ad hujuſce rei pertractationem minime afferrent; qui deſertam, credo, provinciam attingere, quam vacuam relinquere maluerunt. Nam Thomas Valdenſis, qui* lib. 2. doctrinalis Fidei *de Conciliis copioſe ſcripſit, Joannes Gerſon qui occa-*

stione data Constantiensis Synodi multa itidem edidit, quique eodem tempore floruit Joannes Breviscoxa, & paulo post Basileense Concilium Cataldinus Boncompagnus, *Dionysius quoque Carthusianus, Joannes Eckius, Judochus Clichtoveus, Joannes Cochlæus, Alphonsus Guerrerius, Marcus Mantua Bonavitus, Cyprianus Benettus, Rodulphus Cupers, Thomas Stapletonius, Adamus Tannerus, Stephanus Quaranta; quique de Synodo Diœcesana separatim diligenterque egerunt, Michael Thomasius, Joannes Antonius Massobrius, Bartholomæus Gavantus, Henricus Bottus, privati omnes fuere, infra Episcoporum ordinem cum scriberent constituti: Hanc ergo secuti vitæ rationem destituebantur maximis præsidiis, quibus generatim de Conciliis quæ necessaria erant, aut utilia, atque eorum habendorum modum decernerent; quod item valet de ceteris, qui in unius vel alterius fuerunt Ecclesiæ gubernatione versati: sive enim vitia caverent, quæ committi in Synodo habenda possunt, sive quæ facienda erant præscriberent, ad unam tantum vel alteram forte Diœcesim animum referre poterant, atque ex ea conjecturam facere ceterarum. Atqui is requirebatur, qui cum scientia inprimis polleret, jurisque latebras omnes*

pera-

peragrasset; tum vero in rebus esset maximis gravissimisque versatus; denique plurium, & si fieri posset, omnium Ecclesiarum curam sustinuisset. Nunc si res scriptorem ipsa suum per se deligere potuisset, quem alium depoposcisset sibi, præter Te unum? Unus Tu nimirum eras, qui plures annos negotiorum molem, quæ deferri ad Patres sacri Concilii Tridentini Interpretes consueverunt, ferme solus sustinuisti; cujus prudentia, solertiaque plurimæ fuerant eæque impeditissimæ quæstiones explicatæ; qui postea in Cardinalium Collegium cooptatus plures Diœceses sortitus, quarum altera mari alluitur, altera in mediterraneis regionibus sita est, multa cognoscere, de plurimis judicare, & quæ Tua ingenii ac mentis solertia est, omnia spectare potuisti. Evectus es in sublimem istam celsissimæ dignitatis Sedem. Quam multa his annis delata sunt ad Te; quam multa acciderunt magnarum conversionum momenta! Quam impedita, & plena tricarum negotia, quæ vel ad Ecclesiasticas personas spectabant, vel ad jura Ecclesiarum, vel ad Laicorum auctoritatem, finienda Tibi ac decernenda fuerunt! Quæ quidem admirabili prudentia illa Tua scientiaque felicissime expedivisti. Cum igitur harum rerum per-

pertractationem Tu potissimum susceperis, quæ nisi Te scriptorem nactæ fuissent, facile futurum erat, ut neminem alium idoneum reperire fortasse possent; cum omnia, quæ ad Synodum spectant, vel decerni in Synodo possunt, vel non sunt Synodalibus Statutis attingenda, diligentissime doctissimeque explicaveris; cui libros hos inscribi dedicarique par erat, nisi Tibi? Restat ut de Canonicis Regularibus Reformatis Congregationis S. Crucis Conimbricensis dicam, qui summo se ac immortali beneficio cumulatos profitentur, cum iidem hi Tui libri ut ad Academiæ Liturgicæ usum & institutionem absolutissimam ederentur, a Te benigne impetrarunt. Atque illi quidem, ut memores se, nec plane ingratos esse constet, summopere cupiunt; atque id contendunt, ut beneficiis tuis, quæ plurima maximaque acceperunt, per me aliqua ex parte satisfactum videatur: Quod quidem cum difficillimum semper judicavi, tum verò hoc tempore, quo mihi ipsi pro me multum est, vehementerque laborandum. Ego, Beatissime Pater, *nisi ornatum a Te semper, summisque beneficiis me confitear affectum fuisse, videar exuisse humanitatem omnem. Sed habent præteriti dies, quod me vel recordatione ipsa obruant atque per-*

percellant. Quantum enim illud fuit, quod Sodalitium Sanctissimæ Dei Parentis ab Angelo salutatæ (Primam Primariam *vocant*), *cujus mihi demandata cura est, præsentia ac majestate Tua honestare voluisti; quod ad juvenum eorum pietatem fovendam amplificandamque, me quædam orantem benigne audivisti; quod amplissimis illud privilegiis nuper auxisti: hæc Tu honestissimis adolescentibus, ceterisque, qui festis diebus ad preces fundendas convenire eò solent, contulisti. Est etiam quod Collegium Romanum universum Tibi referat acceptum, qui, ut Bibliotheca quæ adjecto non exiguo ædificio amplificata est, annuis quoque reditibus augeretur, litteris Apostolicis amantissime honorificentissimeque scriptis indulsisti. Est quod præterea Societas tota habet a Te maximum præclarissimumque beneficium, cum aliquem ex eadem Societate in sacrorum rituum Congregatione ad Consultoris munus obeundum perpetuo destinari sanxisti. Hæc cum ab omnibus gratias expostulant, tum verò præcipuo quodam jure a me, vel quod nominatim me cum illa conferres, non semel appellasti; vel quod planius perspicere potui animum Tuum, quem maxime in beneficiis conferendis attendendum*

offi-

officiorum Magiſtri volunt. Habes igitur, BEATISSIME PATER, *pro tot tantiſque beneficiis munus a nobis, quod neque propter tenuitatem deſpicere potes, neque propter indignitatem reſpuere; dignum Te, dignum doctrina ac majeſtate Tua, ex quo omnes intelligent, Te Dei O. M. exemplo, cujus vices geris, id ipſum nobis, quo non ingrati eſſe videremur, præſtitiſſe.*

LITUR-

LITURGICÆ ACADEMIÆ CONIMBRICENSIS
AUDITORIBUS

EMMANUEL DE AZEVEDO S. J.

Uanto vobis emolumento futuri libri ſint, qui de Synodo Diœceſana in Academiæ veſtræ uſum eduntur, nemo eſt, qui non videat. Habetis in his primò ritus omnes ſacraſque cæremonias, quæcunque uſurpari ſolent, non in Synodo dumtaxat Diœceſana, ſed in Provincialibus, in Nationalibus, atque in OEcumenicis ipſis Conciliis explicatas. Habetis perſonarum omnium quæ Conciliis interſunt, aut ad ea quoquomodo ſpectant enarrationem, & de illorum officiis muneribuſque multa nec vulgaria, & ſcitu digna. Habetis uberrimam tractationem, eamque ſingulari doctrina ac perſpicuitate inſtitutam difficilium Controverſiarum, rerumque graviſſimarum, quæ decerni in Synodis ſolent, vel quæ tanti ſunt ponderis, ut pleniorem conſeſſum, vel majorem aliquam auctoritatem expoſcant. Denique ſacrarum Congregationum Decreta plurima, & Conſulta, digniſſima quæ cognoſcantur. Quamobrem ſi ſacrarum diſciplinarum atque Eccleſiaſticæ eruditionis veluti ſummam quamdam his libris proponi vobis affirmavero, nihil a veritate, nihil a judicio prudentum alienum dixero. Hic enim vero conſtat quod Ariſtoteles *lib. 1. analect. poſter.* aliique viri ſummi tradiderunt, artium omnium ac diſciplinarum quoddam eſſe commune vinculum, & cognatione quadam inter ſe contineri; quarum ut nulla earum diſci perfecte ſine aliarum cognitione poteſt, ita neque edoceri. Quod Muſarum nomen ipſum declarat; quamquam enim ſingulæ propria quadam arte ac facultate continentur, a qua nomen etiam inveniunt, hoc tamen nomine appellantur, quod convenire ſimul debeant, atque eſſe, ut Caſſiodorus *lib. 3. var. epiſt. 31.* & Syneſius *in Dion.* explicavit ὁμοῦ. Itaque non omnium eſt tractationem argumenti alicujus inſtituere, & Præceptoris perſonam ſuſtinere; ſed oportet ut ſit is *Rerum omnium magnarum atque artium ſcientiam conſequutus*. Quod de Oratore ſuo Cicero ajebat: quod nos de librorum, de quibus agimus, Scriptore lucnlentiſſimo dicimus, qui ita per omnia ſpatiatur, ut ſimul oſtendat ſingularum rerum ſcientiam perfecte eſſe aſſequutum. Tanti Auctoris aliquid deperire, aut non omnia ad commodum, utilitatemque veſtram repræſentare neſas eſſe duco. Itaque non ſolum quæ hoc in Opere allegantur ab eo ſcripta dum Secretarii ſacræ Congregationis Concilii munere fungeretur, ſed opuſcula alia quæcumque reperiri poterunt, ſeparatim in alio volumine, quod Appendicis nomine diſtinguetur, exhibebimus. Vos cum in hiſce libris, tum in ceteris omnibus quibus doctiſſimi ſapientiſſimique Principis ingenii, ac judicii vim ſuſpiciatis, quibus animum ad præclariſſima ſtudia informetis, quæ certam viam ad ſanam ſolidamque doctrinam commonſtrent, uno in volumine concluſa omnia, & contenta habetis.

INDEX
LIBRORUM, ET CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

Notiones, Quæstionesque præliminares.

LIBER II.

De his, qui Synodum Diœcesanam cogere possunt.

LIBER III.

De vocandis ad Synodum, ordine sedendi, & sacris vestibus juxta proprium cujusque gradum adhibendis.

LIBER IV.

De Officialibus, seu Ministris Synodi, suam nimirum operam Synodo præstantibus, aliisque, qui pro futuris eventibus in Synodo eliguntur.

LIBER V.

De gerendis in Synodo.

L I B E R VI.

De Constitutionibus in Diœcesana Synodo edendis, earumque conscribendarum methodo.

L I B E R VII.

De his, quæ cavenda sunt in Constitutionibus Synodalibus.

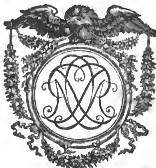
III. *Re-*

XVII. *De*

LIBER VIII.

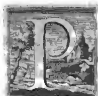
De ceteris, ad Diœcesanam Synodum pertinentibus.

PRÆ-

PRÆFATIO.

POST exactam vitæ nostræ partem fere maximam Romæ, in iis Congregationibus, ubi gravissima Religionis, & Ecclesiasticæ Disciplinæ negotia tractari solent; ut primum honore Cardinalatus, per fel. rec. BENEDICTUM XIII., licet immerentes, insigniti fuimus, cum regendam accepissemus Anconitanam Ecclesiam, & inde mox ad Bononiensem Metropolim, natale Solum, traducti essemus, animadvertere jam tum cœpimus, ignorari passim, aut certe non satis notas esse multas ex Apostolicis Constitutionibus, quibus Ecclesiæ Instituta gravissima continentur: Decreta autem, & Responsa Congregationum, aut nesciri penitus, aut non recte intelligi, plura sinistris interpretationibus in sequiorem partem accipi, atque corrumpi: quæ demum alii, ante Nos, Antistites, in Diœcesanis Synodis bene, sapienterque constituerant, ea vigere parum, negligi omnino, suam vim, pretium, ac dignitatem non obtinere; propterea quod ignoti essent fontes, unde Scita, & Consulta illa omnia deducta, ac corrivata fuissent. Id Nos perspicere certo potuimus, cum in Theologicis Consultationibus, quæ identidem Nobis præsentibus habebantur, tum in privatis colloquiis, quæ sæpe, varias ob causas, cum Ecclesiasticis hominibus serebamus: maxime vero quoties ad examen accedebant, sive minores Clerici,

ſive Pœnitentiæ Adminiſtri, ſive Parœciarum petitores, ut de ſingulorum ſcientia cognoſceremus.

Hanc porro tantam, tamque damnoſam inſcitiam conſiderantibus Nobis, atque, ut par erat, dolentibus, multa ad eam depellendam obverſabantur. Erant qui opportuniſſimum fore cenſebant, Academiam inſtituere, in qua per intervalla temporum, diſputandum eſſet, de iiſdem rebus, uti paſſim fieri in Litteratorum conventibus ſolet. Verum, præterquam quod haud facile inveniri poterant viri laborioſi, impigri, & idonei, eo numero, qui ad conflandum cœtum Academicum requiritur, id ſemper habent incommodi ejuſmodi Academiæ, quod uno dumtaxat laborante, otiantur ceteri, quæque ille apte, copioſeque proloquitur, aut non ſubeunt audientium animos (niſi ſi jam eruditi illi ſint, & iiſdem rebus exculti) aut cito effluunt, ad ſummum rudem tantummodo, & indigeſtam poſt ſe notitiam relinquunt: Nunquam vero late manant, nec ad notitiam publicam, uti opus eſt, propagantur. Alii alia ſubjiciebant, quæ longum eſſet hoc loco enumerare.

In tanta conſiliorum multitudine, ac varietate, viſum Nobis inire viam intentatam hactenus, & qua non alia fortaſſe planior, & expeditior. Uſu enim ipſo edocti, ad recte adminiſtrandam civitatem, atque diœceſim, proponenda ſubinde eſſe populo aliqua Edicta; ea Nos exarare inſtituimus, non ut alii ſolent, ſola præcipiendi formula, ſed arte quadam, & apta ad erudiendum methodo, præ-

præceptorum ſcilicet cauſas, & fundamenta commonſtrantes, Diſciplinam Eccleſiæ veterem, recentioremque explicantes, ea demum exprimentes omnia, quibus non ſolum permoveri quiſque poſſet ad imperata facienda, verum etiam rationes diſceret, propter quas unaquæque res injuncta eſſet, aut vetita, idque nullo ſuo labore, & incommodo.

Hoc inſtitutum, quod legentibus quidem facile, at Nobis, tametſi diu in ejuſmodi rerum tractatione exercitatis, laborioſiſſimum accidebat, brevi intelleximus, Deo noſtra cœpta ſecundante, magnas reipublicæ utilitates afferre. Exceptæ approbatione omnium ſecundiſſima noſtræ illæ Sanctiones, non intra diœceſeos Bononienſis fines continuerunt ſeſe, ſed ad circumpoſitas civitates primò, deinde ad remotiores volitare cœperunt, donec aliquot voluminibus comprehenſæ, & pluribus in locis impreſſæ, ad univerſam late Italiam pervaſerunt. Illud autem Nobis optandum maxime, ut ſiquidem eædem nunc, ex Italico in Latinum ſermonem cum fide converſæ ſunt, tam fructuoſæ inveniantur ultra Montes, & apud omnes ubique gentes, quam in Italia fuerunt.

Secundum hæc parabamus Diœceſanam celebrare Synodum, certis tamen præfinitis rerum diſcutiendarum capitibus, præter quæ ſpatiari non liceret. Erant pleraque educta ex Edictis noſtris, quæ cupiebamus Synodali auctoritate rata, ac firma eſſe. Et videbamur Nobis iis Edictis, & Litteris attigiſſe omnia, quæ graviſſima ſunt, quæque ad Epiſcopi ſoli-

ſolicitudinem, & cognitionem pertinent; ſed ubi manum operi admovere cœpimus, tot ſimul obortæ voces, tot exauditæ ſententiæ ſunt, ut aliò convertenda conſilia noſtra judicaverimus. Negabant aliqui, viri ceteroqui probi, nec indocti, ullum extiturum operis pretium, niſi ad alia multa rerum genera Synodi cognitio traduceretur. Hoc ſcilicet decerni malebant, illud interdici, has, atque illas proponi contumacibus pœnas, hoc, illudve malis publicis remedium adhiberi: Res, maximam partem, extra Synodi poteſtatem poſitas, quaſque ipſi Nos ſæpe Romæ rejeceramus, & a ſacris Congregationibus improbatas, a ſummis Pontificibus reprehenſas, atque emendatas, videramus.

His ergo tollendis ex hominum mentibus præjudiciis, venit Nobis in mentem Commentationem edere de Diœceſana Synodo, eaque congerere ſimul, quæ circa hoc argumentum ſparſa multis in libris invenirentur, additis Patrum, Conciliorum, & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ documentis: Quarum rerum ingentem copiam habebamus in promptu, partim privato ſtudio, partim muneribus publicis, & experientia collectam. Ut rem totam ordinate perageremus, amplam diviſimus materiam in plura capita, omniaque complexi, quæ ad rem ullo modo, & maximè ad praxim facere videbantur, Opus noſtrum ad calcem deduximus. Sed quo maxime tempore illud relegere, expolire, & multis partibus augere meditabamur, obitu Clementis XII., abrumpere opus coacti fuimus, Romam vocati ſcilicet ad Car-

Cardinalium Comitia. Illam igitur rudem hactenus, mancam, & impolitam reliquimus in nostra Bibliotheca Bononiensi; hac tamen mente, ut simulac regressi essemus ad nostram Sedem, supremam illi manum imponeremus.

Verum inter hæc ad supremum Ecclesiæ regimen, nullo nostro merito, ac præter omnem opinionem evecti, id unum efficere potuimus primò, ut scripta omnia, & adversaria nostra Romam exportarentur: in quibus cum esset Commentatio, de qua dicimus, eam perdiu nec attingere licuit; tam multis, tam variis, tamque gravibus districti fuimus curis, toto hoc præterito tempore nostri Pontificatus. Nunquam tamen ejus perficiendæ, vulgandæque cogitationem abjecimus. Itaque post recognitos, auctos, & iterum typis impressos quatuor nostros de Canonizatione Sanctorum tomos; post eumdem laborem adhibitum nostris Operibus de Festis Domini, & Beatæ Mariæ Virginis, de sanctissimo Missæ Sacrificio, aliisque, quæ in Latinum conversa, & additamentis pluribus locupletata, vel prodierunt jam, vel prælo parata sunt; post vulgatum præterea Bullarii nostri priorem tomum, huc postremo animum convertimus, nactique subinde inter difficillima, & assidua Pontificatus negotia, aliquid vacui temporis, idque raptim Commentationi nostræ impendentes, eam aliquando tandem confecimus, seu verius fere ex integro elaboravimus: adeo multa sunt de novo addita, partim ex libris nostræ Bibliothecæ, partim ex nostris Bononiensibus Lit-

Litteris, & Edictis, partim denique ex iis, quæ toto nostri Pontificatus septennio decreta a nobis, & constituta sunt.

Ita in hanc qualemcumque formam redacta est Commentatio; quam Nos dum in publicum edimus, aliud nihil spectamus, nisi ut Episcopi suas celebrare Synodos rite, ac laudabiliter possint, nullumque præbeant locum querelis, quæ sæpe contra Synodalia Decreta ad Sedem Apostolicam perferuntur. Spe autem certa ducimur, non exiguum extiturum fructum laboris, & industriæ nostræ, si modo Præsules Ecclesiarum animo suo reputabunt, quod in Concilio Tridentino decretum est de Synodis celebrandis, nec leve negotium esse, nec temere, aut sine certis legibus peragendum. Sed ut nullum fore arbitramur, qui velit, sine justa causa, hanc officii sui partem gravissimam prætermittere, ita votorum nostrorum summam consequemur, si deinceps suas singuli Synodos celebrare instituent, non solum crebro, verum etiam recte, & ex præscripto illarum rerum, quas toto hoc Opere complexi sumus.

DE

DE SYNODO DIŒCESANA
LIBER PRIMUS.

NOTIONES, QUÆSTIONESQUE PRÆLIMINARES.

CAPUT I.

De Synodi nomine, & Synodorum divisione.

YNODUS, ut ipsa præsefert nominis etymologia, idem est, ac Concilium; seu plurium in unum locum, aliquid deliberandi gratia, conventus: Quocirca in annalibus Francorum *ad an.* 773. (*tom.* 2. *collect. Andreæ du Chesne pag.* 28.) legitur: *Tunc Synodum supradictus Rex gloriosus tenuit generaliter cum Francis apud Jenuam civitatem, ibique exercitum dividens &c.* Et *ad an.* 776. (*pag.*30.*ejusd. collect.*) *Conjunxit Synodum ad eamdem civitatem, & ibi placitum publicum tenens &c.* Et in annalibus Bertinianis *ad an.*767. (*tom.*3.*collect.cit.pag.*153.) habetur: *Synodum fecit cum omnibus Francis solito more in campo*. Aliquando autem locus ipse, seu oppidum, ejusmodi congressibus habendis stabiliter destinatum, appellatur *Concilium*, sicuti videre est apud Plinium *lib.* 1. *cap.* 9. *sect.* 35. ac proinde etiam Christianorum ecclesias, ad quas Fideles conveniunt, ab antiquis Scriptoribus non raro Concilia, & Synodos nuncupatas legimus; in quo sensu Constantinus Magnus *leg.* 4. *cod. Theodosiani*, *lib.* 16. *tit.*2. *De Episcopis & Clericis*, inquit: *Habeat unusquisque licentiam, sanctissimo Catholicæ, venerabilique Concilio decedens, bonorum, quod optavit relin-*

quere; nomine enim *Concilii* hic, ut in multis aliis Antiquorum locis, ecclesiam intelligi, observat ibidem Gothofredus. Eamdem vocis significationem elicuit Baronius *in Martyr. ad diem* 23. *Jun.* ex epistola S. Hieronymi ad Heliodorum, ubi Nepotianum laudat, quod *basilicas Ecclesiæ, & Martyrum Conciliabula diversis floribus, & arborum comis, vitiumque pampinis obumbravit*; per Martyrum quippe Concilia, denotari ecclesias, super Martyrum sepulcra erectas, fidem facit S. Gaudentius *serm.*17., in dedicatione cujusdam ecclesiæ, quam vocat *Concilium Martyrum*. Neque certe aliud, quam ecclesias indicare potuere, liber Pontificalis, cum Damasum narrat versibus adornasse *Martyrum Concilia*; & Gesta S. Stephani Papæ, cum de Nemesio referunt: *Circuibat cryptas, & Concilia Martyrum*; quæ loca bene perpendit du Cangius *in glossar.* & Joannes Molanus *ad d.* 23. *Jun. in Martyrol. Usuardi*, in quo Martyrologio eadem die narratur, corpus Joannis Presbyteri, Martyrio coronati, a Concordio itidem Presbytero *collectum, & sepultum juxta Concilia Martyrum*. Verum postea apud nos usus passim obtinuit, ut *Synodi*, & *Concilii* nomine, non locus, nec quicumque hominum cœtus, sed ii significentur, in quibus Episcopi intersunt, & Ecclesiastica negotia potissimum pertractantur.

2 Ejusmodi Synodorum, ex Petro de Marca *lib.6.de concordia &c. cap.*24. *num.* 5., aliæ olim dicebantur *Regiæ*, quæ non ex Episcopis solum constabant, verum etiam ex Optimatibus, & Comitibus Regni, ut omnium suffragiis leges conderentur, ad utramque politiam, Ecclesiasticam, & civilem disponendam: hujus generis Concilia frequentia fuisse Constantinopoli, observat Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. disciplin. par.*2. *lib.*3.*cap.*46. Frequentissima vero fuerunt in Gallia, cujus piissimi Reges, uti animadvertit Balutius *in notis ad Capitular. tom.*2. *col.*1028., nihil grave decernebant, sine Episcoporum, & Optimatum consilio, quod ipsimet fatebantur in suis edictis, quorum vetustissima formula, edita a Bignonio *in notis ad Marculphum lib.*1. *cap.*25. hæc erat: *Nos unacum Apostolicis viris, & Patribus, ceterisque palatii nostri Ministris &c.* Aliæ fuerunt, & sunt Synodi *Ecclesiasticæ*, in quas soli conveniunt Sacerdotes, ut de rebus statuant, ad Ecclesiam pertinentibus. Tres istarum species commemoravit S. Augustinus *lib.* 2. *de Baptismo contra Donatistas cap.* 3. (*tom.* 9. *oper. col.*98) nimirum, quæ per singulas regiones, quæ per singulas provincias fiunt, & quæ ex universo Christiano orbe congregantur; quibus quartam addidit Concilium Toletanum IV. *cap.* 3. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.*579.) illius mentionem faciens, quæ ex unius regni, vel nationis Episcopis conflatur. Quare Conciliorum, seu Synodorum quatuor nunc genera passim Auctores enumerant, *Generalia*, *Nationalia*, *Provincialia*, & *Diœcesana*. *Generalia*, quæ & *OEcumenica* dicuntur, ea sunt, ad quæ vocantur Episcopi totius orbis, qui possunt, & debent iisdem interesse, nisi legitime impediantur, & quibus præsidet Romanus Pontifex, vel per se, vel per suos Legatos. *Nationalia* sunt, in quæ conveniunt Archiepiscopi, & Epi-

& Episcopi unius regni, vel nationis, Præside ejusdem nationis Patriarcha, vel Primate. Hæc quandoque vocari *universalia*, quia scilicet talia sunt, quoad illud regnum, seu nationem, quamvis absolute, & quoad totam Ecclesiam, universalia non sint, notavit Bellarminus *lib.* 1. *de Conciliis cap.*4.; quocirca S. Augustinus *epist.* 47., *nov. edit.* 215. *num.* 2. (*tom.* 2. *oper. col.* 794.) *ad Valentinum*, secundam Synodum Africanam, sub Zosimo Papa, anno 418. celebratam, nuncupavit *plenariam*; & Synodus Toletana III., anni 589. *cap.* 18., se appellavit universalem, inquiens: *Præcipit hæc sancta & universalis Synodus*. Verum Natalis Alexander *hist. Eccles. ad sæc.* III., *dissert.*24. opportune animadvertit, ea fere semper plenaria, & universalia dicta esse cum aliqua limitatione, qua a vere Œcumenicis distinguerentur; sic præfata Synodus Africana dicta quidem est plenaria ab Augustino, sed *plenaria totius Africæ*: Et Synodus Carthaginiensis III. *cap.*7. simile Concilium vocavit *universale anniversarium*: *Qui ad Concilium universale anniversarium occurrere noluerit*, ut significaret se de illo loqui, ad quod omnes Africani Episcopi singulis annis confluebant. Allatum autem Toletani III. exemplum dubium est; nam in plerisque antiquis codicibus verbum illud *universalis* desideratur, ejusque loco legitur *veneranda*, quod videri potest in collectione Harduini *tom.* 3. *col.*482.& in Labbeana *tom.*5.*col.*1013.solum universalis legitur in Isidoriana collectione, & apud Ivonem *par.* 4.*Decret. cap.*244. *Provincialia* sunt, in quibus conveniunt Episcopi unius provinciæ, sub eorum Archiepiscopo, seu Metropolitano. *Diœcesana* tandem nominantur, quæ quilibet Episcopus congregat ex Parochis, Presbyteris, aliisve Clericis suæ diœceseos, quibus ipse præest.

3 Notissima, & pervulgata est hæc Conciliorum divisio, eamque communiter tradunt Doctores, præsertim Melchior Canus *De loc. Theolog. lib.*5. *cap.*3., Cardinalis Bellarminus *controvers. tom.*2. *lib.*1. *de Concil. cap.*4. Cabassutius *in notitia Ecclesiast. sæc. primi*, *in observation. de Conciliis Ecclesiæ num.*3., Doujat *in prænotion. Canonic. lib.*2. *cap.* 1. *num.* 3. & 4., Duvallius *de supr. potestat. Roman. Pontif. part.* 4. *quæst.* 1., ac Alphonsus Guererius in suo, non omnibus obvio tractatu *de Conciliis*, quem anno 1545. edidit, & Carolo V. Imperatori dicavit, qui reperitur inter miscellanea bibliothecæ Cardinalis Passionei *tom.* DLVI. & novissime Oddo Schartz *ad Decretales Gregorii IX. tit.* 2. *de Constitut. §.*2. *quæst.* 4. Attamen accurate pervolventi Ecclesiastica monumenta, nonnulla occurrunt Concilia, a Romanis Pontificibus celebrata, quæ ad nullam ex enumeratis speciebus referri commode possunt, sed videntur quodammodo mixta, ex Provincialibus, & Diœcesanis. Illis quippe aliquot interfuere Episcopi, quos in Urbe inveniri contigit, atque insuper Romani Presbyteri, aliique Ecclesiastici viri, sive hi ad Romani Cleri cœtum pertinerent, sive ex alienis diœcesibus Romam advenissent: Ejusmodi fuit Concilium illud, quod Cornelius Papa circa annum 251. Romæ habuit, ut de causa judicaret Maximi, Urbani, & Sido-

Sidonii, qui, ejurato Schiſmate, in Eccleſiam recipi poſcebant, de quo idem Cornelius in epiſtola ad Cyprianum, *quæ eſt 46.* hæc ſcribit *col.* 135.: *Omni igitur actu, ad me perlato, placuit, contrahi Presbyterium. Adfuerunt etiam Epiſcopi quinque, qui & hodie præſentes fuerunt, ut firmato conſilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet, conſenſu omnium ſtatueretur.* Haud abſimile eſt Concilium ab Agathone Papa ex ſexdecim Epiſcopis, & univerſo Romano Clero in Conſtantiniana baſilica congregatum, pro componendis rebus Eccleſiæ Britannicæ; cujus Acta referuntur in noviſſima collectione CC. Britanniæ Davidis Vvilkins *tom.* 1. *pag.* 47. Nec diverſa fuit Synodus habita a S. Gregorio Magno, cui ſubſcripſiſſe, legimus Epiſcopos duos, & viginti, & Romanæ Eccleſiæ Presbyteros tres ſupra triginta *in collect. Harduin. tom.* 3. *col.* 498. Alia ſimilium Conciliorum exempla videri poſſunt, collecta in tractatu, de ſtudio Conciliorum, Gallico idiomate conſcripto, & Pariſiis edito anno 1724. *pag.* 558., eorumdemque meminit etiam Cabaſſutius in brevi diſſertatione *de Urbanis, ſeu popularibus Synodis*, poſt Synodum Conſtantinopolitanam ſub Patriarcha Menna anno 536. Quin etiam animadvertere hic libet cum Thomaſſino *cit. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. Conſtantinopoli cum ſatis magno numero Præſules continuo verſarentur, ibi quamdam quaſi perpetuam Synodum fuiſſe conflatam, cui Regiæ urbis Antiſtes præſidebat, & difficiliores quaſque Eccleſiæ Orientalis cauſas terminabat. In ejuſmodi Synodo Epiſcoporum Conſtantinopoli ſorte obverſantium, Nectarius Conſtantinopolitanus Epiſcopus de cauſa judicavit Agapii, & Gabadii, de Boſtrenſi in Arabia Epiſcopatu inter ſe contendentium, ſicuti habetur *Jur. Orient. part.* 1. *pag.* 47. In ſimili Synodo a Chryſoſtomo exauthoratus eſt Gerontius Nicomedienſis in Bithynia Epiſcopus, quod narrat Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 8. In eadem Synodo idem Chryſoſtomus querelas & accuſationes audivit complurium Aſiæ Epiſcoporum, adverſus Antonium Epheſinum Epiſcopum, quemadmodum refert Palladius *in dial. de vita Chryſoſt.* Jam vero cum ab his Synodis abeſſent Laici, & ſoli in illis aſſiderent Epiſcopi, quod colligitur ex eodem Palladio, qui præfatam Synodum exacte deſcribens, ſolos Epiſcopos enumeravit; cumque prærerea in illis cauſæ dumtaxat diſceptarentur ad Eccleſiæ Forum ſpectantes, diverſæ profecto erant a Synodis illis Regiis, de quibus ſupra, ac proinde aliam conſtituunr Eccleſiaſticæ Synodi ſpeciem, ab iis quatuor diſtinctam, quas communiter Doctores recenſent.

4 Verum his prætermiſſis, quæ præſentis inſtituti non ſunt, Synodum Diœceſanam, de qua ſolum hic agimus, paulo accuratius conſideremus. Matthias Ugonius Epiſcopus Famauguſtanus Scriptor decimi ſexti ſæculi, de quo plura Dupin *in ſua Biblioth. Eccleſiaſ. tom.* 14. *pag.* 130., tractatum concinnavit, & evulgavir de Conciliis, qui in paucis bibliothecis reperitur, atque in tractatus præludiis *pag.* 4. ſcite animadvertit, Synodum Epiſcopalem, ſeu Diœceſanam frequenter ab Anti-

Antiquis vocari *Presbyterium*, ficuti reipfa nuper illam appellatam audivimus a Cornelio Papa. Eadem quandoque nuncupatur *Concilium Civile*, utpote quæ congregatur ab Epifcopo in fua civitate cum folis Presbyteris fuæ diœcefeos; quod colligimus ex *epift.* 14. (*tom.* 5. *collect. Hard. col.* 706.) Hadriani II. fummi Pontificis ad Carolum Calvum in caufa Herlefrini Presbyteri, in qua ait: *Sed nunc melius faceretis, fi quod in Civili Concilio apud fuum Epifcopum perperam geftum eft, in Provinciali Synodo apud vos rationabiliter, & apud Fratrem noftrum Hincmarum tractaretur*. Nunc autem, quemadmodum notat Doujat *cit. prænot. Canonic. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 16., ita proprie Synodi nomen fibi ufurpat, ut cum Synodum, fine ulla additione, dicimus, plerumque Diœcefanam intelligamus. Quare VVillhelmus Lindevvode ad Conftitutiones provinciales Angliæ, *tit. de officio Archipresbyteri* cum ftatutum offenderit, a Bonifacio Epifcopo in hunc modum editum: *Item ftatuimus, quod Epifcopi in fuis Synodis, & aliis Convocationibus, & finguli Archidiaconi in fuis Capitulis &c.* ftatim adnotavit: *Synodi dicuntur conventus, five congregationes Senum, & Presbyterorum, quæ debent fieri per Epifcopum annuatim*. Hæc de nomine: ad definitionem quod attinet, non incongrue a Botto *in fuo tractatu de Synodo Epifcopali part.* 1. *num.* 5., & ab Antonio Paulutio *in fua Jurifprudentia facra tit. de Comitiis Ecclefiafticis cap.* 9. *num.* 2. Synodus Diœcefana hifçe fere verbis defcribitur: *Legitima congregatio ab Epifcopo coacta ex Presbyteris, & Clericis fuæ diœcefis, aliifve, qui ad eam accedere tenentur, in qua de his, quæ curæ Paftorali incumbunt, agendum & deliberandum eft*.

5 Ita defcriptæ Diœcefanæ Synodi fpeciem quamdam & imaginem nobis exhibent Acta Apoftolorum *cap.* 21., Hierofolymitanam Ecclefiam gubernante Jacobo Minore, qui dicebatur Frater Domini, de cujus Epifcopatu Hierofolymitano fidem faciunt Clemens Alexandrinus, Eufebius, Epiphanius, Chryfoftomus, Cyrillus Alexandrinus, quorum teftimonia congeffit Petrus Francifcus Foggini *de Romano Divi Petri itinere, & Epifcopatu exercit.* 18. *pag.* 422. *& feqq.* Paulus Hierofolymam profectus eft, cumque illuc perveniffet, Jacobum adivit, apud quem ftatim *omnes collecti funt Seniores*. Hi vero poftquam audierunt uberem fructum, quem ex Euangelii prædicatione ubique Paulus reportaverat, eumdem admonuerunt imminentis ei a Judæis periculi, quibus erat eo nomine invifus, quod Circumcifionis, ac totius Mofaicæ Legis abolitionem vellet, & prædicaret; quanquam autem id effet a veritate alienum: Nam Paulus folum docebat, Legem Moyfis non effe neceffariam; quin immo fine Fide Chrifti inanem effe, nec quidquam conferre ad æternam falutem; Legis tamen ritus & cæremonias, utpote quæ nondum mortiferæ evaferant, nunquam damnaverat; quod quidem facile demonftrare potuiffet ex facto proprio, fiquidem ipfemet circumciderat Timotheum *Act.* 16., & Nazareatus votum fufceperat *Act.* 18., ficuti ad rem perpendit Tirinus *ad d. cap.* 21. *verf.* 21., nihilominus tamen Paulus, ut calumniam prorfus dilueret,

Seniorum consilium secutus, cum aliis quatuor viris Nazaræorum voto obstrictis, Templum ingressus est, ibique palam & publice Legis cæremonias explevit. Gesta hæc sunt non inter Jacobum tantum, & Paulum, sed coram universo cœtu Seniorum, hoc est Presbyterorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ, sicuti, teste Cornelio a Lapide *ibidem*, habet Græcus Textus; atque hi Presbyteri illi iidem erant, qui interfuerant celebri Concilio Apostolorum, in quo actum fuit de Legalibus *Act.* 15., quod ipsimet asseruerunt: *De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, nos scripsimus, judicantes, ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione*; ut narratur etiam *eod. cap.* 21. *v.* 25. Quamobrem ejusmodi Seniorum conventum cum proprio Episcopo Jacobo fuisse veram & propriam Synodum Diœcesanam, ad exemplum ceterarum primum habitam, expresse affirmavit Turrecremata *Summa de Eccles. lib.* 3. *cap.* 3. scribens: *Tertia species Conciliorum dicitur Concilium Episcopale, sive Synodus Episcopalis, quam celebrat Episcopus in diœcesi sua cum Abbatibus, & Clericis sibi subjectis .... Forma autem hujus Concilii præcessisse videtur in Concilio, quod Beatus Jacobus dicitur celebrasse Hierosolymis cum Senioribus, pro abolenda suspicione orta contra Paulum, de quo Act.* 20., idemque sentire visi sunt Beda, Comestor, & Alphonsus Guererius *in cit. tract. de Concil. cap.* 1. ubi ait: *Synodus a Paulo, & Jacobo celebrata fuit Hierosolymis super abolenda suspicione quorumdam Judæorum*. Nos vero, quanquam libentius assentiamur Cornelio a Lapide, Tirino, & Lorino *ad cit. cap. vers.* 18., Cabassutio *in notit. Ecclesiast. hist. Concil.*, *& Canon.*, *Synopsi primi sæculi num.* 11. aliisque negantibus præfatam Seniorum Congregationem fuisse veram Synodum; quoniam illi non vocati, sed sponte ad Jacobum accessere, ut Paulum inviserent & salutarent, nec rogati sententiam tulerunt, aut decretum aliquod edidere, sed amice dumtaxat Paulum monuerunt; attamen neminem inficiari posse putamus, speciem quamdam & imaginem Synodi in prædicta congregatione eminere.

6 Vera & propria Synodus Diœcesana, ac fortasse omnium prima, quæ in Ecclesiasticis monumentis occurrat, illa est, quam describit Siricius Papa *in epistola* 2., *num.* 3. (*tom.* 1. *collect. Harduin. col.* 852.) circa annum 389., ad diversos Episcopos data, adversus Jovinianum, ejusque socios, ubi diserte ait, Joviniani hæresim a se, & universo Romano Clero, coram se simul coacto fuisse damnatam: *Facto igitur Presbyterio* (inquit) *constitit, doctrinæ nostræ, idest Christianæ Legi esse contrariam. Unde .... omnium nostrum tam Presbyterorum, & Diaconorum, quam etiam totius Cleri unam scitote fuisse sententiam, ut Jovinianus, Auxentius &c. Divina sententia, & nostro judicio in perpetuum damnati, extra Ecclesiam remanerent*. Quod vero attinet ad alias Diœcesanas Synodos, quarum ad nos manarint Acta, & decreta, Ludovicus Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 73. *num.* 4., & Joannes Petrus Gibert *in suo corpore juris Canon. edito Lugduni anno* 1737. *tom.* 1. *prolegomen. par.* 1. *tit.* 18. *cap.* 3.

cap. 3. affirmant, omnium antiquissimam esse Altisiodorensem, celebratam anno 578. Nos antiquiores his proferre possemus; nimirum Landavenses tres Synodos Dioecesanas, si annis his consignandæ essent, quibus eas consignavit in collectione sua Henricus Spelmannus *tom.* 1. *pag.* 62. anno scilicet 560. Sed ex Usserii notis ms. monet David VVilkins *tom.* 1. *novissimæ collect. CC. Britann. pag.* 17. ad secundum Augustini Archiepiscopi Cantuariensis annum pertinere, ideft Christi 597. Nihilominus dubitandum non est alias longe his vetustiores fuisse, quarum Acta, & memoria exciderit: Etenim laudatus Thomassinus *eod. lib.* 3. *cap.* 75. *num.* 1. non immerito asserit, inter Synodos, eas quæ Dioecesanæ dicuntur, ceteris antiquitate præstare; primis quippe Ecclesiæ sæculis, cum immanes in Fideles sæviebant persecutiones, facilius fuit singulis Episcopis suum Clerum congregare, quam una cum aliis Coepiscopis in Provincialem Synodum convenire.

7 Enimvero quod olim frequentes essent totius Cleri cum proprio Episcopo congressus, præter ea, quæ ad hanc rem comprobandam inferius dicturi sumus, vel ex hoc, quod hic subnectimus, aperte conjicitur. Non pauci ad nos pervenerunt libri Poenitentiales particularium dioecesium proprii, quarum quælibet suum habebat, in quo præscribebatur modus excipiendi poenitentium confessiones, ac poenitentias, pro modo culpæ singulis injungendi; tradebantur præterea salutaria monita, quibus Sacerdos poenitentes a vitiis retraheret, atque ad virtutem alliceret; & tandem accuratæ, atque etiam minutissimæ observationes circa Forum sacramentale instituebantur; utque interea antiquæ reticeantur epistolæ canonicæ Sanctorum Dionysii Patriarchæ Alexandrini, Gregorii Thaumaturgi, & Basilii Magni, quæ ad rem facere possent, adhuc extant libri Poenitentiales Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, Bedæ, seu (ut alii volunt) Ecgberti Archiepiscopi Eboracensis, Rabani Mauri Archiepiscopi Moguntini, Burchardi VVormatiensis, & demum liber Poenitentialis Romanus ab Halitgario Episcopo Cameracensi, sæculo IX. insertus in suum librum Poenitentialem, editum ab Hugone Menardo, de quibus, & aliis videri potest Morinus *in fine operis de Poenitentia*. Hi porro libri Poenitentiales, cum totam respicerent dioecesim, non aliter ab Episcopo fiebant, quam de suorum Presbyterorum consilio, quod deducitur ex *epist.* 52. Cypriani *col.* 149. in qua non obscure innuit, tum primum de Poenitentiis, stabili quadam lege, imponendis, deliberatum fuisse, cum restituta Ecclesiæ pace, licuit Sacerdotibus, in unum convenire; atque idcirco, sive ratio habeatur rerum, quæ in illis decernuntur, sive personarum, quæ ad decernendum vocabantur, non immerito affirmari posse videtur, ejusmodi libros in Dioecesana Synodo fuisse exaratos.

CAPUT

CAPUT II.

De Synodi Diœcesanæ utilitate.

1 ETsi ad statuendam Synodorum Episcopalium utilitatem, satis superque esset, asserere, earum coactionem esse a sacris Canonibus præscriptam, atque a sacro Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 2. iterum præceptam, & ab Alexandro VII. summo Pontifice *in sua Constit.* 20. §. 8. (*tom.* 6. *Bullar. Rom. pag.* 37.) inculcatam, ubi alloquens Episcopos Italiæ, & Insularum adjacentium, hæc habet: *Persuasissimum vobis esse non dubitamus, nihil frequenti animarum recognitione, Synodorumque celebratione, populorum saluti, ac veteri disciplinæ constituendæ, nihil Catholicorum Principum paci a Deo impetrandæ, accommodatius esse; quo intermisso, magna in moribus continuo ad omnem improbitatem, ac peccandi licentiam facta est immutatio.* Ut tamen illa clarius innotescat, operæ pretium esse, censemus, nonnulla subdere præclarorum Antistitum testimonia, quibus ingens earumdem utilitas summopere celebratur. Atto II. Episcopus Vercellensis, qui floruit medio sæculo x., adeo utiles putavit Diœcesanas Synodos, ut totam Ecclesiasticæ disciplinæ perniciem, ex earum omissione ortam arbitraretur; *Capitular.* enim 27., *quæ habentur tom.* 8. *spicilegii Lucæ Dacherii* ita loquitur *pag.*12. *Nulla pæne res disciplinæ mores ab Ecclesia Christi magis depulit, quam Sacerdotum negligentia, qui contemptis Canonibus, ad corrigendos Ecclesiasticos mores, Synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta, bis in anno, difficultas temporis, fieri Concilium, non sinit, saltem, vel semel a nobis celebretur.*

2 Patres Concilii Provincialis Coloniensis anni 1549. *tit. de Synodor. celebrat. cap.* 1. (*tom.* 9. *collect. Hard. col.* 2096.) decernentes, ut a singulis Episcopis duæ Synodi Diœcesanæ quotannis haberentur, earum utilitatem hisce verbis extollunt: *In Synodis redintegratur unitas, studetur corpori in sua integritate conservando; ubi ea, quæ in visitatione non dabatur exequi, executionem, studiis communibus, assequuntur; ubi de capite, & membris, de Fide, & pietate, de religione, & cultu Divino, de moribus, & disciplina, de obedientia, de judiciis, & rebus omnibus ad bene christianeque vivendum commodis, vel necessariis, tractatur, atque statuitur; ut verissime in reformationis formula dicatur: Salus Ecclesiæ, terror hostium ejus, & Fidei Catholicæ stabilimentum sunt Synodi: quas etiam rectissime corporis Ecclesiæ nervos diximus. Neglectis enim Synodis, non aliter Ecclesiasticus ordo diffluit, quam si corpus humanum nervis solvatur.* Augustinus Valerius, celebris Veronensis Episcopus, *in libello ad Clerum suum*, fatetur, id potissimum commodi, atque utilitatis se ex Synodo referre solere, quod, habita in ea per Parochos, & Vicarios Foraneos totius diœcesis notitia, videretur sibi quodammodo omnes suas oves propriis oculis intueri, moresque omnium perspi-

perſpicere: *Mihi certe* (ait) *nullus dies die Synodi ſolet eſſe jucundior, nullus, qui in maximis moleſtiis, quas tanti muneris cura affert, animum meum magis conſoletur & recreet. Nam ea die videor videre oculos meos, aures meas, manus meas, pedes meos. Cum enim multis de cauſis mihi non concedatur, ut opus eſſet, Verona diſcedere, & ſingulorum vitam & mores inquirere, inquiritis vos, Fratres, cognoſcitis vos multiplices animarum morbos, juſtas piorum hominum querelas auditis; veſtra opera, veſtris vigiliis, veſtris itineribus, laboribus, atque etiam periculis, mihi partem ſolicitudinis adimitis, vel certe ſublevatis*. Neque ea utilitate, quam ex Synodo percipiebat laudatus Valerius, illi carent Epiſcopi, qui jam ſæpius ſuam diœceſim perluſtrarunt: etenim in diœceſis viſitatione, quamvis crebro peracta, non omnia deprehendit Epiſcopus, quæ corrigere & emendare oporteat, ſed multa adhuc in Synodo reſcire poteſt a Parochis, qui immediatam ovium curam habent, & continuo inter eas verſantur. Quare Sanctus Carolus Borromæus, etſi diœceſim ſubinde peragrando, commiſſi ſibi gregis indolem & mores exploraret; nihilominus Diœceſanas Synodos celebrare, nunquam omiſit, atque in concione habita ad Clerum, in ſua Synodo XI. (*part. 7. Act. Mediol. Eccl. pag.* 1167.) hæc de Synodi utilitate dixit: *Eſt generalis quædam viſitatio Synodus; alias enim per annum particulares quaſdam Eccleſias dumtaxat viſitamus; hic vero generatim Sacerdotes omnes, & Clericos, ac in ipſis, ſuo etiam modo, populos eis commiſſos*; idem fere ſentit Joannes Franciſcus Bonhomius *in decretis generalibus de reformat. Eccleſiaſtic., edit. Colonien. an.* 1585. *pag.* 114., ubi ad ſuadendam Synodi utilitatem, ait: *In illa quippe, quaſi in altera viſitatione, Clerum ſibi commiſſum iterum recognoſcens, tum paterna illum charitate ſimul univerſum complectatur, tum ſalutaribus monitis inſtruat, tum quæ pro recta univerſæ diœceſis adminiſtratione, præter ea, quæ in ſingulis locis peculiariter ſanciverit, decernenda in viſitatione cognoverit, generatim ſtatuat, ſanciat, atque decernat*.

3 Nec minus honorifice de Synodis loquuntur alii doctrina & pietate præſtantes Epiſcopi, Guilbertus Tornacenſis Ordinis Minorum, in ſuo tractatu *de officio Epiſcopi, & Eccleſiæ cæremoniis* (*tom.* 25. *maximæ Biblioth. PP., edit. Lugdunenſis cap.* 6. *pag.* 403.) agens de Synodis, ait: *Synodus, ut teſtatur Iſidorus, ex Græco Cœtus interpretatur, eo quod in unum Sacerdotes, & ad nutum Epiſcopi congregantur, ut eorum exceſſus fideliter corrigantur, & per eos ſalubria monita populo tribuantur*: & rurſus *cap. 7. pag. ead. Congregantur igitur etiam Sacerdotes ad Synodum, ut ſuum periculum agnoſcant, vitam corrigant, & Epiſcopum docentem audiant*. Venerabilis Dei Servus Joannes Ribera Archiepiſcopus Valentinus, in præfatione ad ſuam Synodum Diœceſanam, editam *tom.* 4. *Conciliorum Hiſpaniæ Cardinalis de Aguirre pag* 283. ſermonem faciens de Diœceſanæ Synodi utilitate, afferit, *Per earum ſtatuta præcipi, quæ bona ſunt, & inſurgentia mala probiberi. Sunt enim*, (inquit) *quos ſola monitione ad bonum perſuadeas, ſunt, qui fere ad omnia præceptis egent, ſunt qui pœna etiam trahendi ſunt &c.*

4 Quid plura ? Ad celebrandam Episcopalium Synodorum maximam utilitatem, abunde foret illarum Acta pervolvere. Notissimæ sunt Diœcesanæ Synodi habitæ, & a Sancto Carolo Borromæo Archiepiscopo Mediolanensi, & a Sancto Alphonso Thuribio Archiepiscopo Limano, & a san. mem. Benedicto XIII. cum Beneventanæ præerat Ecclesiæ, ut alias innumeras prætereamus, quæ fere ubique post Tridentinum coactæ sunt. Utque ex his, quæ Tridentinum præcesserunt, paucas indicemus; in appendice ad Constitutiones Synodales Sabinenses Hannibalis Cardinalis Sancti Clementis editas Urbini anno 1737. extant binæ Synodi Sabinenses transcriptæ ex antiquo codice Othoboniano, altera Arnaldi de Faugerio Cardinalis & Episcopi Sabinensis, habita anno 1312., altera Bertrandi de Decio Cardinalis, ejusdemque Ecclesiæ Episcopi, habita anno 1352.: Inter nostra manuscripta reperitur Synodus Bononiensis, composita ab Huberto Episcopo civitatis Bononiæ, & promulgata anno 1341. ab Episcopo Beltramino; & ne in his recensendis infiniti simus, in tomis Conciliorum nuperæ editionis Venetæ, quamplurimæ leguntur antiquæ Synodi Diœcesanæ per Italiam, Galliam, Germaniam, & Hispaniam celebratæ. Jam autem si quis earum omnium statuta & decreta, vel cursim pervolvat, illa deprehendet summa sapientia & prudentia referta, loco & tempori opportune accommodata, atque aptissima ad Clericos continendos in officio, & depravatos populi mores reformandos, ac propterea fateri cogetur Diœcesanas Synodos, validum esse fulcimentum ad nutantem in diœcesi disciplinam sustinendam.

5 Hæc pluribus, quam ceteroquin necesse erat, hic exposuimus ad illorum retundendam audaciam, qui non veriti sunt scribere, Diœcesanas Synodos esse prorsus inutiles, quos etiam redarguunt & refellunt Auctor *de vita, & officio Episcopi* in libro Romæ impresso *anno* 1719. *par.*1. *§.*15., Episcopus Braschius *in suo promptuario Synodali cap.*1., *& præcipue §.*31. *& seqq.* Antonius Paulutius, olim Romanæ Rotæ Auditor *in sua Jurisprudentia sacra, tom.* 1. *de Comitiis Ecclesiasticis cap.* 9. *num.*5. Non idcirco tamen illis assentimur, qui eas absolute necessarias affirmant: quemadmodum enim Concilia Generalia, quamvis summopere utilia, non sunt tamen absolute & simpliciter necessaria, pro Ecclesiæ universalis regimine, sicuti pluribus ostendunt Duvallius *de suprema Romani Pontificis in Ecclesiam potestate par.*4. *quæst.* 1. *(tom.*2. *comment. in* 2.2. *S.Thomæ pag.*819.) & Cardinalis Bellarminus *controv. tom.*2. *lib.*1. *de Concil. cap.*10., ita Episcopales Synodi, etsi maxime fructuosæ, non tamen absolute necessariæ dicendæ sunt pro recta diœcesium administratione, cum alii suppetant modi assequendi eumdem finem, ad quem Synodi tendunt. Joannes Matthæus Gibertus Episcopus Veronensis, cujus virtutes & merita plurimum commendant illustrium virorum testimonia, collecta ad calcem operum ejusdem, quæ typis impressa prodierunt Veronæ anno 1740. Is, inquam, novemdecim annorum spatio, præfatam Ecclesiam sanctissime guberna-

bernavit, & tanto temporis intervallo unicam Synodum coegit (quod narrat Auctor ejus vitæ, iisdem operibus præfixæ) ratus nimirum, se muneri suo plene satisfecisse, cum singulis annis diœcesim visitaverit, aliaque multa præstiterit, quæ ad rectam sui Cleri institutionem conferre videbantur. Mortuus est quidem Gibertus initio Concilii Tridentini, & proinde antequam emanaret decretum de cogenda quotannis Synodo Diœcesana, sed jamdiu id ipsum sancitum fuerat aliis Ecclesiæ Constitutionibus, quibus nihilominus putavit Gibertus, se alia ratione æque bene satisfacere. Quæ a nobis dicta censeri volumus, non animo elevandi Synodorum utilitatem, quam iterum iterumque commendamus & inculcamus, sed ut statuamus, eas non esse omnino & absolute necessarias; utque Episcopi, qui ob aliquod impedimentum suas Synodos, juxta Tridentini decretum, congregare nequeunt, non propterea animum abjiciant; sed alias suppetere sibi sciant artes succurrendi suarum ovium indigentiis, earumque spirituali bono prospiciendi; atque ut ab aliorum exemplis modum addiscant, Synodi defectum supplendi. Qua in re præstat audire sacram Congregationem Concilii, quæ præcipuas suggerit industrias substituendas Synodo, cum ab Episcopo fieri nequit. Etenim cum Episcopus Canariensis, occasione visitationis sacrorum liminum, ad præfatam Congregationem transmisisset relationem status suæ Ecclesiæ, eidemque significasset, impossibile sibi esse Diœcesanam Synodum cogere, sacra Congregatio, litteris ad ipsum datis anno 1720., rescripsit: *Reliquum est, ut tuis postulatis respondeam. Primum difficultates Diœcesanæ congregandæ Synodi nobis ob oculos ponis, & eæ quidem maximæ sunt, vetantque profecto, omnem Ecclesiasticorum conventum fieri. Verum sacra Congregatio certior a te fieri cupit, an in unaquaque insula possent, per annos singulos, definito a te per edictum loco ac die, aut omnes, aut major Clericorum pars, quibus Synodo interesse, jus est, commode coire; vices suas uni, aut pluribus Procuratoribus delegaturi; & an qui electi fuerint, possent accepto authentico legationis suæ testimonio, statuto pariter tempore te convenire, ut referrent suarum Ecclesiarum statum, Cleri, & populi mores, religionem, pietatem, templorum decus, piorum locorum administrationem, ceteraque omnia, quæ opus forent. Collatis tunc ipse consiliis, quid agendum esset, imperares, veluti de Synodi sententia, imperataque illi ad suos adducerent, curarentque perfectum iri. Id enim vero Synodi speciem obtineret, maximumque inde fructum caperes; quippe quid ubique tuæ diœcesis agatur, penitus internosceres, habitoque cum gravissimis viris, quales hujusmodi Procuratores creandi essent, sermone, melius universis Ecclesiæ tuæ rebus consuleres. Hoc si fieri nequeat, diœcesim tibi per edicta regere necesse erit, quæ invalescentibus fortasse animorum morbis remedium in dies afferant, exacuant populos ad virtutem. Curandum tamen erit, ut eadem edicta non negligantur, & haudquaquam neglecta fuisse, ex unaquaque insula testimonium tibi identidem afferatur.* Salutaribus hisce sacræ Congregationis monitis morem gerere deberent Episcopi, extra Italiam, ac præcipue in Ger-

Germania degentes, si verum est, quod scribit Leopoldus Pilatus, Canonicus Tridentinus *in suis originibus juris Pontificii lib. 5. tit. 2. de Conciliis Ecclesiasticis*, fieri nimirum non posse, ob dioecesium amplitudinem, Parochorum paupertatem, atque itinerum difficultatem, ut illi singulis annis Synodum celebrent.

CAPUT III.

Quo titulo sit cohonestanda Synodus Dioecesana, & quomodo inscribenda ejusdem Decreta.

1 NOnnullæ antiquæ Synodi Provinciales, ac potissimum Oscensis anni 598. (*tom. 3. collect. Hard. col. 535.*) *can.* 1., Barcinonensis anni 599. (*ibid. col.* 537.), & Toletana VIII. (*ibid. col.* 953.) anni 653. se sanctas inscripserunt, dicendo E.G. *Sancta Synodus præcipit*, *sancta Synodus statuit*: Hodie tamen & decet, & expedit, ut ab ejusmodi titulo omnino abstineant, ille siquidem solis nunc tribuitur Conciliis Generalibus. Ferdinandus de Loailes Archiepiscopus Valentinus anno 1565. Synodum Provincialem coegit, in qua confirmavit aliam Synodum Provincialem habitam a Martino de Ayala. Synodum de more ad Sedem Apostolicam transmisit, eaque per sacram Congregationem Concilii sedulo examinata, inter cetera, quæ visa sunt corrigenda, demandatum fuit, ut ab ea deleretur titulus *Sancta*, utpote qui solis debetur Conciliis Generalibus, sicuti litteris in forma Brevis ad eumdem Archiepiscopum datis rescripsit Sanctus Pius V. *Hæc verba: Sancta Synodus: non conveniunt Synodo Provinciali, sed Universali*. Dionysius Paulus Lopis Presbyter Valentinus, & Doctor nostræ Academiæ Bononiensis, nullum non movit lapidem, ut suaderet titulum *Sancta* non solis Universalibus Conciliis, sed etiam ceteris Synodis competere posse; & mirum est, quot exempla in sua juris allegatione ad id comprobandum attulerit. Missa est allegatio juris ad sacram Congregationem Concilii, & clar. mem. Cardinalis Matthæjus, tunc sacræ Congregationis Præfectus, die 14. Novembris 1594. respondit quæsito prædicti Lopis, sequenti epistola: *Cum Provincialis illa Archiepiscopi Valentini Synodus, de qua nuper ad me scripsisti, ad sacram hanc Congregationem Concilii Tridentini interpretem inspicienda, ac recognoscenda missa fuit, summa quidem cum diligentia ac maturitate omnia in ipsa Synodo contenta, expensa atque examinata fuerunt ab iis Patribus, qui eo tempore prædictæ Congregationi præerant. Itaque quod nunc a me requiris, ut tibi ratio diversitatis aperiatur, cur iidem Patres tunc de dicta Synodo Provinciali, dum ea sancta Synodus appellatur, verbum: Sancta: tollendum censuerint, cum autem idem verbum in plurimis Provincialibus Conciliis non semel legatur, gratum mihi certe fuit quæsitum tuum, sicuti gratissimum extitit studium & eruditio, quam præ te fers in plurimis locis animadvertendis & corrigendis. Verum cum certo sciam,*

to sciam, graves illos Patres tunc nonnisi cum ratione dictionem illam de hujusmodi Synodo sustulisse, minime nunc mea partes esse videntur (nulla necessitate cogente) hoc in controversiam vocare, cum potius mea partes sint illorum Patrum auctoritati ac prudentia omnino acquiescere, & eorumdem sententia plene adhaerere. Ex qua prudentissima epistola, & multo magis ex allegato Brevi S. Pii V. manifestum sit, nec Synodos Provinciales, nec Dioecesanas, sed solum Generales, prædicto titulo *Sancta* esse honestandas. Tota hujus rei gestæ series habetur apud Cardinalem de Aguirre *tom.* 4. *Conciliorum Hispaniæ pag.* 87. *& plurib. seqq.*

2 Alia deinde excitatur controversia, circa Constitutiones, a Provincialibus, & Dioecesanis Synodis factas, de quibus dubitatur, an dici possint *Canones*. Cum Canon idem sit, ac *regula*, ut habet Textus *in can. Canon, distinct.* 3., omnes leges Ecclesiæ, quæ sunt regula morum, videntur sine ulla difficultate appellandæ *Canones*. Hinc, quia Concilia Generalia indicuntur tam ad definiendum quid credendum, quam ad statuendum quid agendum sit, ejus definitiones, quæ ad Fidem pertinent, dicuntur *Dogmata*, quæ vero mores spectant, vocantur *Canones*; quod tamen, observante Doujat *prænot. Canon. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 8. locum non habet in Tridentina Synodo, quæ Canonum nomine usa est in decidendis doctrinæ, & Fidei articulis, cetera vero ad morum disciplinam pertinentia nuncupavit *Decreta*; quamquam revera, hæc ipsa methodus non semper fuerit ab eadem Synodo retenta. Etenim *in proœmio cap.* 1. *sess.* 14. *de reform.* tredecim, quæ sequuntur, capita, appellavit Canones: *Hos, qui sequuntur Canones statuendos, & decernendos duxit*; & tamen in his nihil circa Fidem decrevit, sed sola tradidit præcepta circa disciplinam. Ex his porro confici plane videtur, nullam adesse rationem propterquam Constitutiones Synodi, aut Provincialis, aut Dioecesanæ, quæ certo regulæ & normæ sunt, ad quas sive provinciæ, sive dioecesis incolæ suas actiones dirigere debent, non sint inscribendæ *Canones*. Et reipsa Canonis nomenclaturam illis attribuunt Glossa *in principio distinctionis* 18., inquiens: *Episcopi bene possunt condere Canones Episcopales, & Archiepiscopus Provinciales, quia quilibet populus, & qualibet Ecclesia sibi potest statuere aliquod jus*; & Abbas *in cap. Canonum, de Constitutionibus*, ubi generatim ait: *Appellatione Canonis venit omnis Constitutio Ecclesiastica*.

3 Ita profecto res se haberet, si unice insistendum esset vocis etymologiæ, & grammaticali ejusdem significationi; at si communem vocis acceptionem attendimus, præfatas Constitutiones Canones appellare prohibemur; usus quippe nunc communiter, & præcipue apud Doctores, invaluit, ut Canonis nomine, solæ denotentur Constitutiones, quæ universam obstringunt Ecclesiam, quales illæ sunt, quæ aut a Conciliis Generalibus, aut a summo Pontifice promanant, quod pluribus tradit Fagnanus *in cap. Canonum statuta, num.* 19. *& seqq. de Constitutionibus*, notans simul *ibid. num.* 27., quod si statutum Episcopi a Papa confirmetur, & exten-

extendatur ad totam Ecclesiam, tunc, utpote effectum Papale, recte dicatur *Canon*.

4 Neque mirum videri debet, si ambæ istæ voces, *Sancta* scilicet & *Canon*, olim a Synodis Provincialibus, & Dioecesanis usurpatæ, nunc a solis Conciliis Generalibus adhiberi possint; cum enim voces pendeant ab hominum placito, possunt utique homines nunc ad plura significanda illas extendere, nunc ad pauciora restringere. Exemplum præsto esse potest in nomine *Papa*, quod olim commune erat omnibus Episcopis, quibus illud tribuitur in epistolis Cypriani, ut animadvertit Pamelius *ad epist.* 3. *num.* 3., in epistolis Ennodii adnotante Sirmondo (*ad ep.* 29. *tom.* 1. *Var. col.* 1467.), apud Sidonium Apollinarem, aliosque passim, idque ex Caroli Paschalis, hominis diligentissimi, atque antiquitatis peritissimi, conjectura, inde evenisse autumat Anastasius Germonius *lib.* 2. *animadversionum cap.* 1., quod quemadmodum Imperatores olim Patres Patriæ dicebantur, & hæc nomenclatura hisce notis exprimebatur *PP.*, uti passim legitur in antiquis monumentis, ita Episcopi, ob singularem venerationem ac reverentiam, quam in primitiva Ecclesia omnes illis exhibebant Fideles, appellarentur pariter Patres Patriæ; cumque hæc honoris significatio iisdem quoque inscribetur litteris *PP.*, posteriores viri, rerum minus periti, eas legendas putarunt *Papa*; sed nihilominus, quidquid sit de nominis *Papa* origine, jam a sæculo VI. Ennodius Episcopus Ticinensis uni Romano Pontifici, tanquam ejus proprium & peculiare, illud adscribere cœpit, eumque sequutus Cassiodorus, scribens ad Bonifacium, Agapetum, & Joannem, Romanæ Urbis Antistites, quemlibet eorum Papam appellavit, cum ceteroquin Eustorgium, & Datium Mediolanensem, & alios, aliarum civitatum Præsules, non aliter, quam Episcopos vocaverit, quemadmodum scite observavit Sirmondus *in not. ad epist.* 1. *Ennodii lib.* 4. Nunc autem adeo proprium & singulare est Romani Pontificis, ut ex Constitutione S. Gregorii VII., in Concilio Romano habito anno 1073. adversus Schismaticos, nulli in toto orbe liceat, sive se, sive alterum, præter Romanum Pontificem, Papam nuncupare; uti habetur apud Cardinalem Baronium *in notis ad Martyrolog. Roman. ad diem* 10. *Januarii*. Et ne longius exempla exquiramus, hæc ipsa vox *Canon* de se complectitur omnem legem, tam civilem, quam Ecclesiasticam, quia utraque est regula morum; & nihilominus per antonomasiam, sola lex Ecclesiastica dicitur Canon ob excellentiam nimirum potestatis, a qua fertur, & finis, ad quem dirigit.

5 Quonam igitur nomine Dioecesanæ Synodi statuta, & decreta erunt appellanda? Romaguerra *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 24. contendit, illa, ne Constitutiones quidem posse, cum proprietate sermonis, nominari. At cum Constitutiones ab omnibus dividantur in generales, & particulares, & istæ sint, quæ feruntur ab habentibus jurisdictionem restrictam & limitatam ad certum locum,
seu

ſeu genus perſonarum, ac propterea etiam ſtatuta facta ab Univerſitatibus, Collegiis, Civitatibus, & Academiis, communiter, & ſine ulla contradictione, dicantur Conſtitutiones, ut advertit Florens *ad tit.* 2. *de Conſtitutionibus tract.* 2. plane non videmus, cur Conſtitutionis vocabulum nequeat, cum omni proprietate aptari decretis, in Synodo editis ab Epiſcopo. Quare concludendum eſt, Synodos Provinciales, & Diœceſanas modo nomen Canonis non adhibeant, nulla ratione prohiberi, ne ſua ſtatuta, & decreta, Conſtitutiones inſcribant; quas quidem Conſtitutiones, qnod a pleriſque factum deprehendimus, expedit, ut ad majorem legentium commoditatem, in congruos titulos diſtribuant, & titulos in capita dividant.

CAPUT IV.

An Synodus Diœceſana pertineat ad poteſtatem Ordinis, vel juriſdictionis; & an ad legem diœceſanam, vel ad legem juriſdictionis.

1 DUplex in Epiſcopis conſideratur poteſtas, Ordinis nimirum, & juriſdictionis. Poteſtatem Ordinis habent Epiſcopi immediate a Chriſto Domino, qui cum Hierarchiam in ſua Eccleſia eſſe voluerit, ita in ea Epiſcopos inſtituit, ut Ordinis prærogativa & gradu meris Preſbyteris antecellerent, ac virtute ſolius characteris Epiſcopalis plura præſtare poſſent, quæ ſimplices Sacerdotes, aut omnino nequeunt, aut virtute dumtaxat Ordinationis ſuæ facere non valent, quod contra Salmaſium, alioſque Hæreticos pluribus demonſtrat Petavius *de Eccleſiaſt. Hierarch. oper. tom.* 4. Epiſcopus enim, ut loquitur Epiphanius adverſus Aerium *hæreſ.* 75. *num.* 4. ſecunditatem habet, qua Patres Eccleſiæ, hoc eſt Preſbyteros, alioſque Epiſcopos generare poteſt; ſimplices vero Presbyteri, adeo infecundi ſunt, ut, in nullo rerum eventu, alios Presbyteros gignere, ſeu ordinare queant: Epiſcopus præterea, poteſtate ſui Ordinis propria, Sacramentum conſert Confirmationis, quod ſimplices Sacerdotes, nonniſi ex ſpeciali delegatione, non vero virtute ſolius Ordinis, in quo ſunt conſtituti, miniſtrare poſſunt; cum autem & Confirmatio, & Sacerdotium, vera Sacramenta ſint, cauſativa Gratiæ ſanctificantis, atque in hoc poſtremo talis imprimatur character, per quem ordinatus in Sacerdotem Chriſti Corpus conficere, atque a peccatis abſolvere valet, nemo eſt qui non videat, ordinariam poteſtatem illa conferendi nonniſi immediate a Deo poſſe in Epiſcopos promanare. Neque enim immediatam derivationem Epiſcopalis poteſtatis a Deo impedit actio miniſtri, quam neceſſario intercedere oportet, ut novus Epiſcopus conſecretur; quoniam miniſter operatur virtute & nomine Chriſti, cujus eſt inſtrumentum, ac propterea Chriſtus eſt, qui proxime & immediate agit principaliter & virtute propria. 2 Quoad

2 Quoad potestatem jurisdictionis, quæ jus affert Beneficia conferendi, causas audiendi, leges & censuras ferendi, ac cetera præstandi, quæ ad subjecti gregis regimen sunt necessaria, quæstio est, inter Tridentinos Patres summa contentione jamdiu exagitata, nec definita, de qua Cardinalis Pallavicinus *in histor. Concil. Trident. lib.* 18. *cap.* 14. *& lib.* 21. *cap.* 11. *&* 13. an Episcopi illam accipiant immediate a Christo, aut potius a summo Pontifice. Licet autem eorum opinio, qui etiam hanc potestatem immediate a Christo oriri propugnant, validis fulciatur argumentis; nihilominus tamen, & rationi, & auctoritati conformior videtur sententia opposita. Ratio siquidem Monarchici regiminis, quod Christus in sua Ecclesia constituit, videtur exposcere, ut totius Ecclesiæ jurisdictionis fons & origo resideat in ejusdem Ecclesiæ visibili capite, qui est Romanus Pontifex, atque ab eo profluat in cetera membra. Quare Innocentius I. epistola ad Episcopos Carthagine congregatos, *quæ in edit. Concil. est* 24. *tom.* 1. *collect. Hard. col.* 1025. eos laudans, quod sententiam contra Pelagianos ab ipsis latam, ad Sedem Apostolicam miserint approbandam, ait *num.* 1. *Scientes quid Apostolicæ Sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum* (Petrum), *debeatur, a quo ipse Episcopatus & tota auctoritas nominis hujus emersit.* Et Episcopi Africani *tom.* 3. *collect. Hard. col.* 734. scribentes ad Theodorum Papam, ita exordiuntur: *Magnum & indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem, apud Apostolicam Sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt affluenter, universum longissime irrigantes orbem Christianorum.* Et clarius, atque ad rem nostram magis apposite Leo Magnus epistola *olim* 89. *in nova edit.* 10. *cap.* 1. ad Episcopos Viennensis provinciæ, quam refert Gratian. *distinct.* 19. *cap.* 7. inquit: *Hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua, velut in corpus omne diffunderet.* Idque, eo sapientissimo consilio a Christo Domino factum, existimat D. Thomas *lib.* 4. *contra Gentes cap.* 76. ut hoc continuo & quasi perenni influxu jurisdictionis, a capite in membra, firmior & solidior esset omnium cum illo nexus, & melius conservaretur unitas Ecclesiæ: *Soli* (ait Angelicus *num.* 4. loquens de Christi promissione a Domino facta Petro) *promisit: Tibi dabo claves regni cœlorum, ut ostenderetur potestas clavium per eum ad alios derivanda, ad conservandam Ecclesiæ unitatem.* Hoc eodem argumento utuntur, idemque pluribus exornant D. Bonaventura in opusculo, *Quare Fratres Minores prædicent,* (*tom.* 7. *oper. pag.* 366.) Cardinalis Bellarminus *tom.* 1. *controv. lib.* 4. *de Rom. Pontif. cap.* 24. *&* 25. Vargas *in toto opere de jurisdict. Episcopor.* Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 4. *per tot.* Fagnanus *in cap. Perniciosam. a num.* 30. *usque ad finem, de offic. Ordin.* hæc obiter. Quod nostra interest, illud dumtaxat est nimirum statuere, jus Synodum convocandi non ad Ordinis, sed ad jurisdictionis Episcopalis potestatem pertinere; quod profecto, semel percepto inter utramque discrimine, unusquisque facile deprehendit.

3 De-

3 Decidenda nunc remanet alia quæsiti pars: an videlicet Congregatio Synodi pertineat ad legem jurisdictionis, an potius ad legem diœcesanam. Sed priusquam hæc decidatur, præmittenda est brevis utriusque legis notitia. Compertum est omnibus, Monachos, eorumque ecclesias, ac monasteria, plurium sæculorum intervallo, fuisse juri Episcoporum omnino subjecta, ac primum a S. Gregorio Magno fuisse illis concessam exemptionem a potestate Episcoporum, quoad electionem suorum Abbatum, solutionem Cathedratici, & Decimarum, juxta ea quæ referuntur a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. tom. 1. lib. 3. cap. 30. & seqq.* Neque est, cur quispiam de hisce conqueratur exemptionibus, aliisque adhuc amplioribus, quibus subinde Regularium Ordines fuere ab Apostolica Sede exornati: siquidem etiam Patriarchæ Orientales, pleno jure dominabantur in omnia sui exarchatus monasteria; atque, inter eos, Patriarcha Constantinopolitanus, post annum Christi millesimum, in plura cœnobia, per totum Orientale Imperium sparsa, immediato summoque jure utebatur, uti observat idem Thomassinus *eod. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 15. & cap. 16. num. 1.* quinimmo etiam hodie inter jura Patriarcharum propria iidem recensent *jus Stauropegii*, in hoc consistens, ut in monasterii fundatione, Patriarcha, si velit, Crucem figat, eoque actu, monasterium de novo erectum, subtrahat a jurisdictione Episcopi, intra cujus diœceseos fines situm est, sibique immediate subjiciat; quod quidem jus, de quo nonnulla Nos attigimus *in nostra Constit. 98. §. 19. nostri Bullar. tom. 1.* antiquissima consuetudine, non schismatica usurpatione, ab Orientalibus Patriarchis acquisitum, ostendit Christianus Lupus *in scholiis, & notis ad canon. Concilior. tom. 3., 1. edit. pag. 953.* Jam vero quandiu Monachi plene, atque in omnibus subjecti fuerunt Episcopis, nulla emersit distinctio inter legem diœcesanam, & legem jurisdictionis; sed postquam a Sede Apostolica concessa illis fuerunt indicata exemptionis privilegia, quorum nonnulla habentur *in can. Pro utilitate 16. quæst. 1., in can. Quam sit necessarium, & in can. Luminoso 18. quæst. 2.* Joannes Semeca dictus Theutonicus, qui medio sæculo XIII. vivebat, & Auctor fuit Glossæ communis, Decreto Gratiani appositæ (seu potius Huguccionus, seu Hugutio, quem primum Gratiani glossatorem affirmat S. Antoninus *in spec. histor. 3. part. tit. 18. cap. 6. pag. 66.* ex cujus, aliarumque glossis, teste Doujat *prænot. Canon. lib. 5. cap. 3. num. 6.* suam consarcinavit Theutonicus) eam distinctionem excogitavit, iisque simul collectis, in quibus Monachi subtracti fuerant a jure, seu potestate Episcopi, ea adscripsit legi diœcesanæ; cetera vero, in quibus Monachi adhuc subjecti remanebant juri Episcopali, spectare ait ad legem jurisdictionis, quod colligitur ex Glossa *ad can. 1. 10. quæst. 1.* Huic eidem distinctioni, ab Hugutione inventæ, adhæsit Honorius III. *in cap. Dilectus, de officio Judicis ordinarii*, sicuti observant Franciscus Florens *tom. 2. tit. de statu Monachorum, fol. 70. & 71. & tit. de officio Ordinarii ad text. in cap. Dilectus, fol. 187.* Ildephonsus Clemens de Arostegui *in sua* con-

2 Quoad poteſtatem juriſdictionis, quæ jus affert Beneficia conferendi, cauſas audiendi, leges & cenſuras ferendi, ac cetera præſtandi, quæ ad ſubjecti gregis regimen ſunt neceſſaria, quæſtio eſt, inter Tridentinos Patres ſumma contentione jamdiu exagitata, nec definita, de qua Cardinalis Pallavicinus *in hiſtor. Concil. Trident. lib.* 18. *cap.* 14. *& lib.* 21. *cap.* 11. *&* 13. an Epiſcopi illam accipiant immediate a Chriſto, aut potius a ſummo Pontifice. Licet autem eorum opinio, qui etiam hanc poteſtatem immediate a Chriſto oriri propugnant, validis fulciatur argumentis; nihilominus tamen, & rationi, & auctoritati conformior videtur ſententia oppoſita. Ratio ſiquidem Monarchici regiminis, quod Chriſtus in ſua Eccleſia conſtituit, videtur expoſcere, ut totius Eccleſiæ juriſdictionis fons & origo reſideat in ejuſdem Eccleſiæ viſibili capite, qui eſt Romanus Pontifex, atque ab eo profluat in cetera membra. Quare Innocentius I. epiſtola ad Epiſcopos Carthagine congregatos, *quæ in edit. Concil. eſt* 24. *tom.* 1. *collect. Hard. col.* 1025. eos laudans, quod ſententiam contra Pelagianos ab ipſis latam, ad Sedem Apoſtolicam miſerint approbandam, ait *num.* 1. *Scientes quid Apoſtolicæ Sedi, cum omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum* (Petrum), *debeatur, a quo ipſe Epiſcopatus & tota auctoritas nominis hujus emerſit.* Et Epiſcopi Africani *tom.* 3. *collect. Hard. col.* 734. ſcribentes ad Theodorum Papam, ita exordiuntur: *Magnum & indeficientem omnibus Chriſtianis fluenta redundantem, apud Apoſtolicam Sedem conſiſtere fontem, nullus ambigere poſſit, de quo rivuli prodeunt affluenter, univerſum longiſſime irrigantes orbem Chriſtianorum.* Et clarius, atque ad rem noſtram magis appoſite Leo Magnus epiſtola *olim* 89. *in nova edit.* 10. *cap.* 1. ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ, quam refert Gratian. *diſtinct.* 19. *cap.* 7. inquit: *Hujus muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in Beatiſſimo Petro, Apoſtolorum omnium ſummo, principaliter collocaret, ut ab ipſo, quaſi quodam capite, dona ſua, velut in corpus omne diffunderet.* Idque, eo ſapientiſſimo conſilio a Chriſto Domino factum, exiſtimat D. Thomas *lib.* 4. *contra Gentes cap.* 76. ut hoc continuo & quaſi perenni influxu juriſdictionis, a capite in membra, firmior & ſolidior eſſet omnium cum illo nexus, & melius conſervaretur unitas Eccleſiæ: *Soli* (ait Angelicus *num.* 4. loquens de Chriſti promiſſione a Domino facta Petro) *promiſit: Tibi dabo claves regni cœlorum, ut oſtenderetur poteſtas clavium per eum ad alios derivanda, ad conſervandam Eccleſiæ unitatem.* Hoc eodem argumento utuntur, idemque pluribus exornant D. Bonaventura in opuſculo, *Quare Fratres Minores prædicent,* (*tom.* 7. *oper. pag.* 366.) Cardinalis Bellarminus *tom.* 1. *controv. lib.* 4. *de Rom. Pontif. cap.* 24. *&* 25. Vargas *in toto opere de juriſdict. Epiſcopor.* Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 4. *per tot.* Fagnanus *in cap. Perniciosſam. a num.* 30. *uſque ad finem, de offic. Ordin.* hæc obiter. Quod noſtra intereſt, illud dumtaxat eſt nimirum ſtatuere, jus Synodum convocandi non ad Ordinis, ſed ad juriſdictionis Epiſcopalis poteſtatem pertinere; quod profecto, ſemel percepto inter utramque diſcrimine, unuſquiſque facile deprehendit.

3 De-

3 Decidenda nunc remanet alia quæsiti pars: an videlicet Congregatio Synodi pertineat ad legem jurisdictionis, an potius ad legem diœcesanam. Sed priusquam hæc decidatur, præmittenda est brevis utriusque legis notitia. Compertum est omnibus, Monachos, eorumque ecclesias, ac monasteria, plurium sæculorum intervallo, fuisse juri Episcoporum omnino subjecta, ac primum a S. Gregorio Magno fuisse illis concessam exemptionem a potestate Episcoporum, quoad electionem suorum Abbatum, solutionem Cathedratici, & Decimarum, juxta ea quæ referuntur a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. tom. 1. lib. 3. cap. 30. & seqq.* Neque est, cur quispiam de hisce conqueratur exemptionibus, aliisque adhuc amplioribus, quibus subinde Regularium Ordines fuere ab Apostolica Sede exornati: siquidem etiam Patriarchæ Orientales, pleno jure dominabantur in omnia sui exarchatus monasteria; atque, inter eos, Patriarcha Constantinopolitanus, post annum Christi millesimum, in plura cœnobia, per totum Orientale Imperium sparsa, immediato summoque jure utebatur, uti observat idem Thomassinus *eod. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 15. & cap. 16. num. 1.* quinimmo etiam hodie inter jura Patriarcharum propria iidem recensent *jus Stauropegii*, in hoc consistens, ut in monasterii fundatione, Patriarcha, si velit, Crucem figat, eoque actu, monasterium de novo erectum, subtrahat a jurisdictione Episcopi, intra cujus diœceseos fines situm est, sibique immediate subjiciat; quod quidem jus, de quo nonnulla Nos attigimus *in nostra Constit. 98. §. 19. nostri Bullar. tom. 1.* antiquissima consuetudine, non schismatica usurpatione, ab Orientalibus Patriarchis acquisitum, ostendit Christianus Lupus *in scholiis, & notis ad canon. Concilior. tom. 3., 1. edit. pag. 953.* Jam vero quandiu Monachi plene, atque in omnibus subjecti fuerunt Episcopis, nulla emersit distinctio inter legem diœcesanam, & legem jurisdictionis; sed postquam a Sede Apostolica concessa illis fuerunt indicata exemptionis privilegia, quorum nonnulla habentur *in can. Pro utilitate 16. quæst. 1., in can. Quam sit necessarium, & in can. Luminoso 18. quæst. 2.* Joannes Semeca dictus Theutonicus, qui medio sæculo XIII. vivebat, & Auctor fuit Glossæ communis, Decreto Gratiani appositæ (seu potius Huguccionus, seu Hugutio, quem primum Gratiani glossatorem affirmat S. Antoninus *in spec. histor. 3. part. tit. 18. cap. 6. pag. 66.* ex cujus, aliarumque glossis, teste Doujat *prænot. Canon. lib. 5. cap. 3. num. 6.* suam consarcinavit Theutonicus) eam distinctionem excogitavit, iisque simul collectis, in quibus Monachi subtracti fuerant a jure, seu potestate Episcopi, ea adscripsit legi diœcesanæ; cetera vero, in quibus Monachi adhuc subjecti remanebant juri Episcopali, spectare ait ad legem jurisdictionis, quod colligitur ex Glossa *ad can. 1. 10. quæst. 1.* Huic eidem distinctioni, ab Hugutione inventæ, adhæsit Honorius III. *in cap. Dilectus, de officio Judicis ordinarii*, sicuti observant Franciscus Florens *tom. 2. tit. de statu Monachorum, fol. 70. & 71. & tit. de officio Ordinarii ad text. in cap. Dilectus, fol. 187.* Ildephonsus Clemens de Arostegui *in sua* con-

concordiæ Pastorali edita Compluti anno 1734. part. 1. cap. 1. num. 70. & pluribus seqq. Rota Romana *decis. 769. num. 4. & seqq. coram Molines*.

4 Hæc satis esse videntur ad rem, de qua agimus, illustrandam; si enim cetera prosequi vellemus, quæ de lege jurisdictionis, & lege dioecesana Doctores adnotarunt *ad cit. cap. Dilectus*, in infinitum cresceret hic noster liber, atque in ea nos dumeta conjiceremus, unde vel nullus, vel exiguus sane fructus expectari posset: nec vero ea, quæ innuimus, in quibus fere Doctores conveniunt, non hujusmodi sunt, ut viam definiendæ propositæ quæstioni patefaciant. Semel enim posito, ad legem dioecesanam ea pertinere, in quibus Monachi sunt exempti a jure Episcopali, & ad legem jurisdictionis cetera, in quibus eidem juri subsunt, cum ex infra dicendis liquido constet, Monachos in nonnullis Synodo subjici, in aliis ab illa eximi; plane exinde conficitur, Synodum Dioecesanam esse quid mixtum, & ad utramque legem spectare. Ita dissidentes hac in re Doctores invicem componit Ostiensis *in cap. Super his, num. 2. de majoritate, & obedientia*, quem sectantur Bottus *de Synodo part. 1. num. 61. & seqq.* Paulucius *in sua Jurisprudentia sacra de Comitiis Ecclesiasticis tom. 4. Biblioth. Pontificia Roccaberti pag. 462.* Rota *decis. 619. part. 4. diversor.*, *& decis. 17. num. 23. de offic. Ordinar. coram Falconerio tom. 3.*

CAPUT V.

De loco, in quo Synodus Dioecesana habenda est.

1 CUM *Episcopus in tota sua dioecesi jurisdictionem ordinariam noscatur habere; dubium non existit, quin in qualibet loco suæ dioecesis non exempto, per se, vel per alium possit pro tribunali sedere; causas ad Ecclesiasticum forum spectantes audire .... & cetera, quæ ad ipsius spectant officium, libere exercere*, verba sunt Bonifacii VIII. *in cap. 7. de officio Ordinarii, in 6.* Quod recte sancitum, notat Cironius *lib. 2. observat. jur. Canon. cap. 4.* exemplo Prætoris Urbani, qui cum esset Judex ordinarius civium Romanorum, uti testatur Plutarchus *in Sylla*, ubicumque jus diceret, forum constituebat, *leg. penult. ff. de just. & jur. & leg. ultim. ff. de jurisdict. omn. Judic.*

2 Quamobrem indubitatum est, Episcopum, non solum in civitate, verum etiam in qualibet suæ dioecesis parte, posse Synodum cogere. Unde Concilium Aurelianense I. anni 511. *can. 19. tom. 2. collect. Hard. col. 1011.* & Oscense, anni 598. *can. 1. tom. 3. collect. Hard. col. 535.* jubent, ut omnes Abbates, Presbyteri, & Diaconi singulis annis accedant ad Synodum celebrandam in loco, *ubi Episcopus elegerit*; & inter antiqua statuta Ecclesiæ Biterrensis, ab Hugone Episcopo anno 1368. renovata (*tom. 4. anecdotor. Martene col. 627.*) *cap. 1.* legitur: *Statuimus & ordinamus, quod qualibet anno, bis Synodus celebretur in ecclesia Biterrensi, vel ubi Dominus Episcopus ordinaverit.* Quinimmo, addit Bottus *de Synodo part. 1. quæst. 9. num. 58.*

num. 58. integrum erit Episcopo, suam Synodum cogere, etiam extra propriam diœcesim, si ab ea fuerit expulsus, aut ob pestem, aliamve justam causam, ab illa recedere coactus; quod tamen intelligendum, monet Massobrius *de Synodo Diœcesana cap.* 2. *dub.* 8. dummodo consentiat Ordinarius loci, ubi exterus Episcopus vult suam Synodum celebrare. Atque ita reipsa, obtenta prius ab Ordinario licentia, quidam Episcopus titularis, qui diœcesim administrabat, sitam in terris Infidelium, & ab ea fuerat expulsus, cum ejusdem diœcesis Presbyteris, & Clericis, qui secum advenerant ad civitatem Burgensem, suam Diœcesanam Synodum ibidem habuit, quod refert Frances *de ecclesiis Cathedralibus cap.*32. *num.*92.

3 Verum, etsi solo jure spectato, liberum sit Episcopo Synodum congregare in quolibet suæ diœcesis oppido, expedit tamen, cum nullum obstat impedimentum, ut illam cogat in civitate, quemadmodum declaravit sacra Congregatio Concilii in Acernen. die 17. Maji 1636. *lib.*15. *decretor. pag.* 355. *a tergo* hisce verbis: *Posse Episcopum, etiam in dicto oppido, Diœcesanam Synodum congregare, sed satius esse, ut illam apud suam Cathedralem celebret.* Quod si duæ Cathedrales ecclesiæ sint æque principaliter unitæ; Episcopus, qui utrique præest, sola inspecta juris severitate, non tenetur facere duplicem Synodum, sed unam tantum in alterutra, quam maluerit, ex præfatis ecclesiis, cui adesse tenentur Ecclesiastici utriusque diœcesis; editisque in ea decretis, ambæ diœceses obstringuntur, sicuti docent laudatus Frances *cap.* 8. *num.* 370. *& seqq.*, Gratianus *discept.* 655. *num.* 25. *& seqq.*, Cardinalis de Luca *de jurisdictione disc.* 56. *num.* 6., *& de præeminentiis disc.* 7. *num.* 20. *&* 21., Romaguera *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.*1. *tit.*1. *cap.*1. *num.* 12., Emerix jun. *decis.*1185. & *decis.* 1236. Neque huic doctrinæ illud adversatur, quod a sacra Congregatione Concilii olim decisum fuerat in quadam causa Geruntina, cujus summa hæc erat. Indicta ab Episcopo Geruntino Synodo, habenda in civitate Cariatensi, æque principaliter unita ecclesiæ Geruntinæ, hujus Capitulares, ceterique de Clero Geruntino ad Synodum accedere recusarunt, eam obtendentes excusationem, quod in utriusque ecclesiæ unione, reservata fuisset præeminentia ecclesiæ Geruntinæ; re delata ad sacram Congregationem Concilii, ejusque discussioni propositis his dubiis: I. *An Synodus ab Episcopo celebrata in Cathedrali Cariaten., sustineatur.* II. *Et quatenus affirmative, an liget diœcesim Geruntinam.* Sacra Congregatio die 2. Octobris 1706. respondit ad primum *Affirmative*, ad secundum *Negative*; nec tamen hæc responsio (ut dicebamus) adversatur modo traditæ doctrinæ: nam eadem causa iterum proposita die 1. Februarii 1708., sacra Congregatio stetit in decisis, quoad primum dubium: *ad secundum vero, prævio recessu a decisis, rescripsit Affirmative* (*lib.*58. *decretor. pag.* 53.): Ideo autem sacra Congregatio in secundi quæsiti decisione nonnihil anceps fuerat, quia Clerus Geruntinensis sibi assistere, contendebat, consuetudinem de qua mox.

4 Diximus, sola inspecta juris severitate, licere Episcopo in alterutra, quam maluerit, ex præfatis ecclesiis Synodum cogere; nam si æquitatis & decentiæ sit ratio habenda, ad evitandas inter utramque Ecclesiam simultates, & concordiam fovendam, maxime expedit, ut illam modo in una, modo in altera, alternatim celebret: & præterea, si alternativam induxerit legitima consuetudo, tenetur Episcopus hanc omnino servare. Hujusmodi porro opportuna distinctione, invicem conciliantur variæ sacræ Congregationis Concilii responsiones, quæ minus peritis videri possent inter se pugnantes. Siquidem in prædicta Geruntinensi, in qua causa contentiose agebatur, sacra Congregatio judicium protulit, ad exactam juris normam; secus vero accidit in alia *Ampurien. Synodi*: in qua, cum ipsemet Episcopus sacram Congregationem ita interrogasset: *Approximante tempore celebrationis Synodi, Episcopus, stante quod Ampurien. unita sit aque principaliter Civitaten. diœc., nulla in hac parte suffultus consuetudine, supplicat ab EE. VV. edoceri, an ipse teneatur celebrare Synodum in utraque diœcesi*; eadem sacra Congregatio, non juris apices, sed decentiam & æquitatem respiciendo, die 8. Maji 1694. respondit: *Affirmative alternatim. lib.44. decretor. pag. 212. a tergo*. Aliud autem dicendum est de sententia lata in causa Atrien. & Pennen. diœcesibus unitis; quoniam in hac, cum probata esset consuetudo, Synodum alternis vicibus habendi in utraque civitate, non ex mera decentia, sed ex justitia, ab eadem sacra Congregatione die 12. Aprilis 1625. prodiit sequens decretum: *Sacra &c. Partibus auditis, ac Sanctissimo Domino nostro approbante, censuit, Episcopum Pennensem & Atriensem debere primam Diœcesanam Synodum, cum ultima in civitate Pennensi peracta fuerit, in Atriensi civitate indicere, ac celebrare. lib. 12. decretor. pag. 276.* & rursus in eadem causa die 27. Julii 1647. *lib. 18. decretor. pag. 367.*: *Synodum ab Episcopo congregatam & celebratam in civitate Pennen., qua ratione alternativa celebranda erat in civitate Atriensi, non esse abolendam, sed acriter corripiendum Episcopum, & faciendam declarationem, quod hujusmodi celebratio nullo modo præjudicet civitati Atriensi, ratione dictæ alternativæ, prout hac sacra Congregatio declarat*. Quia vero in alia simili causa Matheranen., & Acheruntina, diœcesibus unitis, Capitulum Acheruntinum nondum legitime probaverat eamdem, quam asserebat, consuetudinem, sibi suæque Ecclesiæ favorabilem, cujus prætextu adesse renuebat Synodo, quam Archiepiscopus celebrandam indixerat in civitate Matheranensi; ideo sacra Congregatio die 24. Martii 1736. distulit controversiæ decisionem; at ne interim Synodi coactio, non sine utriusque diœcesis detrimento, protraheretur, prudentissime addidit: *Non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo jam indicta in civitate Matheranensi, sine præjudicio jurium ambarum Partium*.

5 Hactenus de loco: Si nunc locum loci, ut ajunt, investigemus, hoc est, si quæramus in quonam civitatis loco, aut oporteat, aut deceat Synodum celebrari, triplex statim nobis occurret Doctorum opinio. Bottus *in tract. de Synodo quæst. 9. num. 56. part. 1.* existimat, necesse non esse, ut Syno-

ut Synodus celebretur in ecclesia. Joannes Andreas *in cap. Decet. de immunit. Eccles. in 6.* concludit, Synodum posse fieri in ecclesia, simulque insinuat, decere, ut fiat. At Massobrius *in cit. tract. de Synodo Diœcef. cap. 2. dub. 9.* docet, juxta universalem consuetudinem, Synodum esse in ecclesia celebrandam. Et profecto si antiquiorum Synodorum Acta pervolvimus, fere omnes, tam Oecumenicas, quam Provinciales, quam demum Diœcesanas Synodos, in ecclesia coactas deprehendimus, quemadmodum perpendit, multisque adductis exemplis confirmat & illustrat Mendoza *in notis ad Concil. Illiberitan. cap. 9. tom. 1. collect. CC. Labbè col.* 1043. Exteris vero exemplis ab illo collectis adjicere possumus etiam domestica, omnium videlicet Conciliorum, quæ Romæ sunt celebrata, aut in basilica Lateranensi, aut in basilica Vaticana. Typis impressum est Bullarium, solas continens Constitutiones pertinentes ad basilicam Vaticanam, in quarum prima, quæ est S. Leonis I. cognomento Magni habetur: *Constitutum est, binos in annis singulis Episcoporum debere esse conventus*, quibus verbis subnectuntur hæc alia: *Quoniam adjuvante gratia Dei, facilius poterit provideri, ut in Ecclesia Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cum coram Beatissimo Apostolo Petro id semper in commune tractandum fuerit*: Ad hunc autem locum eruditi Adnotatores expendentes ea verba, *Coram Beatissimo Apostolo Petro*, fuse ostendunt, usque ad XI. sæculum Romana Concilia fuisse celebrata in ecclesia S. Petri, præsente & præsidente Romano Pontifice. Nomine porro *ecclesiæ* non intelligitur hic solus ecclesiæ ambitus, sed omnis locus sacer, ecclesiæ adjunctus, & ad ecclesiam pertinens: siquidem (ut recte notavit du Fresnius) in Actis Concilii Chalcedonensis *act. 1. (in collect. Harduini tom. 2. col.* 174.) mentio fit cujusdam Concilii Constantinopolitani celebrati in Baptisterio S. Sophiæ, quod utique erat ab ecclesia distinctum: Concilia vero Carthaginiensia III., IV., V., VI., habita legimus in secretario basilicæ; quoddam pariter Concilium Antiochenum, insertum iisdem Actis Concilii Chalcedonensis (*eod. tom. 2. col.* 579.) coactum dicitur *in porticu æstivalis secretarii*: Secretarium autem, idem erat ac Diaconicum, seu quam vulgo dicimus *Sacristia*, ut admonet Valesius *not. in Philostorg. lib 7. cap.* 3. qui locum fuisse contendit intra ecclesiam; Gothofredus vero, & alii ab ecclesia separatum existimant. Præterea Leo Allatius *de consens. Eccles. Orient. & Occid. lib. 2. cap.* 11. & 12. nonnulla commemorat Concilia celebrata in Catechumeniis; & citatus Du-Cangius in descriptione ædis Sophianæ (*ad calcem Cinnami*) *num.* 38. ex Niceta, aliisque probat VIII. Synodum non in ecclesia, sed in Catechumeniis coactam; Catechumenia vero, ut liquet ex Leone *nov.* 73. aliisque quos laudat idem Du-Cangius *ibid. num.* 38., erant solaria seu porticus superiores ecclesiarum: in Vaticana porticu Synodum pariter habitam, narrat Rasponus *de Patriarchio Lateranensi lib. 4. cap. 4.*. Ac demum in Leoniano Triclinio a Leone III. prope Lateranensem basilicam constructo, quod collapsum ac dirutum, ne præclarum sacræ antiquitatis monumentum eruditorum homi-

num-

num voluptati deesset, Nos, quatenus licuit salvum esse voluimus, ac restitui mandavimus, plura Concilia celebrata, ac præsertim unum ab Eugenio IV. tradunt Nicolaus Alemannus *de Lateranensibus parietinis pag.* 29., Panvinius, aliique passim. Ceterum, quidquid sit de loco, in quo olim Synodi cogebantur, ut loquamur de hodierna praxi, distinguendum videtur inter congregationes, quæ Synodo præmitti solent, & sessiones ipsas Synodales. Congregationes haberi consueverunt in ædibus Episcopalibus, sessiones autem semper in ecclesia, quemadmodum advertit Gavantus *in praxi Diœcesanæ Synodi cap.* 4. *& cap.* 9., & colligitur ex Pontificali Romano, quod agens de ordine ad Synodum, cum dicat, Episcopum cappa indutum pergere ad ecclesiam, celebrare Missam de Spiritu Sancto, & distribuere Euchariſtiam Clero, pro certo jam sumit, illam in ecclesia celebrari. Idem supponit Cæremoniale Episcoporum *lib.*1. *cap.* 31. describendo ornatum ecclesiæ, in qua Synodus habetur. Et S. Carolus Borromæus in concione habita in sua Synodo Diœcesana XI. anno 1584. (*part.*7. *Act. Eccl. Mediol. pag.* 1167.) considerans excellentiam & sanctitatem loci, ubi Synodus congregatur, hæc dixit, quæ soli ecclesiæ aptari possunt: *Et locus ipse, quo convenimus, consideratione dignissimus est. Hic enim non est aliud, nisi aula Dei, & Regia domus ejus, & porta cæli. Hic personaliter & realiter totus Christus est præsens. Adsunt cum eo innumera Sanctissimorum Angelorum & Beatorum Spirituum millia. Hic repositæ sunt sacrosanctæ tot Sanctissimorum hominum Reliquiæ. Hic nil, nisi Cruces, nisi Imagines. Omnia sancta sunt, omnia sanctitatem spirant, omnia timorem quemdam filialem incutiunt, dum, ubi sumus, & coram quo, nobis significant.*

6 Inter ecclesias autem, si fieri possit, eligenda est Cathedralis, quæ arctiori vinculo Episcopo alligatur, aliarumque ecclesiarum mater est, & caput; quamvis, urgente aliqua rationabili & honesta causa, non prohibeatur Episcopus Synodum facere in alia ecclesia, quod bene notavit Monacellus *in formul. legal. part.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 7. Simile est, quod dicitur de Chrismate, ac Oleis Cathecumenorum, & Infirmorum, quæ, licet aliquando, ac præsertim cum Episcopus abest a civitate, consecrari possint in qualibet ecclesia; regula tamen est, ut, cum fieri potest, consecrentur in Cathedrali, juxta declarationem Congregationis sacrorum rituum *die* 17. *Novembris* 1600. relatam a Cardinali de Aguirre *tom.* 4. *Concil. Hispaniæ pag.* 748.

CAPUT

CAPUT VI.

De tempore, quo cogenda est Synodus Diœcesana.

1 OLim bis in anno Concilia Provincialia celebranda fuisse, constat ex *Canone* 38. *al.*30. (*ex recens. Cotelerii tom.* 1. *pag.* 442.) ex his, qui dicuntur Apostolici: *Bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur*, cui consonat *Canon* 5. Concilii Nicæni, ex versione Dionysii Exigui (*t.* 1. *collect. Hard, col.* 326.) *Bene placuit annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno Concilia celebrari*. Idque religiose servari jussit Leo Magnus *epist. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, relata a Burcardo lib.* 1. *cap.* 43., & *a Gratiano can.* 2. *dist.* 18., inquiens: *De Conciliis autem Episcopalibus non aliud indicimus, quam sancti Patres salubriter ordinarunt, ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur*. Hanc eamdem disciplinam in plerisque saltem provinciis perseverasse sæculo octavo, patet ex Concilio Vernensi anni 755. *can.* 4. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1995.) in quo statuitur, ut provinciales Episcopi singulis annis, tum Martii, tum Octobris Kalendis, una cum Metropolitano, ad Synodum conveniant; atque ex Capitularium Aquisgranensium anni 789. (*tom.* 1. *Capitul. Balut. col.* 218.) cap. 13., ubi præcipitur: *Ut provinciales Episcopi, cum suo Metropolitano, bis in anno, propter causas Ecclesiæ, Concilia celebrent*.

2 Quia porro Concilia Provincialia semper consectabantur Synodi Diœcesanæ, ut edita in illis decreta a singulis Episcopis in his promulgarentur, sicuti cautum legimus a plerisque Conciliis, & præsertim a Toletano XVI. anni 693. *cap.* 7. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1797.) & advertit Thomassinus *de veter. & nov. Eccles. discip. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 73. *num.* 1. Inde factum est, ut binæ pariter Synodi Diœcesanæ quotannis haberentur; atque hic mos ita inolevit, ut ad tempora, a nobis non omnino remota, protractus fuerit: etenim duas Diœcesanas Synodos, quotannis cogendas, edixere Concilium Hafniense in Dania anni 1425. (*tom.* 8. *collect. Hard. col.* 1036.) Coloniense anni 1536. *p.*14. *cap.* 17. (*tom.* 9. *Hard. col.*2028.) & aliud Coloniense anni 1549. *tit. de Synodor. celebrat. cap.* 1. (*ibid. col.*2096.) Quinimmo, in nonnullis Diœcesibus designati erant certi dies, quibus prædictæ Synodi haberentur, nimirum feria tertia, & quarta illius hebdomadæ, in qua celebratur festum S. Lucæ; & feria tertia, & quarta illius hebdomadæ post Pascha, in qua cantatur Euangelium, *Ego sum Pastor bonus*; quos quidem dies, antiqua suæ Ecclesiæ statuta renovando, iterum Synodis cogendis, perpetuo destinavit Hugo Episcopus Biterrensis anno 1368., cujus decretum extat *in tom.*4. *Thesaur. nov. anecdotorum collectorum* a Martene, & Durand *pag.* 627., iisdemque fere diebus Synodos singulis annis habendas, decrevit Raymundus Episcopus Ruthenensis, *eodem tom.*4. *pag.*673. Inter statuta tamen Ecclesiæ Claromontensis anni 1268, ab Har-

ab Harduino *tom.7. col.*587. primum evulgata, legimus, morem illius Ecclesiæ fuisse, ut Synodus æstivalis fieret diebus Mercurii, & Jovis post festum Pentecostes; & hyemalis diebus Mercurii pariter, & Jovis proximioribus festo S. Lucæ. Quare Altaserra *in suo tract. de jurisdict. Ecclesiast. lib. 2. cap.* 19. satis apposite scripsit: *Nec semel, sed iterum in anno vocari Synodum Episcopalem, antiqui juris fuit.*

3 Verum cum in VII. Synodo statutum fuerit, ut semel in anno Concilia Provincialia fiant, quemadmodum habetur apud Gratianum *can.* 7. *distinct.* 18., huic sanctioni adhærens Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi decrevit, Synodos Provinciales ab Archiepiscopo, & Diœcesanas ab Episcopo quolibet anno esse cogendas, *cap. Sicut olim, de accusationibus*. Quamvis autem non vetuerit Innocentius, ne sæpius Diœcesana Synodus haberetur, plerisque tamen Episcopis satius visum est, se Innocentii decreto accommodare, & unam quotannis Diœcesanam Synodum indicere; & reipsa unam singulis annis esse indicendam, decrevere Concilium Ravennatense anni 1311. *rubr.* 18. (*tom.*7. *collect.Hard.col.*1368.), Palentinum anni 1322. *cap.*1. (*ibid. col.* 1464.), Tarraconense sub Joanne Patriarcha Alexandrino anno 1329. *cap.*63., quod extat *cit. tom.* 4. *Thesauri nov. anecd. collector. a Martene, & Durand col.* 308., Vaurense a trium provinciarum Episcopis anno 1368. celebratum *cap.*6. (*tom.*7. *collect. Hard. col.* 1813.) cujus verba hæc sunt: *Ad memoriam reducentes statuta Patrum, in quibus præcipitur, ut semel in anno per Episcopos Synodalia Concilia celebrentur; sacro approbante Concilio statuimus, ac in virtute sanctæ obedientiæ Suffraganeis nostris præcipimus, ut singulis annis per se, vel per idoneos viros, si ex causa necessaria fuerint impediti, dicta Synodalia Concilia habeant celebrare.*

4 Sed quoniam postea hæc disciplina relaxata fuerat, & Synodorum celebratio intermissa, idcirco plerique religionis studio permoti, Tridentinos Patres ursere, ut illam instaurarent. Inter petitiones ab Oratoribus Regis Christianissimi factas in Synodo Tridentina, atque ex Angelo Massarello ejusdem Concilii Secretario relatas *tom.*8. *amplissimæ collectionis veterum Scriptorum, & monumentorum, edita a Martene, & Durand col.* 1311., trigesima quarta, & ultima hæc est: *Decernat sancta Synodus, ut non solum Synodi Episcopales quotannis semel, ut minimum; sed etiam tertio quoque anno Provinciales congregentur, in quibus de his, quæ ad statum Ecclesiasticum pertinent, diligenter tractetur, de ministrorum delictis mature cognoscatur, & in eos, qui deliquerint, severe animadvertatur.* Quibus petitionibus, antiquo jure innixis, libenter indulsit sacrum Tridentinum Concilium, districte præcipiens *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*, ut a singulis Metropolitanis quolibet triennio Synodus Provincialis, & ab unoquoque Episcopo semel in anno Diœcesana cogatur: *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur*; contra contumaces vero huic decreto parere recusantes, pœnas a sacris Canonibus jamdiu sancitas renovat, iterumque infligit: *Quod si in his tam Metropolitani, quam Episcopi, & alii suprascripti negligentes fuerint; pœnas sacris* Cano-

Canonibus sancitas incurrant. Et sacra Congregatio ejusdem Concilii Tridentini interpres, ad præcavendas, & amputandas quascumque Episcoporum inanes excusationes, uti refert Fagnanus *in cap. Sicut olim, num.* 10. *&* 11. *de accusat.*, alias respondit, ut si Episcopi impediantur a Synodo, quolibet anno per semetipsos celebranda, possint eam celebrare per suum Vicarium Generalem, instructum speciali mandato, quod ad hunc actum esse necessarium, infra dicetur. Neque enim celebratio Synodi ad illa munera pertinet, quæ ab ipsomet Episcopo necessariò expleri debent: etenim, uti ratiocinatur laudatus Fagnanus, cum Tridentinum loquatur *impersonaliter*, dicendo: *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur*, non exigit, veluti absolute necessariam præsentiam Episcopi, nec prohibet, ne alterius opera ad Synodum cogendam utatur. Ad hæc in eodem cap. loquens Tridentinum de Synodo Provinciali, expresse decernit, ut Metropolitano legitime impedito, illam cogat *Coepiscopus antiquior*, ac propterea, cum oppositum non statuat de Diœcesana, non obscure insinuat, etiam hanc posse per alium celebrari. Ita pariter longe ante Tridentinum senserat citatus Joannes Patriarcha Alexandrinus in allegato Concilio Provinciali Tarraconensi, in quo præcipit quidem, Synodum quotannis a suis Suffraganeis fieri, sed simul aperte permittit, ut, cum aliquo detinentur impedimento, illam per alios cogant: *Sacro approbante Concilio, statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ Suffraganeis nostris præcipimus, ut singulis annis per se, vel per idoneos viros, si ex causa necessaria fuerint præpediti, dicta Concilia Synodalia habeant celebrare*; idemque, ac fere iisdem verbis decreverat nuper relatum Concilium Vaurense.

5 Verum, præfatum præceptum, Synodum quotannis celebrandi a sacris Canonibus toties impositum, & repetitum, atque a sacro Concilio Tridentino denuo restauratum, nimium benigne moderantur aliquot Jurisperiti. Monacell. *in formulario practico tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 1. *tom.* 1. opinatur, Episcopum primo, & secundo anno a suscepto suæ Ecclesiæ regimine, debere diœcesim perlustrare, ut serpentia in ea mala inspiciat, ac tertio anno Synodum cogere, in qua illis coercendis opportuna apponat repagula. Pax Jordanus *tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 41. non dubitavit generatim, & absque ulla limitatione asserere, satis esse, ut quolibet triennio Diœcesana Synodus habeatur. Episcopus Braschius *in suo promptuario Synodali cap.* 1. *num.* 21. *& pluribus seqq.* existimat, non posse quoad hoc præscribi certam, absolutam, & universalem regulam, ab omnibus ubique custodiendam, quia, ait, in aliquibus diœcesibus necessaria erit crebrior Synodorum coactio, in aliis minus frequens sufficiet. Nos vero, quamquam non negemus, potuisse Tridentini decretum contraria consuetudine nonnihil emolliri & temperari, non idcirco tamen approbamus effrenem istam licentiam, quam privati Doctores sibi usurpant, illud pro libito, etiam contra expressa ejusdem verba, interpretandi, & limitandi; neque illos excusamus Episcopos, qui cum nihil sit, quod eos impediat, ex sola

ſocordia & negligentia Synodum facere prætermittunt, eoſque magis redarguimus, qui cum plures annos diœceſim gubernaverint, ne de cogenda quidem Synodo unquam cogitarunt: hi enim, ceterique, qui ex mera incuria & inertia præfato Tridentini præcepto non parent, & ſine ulla cauſa Synodum facere omittunt, meminiſſe deberent, ſe præter reatum inobedientiæ, pœnam incurrere ſuſpenſionis ab officio, ſtatutam *in cap. Sicut olim, de accuſat. Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, a ſui executione officii ſuſpendatur*; licet pœna hujuſmodi, ut ipſa indicat vox *ſuſpendatur*, non ſit latæ, ſed ferendæ ſententiæ, quod *in eodem cap. Sicut olim* adnotarunt Oſtienſis *in fine*, Joannes Andreas *num.* 7., Fagnanus *num.* 105. *& ſeqq.*, referens etiam reſolutiones ſacræ Congregationis Concilii, Thomaſſin. *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 75. *num.* 10. Neque audiendi ſunt, qui, ad propriam obtegendam ignaviam, ſe conſulto, & prudenter abſtinere dictitant a Synodi coactione, ne novarum Conſtitutionum in dies acceſſione, commiſſæ ſibi diœceſis ſtatus perturbetur. Nam in primis neceſſe non eſt, ut novæ Conſtitutiones in Synodo edantur, ſed quandoque expedit, ſolam urgere executionem illarum, quæ jam ſancitæ fuerunt; qua in re exemplum nobis præbuit ſupralaudatus Auguſtinus Valerius celeberrimus Epiſcopus Veronenſis, qui in citato libello ad Clerum ſuum teſtatur, ſe obtemperaſſe Concilio Tridentino, Synodum quotannis celebrando; in qualibet Synodo ſermonem habuiſſe ad Clerum de Eccleſiaſtica diſciplina, ſingulos hortando, ut ad hujus exactam normam ſuos mores componerent; ſed nullum in Synodo edidiſſe decretum; quod tamen, addit, nonnullis diſplicuiſſe Sacerdotibus; & propterea libellum ſcripſit, in quo factum excuſat, & ſalubria monita tradit, loco Conſtitutionum, quas in Synodis non fecerat: *Cur autem* (inquit) *cum ſingulis annis, ex quo ipſe Epiſcopus ſum factus, Synodus ſit celebrata, & a nobis ſint habiti longi ſermones, ad me ipſum, & ad vos excitandos, nullam Conſtitutionem nomine meo ediderim, cum ad aures meas pervenerit, eſſe nonnullos bonos Sacerdotes, qui hoc meum conſilium non ſatis probent, illis hujus facti rationem reddendam judicavi &c.* Deinde difficile videtur hoc tempore, quo Eccleſiaſtica diſciplina quotidie conſeneſcit, & labefactatur, aliquam inveniri Diœceſim, cui opus non ſit ulla nova Conſtitutione, qua ſaltem antiquæ leges corroborentur, & quæ morum corruptela pæne obſoleverunt, revireſcant.

LIBER

LIBER II.

DE HIS, QUI SYNODUM DIOECESANAM COGERE POSSUNT.

CAPUT I.

An Romanus Pontifex cogere possit Synodum Diœcesanam.

1 ROmanus Pontifex, qui, ut totidem verbis ad Leonem III. scribebat olim Theodorus Studita (*epist.* 34. *lib.* 1. *ex recens. Sirmondi tom.* 5. *var.*) est omnium capitum Caput, atque universæ, quæ sub cælo est, Christi Ecclesiæ Princeps, Moderator, & Pastor; est etiam Patriarcha Occidentis, Primas Italiæ, Archiepiscopus, & Metropolitanus Romanæ provinciæ, atque Episcopus urbis Romæ, quod scite considerant Sirmondus *de regionibus, & Ecclesiis suburbicariis*, *Propemptici lib.*2. *cap.*10., *& in censura conjecturæ Anonymi dissert.*2. *cap.*5., Morinus *exercit. Eccles. lib.* 1. *exercit.* 6. *& exercit.* 13., Leo Allatius *de consens. Eccles. Occident. & Orient. lib.* 1. *cap.* 8., Hallier *de sacris Ordinat. art.* 3. *pag.* 723., Natalis Alexander *histor. Eccles. ad sæculum* IV. *part.* 2. *dissert.* 20. *proposit.* 2., & passim alii. Porro Episcopatus Romanus, ac totius Catholicæ Ecclesiæ Præfectura, in præsenti rerum ordine non sunt duæ distinctæ Sedes, neque duæ Dignitates, quæ fortuito in una copulentur Romani Pontificis persona, quamvis, secundum se spectatæ, tales esse potuerint: nam Petrus universalis Ecclesiæ Pastor a Christo Domino renuntiatus potuisset utique, ea suprema totius Ecclesiæ Præfectura retenta, nullius particularis Ecclesiæ regimen capessere, sicuti reipsa nullius specialem administrationem suscepit, primis aliquot a Christi Domini in cælum Ascensione, annis; potuisset Antiochenam Ecclesiam, quam deinde elegit, plureſque annos Episcopus gubernavit, perpetuo retinere; potuisset denique Ecclesiam Romanam, ad quam postmodum suam transtulit Sedem, relinquere, alio se conferre, & alterius urbis peculiarem curam, seu Episcopatum assumere. At cum hæc, quæ fieri potuerunt, minime facta sint; sed Petrus suam Sedem Romæ fixerit, per annos viginti quinque firmiter retinuerit, & in ea Martyrio coronatus gloriose obierit, sive id evenerit ex Divino præcepto, seu expressa revelatione ipsi Petro specialiter a Deo facta, sive ex sola voluntate Petri, licet divinitus inspirata, inde factum est, ut supremi Pontificatus prærogativa ita insita remanserit Romanæ Sedi, ut qui in hac Petro succedit, necessario succedat in totius Ecclesiæ primatu Petro, ejusque legitimis Successoribus a Christo collato, quemadmodum bene explicant Cardinalis Bellarminus *controvers. tom.* 1. *de Romano Pontifice lib.* 2. *cap.* 12.,

Suarez *in defensione Fidei adv. Anglicanæ sectæ error. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 4., *& lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 12., Petrus de Marca *in dissert.* 1. *de singulari primatu Petri num.* 20., Marcus Antonius Capellus *in disput.* 2. *de successione Episcopi Romani in Pontificat. cap.* 4. *num.* 207. Quamvis itaque possit in aliquo sensu dici, supremam Ecclesiæ monarchiam, jure tantum humano, esse annexam Sedi Romanæ, quia nimirum utriusque unio, nexus, & alligatio ortum habuit ex facto Petri, attamen non videtur posse sustineri illorum opinio, qui asseruerunt, præfatam annexionem ita esse de jure humano, ut possit ab Ecclesia dissolvi, & una ab altera separari; etenim posito, quod Petrus suam Sedem stabiliter Romæ collocaverit, & Romanam regens Ecclesiam obierit, nullus, qui Episcopus Romanus non sit, potest dici verus Petri Successor, ac propterea nunquam ad eum referri possunt verba Christi Domini: *Pasce oves meas: Joan.* 21., quibus universalis Ecclesiæ curam Petro, ejusque Successoribus commisit. Quare jure, ac merito ejusmodi paucorum opinionem refellunt, & censura perstringunt Melchior Canus *de locis Theologicis lib.* 6. *cap.* 4., Gregorius de Valentia *de controv. Fidei lib.* 7. *cap.* 12., aliique non pauci Theologi; non inde tamen, quod Romanus Pontifex insitam sibi habeat dignitatem & prærogativam supremi capitis totius Ecclesiæ, consequitur, omnia, quæ ab eo fiunt, fieri tanquam Ecclesiæ capite: siquidem aliquando operari potest, & reipsa operatur, non tanquam Christi Vicarius, sed tanquam Patriarcha Occidentis, illa duntaxat jura exercendo, quæ ceteris Patriarchis competunt; aliquando solam gerit personam vel Primatis Italiæ, vel Metropolitæ Romanæ provinciæ; quandoque se tantum exhibet Episcopum urbis Romæ, ea unice peragendo, quæ cuilibet Episcopo in sua dioecesi peragendi jus est; aliquando demum suam supremam explicat dignitatem, & tanquam totius Ecclesiæ Præses, Moderator, & Princeps illam exercet potestatem & jurisdictionem, qua nonnisi ut Christi in terris Vicarius potitur. Quæ omnia optime, & ad rem perpendit Allatius *de perpetua consensione Ecclesiæ Occidentalis, atque Orientalis lib.* 1. *cap.* 8., ubi hæc habet: *Communia ergo omnia habet summus Pontifex cum Episcopis ut Episcopus, cum Patriarchis ut Patriarcha, nec plus ipsi in eos facultatis est, quam cuicumque Episcopo in Episcopos, & Patriarchæ in Patriarchas. Uti tamen Christi Vicarius, & Potestas Apostolica, a Christo instituta est, summus Pontifex non tantum Episcopis & Patriarchis dignior est, sed & in Episcopos, & Patriarchas auctoritatem habet, eos confirmans & promovens, &, si quando opus est, deponens, &, quod magis est, de novo, si placuerit, instituens, & supprimens institutos.*

2 Neque, quod quis pro loco & tempore diversas induat personas, & modo una, modo altera ex iis utatur potestatibus, quibus diverso nomine præstat, res est adeo nova & inusitata, ut ab Heterodoxis irrideri queat: Etenim Agamemnon (exemplum est adhibitum a Cardinali Perronio *in replicatione ad Regem Angliæ lib.* 1. *cap.* 30.) Rex erat inter Græcos, auctoritatem habens supra sui regni milites, æqualem illi, quam quilibet

ex aliis

ex aliis Græciæ Regibus, inter se, & cum eo confœderatis obtinebat supra suos; sed præterea Agamemnon erat supremus & universalis Dux omnium copiarum confœderatarum, & idcirco non tanquam Rex, sed tanquam Dux imperabat universo exercitui, ac Regibus ipsis. Non absimile est exemplum, quod deducit Sirmondus *in cit. Propemt. lib.2. cap.16. col.* 237. a Rege Galliæ, in cujus potestatem cum nunc redactæ sint plures provinciæ, quas olim Duces, aut Comites sub Regibus possidebant, eas ille nunc moderatur, & tanquam Rex, & tanquam Dux, aut Comes; sed, etsi idem Princeps utramque personam, Ducis nimirum, seu Comitis, & Regis sustineat, alia tamen Ducis, Comitisve jure imperat, alia Regis. Aliud etiam, & magis obvium exemplum affert idem Sirmondus *in cit. censura conjecturæ Anonymi cap. 8. col.* 47., Imperatoris videlicet exercitus, qui peculiarem pariter cohortis cujuspiam, vel alæ Præfecturam gerat. Atque utrobique concludit Sirmondus, quod, cum Romanus Antistes omnes Episcoporum gradus & titulos complectatur, & in eo omnium inferiorum jura simul socientur, optime possit, modo unum, modo alterum ex his juribus explicare, & quædam gerere, in una Urbis parœcia, veluti Urbis Episcopus; quædam in Romana provincia, uti Metropolitanus; aliqua in tota Italia, tanquam Primas; aliqua in Occidente, veluti Patriarcha; aliqua in universa Ecclesia, ut Papa, & summus Pontifex.

3. Quibus præmissis, nemo dubitare potest, quin Romanus Pontifex, veluti Urbis Romæ Episcopus, possit suam Diœcesanam Synodum cogere, sine ulla supremæ suæ dignitatis imminutione: An autem unquam illam coegerit, restat investigandum, atque idem inquirendum de Conciliis Provincialibus.

CAPUT II.

Jus Romani Pontificis congregandi Synodum, tam Provincialem, quam Diœcesanam explicatur, & confirmatur.

1. CUM Romanus Pontifex in sua provincia, cujus est Archiepiscopus & Metropolitanus, omnia jura habeat, quæ ceteris Metropolitanis sunt communia, poterit profecto ejusdem provinciæ Episcopos ad Concilium convocare. Neque ab hoc convocando, ex eo impediri valet, quod nonnulli opponunt, Romanæ nimirum provinciæ limites esse ita incertos, ut impossibile sit dignoscere, quinam Episcopi sint ad Provinciale Concilium convocandi. Quantum enim, qui hæc jactitant, a veritate aberrent, ex sequentibus palam fiet.

2. Jacobus Gothofredus anno 1618. Francofurti edidit absque Auctoris nomine librum inscriptum: *De suburbicariis regionibus, & Ecclesiis, seu de Præfectura, & Episcopi urbis Romæ diœcesi conjectura*, in qua totis viribus

viribus probare conatus est, diœcesim Papæ, uti Metropolitæ, & Episcopi Romani (hæc enim duo, ut observavit mox citandus Sirmondus, Gothofredus confundit) non extendi ultra centesimum ab Urbe lapidem, quo fere modo Præfecti Urbis jurisdictio intra dictos fines continebatur, juxta Textum *in l. 1. ff. de officio Præfecti Urbis*. Huic libro alios postea addidit in idem argumentum, cum Gothofredus ipse, tum qui in ejus subsidium quasi succenturiatus advenit, Claudius Salmasius, qui Heidelbergæ in Jurisprudentiæ schola Dionysium Gothofredum, Jacobi patrem, Magistrum habuerat. Ex eo tempore hæc de suburbicariis Ecclesiis quæstio celeberrima facta est, de qua Hieronymus Aleander junior *in lib. de suburbicar. region. & diœc. Episc. Roman.*, Marcus Antonius Capellus *in disput. de summo Pontificatu, & region. suburbicar. cap. 5.*, Jacobus Gutherus *in specula de Eccles. suburbicar.*, Joannes Dartis *in opusc. de suburbicar. Eccles.*, Joannes Morinus *dissert. Eccles. lib. 1. dissert.* 30., De Marca *de concord. Sacerd.*, *& Imper. lib. 1. cap. 3.*, Henricus Valesius *in observat. ad Socrat.*, *& Sozom.*, Christianus Lupus *in not. ad* VI. *Canon. Nicænum*, Leo Allatius *de Eccles. Occid.*, *& Orient. perpet. consens. lib. 1. cap. 2. §. 4.*, Schelestrat *antiquit. Eccles. tom. 2. dissert. 6. cap. 2.*, Pagius *ad ann.* 325., atque ante hos omnes plura in hanc rem disputaverat Cardinalis Perronius *in replicatione contra Jacobum I. Angliæ Regem lib. 1. cap.* 33.; sed præ ceteris hanc quæstionem egregie versavit, & Gothofredo & Salmasio se strenue opposuit Jacobus Sirmondus, a quo primum contra Gothofredum edita est *Censura conjecturæ anonymi Scriptoris, de suburbicariis regionibus & Ecclesiis*, deinde adversum eumdem, ac Salmasium, qui Parisios cogitabat, evulgata *Adventoria Causidico Divionensi adversus Amici ad Amicum epistola, de suburbicariis regionibus, & Ecclesiis, cum censura vindiciarum conjecturæ alterius Anonymi*; denique libellus exaratus, quem inscripsit *Propempticum*. His in libris Sirmondus demonstrat, vana esse commenta, quæ de suburbicariarum regionum etymo ac notione, deque earumdem numero & situ Adversarii jactitant; nequaquam illas sic vocatas ostendens, quod suburbanæ forent, aut quod intra centesimum ab Urbe lapidem consisterent, sed quia suberant Urbico Magistratui, seu Urbis Vicario, non autem Præfecto, cujus potestas non excedebat territorii fines, & angustioribus etiam, quam centesimi terminis, claudebatur. Quinimmo Emmanuel a Schelstrate *loc. cit.*, Pagius *ad an.* 325. *num.* 34., Carolus a S. Paulo *in sua Geographia sacra*, aliique passim considerantes VI. Canonem Nicænum, seu verius explicationem, quam ei adjecit Rufinus, quæ huic controversiæ potissimam occasionem præbuit; ubi enim Canon Nicænus habet: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim; ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est*; legit Rufinus, *ut apud Alexandriam, & in urbe Roma vetusta consuetudo servetur, ut ille Ægypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat*; hæc, inquam, considerantes, non immerito existimant nomine

nomine *suburbicariarum Ecclesiarum*, quarum specialem solicitudinem habet Romanus Pontifex, non solam intelligi provinciam Romanam, sed omnes comprehendi Occidentis regiones, quæ Romano Pontifici, tanquam Patriarchæ parebant: Siquidem Concilium Nicænum, & Rufinum non de Metropolitico, sed de Patriarchico jure loqui, ex contextu liquet; atque exinde conficitur suburbicarias regiones, de quibus Rufinus, non solum intra centesimum ab Urbe lapidem non esse conclusas, sed ad universum porrigi Occidentem. Præterea cum Gothofredus & Salmasius principii loco statuerint, quod Ecclesiæ, & diœceses perpetuo & constanter civilium Magistratuum formam sint imitatæ, atque inde intulerint Romani Antistitis diœcesim non fuisse extensam ultra fines Romanæ Præfecturæ, illud falsum esse probavit Sirmondus, & post Sirmondum, inter ceteros eximie demonstravit Benedictus Bacchinius *in dissert. de Ecclesiasticæ Hierarchiæ originibus*: Cum enim alia sit rerum sæcularium ratio, alia Divinarum, sicuti ad Marcianum Augustum scripsit Leo Magnus *epist.* 78. *al.*54. *cap.* 3., Romanus Antistes, fretus potestate sibi a Christo Domino tradita, & ante & post institutam Urbanam Præfecturam, suam jurisdictionem libere exercuit, nulla illius habita ratione, quod etiam bene perpendit Leo Allatius *cit. lib.* 1. *cap.* 2. Atque ita ei dimicationi cum Salmasio & Gothofredo finis est impositus, ut *jam nemo sit inter Eruditos*, inquit laudatus Valesius, *qui non Sirmondi sententiam ambabus, quod ajunt, ulnis amplectatur*.

3 Verum licet Romana provincia non fuerit unquam adeo angustis limitibus coarctata, sicuti Gothofredus & Salmasius contenderunt, non tamen iisdem semper terminis est definita, sed ejus amplitudo modo major, modo minor extitit. Et primò quidem, quidquid sit de tribus prioribus sæculis, quibus nullum in Italia, sive etiam in Occidente, fuisse Metropolitanum, præter Romanum, opinantur cit. Bacchinius *part.* 2. *num.* 10., & Rubeus *in monum. Eccles. Aquilej. cap.* 19., certum esse videtur, quod sæculo IV. ex septemdecim Italiæ regionibus, saltem decem subessent Metropolitico juri Romani Pontificis, & aliæ septem Archiepiscopo Mediolanensi parerent; quinimmo, si fides habenda sit Josepho Cantelio *in Metropolitanarum urbium hist. civil. & Ecclesiast. part.* 2. *dissert.* 6. *cap.* 4., Romana provincia duodecim Italiæ regiones per id tempus complectebatur. Cum autem dignitatem Metropolitanam assecutæ sunt Aquilejensis, & Ravennatensis Ecclesiæ, quod primæ in fine ejusdem sæculi IV., alteri sæculo V. contigisse, iidem Bacchinius & Rubeus existimant, alia successit Italiæ regionum divisio: Aquilejensi assignatæ sunt Venetiæ, & Istria; Ravennatensi Flaminia, & Æmilia; ceteris subjectis, ut antea, permanentibus aut Mediolanensi, aut Romano Metropolitæ, quemadmodum probat Carolus a S. Paulo *in cit. Geographia sacra*. Labente sæculo XI. Urbanus II. erecta Pisana Sede in Metropolim, Romanæ provinciæ amplitudinem, jam multum imminutam, arctioribus adhuc limitibus constrinxit: Quare Innocentius III.. qui in sæculi insequentis fine Romanam Sedem adeptus

adeptus est, *in cap. Sua nobis*, *de offic. Vicarii* Romanam Provinciam inter Capuanam, & Pisanam sitam dixit. In antiquo codice Vaticano a Baronio prolato *ad ann.* 1057., cui similem Carolus a S. Paulo se reperisse testatur in bibliotheca Thuanæa, describitur provincia Romana, intra quam, præter septem Episcopos Cardinales, dictos *Collaterales*, quia Pontifici in Urbe semper astant, numerantur Episcopi amplius sexaginta, qui Suffraganei erant Romani Pontificis, nulli alii Archiepiscopo subjecti, atque in hoc albo locum habent Lunensis, & Ariminensis, quorum Sedes, ut ceteras omittamus, ducentis fere passuum millibus Roma distant. Sed aliæ postmodum secutæ sunt distractiones Romanæ provinciæ: Martinus V. Florentinam; Pius II. Senensem. Pius IV. Urbinatensem; Sixtus V. Firmanam; Gregorius XIII. Bononiensem Ecclesias, in Metropoles erexere. Quocirca Romana provincia, etsi etiam hodie, juxta laudatam Decretalem Innocentii III., sita dicatur inter Pisanam, & Capuanam, non tamen absolute conflatur ex omnibus omnino Episcopis intra utramque existentibus, sed ex illis dumtaxat constituitur, qui & existunt inter Capuanæ, & Pisanæ provinciæ limites, & nulli Archiepiscopo subjecti sunt; ac proinde, cum Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* decrevisset: *Ut Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis interesse debeant*, sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres, die ultima Julii 1585. declaravit, sub hoc decreto non comprehendi Episcopos provinciæ Romanæ, quoniam isti immediate subjiciuntur Papæ, tanquam eorum Archiepiscopo & Metropolitano. Idemque iterum statutum fuit in Congregatione habita coram san.mem.Benedicto XIII. die 28.Martii 1725. Aut enim ejusmodi Episcopi, qui Ecclesias regunt, inter provinciam Capuanam, & Pisanam, fuerunt auctoritate Papæ divulsi a provincia Romana, & adscripti inter Suffraganeos alicujus Archiepiscopi; & tunc, sine ulla dubitatione, hujus Provinciali Concilio interesse debent; aut adhuc perseverant soluti a cujuslibet Archiepiscopi jurisdictione & imperio, & tunc censentur Suffraganei Papæ, ejusque Metropolitico juri immediate subduntur.

4 Quæ hactenus diximus, perspicuos & manifestos reddunt, si non antiquos, saltem recentiores fines Romanæ provinciæ, & designant ac indigitant quodammodo Episcopos Suffraganeos summi Pontificis, quem propterea nemo poterit remorari a Synodo Provinciali, quando ei libuerit, celebranda, sub hoc frivolo prætextu, quod certo definiri nequeat, quinam Episcopi sint ad eam convocandi.

5 Examinandum nunc superest, an Romanus Pontifex, solam gerens personam Archiepiscopi & Metropolitæ, Concilium mere Provinciale unquam coegerit. Plerique Eruditi opinantur, ex Romanis Conciliis, quorum, præter quinque Lateranensia Generalia, numerantur novem supra centum, nullum omnino fuisse mere Provinciale, ob admixtionem scilicet, &

cet, & interventum aliorum Episcoporum, qui ad Romanam provinciam non pertinebant. Alii exadverso arbitrantur, aliqua ex illis inter vere Provincialia esse recensenda; nam, etsi iisdem nonnulli adfuerint exteri Episcopi, adeo tamen exiguus fuit istorum numerus, ut credere fas sit, eos non accessisse vocatos, sed, cum fortuito Romæ reperirentur, honoris causa fuisse ad Concilium admissos; ejusmodi, inter cetera, fuisse Concilium illud Romanum, a Bonifacio IV. circa annum 610. coactum, cui interfuit Mellitus Episcopus Londinensis, discimus ex Beda *lib.* 2. *cap.* 4. apud Spelmannum *Concil. Britan. tom.* 1. *pag.* 129. hæc narrante: *His temporibus venit Mellitus Londoniæ Episcopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis, cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reverendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ, de vita Monachorum, & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit*. Nec dissimile fuisse credimus Concilium in basilica S. Petri a Gregorio II. anno 721. celebratum, in cujus Actis subscripti apparent viginti duo Episcopi, quorum duo tantum, aut tres non erant de provincia Romana.

6 Verum, quidquid sit de aliis, indubitatum est, vere proprie & stricte Provinciale fuisse Concilium a san. mem. Benedicto XIII. habitum in basilica Lateranensi anno 1725., cui Nos interfuimus, uti Doctor in Decretis, seu Canonista: in illius quippe indictione Pontifex decretum commemorat Concilii Tridentini de Synodis Provincialibus, a singulis Metropolitanis quolibet triennio cogendis; additque, se huic decreto obtemperasse, pluresque Synodos Provinciales habuisse, quamdiu in sua Metropolitana Ecclesia Beneventana resederat; & ad supremum Pontificatum evectum, velle hanc Episcopalis muneris partem obire, ut primæ Sedis exemplo, cunctis Ecclesiæ Pastoribus quid ab ipsis agendum foret, proponeret. Accedit ad illud dumtaxat vocatos fuisse *Episcopos, in speciali Romana provincia constitutos, videlicet inter Capuanam provinciam, & Pisanam, Archiepiscopos Suffraganeis carentes, Episcopos Sedi Apostolicæ immediate subjectos, & Abbates nullius diœcesis, jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, qui alias sibi Metropolitanum, cujus Provinciali Concilio interessent, ad formam Tridentini non elegerunt*; ac singulis denuntiatum fuit, ut ad Concilium accederent, *suarum Ecclesiarum necessitates propositurі*. Hæc autem omnia, quæ totidem verbis leguntur in litteris indictionis Concilii, aperte conficiunt, Concilium, de quo est sermo, esse Provincialibus accensendum. Et, quamvis præter Episcopos, adfuerint etiam S. R. E. Cardinales, quorum interventus dubitationem nonnullis injecit, ne idcirco Provinciale dici non posset; rectius tamen aliis visum est, non propterea esse delendum e Provincialium albo; Cardinales siquidem admissi fuerunt, veluti Capitulum Papæ, atque ut eorum præsentia augustior redderetur consessus, & Pontificia majestas consueto comitatu emineret. In hac sententia fuerunt sacræ Urbis Congregationes, quæ excitatis controversiis quoad obligationem servandi præfati Concilii decreta, semper responderunt, hæc extra Roma-

nam provinciam, vires non obtinere; quod utique non dixissent, si illud non reputassent mere Provinciale.

7 Sed &, an aliquando Synodus Diœcesana sit a Romano Pontifice coacta, altera quæstio est, quæ tamen paucis absolvitur. Antiquis Ecclesiæ temporibus, consuevisse summos Pontifices Romanum Clerum coram se congregare, ut omnium consilio audito, de re aliqua gravi deliberarent, ex iis liquet, quæ *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. enarravimus: ita enim se gessisse, legimus, Cornelium Papam in causa Maximi, Urbani, & Sidonii; atque Siricium in causa Joviniani, & sociorum, sicuti *ibidem, & n.* 6. ex utriusque Pontificis epistolis retulimus. In Synodum pariter convenisse universum Romanum Clerum, ut responderet S. Cypriano, a quo, vacante Romana Sede per obitum Fabiani Papæ, veluti primæ Sedis Clerus, monitus fuerat de insolentia Lapsorum, qui nulla licet functi pœnitentia, & veniam & communionem audacter exposcebant, ipsemet Clerus testatur suis ad eumdem Cyprianum epistolis, quæ *inter epistolas Cypriani sunt* 30. & 31.; quamvis, ut vera fateamur, ea Synodus non possit dici mere Diœcesana, quoniam ab ipsomet Romano Clero plures Episcopi fuerunt ad eam arcessiti, uti in secunda ex præfatis epistolis narratur. Posteriori Ecclesiæ ævo, seu in tabulis Ecclesiasticis mediæ ætatis, vix ulla occurrit mentio habiti cœtus omnium Clericorum solius Romanæ Ecclesiæ; quod fortasse, vel ideo evenit, quia frequentius tunc Romæ fieri cœperunt Concilia Episcoporum, in quibus summi Pontifices, etiam specialia Romanæ diœcesis negotia tractare & expedire poterant; vel quia, nimium aucto Romani Cleri numero, iidem Pontifices satius duxerunt solos Cardinales ad consilium adhibere. Illud certo affirmare possumus, postremis hisce temporibus nullam inveniri Synodum Diœcesanam a Romanis Pontificibus coram se coactam: Utrum autem illam coegerint, opera sui in Urbe Vicarii, mox inquiremus.

CAPUT III.

De Cardinali Urbis Vicario.

1 NON est hic sermo de Cardinali Vicario, qui Pontificis vices in Urbe gerat, cum amplissima jurisdictione & potestate, tum quoad secularia, tum quoad Ecclesiastica, quales fuerunt, quos iidem Pontifices, cum Avenione residerent, Romanæ urbis præficiebant regimini, & qualis pariter fuit Cardinalis Inicus Avalos, quem Clemens VIII. Ferrariam secedens, sui Vicarium Romæ reliquit, uti legitur in ejusdem Clementis Constitutione 53. *Bullar. Roman. tom.* 3.; hi siquidem Legati potius de latere, quam Vicarii Papæ speciem præseferebant: neque loquimur de Cardinali Vicario, qui ita olim constituebatur, ut, non præsente sed absente dumtaxat Romano Pontifice, Episcopalia munia in Urbe exerce-

ret,

ret, de quo Auctor anonymus antiquæ chronicæ Normanniæ (*tom.* 2. *Scriptorum antiquorum hist. Normanniæ edit. ab Andrea Duchesnio Parif.* 1619.) *pag.* 988. hæc habet *ad an.* 1151. *Successit ei*, scilicet Eugenio III. *Conradus Sabinensis Episcopus, Apostolicæ Sedis in Urbe, dumtaxat in agendis Episcopalibus dum Papa deest, ex antiqua consuetudine pro dignitate loci sui, Vicarius, qui erat natione Romanus, vir grandævus, & apud Romanos auctoritate præclarus, exinde vocatus Anastasius IV.* Sed agitur de Cardinali Vicario, qui est Ordinarius in Urbe, ibique repræsentat personam Papæ, non tanquam Papæ, sed tanquam Episcopi Romani, cum plena jurisdictione Episcopali, exercenda, tam absente quam præsente Papa, juxta ea quæ cumulantur *decis.* 62. *post collect. legal. Bondeni*, adnotavitque Cardinalis de Luca *de jurisdictione disc.* 34. *num.* 10.

2 Hujus Cardinalis Vicarii jurisdictio protenditur quidem usque ad quadragesimum ab Urbe lapidem, sicuti adnotavit Gonzalez *in cap. Sua nobis, num. 6. de offic. Vicar.*, non tamen complectitur loca, intra eumdem circuitum existentia, quæ sint alteri subjecta Episcopo, puta Tusculano, vel Nepesino, uti prosequitur Anastasius Germonius *de indultis Cardinalium, §. Tibi quoad vixeris, num.* 80. *& seqq.*: Et quamvis ex Constitutione Alexandri VII., quam exornat Romualdus Honorante *in praxi Secretariæ tribunalis Cardinalis Urbis Vicarii cap. 6. not.* 1., sex Cardinales Episcopi suburbicarii, Ostiensis nimirum, Portuensis, Sabinensis, Tusculanus, Albanensis, & Prænestinus, nisi proprium Episcopum Suffaganeum in sua quisque diœcesi habeant, aut in ea commorantes, Ordines per semetipsos conferant, ad solum Cardinalem Urbis Vicarium dimittere possint suos subditos, sive sacris, sive minoribus initiandos Ordinibus; non propterea tamen Cardinalis Vicarius ullum sibi vindicare potest ordinariæ jurisdictionis exercitium in præfatis suburbicariis diœcesibus, quod Nos post nostrum ad Petri Cathedram ascensum declaravimus, *Constitut.*, quæ incipit *Romanæ Curiæ §.* 21. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 467.; quamobrem, etsi jurisdictio Cardinalis Vicarii ad quadraginta ab Urbe milliaria dicatur extendi, detractis tamen finitimis diœcesibus, & spectato exiguo numero Ecclesiarum, hominumque extra Urbem existentium, qui eidem subduntur, videtur potius intra unius Urbis mœnia conclusa, juxta Decretalem Innocentii III. *in cit. cap. Sua nobis*: *Quoniam jurisdictio Vicarii, quem Romanus Pontifex in Urbe reliquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum*. Specialiter autem est illi concessum, ut Fratribus Ordin. Min. Capuccinorum, Capellani ministerium exercentibus in Pontificiis triremibus, facultatem impertiri valeat excipiendi confessiones remigum, aliorumque in triremibus continuo degentium, modo illas excipiant in ipsis triremibus, aut in portu Centumcellarum, vel in receptaculo, vulgo *Darsena*, atque in hospitio, in Darsena existente, non vero intra civitatem Centumcellarum, ad diœcesim Viterbiensem pertinentem, absque Episcopi Viterbiensis approbatione, quod totidem fere verbis decisum

 fuit

fuit a ſacra Congregatione Concilii 18. Aprilis 1722., cui Nos, ejuſdem Secretarii munus tunc obeuntes, ad petitionem Epiſcopi Viterbienſis, hoc negotium ſedulo examinandum propoſuimus, ſicuti videre eſt *in Theſaur. Reſolut. tom. 2. pag. 103., 147., & 158.*

3 At nihilominus Cardinalis in Urbe Vicarius pluribus eſt inſtructus prærogativis, quibus aliis præſtat Epiſcoporum Vicariis, atque inter ceteras hac etiam potitur, ut poſſit pro libito Romani Cleri Diœceſanam Synodum indicere & celebrare, quod aliis Vicariis, ſine ſpeciali Epiſcopi mandato, non licere, infra oſtendetur: Id enim juris illi expreſſe concedi conſueviſſe, cum a Papa in Adminiſtrum aſſumitur, tradit Cohell. *in notitia Cardinalatus cap. 55. §. Poſſunt*, & decretum eſt in Conſtitutione Pauli III. 36. §. 10. *Bullar. tom. 1.*, ubi ordinariis facultatibus Cardinalis in Urbe Vicarii hæc quoque accenſetur: *Synodum in Romano Clero pro correctione malorum morum, & pro neceſſitate, juxta temporum opportunitates in Clero occurrentes, ubi & quando libuerit, celebrandi, congregandi &c.*

4 Licet autem ea, quam diximus, poteſtate raro admodum Cardinales Vicarii uſi fuerint, aliqua nihilominus celebratæ ab illis Synodi Diœceſanæ exempla comperimus. In codice Caſanatenſis bibliothecæ *litt. G.* v. 1. quædam extant antiqua Statuta Cleri Romani, quæ condita dicuntur ab univerſo Clero Romano, in eccleſia *monaſterii Domnæ Roſæ* anno 1384. congregato, juſſu Stephani Cardinalis Tituli Sancti Marcelli, ſummi Pontificis in Urbe, ejuſque ſuburbiis & diſtrictu Vicarii Generalis, eademque Statuta iterum examinata & approbata dicuntur anno 1392. a Joanne Abbate monaſterii Sancti Pauli de Urbe, Vicario Generali Bonifacii IX. Aliæ inſuper in eodem codice extant Conſtitutiones, a Franciſco de Padua Epiſcopo Feltrenſi, Vicario Generali in ſpiritualibus Pii Papæ II., anno 1461. editæ, & promulgatæ in eccleſia Sancti Euſtachii, poſt ſolemniter decantatam Miſſam de Spiritu Sancto, & cum aſſenſu univerſi Romani Cleri, ibidem ſynodaliter congregati; quapropter, ſive conſiderentur ipſæ Conſtitutiones, quæ morum reformationem reſpiciunt, ſive ratio habeatur ritus, & ſolemnitatis, qua conditæ ſunt, nihil in illis deſideratur, ne in vera Synodo Diœceſana factæ dicantur.

5 Præter iſtas duas, nullam aliam invenimus Synodum, a Cardinali, in Urbe Vicario, habitam: vidimus nonnulla Statuta a Joanne Garzia Cardinali Millino Urbis Vicario, aliaque a Gaſpare Cardinali Carpineo, tempore Clementis XI. pariter Vicario, condita, ſed, cum neque hæc, neque illa facta fuerint in Cleri congregatione, neutra Conſtitutionum Synodalium nomen poſſunt ſibi uſurpare.

6 Ne vero quiſpiam ex tam diuturna omiſſione Synodi Diœceſanæ, occaſionem arripiat obloquendi de Romanis Pontificibus, quaſi ipſi illas contemnant Synodos, quarum coactionem Tridentinum præcepit, & utilitatem ipſimet aliis proponunt, & deprædicant; duo conſiderare oportet. Primo, totam fere diœceſim Romanam (ut paulo ante prænotavimus)

mus) unius Urbis mœnibus concludi, atque idcirco & Pontifex, & Cardinalis Vicarius, una veluti converſione oculorum, omnes ſuæ diœceſis Parochos, Presbyteros, ceteroſque de Clero intueri, ac qualibet hora eorum quemlibet ad ſe arceſſere poſſunt; atque his viciſſim, cum opus fuerit, ſemper ad Pontificem, ejuſve Vicarium patet aditus; quod non contingit in aliis diœceſibus, quæ plerunque ex eccleſiis, locis, & oppidis conſtantur, inter ſe, & a civitate, ubi Epiſcopus reſidet, longe diſſitis: unde huc appoſite cadit reſponſum, quod in re diverſa dedit Innocentius I. (*ex recenſ. Petri Couſtant col.* 860. *n.* 8.) Decentio Eugubino Epiſcopo, ſciſcitanti, cur aliis non liceret, quod Romæ fiebat, inquiens: *De fermento, quod die Dominica per Titulos mittimus, ſuperflue nos conſulere voluiſti, cum omnes eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ*.

7 Alterum advertendum eſt: Plures eſſe in Urbe Cardinalium Congregationes, a Sixto V. *Conſtitutione* 74. inſtitutas, in quibus etiam, quæ in dies occurrunt Romæ, Eccleſiaſtica negotia ſæpius pertractantur, atque exortæ inter Clerum controverſiæ dirimuntur: Ex quo efficitur, ut Synodi omiſſio Eccleſiaſticæ Urbis diſciplinæ nullum irroget damnum; quidquid enim pro reformandis populi, & Cleri moribus difficilius & tardius obtineretur a Synodo, facilius & celerius præſtatur, aut immediate a ſummo Pontifice, aut a Cardinalium Congregationibus.

8 Eadem eſt ratio, cur intermiſſi nunc fuerint frequentes illi Epiſcoporum conventus, qui olim Romæ habebantur: ad hos quippe potiſſimum vocabantur Epiſcopi Italiæ, quorum conſilio & opera ſummi Pontifices in gravioribus Eccleſiæ negotiis definiendis utebantur; at, poſtquam in illorum locum ſuffecti ſunt Cardinales, quos Romani Pontifices in proprios & ſtabiles conſiliarios ſibi ſpecialiter adſciverunt, ſuperfluum viſum eſt, tam ſæpe Epiſcopos a ſuis Sedibus divellere, atque ad Urbem vocare; præcipue vero, cum inter Cardinales, ſex adſint Epiſcopi ſuburbicarii, quidquid a Pontifice in eorum conſeſſu, auditoque eorumdem ſuffragio, decernitur, non immerito videri poteſt, in quadam veluti Epiſcoporum Synodo definitum. De qua re, videri poſſunt Cardinalis Bellarminus *controverſ. tom.* 1. *de Clericis lib.* 1. *cap.* 16. Petrus de Marca *de concordia Sacerdotii, & Imperii lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 8. Scheleſtrat *antiquit. Eccleſ. tom.* 2. *diſſert.* 6. *cap.* 4. *art.* 3. *num.* 15.

CAPUT IV.

De Archiepiſcopo.

1 QUI Metropolitanus eſt provinciæ, idem Epiſcopus eſt ſuæ civitatis; & qui Primas eſt diœceſis, ſumpta hic diœceſi pro plurium provinciarum tractu, ſicuti accipitur *in leg. unic. C. Ut omnes Judices*, idem eſt Metropolitanus ſuæ provinciæ, & ſuæ item civitatis Epiſco-

Episcopus: sunt enim inter se ita gradus hi comparati, ut superior semper inferiorem complectatur, uti bene animadvertit Sirmondus *in cit. censura conjecturæ Anonymi de Eccles. suburbicar. dissert. 2. cap. 5.*

2 Atque hinc fit, ut, qui Metropolitanus est, non solum cogere possit Synodum Provincialem, cum suis Suffraganeis, ut consulat provinciæ, sed etiam Diœcesanam, cum suis Presbyteris, ut suo prospiciat Episcopatui. Utque a ceteris proferendis abstineamus exemplis, adhuc extant Concilia Provincialia, & Diœcesana S. Caroli Borromæi Archiepiscopi Mediolanensis, Concilia Provincialia, & Diœcesana S. Thuribii Archiepiscopi Limani, Concilia Provincialia, & Diœcesana san. mem. Benedicti XIII. Archiepiscopi Beneventani.

3 Hæc obvia sunt, nec quidquam difficultatis habent; unum tamen hic in quæstionem venit. Aliqui sunt in Italia Archiepiscopi, unicum habentes Suffraganeum, Theatinus videlicet, Brundusinus, Cosentinus, & Sipontinus: Aliqui Suffraganeis omnino carentes, Rossanensis nimirum, Lancianensis, Lucensis, & Ferrariensis; & de his postremis dubitatur, an, si Synodum cogant, cui, præter Parochos, aliosque suæ diœcesis Presbyteros, intersint etiam Præpositi, & Abbates habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, ejusmodi Synodus dicenda sit Diœcesana, an Provincialis.

4 Plurimorum menti insederat hæc olim opinio, quod Provincialis & diceretur, & esset. Cumque Triventinus Episcopus anno 1584., morem gerens superius relato decreto Tridentini *sess. 24. cap. 2. de reform.* elegisset Archiepiscopum Lancianensem, cujus Provinciali Synodo interesset, & anno 1693. excitata fuisset controversia, an præfata electio, jamdiu facta, sustineretur; sacra Congregatio Concilii censuit, sustineri, ea potissimum de causa, quod Archiepiscopus Lancianensis, etsi Suffraganeis careret, habebat tamen intra suam provinciam Præpositum Atissæ, aliosque Abbates *Nullius*, cum quibus poterat Provinciale Concilium celebrare, quod fuse narrat Cardinalis Petra *ad Constit. Apostol. tom. 1. num.* 32. *pag.* 471.

5 Sed aliter res se habuit, cum eadem quæstio in Concilio Romano sub Benedicto XIII. anno 1725. fuit instaurata. Archiepiscopis Lancianensi, & Rossanensi, jus sibi asserentibus celebrandi verum Concilium Provinciale, quamvis Suffraganeis careant, atque ideo contendentibus, integrum esse Episcopis nulli Archiepiscopo subjectis alterum eorum eligere, cujus Provinciali adsint Concilio, strenue se opposuit Franciscus Maria Pitonius, alter ex Doctoribus in Decretis, seu Canonista Concilii, elucubrata dissertatione ostendens, Archiepiscopos, nullos habentes Suffraganeos, non posse cum veritate & proprietate sermonis dici absolute Archiepiscopos, & Metropolitanos, sed tales dumtaxat appellari, cum hac restrictione, meri scilicet honoris, seu honorarios, & ex privilegio Apostolico, juxta Textum *in can. Scitote 6. q. 3.*, ex quo intulit, menti Tridentini neutiquam satisfieri ab Episcopis, qui, cum nulli subjiciantur Archie-

Archiepiſcopo, præfatos Archiepiſcopos eligunt, quorum Provinciali interſint Synodo: Nulla quippe Synodus, ab iis celebrata, etiam cum interventu Abbatum fruentium juriſdictione quaſi Epiſcopali, cum territorio ſeparato, erit vere Provincialis, ſed tantum Diœceſana. Hæc Pitonii ratiocinatio viſa eſt Nobis ſolidis innixa fundamentis: Etenim novum non eſt, ut quiſpiam, ex privilegio, exornetur titulo Archiepiſcopi, & Metropolitani, quin tamen, præter nominis atque honoris prærogativam, ullum conſequatur jus proprium veri Archiepiſcopi, & Metropolitani. Ejuſmodi privilegio Patres Nicæni donarunt Epiſcopum Æliæ, ſeu Hieroſolymæ, cui *can.* 7., juxta verſionem Dionyſii Exigui, contulerunt quoddam jus Metropoliticum, ſed meri honoris; nam, licet ille ſubjectus remaneret Epiſcopo Cæſareæ, attamen voluerunt Patres Nicæni, ut locum haberet ceteris provinciæ Epiſcopis ſuperiorem. Eadem honoris prærogativa a Concilio Chalcedonenſi inſigniti fuere Epiſcopus ejuſdem civitatis Chalcedonenſis *act.* 6., & Epiſcopus Nicænus *act.* 13., quos Metropolitanos dici voluit, *nomine tantum*, & præponendos ſtatuit ceteris Epiſcopis provinciæ, *ſed honore ſolummodo, & ſalva Nicomedienſium civitati* (quæ vera erat provinciæ Metropolis) *propria dignitate*. Vetuſta hæc exempla ſectantes Romani Pontifices, aliquibus Epiſcopis Archiepiſcopi nomen & inſignia tribuerunt, ſine ullo tamen veri Archiepiſcopi jure; quinimmo, ne ab eorum Metropolitani quidem ſubjectione, ejuſmodi honorarios Archiepiſcopos quandoque ſubtraxerunt. Auctor vitæ Theodorici Epiſcopi Metenſis, editæ a Leibnitio *tom.* 1. *Scriptor. Brunſuic. p.* 292. *cap.* 10. hæc ſcribit: *Quidam Metenſium Pontificum honorati, ultra privatum Præſulum modum, plerumque a Sede Apoſtolica tale conſecuti ſunt privilegium, ſive ob ſanctitatis gratiam, ſive ob nobilitatis gloriam, ut, ſalva Metropolitani ſubjectione, Archiepiſcopi fungerentur officio & honore. Ex quibus primus fuit antiquus ille Urbicius, & multo poſt, tempore Pipini Regis, ex ſorore nepos Crodegandus, & poſt eum Angelramnus, & alter ab illo Drogo Caroli M. imprimis filius.*

6 Scimus præterea aliquot Archiepiſcopos decoratos fuiſſe titulo Patriarchæ, quin tamen idcirco Patriarchalia jura ſint aſſequuti. Atque, ut alios plures prætermittamus Metropolitas, quinimmo etiam ſimplices Epiſcopos, qui ſe Patriarchas appellarunt, de quibus Cironius *obſervat. jur. Can. lib.* 1. *cap.* 11., refert Dionyſius Sammarthani *in ſua Gallia Chriſtiana tom.* 2. *col.* 26., Rodulphum Archiepiſcopum Bituricenſem atque Aquitaniæ Primatem, Patriarchæ titulo cohoneſtatum fuiſſe a Nicolao I., quod etiam narrat Chriſtianus Lupus *in ſchol. & not. ad Concil. tom.* 1. *pag.* 911. 1. *edit.*, & conſtat ex ejuſdem Nicolai epiſtola 19. (*in collect. Harduin. tom.* 5. *col.* 342.) relata pariter a Gratiano *in can. Conqueſtus* IX. *q.* 3.: Ejuſdem vero tituli tenaces fuiſſe Rodulphi Succeſſores, colligitur ex epitaphio inciſo tumulo Henrici I. Archiepiſcopi Bituricenſis, qui Cardinalitia dignitate, & Apoſtolicæ Legationis munere ab Urbano III. inſignitus, obiit

anno

anno 1200., in eo siquidem epitaphio, teste cit. Sammarthano, *eodem tom. 2. pag.* 59. legitur:

Hic bonus Henricus, vir nobilis, & Patriarcha
Quondam Bituricus, tumuli jacet hujus in arca.

7 In Bibliotheca pariter novorum librorum edita a Labbæo *tom.* 2. *pag.* 1. extat opus inscriptum: *Patriarchium Bituricense*, anonymi Auctoris, quod tamen compositum creditur circa annum 1537. a quodam Monacho monasterii S. Sulpitii Bituricensis, atque in eo habetur, Franciscum de Tournon Metropolitam Bituricensem, & postea S.R.E. Cardinalem, anno 1528. Provinciali præfuisse Concilio, in cujus Actis habetur: *Præsidente Francisco de Tournon, Archiepiscopo Patriarcha Bituricensi, Primate Aquitaniæ.* Sed quanquam Archiepiscopi Bituricenses Patriarchæ titulum, ab Apostolica Sede semel obtentum, constanter retinuerint, recte tamen existimantes, eum esse meri honoris, nunquam Patriarchalia jura sibi vindicare, jurisdictionemque in ceteros Primates ausi sunt exercere, sicuti animadvertunt Altaserra *rerum Aquitanicarum lib.* 4. *cap.* 4., & Du-Cange *in glossar. verb. Patriarchæ dicti etiam Primates.* Neque Nicolaum I., cum Rodulphum Bituricensem appellavit Patriarcham, aliud in animo habuisse, nisi novo honorificentiæ vocabulo, ejusdem Primatialem dignitatem cumulare, eo plane modo, quo, notante Christiano Lupo *cit. loc.*, in Concilio Chalcedonensi omnes Metropolitæ ad majorem honoris significationem, vocati sunt Patriarchæ, optime inferri ait Janus a Costa *ad Decretal. Gregorii IX. pag.* 176. ex ejusdem Nicolai responsis ad consulta Bulgarorum, in quibus *cap.* 92., præter Romanum Pontificem, qui est Patriarcha OEcumenicus, duos tantum commemorat veros Patriarchas, videlicet Alexandrinum, atque Antiochenum (Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus nondum fuerant legitima auctoritate inter veros cooptati Patriarchas). *Desideratis nosse* (scripsit Nicolaus) *quot sint veraciter Patriarchæ. Veraciter illi habendi sunt Patriarchæ, qui Sedes Apostolicas, per successiones Pontificum obtinent: idest qui illis præsunt Ecclesiis, quas Apostoli instituisse probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam, & Antiochenam*: Enimvero, ratiocinatur a Costa, non ita scripsisset Nicolaus, si Archiepiscopum Bituricensem, cui ipsemet Patriarchæ nomen attribuerat, veris accensuisset Patriarchis, veraque Patriarchalia jura eidem contulisset. Hæc autem rite expendentes Patres laudati Concilii Romani, Pitonii sententiæ adhæserunt, neque in præfatis Episcopis, alia Metropolitica jura agnoscentes, nisi meri nominis atque honoris, quod Pitonius concluserat, suo approbarunt, statueruntque decreto *tit.* 9. *cap.* 2.

CAPUT

CAPUT V.

Generalia de simplici Episcopo.

1 JUS cogendi Synodum Diœcesanam est adeo proprium Episcopi, ut ad eam cogendam non sit ei necessarius cujusquam alterius consensus, puta Archiepiscopi, seu Metropolitani, cui forte subjiciatur, quemadmodum, antiquioribus relatis, docent Bottus *de Synodo Diœces. part. 1. num. 24.* Massobrius *de Synodo Diœces. cap. 2.* Pax Jordan. *lib. 8. tit. 2. num. 12.*, & optime Episcopus Phamaugustanus *de Conciliis, in prælud. pag. 3.* ubi loquens de Episcopo, inquit: *Nemo in sua diœcesi Synodum congregare potest sine eo, vel ipsius auctoritate: & Episcopus dictam suam Synodum potest, sine auctoritate Metropolitani sui, facere.*

2 Sed quandonam Episcopus plenum & expeditum jus assequatur suam Synodum cogendi, difficultas est, quam breviter exponemus, & paucis enodabimus.

3 In promotione ad Episcopatum, duplex contrahitur spirituale conjugium, alterum inter eligentes, & electum, quod perficitur per electionis confirmationem; alterum inter Episcopum confirmatum, & Ecclesiam, quod per consecrationem absolvitur, uti diserte habetur *in cap. Inter corporalia, §. Sicut enim, de translat. Episcop.* In præsenti rerum statu, & pro ea, quæ nunc viget in Ecclesia, disciplina, electio ad Episcopatus sibi vindicat locum in sola Germania; reliqui Episcopatus conferuntur a Papa in Consistorio, aut omnino libere, aut prævia nominatione Regum, & Principum, quibus jus est idoneas personas ad illos nominandi; atque in his postremis ipsamet Episcopatus collatio, a Papa facta in Consistorio, vim habet electionis simul, & confirmationis, quod docuerunt Innocentius *in cap. Cum olim, in princip. de causa possessionis, & proprietatis*, Glossa *in cap. 1. verb. Provisionem, de electione in 6.*, Azorius *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 6.*, Fagnanus *in cap. Eam te, num. 15. de rescriptis*, atque ex ipsis verbis liquet, quæ a Papa in Consistorio pronuntiantur: *Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra, Ecclesiam N. de Persona N. providemus, ipsumque illi in Episcopum præficimus, & Pastorem; curam & administrationem ipsius, eidem in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo.*

4 His præmissis, disputatur, an Episcopus, aut a Capitulo electus, & a Papa confirmatus, aut a Papa in Consistorio promotus, ante sui consecrationem Synodum celebrare queat. Cujus tamen quæstionis decisio vix quidquam conferre potest ad praxim: nam, cum electi in Episcopos, etiamsi fuerint S.R.E. Cardinales, teneantur intra tres menses munus consecrationis suscipere, juxta decretum Tridentini *sess. 23. cap. 2. de reform.*, difficile videtur, velle Episcopum intra illud primum trimestre spatium, cum

cum nondum perspectas habet res diœcesis sibi commissæ, cogere Diœcesanam Synodum. Quid nihilominus communiter Doctores sentiant, indicabimus.

5 Bottus *de Synodo part.* 1. *num.* 26. *& seqq.* post Innocentium, Zabarellam, & alios antiquiores, re bene discussa, concludit, Episcopo electo, & confirmato fas esse, suam Synodum statim habere, eidemque opinioni subscribunt Pax Jordan. *lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 13. *&* 14. Ricc. *in praxi Curia Neapolitana decis.* 443. *ab initio usq. ad num.* 8. Massobr. *de Synodo Diœces. cap.* 2. *dub.* 1. Gavant. *in praxi Synod. Diœces. cap.* 2. *in adnotat. §.* 1. *num.* 2. Leuren. *in Foro Beneficiali tom.* 2. *sect.* 2. *quæst.* 443. *num.* 5. Romaguerr. *ad Constitut. Synod. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. Etenim coactio Synodi est actus jurisdictionis, & meri imperii, quod supra ostensum est; & quæ jurisdictionis sunt, exerceri queunt ab Episcopo electo, & confirmato, licet nondum consecrato, juxta Textum *in cap. Transmissam, de electione*. Ante consecrationem autem ea dumtaxat exercere non potest, quæ sunt Ordinis, puta sacrum Chrisma conficere, Ordines, aut Confirmationem conferre, Virgines benedicere, ecclesias, aut altaria consecrare. Cabassut. *in theor. & praxi jur. Canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 7. quamvis committere & delegare valeat alteri Episcopo consecrato facultatem, ea omnia in sua diœcesi peragendi; quoniam sola delegatio ad exercendum Ordinem est actus jurisdictionis, & non Ordinis; Azorius *instit. moral. part.* 2. *cap.* 29. *quæst.* 7.

6 Sed statim altera, quoad eumdem Episcopum electum, & confirmatum suboritur quæstio: an videlicet possit Synodum cogere etiam non obtentis, & exhibitis litteris Apostolicis, vulgo *Bullis*, quibus ostendat, se legitima auctoritate, talis Ecclesiæ curæ & regimini fuisse præpositum. Sed etiam hæc nullo solvitur labore, respondendo nimirum *Negative*; Textus enim *in cap. Injunctæ, sub tit. de electione, inter Extravag. comm.* aperte interdicit electo, & confirmato quemcumque actum jurisdictionis, nisi litteris Apostolicis expeditis, iisque, quibus de jure, exhibitis, ac pœnam insuper suspensionis a percipiendis suorum Beneficiorum fructibus, illis irrogat, qui, sine ejusmodi litteris, eum in Episcopum recipiunt, aut eidem obediunt, uti ad rem prosequuntur Massobrius, Gavantus, Pax Jordan. *locis citatis*, duabus tamen additis limitationibus; quarum prima est, ut possit electus, & confirmatus, non expeditis bullis, Synodum facere, si obtinuerit Breve Apostolicum de capienda possessione nomine Cameræ Apostolicæ, cum clausula, ut intra tot menses, & bullæ expediantur, & consecrationis munus suscipiatur; virtute namque prædicti Brevis, potest Episcopus omnia exercere, quæ jurisdictionis sunt, ac si litteræ Apostolicæ fuissent expeditæ, nec prohibetur ab exercitio eorum, quæ sunt Ordinis, si interim fuerit consecratus, quod bene animadvertit Pax Jordan. *loc. cit. num.* 19.

7 Altera est, ut Cardinalis S. R. E., aliquo ex modis expositis, in Episcopum electus, & confirmatus, statim Synodum celebrare possit, etiam litteris

litteris Apoſtolicis non exhibitis, nec expeditis: quoniam Cardinales, utpote qui in citata Extravaganti expreſſe non nominantur, non cenſentur ſub ejus ſeveritate comprehenſi, quod, aliis allegatis, probat Pax Jordan. *cit. loc. num.* 22., & præter Doctores ab eodem relatos, docent Fermoſin. *in cap. Tranſmiſſam, quæſt. 6. a num.* 1. *ad* 10. *de electione*, Diana *in edit. coord. tract. 7. reſolut.* 53. *&* 54. *num.*9. Cappon. *diſcept. forenſ.* 10. *num.*12. *tom.*1. Rota *deciſ.*1215. *cor. Emerix jun. & in Corduben. Beneficiorum 3. Decemb.* 1696. *coram bon. mem. Urſino Decano*. Accedit Bonifacium VIII. per citat. Extravagantem unice voluiſſe evitare periculum, ne quis ſe gerat pro Epiſcopo, qui Epiſcopus non ſit; hoc autem non habet locum in S.R.E. Cardinalibus, quorum ſimplici aſſertioni, ob dignitatis, qua præfulgent, eminentiam, eſſe credendum, probat Textus *in can. Nobiliſſimus, diſt.* 97., & notat ibidem Gloſſa *verb. Nihilominus*, & recte ponderant Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloſſ.* 24. *num.* 6. Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 1. *quæſt.*27. *num.* 1. Paſſerinus *de electione cap.*33. *num.* 23. Barboſa *in d. Extravag. Injunctæ, num.*5., *& de poteſtate Epiſcopi alleg.*111. *num.*35.

8 Non omnia ex his, quæ de Epiſcopis hactenus diximus, aptantur Archiepiſcopis, in quibus illud eſt peculiare, quod ne per conſecrationem quidem aſſequantur plenitudinem officii ſui, niſi Pallium receperint a Romano Pontifice *ex cap. Niſi ſpecialis, de auctoritate & uſu Pallii*; non quod Pallium aliquid ſuperaddat conſecrationi, quoad Ordinis poteſtatem, ſed quia liberum præbet accepti Ordinis exercitium, & Archiepiſcopalis muneris quamdam veluti perfectionem affert, & complementum, quod adnotavit Innocentius Cironius *ad tit. Decretal. de auctoritate & uſu Pallii pag.*32. Quocirca, ne diu careant ea poteſtatis plenitudine, quæ ab ipſis in totius provinciæ commodum, eſt derivanda, debent intra tres menſes, a ſuæ conſecrationis die, vel ſi jam antea conſecrati erant, a die confirmationis numerandos, Pallium petere a Romano Pontifice *can. Quoniam, diſt.* 100. Atque interim, ſicuti ſe Archiepiſcopos nominare prohibentur *in cit. cap. Niſi ſpecialis*, ita abſtinere jubentur a Synodo Provinciali congreganda, Chriſmate conficiendo, dedicandis eccleſiis, Clericis ordinandis, & Epiſcopis conſecrandis *in cap. Quod ſicut, de electione*, ubi ita legitur: *Præterea, cum non liceat Archiepiſcopo ſine Pallio convocare Concilium, conficere Chriſma, dedicare baſilicas, ordinare Clericos, & Epiſcopos conſecrare, multum profecto præſumit, qui antequam habuerit Pallium, Clericos ordinare feſtinat, cum idem non tanquam ſimplex Epiſcopus, ſed tanquam Archiepiſcopus facere videatur*. Quodque conſtans ſemper hæc fuerit antiquioris Eccleſiæ diſciplina, obſervavit Janus a Coſta *ad tit. Decretal. de auctoritate, & uſu Pallii pag.* 97.

CAPUT VI.

De Episcopo privilegium habente Pallium gestandi, & Crucem ante se deferendi.

1 QUamvis Pallium sacrum insigne sit, quod solis de jure competit Archiepiscopis, attamen, ex summi Pontificis privilegio, nonnulli, qui & re & nomine simplices Episcopi sunt, consueverunt Pallio condecorari. Syagrio Augustodunensi Episcopo, ejusque Successoribus, ad petitionem Brunechildis Reginæ, Pallii honorem delatum a S. Gregorio Magno, discimus ex ejusdem Gregorii epistola 11. *lib. 9. indict. 2. (tom. 2. oper. col. 936.) & epist. 109. ejusd. libri col. 1015.* Auctor vitæ Theodorici Episcopi Metensis a Nobis nuper relatus *cap. 4. n. 5.* speciales prosequens prærogativas Metensium Episcoporum, *cit. loc.* ait: *VVallo etiam, vir magnæ in Christo reverentiæ, Pallii usum meruit, decreto Joannis Papæ;* &c, ne quis suspicetur, fuisse tum VVallonem Archiepiscopali titulo insignitum, statim addit: *Sed & Rotbertus post eum Archiepiscopi accepit insigne.* Inter Episcopos Mindenses, quemdam Hercurbertum fuisse Pallio cohonestatum, narrat Hermannus Lerbekè *in chron. Mindensi (tom. 1. Scriptor. rer. Germanic. Meibomii pag. 552.)* ubi hos insuper antiquissimos rythmos adducit.

Nam hic Præsul honoratur,
Mindensis qui vocitatur,
Dignitate Pallii,
Quod bene Rationale
Vocatur, & non male;
Nam trini Episcopi
Tantum isto decorantur,
Per quem recte venerantur
Locus, Gens, & Clerici.

Alexandrum II. Pallii honorem contulisse Episcopo Halberstadiensi, ob concordiam inter Imperatorem Henricum III. & eumdem Alexandrum promotam, testatur Burchardus in chronico Halberstad. *apud cit. Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 126.*, ubi etiam refert concessionis diploma, cujus verba sunt: *Itaque & locum, & nomen filii spiritualis, singulari ac familiari affectu tibi concedimus, sanctæ quoque Halberstadiensi Ecclesiæ tuæ, ut sit filia Romanæ Ecclesiæ, prærogativam quamdam attribuimus. Insuper quoque, pio paternoque affectu, Pallio te adornare decrevimus, salva tamen auctoritate, aut magisterio sanctæ Metropolis Moguntinæ Ecclesiæ, salvo quoque Fratrum tuorum Coepiscoporum, & ordine, & loco.* Et ne plura a nostra ætate remota perquiramus exempla, Pallii prærogativa etiam hodie gaudent Episcopus Quinqueecclesiensis, de quo *in cap. Cum in juventute, de præ*

sumpt.

sumpt., Episcopi, Ostiensis, Bambergensis, Papiensis, & paucis antea annis, cum nondum Archiepiscopi honorem erat consecutus, Pallio utebatur Episcopus Lucensis; de quibus omnibus Cuccus *instit. lib.* 1. *cap.*6. *tit.*8. Marchin. *de Sacrament. Ordin. tract.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Durant. *de ritibus Ecclesiæ lib.*2. *cap.* 9. *num.* 43. Ventriglia *de jurisdict. Episc. cap.* 7. *num.* 3. ac nuperrime san. mem. Clemens XII., ob præclara Episcopi Massiliensis in Ecclesiam merita, personale privilegium eidem concessit gestandi Pallium, quousque viveret; idemque Pontifex perpetuum Pallii honorem detulit Episcopis Aretinis. Una porro cum Pallio interdum accessisse Episcopis prærogativam sedendi, statim post Metropolitanum, supra reliquos suæ provinciæ Episcopos, liquet ex epistola 108. *lib.* 9. *indict.* 2. S. Gregorii ad Syagrium, ubi post concessum eidem Pallii usum, ait, *col.*1013. *Cujus ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut Metropolitæ suo per omnia loco & honore servato, Ecclesia civitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus praeesse te voluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum & ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vendicare. Ceteros vero Episcopos, secundum Ordinationis suæ tempus, sive ad consedendum in Concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vendicare.* Hanc tamen loci prærogativam non fuisse ab Alexandro II. concessam Episcopo Halberstadiensi, ex ejusdem diplomate accepimus, ex quo proinde colligimus, honorem Pallii non fuisse necessario connexum cum jure præcedendi antiquiores Episcopos: quinimmo ex allegata S. Gregorii Magni epistola, palam fit, speciali opus fuisse concessione, ut Syagrio, una cum Pallio, accederet præeminentia sedendi, statim post Metropolitanum, supra ceteros suæ provinciæ Episcopos. Et nihilominus nonnulli Episcopi, Pallio decorati, aliquando cedere detrectarunt etiam suis Metropolitanis, pluresque controversias adversum eosdem excitarunt, quas fuse pertractat Franciscus Florens *oper. juridicor. tom.* 1. *ad lib.* 1. *Decretal. de auctoritate, & usu Pallii pag.*239. *& seqq.*

2 Neque solum aliquot simplices Episcopi Pallii ornamentum a Sede Apostolica obtinuerunt, sed nonnulli eorum privilegium etiam impetrarunt deferendi ante se Crucem. Morem prægestandæ Crucis, a summo Pontifice, ad ejusdem Legatos primum fluxisse, asserit Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 59. atque inde factum est, ut sanctissimus Hungariæ Rex Stephanus, statim ac Apostolicæ Sedis legatione donatus fuit, veluti eidem muneri consectaneum privilegium simul obtinuerit, præferendi Crucem, quemadmodum narrat Auctor ejus vitæ apud Surium 20. *Aug. Crucem ante Regem, ceu Apostolatus insigne, gestandam adjunxit Pontifex*; ab Apostolicæ vero Sedis Legatis, mox ad Patriarchas, subinde ad Primates, & demum ad Archiepiscopos est propagatus. Non tamen omnibus Archiepiscopis fuit id juris universim & indiscriminatim, ab initio concessum, sed modo uni, modo alteri ex speciali gratia attri-

butum:

butum: etenim Eugenius III. *epist.* 10. (*tom.* 6. *part.* 2. *collect. Hard. col.* 1250.) peculiari quodam privilegio, Archiepiſcopo Colonienſi Crucem prægeſtare permiſit; & Alexander III. *apud Baronium ad an.* 1177. *num.* 76. eadem prærogativa exornavit Archiepiſcopum Salernitanum, quam poſtea Gregorius IX. Archiepiſcopis Auxitano, Burdigalenſi, & Meſſanenſi eſt elargitus, *apud Raynaldum ad an.* 1228. *num.* 38., *&* *ad an.* 1232. *num.* 26.; atque ita pedetentim facta eſt omnibus Archiepiſcopis communis, quod ſub eodem Gregorio IX., aut ſub Alexandro IV., contigiſſe, ſuſpicatur laudatus Thomaſſinus. Porro Clemens V., in Concilio Viennenſi, ut habetur *in Clement. Archiepiſcopo, de privilegiis*, idem jus omnibus promiſcue Archiepiſcopis aſſeruit, ac præterea ſtatuit, iiſdem licere Crucem præferre, etiam per loca exempta ſuæ provinciæ: *Archiepiſcopo per quavis loca exempta ſuæ provinciæ facienti tranſitum, aut ad ea forſitan declinanti, ut Crucem ante ſe libere portari faciat .... ſacro approbante Concilio, præſentis Conſtitutionis ſerie duximus concedendum.*

3 Verum, quemadmodum in Eccleſia Orientali inter Patriarchalia inſignia numeratur fax, ante eos prælata, & nihilominus Archiepiſcopis Bulgariæ, & Cypri, privilegio datum fuit, ut prælata pariter face per ſuas diœceſes incederent, quod teſtatur Balſamon *in Melete*, ita in Eccleſia Latina, etſi jus prægeſtandi Crucem Archiepiſcoporum ſit proprium, iiſque ſolis, ſpectato jure communi, competat; attamen, ex Apoſtolicæ Sedis beneficentia, nonnullis Epiſcopis permiſſum eſt, ut, inſtar Archiepiſcoporum, Cruce ante ſe erecta, totam ſuam diœceſim perluſtrare, & loca etiam exempta, intra diœceſis ambitum contenta, ingredi valeant: Scimus quippe Epiſcopo Lucenſi hanc poteſtatem factam eſſe a Lucio III., Cæleſtino III., & Innocentio III.; Cumque Canonici Regulares Lateranenſes monaſterii S. Frigdiani civitatis Lucenſis illam impugnarent, contendentes, non licere Epiſcopo Lucenſi, qui nondum Archiepiſcopi prærogativam nactus fuerat, in eorum monaſterium ingredi, prælata Cruce; in ſacra Congregatione Concilii die 8. Auguſti 1716., propter enuntiata Epiſcopi privilegia, cauſa ceciderunt, *tom.* 9. *Theſauri Reſolut. pag.* 227. Eodem privilegio jam ante Alexandrum III. fruebatur Epiſcopus Papienſis, quo ab eodem Alexandro fuiſſe privatum, eo quod adhæſiſſet Octaviano Antipapæ, narrat Baronius *ad an.* 1175. *num.* 11.; ſed, aut ab ipſomet Alexandro, aut a Succeſſoribus illud poſtea recuperavit; nam cum anno 1681. fuiſſet in quæſtionem deductum, ſacra Congregatio Concilii die 3. Februarii ejuſdem anni, illud adhuc vigere cenſuit, uti habetur *lib.* 31. *decretor. pag.* 342. Et nos ipſi, poſtquam ad ſupremi Pontificatus apicem evecti fuimus, Epiſcopo Eyſtettenſi, ejuſque Succeſſoribus perpetuum privilegium indulſimus, Crucem, ante ſe ſublimem, deferendi in ſua civitate, & diœceſi, ad inſtar Archiepiſcoporum, modo tamen Archiepiſcopus præſens non ſit; aut ſi adfuerit, ejuſdem conſenſus acceſſerit, cujus Archiepiſcopi Metropolitica jura, in ceteris omnibus illæſa eſſe voluimus,
quod

quod patet ex nostris Apostolicis litteris anno 1745. datis, editisque *in nostro tom. 1. Bullar. in ordine* 133.

4 Ex privilegio Episcopis dato deferendi ante se Crucem, nulla oritur quæstio, quæ ad Synodum Diœcesanam referri possit. Privilegii mentio habita est, ut, relato privilegio gerendi Pallium, non omitteretur aliud privilegium a summis Pontificibus aliquando Episcopis concessum deferendi Crucem ante se more Archiepiscoporum. Ex privilegio vero deferendi Pallium, aliquando Episcopis concesso, dubium oritur, an quemadmodum ante Pallii receptionem, vetitum est Archiepiscopis, Synodum facere Provincialem, ita & ipsis sit interdictum, suam celebrare Diœcesanam. Primo aspectu videbitur fortasse cuipiam, idem de utrisque ferendum judicium; ne secus Archiepiscopus, Pallii prærogativa a jure communi donatus, deterioris conditionis sit, quam Episcopus, cui idem honor ex sola indulgentia & privilegio delatus est. At, re penitius inspecta, verius existimamus, Episcopum, Pallio insignitum, ante hujus receptionem, posse suam Synodum habere: Privilegium enim cumulat antiquis nova jura, sed antiqua non aufert, ne secus plus afferat detrimenti, quam commodi *cap. Abbate, §. Contra quod, de verbor. significat., & cap. In his, in fine, de privilegiis*. Quare, si quilibet Episcopus, statimac est electus, & confirmatus, & litteras Apostolicas expedivit, potest suam Synodum convocare, æquum non est, ut hoc jure ille spolietur, qui Pallii potitur privilegio. Nec novum videri debet, quod Episcopus, Pallio decoratus, in aliquibus sit melioris conditionis, quam Archiepiscopus. Nonne Archiepiscopus intra tres menses a suæ consecrationis die, aut si, jam antea consecratus erat, a die suæ confirmationis, numerandos, tenetur Pallium a Sede Apostolica exposcere, per Textum *in cit. can. Quoniam, dist.* 100., ubi Archidiaconus *num.* 2. & Turrecremata *num.* 14.; Et tamen hoc onere non gravatur Episcopus, habens usum Pallii, quia nemo tenetur uti privilegio, sibi specialiter concesso: Præterea Archiepiscopus, ante receptum Pallium, non potest exercere Pontificalia, per Textum *in cit. cap. Nisi specialis, de auctoritate, & usu Pallii*; Quod tamen, nusquam in jure sancitum, reperitur de Episcopo, cui Pallium gestare competat ex privilegio. Diversitatis ratio facile ex dictis eruitur: etenim per Pallium confertur Archiepiscopis plenitudo Pastoralis officii, at Episcopis in meram datur honoris significationem, non ut aliquid juris per illud tribuatur, quo antea carerent. Plura de his videri possunt, apud Marcum Paulum Leonem *de auctoritate, & usu Pallii cap.* 10. *& cap.* 14.

CAPUT

CAPUT VII.

De Episcopo Titulari.

1 OMnibus exploratum est, plerasque olim florentissimas Episcopales Sedes, nunc Infidelium jugo pressas, habitualem dumtaxat retinere Cathedralitatem: Notissimum pariter est, ne antiquæ illarum dignitatis memoria penitus obliteretur, solere summos Pontifices, nonnullos quandoque Episcopos ad earumdem titulum creare, qui, etsi veri Episcopi sint, ut qui, in consecratione, Episcopalem characterem, & potestatem huic adnexam, receperunt; sunt tamen potestatis usu, & jurisdictionis, si quam in Ordinatione acceperunt, actu & exercitio penitus spoliati. Præter autem nuper insinuatam, aliæ justissimæ causæ urgent Romanos Pontifices, ut ad nudum prædictarum Cathedralium titulum, aliquos promoveant Episcopos, quarum præcipua est, ut sibi assistant in Apostolico obeundo ministerio, utque eorumdem opera, in iis utatur, quæ nonnisi Episcopis decet committere; vel, ut tanquam Suffraganei, Pastoralia expleant munia in aliqua diœcesi, propter cujus amplitudinem, proprius diœcesis Episcopus alieno ministerio indigere videatur, quæ recte adnotarunt Thomassin. *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 27. Fagnanus *in cap. Episcopalia, num.* 45. *&* 53. *de privileg.*, *& in cap. Ex parte, num.* 47. *& seqq. de Clericis non residentibus*, Frances *de Eccles. Cathedral. cap.* 32. *a num.* 79. *ad* 90. Ex quibus evidenter desumitur, Joannem Georgium Pertsch, aut deceptum, aut certe alios decipere voluisse, cum *part.* 1. *elementor. juris Canonici lib.* 1. *tit.* 27. scripsit, a Pontificiis Titulares Episcopos, per jocum appellari *portatiles, conductitios, adventitios, fictitios, commentitios*: Probi siquidem Catholici eos summopere venerantur, cum propter Episcopalem, quem impressum habent, characterem; tum propter causas, quarum intuitu, ad eximiam illam dignitatem, qua nulla est in Ecclesia præstantior, a summo Pontifice promoventur; tum denique quia, prævio processu super vita, moribus, ceterisque qualitatibus, ac meritis personæ, proponuntur a Papa in Consistorio, eo plane modo, qui servatur cum aliis Episcopis, non Titularibus, quibus Ecclesiarum cura & regimen actu committitur. Neque absonum, aut recens institutum est, ut Romanus Pontifex aliquos ad Episcopatum promoveat, quin ullius specialis Ecclesiæ actualem administrationem illis tradat: Atque, ut cetera pretereamus hujus rei vetustissima exempla, congesta a Thomassino *cit. loc.*, existimat Epiphanius *hæresi* 27. *num.* 6. cui alii plures adstipulantur, apud Petrum Coustant *epist. Rom. Pontif. tom.* 1. *pag.* 3. *&* 6. Linum, & Clementem, ita ab Apostolo Petro fuisse Episcopos ordinatos, ut nulli tunc Ecclesiæ fuerint alligati, sed unice ut Petro, prout opus esset, in Ecclesiæ regimine adessent. Eodem fere modo, in fine secundi sæculi, Cajum ex

jum ex Romano Presbytero Episcopum ordinatum, nullius Ecclesiæ cura illi commissa, asserit Franciscus Blanchinus *tom. 2. Anastasii, in not. ad vit. S. Eleutherii, pag.* 142. ubi contra Pagium defendit, sæpius a Romanis Pontificibus ordinari consuevisse ejusmodi Episcopos, quos vocat *Episcopos Gentium*, eo quod, data opportunitate, ad Gentes mitterentur, quæ in Christiana religione institui exposcerent, etsi plures ex iis Romæ retenti, ad Romanum Episcopatum fuerint postea promoti.

2 Jam vero cum Episcopi Titulares actuali careant administratione Ecclesiarum, ad quarum titulum sunt promoti & consecrati, non obstringuntur lege, lata a Sixto V., de sacris Apostolorum liminibus visitandis, exhibendaque relatione status suarum Ecclesiarum, prout anno 1594. declaratum fuit a Clemente VIII., & constat *ex lib. 8. decretor. sacræ Congregationis Concilii pag.* 100.: Attamen quia laude digni sunt, si Sedi Apostolicæ modum suggerant, quem opportunum existiment ad obtinendam conversionem Infidelium, degentium in diœcesibus, quarum exornantur titulo, uti animadvertit Fagnanus *in cap. Ego, num.* 10., *de jurejuran.*; idcirco dubitatur, an cogere possint Synodum ex Sacerdotibus, qui forte ex illis regionibus advenerint, ut, ab istis instructi, quæ ad prædictum finem conducere possunt, melius assequantur.

3 In primo libro *cap.* 5. *num.* 2. narratum est, in civitate Burgensi, cum Ordinarii licentia, a quodam Episcopo Titulari, Diœcesanam Synodum, cum nonnullis suis Sacerdotibus fuisse celebratam. At ejusmodi exemplum non facit ad rem: Quoniam ille Episcopus Titularis administraverat Ecclesiam, cujus habebat titulum, a qua postea expulsus, cogebatur exulare, in quibus circumstantiis urget profecto Rescriptum Joannis VIII. *in can. Porro*, 16., *q.* 3. *Ubi Paganorum, & Incredulorum furor in causa est, quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Ecclesiarum.* Alia propterea, si inveniri possint, disquirenda sunt hujus rei exempla.

4 Turcarum armis anno 1190. occupata Palæstina, & proinde civitate Nazareth in captivitatem subacta, Archiepiscopo Nazareno honoraria Sedes in Italia assignata est, in nobili Apuliæ oppido, quod dicitur *Barulum*, diœcesis Tranensis, & non procul ab oppidi mœnibus ecclesia Beatæ Mariæ in Metropolitanam erecta, cum titulo, dignitate, & jure Archiepiscopali, Nazareno Præsuli commissa fuit: Ipsaque postea, temporis, & bellorum injuria, solo æquata, in ejus locum suffecta est ecclesia S. Bartholomæi, intra oppidum sita: Post aliquod temporis intervallum, aliæ Parochiales præfato Archiepiscopo subjectæ sunt; & subinde duæ Cathedrales, Cannensis videlicet, & Montis Viridis fuerunt eidem perpetuò addictæ, quæ omnia narrantur ab Ughellio *in Italia sacra*. Itaque, in præsenti rerum statu, Archiepiscopus Nazarenus, habito respectu ad civitatem Nazareth, est mere Titularis; sed, si locum spectemus, in quo residet, plenamque Episcopalem jurisdictionem exercet, mere Titularis neque est, neque dici potest; ac proinde, quamvis in

G hoc

hoc loco Diœcesanam Synodum cogere valeat, sicuti reipsa sæpius coegit, non possumus inde inferre, licere Episcopo Titulari Synodum celebrare.

5 Erunt fortasse, qui in exemplum adducant Episcopum Bethlehemiticum. Expulsis pariter Christianis e Terra Sancta, Reginerius, Episcopus Bethlehemiticus sectatus est Guidonem Comitem Nivernensem, in Gallias redeuntem, qui eidem in suo Comitatu, seu Ducatu Nivernensi nonnullas attribuit terras, in quibus jus Episcopale exerceret. Plura de hoc Episcopo habentur *tom.2.Galliæ Christianæ, edit.Parisien.ann.* 1656.*pag.*297. & in historiis Archiepiscopatuum, & Episcopatuum Galliæ, conscriptis a Beaunier *tom.2.pag.*855.& in Oriente Christiano Patris le Quien *tom.3.pag.*642. & *pag.*1275. Verum, quidquid olim fuerit, Episcopus iste Bethlehemiticus hodie jurisdictionem tantum exercet, in ecclesiam Beatæ Mariæ *de Bethlehem* nuncupatæ, prope Clameciacum in Ducatu Nivernensi diœcesis Antissiodorensis, & Episcopatus confertur a summo Pontifice ad supplicationem Ducis Nivernensis, de consensu Regis Christianissimi. Porro, vel sermo est de prædicto Episcopo Bethlehemitico, pro tempore, quo jurisdictionem exercebat in terris Ducatus Nivernensis, &, quamvis tunc posset Synodum indicere, ejusmodi tamen exemplum non esse ad rem, nemo non videt: Aut sermo est de eodem Episcopo, considerato in statu, in quo nunc est, &, cum is Clero, & populo careat, manifestum est, nullam ab eo posse Synodum fieri.

6 Quare concludendum est, Episcopos Titulares, iis exceptis, qui aut a suis Ecclesiis in regionibus Infidelium, quas actu administrarunt, expulsi sunt, aut in terris Christianorum certa loca obtinent, in quibus veram jurisdictionem Episcopalem actu exercent, nulla potiri facultate, Synodum Diœcesanam celebrandi.

7 Ad exactum materiæ, quam versamus, complementum, necessarium ducimus aliam innuere, & enodare difficultatem. In nonnullis Siciliæ diœcesibus, citra, & ultra Pharum, multi commorantur Fideles, Græci ritus, subjecti Latinis Episcopis, in quorum diœcesi degunt, itaut Latini Episcopi ipsorum ecclesias, personas, tum Ecclesiasticas, tum sæculares, loca pia, tam sæcularia, quam Regularia, visitent, & in illis plenam suam ordinariam jurisdictionem, in iis, quæ Dei cultum, Sacramentorum administrationem, animarum salutem, Hæresumque extirpationem respiciunt, exerceant, juxta summorum Pontificum Constitutiones, quibus accensenda est, quæ incipit *Etsi Pastoralis*, a Nobis, post nostram assumptionem ad Pontificatum, edita anno 1742. *quæ est* 57. *nostri Bullarii tom.*1. De his Episcopis Latinis quæri potest, an specialem Synodum coadunare valeant, ex solis Presbyteris, & Clericis Græci ritus, suas diœceses incolentibus. Et sine ulla hæsitatione fieri posse affirmamus, cum nihil omnino huic actui videatur obstare. Inter MS. servata in archivo sacræ Congregationis Concilii, litteras invenimus Archiepiscopi Hydruntini, quibus sacræ Congregationi exposuit, plures Sacerdotes Græcos, in sua

in sua dioecesi commorantes, tanta paupertate laborare, ut cogantur victum sibi, proprio labore comparare, eosque quotidianis laboribus fessos, nullo pacto posse Horas Canonicas, Graeco ritu persolvere, cum in illis persolvendis, ultra quatuor absumantur temporis horae. Reperimus etiam accuratam scripturam, a Carolo de Vecchiis, dictae Congregationis tunc Secretario, elaboratam, in qua narrat, Petrum Codreros Archiepiscopum Hydruntinum, commiseratum pauperiem Sacerdotum Graecorum, in sua dioecesi existentium, Synodum Dioecesanam coegisse, ad quam ducenti Presbyteri Graeci convenerunt, atque in ea decrevisse, quid in recitatione Horarum Canonicarum, ab eis in posterum faciendum esset. Ex quibus evincitur, posse ab Episcopis Latinis, in quorum dioecesibus Graeci habitant, peculiarem Synodum cogi Sacerdotum, & Clericorum Graecorum, ut in ea statuatur, quid expediens visum fuerit pro eorum regimine. Diximus *posse*: Si etenim Episcopus, in cujus dioecesi, tum Latini, tum Graeci reperiuntur, velit in sua Synodo Dioecesana, consueto modo celebrata, aliquid de Graecis in sua dioecesi existentibus statuere, id utique non erit ei vetitum, quod reapse factum reperimus in Synodo Melitensi, anno 1703., coacta ab Episcopo Davide de Cocco Palmerio, in qua praeterea indicatur, idem antea praestitum fuisse ab aliis Episcopis Melitensibus, Gargallo videlicet, & Cagliares, in suis Synodis.

CAPUT VIII.

De Vicario Generali Episcopi.

1 Vicarius Generalis Episcopi, qui & *Officialis* vocari solet, in iis, quae jurisdictionis sunt, censetur una eademque cum Episcopo persona, atque unum & idem est utriusque tribunal: ex quo fit, ut a sententia Vicarii Generalis, non ad Episcopum, ne ab eodem ad eumdem, sed ad Metropolitanum, cui Episcopus subest, interponatur appellatio *cap. 2. de consuetudine, & cap. Romana, in principio; de appellationibus in 6.*

2 Sed quamquam Vicarius ordinariam Episcopi jurisdictionem, Episcopi nomine, in dioecesi exerceat, plurima tamen sunt, quae virtute solius generalis commissionis, sine speciali Episcopi mandato, facere nequit, juxta decisionem *cap. Licet 2. & cap. final. de officio Vicarii in 6.*, ubi Glossa, & Interpretes. Inter ea porro, quae sine speciali mandato Episcopi a Vicario Generali expleri nequeunt, haec enumerantur: Primò, quae spectant ad potestatem Ordinis, puta, Chrisma conficere, Sacramentum Confirmationis conferre, ecclesias & altaria consecrare, aut pollutis sanctitatem pristinam restituere. Haec quippe, aliaque hujus generis, Vicarius Generalis, etsi Episcopali Ordine sit insignitus, peragere non potest, sine peculiari Episcopi dioecesani consensu, cum non in istis, sed in jurisdictionis dumtaxat exercitio, illius gerat vices, quod bene observat Sbroz.

de Vicar. Episc. lib. 2. quæst. 5. num. 10. ob quam rationem, nec ea peragendi potest alteri Episcopo facultatem impertiri, Rebuff. *tit. de Vicario num.* 181. Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg.* 54. *num.*83. *&* 84.: Secundò, concedere litteras dimissorias ad Ordines, extra casum, quo Episcopus in remotis regionibus versetur *cap. Cum nullus 3. de temp. Ordinat. in 6.*; itaut ab Ordinandis sine magna difficultate, arbitrio prudentis viri metienda, conveniri non valeat, sicuti *in eod. cap.* docet Glossa *verb. Remotis*: Tertiò, in materia Beneficiali, ea, quæ sunt meræ liberalitatis & gratiæ, vel speciem habent alienationis; ac proinde, sine speciali Episcopi mandato, non potest Beneficia conferre; aut ad ea, quæ jurispatronatus Episcopalis sunt, Clericos nominare, præsentare, vel eligere, quia tam collatio Beneficii, quam ad istud præsentatio, seu electio, donationem quamdam, & liberalitatem sapit *cap. Relatum, de Præbendis, & cap. Post electionem, de concess. Præb.*; Non potest Beneficia supprimere, aut simul unire, vel factas uniones revocare; nam hæc omnia speciem referunt alienationis, Layman *in cit. cap. fin. de offic. Vicar. in 6. num.* 8.; Neque Beneficiorum resignationes, tam simpliciter, quam ex causa permutationis factas, admittere; quoniam earum admissio requirit potestatem destituendi, juxta receptam Glossam *in Clemen. 1. de renuntiat.*, Vicario Generali, sine speciali mandato, non competentem; Flamin. *de resignat. lib.7. quæst.24. num. 1. & seqq.* Caballut. *in theoria, & praxi jur. Canon. lib.1. cap. 13. a num. 2. ad 7.* An autem Vicarius Generalis, cui Episcopus peculiarem facultatem Beneficia conferendi non concessit, possit præsentatos a patronis instituere, & electos confirmare, lis est inter Doctores; sed magis recepta videtur opinio, quæ Vicario, solius generalis mandati virtute, facultatem inesse, affirmat, præsentatos instituendi, & electos confirmandi; Institutio enim, & confirmatio, non liberalitatis & gratiæ, sed necessitatis, & justitiæ, sunt actus, quod docent, & Romanæ Rotæ decisione, ac sacræ Congregationis Concilii declaratione corroborant *Garcias de Benefic. par. 7. cap.* 8. *num.* 84. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 70., & prosequitur Natalis Alexander *epist.* 11. *append. tom.* 1. *Theolog. moral.*

3 De his, aliisque non paucis, quæ Vicarii Generalis, nisi speciali Episcopi commissione muniatur, vires excedunt, præter citatos, videri possunt ceteri juris Canonici Interpretes *ad tit. de offic. Vicarii*. Quod unice nostra hic interest, est, decernere, An Vicarius Generalis possit, sine speciali Episcopi mandato Dioecesanam Synodum indicere, & celebrare. Melioris notæ Doctores sentiunt, non posse; quia Synodi coactio, veluti res gravioris momenti, quam cetera sint, quæ nuper recensuimus, ordinarias ipsius facultates prætergreditur. Ita docent Altaserra *in vindiciis Ecclesiasticæ jurisdictionis lib. 7. cap.* 5., inquiens: *Vicarius Episcopi non potest celebrare Synodum, sine speciali mandato Episcopi*. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.*103. Fagnanus *in cap. Sicut olim*, *n.*11. *de accusat.* Romaguerra *ad Constit. Synod. Gerund. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 13. Petrus Leurenius *tom.* 4. *tract. de potest.*

Vicarii

Vicarii Episcopi cap. 3. quæst. 168.; Quodque caput est, ita expresse declaravit sacra Congregatio Concilii, quæ hisce verbis interrogata: *N. Ordinarius supplicat pro declaratione, an Vicarius Generalis Episcopi possit, Episcopo absente, Synodum Diœcesanam congregare, itaut Constitutiones, in ea editæ, sint observandæ. Die 4. Decembris 1655.* respondit: *Non potuisse, absque speciali mandato Episcopi, ac propterea Constitutiones in Synodo, ut proponitur, factas, esse ipso jure nullas*, sicuti legitur *lib. 19. decretor. pag. 543. a tergo*. Neque refragatur Concilium, in Gallia sub Pipino Rege celebratum, quod nonnulli Metense existimant, cum *can. 3. Concilior. Galliæ edit. a Sirmondo tom. 2. pag. 5.* ita decrevit: *De Presbyteris, & Clericis sic ordinamus, ut Archidiaconus Episcopi eos ad Synodum commoneat, una cum comite*; ad Archidiaconum quippe, utpote Vicarium natum Episcopi, pertinebat Presbyteros ad Synodum convocare; sed de Episcopi mandato, seu verius, postquam Synodus ab Episcopo indicta fuerat, Archidiaconi munus erat commonere Presbyteros, & Clericos, ut ad illam accederent.

4 Quod autem Vicarius Generalis possit Diœcesanam Synodum habere, si speciali ab Episcopo instruatur mandato, res compertissima est, quam nemo in controversiam adducit. Nam, præter ea, quæ *lib. 1. cap. 6. num. 4.* diximus, ut probaremus, non prohiberi Episcopum, ne suam Synodum per alium celebret, exemplum habemus S. Caroli Borromæi, qui anno 1572. suam tertiam Synodum Diœcesanam, quam ipsemet indixerat, Romam postea profectus, per suum Vicarium Generalem celebravit, quod ipsemet asserit in ejusdem Synodi proemio (*part. 2. Actor. Eccl. Mediol. pag. 347.*) inquiens: *Cum Romæ anno superiori essemus, indictam a nobis Diœcesanam Synodum, quam eo ipso anno habere statueramus, a Vicario nostro Generali, Joanne Baptista Castellio, Protonotario Apostolico, nobis absentibus, celebrari, jussimus*. Et animadversione dignum est, quod scribit Jacobus Meyer *lib. 7. annal. Flandriæ ad an. 1191.*, nimirum Episcopis Gandavensibus privilegium olim datum fuisse, ut Synodum quolibet tantum triennio cogerent, ea tamen adjecta conditione, ut per se, & non per Vicarium illam celebrarent; quod profecto argumento est, hac speciali lege seclusa, & jure communi tantum spectato, licere Episcopo Synodum, per Vicarium habere.

CAPUT IX.

De Vicario Capitulari, & de Vicario Apostolico.

1 A Vicario Generali Episcopi ad Capitularem progredimur. Vacante Sede Episcopali, tota Episcopi jurisdictio transit ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, per Textus *in cap. Is qui, & cap. Cum olim, de majorit. & obedien.*, quod de jure communi posset illam per se exercere, cum nullus reperiatur Textus, quo, ad suæ jurisdictionis exercitium alteri com-

committendum obstringatur: Quamvis revera consultius semper, atque viduatæ Ecclesiæ utilius visum fuerit, singulari alicui personæ, e Capitularium cœtu seligendæ, illud demandare: etenim, vacante Ecclesia Faventina, cui, ita exigentibus peculiaribus rerum circumstantiis; non statim Pastorem præficiendum judicabat S. Petrus Damiani, hæc ad Faventinos scripsit *epist.* 10. *lib.* 5.: *Unde & Dominus noster Papa rogandus est, ut Episcopum vobis modo non ingerat, sed Ecclesiam vestram interim vacare, & vos sub sua benedictionis umbraculo manere decernat. Quia vero per Dei misericordiam industrios inter vos Clericos, ac prudentes, & litteratos habetis, si placet, unus ex eis eligatur, qui ad exequendum hoc negotium utilior invenitur: cui nimirum cura ac solicitudo totius Episcopatus possit imponi, ac per eum omnia necessitatis Ecclesiasticæ negotia debeant ministrari.* At jure novo Tridentini *sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.* tenetur Capitulum intra octo dies post mortem Episcopi, aut aliter inductam Ecclesiæ vacationem, seu verius, ab habita vacationis notitia, uti decisum refert Quaranta in Summa Bullarii *verb. Capitulum Sede vacante*, Vicarium constituere, per quem jurisdictionem ad se devolutam exerceat. Quod si in Vicario, intra octo dies eligendo, negligens fuerit, tunc, si agatur de Ecclesia Suffraganea, ad Metropolitanum; si de ipsa Ecclesia Metropolitana, ad antiquiorem ex Suffraganeis; si de Ecclesia exempta, ad propinquiorem Episcopum, pro ea vice, electionem Vicarii pertinere, voluit idem Tridentinum *cit. loc.* Idemque juris est, si Ecclesia vacans careat Capitulo, a quo Vicarius constitui queat. Si tamen contingat, vacare Ecclesiam Suffraganeam, carentem Capitulo, tempore, quo etiam Metropolitana est suo Pastore viduata, in hoc casu, electionem Vicarii non spectare ad antiquiorem ex Suffraganeis, ut nonnulli opinabantur, sed ad Capitulum vacantis Ecclesiæ Metropolitanæ, censuit sacra Congregatio Concilii, a qua, cum quæsitum fuisset: *Primò, An vacante Ecclesia Suffraganea Capitulo carente, illius administratio, & Vicarii, Sede vacante, deputatio spectet ad Metropolitanum: & quatenus Metropolitana Ecclesia Pastore careat; Secundò, An spectet ad Capitulum ejusdem Ecclesiæ Metropolitanæ, vel potius ad antiquiorem Suffraganeum Episcopum.* Eadem die 28. Augusti 1683. *lib.* 33. *decretor. pag.* 261. ad primum respondit: *Affirmative*; ad secundum: *Spectare ad Capitulum Metropolitanæ.* Idemque responsum dedit die 14. Aprilis 1685. *lib.* 35. *decretor. pag.* 190.

2 Vicarius iste, sive a Capitulo, sive ab alio, Capituli negligentiam supplente, electus, eodem fere potitur jure, ac Vicarius Generalis viventis Episcopi; ad eum quippe, ut notat cum communi Barbosa *supracit. alleg.* 54. *num.* 158. transfertur exercitium totius jurisdictionis Episcopalis, penes Capitulum existentis. Idque adeo verum est, ut sua auctoritate ordinaria, conficere valeat processus super fama virtutum & miraculorum Servorum Dei, quos conficere potuisset Episcopus, juxta ea quæ allegavimus in nostro Opere *De Canonizatione Sanctorum lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. Immo ab ipsamet Sede Apostolica ad Vicarium Capitularem quandoque diriguntur lit-

tur litteræ remiſſoriales, pro conficiendis proceſſibus Apoſtolicis ſuper virtutibus & miraculis, tum eorumdem Servorum Dei, tum etiam eorum qui jam in Beatorum album ſunt relati, quod pariter a Nobis oſtenſum fuit *cit. lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 17. Quamobrem, ut ingenue loquamur, nondum hactenus percipere potuimus, cur Dataria Apoſtolica diſpenſationes, quæ ex mente Tridentini *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 5. extra Curiam, committendæ ſunt Ordinariis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, nunquam committere conſueverit Vicariis Capitularibus, quamvis eaſdem committere ſoleat Vicariis Generalibus, quemadmodum teſtantur Corradus *in praxi diſpenſat. Apoſtolicar. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 11. *& ſeqq.* & Roſa *de executionibus litterar. Apoſtolicar. cap.* 3. *num.* 21. *& ſeqq.* Scimus utique, diſpenſationes ab Apoſtolica Sede Epiſcopo, aut ejus Vicario Generali delegatas, quas, ante Epiſcopi obitum, eorum alter non ſit exequutus, non cenſeri commiſſas Vicario Capitulari, qui propterea, etſi Epiſcopo, quoad juriſdictionis exercitium, ſuccedat; non tamen poterit prædictas Apoſtolicas litteras exequi, quemadmodum firmat Silvius *oper. tom.* 5. *verb. Vicarius ſecundò*: ſed ejuſmodi res nihil cum noſtra habet commune; ideo enim Vicarius Capitularis exequi nequit præfatas litteras, quia illæ directæ ſunt Epiſcopo, vel Epiſcopi Vicario Generali, & ipſe, quamquam exerceat Epiſcopalem juriſdictionem, non tamen eſt Epiſcopus, nec Vicarius Generalis Epiſcopi: hoc autem non prohibet, ne eædem litteræ ad ipſummet Vicarium Capitularem ſignanter atque expreſſe dirigantur.

3 Quoniam autem Vicarius Capitularis Vicario Generali Epiſcopi quodammodo comparatur, merito propterea dubitant Doctores, an ille, ſola ſui muneris commiſſione, ea expedire valeat, ad quæ perficiendi Vicario Generali opus eſt ſpeciali mandato. Negat Barboſa *de Canonic. & Dignit. cap.* 42. *num.* 103. aſſerens, contrariam opinionem minus firmam viſam eſſe Romanæ Rotæ *in una Maurianen. Penſionis die* 25. *Junii* 1626. *coram Pirovano*. Sed Guttierez *CC. QQ. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 10. Garcias *de Benef. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 28. Molina *de juſt. & jur. tract.* 5. *diſput.* 11. *num.* 3. aliique plurimi ſententiam affirmativam tuentur, validiſque ſuſtentant rationibus: Tridentinum enim, inquiunt, voluit, Vicarium a Capitulo eligi, ad evitandas inter Capitulares diſcordias, ad cauſas celerius expediendas, & multa præcavenda incommoda, quæ, experientia edocente, obvenirent, ſi Epiſcopalis juriſdictionis actualis adminiſtratio penes univerſum Capitulum reſideret; Hæc autem incommoda non minus ſequerentur, ſi conſtituto Vicario Capitulari, adhuc tamen Capitulum ſibi, ſuoque judicio reſervaret, quæ alias indigent ſpeciali mandato. Neque dedecere, ajunt, Vicarium Capitularem in hoc præſtare Vicario Generali, cum & in aliis idem contingat: Siquidem Vicarius Generalis poteſt ab Epiſcopo, pro ſuo libito, & ſine ulla cauſa removeri; Vicarius vero Capitularis, ſemel electus, non poteſt a Capitulo revocari, niſi cauſa approbata a ſacra Congregatione, negotiis Epiſcoporum, & Regularium præpo-

præpoſita, quod ab eadem ſacra Congregatione fuiſſe ſæpius declaratum; refert Barboſa *cit. cap.* 42. *de Canon. & Dignitat. num.* 47.

4 Quidquid vero ſit in aliis, quod peculiariter ad rem noſtram attinet, Vicarium Capitularem nullo indigere ſpeciali mandato, ut Diœceſanam celebret Synodum, videntur, communiter affirmare Doctores, generatim docentes, integrum illi eſſe Synodum, cum voluerit, congregare, quin ullam ſpecialis mandati mentionem faciant, quemadmodum, inter ceteros, tradunt Garcias *de Beneficiis part.* 9. *cap.* 2. *num.* 64. Bottus *de Synodo Epiſcop. part.* 1. *quæſt.* 6. *num.*40. Ventriglia *tom.*2. *annot.* 15. *§.* 2. *num.* 49. Cardinalis Petra *ad Conſtitut. Apoſtol. tom.* 5. *pag.* 129. *num.* 113. Scarſanton. ad Ceccoper. *part.* 2. *lib.* 4. *tit.* 3. *in animadverſ. pag.*126. *num.* 25. *&* 26. Romaguerra *ad Conſtit. Synod. Gerundenſ. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.*1. *num.* 16. *& ſeqq.* Expreſſe autem facultatem, de qua loquimur, Vicario Capitulari, ſolo ſui muneris jure, & ſine ſpeciali mandato, competere, aſſerit Petrus Leurenius *de Vicario tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 590.: Quoniam, ait, non minus diœceſeos viſitatio, quam Synodi coactio, inter majora & ardua recenſentur; illa a Vicario Capitulari, ſine ſpeciali mandato, libere expleri poteſt; igitur & Synodus congregari.

5 Hæc porro aſſertio, quam Leurenius aperte, & alii ſubobſcure adſtruunt, etſi veriſſima ſit, attamen ex eodem illo argumento, quo præcipue innititur, ita videtur limitanda, ut nimirum liceat Vicario Capitulari, ſine ſpeciali mandato, Synodum convocare, dummodo effluxerit annus a die ultimæ Synodi habitæ ab Epiſcopo; etenim, quamvis ille poſſit diœceſim viſitare, ſicuti late probant Altaſerra *in vindic. Eccleſiaſt. juriſdict. lib.*8. *cap.*16. *in fin.* Mareſcott. *variar. reſolut. lib.*2. *cap.*15. *num.*14. *& ſeqq.* Novarr. *in Summa Bullar. commentar.*38. *num.*6. *part.*1. Rota *dec.*346. *num.*2. *&* 3. *part.*1. *recent. & dec.*84. *alias* 85. *coram Merlino*, non poteſt tamen viſitationem aggredi, niſi elapſus ſit annus, a die ultimæ viſitationis, ab Epiſcopo peractæ, uti proſequuntur Barboſa *jur. Eccleſiaſt. univer. lib.*1. *cap.*32. *num.*71. Novarr. *cit. Summ. Bullar. par.*2. *comment.*32. *num.*5. Ventriglia *in praxi rer. Eccleſiaſt. part.*2. *annot.*15. *§.* 1. *num.* 21. ac ſæpius deciſum fuit a ſacra Congregatione Concilii, ſignanter *in Oſtunen.* 28. *Julii* 1708. *lib.*53. *decretor. pag.*266. cum propoſito dubio: *An, & quando Vicarius Capitularis poſſit viſitare*; Reſcripſit: *Affirmative poſt lapſum anni*; & dum fungebamur munere Secretarii ejuſdem ſacræ Congregationis, propoſitis die 13. Septembris 1721. ſequentibus dubiis: *An Vicarius Capitularis Scardonen. facere poſſit viſitationem civitatis, & diœceſis. Secundo, an facere poſſit viſitationem perſonalem Capitularium.* Reſponſum fuit: *Ad primum, & ſecundum Affirmative, dummodo elapſus ſit annus a die ultimæ viſitationis, factæ ab Ordinario.* Quocirca, cum a ſacro Concilio Tridentino tam diœceſeos viſitatio, quam Synodi coactio, quotannis perficienda ſtatuatur, ac proinde hæc duo in re præſenti, videantur quodammodo inter ſe connexa, eodem jure metienda ſunt, idemque de utraque eſt ferendum judicium.

cium, cum in utroque eadem vigeat ratio, bene perpensa ab Altaserra *de jurisdict. Ecclesiastic. lib. 8. cap. 16. in fin.: Probabilius est, Capitulum, Sede vacante, posse visitare, & Synodum celebrare, ne, crescente peccandi licentia, crimina maneant impunita*.

6 Dicet fortasse quispiam: Quamvis ad Capitulum, & per Capitulum ad Vicarium tota Episcopalis jurisdictio, Sede vacante, transeat, & facultas convocandi Synodum, non ad Ordinem, sed ad jurisdictionem Episcopalem pertineat, non recte tamen exinde infertur, facultatem inesse Vicario convocandi Synodum: Nam etiam potestas concedendi Indulgentias, non ad Ordinem, sed ad jurisdictionem pertinet, uti desumitur *ex cap. Quod autem, de Poenitent. & remission.* atque ex eo fit, quod a summo Pontifice simplici Clerico quandoque delegetur; & nihilominus ab Episcopo ad Capitulum, ejusve Vicarium non transit; hic quippe Indulgentias quadraginta dierum, quas Episcopus elargiri poterat, neutiquam concedere valet. At respondetur in primis, non deesse Doctores, qui eamdem potestatem concedendi Indulgentias, qua pollet Episcopus, attribuant Vicario Capitulari, inter quos Abbas *in cap. Cum olim, quaest. 13. de majorit. & obedien.* Marchett. *in praxi Vicar. Capitul. cap. 24. num. 1. & seqq.* Peregrin. *in praxi Vicar. part. 1. sect. 4. subsect. 2. num. 32.* Molin. *de just. & jur. tom. 6. disput. 11. num. 6.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 37. qu. 9.* Barbosa *de jur. Ecclesiast. lib. 1. cap. 32. num. 91.* Sylva *de Beneficiis part. 2. cap. 11. num. 4.* Armilla *in Summ. in verb. Capitulum, vers. Cum jura dicant*, Silvester *in Summ. verb. Capitulum, in fin.* Sà *in aphor. Confessarior. verb. Capitulum Sede vacante*. Deinde, etsi libenter admittamus, veriorem esse sententiam oppositam, quam tuentur Turrecremata *in can. Item in Levitico, num. 41. de Poenit. dist. 1.* Socin. *in cap. Nostram., num. 19. & seqq. de Poenit. & remiss.* Fagnanus *in cap. Accedentibus, num. 13. de excessib. Praelator.* Pirhing. *ad lib. 1. Decretal. tit. 33. sect. 2. num. 49. vers. Cujusmodi sunt, & lib. 5. tit. 38. sect. 2. num. 42.* Fermosin. *de Capitulo Sede vacante, quaest. 9. num. 10.* Leander *oper. moral. tom. 1. tract. 5. disp. 14. quaest. 23.* Fragos. *de regim. Christian. Reip. tom. 2. part. 2. lib. 2. num. 19.* Pax Jordan. *elucubrat tom. 1. lib. 5. tit. 16. num. 27.* Coton. *controv. lib. 2. controv. 11. cap. 1. num. 20.* & praeterea fateamur, hanc secundam opinionem esse omnino in praxi servandam: Nam sacra Congregatio Concilii die 13. Novembris 1688. interrogata: *An Vicarius Capitularis, Sede Episcopali vacante, facultatem habeat concedendi Indulgentias, quas ceteroquin concedere posset Episcopus vivens*; noluit quidem juris controversiam decidere, districte tamen vetuit, ne opinio, eam facultatem asserens Vicario, deduceretur in praxim, respondendo: *Vicarius Capitularis se abstineat*; Multa nihilominus intercedere, agnoscimus, discrimina inter hanc, & potestatem congregandi Synodum. Primò enim facultas concedendi Indulgentias, uti bene ratiocinatur Theodorus a Spiritu Sancto *in tract. de Indulgentiis part. 1. cap. 3. artic. 4.* non est adeo necessaria ad dioeceseos regimen, ut aliquod damnum eidem immi-

neat, si ea careat, qui dioecesim ad tempus administrat, quod de usu jurisdictionis, quoad alia externam politiam respicientia, dici nequit. Secundò prælata potestas, etsi jurisdictionis, & non Ordinis sit, est tamen jurisdictionis cujusdam extraordinariæ, soli dignitati Episcopali annexæ, sicuti diserte dicitur *in cap. Accedentibus, de excessib. Prælator.* Tertiò demum, jus Indulgentias elargiendi plenarie residet in solo Romano Pontifice, qui Ecclesiæ thesauri, ex infinitis Christi Domini meritis, Sanctorumque satisfactionibus conflati, custos, administrator, & dispensator est, atque a summo Pontifice profluit in Episcopos, uti docet Bellarminus *in tract. de Indulgentiis lib.* 1. *cap.* 11. *controv. tom.* 3.; Potuit autem summus Pontifex illius juris partem conferre Episcopis, tanquam suarum Ecclesiarum sponsis, ut ea uterentur in commodum gregis, cujus veri pastores, & tutores sunt, & nolle illam credere aliis, qui neque Ecclesiarum sponsi, nec veri pastores sunt, sed temporariam tantum gregis curam gerunt. Cum itaque tot & tanta inter utramque potestatem, quæ in objectione invicem comparantur, intersint discrimina, ex denegata Vicario Capitulari facultate concedendi Indulgentias, nullo pacto sequitur, esse pariter illi abjudicandum jus congregandi Synodum.

7 Expediti ab hac difficultate, ad propositum redeamus. Mos olim erat, ut Ecclesiæ, suo viduatæ Pastore, cura demandaretur vicino Episcopo, quod observat Glossa *in can. Quoniam, verb. Episcoporum, dist.* 100. traditque Hallier *de sacr. election. & Ordination. par.* 2. *pag.* 670. *num.* 10. *&* 12. Idemque, aliqua urgente causa, nunc etiam aliquando fit, & non multum antehac factum, novimus. Sæpe etiam a summo Pontifice, sive immediate, sive per sacram Congregationem, Episcoporum, & Regularium negotiis præpositam, alicui Ecclesiæ tam vacanti, quam plenæ præficitur Vicarius Apostolicus, juxta *Constit.* 117. *Sixti V. Bullar. nov. tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 399. quod ex triplici causa fieri consuevit: Nimirum, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione: vel quia Episcopus, ob senectutem, aut adversam valetudinem, inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam: vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus, seu remotus fuit. Jam autem, quæ de Vicario Capitulari dicta sunt, potiori jure locum sibi vindicant, tam in Episcopo, quam in Vicario Apostolico, quibus vacantis Ecclesiæ regimen a Sede Apostolica commissum est. Verumtamen hæc ipsa communis regula interdum claudicat in Vicario Apostolico, cujus facultates, pro sacræ Congregationis libito, nunc ampliantur, nunc limitantur, prout exigunt rerum circumstantiæ, in quibus constituitur; Ac proinde, ne is erret, priusquam aliquid gravioris negotii aggrediatur, facultates, quas obtinuit, debet accurate expendere. Plerumque autem amplissimis facultatibus muniri solet Vicarius Apostolicus, deputatus ad supplendas vices Episcopi, vel inhabilis, vel ab Ecclesiæ administratione remoti; Quare sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium sæpius dixit, in his casibus, non solum licere Vicario

cario Apostolico, Synodum facere, sed illam facere debere absque interventu Episcopi; hic quippe, si est inhabilis, non decet, ut interveniat; si ab Ecclesiæ gubernatione remotus, intervenire non potest. De qua re plura Bassius Episcopus Anagninus, *in suo tract. de Vicario Apostolico tit.* 2. *n.* 9.

8 Cave tamen, ne hanc potestatem, Synodum Diœcesanam celebrandi, quam pluribus vindicavimus Vicario Capitulari, ita extendas ad Vicarium vacantis Ecclesiæ Metropolitanæ, ut jus pariter huic adscribas indicendi Synodum Provincialem; Nam, cum indecens & absonum visum fuerit tantam jurisdictionem tribuere Vicario Capitulari Metropolitanæ Ecclesiæ, ut valeat ad Synodum compellere totius provinciæ Episcopos, idcirco sancitum est, ut, vacante Sede Metropolitana, non ad istius Vicarium, sed ad antiquiorem Suffraganeum jus pertineat Provincialem Synodum cogendi, quod declaravit sacra Congregatio Concilii, in causa Tarraconen. 10. Februarii 1624., *lib.* 12. *decretor.*, *pag.* 160., in qua interrogatâ: *An Capitulum Tarraconen. possit, Sede Archiepiscopali vacante, indicere ac celebrare Concilium Provinciale; an vero hæc facultas spectet ad antiquiorem Episcopum ejus provinciæ*; Respondit: *Jus Provinciale Concilium indicendi ac celebrandi, sede vacante, non ad Capitulum Metropolitanum, sed ad antiquiorem provinciæ Episcopum pertinere*.

CAPUT X.

De Prælato Inferiore.

1 TAmburinus *de jure Abbatum tom.* 1. *disput.* 24. *quæst.* 7. Ciarlinus *controv. juris lib.* 2. *cap.* 220. *num.* 125. & Joseph de Prosperis *in suo tract. de territorio separato*, *q.* 5. *num.* 18. indistincte docent, omnibus Prælatis inferioribus, qui tantam jurisdictionem in loco exercent, ut dicantur loci Ordinarii, jus esse congregandi Synodum Diœcesanam. At ad arcendum errorem, qui ex vocis ambiguitate oriri, & multos decipere solet, tres distinguimus inferiorum Prælatorum species.

2 Prima est eorum, qui certo præsunt generi personarum, existentium intra septa alicujus ecclesiæ, monasterii, seu Conventus, cum passiva exemptione a jurisdictione Episcopi: Ejusmodi sunt Superiores Regulares, & nonnulli Prælati Sæculares, qui una cum Ecclesia ejusque Ecclesiæ Clericis, & Administris, quibus præficiuntur, subsunt immediate Romano Pontifici.

3 Secunda species est Prælatorum, habentium jurisdictionem activam in Clerum, & populum certi loci, qui tamen locus est intra Episcopi diœcesim, a qua undique circumscribitur: & ejusmodi Prælati improprie tantum, & lato quodam loquendi modo, dicuntur esse, *Nullius*.

4 Tertia species est Prælatorum, qui jurisdictionem activam habent

 in Clo-

in Clerum, & populum alicujus loci, seu oppidi, aut plurium locorum & oppidorum, quæ omnino evulsa & separata sunt a cujuslibet Episcopi diœcesi; quapropter dicuntur constituere quamdam quasi diœcesim, ubi Prælatus, iis exceptis, quæ Ordinis Episcopalis sunt, omnia exercet, quæ ceteroquin ad Episcopalem jurisdictionem pertinerent: hujus generis Prælati inter inferiores nobilissimi sunt; dicuntur vere & proprie *Nullius*; & veris annumerantur Ordinariis locorum. De singulis hisce Prælatorum speciebus diligenter, more suo, agit Cardinalis Petra *ad Constitutionem* 4. *Callisti III. sect.* 1. *tom.* 5. & post eum Clemens de Arostegui *in sua concordia Pastorali super jure diœcesano, inter Episcopos, & Prælatos inferiores, part.* 1. *cap.* 4. *num.* 64. *& seqq.* ubi simul omnium præfatorum trium Prælatorum investigat originem: & siquidem ex privilegiis a Sede Apostolica concessis Prælatis primæ, & secundæ speciei, incaute admodum nonnulli Doctores, & quandoque etiam Tribunalia, inferebant concessionem territorii vere separati, & Prælatum tot tantisque condecoratum prærogativis, illico accensebant Prælatis tertiæ speciei; idcirco Nos ad supremum Pontificatum evecti, ad hasce avertendas æquivocationes, Constitutionem edidimus, quæ est *in ordine* 76. *nostri Bullar. tom.* 1. in qua, auditis etiam nostræ Romanæ Rotæ Auditoribus, totam hanc materiam accurate digessimus, & perspicue explicavimus: quod & a Nobis præstitum est in alia nostra Constitutione, quæ incipit *Inter multa*, edita die 24. Aprilis 1747. super jurisdictione Episcopi Tusculani in Clerum & populum Cryptæ Ferratæ, inserenda in secundum tomum nostri Bullarii propediem edendum.

5 Hac opportuna distinctione præmissa, certum esse, dicimus, ab inferioribus Prælatis tum primæ, tum secundæ speciei non posse Diœcesanam Synodum celebrari; quod profecto de Prælatis primæ speciei, est per se manifestum; de Prælatis vero secundæ speciei, colligitur ex Tridentino *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* præcipiente, ut, nisi ipsi subdantur Capitulis generalibus, accedant ad Synodum Episcopi, cui alias, cessante exemptione, interesse deberent: non enim ita Tridentinum jussisset, si ipsis jus esset propriam Synodum habendi. Quod vero spectat ad Prælatos tertiæ speciei, non idcirco, quod isti vere *Nullius* sint, & proprium ac separatum territorium habeant, statim jus sibi vindicare poterunt congregandi Synodum Diœcesanam; sed necesse est, ut duo insuper probent. Primò, sibi a Sede Apostolica concessum fuisse explicitum privilegium Synodum convocandi: Secundò, tale privilegium deductum fuisse in usum, & reapse a suis Antecessoribus fuisse Synodum coactam; sicuti docent Garcias *de Benef. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 131. Paris. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 9. *num.* 98. ac pluribus Cardinalis Petra *cit. loc. tom.* 5. *sect.* 2. *pag.* 129. *num.* 114. *& seqq.*; Quorum sententiæ adstipulantur plures Rotæ Romanæ decisiones, relatæ a Garcia *cit. loc.* & uberius videri potest *in decis.* 13. *&* 14. *tom.* 2. *tit.* 23. *de offic. Ordinar. cor. clar. mem. Cardinali Falconerio*; & quod

magis

magis est, eadem semper fuit sententia sacræ Congregationis Concilii, cui sola qualitas *Nullius*, cum territorio separato, nunquam visa est sufficere, ad astruendam Prælato inferiori facultatem cogendi Synodum, nisi simul in eodem concurrant illa duo, speciale scilicet, & expressum privilegium Apostolicum, atque ejusdem privilegii usus, uti constat ex quamplurimis ejusdem sacræ Congregationis responsis, & decretis, congestis & relatis a Cardinali Petra *loc.cit.*, de quibus etiam testatur bon. mem. Altovitus, sacræ Congregationis olim Secretarius, in voto, quod exaravit in causa Isernien. seu *Nullius* Sancti Vincentii in Vulturno, proposita die 11. Januarii 1687., ubi hæc habet: *Ad hoc ut Episcopo Inferior possit Synodum congregare, duo copulative requiruntur; primum nempe, quod habeat proprium & separatum territorium; secundum vero, quod eamdem Synodum congregare consueverit, ut alias respondit sacra Congregatio, & signanter in Mileten. mense Decembri 1586., lib. 4. decretor. pag. 216., ibi: Abbatem Sanctissimæ Trinitatis non posse separatim Synodum celebrare, nisi constet, Abbatiam Nullius esse diœcesis, & proprium habere territorium, atque alias legitime Synodum celebrasse.*

6 Quia porro jus convocandi Synodum, & jus indicendi concursum ad Parochiales ecclesias, videntur quodammodo inter se connexa, cum juxta Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.*, concursus instituendus sit coram Examinatoribus, in Synodo Diœcesana electis; idcirco sacra Congregatio jus indicendi concursum, in Abbatibus non admisit, nisi prius & privilegio, & privilegii usu ostenderint, se esse in quasi possessione Synodum cogendi: *Quod si Parochialis*, verba sunt sacræ Congregationis, *non sit intra fines diœcesis alicujus Episcopi, & Inferior Episcopo omnimodam habeat jurisdictionem Episcopalem, nec alicui subdatur, sed est immediate subjectus Sedi Apostolicæ, Nullius diœcesis, proprium territorium habens, si habeat jus congregandi Synodum, & legitime constet, illam congregasse, & congregare, & elegisse, ac eligere Examinatores, poterit concursum instituere, examinare, & approbare; Æconomos, Vicarios deputare, & alia facere, quæ præscribuntur cap.* 18. *sess.* 24.; *Episcopus vero debet manuteneri, donec dicta requisita Abbas probaverit* (*lib. 6. decretor. pag.* 91.) Idemque, atque iisdem fere verbis rescriptum legitur die 26. Septembris 1615. *lib.* 11. *decretor. pag.* 163.

7 Prædicta connexio inter facultatem cogendi Synodum, & indicendi concursum ad ecclesias Parochiales, ansam præbuit controversiæ, cujus notitia prodesse potest ad clariorem præsentis materiæ intelligentiam: Inter Commendatarium, *Archimandritam* nuncupatum, monasterii S. Salvatoris de lingua Phari, & Archiepiscopum Messanensem diu multumque disceptatum fuit, de vera separatione territorii ejusdem Archimandritæ, a diœcesi Messanensi, cum vera qualitate *Nullius*; atque ad omnem finiendam controversiam, inita tandem est inter utrumque concordia, a Sede Apostolica approbata, in qua Archimandrita ponitur in pacifico statu Prælati

lati tertiæ ſpeciei, cum territorio ſeparato, & inter cetera jus illi adſcribitur indicendi, & inſtituendi concurſus ad Beneficia Curata, in ſua quaſi dioeceſi vacantia, & vacatura. Cohærenter ad hujuſmodi concordiam, & veluti in neceſſariam illius ſequelam, contendebat Archimandrita, jus pariter ſibi eſſe Synodum congregandi. Re delata ad ſacram Congregationem Concilii; a docto & accurato ejuſdem Congregationis Secretario ſcite animadverſum fuit, ex poteſtate indicendi concurſum non neceſſario conſequi jus cogendi Synodum, cum poſſit concurſus fieri coram Examinatoribus, electis a Synodo finitimi Epiſcopi, qualis in caſu eſſet Archiepiſcopus Meſſanenſis; ex quo intulit, onus adhuc incumbere Archimandritæ probandi, & privilegium Apoſtolicum, quo ſibi fiat expreſſa poteſtas Synodum cogendi, & præviam ejuſdem privilegii, ſi ab antiquo conceſſum, demonſtretur, executionem: cumque hæc duo probata non fuerint, idcirco propoſito, die 5. Julii anno 1738. ſequenti dubio: *An Archimandrita Meſſanenſi competat jus congregandi Synodum*, reſponſum fuit *Negative*. Verum cum, poſt noſtram aſſumptionem ad ſupremum Pontificatum, Cardinalis Silvius de Valentibus, Commendatarius Archimandrita præfati monaſterii S. Salvatoris, Nobis ſupplicaſſet, ut poteſtatem, qua hactenus caruerat, Apoſtolica auctoritate, ei concedere dignaremur, Nos ejuſdem Cardinalis precibus annuentes, noſtris in forma Brevis litteris datis die 14. Januarii 1741., privilegium eidem Cardinali indulſimus, celebrandi Synodum, in aliquo loco ſuæ juriſdictionis, extra civitatem Meſſanenſem; quod tamen privilegium perſonale dumtaxat eſſe, declaravimus, nec ſuffragari, voluimus, futuris Archimandritis, niſi ſimile indultum a Sede Apoſtolica ipſi quoque obtinuerint. Eodem Apoſtolico privilegio, nunc temporario, nunc perpetuo, a Sede Apoſtolica exornatos fuiſſe alios plures inferiores Prælatos tertiæ ſpeciei, non ignoramus; cum frequenter occurrant Synodi, ab iis habitæ, ac præſertim ab Abbatibus, Caſſinenſi, Nonantulano, Farfenſi, S. Salvatoris Majoris, & ſimilibus.

8 Audivimus ab aliquibus, etſi viris probis & doctis, quæ modo dicta ſunt, improbari, ex eo potiſſimum, quod ſi tertiæ ſpeciei Prælatis in vim ordinariæ ſuæ juriſdictionis competit, aut Ordines ſuis ſubditis conferre, aut litteras dimiſſorias eis concedere, ut ab aliis Tonſuram & minores Ordines recipere poſſint, eiſdem Prælatis tertiæ ſpeciei denegari non poſſit facultas cogendi Synodum jure ſuo, & præciſo quolibet Apoſtolico privilegio. At tantum abeſt, ut allatum exemplum intentioni ſic arguentium prodeſſe poſſit, ut eam potius evertat: Quod ut facilius percipiatur, opus eſt præmittere, a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. *de reform.* duo fuiſſe ſancita: primò, ne Abbatibus, aliiſque quibuſcumque, quantumvis exemptis, liceat primam Tonſuram, vel minores Ordines cuiquam conferre, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit: ſecundò, ne iidem Abbates, aliique exempti, litteras dimiſſorias Clericis Sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere valeant,

9 Jam

9 Jam vero primam decreti partem expendenti statim coercita apparet illimitata illa facultas, a jure antiquiori quibusdam Abbatibus data, omnibus indistincte & promiscue conferendi primam Tonsuram & minores Ordines, & perspicuum fit, ab iis, quantavis fruantur exemptione, hodie non posse initiari, nisi suos subditos Regulares. Ut autem hac ipsa, qua nunc unice fruuntur potestate, uti valeant, non solum debent esse in Presbyterali Ordine constituti, sed debent insuper benedictionem obtinuisse ab Episcopo, nisi Episcopus *tertiò cum humilitate ac devotione, sicut convenit, requisitus, eos benedicere forte renuerit*, juxta Textum *in cap. Statuimus, de suppl. neglig. Prælator.*, aut nisi alio peculiari fulciantur privilegio, quo eis potestas fiat, etiam non recepto benedictionis munere, omnia peragendi, quæ Abbatibus competunt, Episcopi benedictione quodammodo sacratis; quæ omnia singillatim & distincte a Nobis exposita fuere, in brevi quadam dissertatione, quam exaravimus, occasione cujusdam causæ VVratislavien., sacræ Congregationi Concilii, cujus Secretarii officium gerebamus, propositæ die 12. Februarii 1724., & juxta nostrum sensum decisæ, uti videre est *tom. 3. Thesaur. Resolut. pag. 19. & pag. 23. & seqq.* a quibus propterea ulterius enucleandis, ne actum agamus, consulto abstinemus. Solum addimus, prædictis peculiaribus privilegiis, quorum mentio fit etiam a Suarez *de Relig. tom. 4. lib. 2. cap. 29.* & a Diana *in edit. coord. tom. 2. tract. 5. resolut. 81.* non fuisse derogatum, per Constitutionem san. mem. Benedicti XIII. quæ incipit: *Commissi Nobis*, editam post nostram memoratam dissertationem, & impressam in appendice ad Concilium Romanum, in qua præcipitur Abbatibus Regularibus perpetuis, ut intra annum, a die eorum electionis, Episcopalem suscipiant benedictionem: in ea quippe *§. Quo vero ad Abbates*, nihil innovatum legitur, quoad Abbates, qui præfatis peculiaribus sunt instructi privilegiis.

10 Quoniam autem Tridentinum, Abbatibus, quovis modo exemptis facultatem dumtaxat reliquit, primam Tonsuram minoresque Ordines conferendi suis subditis Regularibus, & Abbates Sæculares, quantacumque gaudeant exemptione, Regularibus non præsunt; necessario inde consequitur, eos non posse, ullum, quanquam suæ jurisdictioni subjectum, ad primam Tonsuram Ordinesque minores promovere, nisi hanc potestatem a Sede Apostolica, post Tridentinum Concilium, impetraverint: Concilium enim præcedentia privilegia abrogavit, sed ab iisdem in posterum concedendis, non potuit Apostolicam Sedem impedire, quemadmodum ad rem ponderat Fagnanus *in cap. Statuimus, num. 14. & num. 53. in fin. de supplen. neglig. Prælator.*: Ejusmodi privilegium ab Urbano VIII. concessum Abbati Commendatario pro tempore B. Mariæ Farfensis, & S. Salvatoris Majoris, liquet ex ejusdem Apostolicis litteris, impressis post Synodum Diœcesanam Farfensem, habitam a Carolo Cardinali Barberino, *pag. 997.*: idemque privilegium ab Alexandro VIII. die 8. Aprilis 1690. datum Primicerio S. Marci Venetiarum, quoad personas, eidem inservientes

vientes ecclesiæ, refert Clericatus *post decis.* 15. *de Sacram. Ordinis*. Eamdem facultatem sibi pariter adstruebat Abbas S. Barbaræ civitatis Mantuanæ, de cujus juribus plura nos in utramque partem adduximus, quæ extant *cit. Thesaur. Resolut. tom.* 3. *pag.* 214. *& seqq.*, *pag.* 230. *& seqq.*, *& pag.* 293. *& seqq.*, quibus in locis concludenter etiam probavimus, neminem posse, eam potestatem sibi arrogare, nisi a Sede Apostolica sibi post Tridentinum speciatim atque expresse concessam ostendat.

11 At duæ hac in re excitantur quæstiones: Primò scilicet, an Episcopi suis subditis, atque Regulares Prælati Religiosis sibi subjectis, litteras dimissorias concedere valeant, ut primam Tonsuram minoresque Ordines, recipiant, aut ab Abbatibus Regularibus, quibus, virtute suorum privilegiorum jus est, ad eos promovendi suos subditos Regulares; aut etiam ab Abbatibus Sæcularibus, eodem ornatis privilegio, limitato tamen ad certum genus personarum, puta ad subditos, in suo territorio commorantes, aliasve certas, atque in privilegio designatas personas: Secundò, an collatio Tonsuræ Ordinumque minorum, ab utrisque Abbatibus facta personis, in suis privilegiis minime comprehensis, sit tantum illicita, an etiam invalida. Sed ambæ istæ controversiæ jamdiu diremptæ & definitæ sunt a sacra Congregatione Concilii.

12 Atque, quod primam spectat, etsi olim, anno videlicet 1572. eadem Congregatio censuisset, integrum esse Abbatibus, de quibus est sermo, prima Tonsura minoribusque Ordinibus initiare, quotquot hisce initiandi, forent a propriis Ordinariis ad eos dimissi, ex quo plane conficiebatur, etiam locorum Ordinariis licere suas litteras dimissoriales ad eosdem Abbates dirigere: attamen, cum eadem quæstio, jubente Clemente VIII., fuerit ad trutinam revocata, atque in Rotæ Auditorio iterum diligenter discussa, sacra Congregatio inhærens decisioni, quæ a sacra Rota emanavit, estque 985. *coram Seraphino*, e priori sententia recessit, statuitque, non posse ad prædictos Abbates litteras dimissoriales dirigi, neque iisdem fas esse personis, quæ in eorum privilegiis expressæ non sunt, etsi cum suorum Prælatorum dimissorialibus litteris ad se accesserint, primam Tonsuram minoresque Ordines conferre, sub poena suspensionis ab Ordinum collatione, tam ab Ordinantibus, quam ab Abbatibus, aliisque Prælatis dimissoriales litteras concedentibus, incurrenda; atque hæc posterior sacræ Congregationis sententia approbata fuit ab Urbano VIII., quæ omnia fuse enarrantur a Fagnano *in cap. Aqua, a num.* 8. *usq. ad* 19. *de consecrat. eccles. vel altar.* atque a Clericato *decis.* 15. *de Sacram. Ordin. a num.* 19. *usq. ad* 33.

13 Quod autem ad alteram pertinet quæstionem, de Ordinationis validitate, jam plerique Doctores sustineri docuerant primam Tonsuram minoresque Ordines a prædictis Abbatibus collatos, aut Regularibus sibi non subjectis, aut Sæcularibus in suis privilegiis non comprehensis, ita quippe diserte asseruere Tamburin. *de jur. Abbatum tom.* 2. *disp.* 2. *q.* 8. *per tot.* Sua-

tot. Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 29. num.* 21. Peirin. *oper., tom. 2. q. 3. cap. 7. num.* 23. Fermosin. *in cap. Cum contingat, part. 2. num. 9. & seqq. de ætat. & qualit.* Fagnan. *in cap. Statuimus, a num.* 11. *de suppl. neglig. Prælator.*; Huic vero sententiæ calculum subinde adjecit sacra Congregatio Concilii, quæ illicitam quidem habuit, sed validam semper pronuntiavit Ordinationem, de qua disserimus: Etenim cum in causa Conimbrien. 26. Junii 1656. quæsitum fuisset: *An Abbates Congregationis S. Bernardi, & S. Benedicti conferre potuerint minores Ordines Regularibus sibi non subditis, nec non Sæcularibus, habentibus litteras dimissoriales suorum Superiorum.* Respondit sane id fieri nequaquam potuisse, sed simul addidit: *Promotos ab illis non indigere alia collatione dictorum Ordinum, sed absolutione, & rehabilitatione a Sanctissimo obtinenda*, quod habetur *lib.* 19. *decretor. pag.* 484. Similiter in causa Panormitana collationis Ordinum, die 16. Martii 1647. disceptato articulo: *An Ordines minores, per Abbatem Regularem non benedictum collati non suis subditis, sint validi, si Abbas habeat privilegium illos suis subditis conferendi.* Prodiit decisio alteri conformis, quæ antea emanaverat in causa Catanien. 23. Novembris 1643., cujus verba sunt: *Collationem autem Ordinum supradictis non suis subditis, etiam Regularibus factam, si fuerit de Ordinibus etiam minoribus, & dictus Abbas non benedictus, non habeat privilegium Apostolicum, Ordines collatos remanere invalidos, & Ordinatos indigere alia Ordinatione; Si vero Abbas, non benedictus, habeat privilegium, & Ordines minores tantummodo contulerit suis non subditis, Ordinatos non indigere alia Ordinatione, sed tantummodo absolutione, & rehabilitatione a Sede Apostolica obtinenda*, uti habetur *lib.* 18. *decretor. pag.* 311. Denique cum in causa Lucana, proposita 16. Martii 1726., disputaretur de privilegiis concessis Abbati S. Barbaræ civitatis Mantuanæ, & speciatim res esset de Clerico, ab eodem Abbate ad minores Ordines promoto, quanquam Promotus non recenseretur inter personas, in Abbatis privilegio expressas, sacra Congregatio Ordinationem illicitam dixit, Clericumque minoribus initiatum, suspensione irretitum, declaravit, non tamen Ordines eidem iterum conferendos jussit; *Thesaur. Resolut. tom. 3. pag.* 288. & 295. Quare, ut, quam versamus, controversiam, paucis absolvamus: Aut Abbas nullo fruitur privilegio conferendi primam Tonsuram & minores Ordines; aut privilegio potitur illos conferendi certo personarum generi. Si primum; nec licite, nec valide potest quemquam ad primam Tonsuram minoresque Ordines promovere: Si alterum; illicite profecto, attamen valide, primam Tonsuram minoresque Ordines etiam aliis confert, qui ceteroquin inter personas non numerantur, in privilegio designatas.

14 Quæ hactenus diximus, omnes complectuntur Abbates, seu Prælatos inferiores, etiam tertiæ speciei, habentes nimirum proprium territorium, a cujuslibet Episcopi dioecesi evulsum & separatum, cum Clero & populo, in quem pleno jure exercent jurisdictionem activam & quasi Episcopalem; nam etiam ejusmodi Prælatis, virtute præfati decreti Tri-

dentini, adempta est facultas, si quam olim habuerant, conferendi primam Tonsuram & Ordines minores suis subditis Sæcularibus; neque hanc potestatem possunt sibi vindicare, nisi a Sede Apostolica, post Tridentinum, & cum expressa Tridentini derogatione, eam iterum impetraverint; sed Sæcularium omnium in prædicto territorio separato degentium, ordinatio spectat ad Episcopum viciniorem; quemadmodum, si abbatia, seu Abbatis territorium, quantumvis exemptum, situm sit intra fines alicujus dioecesis, ad ejusdem dioecesis Episcopum pertinet Ordinatio Sæcularium, inibi habitantium. Hæc omnia diserte definita sunt a sacra Congregatione Concilii, ex cujus sententia Fagnanus *in cap. Significasti, de offic. Archidiaconi*, ubi *a num 12. usque ad fin.* hanc versat quæstionem; *Sub num.* 24. ita demum concludit: *Nullus Prelatus inferior Regularis, aut Secularis hodie reperitur, cui liceat Tonsuram & minores Ordines conferre personis Sacularibus, tametsi omnimodam jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, ac etiam temporalem habeant in Clerum & populum, exclusis Episcopis, & sive illorum territorium sit intra fines alicujus diœcesis, sive extra*; Et prosequitur Cardinalis Petra *in comment. ad Constit. Apostolic. tom. 5. pag.* 116. *num. 66. & seqq.*

15 Aliquid nunc dicendum restat de secunda parte enuntiati Tridentini decreti *sess.* 23. *cap.* 10., in qua decernitur: *Ne Abbates, & alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quacumque, etiam ecclesiarum Cathedralium, litteras dimissorias, aliquibus Clericis Sacularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant: sed horum omnium Ordinatio, servatis omnibus, qua in hujus sancta Synodi decretis, continentur, ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existant, pertineat*. Sub hujus decreti censura comprehendi Abbates, aliosque inferiores Prælatos, primæ, & secundæ speciei, nemo unquam potuit in quæstionem adducere: At plerique Prælati tertiæ speciei, se ab ejusdem severitate autumabant immunes, hac freti ratione, videlicet, quia ipsorum territorium, in quod exercent jurisdictionem quasi Episcopalem, non existit intra fines alicujus dioecesis, de quo tantum videtur loqui Tridentinum, sed est a qualibet dioecesi omnino sejunctum & separatum; ac propterea, etsi ab Ordinibus per semetipsos conferendis, juxta modo traditam doctrinam, abstinerent; liberum nihilominus sibi esse putabant, litteras dimissoriales, ad Ordines suscipiendos suis subditis Sæcularibus impertiri. Verum alia fuit mens sacræ Congregationis, Concilii Tridentini Interpretis, ad quam unice spectat ejusdem Concilii decretorum genuinum sensum aperire: ea siquidem probe considerans, in allegati capituli initio sermonem esse, non solum de Abbatibus, utcumque exemptis, verum etiam de illis, qui *Nullius diœcesis esse dicuntur*, quales sunt, habentes territorium separatum, hosce pariter in omni parte comprehensos dixit, iisdemque ablatam censuit facultatem concedendi suis subditis Sæcularibus litteras dimissoriales, ad Ordines, quas proinde elargiri, ad viciniorem Episcopum unice pertinere declaravit. Ejusmodi sacræ Congregationis responsa,

congesta

congesta sunt a Fagnano, & Cardinali Petra *cit. locis*, quibus alia attexi-mus, quæ eo prodierunt tempore, quo Nos ejusdem Congregationis Secretarium agebamus. Ecclesia collegiata B. Mariæ Virginis de Alba Regali, diœcesis Vesprimien., ejusque Præpositus, Canonici, ceterique eidem inservientes ecclesiæ, plenam obtinent exemptionem a jurisdictione Episcopi Vesprimiensis, atque a jure Metropolitico Archiepiscopi Strigoniensis: amplæ istius exemptionis obtentu, sibi jus esse, arbitrabatur Collegiatæ Præpositus concedendi litteras dimissorias, ad Ordines, suæ ecclesiæ Canonicis, aliisque ministris; sed causa delata ad sacram Congregationem Concilii, hæc die 26. Martii, & denuo 17. Decembris 1718. contra Præpositum pronuntiavit *tom. 1. Thesaur. Resolut. pag.* 31., *& duabus seqq.*, *& pag.* 141. Sed quoniam, ut ingenue fateamur, ejusmodi decisio Prælatum tangit secundæ potius, quam tertiæ speciei, aliam statim proferimus, in qua, sine ulla dubitatione, quæstio erat de Prælato tertiæ speciei. Lis vertebatur in Romanæ Rotæ Auditorio, inter Episcopum Brictinorien., & Capitulum basilicæ S. Petri de Urbe, super articulo, An abbatia S. Rufilli, sita in castro Fori Pompilii, eidem Capitulo perpetuò unita, haberet territorium omnino separatum a diœcesi Brictinoriensi; interim vero, Capitulum S. Petri, innixum immemorabili consuetudine, seu quasi possessione, concedendi litteras dimissoriales personis, intra suæ abbatiæ limites commorantibus, ne hac possessione exturbaretur, pendente adhuc controversia, super abbatiæ separatione, easdem litteras concedere non dubitabat; at, contradicente Episcopo Brictinoriensi, ac jure meritoque contendente, immemorabilem possessionem, utpote a Concilio Tridentino infractam, viribusque destitutam, non suffragari Capitulo, etiamsi territorium separatum evinceret, ad ejus instantiam, die 3. Decembris 1718. fuit in sacra Congregatione Concilii disceptatum: *An etiamsi constaret de territorio separato, posset Capitulum S. Petri concedere dimissorias*. Et die 17. Decembris ejusdem anni, unanimi omnium suffragio, responsum fuit *Negative* (*tom. 1. Thesaur. pag.* 140. *&* 150.).

16 Nihilominus tamen non desunt etiam nunc Abbates tertiæ speciei, hac peculiari præfulgentes prærogativa, ut suis subditis litteras dimissorias ad Ordines, nedum minores, sed etiam sacros suscipiendos elargiri valeant, & reipsa elargiantur, itaut nulli Episcopo fas sit, sine ipsorum litteris, eorumdem subditos ordinare; at hæc prærogativa non est annexa qualitati *Nullius*, neque profluit ex territorio perfecte separato, sed unice derivatur ex speciali privilegio, post Tridentinum obtento, quo Sedes Apostolica nonnullos cumulavit Abbates: ejusmodi privilegio, ab Urbano VIII., auctus est Abbas Nonantulanus, ita eidem Pontifici consulente sacra Congregatione Concilii, die 19. Januarii 1636., cujus decretum refertur a Cardinali Petra *cit. loc. pag.* 117. Idem indultum assequutus est Abbas Farfensis, uti habetur in memorato Apostolico Brevi, impresso post Synodum Farfensem *pag. 996.*: Eamdemque potestatem a Sixto V. Abbati

Cassinensi, atque a Paulo V. Abbati Cavensi, factum, narrat Fagnanus *in cit. cap. Significasti, de offic. Archidiac. num. 25.*; & ne silentio praetereamus praedictam abbatiam S. Rufilli, Capitulum S. Petri, cui ex sacrae Congregationis sententia, denegatam diximus facultatem concedendi litteras dimissoriales personis incolentibus eamdem abbatiam, sibi perpetuo unitam, id juris sibi fieri petiit a Sede Apostolica, sed cum adhuc in Rotae Auditorio indecisa penderet controversia, super vera separatione abbatiae, ejusque territorii a dioecesi Brictinoriensi, Capituli instantia rejecta fuit a sacra Congregatione Concilii, ad quam Innocentius XIII. eam remiserat examinandam: verum cum postea idem Capitulum causam obtinuerit in Rotae tribunali, fueritque ei adjudicatum territorium omnino separatum, suas preces instauravit apud san. mem. Benedictum XIII., votique compos effectum est, per Apostolicum Breve, ab eodem Pontifice datum. Ceterorum Abbatum, qui eodem jure ab Apostolica Sede sunt post Tridentinum donati, catalogum extare in Cancellaria Cardinalis Urbis Vicarii, testatur Romualdus Honorante *in praxi Secretariae dicti tribunalis pag. 193.*

17 Huc usque deducta, ni fallimur, sicuti aperte ostendunt, Praelatis inferioribus tertiae speciei non competere de jure facultatem concedendi litteras dimissorias suis subditis, nisi haec eis ex speciali distincto Apostolico privilegio concessa sit; ita apprime demonstrant, nullum a dicto exemplo inferri posse argumentum adversus ea quae in superioribus dicta sunt de Praelato inferiore tertiae speciei, qui Synodum cogere nequit, nisi Apostolico distincto privilegio donatus sit; quin immo eamdem vigere juris censuram in utroque casu cum litterarum dimissoriarum, tum Synodi.

LIBER

LIBER III.

DE VOCANDIS AD SYNODUM, ORDINE SEDENDI, ET SACRIS VESTIBUS JUXTA PROPRIUM CUJUSQUE GRADUM ADHIBENDIS.

CAPUT I.

De Prælatis Regularibus, & Sæcularibus.

1 PRiusquam Regulares ab Episcoporum jurisdictione subtraherentur, cogebantur eorum Abbates Diœcesanæ Synodo interesse. Concilium Aurelianense I. anno 511. (*tom.* 2. *collection. Harduini col.* 111.) *can.* 19. ait: *Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant; & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur: qui semel in anno in loco, ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione, conveniant*; Concilium Oscense anni 598. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 535.) *can.* 1. inquit: *Hoc Synodus sancta fieri, elegit, ut annuis vicibus unusquisque nostrum omnes Abbates monasteriorum, vel Presbyteros, & Diaconos suæ diœcesis ad locum, ubi Episcopus elegerit, congregare, præcipiat: & omnibus regulam demonstret ducendi vitas, cunctosque sub Ecclesiasticis regulis adesse præmoneat*: Constitutiones, excerptæ ex Concilio Galterii, Archiepiscopi Senonensis, celebrato sæculo x. (*tom.*6. *part.* 1. *collect. Hard. col.*517. *cap.*1.) hæc habent: *Statuimus, ut Abbates, & Priores Conventuales, qui nec venerint ad Synodum, nec se excusaverint, prætendendo canonicum impedimentum, per octo dies ab ingressu ecclesiæ suspendantur*. Inter statuta Synodalia Guillelmi Majoris, Episcopi Andegavensis, qui vivebat in fine sæculi XIII. (*tom.* 11. *spicilegii Lucæ Dacherii pag.*206.) reperitur præceptum, Abbatibus, Archidiaconis, Archipresbyteris, & Decanis ecclesiarum civitatis promiscue impositum, habendi penes se eadem statuta; & in nona Synodo ab eodem Guillelmo habita anno 1298., Abbatibus, ad Synodum accedere detrectantibus, infligitur pœna suspensionis; & in Synodo undecima, ab eodem celebrata anno 1300., revocatur quidem enuntiata suspensionis pœna, sed simul instauratur præceptum, ut Abbates omnino intersint Episcopali Synodo, quæ omnia leguntur *eod. tom.* 11. *cit. spileg. pag.* 247. *&* 250. Neque his refragatur Textus *in can. Episcopus*, 11. *dist.* 18., ubi dicitur: *Episcopus non debet Abbatem cogere ad Synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat*; Nam oppositum decernitur *in can. Annis*, 16. *ead. dist.*, in quo habetur: *Annis singulis Episcopus in sua diœcesi Synodum faciat de suis Clericis, nec non Abbatibus, & discutiat alteros Clericos, & Monachos*: Unde Altaserra de *jurisdict.*-

risdict. Ecclesiast. lib. 2. cap. 19. ad utrumque Textum conciliandum, primum intelligendum, arbitratur, de vocatione ad Synodum, quæ non semel, sed sæpius, seu ultra id, quod jura præscribunt, in anno fiat: *Et quod can. Episcopus* (ait Altaserra) *dicit, Abbates non esse cogendos venire ad Synodum, nisi rationabilis causa adfuerit, cautius intelligendum est, non esse scilicet gravandos Abbates iterum in anno venire ad Synodum, si forte extra ordinem vocentur, nisi rationabilis causa adsit, puta translationis Reliquiarum, vel consecrationis ecclesiæ, vel alia similis.*

2 Verum, cum hodie Abbates, ceterique Prælati Regulares plerumque plena gaudeant exemptione ab Episcopi jurisdictione, non possumus, juxta omnia antiqui juris principia de illis ratiocinari, sed & eorum exemptionis habenda est ratio; Neque sectari licet Episcopum Phamaugustanum *in tract. de Conciliis*, cui titulus *Synodia Ugonia*, ubi *pag. 3. & seqq.* plura disputat de interventu Abbatum ad Synodum; Cum enim is scripserit ante Tridentinum, non omnia, quæ adducit, congruunt præsenti disciplinæ. Ut itaque distincte & ordinatim procedamus, primò de Abbatibus Sæcularibus, deinde de Regularibus differemus.

3 Abbates Sæculares, intra Episcopi diœcesim existentes, teneri Episcopali Synodo adesse, statuitur *in cap. Quod super his, de majorit. & obed.*; Neque ullius exemptionis prætextu possunt, se ab hac obligatione unquam solutos existimare: Nam Tridentinum *sess.24. cap. 2. de reform.* illos solos exemptos liberat ab onere accedendi ad Synodum, qui subduntur Capitulis generalibus; quod profecto de Abbatibus Sæcularibus nunquam dici poterit, uti bene ponderat Tamburinus *de jur. Abbat. tom. 1. disput. 24. quæst. 4. num. 8. & 9.*: Rem exemplis illustrabimus.

4 In civitate Cremonæ extat ecclesia Collegiata S Agathæ, quæ cum olim esset Regularium, a summis Pontificibus Callisto II., & Eugenio III. amplissima obtinuit privilegia exemptionis a jurisdictione Ordinarii, & ab obligatione accedendi ad Synodum. Præpositura hujus ecclesiæ auctoritate Pii II., fuit postmodum a statu Regulari, & electivo commutata in Dignitatem Sæcularem, & collativam, ejusque Præbendæ Canonicales Clericis Sæcularibus addictæ sunt, præservatis tam ecclesiæ, quam Præposito, & Canonicis, omnibus & singulis privilegiis, quibus antea fruebantur Regulares.

5 Præpositus, qui ex privilegio summi Pontificis Pii IV., & ex antiqua consuetudine, habet præterea usum Mitræ, & Pastoralis, & una cum eo Canonici, recusarunt accedere ad Synodum, ab Episcopo Cremonæ indictam anno 1727., sed, instaurato judicio coram sacra Congregatione Concilii, & re mature expensa, die 5. Aprilis 1732. decisum fuit, teneri accedere, & posse Episcopum pœnis, a jure statutis, in inobedientes animadvertere. Cumque denuo Præpositus, & Canonici sua jura experiri voluerint, in Congregatione habita die 29. Augusti 1733., iterum succubuerunt.

6 Alte-

6 Alterum, & celebre exemplum est Abbatis S. Barbaræ civitatis Mantuanæ. Præest iste insigni Collegiatæ, cui inserviunt Dignitates, & Canonici, & simul cum ecclesia, omnibusque ecclesiæ administris, tanta fruitur exemptione, ut Episcopus nec ecclesiam visitet, nec Canonicos, aliosque administros corrigat, nisi Abbas, aliique habentes Dignitates, Abbatiali inferiores, qui sibi invicem in hoc munere gradatim succedunt, negligentes fuerint in visitando, & corrigendo, quæ omnia habentur in bulla Pii IV., data pridie idus Octobris 1564. Idemque Pontifex hanc præterea Abbati eximiam addidit prærogativam, ut posset suis subditis, addictis scilicet servitio prædictæ ecclesiæ, primam Tonsuram & Ordines minores conferre, ac Sacramentum Confirmationis, in sua ecclesia, Chrismate a loci Ordinario accepto, omnibus indistincte administrare. Tot tantisque condecoratus privilegiis, renuebat Abbas accedere ad Synodum Episcopalem; Sed causæ articulo examinato in sacra Congregatione Concilii, cum hæc animadverterit, nullum ab Abbate privilegium produci, quo specialiter & expresse eximatur ab onere accedendi ad Synodum, propterea anno 1680. dixit, eum omnino interesse debere: Quæ omnia a Nobis adnotata sunt in dissertatione, quam elaboravimus, cum ejusdem sacræ Congregationis Secretarii munere fungeremur, in causa Mantuana discussa die 17. Augusti 1727., de qua *in Thesauro Resolut. tom.4. pag.109. & seqq.*, & præsertim *pag.112. num.7.*

7 Hæc de Sæcularibus: Ad Regulares redeamus. Usus quondam apud Monachos invaluerat, ut uni principali monasterio plura inferiora subessent, perinde ac membra suo capiti; hunc morem describit Mabillon. *in præfat. ad sæcul.v. Act. SS. Benedict. §.4. num.53.* his verbis: *Observare convenit .... eam fuisse in nobilioribus monasteriis disciplinam, ut qualibet minores sub se haberent colonias, quæ Cellæ, Præpositura, Obedientiæ, Prioratus, Monasteriola, & Monasteria passim, immo & Abbatiæ aliquando vocabantur. In illis cellis erant Præpositi, seu Decani ad nutum Abbatis, qui principi monasterio præerat, amovendi: & si qui Abbates illis præficiebantur, nonnisi prius habito primi Abbatis consensu, eorum fiebat electio, ab eodem postea confirmanda.* Quandoque autem contingebat, principale monasterium esse plene exemptum ab Episcopi jurisdictione, secus vero inferiora; In quo rerum statu, Abbas, qui alicui ex inferioribus præerat, quamvis professionem emisisset in principali monasterio exempto, attamen, ratione alterius monasterii, non exempti, cui præerat, tenebatur adesse Synodo Diœcesanæ juxta sententiam latam ab Innocentio III. *in cap. Ex ore, de privilegiis*, ubi controversiam, hac ipsa de re agitatam inter Abbatem Evasensis cœnobii, & Vigoriensem Episcopum, ita definivit: *Sententialiter definimus, quod Evasen. cœnobium liberum est in capite, tanquam ab Episcopali jurisdictione prorsus exemptum, & soli Romanæ Ecclesiæ subjectum ...... In membris autem, quæ non probantur exempta, Diœcesano Episcopo, ipsum subjacere, decernimus: Propter quod Abbas ad Synodum ejus debet accedere .... pro*

ipsis

ipsis quoque membris non exemptis idem Abbas tenetur Vigorien. Episcopo exhibere reverentiam, obsequium, & honorem. Ex hac porro Innocentii Decretali evidenter conficitur, potiori jure debere ad Episcopalem Synodum accedere Abbatem Regularem, qui non solum nulla fruitur personali exemptione, sed & insuper monasterio præficitur Episcopi jurisdictioni plene subjecto.

8 Si vero Abbates, una cum monasteriis, quæ regunt, sunt omnino ab Episcopi jurisdictione exempti; non ideo tamen sunt statim liberi pronuntiandi, ab obligatione interveniendi Synodo Episcopali, sed considerandum est, an simul cum aliis sui Ordinis monasteriis coalescant in unum corpus, seu conficiant unam Communitatem, cujus singula membra subdantur Capitulo generali ejusdem Ordinis; vel potius monasteriis præficiantur, quorum quodlibet solitarium est, nullam nimirum habens cum aliis Ordinis monasteriis conjunctionem, nullum societatis, & mutuæ communicationis vinculum; Atque ideo eorumdem monasteriorum Prælati nullum Superiorem Generalem agnoscunt, cujus Capitulo subjiciantur; cujus generis monasteria non pauca, extra Italiam reperiri, exploratum est omnibus. Primi non coguntur accedere ad Episcopi Synodum; Secūdi omnino accedere debent; Illos siquidem, & non istos eximit Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* ita decernens: *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur: ad quas exempti etiam omnes, qui alias, cessante exemptione, interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur*. Cum enim exceptio firmet contrariam regulam, pro non exceptis, manifestum inde fit, Regulares, generali Capitulo non subjectos, nulla ratione posse se a Synodo subducere, sicuti optime perpendunt Fagnanus *in cap. Quod super his, de majorit. & obed. num.* 5. Cardinalis de Luca *de jurisdict. disc.* 37. *num.* 5. Cardinalis Petra *cit. loc. num.* 108.

9 Nullam vero distinctionem adhibendam, censuit Tridentinum quoad illos Regulares, qui curam gerunt animarum, sed hos omnes, sive subjecti, sive non subjecti sint Capitulo generali, universim, promiscue, & indistincte Synodo interesse debere, decrevit: *Ratione tamen* (ait cit. loc.) *Parochialium, aut aliarum Sæcularium ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse*. Idem, longe ante Tridentinum, edixerat Concilium Provinciale Moguntinum anno 847. *cap.* 14. (*in collect. Harduini tom.* 5. *col.* 11.) districte præcipiens, ne ullus Monachorum, qui Parochialibus præerant ecclesiis, Episcopalem Synodum effugeret: *Nullus Monachorum* (inquit) *aliquid proprietatis habeat ....., nec Parochias ecclesiarum accipere præsumat, sine consensu Episcopi. De ipsis vero titulis, in quibus constituti fuerint, rationem Episcopo, vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant*.

10 Quam porro, Tridentino inhærentes, hactenus adhibendam diximus inter Regulares distinctionem, non solum fuse explicant Doctores, præcipue Gonzalez *in cit. cap. Quod super his, de majorit. & obed. num.* 8.

Anto-

Antonius Paulutius *de Comitiis Ecclesiast. pag.*453. *num.* 6. *Biblioth. maxim. Pontif. tom.* 4. Gavantus *in praxi de Synodo Diœces. cap.* 2. *in annotat.* §. 1. *num.* 4. Tamburinus, Fagnanus, Cardinalis de Luca *locis citatis*, sed exacte servandam, statuit sacra Congregatio Concilii in causa Regularium, die 19. Novembris 1604. (*lib.* 10. *decretor. pag.* 102. *a tergo*): *Sacra &c. censuit, quoad primum esse injungendum omnibus Regularibus, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel Curam animarum exercent, ut ad Synodos Diœcesanas accedant sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrendæ, atque aliis pœnis, arbitrio Episcoporum imponendis, etiam excommunicationis: adeout jus declarandi, atque pœnas imponendi, ad Episcopos, non obstante quacumque exemptione, pertineat, eisdemque Episcopis jus sit prædictos Regulares, qui nullis Capitulis subduntur, absolute cogere ad Diœcesana Synodi observationem, eos vero, qui ratione Curæ animarum interfuerint, ad servanda ea omnia, quæ in Synodo decreta fuerint circa Curam animarum, & administrationem Sacramentorum*. Quodque hic de Parochis Regularibus sanciverat, eadem sacra Congregatio iterum confirmavit in causa Passavien. Jurisdictionis, die 1. Octobris 1661. (*lib.* 22. *decretor. pag.* 661. *& seqq.*): cum enim quinto loco disputatum fuisset: *An Parochi Religiosi monasteriorum exemptorum, ut supra, vocati ad Synodum, teneantur venire, ac mandata Episcopalia accipere, circa ea quæ pertinent ad dictam Curam, pariterque festa propria diœcesis populo denuntiare, & celebrare Jubilæa, & alia mandata Apostolica ab ipso diœcesano Episcopo recipere*. Responsum fuit: *Ad quintum teneri*.

11. Verum, cum animarum Cura, ecclesiæ Regulari annexa, possit ab ecclesiæ Prælato exerceri, vel per se, vel per Cappellanos, ad nutum amovibiles, vel per Vicarium Sæcularem prævia approbatione Episcopi, in perpetuum deputatum, singuli casus sunt speciatim expendendi. De primo, utpote manifeste comprehenso in enunciato Tridentini decreto, nulla fieri potest quæstio. De secundo dubitari potest, an ipse Prælatus Regularis, an potius ejus Cappellani Curati debeant Synodo interesse. Sed communiter sentiunt Doctores, hanc obligationem inesse Prælato, *juxta celebrem decis.* 190. *coram Seraphino*; Quoniam, pergit Cardinalis de Luca *cit. disc.*37. *de jurisdict. num.*3. tunc ipse Prælatus personam gerit Curati, aliique ab ejus nutu pendentes, meri reputantur ejusdem adjutores, & ministri; Unde rationi consentaneum est, ut Prælatus a Synodo normam accipiat, ad quam & se, & obnoxios sibi ministros, in animarum regimine dirigere debeat. In tertio casu, cum universum exercitium Curæ translatum sit in Sacerdotem Sæcularem, etsi ea habitu remaneat penes Prælatum Regularem, conveniunt pariter inter se Doctores, illi, & non huic incumbere onus accedendi ad Synodum; Vicarius quippe, & non Prælatus Regularis, cujus vices gerit, potest Episcopo, & Synodo rationem reddere parœciæ, quam actu regit, sicuti docet, & decisum testatur Fagnanus *in cap. Quod si de his, de majorit. & obed. num.* 7. cui subscribit Cardinalis de Luca *cit. loc.*

12 Sed quid, si Cura annexa sit, non ecclesiæ principali Conventus, seu monasterii, sed alteri ecclesiæ, monasterio accessorie unitæ; eaque regatur, non per Vicarium Sæcularem, sed per aliquem Regularem, a monasterii Prælato designatum, atque ad ejusdem placitum amovibilem? Quinam tunc Synodo adesse debet, Prælatus ne, an iste Regularis, Curam actu administrans? Hanc quæstionem movet modo citatus Cardinalis de Luca *num.* 4., eamque dirimit dicendo, non Prælatum, sed Vicarium Regularem debere Synodo intervenire: Et recte; quia, posita locali separatione ecclesiæ Curatæ a monasterio, Vicarius Regularis, qui in ecclesia Curata residet, eamque actu administrat, solus versatur inter parochiæ incolas, eorumque indolem & mores solus cognoscit; Ex quo fit, ut loci Ordinarius in ceteris omnibus parœciam respicientibus, hunc, & non monasterii Præsulem, consulat, &, si opus fuerit, moneat, ac corrigat, neque ullam monasterii Prælati rationem habeat, nisi cum eidem injungendum duxerit, ut præfatum Regularem, a Curæ exercitio removeat. Accedit sæpius contingere, ut ecclesia Curata, & monasterium, cui est accessorie unita, in diversis existant diœcesibus, ac propterea, nisi Regularis, qui ecclesiam Curatam actu administrat, teneretur interesse Synodo, a loci Ordinario indictæ, neque ipse, neque ejus Prælatus compelli possent ad illam accedere.

13 Idemque juris esse, arbitramur, cum animarum Cura est annexa quidem principali ecclesiæ monasterii, ubi Prælatus residet, regitur tamen & administratur per Regularem, non ab ipsomet Prælato, sed a Capitulo electum & designatum, ita ut non sit in Prælati arbitrio illum a Curæ exercitio divellere; Quod evidenter colligi autumamus ex decreto, a sacra Congregatione Concilii edito die 1. Aprilis 1656. in causa novæ Segobiæ Insularum Philippinarum (*lib. 19. decretor. pag. 568.*) in qua rescriptum fuit: *Episcopum procedere posse ad pœnas etiam censurarum contra Regulares exercentes Curam animarum in ecclesiis Parochialibus Regularium, si renuant accedere ad Synodum, non autem contra Superiores eorumdem Regularium.*

14 Sed, quanquam hæc ita de jure se habeant, quandoque tamen Regulares privilegium obtendunt, quo se ab accessu ad Synodum excusari, arbitrantur. Ejusmodi privilegio, credere fas est, fuisse olim donatos Monachos Cistercienses, ne secus dicamus, eos contra jura deliquisse, cum inter statuta in Capitulo generali anno 1270. condita *cap.12.* vetuerunt Abbatibus Lemovicensibus, accedere ad Synodos Episcopales, sicuti legitur apud Martene, & Durand *tom.4. Thesauri nov. anecdotor. col.* 1440. Quod certo scimus, est, Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus fuisse illud concessum a Gregorio IX. *in cap. Nimis prava, de excess. Prælat.* Ferunt quoque Monachos Cassinenses, & quosdam alios Regulares, etiam Curam animarum habentes, simile indultum impetrasse ab Eugenio IV.; Quamobrem Murga *in adnotat. ad primam decisionem post commentaria ad Constitutiones*

stitutiones Apostolicas, & in tract. de Beneficiis quaest.2. cap. 109. eos subtrahit ab obligatione interveniendi Synodo. At certe hallucinatur, & fallitur: ea quippe privilegia, ante Tridentinum obtenta, ab eodem Tridentino revocata & abolita sunt, atque ideo nullus Regularium, qui alias de jure ad Synodum pergere tenetur, potest illam evadere obtentu privilegii Apostolici, nisi doceat, tale privilegium fuisse, post Tridentinum concessum. Ita contigit in lite, olim exorta inter Archiepiscopum Beneventanum, & Monachos S. Sophiæ Rectores ecclesiarum Parochialium, quæ eidem monasterio S. Sophiæ sunt unitæ: renuebant Monachi interesse Synodo, ad quam ab Archiepiscopo cogebantur adire: & sacra Congregatio Concilii, in qua Causa disceptabatur, non antea Monachos ab obligatione parendi Archiepiscopo solutos, declaravit, nisi postquam docuerunt de expresso privilegio, non adeundi ad Synodum, sibi a S. Pio V., & propterea post Tridentinum collato, quemadmodum referunt, & ad rem animadvertunt Fagnanus *in cit. cap. Quod super his, de majorit. & obed. num.* 12, & Cardinalis Petra *ad Constitut. Apostol. tom.* 5. *pag.* 131. *num.* 118.

15 Secus est de consuetudine, qua etiam aliquando fulciri se posse, credunt Regulares, ne teneantur ad Synodum ire: etenim, quamvis Cardinalis de Luca *cit. disc.* 37. *de jurisdict. num.* 6. *& seqq.* opinetur, sola consuetudine absolvi posse Regulares a lege, eos ceteroquin ad Synodum ire adstringente, solumque disputet, an sufficiat decennalis, vel requiratur quadragenaria; verius tamen est nullam consuetudinem, nisi tanti temporis sit, ut præsumptionem inducat privilegii Apostolici, Regularibus quoad hoc, prodesse: quoniam aut consuetudo, de qua est sermo, præcessit Concilium Tridentinum, & illa ab eodem Tridentino fuit abrogata; aut est inducta post Tridentinum, & hæc infringitur a bulla Pii IV. qua Concilii Tridentini Acta, & decreta confirmantur; & magis aperte ab alia ejusdem Pontificis Constitutione, data 13. *Kalend. Martii* 1565., ubi omnia, & singula, quæ Concilii decretis adversantur, sive antea inducta, sive in posterum inducenda, nulla, invalida, irrita, & nemini, tam in foro fori, quam in foro conscientiæ, suffragari posse, decernit.

16 Abbates, de quibus hucusque locuti sumus, de eorum numero sunt, qui potiuntur exemptione, primæ dumtaxat, aut secundæ speciei, quod quilibet potuit ex iis, quæ diximus, advertere. Aliud dicendum de Abbatibus præditis nobiliori exemptione tertiæ speciei, cum territorio separato, & vera qualitate *Nullius*: durum quippe Nobis videtur, istos proprium habentes territorium, in quo jura exercent quasi Episcopalia, adigere ad interveniendum Synodo vicini Episcopi, si ipsimet Abbates facultatem habeant propriam Synodum celebrandi. Solumque disceptari posset, an, qui hac facultate carent, cogendi sint ad eligendum aliquem, quem maluerint, ex finitimis Episcopis, cujus Dioecesanæ Synodo intersint. Rationem dubitandi præbet sæpius allegatum decretum Tridentini *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* obligans Episcopos, nulli Archiepiscopo subje-

ctos, ad semel eligendum aliquem Metropolitanum, ad cujus Provinciale Concilium semper deinceps teneantur accedere; quo quidem decreto affici etiam Abbates vere *Nullius*, decisum fuit in particulari Congregatione, deputata a san. mem. Benedicto XIII. & habita die 8. Maji 1725., in responsionibus ad quintum, & sextum dubium: inde enim, propter rationis paritatem, inferri posse, videtur, eosdem Abbates, si potestate careant propriam Synodum habendi, obstringendos similiter esse, ad eligendum Episcopum, cujus Synodo assistant; ne secus Clerus & populus, cui præficiuntur, omni careat Synodali statuto. At nihilominus, re melius perpensa, oppositum Nobis dicendum apparet: etenim onus eligendi Metropolitanum, ad cujus Provinciale Concilium conferre se debeant, a Tridentino impositum est solis Episcopis, nulli Archiepiscopo subjectis, & solum, per extensionem, translatum est ad Abbates, tertiæ speciei, habentes territorium separatum a diœcesi cujuscumque Episcopi; absonum autem, atque ab omni æquitate devium Nobis videtur, iterum extensionem (ut ita dicamus) extendere, seu oneri per extensionem Abbatibus imposito, novum onus adjicere: quod profecto scimus, nunquam fuisse in praxi receptum.

CAPUT II.

De Abbatibus, Prioribus, Guardianis Conventuum, subjectorum jurisdictioni Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ Delegati.

1 AD intelligentiam eorum, quæ in præsenti capite dicturi sumus, brevis præmittenda est notitia suppressionis quorumdam Religiosorum Conventuum, factæ ab Innocentio X. Quoniam exiguus Religiosorum numerus, in parvis cœnobiis commorantium, plerumque in causa est, cur Regularis disciplina ibidem relaxetur, & corruat; inde enim fit, ut Religiosi, qui ob eorum paucitatem, Choro vacare, ceteraque cujusque Ordinis propria Instituta explere non valent, otio indulgeant, liberiores evadant, ac sæcularibus negotiis se immisceant, idcirco Innocentius X. in sua Constitut. 50. (*tom. 5. Bullar. pag.* 524.) quæ incipit: *Instaurandæ*, data idibus Octobris 1652. multa ex ejusmodi cœnobiis, in Italia, eique adjacentibus Insulis sita, atque in litteris Congregationis, super hac re specialiter deputatæ, nominatim expressa, auctoritate Apostolica suppressit, extinxit, & abolevit. Verum, cum postea plerique Regularium Ordinum Superiores eidem Pontifici supplicassent, ut aliqua ex suppressis cœnobiis in pristinum statum restitueret, ac præterea ex publicis documentis, & Episcoporum attestationibus constitisset, in illis tot ali posse Religiosos, qui, etsi numerum non exæquarent, quem Pontifex optaverat, sufficientes tamen videri poterant ad Regularem custodiendam disciplinam, & insuper necessarii reputabantur ad excipiendas populi Confessiones,

fessiones, & Divina persolvenda Officia in locis, ubi alii non reperiebantur Regularium Conventus, Innocentius X. porrectis sibi precibus indulgens, nonnulla ex præfatis cœnobiis redintegravit, & Regularibus restituit, hisce tamen adjectis legibus: primò, ut in illis sex ali possent, & actu alerentur Religiosi probatæ vitæ, quorum saltem quatuor essent Sacerdotes maturæ ætatis: secundò, ut iidem Conventus, antea suppressi, & postea restituti totaliter subjacerent jurisdictioni Ordinarii, tanquam a Sede Apostolica delegati; quam subjectionem duraturam, decrevit, quamdiu iidem Conventus tantas adepti non essent fortunas, ut sustentare possent, & actu sustentarent duodecim Religiosos. Aliud autem idem Pontifex statuendum duxit, de parvis monasteriis, cœnobiis, seu Conventibus, intra Italiam pariter, eique adjacentes Insulas existentibus, quæ nunquam suppressa fuerunt: hæc siquidem Episcoporum jurisdictioni tunc solum subjecta esse, sancivit, cum in iis actu non degunt sex Religiosi; sed si sex Religiosi in hisce cœnobiis nunquam suppressis, commorentur, illa eadem gaudere, voluit, exemptione, qua antea fruebantur. Habentur hæc omnia in decreto, incipiente: *Ut in parvis*, quod prodiit die 10. Februarii 1654. Totaque rei gestæ series, a Fagnano, qui particularis Congregationis ab Innocentio X. deputatæ, fuerat Secretarius, describitur *in cap. Relatum, ne Clerici, vel Monachi*; & specialis historia suppressionis, & successivæ restitutionis aliquorum Conventuum diœcesis Bononiensis edita est post Synodum Diœcesanam Cardinalis Hieronymi Boncompagni.

2 Præfata distinctio inter parva Religiosorum cœnobia, quondam suppressa, & postea redintegrata, atque ea, quæ nunquam suppressa fuerunt, est præ oculis habenda, ne contra Innocentii decretum, idem feratur de utrisque judicium. Loquendo itaque de Conventibus primi generis: statim excitata est controversia, an ita illi subjacerent jurisdictioni Ordinarii, ut simul censerentur subtracti a jurisdictione Prælatorum Regularium. Et, teste Fagnano *in cap. Quanto, de offic. Ordinar. num.* 41. decisum fuit, non esse ademptam Prælato Regulari jurisdictionem, qua antea potiebatur, sed eamdem promiscue, seu cumulative datam etiam Ordinario, ita ut inter utrumque locus sit præventioni. Sed quia nimis facile foret, ut Superior Regularis semper, atque in omnibus Ordinarium præveniret, ejusque jurisdictionem prorsus eluderet, propterea ab Alexandro VII. certi quidam casus determinati sunt, in quibus, non obstante præventione Superioris Regularis, licere, voluit, Ordinario causam ad se avocare; & simul quædam regulæ præscriptæ, ad quas & Ordinarii, & Superiores Regulares, in eorumdem Conventuum regimine, conformare se debeant, quæ videri possunt apud eumdem Fagnanum *citato loco num.* 42.

3 Unica restabat dirimenda quæstio; an scilicet Abbates, Priores, Guardiani, & uno verbo Superiores Conventuum, de quibus agimus, teneantur interesse Synodo, ab Episcopo indictæ. Et etiam hanc definivit

A.e-

Alexander VII. suis Apostolicis litteris, datis die 30. Martii 1661., quatum meminere de Aste Archiepiscopus Hydruntinus, *in methodo visitationis Apostolicæ part. 5. §. 2. num. 18.* Verhorst *in addit. ad Chokier de jurisdict. in exemptos tom. 3. in addit. ad part. 4. quæst. 19.* Romaguer. *ad Constitut. Synodal. Gerundens. tom. 1. lib. 1. cap. 2. num. 8.* Eæque per extensum relatæ a Fagnano *in cit. cap. Quanto, num. 64.* ita se habent: *Cum sicut accepimus, posito decreto fel. rec. Innocentii Papæ X. incipiente: Ut in parvis; die 10. Februarii 1654. edito, quo parvi Conventus non habentes præscriptum numerum Religiosorum, visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci, tanquam super hoc a Sede Apostolica delegati, plene in omnibus subjiciuntur, dubitetur; an Abbates, Priores, Guardiani, & alii prædictorum Conventuum Superiores, ab Episcopo vocati, ad Diœcesanam Synodum accedere teneantur; Nos, ejusmodi dubium tollere cupientes, præfatos Abbates, Priores, Guardianos, & alios parvorum Conventuum hujusmodi Superiores, ad Synodum Diœcesanam accedere teneri, si ad eam ab Episcopo, uti Sedis Apostolicæ Delegato, vocentur, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, declaramus, & ita ab omnibus, ad quos pertinet, servari præcipimus.*

4 Alexandri VII. sanctioni concinit decisio sacræ Congregationis Concilii in causa Pientina Synodi, quam, ad uberiorem rei elucidationem, integram atteximus. *Instante Promotore Synodi Diœcesanæ Pientinæ pro declaratione, an Superiores parvorum Conventuum teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam, quatenus fuerint vocati ab Episcopo, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, datæ fuerunt litteræ pro informatione Ordinario, qui retulit, Guardianum Minorum Conventualium Sancti Quirici ad Synodum Diœcesanam die 24. Septembris proxime elapsi accersitum comparuisse per Procuratorem, asserendo, non teneri accedere, eo quia Fratres Minores Conventuales obstringi non poterant legibus Synodalibus: Priorem vero Servorum Beatæ Mariæ Virginis se excusasse per epistolam, ex quo dietim visitationem generalem sui cœnobii expectabat; Et denique Patrem Guardianum Conventualium civitatis Pientinæ, absque ulla hæsitatione, Synodo interfuisse; Unde EE. VV. exorat, ut, ne Superiores hujusmodi parvorum Conventuum subjectionem suæ jurisdictioni quodammodo excutiant, licet in iis, quæ respiciunt visitationem, & correctionem, ad tenorem decreti san. mem. Innocentii X. incipientis: Ut in parvis, semper suam exercuerit facultatem; declarare dignentur, illos teneri ad Synodum accedere, mediante resolutione infrascriptorum dubiorum.*

Primo: An Patres Guardiani, ceterique Superiores parvorum Conventuum teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam, quatenus fuerint vocati ab Episcopo, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato. Et quatenus affirmative.

Secundo: An casu, quo vocati non interveniant, subjacere debeant mulctæ in prædicta Synodo Diœcesana adversus contumaces comminatæ.

Die 16. Junii 1703. sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, ad primum respondit affirmative; ad secundum pariter affirmative arbitrio Ordinarii, excepta mulcta pecuniaria.

5 Jam,

5 Jam, ut a suppressis, & restitutis ad parvos Conventus, nunquam suppressos, gradum faciamus: si hos actu non incolant sex Religiosi, quorum quatuor sint Sacerdotes, juxta censuram allegati decreti Innocentii X., non secus ac priores, de quibus hactenus, subduntur jurisdictioni Ordinarii loci, & proinde metiendi sunt eodem jure, quo illi. Si vero sex in iis alantur Religiosi, eoque magis si plures, ab Ordinarii jurisdictione penitus eximuntur, quod liquet ex enuntiato decreto, & diserte declaravit sacra Congregatio super statu Regularium die 29. Novembris 1657.: *Sacra Congregatio super statu Regularium censuit, Conventus, nunquam suppressos, in quibus actu degunt de familia plures, quam sex Religiosi, minime comprehendi in decreto san. mem. Innocentii X., quod incipit: Ut in parvis; ac proinde locorum Ordinarios nequaquam posse, in vim dicti decreti, in hujusm di Conventibus, aut illorum personis ullam sibi jurisdictionem vindicare*; quam declarationem postquam retulit Panimoll. *decis.* 84. *annot.* 2. *num.* 62. addidit: *Pro cujus observantia decreti respondit sacra Congregatio Concilii in Melphiten. Jurisdictionis 3. Augusti* 1686. Causa autem Melphitensis, quam innuit Panimolla, hæc fuit. Cum Episcopus Melphitensis sacra visitaret Apostolorum limina, quæsivit a sacra Congregatione Concilii, an sibi competeret delegata jurisdictio in parvos suæ diœcesis Regularium Conventus, nunquam suppressos, in quibus non alerentur quatuor Sacerdotes, itaut jus sibi esset, non solum iisdem Conventibus annexas ecclesias, sed & ipsos Conventus, ejusque cubicula, ac præterea inibi existentes Regulares personaliter visitare. Et sacra Congregatio die 3. Augusti 1686. respondit: *Servandum esse decretum Congregationis super statu Regularium, editum 29. Novembris* 1657.

6 Quamobrem Regulares, qui seni, ut præscriptum est, parvis in Conventibus, nunquam suppressis, degunt, nisi curam animarum habeant, adstringi nequeunt ad interveniendum Episcopali Synodo; quemadmodum in eadem, quam retulimus, causa Pientina, eadem sacra Congregatio Concilii, de his postmodum specialiter consulta, expresse sancivit.

7 *In sacra Congregatione, habita sub die 16. Junii proxime elapsi, propositis ad instantiam Promotoris Fiscalis Curiæ Episcopalis Pientinæ infrascriptis dubiis, nempe: Primò, an Priores, Guardiani, ceterique Superiores parvorum Conventuum teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam, quatenus fuerint vocati ab Episcopo, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato. Et quatenus affirmative.*

8 *Secundò, an casu, quo vocati, non interveniant, subjacere debeant mulctæ, in prædicta Synodo Diœcesana adversus contumaces comminatæ. Rescriptum fuit; Ad primum: Affirmative; Ad secundum: Affirmative, arbitrio Ordinarii, excepta mulcta pecuniaria. Reclamante autem adversus hujusmodi resolutionem Priore, & Patribus Conventus B. Mariæ Virginis Servorum loci Scrofani, sub fundamento, quod dictus eorum Conventus non sit comprehensus in decreto san. mem. Innocentii X. incipiente: Ut in parvis; renovato per Constitutionem san. mem. Alexandri VII., eo quia, ut asseritur, nunquam fuit suppressus, ac sem-*

ac semper ibidem manserunt de familia sex Religiosi, Eminentiis vestris resolvendum proponitur.

9 *An respectu dicti Conventus B. Mariæ Virginis loci Scrofani sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c.*

10 *Die 15. Septembris 1703. sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, censuit, Conventum Scrofani non esse comprehensum.*

CAPUT III.

De obtinentibus Dignitates, Personatus, Officia, & de Vicariis, tum Generali, tum Foraneis.

1 Dignitas, Personatus, & Officium, sæpe promiscue accipiuntur: stricte tamen, & juxta juris apices, distincta sunt Beneficia; Dignitatem quippe obtinere dicitur, qui ratione Beneficii, quod possidet, præeminentiam habet, cum jurisdictione in Foro externo, sicuti olim erat, & alicubi etiam nunc est Archidiaconus: Personatum, qui solam præeminentiam, sine jurisdictione, uti Prior, & Decanus: Officium, qui, nec præeminentiam, nec jurisdictionem, sed administrationem dumtaxat habet aliquarum rerum, ad ecclesiam pertinentium, uti Sacrista, & Thesaurarius. Hi omnes, lato quodam loquendi modo, dicuntur Prælati, & eapropter, si sint de Clero Sæculari, nec privilegio, post Tridentinum impetrato, excusentur, tenentur Synodo Diœcesanæ interesse; quod asserunt Massobr. *de Synodo Diœces. cap. 3. dub. 2. num. 9.* Gavant. *in praxi Synodi Diœces. cap. 2. in addit. num. 4.* Pax Jordan. *lucubrat. lib. 8. tit. 2. num. 46. & seqq.*

2 Vicarius Generalis Episcopi, quamquam a jure quandoque dicatur Officialis, *ut in cap. Licet, de offic. Vicar. in 6., & Clement. 2. de rescriptis*, attamen in aliquibus regionibus, ultra Montes, præsertim in Gallia, & Belgio, usus obtinuit, ut ab Officiali distinguatur, & *Vicarius* nuncupetur, qui ea exercet, quæ sunt jurisdictionis voluntariæ, *Officialis* vero, qui jurisdictioni præest contentiosæ, quod testantur Cabassut. *in theoria & praxi jur. Canon. lib. 1. cap. 13. num. 1.* & Van-Espen *juris Ecclesiast. tom. 1. par. 1. tit. 12. cap. 5.* atque Altaserra *in vindic. Ecclesiast. jurisdict. lib. 7. cap. 6.* Apud nos autem unus, & idem Episcopi vices, in utriusque jurisdictionis exercitio gerere consuevit, quod etiam esse juri conformius observavit VVillhelmus Lindevvode *ad Constitutiones Angliæ lib. 2. ad tit. de sequestratione possessionis, & fructuum, verb. Vicarios Generales*, inquiens: *Horum potestas differt ab Officialium principalium potestate, de quibus sequitur in Textu: nam Officiales dicuntur, quibus causarum cognitio generaliter per habentes jurisdictionem Ecclesiasticam committitur, in tales transfunditur cognitio causarum totius diœcesis, non tamen inquisitio, vel correctio, sive*

punitio

punitio criminum &c. Sed Vicarii Generales omnia prædicta facere possunt virtute officii, excepta collatione Beneficiorum. Quid porro Vicarius Generalis juris habeat, quoad Synodum, absente Episcopo, jam supra ostendimus; in præsens asserimus, eum, præsente, atque ita jubente Episcopo, & posse & debere Synodo intervenire; atque insuper affirmamus, maximopere decere & expedire, ut Episcopus velit, suum Vicarium Synodo adesse. Colligimus hæc ex quodam Brevi Gregorii XIV., edito ad dirimendam celebrem controversiam, quam subdimus.

3 Præsidente Cardinali de Castro Metropolitanæ Ecclesiæ Hispalensi, magna excitata est controversia inter Vicarium Generalem, & Capitulum Metropolitanæ super præcedentia sedendi in Synodo; eaque delata ad sacram Congregationem Concilii, cum adhuc indecisa penderet, san. mem. Sixtus V. ita decrevit: *Vicarium, seu Officialem Generalem, præsente Archiepiscopo, vel Episcopo, neque locum in Synodo Diœcesana, aut Capitulo, a jure communi habere, aut prætendere posse, ipso vero Archiepiscopo, vel Episcopo absente, præcipuum in eadem Synodo locum obtinere debere*. Adversus hujusmodi Breve, prævia aperitione oris, quam de voto sacræ Congregationis Concilii, a Gregorio XIV. obtinuit, reclamavit Cardinalis de Castro, aliudque ab eodem Gregorio reportavit Breve moderatorium decreti Sixti V., hisce verbis conceptum: *Vicarium, seu Officialem, aut Provisorem Generalem Archiepiscopi, cujus præsentia in Synodis Diœcesanis, pro controversiis & litibus dirimendis, & querelis cognoscendis, & decretis statuendis necessaria omnino est, tam absente, quam etiam præsente Archiepiscopo, primum locum post ipsum Archiepiscopum, & ante Capitulum, vel a Capitulo deputatos, in eadem Synodo Diœcesana de jure habere, & obtinere debere, nisi tamen ex consuetudine legitima, a Capitulo jus in eadem Synodo Vicarium præcedendi, constiterit esse acquisitum*.

4 Hæc, quæ indicantur in decisione Romanæ Rotæ *in Hispalen. Juris sedendi in Synodo, 11. Junii 1697. coram Muto*, edita apud Nicollium *jur. Canon. tom. 1. litt. G. §. 3. post num.* 180. eo tantum animo hic retulimus, ut a Gregorio XIV. rationes audiremus, propter quas oportet, ut Vicarius Generalis, etiam præsente Episcopo, Synodo intersit; Nam de loco, ubi sedere debeat, infra erit sermo.

5 Præter Vicarium Generalem, qui toti præest diœcesi, alii ab Episcopis constituuntur peculiares Vicarii, dicti *Foranei*, ut extra civitatem in pagis, & oppidis jus dicant, in quibusdam levioris momenti causis, & jurisdictionem exerceant, ad certos dumtaxat actus limitatam; A quorum tamen sententiis liberum est ad Episcopum appellare, juxta Glossam *in Clementina 2. verb. Foraneo, ubi Archidiaconus, & Cardinalis, de rescriptis*, & late deducta per Sbrozzium *de Vicario Episcopi lib. 1. quæst. 3*.

6 Ejusmodi Vicariorum originem antiquissimam esse, atque ad Chorepiscopos referendam, non immerito arbitratur Juvenin. *de Sacrament. dissertat. 9. cap. 5. num.* 1. Quamquam enim Rabanus Archiepiscopus Mogun-

Moguntinus *in opusc. de Chorepisc.*, quem sequuntur Beveregius *in notis ad Conc. Ancyran. can.* 13. Bingamus *origin. Ecclesiast. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 14. Caveus, Blondellus, Tournely, aliique existiment, Chorepiscopos, Ordinatione, & charactere, veros Episcopos fuisse; attamen, quod citatus Bingamus fatetur, communior, magisque recepta est opinio, fuisse eos tantummodo Presbyteros, quemadmodum fuse probant Turrianus *not. ad can.* LIV. *Nicæn. Arab.* Estius *in IV. dist.* 24. §.30. Anton. Augustinus *epit. jur. Can. lib.* 6. *tit.* 1. *cap.* 8. 11. & 13. Morinus *de sacr. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 4. Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 13. & 14. Natalis Alexander *appendic. ad dissert.*44. *ad sæc. IV.* etsi negari haud possit, quandoque contigisse in Chorepiscopum assumi, qui Episcopali charactere esset antea insignitus, & a sua diœcesi, ob persecutionis æstum expulsus, aut ejusdem administratione, in alicujus gravis criminis pœnam, legitima auctoritate privatus, quod opportune animadvertunt Bellarmin. *de Clericis lib.*1. *cap.*17. Hallier *de sacris Ordinat. sect.*5. *cap.*2. Cabassutius *notit. Concil.cap.*8.& Petrus de Marca *lib.*2. *de concord. cap.*13. : Siquidem Concilium Nicænum *can.* 8. ita prospexit Episcopis Novatianis, qui ad Catholicam redirent Ecclesiam, ut ab Episcopo loci, sive ad Presbyteri cujusdam oppidani, sive ad Chorepiscopi officium admitterentur; idemque decretum fuisse, de Episcopis Meletianis, ad Ecclesiæ unitatem reversis, colligitur ex ejusdem Concilii epistola Synodica apud Socratem *lib.* 1. *cap.* 9. Jam ergo hi Chorepiscopi constituebantur in pagis, & oppidis, ut ea Episcopi loco gubernarent; Quamobrem a Ferrando Diacono, *breviar. cap.* 79., vocantur Episcoporum Vicarii: *Chorepiscopi*, inquit, *idest Vicarii Episcoporum*, eamdemque nomenclaturam, apud alios habent sacrorum Canonum Collectores. Quia porro Chorepiscopis præter jurisdictionem, ad regimen loci, cui præficiebantur, necessariam, potestas quoque data erat conferendi minores Ordines, quibus tunc temporis accensebatur Subdiaconatus; Et aliquando, cum nimirum Episcopali charactere erant exornati, iisdem ab Episcopo loci facultas quoque delegabatur, conferendi Ordines sacros, inde factum est, ut Chorepiscopi, tot condecorati prærogativis, eousque audaciæ devenerint, ut in omnibus se Episcopis æquarent; Cumque nec Canones Conciliorum, præcipue Canon sextus Concilii Sardicensis, quartus Toletani 12., vigesimus secundus Francofordiensis, septimus Hispalensis; neque epistolæ Decretales summorum Pontificum, & signanter epistola olim 88. Leonis Magni (si tamen ejus est, quod recentiores Critici negant) & epistola Leonis III. ad Episcopos Galliæ, quibus Chorepiscoporum refrenabatur insolentia, satis fuissent, ad eos continendos in officio; idcirco sæculo VIII. & IX., ita pluribus præcipientibus Ecclesiæ legibus, Chorepiscoporum ordo supprimi cœpit, ac medio circiter sæculo X. prorsus extinctus est, quod narrat Natalis Alexander *hist. Eccles. tom.*4. *ad sæculum IV. in append. ad dissert.*44.

7 Extinctis Chorepiscopis, solicitudo lustrandi rusticanas parochias, præsi-

præsidendi parvis oppidis, corrigendi ac puniendi in his degentes Clericos, quæ prius Chorepiscopis competebat, translata est in Archipresbyteros, Archidiaconos, & Decanos rurales, unde Sigebertus *in chronico* agens de Damaso II., qui Pontificatum iniit anno 1048. Archidiaconos, cum Chorepiscopis confudit, ita scribens: *Damasus Papa decrevit, ne quid contra Episcopos præsumant Archidiaconi, qui dicuntur Chorepiscopi, idest villarum, & regionum Episcopi*. Erant igitur Archidiaconi, Decani, & similes, in Chorepiscoporum locum suffecti, Vicarii rurales, seu Foranei Episcoporum; Propterea Concilium Londinense anni 1237. *can.* 2. Archidiaconis, utpote vices Episcopi in sibi commissis diœcesis regiunculis obeuntibus injungit: *Ut in suorum Decanatuum conventibus Sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, & Matrimonium debeant se habere*; (ita legitur in collectione antiqua Spelmanni *tom.* 2. *pag.* 222. etsi in recentiori VVilkins *tom.* 1. *pag.* 650. *Eucharistiæ* nomen omissum sit). Et Concilium Lambethanum anni 1261. *can.* 11. ac Concilium ad Pontem-Audemari anni 1279. *can.* 21. iisdem Archidiaconis, & Diaconis ruralibus, veluti jurisdictionem in pagis exercentibus, districte præceperunt, ut in Clericos animadverterent, qui Clericalem Tonsuram non gestarent. Ut porro ejusmodi Vicarii Foranei proprio muneri facilius satisfacerent, a Concilio Coloniensi anni 1266. *can.* 14., Exceſtrensi anni 1287. *can.* 31. aliisque, congestis a Thomassino *de vet., & nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 76., statutum est, ut eorum quilibet, singulis mensibus, omnes suæ jurisdictioni subjectos Sacerdotes in quamdam veluti ruralem Synodum, coram se congregaret, ubi & eos instruere, & quæ in sua regiuncula corrigenda essent, rescire posset.

8 Morem istum partiendi diœcesim in totidem, veluti minusculos Episcopatus, quorum singulis suus præsideret Vicarius, etsi pervagatissimus esset in toto fere Occidente, insusitatum tamen fuisse in nostra Italia, asserit laudatus Thomassinus, in quam primum invectum, credit a S. Carolo Borromæo, cujus rei causam refert in adeo angustos & coarctatos limites diœcesiū. Italiæ, ut unus Vicarius Generalis, in civitate residens, visus sit toti diœcesi regendæ sufficere. At suspicamur, virum, ceteroquin eruditissimum, in hoc errasse: nam, ut prætermittamus vestigia, in plerisque diœcesibus adhuc extantia, antiquæ jurisdictionis, quam in aliqua earumdem parte exercebant Archidiaconi, & Decani, Joannes Franciscus Bonhomius, Episcopus Vercellensis, S. Carolo coævus, a quo, uti narrat Ughellius, anno 1572. fuit Episcopus inauguratus, in suis decretis generalibus reformationis Ecclesiasticæ *editionis Coloniensis anni* 1585. *pag.* 119. *& seqq.* differit de nostris Vicariis Foraneis, non tanquam recens institutis, sed veluti jamdiu antea inductis, dicens, eos assumi consuevisse ex Archipresbyteris, & Præpositis oppidorum, quod tamen monet, non oportere esse perpetuum, cum Vicarii Foranei officium illis dumtaxat sit

xat ſit committendum, qui litterarum ſcientia, morum integritate, ac rerum agendarum uſu, præſtantiores ſunt. De iiſdem pariter Vicariis, ante Bonhomium, mentionem fecerat Petrus Franciſcus Zinus *in exemplo boni Paſtoris*: adhuc quippe vivente celebri Joanne Matthæo Giberto, Epiſcopo Veronenſi, laudatus Zinus Giberti Conſtitutiones, typis Veronenſibus impreſſas, evulgavit, anno 1545., iterumque Venetiis excudi curavit anno 1563., quarum nova editio denuo prodiit Veronæ anno 1740. Jam autem in hac poſtrema editione *pag.*290. profertur teſtimonium Zini, aſſerentis, ab Epiſcopo Giberto conſtitutos fuiſſe, per ſuam Veronenſem dioeceſim Vicarios Foraneos: *Porro cum nec ipſe Epiſcopus* (inquit Zinus) *nec ejus Vicarius, & reliqui miniſtri, magna negotiorum urbis multitudine diſtenti, valeant ita accurate ea, quæ ruri gerenda ſunt, intueri, & animadvertere, utrum Sacerdotes ſe recte gerant, multos ex Archipresbyteris, & Parochis peritioribus, & magis idoneis, tanquam Vicarios..... conſtituit*. Vicarios quoque Foraneos nominatos legimus ab Innocentio IV. *in cap. Romana, de offic. Ordin. in 6.*, at ibi Foraneos appellat Vicarios, quos Archiepiſcopus Remenſis conſtituere attentaverat, in ſuorum Suffraganeorum dioeceſibus: De veris autem Vicariis Foraneis loquitur Clemens V. *in Clem.* 2. *de reſcriptis*, ubi differentiam ponit inter Epiſcopi principalem *Officialem*, ejuſque *Officialem Foraneum*, qui in certa dioeceſis parte, ad certos actus conſtituitur; notatque ibidem Gloſſa, ab hoc Officiali Foraneo poſſe appellationem interponi ad Epiſcopum, etſi Anaſtaſius Germonius *animadverſ. lib.* 1. *cap.*7. contra communiter receptam, uſuque comprobatam Gloſſæ opinionem, oppoſitum ſuadere conetur.

9 Verum quidquid ſit de primordiis Vicariorum Foraneorum in Italia, certum eſt, nunquam apud nos tantam illis tributam juriſdictionem, quantam olim habuerunt, & alicubi etiam nunc habent, extra Italiam, ſed eorum facultates ad quædam dumtaxat levioris momenti negotia conſueviſſe reſtringi & limitari, quod jam ſupra obſervavimus.

10 Illos porro ad Synodum referendo: ſi ad cœtum pertinent Parochorum, nullus dubitat, debere Synodo adeſſe: ſi vero ſimplices ſunt Presbyteri, quamvis nullum poſſideant Eccleſiaſticum Beneficium, idem de iis ſtatuimus, quod de Vicario Generali diximus; arceſſitos nimirum ab Epiſcopo teneri ad Synodum accedere. Affirmamus præterea, oportere, ut Epiſcopus omnes ſuos Vicarios Foraneos ad Synodum vocet, quoniam ab iſtis, tanquam oculatis teſtibus, melius, quam a Vicario Generali, certior fieri poterit de iis, quæ in remotis dioeceſis partibus occurrunt, & aliquam fortaſſe Synodalem ſanctionem expoſcunt.

CAPUT

CAPUT IV.

De Canonicis ecclesiæ Cathedralis, & Collegiatarum.

1 Canonicos ecclesiarum Cathedralium invitandos esse ad Synodum Provincialem, deliberatum fuit in Concilio Provinciali Mechliniensi, celebrato Lovanii anno 1574.: *Fuit conclusum, & resolutum, quod posthac nominatim ad Concilium Provinciale vocabuntur Decani, & Capitula ecclesiarum Cathedralium*, apud Martene, & Durand *Thesaur. nov. anecdot. tom. 4. col.* 451., & cum communi docet Fagnanus *in cap. Etsi membra, a num. 37. usque ad fin. De his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*: Inviti tamen compelli nequeunt, ut interveniant, quemadmodum idem Fagnanus prosequitur: &, si Concilio Provinciali intersint, votum mere consultivum, non decisivum habent, juxta decretum sacræ Congregationis Concilii, in Salernitana Synodi, die 19. Aprilis 1596. (*lib.* 8. *decretor. pag.* 174.) *Capitulorum Deputatos vocem dumtaxat consultivam in Concilio Provinciali habere*.

2 Quod spectat ad Synodos Dioecesanas, ut vera fateamur, nulla in antiquis Synodis fit mentio Canonicorum: sæpius quidem illis interfuisse, atque interesse debere, legimus, Abbates, Priores, Decanos, & Parochos, quod patet tum ex iis, quæ *hujus lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 1. retulimus, tum ex statutis Synodalibus Joannis Episcopi Leodiensis, anni 1287. *Mandamus Decanis, & Sacerdotibus, & aliis, qui ipsi Synodo interesse tenentur*; & ex statutis Ecclesiæ Avenionensis, anni 1337. *cap.* 8.: *Hoc statuto præcipimus & mandamus, ut de cetero, Priores, Rectores, Decani, & alii, qui ad Synodum venire consueverint &c.* atque ex statutis Ecclesiæ Meldensis, anni 1245. *Præcipitur districte, ut omnes Presbyteri, Curam animarum habentes, veniant ad Synodum* (*cit. tom.* 4. *Thesaur. anecdot. col.* 829., 563., & 891.) sed nusquam Canonicos, specialiter nominatos, invenimus. At nihilominus, juxta præsentem disciplinam, ad Dioecesanam Synodum invitandos esse Canonicos ecclesiarum Cathedralium, communiter asserunt Doctores, congesti a Monacello *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 5. Solumque quæstio est, an invitati teneantur adesse. Bottus *in tract. de Synodo part.* 2. *in princip. num.* 22. *& seqq.* & Massobrius *de Synodo Dioecesf. cap.* 3. *dub.* 2. affirmant, reluctantes cogi non posse, nisi tamen in Synodo agendum foret, de negotiis, ad eos pertinentibus, aut de rebus, in quibus ab Episcopo Capituli consilium est exquirendum. Attamen sententia opposita, obstringens Canonicos Cathedralis ad interveniendum Synodo, saltem per aliquot, e Capituli gremio deputatos, magis recepta est apud Doctores, & usu comprobata: Primò, quia censentur constituti in quadam quasi dignitate, comparanda cum Prioribus, & Decanis, quos semper ad Synodum adactos nuper vidimus: Secundò, quia nunquam accidit, ut in Synodo

non

non tractetur de Horis Canonicis, rite persolvendis, de Cleri motibus reformandis, de restauranda Ecclesiastica disciplina, ceterisque, quæ ipsos quoque Canonicos respiciant; in quo rerum eventu, omnes Doctores consentiunt, non licere Canonicis se a Synodo excusare, Barbosa *de offic. & potest. Episcopi part.* 3. *allegat.* 93. *num.* 11. Pax Jordan. *lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 59. Romaguer. *ad Constitut. Synod. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 15. & alii, eamdem obligationem extendentes ad eorumdem Canonicorum Coadjutores.

3 Episcopus Illerden. a sua Synodo Dioecesana tentavit excludere Canonicum Poenitentiarium, quia, ut ajebat, in jure cautum non reperitur, jus illi esse interveniendi Synodo. Sed interposita a Poenitentiario appellatione, ad sacram Congregationem Concilii, hæc censuit, eum nequaquam excludi posse. Si enim invitandi, & admittendi sunt ceteri Canonici, eo magis visus est admittendus Canonicus Poenitentiarius, qui est quasi Parochus totius dioecesis, & jus habet excipiendi sacramentales Dioecesanorum Confessiones, non ex speciali commissione Episcopi, sed a lege, a Concilio scilicet Tridentino, itaut propterea in iis, quæ spectant ad Forum internum, censendus sit Ordinarius, de qua re plura Fagnan. *in cap. Grave, a num.* 10., *de Prabendis*.

4 Alii ecclesiæ Cathedralis Beneficiarii, qui inter Canonicos non cooptantur, ab Episcopo vocati, possunt, & debent interesse, sed veluti singuli, non tanquam constituentes unum corpus, seu Collegium, juxta sensum sacræ Congregationis Concilii, expositum a Pignatello *consult.* 3. *tom.* 7.

5 De Canonicis Collegiatarum ecclesiarum censet Massobrius *cit. cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 26., neque oportere, ut ad Synodum invitentur, neque invitatos adigi posse ad interveniendum, nisi cum fortasse ceteri quoque e dioecesis Clero interesse teneantur. At, cum in supra allegato Concilio Mechliniensi decere visum fuerit, ut Capitula Collegiatarum ecclesiarum vocarentur ad Concilium Provinciale: *Fuit conclusum, & resolutum, quod posthac nominatim ad Concilium Provinciale vocabuntur Decani .... , & Capitula Collegiatarum ecclesiarum provinciæ Mechliniensis, ut per se, vel per suos Procuratores in Synodo Provinciali compareant*, multo magis oportere, existimamus, ut ad Dioecesanam Synodum invitentur; invitatos autem non posse accessum detrectare, ex iis perspicuum fiet, quæ de obtinentibus Beneficia simplicia inferius statuemus. Quare rectius Pax Jordan. *cit. loc. num.* 59. omnes Canonicos Collegiatarum, eorumque Coadjutores ad Synodum absolute compellit. Quod si Collegiata extra locum sit, ubi Synodus habetur, tunc, ne ecclesia suo fraudetur servitio, non omnes Canonici, sed aliqui eorum a Capitulo deputandi, debent omnium nomine Synodum adire, juxta decretum sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium apud Pignatellum *consult.* 77. *num.* 62. *tom.* 9. & bene deducto per Pacem Jordanum *eod. cit. loc. num.* 60.

6 Usus

6 Usus obtinuit, ut Canonici tam Cathedralium, quam Collegiatarum ecclesiarum, postquam quadraginta annorum non interrupto spatio, diligenter ecclesiæ inservierunt, exemptionem consequantur a Choro, atque ab omni absolvantur servitio, deinceps ecclesiæ præstando, quin tamen idcirco aliquid amittant, aut ex Præbendæ fructibus, aut ex Distributionibus quotidianis, quas lucrantur, etiamsi absint a loco Beneficii; ea siquidem exemptione obtenta, libertatem pariter nanciscuntur a vinculo residentiæ, juxta declarationem, editam a sacra Congregatione Concilii die 17. Decembris 1718. in responsione ad quintum ex dubiis jubilationum, propositis a Nobis, ejusdem sacræ Congregationis Secretarii munus tunc obeuntibus. Jam autem, si de hisce Canonicis, qui *Jubilati* dicuntur, instituatur quæstio, an teneantur Synodum adire: Sine ulla hæsitatione affirmamus, modo tamen ab Episcopo specialiter vocentur; quod colligimus *ex cap. Cum ad hoc*, *de Clericis non residentibus*, & decisum deprehendimus a sacra Congregatione Concilii in Aquilana 27. Septembris 1659. ad tertium dubium (*lib.* 21. *decretor.*) & in Sabinen. 2. Octobris 1717. (*lib.* 67. *decretor.*) Potest quippe contingere, ut Episcopus Canonici jubilati, veluti maturioris ætatis, & consilii, rerumque, ecclesiam & Capitulum respicientium, magis periti, opera indigeat in Synodo; Absonum autem videtur, ut, in his circumstantiis, ille non teneatur morem gerere Episcopo, vocanti, possitque a Synodo se abducere, quemadmodum in re simili ratiocinatur Thomasius *in tract. de Concilio*, *& Synodo Diœcesana fol.* 136. Accedit, Canonicum, etiam post obtentum Jubilationis indultum, posse ad servitium ecclesiæ revocari, si nimirum, ob aliorum ministrorum paucitatem, Divina Officia, debito cultu, expleri non valeant, quod *in cit. cap. Cum ad hoc*, Patriarchæ Antiocheno, disertis verbis rescripsit Gregorius IX., & censuit sacra Congregatio Concilii in responsione ad quartum ex prædictis dubiis Jubilationum; Multo magis itaque poterit Canonicus jubilatus ab Episcopo compelli, venire ad Synodum, cum ejus præsentia conferre posse videatur ad ecclesiæ, totiusque diœcesis utilitatem.

CAPUT V.

De Parochis.

1 Diœcesanas Synodos a prima earum origine potissimum ex Parochis fuisse conflatas, & ratio suadet, & antiquissimi Ecclesiæ Canones nos edocent. Illis quippe, quæ eo semper collinearunt, ut animarum salutem promoverent, eos maxime interesse, oportuit, quibus aliqua Dominici gregis portio tradita erat custodienda. Hinc Synodus Diœcesana Antisiodorensis, anni 578. *can.* 7. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 444.) sancivit: *Ut medio Majo omnes Presbyteri ad Synodum in civitatem veniant;*

veniant; Et in formula habendi Synodum Diœcesanam, a Burchardo adscripta Concilio Salegunstadiensi anni 1022., quod ab aliis *Moguntinum* dicitur, eo qnod Salegunstadium jam tum esset Moguntinæ diœcesis, legitur: *Convenientes Presbyteri omnes intrent* (Synodum) *& secundum Ordinationis suæ tempus, resideant*. Quibus in locis, sicuti & in aliis vetustis Canonibus, Sacerdotum, & Presbyterorum nomine Parochos designari, advertit Van-Espen *jur. Eccles. univer. part.* 1. *tit.* 18. *cap.* 2. *num.* 4. inquiens: *Hic nota, omnes indistincte Presbyteros ad Synodum admitti; nec mirum, quia juxta phrasim illius temporis, nomine Presbyterorum veniebant Parochi, adeout admittere Presbyteros ad Synodum, idem tunc significaret, quod hodie admittere Parochos*. Enimvero Concilium Liptinense anni 743. (*tom.* I. *Concil. Galliæ edit. a Sirmondo pag.* 538.) aperte ostendit, *Presbyterorum* nomine se non alios, quam Parochos intelligere, cum *can.* 3. ait: *Ut unusquisque Presbyter, in parochia habitans, subjectus sit illi Episcopo, in cujus parochia habitat; & semper in Quadragesima rationem, & ordinem ministerii sui, sive de Baptismo, sive de Fide Catholica, sive de Precibus, & ordine Missarum, ipsi Episcopo reddat*. In eodem sensu *Sacerdotum* nomen usurpavit Innocentius III. *in cap. Quod super his, De majorit. & obed.*, cuidam Episcopo, quem, Gonzalez existimat, fuisse Cantuariensem, rescribens: *Abbates, & Sacerdotes, diœcesana lege tibi subditos, qui ad tuam Synodum venire contemnunt, dummodo in ipsa Synodo non ducas, aliquid statuendum, quod Canonicis obviet institutis, per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas, & debitam tibi obedientiam & reverentiam exhibere*; ubi Innocentium *Sacerdotum* vocabulo Parochos indigitasse, observat Fagnanus *in comment. ad idem cap. num.* 2. *&* 3.

2 Magis diserte posteriores Canones Parochos seu Curatos, proprio & speciali nomine expressos, ad Synodum compulere. Præter supra allegata statuta ecclesiæ Meldensis, anni 1245. in quibus *Presbyteri, Curam animarum habentes*, ad Synodum ire jubentur; In epistola Synodica Raymundi, Episcopi Ruthenensis, anni 1289. habetur: *Præcipimus, ut ad dictam Synodum hiemalem veniant Ruthenam personaliter omnes Prælati, & Clerici, & Sacerdotes, Curam animarum habentes*; (*sæpius citat. tom.* 4. *anecdot. Martene, & Durand col.* 673.); Et inter statuta Ecclesiæ Nemausensis, anni 1364. *tit.* 15. *cap.* 2. legimns: *Præcipientes districte, quod Rectores, vel Sacerdotes Parochiales singulis annis ad utramque Synodum veniant*; (*eod. tom* 4. *col.* 1065.) Omnem demum dubitationem aufert Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.* clare & manifeste edicens: *Ratione tamen Parochialium, aut aliarum Sæcularium ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse*. Quocirca extra controversiam est, quotquot animarum Curam gernnt, sive Sæculares, sive Regulares illi sint, indubia lege, adigi ad interveniendum Synodo. Barbosa *ad dictum cap.* 2. *Trident. num.* 16., *& de offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 93. *num.* 5. *& seqq.* Massobr. *de Synodo Diœces. cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 12. Amedeus Chirolus

Chirolus *de sacris Conciliis pag.* 381. *§. Dixi simpliciter (in Biblioth. Max. Pontif. Roccaberti tom.* 3.),Ildephonsus Clemens de Arostegui *in supracit. concordia Pastorali parr.* 2. *cap.* 12. *num.* 22.

3 Aliqua difficultas unice esse poterat quoad Parochos, ecclesias administrantes, subjectas Prælato *Nullius*, secundæ tamen, & non tertiæ speciei, juxta distinctionem, quam adhibuimus, & explicavimus *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 1. Si territorium præfati Prælati secundæ speciei, quod lato quodam loquendi modo dicitur *Nullius*, sit undequaque circumscriptum ab una eademque diœcesi, nullus unquam dubitavit, quin illius territorii Parochi interesse debeant Synodo, ab ejusdem diœcesis Episcopo indictæ; At, cum aliquando contingat, illud territorium a pluribus diœcesibus terminari, disceptatum fuit, cujusnam Episcopi Synodo intervenire deberent: Sed difficultatem enodavit sacra Congregatio Concilii; etenim, cum Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 9. *de reform.* statuerit, Ecclesias Sæculares, quæ *Nullius* diœcesis esse dicuntur, visitandas esse ab Episcopo viciniori, hoc est, ut ibidem explicat, & decisum narrat Barbosa *num.*4., ab Episcopo, cujus Cathedralis proximior est territorio, de quo agitur, & frustranea visa fuerit visitatio, nisi Parochi tenerentur accedere ad ejusdem vicinioris Episcopi Synodum, editisque in hac statutis parere, idcirco sacra Congregatio die 12. Februarii 1622. (*lib.* 12. *decretor. pag.* 90.) ad dubium his verbis propositum: *An Rectores, qui sunt Nullius diœcesis, teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam illius Episcopi, qui tanquam proximior potest eos visitare. Respondit, Teneri.* Quam quidem sacræ Congregationis sententiam pluribus exornarunt, aliisque argumentis roborarunt Fagnanus *in cap. Quod super his, de majorit. & obed.* & Cardinalis Petra *ad Constitut. Apostolic. tom.* 5. *pag.* 131. *num.* 117.

CAPUT VI.

De obtinentibus Beneficia simplicia, ceterisque Presbyteris, & Clericis diœceseos.

1 NIhil de istis disputandum jam superest, cum, quid de singulis sit statuendum, distincte explicuerit sacra Congregatio Concilii, cujus propterea sanctiones præstat dumtaxat referre. In causa Tullen. die 17. Martii 1593. (*lib.* 7. *decretor. pag.* 99.) *Sacra &c. censuit, Episcopum non posse cogere ad accedendum ad Synodum, habentes Beneficia simplicia, nisi ex consuetudine aliud observatum fuerit.*

2 Quoad ceteros e Clero, nullum habentes Ecclesiasticum Beneficium, eadem sacra Congregatio die 15. Decembris 1629. (*lib.* 14. *decretor.*) ita consulta: *Episcopus Balneoregien. supplicat per sacram Congregationem responderi, primò: An ipse cogere possit simplices Sacerdotes non Beneficiatos, & Clericos, sacris Ordinibus initiatos, pariter non Beneficiatos sua diœcesis ad interessendum*

Synodo Diœcesana. Secundò, & quid, si concurrat consuetudo? Respondit: *Posse cogere, quando in Synodo agendum est de reformatione morum, sive de aliqua re, concernente totum Clerum, vel de intimandis decretis, factis in Synodo Provinciali: hoc autem casu, in ipsa Synodi convocatione faciendam esse mentionem, quod de prædictis erit tractandum. Ad secundum, concurrente consuetudine, posse.*

3 Utramque responsionem confirmavit in causa Januen. die 10. Septembris 1633. (*lib.* 14. *decretor. pag.* 780.) addens, in circumstantiis, in quibus simplices Beneficiarii, aliique de Clero Synodo adesse coguntur: *Eos non esse admittendos ad votum ferendum pro confirmatione Judicum, & Examinatorum Synodalium.* Idem repetitum fuit in causa Forosempronien. die 17. Januarii 1654. (*lib.* 19. *decretor. pag.* 302.), simulque deliberatum, ut secreto moneretur Episcopus, *Ne absque necessitate cogeret Clericos, & Sacerdotes ad interessendum Synodo.* Et, cum Episcopus Sancti Angeli, & Bisaciarum, occasione visitationis sacrorum liminum, sciscitaretur, an posset ad Synodum compellere quemdam suæ diœcesis Sacerdotem, obtinentem Beneficium S. Antonii de Vienna, in eadem diœcesi existens, & propria carens ecclesia; sacra Congregatio die 15. Aprilis 1690. respondit, servanda esse modo allegata decreta (*lib.* 4. *decretor. pag.* 254. *a tergo*, & 255.)

4 Ex quibus sacræ Congregationis sanctionibus, duo plane conficiuntur: Primò, nimirum obtinentes Beneficia simplicia tunc solum Synodo adesse debere, cum legitima consuetudo ad id eos obstringit: Alterum, tam ipsos, quam ceteros e Clero generatim ad Synodum compelli posse, cum, aut de morum disciplina restauranda, aut de re, ad omnes Clericos pertinente, agendum est. Hæc non multum arrident Amedeo Chirolo *de cogendis Conciliis pag.* 382. *tom.* 3. *Biblioth. Max. Pontif.* Sed præter auctoritatem sacræ Congregationis Concilii, cui vel soli Chiroli asseclas acquiescere, oporteret, illa eadem communi calculo a Doctoribus approbantur, præcipue a Panormitano *in cap. Quod super his, in primo notabili, de majorit. & obed.* Fagnano *ibid. num.* 3. Botto *in tract. de Synodis part.* 2. *num.* 18. Azorio *instit. moral. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 47. *quæst.* 3. Episcopo Crispino *in tract. de visitatione Pastorali part.* 3. *§.* 18. *num.* 4. Monacello *in formular. legal. tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 3., & *tom.* 4. *pag.* 105. *num.* 155. quorum postremus illud iterum monet, quod a sacra Congregatione jam audivimus, nimirum oportere, ut Episcopus ad omnem præcavendam litem, & impediendas querelas, cum omnes Clericos ad Synodum vocat, in convocationis edicto causam exprimat, propter quam id insueti oneris iisdem imponit.

5 Ceterum, quod possit consuetudine induci, ut simplices Beneficiarii, ceterique de Clero obstringantur adesse Synodo, præter ea, quæ Doctores de robore & efficacia consuetudinis generatim adstruunt *ad cap. fin. de consuet.*, manifeste colligitur ex Pontificali Romano *tit.* 5. ubi legitur: *Sacerdotes, & Clerici universi, qui ad Synodum de jure, vel consuetudine*

dine venire tenentur, conveniant in civitate, vel alio loco, prout Pontifex ordinaverit. Idemque tam antiquæ, quam recentiores Synodi, ut certum ponunt. Statuta Synodalia Ecclesiæ Avenionensis anni 1337. *cap.* 8. (*cit. tom.* 4. *anecdot. col.* 563.) hæc habent: *Hoc statuto præcipimus & mandamus, ut de cetero Priores, Rectores, & Decani, & alii, qui ad Synodum venire consueverint, personaliter in qualibet Synodo infallibiliter veniant.* Statuta Ecclesiæ Biterrensis anni 1368. (*tom.* 4. *anecdot. Martene col.*627.) ad Synodum vocant, *qui de jure, vel consuetudine venire tenentur.* Et Concilium Provinciale Mediolanense V. (*part.* 1. *Act. Eccl. Mediol. pag.* 276.) decernit: *Synodo Diœcesanæ universi & singuli Sacerdotes, & Clerici cujuscumque Ordinis intersint, quicumque Canonum jure, vel Ecclesiasticis sanctionibus, vel Tridentino decreto, vel consuetudine, aliave ratione interesse possunt, aut plane debent. Adsint vero inter ceteros, quicumque Beneficium Ecclesiasticum, cujus causa de jure, consuetudineve adesse debent, in ea diœcesi obtinent, cujus Synodus celebratur, quamvis in alia domicilium habeant.*

6 Neque casu, sed consulto in hoc Mediolanensi Concilio bis mentio facta est consuetudinis, quia, si vera narrat Pax Jordan. *lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 65., Mediolani reapse consuetudo viget, ut omnes, Sacris initiati, ad Synodum accedant. Recte pariter ibidem cautum est, ut Beneficiarii ejus Episcopi Synodum adeant, in cujus diœcesi Beneficium possident: Nam si quis origine subditus sit Episcopo ex. gr. Parmensi, sed Beneficium possideat in diœcesi Placentina, & in hac insuper commoretur; hujus, & non illius Episcopi Synodo intervenire debet, quemadmodum censuit sacra Congregatio Concilii, apud Fagnanum *in cap. Quod super his, num.*13. *de majorit. & obed.*

7 At idem ne juris erit, cum quispiam simplex Beneficium obtinet in diœcesi Placentina, sed domicilium habet in diœcesi Parmensi? De hoc decerni videtur in allegato Mediolanensi Concilio, quod adesse cogatur Synodo Placentinæ. Verum advertendum tunc erit, qua ratione ab alterutro Episcopo ad Synodum vocetur. Si a Parmensi vocetur, tanquam Beneficiarius, eo quod consuetudo ibi invaluerit, ut omnes Beneficiarii ad Synodum eant, non poterit præfatus Clericus ad accessum adigi; quoniam, qua Beneficiarius, Placentino, & non Parmensi subditur Episcopo; si vero vocetur, non quatenus Beneficiarius, sed quatenus Clericus, quia scilicet ex circumstantiæ emergunt, quæ omnes Clericos ad Synodum urgent; non poterit accessum declinare, nam, qua Clericus, illi Episcopo subjicitur, in cujus diœcesi degit. Ab Episcopo autem Placentino potest ad suam Synodum cogi, ratione Beneficii, quandocumque casus evenerit, ut alii similes Beneficiarii, diœcesis Placentinæ, compellantur ad Synodum se conferre. Ex quo fit, ut ille, de quo est sermo, eodem anno, ad duplicem Synodum adigi queat; ad Parmensem scilicet, & Placentinam, si ad unam, uno nomine, altero, ad alteram vocetur.

CAPUT VII.

De Fratribus Cappellanis sacræ Religionis Hierosolymitanæ, Curam animarum habentibus, aliisque eidem Religioni inservientibus.

1 ETsi sacrum Concilium Tridentinum sæpius *cit. seff.* 24. *cap.* 2. *de reform.* omnes Regulares, Curam animarum habentes, ad Episcopalem Synodum ire, jusserit, specialis nihilominus instituta est disputatio, de Fratribus, quos Cappellanos vocant, Hierosolymitanæ Religionis, in aliqua eidem Religioni annexa, seu subjecta ecclesia animarum Curam exercentibus; cui quidem peculiari disputationi ansam dederunt amplissima privilegia, quibus, ob ejus præclarissima in Ecclesiam Catholicam merita, Hierosolymitanus Ordo fuit a Sede Apostolica large exornatus. At perpetua & constans sacræ Congregationis Concilii sententia fuit, nullum privilegium Fratribus, de quibus agimus, suffragari, ut a Synodo, ab Episcopo indicta, se possint subtrahere: Etenim S. Pius V. in sua Constitutione 104. *tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. pag.* 49. aperte declaravit, exemptiones, concessas Religioni Hierosolymitanæ, nequaquam comprehendere ejusdem Ordinis Religiosos, eisque commissas Parochiales ecclesias, in illis, quæ animarum Curam respiciunt, in quibus servanda statuit Concilii Tridentini decreta. Idemque iterum sancitum reperitur a Gregorio XIII. *Constitut.* 125. §. 5. *part.* 3. *tom.* 4. *Bullarii pag.* 456.

2 Quamobrem, cum sacræ Congregationis Concilii examini subjecta fuerint hæc dubia, in causa Illerden. Synodi.

Primo, an Fratres Cappellani sacræ Religionis Hierosolymitanæ, Curam animarum habentes, teneantur convenire ad Synodum Diœcesanam.

Secundo, an iidem Fratres Cappellani, Curam animarum habentes, & Sacramenta in eorum ecclesiis Regularibus, & exemptis ministrantes Clero, & populo sæculari, subjecto Episcopo loci, teneantur ad Diœcesanam Synodum convenire.

Tertiò, an iidem Fratres Cappellani, Curam animarum habentes, teneantur interesse lectioni, & conferentiæ casuum conscientiæ ab Episcopo præscriptis, propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, præsertim contra propositiones damnatas.

3 Die 17. Julii 1683. sacra Congregatio respondit: *Ad primum, secundum, & tertium, Affirmative.*

4 Neque solum Episcopus prædictos Fratres Cappellanos cogere potest, ut Synodo interveniant, sed liberam præterea potestatem habet, quas administrant Parochiales ecclesias, quoad ea pariter, quæ ad animarum Curam quoquomodo referuntur, ut Delegatus Apostolicæ Sedis, visitandi, juxta Constitutionem 187. S. Pii V. (*part.* 3. *tom.* 4. *Bullarii pag.* 180.). Quia porro S. Pius V. expresse ait, se per hanc Constitutionem nullum voluisse afferre detrimentum juri visitandi easdem ecclesias, quod antea Religioni, ejusque Militibus competebat; inde fit, ut facultas illas

las visitandi, in his, quæ Curam spectant animarum, censeatur, cumulative inesse Episcopo, & Prioribus Hierosolymitanis; illi quidem jure delegato; istis autem jure ordinario; ita tamen, ut si Episcopi, & Priorum decreta inter se discrepent, illa prævaleant, quæ ab Episcopo sunt edita, juxta plures sacrarum Urbis Congregationum sententias, relatas a Monacello *in formular. tom. 1. tit. 5. formul. 2. num. 2.*

5 Quæ autem diximus de Fratribus Cappellanis, potiori jure locum sibi vindicant in Sacerdotibus Sæcularibus, qui aliquando præficiuntur ecclesiis Parochialibus, annexis Hierosolymitanæ Religioni; Hi siquidem, cum Religiosi non sint, nullam omnino possunt prætexere causam, cur a Synodo se excusent, aut in aliis, parœciæ administrationem respicientibus, Episcopi jurisdictionem declinent. Hinc, cum in celebri causa Pragen. Jurisdictionis, de his Sacerdotibus quæsitum fuisset a sacra Congregatione Concilii: *An nominati, seu deputati in dictis ecclesiis, postquam reportaverint ab Archiepiscopo licentiam pro exercenda Cura animarum, teneantur se conformare Constitutionibus Synodalibus, & ordinationibus Consistorialibus quoad omnia, in ordine ad Sacramentorum administrationem, & Curam animarum.* Die 14. Januarii 1708. responsum fuit *Affirmative*, sicuti habetur *tom. 9. Thesauri resolutionum pag. 170.*

6 At, quoniam alii etiam Sacerdotes reperiuntur, Sæculares quidem, nec Religiosis votis devincti, qui non Curæ animarum, sed aliis Hierosolymitanæ Religionis sunt servitiis addicti; de his quoque videndum remanet, an, & quando ad Episcopalem Synodum adigi queant. Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 11. de reform.* decrevit, inservientes Ordinibus Militaribus, & nominatim Religioni Hierosolymitanæ, subjectos esse jurisdictioni Ordinarii, tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, nisi vel Religiosam professionem emiserint, vel intra Militaris Claustri, seu Domus septa degentes, Religioni actu inserviant, & sub Ordinis Prælati obedientia vivant. Idem Tridentini decretum instauravit, & distinctius explicavit Gregorius XIII. *cit. Constit. 125. Bullar. part. 3. tom. 4.* in qua prædictos inservientes, quocumque nomine nuncupentur, iterum subjecit delegatæ jurisdictioni Episcoporum, tam in visitatione, quam extra visitationem *§. 2. pag. 455.*: *Exceptis tamen iis, qui ecclesiis, aliisque locis dictorum Militum actu serviunt, & intra eorum septa, & Domos resident, ac sub eorum obedientia vivunt, quæ omnia debere simul concurrere intelligantur; sive iis, qui legitime, & secundum Regulam prædicta Religionis professionem fecerint, de qua loci Ordinario constare debeat.* Quam explicationem & prosequuntur, & illustrant Fagnanus *in cap. Qui Presbyterum, num. 86. 91. & 99. de Pœnit. & remiss.* Monacellus *tom. 4. in supplemento ad 3. tom. num. 59. pag. 105.* Pignatell. *consult. 22. tom. 2.* Rota *decis. 120. num. 16. & seq. part. 18. recen.*, atque eamdem semper respexit, suasque decisiones ad illam conformavit sacra Congregatio Concilii, præcipue in Materanen. Jurisdictionis, 8. Februar. 1659. (*lib. 21. decretor. pag. 533. & seqq.*) & novissime in Caputaquen. Jurisdictionis, 19. Novembris 1735.

7 Eidem

7 Eidem itaque distinctioni inhærentes, nullo labore rem nostram conficiemus. In primis enim nihil de illis Sacerdotibus peculiariter dicendum occurrit, qui religiosa vota nuncuparunt, hi quippe inter veros recensentur Religiosos, de quibus satis abunde disseruimus. Ad alios vero quod attinet; Aut Hierosolymitanæ Religionis obsequiis sunt ita mancipati, ut simul omnes servent & impleant conditiones, quas Concilium Tridentinum, & Gregoriana Constitutio exposcunt, & tunc, cum exemptione fruantur ab Episcopi jurisdictione, in illis dumtaxat eventibus coguntur Synodo interesse, in quibus eodem onere gravantur ceteri exempti, ac ipsimet Regulares: Aut ab aliqua ex præscriptis conditionibus deficiunt; & tunc, cum omnino subdantur jurisdictioni Ordinarii, tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, debent ad Synodum accedere, perinde ac alii Diœcesani.

8 Quæ hactenus de Hierosolymitano dicta sunt, ad amussim congruunt Militari Ordini SS. Mauritii, & Lazari, qui a S. Pio V. *in Constitutione* 43. *§.* 12. *Bullar. tom.*4. *part.*2. *pag.* 339., in omnibus exæquatus est Ordini Hierosolymitano. Hinc, cum nonnulli Sacerdotes diœcesis Uritanæ litteras, quas *Patentales* vocant, obtinuissent a Vicario Commendæ SS. Mauritii, & Lazari, iisdemque muniti, se immunes jactarent a jurisdictione Ordinarii; causa proposita, in sacra Congregatione Concilii, & disputato, quod sequitur, dubio: *An Officiales Patentati SS. Mauritii, & Lazari sint exempti a jurisdictione Ordinarii*. Die 7. Septembris 1726. responsum fuit *Negative*.

CAPUT VIII.

De Beneficiariis, Cappellanis, aliisque aggregatis ecclesiæ in solo Lateranensi fundatæ; De Protonotariis, & Subcollectoribus Spoliorum.

1 Priusquam de istorum omnium accessu ad Synodum instituatur sermo, aliqua necesse est de singulorum exemptionibus delibare.

2 Privilegia, a summis Pontificibus Lateranensi Capitulo concessa, atque a Pio IV. postea revocata, denuo a Sixto V. restituta, & confirmata fuerunt *in Constitutione* 29. (*Bullar. tom.*4. *part.*4. *pag.*183.) Quocirca ad normam Sixtinæ, quæ hodie viget Constitutionis, ecclesiæ fundatæ in solo Lateranensi, sunt exemptæ a jurisdictione ordinaria Episcopi, etsi subdantur ejusdem jurisdictioni delegatæ, juxta *dec.*115. *num.*7. *&* 9. *dec.*313. *num* 9. *in fin.*, *& num.*12. *cum duob. seqq. par.*9. *recent. & decis.*185. *par.* 15. *decis.*375. *num.*17. *& seqq. & decis.* 383. *num.* 5. *&* 6. *part.* 18. *recent.*; Aliqua tamen, circa sensum Sixtinæ Constitutionis, remanebat difficultas, a Doctoribus excitata; num scilicet, ut ecclesia dicatur fundata in solo Lateranensi, necesse sit, ut solum reapse fuerit, sub vero, proprio, sincero, ac stabili dominio basilicæ Lateranensis, quod profecto exigere videntur

dentur verba privilegiorum, eidem basilicæ competentium, quæ instaurata fuere a Sixto V., quemadmodum adnotavit Monacell. *in formul. legal. tom.2. tit.13. formul.1. num.85.*, an potius satis sit, ut solum, paulo ante ecclesiæ constructionem, fuerit, data opera, Capitulo Lateranensi donatum, ut nimirum ecclesia in eo ædificanda subtraheretur ab ordinaria jurisdictione Episcopi: hoc posterius satis esse censuit olim Rota *decis.185. part.15. recent.*; Verum oppositum decisum est a peculiari Congregatione, hac super re a san. mem. Benedicto XIII. deputata, die 20. Decembris 1726., uti videre est in voto decisivo, quod circumfertur, exarato a Cardinali Aldrovando, tunc Rotæ Decano, eidemque Congregationi adscripto. Ceterum, quidquid sit de qualitate soli, necessaria ad assequendam exemptionem, de qua differimus, cum in citata Constitutione prohibuerit Sixtus V. Lateranensi Capitulo, ne novas ecclesias, vel Beneficia erigeret, sine licentia Ordinarii, in cujus diœcesi essent erigenda, & præterea sanciverit, ut quicumque eidem Capitulo annexas, seu addictas ecclesias regerent, aut Beneficia obtinerent, nullius exemptionis prætextu, ab Ordinarii jurisdictione censerentur subtracti, sed exacte servanda edixerit Concilii Tridentini decreta, idcirco sacra Congregatio, ejusdem Concilii Interpres, in causa Pennen. Jurisdictionis, die 7. Septembris 1680. (*lib. 31. decretor. pag. 226.*) discusso articulo: *An Clerici, seu Presbyteri aggregati ecclesiæ, in solo Lateranensi fundatæ, excepto Vicario, sint exempti a jurisdictione Episcopi*. Respondit: *Negative, ad formam Constitutionis Sixtinæ*; Et nuperrime anno scilicet 1735. ab Episcopo Caputaquen. iterum interrogata: *An Beneficiatis Cappellanis, & Patentatis Capituli Lateranensis, existentibus in Caputaquensi diœcesi, competat exemptio ab Ordinarii jurisdictione*; die 17. Decembris denuo respondit: *Negative*.

3 Transitum inde facientes ad Protonotarios; cuique exploratum est, eos originem duxisse a Notariis, qui a S. Clemente I. deputati perhibentur, ad perquirenda, & conscribenda Acta SS. Martyrum, quemadmodum affirmavit Leo X. in sua Constitutione, quæ incipit *Regimini universalis Ecclesiæ* 11. (*Bullar. tom.3. part.3. pag.406.*) edita in Concilio Lateranensi, quorum sane Notariorum mentio etiam occurrit *in Canone*, seu *Constituto* S. Silvestri *cap.1.*, quod etsi supposititium habeatur, non esse tamen medio sæculo VI. posterius, Eruditi consentiunt, apud Petrum Coustant *in appendic. ad epistolas Decretales, tom.1. pag.43.* Ob eorumdem autem muneris excellentiam, dicti sunt Protonotarii, hoc est primi inter Notarios, qui subsequenti etiam ætate, post restitutam scilicet Ecclesiæ pacem, adhuc in Ecclesia Romana perseverarunt, & loco conscribendi Acta SS. Martyrum, aliis, in obsequium Apostolicæ Sedis, gravissimis distenti sunt curis: Quanti porro a Romanis Pontificibus suorum Notariorum dignitas haberetur, vel ex hoc colligitur, quod graviora Ecclesiæ negotia illis gerenda demandarent: siquidem S. Leo Magnus, & Synodus Romana, ad sedandas turbas, ab Hæreticis Constantinopoli excitatas, duos statim

statim illuc ablegarunt Romanæ Ecclesiæ Notarios, *epist. 46. ol. 23. ejusdem Leonis*: & Gregorius Magnus, cum graves accepisset accusationes adversum Archiepiscopum Calaritanum, misit in Sardiniam Joannem Notarium Apostolicæ Sedis, qui Archiepiscopum cogeret, certis documentis innocentiam suam prodere *lib. 2. indict. 10. epist. 49. ol. 34.* narratque Joannes Diaconus in Gregorii vita *lib. 2. cap. 53.* ab eodem Notarios in provincias longiquas abigi solitos, ad disciplinam Canonum tuendam, aut restituendam: Similiter ab Innocentio III. (*lib. 15. epist. 153.*) *Magistro Maximo Notario nostro* ea Constantinopoli peragenda, legimus commissa, quæ summam quamdam auctoritatem, rerumque experientiam desiderarent. Hinc autem evenisse opinamur, ut Protonotarii, utpote præcipui Papæ Administri, olim in Romana aula, supra Episcopos sederent, eamque prærogativam obtinuerint, usque ad Pium II., qui eos deinceps Episcopis cedere jussit, *sua Constitutione* 4. cui totum orbem plausisse, legitur in ejusdem commentariis *lib. 3. pag. 64.* Qui plura de Protonotariorum origine, & præstantia scire desiderat, legat Thomassinum *de vet. & nov. Eccles. discipl. par. 1. lib. 2. cap. 104. & duobus seqq.* Cohell. *in notitia Cardinalatus cap. 19.* Barbosam *Jur. Eccles. univ. lib. 1. cap. 33.* Andreuccium *in tract. de Protonotariis Apostolic. part. 1. cap. 2.* Quod nostra interest, est animadvertere, ex iis, qui nunc ad Protonotariorum officium assumuntur, alios dici *Participantes*, alios *non Participantes*, *sed extraordinarios*, *supranumerarios*, *sive honorarios*, *& titulares* de quibus Scarfantonius ad Ceccoper. *par. 1. lib. 1. tit. 9. num. 14.* Participantium Collegium ante Sixtum V. ex septem constituebatur, sed Sixtus V. *sua Constit.* 19. alios quinque illis adjecit; quare hodie ex duodecim conflatur veris Protonotariis, qui absque ulla dubitatione, & controversia, tam in civilibus, quam in criminalibus, sunt plene exempti a jurisdictione Ordinariorum, quibus dumtaxat subduntur, quoad Beneficia, quæ in eorum possideant, diœcesibus, juxta allegatas Leonis X., & Sixti V. Constitutiones, & late deducta per Fabrum *de Protonotariis cap. 11.* Aliud tamen est de Protonotariis non Participantibus, hos quippe, de quibus in præsens solum agimus, Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 11.* locorum Ordinariis supposuit, tanquam Apostolicæ Sedis Delegatis; ex quo inferri putavit Chochier *de jurisdict. in exemptos part. 1. quæst. 18. num. 8.*, omnem prorsus, qua antea fruebantur, exemptionem esse illis ademptam; Sed verius Barbosa *juris Eccles. lib. 1. cap. 23. num. 35.* & Faber *de Protonotariis cap. 11. num. 13.* existimant, decreti Conciliaris virtute, unice ablatam illis esse exemptionem, quoad causas criminales, non autem quoad civiles, in quibus vigere adhuc arbitrantur, privilegium, iisdem concessum a Concilio Lateranensi *sess. 10.*, atque a Leone X. confirmatum *Constitut. 11. §. 4. Bullar. tom. 3. part. 3. pag. 406.*, quo immunes fiunt a potestate Ordinarii in causis excedentibus summam viginti quinque ducatorum.

4 Quod si quis istius privilegii nudum verborum corticem consideret, facile

facile sibi in animum inducet, enuntiatam restrictionem exemptionis, ad solas causas civiles, excedentes summam viginti quinque ducatorum, intelligendam esse de Protonotariis, habitum, & Rochetum non gestantibus, non autem de illis, qui hisce insignibus induti continuo incedunt, quos propterea credet in qualibet, etiam minimi momenti civili causa, esse ab Ordinarii jurisdictione subtractos. At, qui mentem Constitutionis penitius investigaverit, & contextum perpenderit, rectius existimabit, solum voluisse Pontificem, ut Protonotarii, proprium habitum deferentes, conveniri nequeant coram Ordinario, in causis, prædictam summam excedentibus; ceteros vero, habitum non gestantes, in omnibus, etiam levissimis causis, reliquisse sub jurisdictione Ordinariorum, quibus alias de jure subduntur. Ita enim, paulo post Concilium Lateranense, Leonis Constitutionem interpretatus est Antonius de Pretis *de jurisdict. Episc. cap.* 8. *per tot. inter tractat. magnos tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 368., cui subscripsit Faber *in cit. tractat. de Protonotariis, cap.* 11. *num.* 8. *& seqq.*; Et, quod caput est, eamdem interpretationem sequitur sacra Congregatio Concilii, uti videre licet in una Papien. 14. Decembris 1630. (*lib.* 14. *decretor. fol.* 360.) In Placentina 20. Augusti 1633. (*lib.* 14. *decretor. fol.* 760.) & in Nullius 19. Januarii 1641. (*lib.* 16. *pag.* 520.)

5 Quinimmo eadem sacra Congregatio, ad arcendas frequentes Ordinariorum conquestiones, de excessivo Protonotariorum numero, ex quo Episcoporum auctoritas in dies minuebatur, sæpius consulendum censuit Sanctissimo, ut deinceps in Apostolicis litteris, quibus ejusmodi Protonotarii creantur, expresse adderetur, ne in causis civilibus ulla gauderent exemptione a jurisdictione Ordinarii, quemadmodum, sacræ Congregationis consilium sequutus, addendum præcepit Urbanus VIII. anno 1633. quod legitur *in dicta Placentina lib.* 14. *fol.* 760. Et cohærenter ad hæc bon. mem. Altovitus, sacræ Congregationis Secretarius, in suo suffragio, exarato in quadam causa, cui titulus: *Dubia exemptionis*; hæc scripsit: *Crederem, expresse declarandum, Protonotarios, non Participantes, etiamsi immediate creatos a Papa; sive habitum, & Rochetum gestantes, sive non, tam ratione personarum, quam Beneficiorum, subjacere in criminalibus omnimodæ jurisdictioni Ordinarii. In civilibus vero causis, cujuscumque summæ, ejusdem Ordinarii jurisdictioni, in prima instantia, subjacere Protonotarios, habitum, & Rochetum continuo non deferentes; illum autem continuo deferentes prædictæ jurisdictioni subjacere in prima instantia, in causis, summam ducatorum viginti quinque non excedentibus, & quoad istos agendum denuo cum Sanctissimo, ut in Brevibus apponatur clausula, quod in civilibus omnino subjaceant jurisdictioni Ordinarii*. Quocirca Apostolicis litteris, quibus aliquis in numerum refertur Protonotariorum non Participantium, semper hæc inseritur clausula: *Citra exemptiones a sacro Concilio Tridentino sublatas, itaut nedum quoad criminalia, sed etiam quoad civilia, subjaceas Ordinariis*, uti habetur apud *cit. Fabrum cap.* 2. *num.* 7.; Et Nos ipsi, qui, amplissimo diplomate, Digni-

tates, & Canonicos Cathedralis ecclesiæ Patavinæ, inter honorarios adscripsimus Apostolicæ Sedis Protonotarios, diserte simul declaravimus, per privilegia illis concessa, nihil esse detractum Episcopali jurisdictioni, quod legitur *in nostra Constit.* 91. *Bullar. tom.* 1.

6 Jam quod attinet ad Subcollectores spoliorum, ad Cameram Apostolicam pertinentium, est in primis animadvertendum, optimo jure, summum Pontificem potuisse sibi reservare spolia Clericorum, in pauperes, aliosque pios usus distribuenda, uti bene, post Redoanum, probat Azorius *instit. moral. part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 1. *quæst.* 4. & in provinciis, in quibus prædicta spolia colliguntur, potuisse Exactores, & Collectores constituere, quorum importunam, quam exaggerant, exactionem facile Clerici eludere queunt, si scilicet bona Ecclesiæ, quæ supersunt, pauperibus erogent, neque in commodum congregent cognatorum, uti bene perpendit Cardinalis Baronius *ad an.* 397. *num.* 64. ubi loquens de his Collectoribus inquit: *De quorum impor una exactione cum multi querantur, hos facile vitabunt, & prudenter arte deludent, qui bona Ecclesiæ, quæ supersunt, non congregarint, sed in pauperes erogarint.* Et adhæret Thomassinus *de Beneficiis part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 57. *sub num.* 9. Horum Collectorum exemptio a jurisdictione Ordinarii certa est, & liquet ex Constitutione 40. Gregorii XIII. *tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. nov. pag.* 293. & Constitut. 47. Urbani VIII. *Bullar. tom.* 4.; sed, cum in sacra Congregatione Concilii disceptatum fuisset, quanta ea esset, & quibus limitibus circumscriberetur, tandem die 27. Februarii 1677., approbante san. mem. Innocentio XI., decretum fuit, Subcollectorum privilegia non impedire, quominus iidem subdantur jurisdictioni Ordinarii, in rebus, respicientibus aut Curam animarum, si quam exerceant, aut servitium ecclesiæ, si Canonicatum, aliudve Beneficium possideant, aliisque pluribus nominatim expressis in eodem decreto, edito *in appendic. ad Concilium Romanum anni* 1725. *pag.* 157.

7 Edixit præterea sacra Congregatio, ut nonnisi unus pro qualibet diœcesi deputari possit Subcollector, &, si plures deputentur, quamvis unus dicatur deputatus pro diœcesi, alter pro loco exempto, intra diœcesim existente, hunc postremum nulla gaudere exemptione, decrevit. Quare, cum in diœcesi Bituntina tres olim reperirentur Subcollectores, unus videlicet pro ipsa civitate, & diœcesi Bituntina, alter pro abbatia *Nullius* Fasani, tertius pro loco *Nullius* Rutiliani, & Episcopus Bituntinus die 4. Maji 1697. a sacra Congregatione Concilii quæsivisset: *An Subcollectores, deputati pro jurisdictione Fasani, & Rutiliani, & commorantes Bitunti, aliqua in dicto loco gauderent exemptione.* Responsum fuit: *Non gaudere, & Episcopum procedere posse in futurum*, uti habetur *lib.* 47. *decretor. fol.* 185. Atque Episcopo Caputaquensi, similem quæstionem proponenti, in Congregatione, habita die 14. Martii 1722., cui Nos tunc temporis a Secretis eramus, rescriptum fuit, ut servaretur prædictum decretum, editum in Bituntina.

8 Jacta-

8 Jactabant olim tam Protonotarii, non Participantes, quam spoliorum Subcollectores, se illis adnumerari Sedis Apostolicæ Officialibus, de quibus loquitur Textus *in cap. Cum Matthæus, de Hæreticis, & in cap. Divina in eminenti, de privilegiis, inter Extravag. comm.*, ac propterea contendebant, se non posse ab Ordinariis ulla irretiri censura, neque Dignitates, & Beneficia non Curata, quæ obtinerent, illorum jurisdictioni subesse; atque hæc opinio tantum eorum menti insederat, ut ipsimet curaverint, ut a sacra Congregatione Concilii examinarentur quædam exemptionis dubia, quorum primum fuit: *An Protonotarii, non Participantes, immediate creati a Papa, connumerari debeant inter illos Officiales, de quibus loquuntur Extravagantes Cum Matthæus, de Hæreticis, & Divina in eminenti, de privilegiis, itaut Ordinarii locorum non possint in illos ferre censuras, & in illorum Dignitatibus, & Beneficiis non Curatis se intromittere, aut quoquomodo immiscere, & judicare, sub pœnis, in dicta Extravaganti contentis.* Secundum: *An Subcollectores spoliorum pro Rev. Camera Apostolica recenseri debeant inter Officiales, de quibus loquuntur ipsæ Extravagantes ad effectum præmissum.* Et sacra Congregatio, re sedulo, de more, discussa, die 16. Maji 1682. ad utrumque *Negative* respondit; & perstitit in decisis die 20. Junii ejusdem anni. Etenim veri Officiales Sedis Apostolicæ, de quibus citati Textus, altioris sunt gradus, atque ad graviora procuranda negotia destinati, quod egregie explicat Penia *comment.75. vers. Rursus, in addit. ad Eimeric. in decret. Inquisit. part. 3. quæst. 26.*, ad quem lectorem remittit Glossator marginalis *in eadem Extravag. Cum Matthæus*, unde audiendus non est Gonzalez, qui, unico citato Eimerico, oppositum asseruit *ad regul. 8. Cancell. gloss. 51. num. 82.*

9 Quibus adnotatis, indubitanter concludimus, nullum ex iis, de quibus in præsens disserimus, posse a Synodo se excusare, si huic alias interesse deberet. Quod profecto de Beneficiariis, & Cappellanis, addictis servitio ecclesiæ Capituli Lateranensis, atque insuper de Protonotariis, non Participantibus, est luce meridiana clarius; Illi quippe nulla fruuntur immunitate a jurisdictione Ordinarii, & istorum exemptio, etiamsi habitum, & Rochetum continuo gestent, restricta est ad solas causas civiles, excedentes summam ducatorum viginti quinque, uti ex iis patet, quæ præmisimus. De Subcollectoribus autem spoliorum, omnem dubitationem, si qua antea subesse poterat, abstulit sacra Congregatio Concilii in præfato decreto anni 1677., cujus verba sunt: *Et quod majoris momenti est, ne prætextu hujusmodi officii, Cura animarum, servitium ecclesiæ, ac Divini cultus, morumque honestas detrimentum patiantur, declaravit ... minime gaudere exemptione in concernentibus Curam animarum, & respective adimplementum onerum ipsarum Prebendarum, & eadem ratione non gaudere Canonicos, & alios Beneficiatos Subcollectores in concernentibus servitium ecclesiæ, & adimplementum onerum ipsorum Canonicatuum, & Beneficiorum, nec lucrari distributiones quotidianas, si non inserviant. Insuper teneri ratione Beneficiorum*

quæ obtinent, ad publicas Processiones accedere, solvere Cathedraticum, & subsidium charitativum, & interesse Synodo, ac visitationi, non tamen pluries, quam semel in anno.

10 Neque sacra Congregatio ejusmodi decreto novum obligationis vinculum in Subcollectores injecit, sed libertatem, quam affectabant, iterum compescuit; siquidem jam antea anno nimirum 1654. die 21. Martii Episcopo Cajacen., sciscitanti: *An in casibus, in quibus Clerici Beneficiati tenentur interesse Synodis Diœcesanis, & ad publicas Processiones accedere, possit Episcopus cogere etiam pœnis censurarum Clericos Subcollectores, præsertim actu in Subcollectoria non inservientes, ut Synodis intersint, & ad publicas Processiones accedant.* Eadem sacra Congregatio responderat: *Episcopum cogere posse etiam Clericos Subcollectores, ut Synodis intersint, & ad publicas Processiones accedant.* (*lib. 19. decretor. pag. 329.*)

CAPUT IX.

De Laicis.

1 VIros Principes, ac præsertim Romanorum Imperatores, vel per se, vel per suos Legatos astitisse Conciliis Generalibus, exploratissima res est, quam nemo unquam inficiabitur. Nullus quippe est, qui nesciat, Constantinum Magnum Nicæno I., Marcianum Chalcedonensi, Philippum Francorum Regem Viennensi, Sigismundum Imperatorem Constantiensi interfuisse Conciliis; ut alios multos prætereamus Reges, & Principes, qui suos Oratores ad OEcumenicas Synodos, & speciatim ad omnium novissimam Tridentinam miserunt. Non adfuerunt tamen Conciliis tanquam Judices, ut vel de Fidei dogmatibus sententiam ferrent, aut de rebus Ecclesiasticis judicarent: *Nefas est enim* (ajebat Theodosius junior in epistola ad Ephesinam Synodum) *qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere.* (*tom. 1. collect. Hard. col. 1346.*) Sed ut Patrum securitati prospicerent, tumultuantes compescerent, &, quæ definienda, atque decernenda forent, sua auctoritate foverent, & tuerentur, sicuti egregie scribebat Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis in tractatu de reformatione Ecclesiæ *tit. de reform. Laicorum, & Principum*, inquiens: *Propter præmissa expedit, quod Reges, & Principes mittantur ad Generalia Concilia, non ad onerandum, & confundendum, sed ad honorandam, & confortandam Ecclesiam, & ad ea, quæ ibi decreta fuerint, quantum in eis est, exequendum*; quod etiam adnotarunt Bellarm. *lib. 1. de Conciliis cap. 15.*, & Thomassinus *de Conciliis dissert. 3. & 10.* Neque difficultatem facit, quod in Actis Concilii Chalcedonensis, Anatolius Magister militum, Palladius Præfectus Prætorio, Tatianus Præfectus Urbis, aliique nobiles Laici, qui Imperatorem comitabantur, & veluti ejusdem affeclæ Concilio interfuerant, vocentur *gloriosif-*

gloriosissimi Judices: ita quippe vocantur, non quod haberent munus judicandi in Concilio, sed quod ita extra Concilium, honoris causa, communiter appellarentur; nam, uti bene animadvertit Du-Cangius, nomen Judicis, & Comitis sæpe legitur promiscue usurpatum; quoniam ex numero Comitum, qui Imperatoris, sive Regis latus assidue tegebant, eumque comitabantur, Judices eligebantur, qui ad provincias regendas mitterentur.

2 At, quamvis propter indicatas rationes maxime deceat, ut Principes sua, vel Legatorum præsentia OEcumenica Concilia cohonestent, nihil tamen proinde Conciliorum auctoritati detrahitur, si ab illis & se, & suos Legatos abducant: Unde audaciam Vigorii, qui non veritus est scribere, Concilium Tridentinum non fuisse legitimum, eo quod ab eo recesserint Legati Regis Galliarum, jure meritoque retundit Duvallius *de potestate suprema Romani Pontificis part.* 3. *quæst.* 7. (*tom.* 2. *commentar. in* 2. 2. *S. Thom. pag.* 803.) ita illum redarguens: *Quod autem Legati Regis Christianissimi a Concilio secesserint, quia honor illis debitus servatus non fuerat, nihil quicquam Vigorii intento favet: sicut enim eorum præsentia majorem vim decretis Fidei non conferebat, cum solis Prælatis, non autem Principibus, minusque eorum Vicariis, & Legatis, jus decernendi de Fide, & moribus Ecclesiæ, conveniat, ita nihil quoque eorum absentia de robore eorumdem decretorum quidquam detraxerit. Legati enim, Concilio præsentes, discere debent, non docere; audire, non loqui; decreta servare, & non condere.*

3 Non ita porro res se habet, cum non de OEcumenicis, sed Provincialibus Synodis agitur; His siquidem intervenire non consuevisse Laicos, quantacumque, etiamsi Imperali, præfulgerent dignitate, testantur Nicolaus I., & octava Synodus, quæ est Constantinopolitana IV. Ille quippe epistola ad Michaelem Imperatorem, qui adfuerat pseudosynodo Constantinopolitanæ, contra sanctissimum Præsulem Ignatium coactæ, ita eumdem alloquitur (*tom.* 5. *collect. Hard. col.* 158.): *Dicite, quæsumus, ubi nam legistis, Imperatores antecessores vestros in Synodalibus conventibus interfuisse? Nisi forsitan in quibus de Fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis est, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos*; Et octava Synodus, Nicolao consentiens *cap.* 17. (*in collect. Hard. tom.* 5. *col.* 907.) hæc ait: *Illud autem tanquam perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod a quibusdam imperitis dicitur, non posse Synodum absque Principali præsentia celebrari, cum nusquam sacri Canones, convenire sæculares Principes in Conciliis, sanxerint, sed solos Antistites. Unde nec interfuisse illos Synodis, exceptis Conciliis Universalibus, invenimus; neque enim jus est, sæculares Principes spectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnunquam eveniunt.*

4 Enimvero non ignorabant sapientissimi illi Concilii Patres, Dionysium Exconsularem, a Constantino Magno delegatum, interfuisse Synodo Tyriæ anni 335., sed simul sciebant, hac ipsa de causa fuisse illam reproba-

reprobatam a Concilio Alexandrino, in sua epistola Synodica, apud S. Athanasium *apolog.* 2. ita loquente: *Quomodo Synodum vocare audent, in qua Comes præsidebat?* (*tom.* 1. *part.* 1. *oper. pag.* 131.) Neque eosdem latebat, alias similes Synodos, contra Athanasium congregatas, ob eamdem rationem, quod scilicet illis potentes Laici interfuissent, illegitimas reputatas fuisse a Liberio Papa, qui nomine Imperatoris Constantii, ab Eusebio Spadone rogatus, ut in Athanasii damnationem, a pluribus pseudosynodis factam, subscriberet, inter cetera reposuit: *Ecclesiastica Synodus procul palatio cogatur, ubi nec Imperator compareat, nec Comes accedat, nec Judex comminetur*, quod refert Athanasius *epist. ad Solitarios, seu hist. Arianor. ad Monachos num.* 36. (*tom.* 1. *part.* 1. *oper. pag.* 365.)

5 Non idcirco tamen negamus, posse quandoque Reges, & Principes, aliosque Laicos particularibus Episcoporum conventibus adesse, si nimirum ita ferat consuetudo, aut ab Episcopis, ex aliqua rationabili causa, libere & sponte invitentur, aut illorum præsentiam rerum circumstantiæ exposcant, puta, si de rebus politicis, Principem & populum respicientibus, tractandum sit: Etenim Concilio Toletano VIII. anni 653. plures subscripsisse, legimus, Comites Palatinos, quos, antiqua consuetudo, ad illam introducendos, suaserat, quemadmodum in allocutione ad Synodum ajebat Reccesvinthus Rex: *Vos etiam illustres viros, quos ex officio Palatino huic sanctæ Synodo interesse, primatus obtinuit* (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 955.); Concilium vero Toletanum IV. anni 633. *cap.* 4. Laicos arbitrio Concilii admitti permisit: *Post ingressum omnium Episcoporum, atque consessum, vocentur deinde Presbyteri, quos causa probaverit introire ..... deinde ingrediantur Laici, qui, electione Concilii, interesse meruerunt.* (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 580.). Ad Concilium autem Epaonense anni 517. Viventiolus Episcopus Lugdunensis, in convocationis epistola etiam Laicos invitavit: *Præsenti protestatione denuntio conventum Episcoporum omnium fortis nostræ circa Septembris mensis initium, in Epaonensi parœcia mox futurum: ubi Clericos, prout expedit, convenire compellimus; Laicos, permittimus, interesse: ut, quæ a solis Pontificibus ordinanda sunt, & populus possit agnoscere.* (*collect. Harduin. tom.* 2. *col.* 1046.). Ac tandem Carolus Magnus, & Ludovicus Pius pluribus interfuerunt Episcoporum cœtibus, in quibus, non de solis rebus Ecclesiasticis, sed de aliis, ad politicum regni regimen spectantibus, actum, & deliberatum fuisse, ex eorumdem Actis apparet: Iisdem vero urgentibus circumstantiis, & accedente Patrum assensu, posse etiamnum Laicos ad Concilium Provinciale admitti, tradidit Guillelmus Durandi Episcopus Mimatensis in tractatu *de modo Generalis Concilii celebrandi*, quem jussu Clementis V. summi Pontificis edidit, & Concilio Viennensi obtulit, ubi *part.* 2. *tit.* 11. agens de Concilio Provinciali, & de modo in eo retinendo, inquit: *Post ingressum omnium Episcoporum, atque consessum, vocentur deinde Presbyteri, quos causa probaverit intrare, nullus se inter illos ingerat Diaconorum. Post hos ingrediantur Diacones probabiles, quos ordo poposcerit*

ferit intereſſe ; & corona facta de ſedibus Epiſcoporum , Presbyteri a tergo eorum reſideant ; Diaconi in conſpectu eorum ſtent ; deinde ingrediantur Laici , qui electione Concilii , intereſſe meruerunt .

6 Sed , præter recenſitas circumſtantias , nullum jus ſibi arrogare poſſunt Principes, eorumve Adminiſtri, interveniendi Synodis Provincialibus. Hinc ſummi Pontifices Pius IV. , & S. Pius V. vetuerunt, ne quiſpiam, nomine Regio admitteretur , ad Synodum Provincialem Toletanam , ea tempeſtate indictam , ſed Synodi acceleratio prævertit Pontificum mandata , quæ , per Apoſtolicum Nuntium , fuiſſent Archiepiſcopo ſignificanda ; Cumque ſubinde aliud ſimile Concilium , præſente Legato Regio , anno 1582. , fuiſſet Toleti celebratum , ſacra Congregatio Concilii noluit illius decreta approbare , niſi prius Legati nomen ex Concilii Actis expungeretur ; Et , quanquam Cardinalis Quiroga , Archiepiſcopus Toletanus, pluribus ab antiquitate petitis exemplis , oſtendere conatus ſit , inſuetum non eſſe, ut Miniſtri Regii in Conciliorum Provincialium Actis nominentur , ea tamen viſa ſunt non congruere præſenti diſciplinæ , præſertim poſt Tridentinum vigenti , cum , paucis exceptis , in Hiſpania habitis , non facile ſit aliud Provinciale Concilium reperire , cui Regii Adminiſtri interfuerint , ſicuti ſcite ad eumdem Cardinalem Quiroga anno 1584. reſcripſit Cardinalis Philippus Boncompagnus : *Nunquam invenitur , ſaeculares Principes , eorumve Nuntios interfuiſſe Conciliis , niſi Univerſalibus , ubi agitur de Fide , reformatione , & de pace .* Quocirca , poſt longas , hac ſuper re habitas , diſceptationes , tandem Gregorius XIII. ſuis Apoſtolicis litteris , in forma Brevis datis die 26. Januarii 1585. nomen Regii Legati ex præfato Concilio omnino deleri , mandavit . Tota hujus rei ſeries deſcripta reperitur *lib.4. decretor. ſacræ Congregationis Concilii pag.* 18. & 19. , & narratur a Cardinali de Aguirre *tom.4. Concilior. Hiſpaniæ pag.*224. & *ſeqq.*

7 Non exinde tamen fas eſt inferre , integrum nunc amplius non eſſe Epiſcopis , Laicos ad Synodum invitare , non quidem , ut interſint tanquam Judices , quod nunquam licuit , ſed tanquam meri auditores , ſeu teſtes eorum , quæ decernuntur , quod olim a Viventiolo factum , paulo ante audivimus ; quoniam etiam nunc tales circumſtantiæ occurrere poſſunt , quæ Laicorum præſentiam Synodo valde utilem , & fructuoſam reddant . Quamobrem eadem ſacra Congregatio Concilii poſt præfatum decretum editum in cauſa Toletana , die 22. Aprilis 1598. in alia cauſa Turritana dixit : *Gubernatorem , alioſque Laicos non debere Concilio Provinciali intereſſe , niſi a Synodo fuerint invitati (lib. 9. decretor. pag. 66. a tergo)* ; Idque certum ponit Cæremoniale Epiſcoporum *lib.* 1. *cap.* 31. ubi loquens de Conciliis Provincialibus , etiam Laicis locum aſſignat : *Sedilia in eccleſia diſponentur , in Provincialibus quidem capacia pro numero Epiſcoporum, Abbatum, aliorumque Eccleſiaſtica dignitate fulgentium , item pro Canonicis , ac pro Laicis , ſi qui interfuturi ſunt .* Recte nihilominus , & opportune Pignatellus *conſult.* 70. *tom.* 1. Epiſcopos monet , ut caute in hoc ſe gerant , neque nimis

mis faciles se præbeant in Laicis ad Synodum invitandis, ne, quod ab initio meræ voluntatis, & urbanitatis fuit, tractu temporis fiat necessitatis.

8 Ut jam a Provincialibus ad Diœcesanas Synodos progrediamur, non prorsus ab antiquis moribus alienum fuisse, arbitramur, ut ad istas pariter quandoque Laici introducerentur; quoniam in Concilio Tarraconensi anni 516. edit. a Garzia Loaisa, & relato ab Ivone *part.* 8. *cap.* 155. statutum reperimus, Synodos ab Episcopis esse per litteras indicendas: *Ut non solum a Cathedralibus ecclesiis Presbyteros, verum etiam de diœcesanis ad Concilium trahant, & alios de filiis Ecclesiæ sæcularibus secum adducere debeant*. At hic mos ita postea obsolevit, ut disputent Doctores, an in ullo rerum eventu liceat nunc Episcopo, Laicos ad suam Synodum admittere. Monacellus *cit. tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 6. & Dominus de Aste *in methodo visitationis Apostolicæ part.* 5. §. 3. *num.* 23. id arbitrio Episcopi plene permittunt. Sed his refragatur sacra Congregatio Concilii, quæ, in causa Ortolen. Synodi, interrogata: *An Episcopus possit ad Synodum vocare Laicos, si eorum consilio uti velit*. Respondit: *Episcopum non posse* (*lib.* 14. *decretor. pag.* 600. & 601.) Bottus *in tract. de Synodo part.* 2. *num.* 38. Laicos admittendos, affirmat, cum de communibus Clericorum, & Laicorum negotiis est deliberandum. At Massobrius *in tract. de Synodo cap.* 3. *dub.* 3. & Romaguer. *ad Constit. Synod. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 20. Botti assertionem ita temperandam, existimant, ut tunc Laici admitti quidem possint, sed non necessario debeant. Nos vero cohærenter ad ea, quæ de Synodo Provinciali diximus, hæc statuimus: Primò, jus commune obsistere Laicis, ne Synodo se interesse debere contendant: Secundò, non obstante hac juris severitate, aliquid nihilominus esse deferendum contrariæ consuetudini, si alicubi jam invaluerit: Tertiò, etiamsi ejusmodi consuetudo nondum sit inducta, posse Episcopum ex aliqua gravi urgentique causa ad suam Synodum Laicos admittere, dummodo tamen suffragium non ferant: Quartò, inter sufficientes causas illos admittendi, non posse eam annumerari, quam sacra Congregatio jam rejecit, quod scilicet Episcopus Laicorum consilio indigeat; commode quippe potest eos extra Synodum consulere: Quintò demum, cavendum esse Episcopis, ne sine vera & gravi necessitate, Laicos ad Synodum arcessant; paulatim enim possent illi, consuetudinis obtentu, jus interveniendi sibi deinceps arrogare, quod jam nuper de Synodo Provinciali cum Pignatello animadvertimus.

9 Hinc Odo, Episcopus Parisiensis, in suis Constitutionibus Synodalibus, quas anno 1198. condidit, quamvis Laicos a prævio ad Synodum apparatu non excluserit, districte tamen præcepit, ut ante sessionis initium e Synodi loco repellerentur: *Finito sermone* (inquit) *licentiabit Episcopus Laicos, & Scholares, & alios Clericos, qui non debent Synodo interesse* (*collect. Hard. tom.* 6. *part.* 2. *col.* 1938.) Idemque anno 1289. faciendum, decrevit Raymundus, Episcopus Ruthenensis, in supracitata epistola Synodica:

nodica: *In utraque vero die, completo sermone, Laici a loco, ubi tenebitur Synodus, expellantur*; quod pariter præscribunt sæpius laudata statuta Ecclesiæ Meldensis, anni 1245. & 1363. (*tom. 4. cit. anecdot. Martene, & Durand. col.* 891.) At S. Carolus Borromæus in suis Synodis, quo liberius posset Clericorum vitia redarguere, Laicos, ante sermonem, ab ecclesia exire, jussit, teste Giussano *in ejus vita lib. 2. cap. 16.*

CAPUT X.

De ordine sedendi in Synodo.

1 Extra omnem controversiam est, primum, & spectabiliorem locum deberi Episcopo, juxta Textum *in can. Episcopus in ecclesia, dist. 95.*, & decretum Tridentini *sess. 25. cap. 6. de reform.*: *Episcopis praterea ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in Choro, & in Capitulo, in Processionibus, & aliis actibus publicis, sit prima sedes, & locus, quem ipsi elegerint, & pracipua omnium rerum agendarum auctoritas.* Aliud tamen est de Synodis, sive Generalibus, sive Nationalibus, quibus, una cum Episcopis, simul intersint S.R.E. Cardinales: hi siquidem, etsi Episcopali careant charactere, ob eorum tamen officii, ac dignitatis præstantiam, Episcopis præferuntur, supra quos sedisse legimus in Concilio Lugdunensi I. sub Innocentio IV., in cujus Actis habetur (*collect. Hardumi tom. 7. col. 378.*) *Ad dexteram, & in eminentioribus locis sederunt Episcopi Cardinales, ex altera vero Presbyteri Cardinales, Archiepiscopi, & Episcopi post eos*; in Concilio quoque Lugdunensi II., anni 1274. sub Gregorio X., Cardinales omnibus antelatos Episcopis, & Metropolitanis, legitur apud Raynaldum *ad eumd. annum num. 3.*: eamdemque loci prærogativam Cardinalibus delatam, in Concilio Florentino, ex ejusdem Actis liquet. In Concilio pariter Romano anni 1059. sub Nicolao II., quod ex antiquo codice Vaticano transcriptum, publici juris fecit Petrus Possinus, Cardinales, ante Episcopos, Conciliaribus decretis subscripserunt (*collect. Hard. tom. 6. par. 1. col. 1066.*); nec mirum est, Cardinalibus, qui supremi Ecclesiæ Moderatoris consiliarii sunt, eique, tanquam membra suo capiti, adhærent, hanc attribui præeminentiam, cum in Ecclesia Constantinopolitana, eamdem obtinuerint septem Diaconi Cruciferi, quinimmo etiam Syncelli, hoc est simplices Clerici, aut Monachi, familiares, & commensales Patriarchæ, qui loco superiore in Synodis sedebant, quemadmodum ad rem observat Christianus Lupus *in schol. & not. ad can. Concil. tom. 2. pag.* 1474. *& tom. 3. pag.* 441. Durum nihilominus visum est Henrico Archiepiscopo Cantuariensi, sibi Regni Primati, atque Apostolicæ Sedis Legato nato, juxta Text. *in cap. 1. de offic. Legat.*, anteponi Joannem Kemp, Archiepiscopum Eboracensem, ab Eugenio IV. purpura decoratum, cui propterea cedere recusavit; verum cum excitatam ab Henrico, de præcedentia quæ-

ftionem refciverit Pontifex, litteris ad eumdem datis, primum in fedendo locum, honoremque, fupra quofvis Epifcopos, & Archiepifcopos, Cardinali adjudicavit, quæ quidem Eugenii litteræ, in quibus Cardinalitiæ dignitatis eminentia fummopere celebratur, referuntur a Raynaldo *ad an.* 1439. *num.* 40., a Cardinali Jacobatio *de Conciliis lib.* 1., extantque *Bullar. Rom. pag.* 21. *tom.* 3. *part.* 3. Latæ tamen ab Eugenio fententiæ, non acquievit Archiepifcopus Gnefnenfis, Regni Poloniæ Primas, qui paucis poftea annis, ideft anno 1449. in Comitiis Petricovienfibus, de loci prærogativa contendit, cum Cardinali Sbigneo, Epifcopo Cracovienfi, quam tamen Nicolaus V. iterum Cardinali afferuit, uti narrat cit. Raynaldus *ad an.* 1449. *num.* 9., cumque Archiepifcopus ad Regem provocaffet, negavit Rex, fe poffe caufam pertractare, quam fummus Pontifex, fua fententia terminaverat, ficuti profequuntur Spondanus *ad eumdem annum num.* 14., & Cromerus *lib.* 22. Hæc, de quibus plura Jacobus Antonius Crufius *tract. de præcedentia*, *cap.* 3., incidenter & curfim: fcimus quippe nullam, de hujufmodi præcedentia quæftionem moveri poffe in noftra Synodo Diœcefana, cui unicus præeft Epifcopus, eique propterea principem locum deberi, nemo unquam dubitavit.

2 Poft Epifcopum, ante ceteros affidere debet Vicarius Generalis, qui ratione jurifdictionis, quam in omnes exercet Diœcefanos, omnibus dignitate antecellit, ficuti late oftendunt Sbrozzius *de Vicario Epifcopi lib.* 2. *quæft.* 25. Leo *in Thefauro Fori Ecclefiaftici part.* 1. *cap.* 10. *num.* 10. *&* 11., atque a facra Congregatione Concilii decifum, teftatur Jacobus Gallus *confil.* 62. *num.* 13., referens decifionis verba, quæ fic fonant: *Vicarium Generalem, tam præfente, quam abfente Epifcopo, præcedere debere Canonicos, & Dignitates ecclefiæ Cathedralis, etiam in Synodo*; Gallo adftipulatur Scarfantonius *in addit. ad Ceccoper. lib.* 4. *tit.* 3. *fub num.* 21., aliam adducens ejufdem facræ Congregationis decifionem, hifce verbis conceptam: *Vicarium in Synodo locum habere, ante Dignitates, & Canonicos ecclefiæ Cathedralis*. Quapropter Robufterius, Rotæ Auditor, in fuo voto, impreffo apud Gratianum *difcept.* 3. *num.* 23. egregie confutatis duobus contrariis confiliis 51. *&* 52. Jacobi Menochii, univerfim & generatim aftruit Vicario Generali præcedentiam tam in Synodo, quam extra Synodum, fupra ecclefiæ Cathedralis Capitulum, ejufque Dignitates, quod etiam affirmant Fagnanus *in cap. Ad hæc, num.* 29. *de Præbendis*, Panimoll. *decif.* 1. *adnotat.* 5. *a num.* 2. *ad num.* 46., *&* *adnotat.* 16. *num.* 1. *& feqq.* Ricc. *in praxi part.* 4. *refolut.* 190. *num* 8. Monacell. *in formular. legal. part.* 2. *tit.* 13. *formul.* 2. *num.* 18. quorum Doctorum fententiæ favet Textus *in can. Præcipimus*, *dift.* 93. ubi legitur: *Præcipimus, ne Diaconus, quamvis etiam in dignitate, hoc eft in officio quolibet Ecclefiaftico fit, ante Presbyterum fedeat, nifi cum locum, habuerit proprii Patriarchæ, aut Metropolitani fui, pro aliquo Capitulo; tunc enim ficut illius locum tenens honorabitur*. Hinc fiquidem, quidquid in contrarium opinetur Janus a Cofta *ad tit. de majorit. & obed. pag.* 216. evidenter defumitur, Vicarium

carium Generalem, absente Episcopo, cujus locum tenet, ac jurisdictionem exercet, in Synodo, & extra Synodum, etiam Canonicis, ac Dignitatibus præire debere.

3 De loci, post Episcopum, honorabilioris prærogativa, cum Vicario Generali Patavino contendit olim Abbas Sanctæ Nicæ, habens usum Mitræ, & Baculi, cum jurisdictione, intra suam ecclesiam, & in suos Canonicos, sed illam pluribus Vicario vindicavit Massobrius *de Synodo Diœcesf. cap. 3. dub. 6.*, ubi validis argumentis conclusit, tam præsente, quam absente Episcopo, debere Vicarium Generalem Abbati præcedere. Hodie tamen, post supra allegatum Gregorii XIV. decretum, neminem reperiri, putamus, qui audeat jus sibi arrogare præcedendi Vicario, nisi illud acquisierit ex legitima consuetudine, cui Pontifex in eodem decreto non derogavit. Ejusmodi consuetudine se fulciri, jactabant Canonici Hispalenses, ut locum, supra Vicarium, sibi in Synodo compararent; sed, cum illam non probaverint, in sacræ Rotæ Auditorio *die 21. Junii 1697. coram Muto*, succubuerunt, quemadmodum etiam superius fuit indicatum. Secus accidit Archidiacono, Dignitatibus, & Canonicis ecclesiæ Cathedralis Melitensis; hi quippe, cum rite ostenderint, se ex antiqua consuetudine esse in quasi possessione præcedendi Vicario Generali, tam in Rotæ Auditorio, quam in sacra Congregatione causam obtinuerunt, uti narrat Auctor *Siciliæ sacræ tom. 2. edit. Panorm. an. 1733. pag. 920. num. 49.*

4 Præter consuetudinem, alia quoque potest esse ratio, ob quam Dignitates, & Canonici se in Synodo præferendos Vicario Generali, jure meritoque postulare queant, si nimirum sacris vestibus induti ipsi Synodo assistant, quod censuit sacra Congregatio Concilii in Petragoricen., die 16. Septembris 1649. (*lib. 18. decretor. pag. 678.*) *Sacra &c. respondit, Vicarium Generalem in Diœcesana Synodo habere debere locum, ante Canonicos, & Dignitates ecclesiæ Cathedralis, si non sint Parati*. Quæ tamen decisio est ita intelligenda, nisi Vicario assistat consuetudo, etiam tunc præcedendi, aut nisi ipse pariter sit indutus habitu Prælaritio, Rochetto videlicet, & Mantelletta, juxta alias ejusdem sacræ Congregationis declarationes, relatas a Massobrio *cap. 4. dub. 6. num. 37. & 47.* quem sequitur Panimoll. *decis. 1. adnotat. 5. num. 53.*

5 Tertium in Synodo locum occupant Dignitates, & Canonici ecclesiæ Cathedralis, eo inter se sedendi ordine retento, quem in Choro, aliisque actibus servare solent. Post Canonicos sedent eorumdem Coadjutores, uti tradit Pignatel. *consult. 185. num. 3. & 4. tom. 4.*; Beneficiariis vero, seu Mansionariis ecclesiæ Cathedralis, sedilia aptantur, statim post Canonicos, non quia digniores sint Canonicis ecclesiarum Collegiatarum, sed ne sejungantur a Capitulo ecclesiæ Cathedralis, cujus sunt addicti servitio, quod bene notavit Gavantus *in praxi Synodi Diœcesanæ cap. 13. num. 7.* Eam antem post Episcopum, & Vicarium sedendi præeminentiam obtinent Canonici ecclesiæ Cathedralis, cum simul uniti, & constituentes

unum corpus, seu *capitulariter*, ut dicitur, Synodo interveniunt; nam, si separatim & singillatim adsint, debent locum cedere Abbatibus, habentibus jus Mitræ, & Baculi, etiam Titularibus, & Commendatariis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, sicuti præscribitur in Cæremoniali Episcoporum *lib.* 1. *cap.* 31. ubi de ordine sedendi in Synodo, sive Provinciali, sive Dioecesana, hæc habentur: *Dignitates, & Canonici Cathedralis ecclesiæ cum capitulariter procedunt, aut sunt, præferuntur ceteris omnibus; alias Abbates Titulares, & habentes usum Mitræ præcedunt, & post eos Commendatarii, deinde Dignitates, mox Procuratores Capitulorum ecclesiarum Cathedralium, deinde ceteri, pro cujusque dignitate, & gradu*. Additque Leo *For. Ecclesiastic. part.* 1. *cap.* 9. *num.* 4., etiam Protonotarios, non Participantes, indutos Mantelletta, & Rochetto anteponi Canonicis, non capitulariter, sed divisim incedentibus, aut adstantibus, & sequitur Scarfantonius in notis ad Ceccoperium *lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 38. *& seqq.*

6 Inter Abbates autem ille censetur alteri honore antecellere, qui prius abbatiam est assequutus, nulla habita ratione antiquitatis, seu dignitatis Ordinum, aut ecclesiarum, quibus sunt addicti, ad normam sententiæ latæ a Pio IV. in causa Præcedentiæ inter Canonicos Regulares Lateranenses, & Monachos Cassinenses, quam quidem sententiam idem summus Pontifex suis corroboravit Apostolicis litteris, quæ habentur in Bullario Lateranensi *pag.* 275. Generatim enim, in quæstionibus de præeminentia, receptum est, ut, ceteris paribus, ille alteri præponatur, qui prius ad dignitatem est promotus, quod ex textibus *in can. final. dist.* 17. *& in cap.* 1., *cap.* 15. *& cap.* 16. *de majorit. & obed.* bene deducunt Cassan. *in cat. glor. mund. part.* 4. Manriquez *de præcedentia quæst.* 1. *num.* 17. Peralta *eod. tract. de præcedentia cap.* 3. *num.* 4.

7 Quartus in Synodo locus, ecclesiarum Collegiatarum, intra civitatem; quintus, earumdem in dioecesi existentium, Canonicis assignatur; ita tamen, ut antiquior & dignior Collegiata civitatis anteponatur aliis Collegiatis, ejusdem civitatis, idemque ordo servetur inter Collegiatas dioeceseos. Contigit autem aliquando, ex insignibus Collegiatis, unam, quamquam recentiorem, ex Apostolico privilegio, usum habuisse Cappæ magnæ, quam gestare non poterant Canonici Collegiatæ antiquioris, cui simile indultum non fuerat concessum; quamobrem prioris Collegiatæ Canonici, una cum spectabiliori, magisque honorifico Cappæ ornamento, se jus pariter assequutos, contendebant præcedendi alterius antiquioris Collegiatæ Canonicis, sola Almutia indutis. Verum sacra rituum Congregatio, ad quam causa est delata, censuit, ejusmodi honoris insignia nullam denotare præeminentiam, neque alterius juribus præjudicium ullum inferre; quocirca, etiam in prædicto rerum eventu, præcedentiam competere, decrevit insigni Collegiatæ, quæ esset antiquior. Controversiæ seriem exponit Ursaya *part.* 1. *discep.* 6., in cujus fine laudatum refert sacræ rituum Congregationis decretum. Canonicos, nisi obstet

obstet contraria consuetudo, subsequuntur Vicarii Foranei, quos forte contingat, inter Parochos non cooptari; Etenim ob illam qualemcumque jurisdictionem, quam exercent, maxime decet, eos Plebanis præferri, & præferendos statuit Joannes Franciscus Bonhomius *in supraalleg. decretis reformationis Ecclesiasticæ pag.* 122. ubi, loquens de Vicariis Foraneis, ait: *Parochi, reliquique omnes, quicumque illi sint, & Archipresbyteri, aut Præpositi, Vicariis ipsis pareant, ac loco cedant, non in Divinis Officiis tamen, in quibus, si Canonici fuerint, suo loco eos sedere, convenit*; Ideo autem locum digniorem cedunt Canonicis ecclesiarum Collegiatarum, quia isti (ut putamus) Synodo adsunt collegialiter uniti, seu ut constituentes unum corpus. Infra Vicarios Foraneos sedere debent Plebani, seu Archipresbyteri rurales, nisi usus obtinuerit, ut promiscue assideant cum Parochis, & Curatis, qui in sedendi ordine statim succedunt, & e quibus ille alteri præire debet, qui prius parœciæ præfectus fuit.

8 Post omnes hucusque enumeratos, subsellia parantur: primò pro obtinentibus simplicia Beneficia: secundò pro ceteris e Clero: tertiò pro Religiosis, & Monachis, si qui forte ad Synodum venire jussi fuerint: postremo pro Laicis, si casus evenerit, ut ad Synodum admittantur. Inter Clericos porro ille alteri præcedit, qui in majori Ordine est constitutus, Presbyter scilicet Diacono, Diaconus Subdiacono, & sic deinceps, per Textum *in cap. Statuimus, de majorit. & obed.* Quod si plures fuerint Ordine pares, spectatur tempus Ordinationis, & ille alteri anteponitur, qui prius est inauguratus; &, si etiam in Ordinationis die conveniant, habenda est ratio ætatis. Ab hac tamen regula est ille excipiendus, cui Ordo collatus est a Romano Pontifice; Is quippe, propter supremam dignitatem Ordinantis, inter alias, quibus gaudet prærogativas, quas recenset Hallier *de sacris electionibus part.* 5. *cap.* 3. *art.* 9. §. 1. etiam hac potitur, ut ceteris præferatur, in eodem Ordine constitutis, per Textus *in can. ultim., dist.* 17. *can. fin. dist.* 75. *& cap. Per tuas, de majorit. & obed.*, ubi Gonzalez *num.* 3. Barbosa *num.* 2. Valenz. *consil.* 1. *num.* 16. & fusius Hallier *cit. loc.*; Siquidem, uti observat Glossa *in eod. cap. Per tuas*, etiam lege civili sancitum est, primò eorum nomina esse scribenda, qui dignitatem, judicio Principis, sunt consecuti.

9 Plurima de ordine sedendi in Synodo videri possunt apud Bottum *de Synodo part.* 1. *num.* 10., Massobrium *cap.* 4. *dub.* 6., Ursayam *discept.* 29. *tom.* 2. *part.* 1., *& discept.* 9. *eod. tom.* 2. *part.* 2.; quamvis revera difficile sit, in hac præcedentiæ materia, certam regulam definire; cum potissimum inhærendum sit consuetudini, quæ pro locorum diversitate, diversa est. Ad amputandas autem lites, & cujusque jura sarta tecta servanda, prudenter se geret Episcopus, si, in Synodi initio, decretum promulgaverit, quo declaretur, ex ordine inibi sedendi nihil detractum iri juri habendi præstantiorem locum, quod quispiam sibi competere credat; quod faciendum statuit S. Carolus Borromæus in Concilio Provinciali Mediolanensi

nensi V. *part.* 3., ubi inter decreta, initio Diœcesanæ Synodi, legenda, hoc quarto loco commemorat (*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 278.) *Si cui in ea Synodo contigerit suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quidquam agere, id praterea nemini jus acquiri, acquisitumve esse; neque quidquam de cujusquam jure, possessioneve detrahi, sed omnia in eo statu permanere, quo antea fuisse compertum erit*; idemque cautum legimus in Synodo Diamperitana, habita anno 1599., quam notis a se illustratam an. 1745. typis Romanis edi curavit Pater Franciscus Raulin; neque ulli displicere potest ejusmodi temperamentum, quod adhibitum scimus, etiam ab Oecumenica Tridentina Synodo, quæ in fine *sess.* 2. ait: *Insuper ipsa sacra Synodus statuit ac decrevit, quod si forte contigerit, aliquos debito in loco non sedere.... nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur*, quod denuo in fine *sess.* 25. de loco statuit, *assignato Oratoribus, tam Ecclesiasticis, quam saecularibus, in sedendo, incedendo, aut quibuscumque aliis actibus*, per quem nulli jus de novo acquisitum, nulli ablatum, declaravit.

CAPUT XI.

De Indumentis Episcopi, aliorumque, qui Synodo Diœcesanæ intersunt.

1 UT Sacerdotalis consessus majestas splendidior foret, suique venerationem omnibus ingereret, pluribus, & antiquis Conciliorum sanctionibus, decretum fuit, ut quotquot Synodo interessent Clerici, aliquod induerent sacrum ornamentum, cujusque dignitatis, seu Ordinis proprium. Ex innumeris, quæ præsto sunt, particularium Ecclesiarum, hac de re, statutis, pauca quædam seligimus. Inter Constitutiones Ecclesiæ Claromontensis, anni 1268. (*collect. Harduin. tom.* 7. *col.* 587.) legimus: *Districte pracipientes Sacerdotibus, ut jejuni intrent Synodum: in jejunio enim, & oratione debet fieri. Injungimus iterum districte Sacerdotibus Curam animarum habentibus, ut induti Albis & Stolis intrent Synodum æstivalem; in Superpelliceis tantum, & Stolis, Synodum hiemalem; Abbates autem Cappis sericis sint induti.* His concinunt sæpius laudata statura Synodalia Ecclesiæ Meldensis, anni 1245., & 1363. (*cit. tom.* 4. *anecdot., col.* 891.) *cap.* 2. *Districte pracipitur Sacerdotibus, ut rasi coronam, & jejuni intrent Synodum, sub poenis a jure statutis. Districte etiam pracipitur, ut induti Albis, & Stolis intrent Decani Synodum. Sacerdotes vero in Superpelliciis.* Constitutiones Ecclesiæ Nicosiensis (*collect. Harduin. tom.* 7. *col.* 1697.) *cap.* 3. decernunt: *Intrent autem omnes in honesto habitu, videlicet in hieme in Superpellicio, vel Capa clausa, aut Chorali; In æstate vero in Superpellicio tantum.* Statuta Synodalia Ecclesiæ Nannetensis *cap.* 2. (*cit. tom.* 4. *anecdot. col.* 931.) ajunt: *Pracipitur Sacerdotibus, ut jejuni, & induti Superpelliciis, & Stolis mane intrent in Synodum; ceteri autem, Personatus, seu Vicarias habentes ecclesiarum, Superpelliciis tantum albis; Abbates autem Cappis sericis sint induti.*

2 Majo-

2 Majorem, & ſplendidiorem ſacrarum veſtium apparatum præſcripſit Concilium Budenſe a Philippo, Epiſcopo Firmano, Sedis Apoſtolicæ per Hungariam, & Poloniam Legato, anno 1279. celebrato, quod ex ms. codicibus Vaticano, & Vallicelliano edidit Odoricus Raynaldus *ad calcem tomi 14. annal. Eccleſiaſt.* In hujus quippe *cap.* 20. hæc leguntur: *Statuimus etiam, & præcipimus, ut omnes tam Regulares, quam Sæculares in Dignitatibus, ſeu Perſonatibus conſtituti illius Metropolitanæ, in qua Provincialis, & illius diœceſis, in qua Epiſcopalis Synodus fuerit celebranda, veniant ...., præterea ſtatuimus, quod Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & quilibet alii, qui ex privilegio Mitris utuntur, mitrati cum Superpelliciis, Stolis, & Cappis, ſeu Pluvialibus; Præpoſiti vero, Priores, & alii inferiores Prælati cum Superpelliciis, & Stolis, ſi Diaconi ſaltem ſint, & ſi velint, Pluvialibus, ſeu Cappis; Rectores vero, & ſimplices Sacerdotes cum Cottis, ſeu Superpelliciis, & Stolis tantum; Inferioris vero ſtatus, vel Ordinis Clerici cum Cottis Synodum intrent .... Religioſos quoque, nullam Prælaturam, vel adminiſtrationem habentes perpetuam, permittimus, in habitu ſuo cum Stolis in Synodo poſſe ſtare.*

3 Licet porro hæc peculiarium Eccleſiarum ſtatuta omnes non obſtringant, ritum tamen & ſolemnitatem demonſtrant, qua decet, Synodum celebrari. Adde, quod non multum diſcrepant ab uſitato, & communiori hujus temporis more, quem, ut ex Cæremoniali Epiſcoporum *lib.* 1. *cap.* 31., & Gavanto *in cit. praxi cap.* 13. deſcribamus, ab Epiſcopo initium ducimus. Ante Synodum, aliquot congregationes, pro ejuſdem directione fieri ſolent in ædibus Epiſcopalibus, quibus Epiſcopus præſidet, indutus habitu Prælatitio, Rochetto ſcilicet, & Mozetta: cum ad eccleſiam accedit, Synodum incepturus, vel proſecuturus, incedit indutus Cappa: priuſquam preces recitet, quæ cujuſque ſeſſionis initio dicendæ ſunt, præter Superpellicium, Amictum, & Stolam, induit Pluviale rubeum: in ſolemni Supplicatione, quæ cum univerſo Clero in Synodi initio, & fine per urbem inſtitui ſolet, pergit indutus Alba, Stola, Pluviali rubri coloris, Mitram pretioſam, & Paſtorale baculum deferens; eaſdemque veſtes in ſeſſionibus Synodalibus retinet. Hiſce ornatum Inſignibus ſuam Synodum auſpicatum fuiſſe S. Franciſcum Saleſium, narrat Carolus Auguſtus Saleſius *in ejus vita lib.* 5. *pag.* 250.: *Supplicatio per totam urbem inſtituta, in qua videre erat, præter Canonicos, centum Curiones Supparis indutos, ibat noviſſimus Saleſius Mitra, & Trabea inſignis, quem plurimi etiam Sacerdotes ſequebantur.*

4. At una hic nobis occurrit quæſtio: nimirum, an Archiepiſcopus, Miſſam in ſua Diœceſana Synodo ſolemniter celebraturus, inter cetera Pontificalia ornamenta, etiam Pallium induere queat. Idemque quæritur de Epiſcopo, cui ex privilegio uſus Pallii ſit conceſſus. Certum in primis eſt, neutri licere, extra eccleſiam, & extra Miſſarum ſolemnia Pallium geſtare, cum id a jure univerſim & generatim ſit omnibus interdictum, juxta celebre reſponſum S. Gregorii Magni ad Joannem, Epiſcopum

pum Ravennatem *epist. 56. lib. 3. indict. XI. (tom. 2. col. 666.)* relata a Gratiano *can. Contra morem, dist. 100. : Tibi non putavimus ignotum, quod pene de nullo Metropolitano, in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, usum sibi Pallii vendicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis Ecclesiæ noveritis, vestris Nobis manifestissime significastis epistolis*; Et infra, eumdem Joannem redarguens, quod in solemnibus extra ecclesiam, supplicationibus Pallium gestare præsumpsisset, pergit Gregorius (*col. 667.*) *Admoneo, quatenus nisi Decessorum meorum munificentia tibi hæc per privilegium attributa docueris, ut in plateis Pallium ulterius ferre non præsumas, ne non habere & ad Missas incipias, quod audacter, & in plateis usurpas*. In eamdem sententiam iterum scripsit Gregorius ad Marinianum, Joannis Successorem *epist. 56. lib. 5. indict. 13. (tom. 2. oper. col. 787.) Quo* (Pallio) *non aliter te uti, memineris, nisi in propria tuæ civitatis, dimissis jam Filiis, ecclesia, procedens a Salutatorio ad sacra Missarum solemnia celebranda : peractis vero Missis, idem in Salutatorio rursus curabis deponere*; Salutatorium autem, cujus Gregorius meminit, quod etiam *Diaconicum magnum, Secretarium, Receptorium, & Vestiarium* appellabatur, erat Exedra ecclesiæ adjuncta, ubi Episcopi sacras vestes induebant, &c, priusquam ecclesiam ingrederentur, Fidelium salutationes excipiebant, sicuti videri potest apud Du-Cange *in descriptione ædis Sophianæ num. 88. (ad calcem Cinnami) & in glossario verb. Salutatorium*, & Bingamum *origin. & antiquit. Ecclesiastic. tom. 3. lib. 8. cap. 7. §. 7. & 8.*

5 Certum præterea est, non in omnibus Missarum solemniis posse ab Archiepiscopo, aut Episcopo, Pallii usum habente, illud adhiberi; *Ut enim* (ait Innocetius III. *in cap. Ad honorem, de auctoritate & usu Pallii*) *solus Romanus Pontifex in Missarum solemniis Pallio semper utitur, & ubique : Quoniam assumptus est in plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis, quæ per Pallium significatur. Alii autem eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua, in qua jurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus*: Dies porro, quibus illis permittitur Pallium deferre, recenset Glossa *in eod. cap. verb. Ad honorem*, quibus posse alias, ex speciali privilegio addi, certum ponit Gregorius Magnus *in cit. epist.* ad Joannem Ravennatem, inquiens: *Aut enim mos omnium Metropolitanorum, etiam a tua Fraternitate servandus, aut, si tuæ Ecclesiæ aliquid speciale dicis esse concessum . . . . , a vobis oportet ostendi*. Et profecto illis diebus, a Glossa enumeratis, sive ab antiquo, sive a recentiori jure adjectum, scimus, diem, qua Archiepiscopus, Synodum celebrans Provincialem, sacra Mysteria solemniter agit, cum in Cæremoniali Episcoporum *lib. 1. cap. 31.* expresse dicatur : *Cantabitur Missa de Spiritu Sancto solemniter per Archiepiscopum, qui in ea utetur Pallio*; Quod quidem fuisse in usum deductum a S. Carolo Borromæo, atque a san. mem. Benedicto XIII., cum ille Mediolani, hic Beneventi Provinciales Synodos haberent, narrat Cardinalis Petra *ad Constit. Apost. tom. 5. pag. 31. & 32.*

6 Quare proposita quæstio unice versatur circa Missam, solemniter cele-

celebrandam in Synodo Diœcesana. Ad quam indubitanter respondemus, neque Archiepiscopo, neque Episcopo, habenti Pallii privilegium, fas esse in ea Pallium gestare. Ratio ex iis, quæ præmisimus, obvia & perspicua fit: etenim Pallii usus pro die, de qua agimus, nusquam reperitur Archiepiscopo, aut Episcopo, Pallii privilegio ceteroquin exornato, concessus; unde Gavantus *in praxi Diœcesanæ Synodi cap.* 13. satis apposite scripsit: *Habitus Episcopi in Missa Synodali erit Pontificalis, & coloris rubei. Si celebrat solemniter, assumit omnia Paramenta Pontificalia, usque ad Pallium exclusive*, quod etiam notavit Pax Jordan. *tom.*2. *lib.*8. *tit.*2. *num.*92.

7 Quod attinet ad indumenta Vicarii Generalis: Aut is est Protonotarius Apostolicus, & tunc vestes induit, hujus muneris proprias, Rochettum videlicet, & Mantellettam: aut ea prærogativa caret, & vestes defert, quibus per urbem incedere solet. Quod si inter Canonicos cooptetur; in Missa, & solemni Supplicatione, vestes adhibet Canonicorum; in sessionibus vero Synodalibus, illis depositis, proprias assumit; Gavantus *cit. cap.*13. *num.*11. *&* 12.

8 Dignitates, & Canonici ecclesiæ Cathedralis Episcopo, rem Divinam solemni ritu perficienti, assistunt, induti vestibus sacris, hoc est Dignitates Pluviali, Canonici ex ordine Sacerdotali, Casula, seu Planeta, Canonici ex ordine Diaconali, vel Subdiaconali, Dalmaticis; Quam distinctionem ideo servandam dicimus, quia factam credimus, divisionem Præbendarum, ad normam decreti, editi a Tridentino *session.* 24. *cap.* 12. *de reformatione*; Ubi enim ea divisio nondum facta fuit, omnes Canonicos uti solere Pluviali, affirmat Gavantus *cit. loc. num.* 2. Coadjutores Canonicorum ecclesiæ Cathedralis, & Canonici ecclesiarum Collegiatarum vestes adhibent, quas in Choro ferre consueverunt. Vicarii Foranei, & Archipresbyteri rurales, in aliquibus diœcesibus, aut Pluviale, aut aliud ornamentum assumunt, quo a ceteris distinguantur; in aliis autem nullum obtinent speciale Insigne. Rectores quoque ecclesiarum Parochialium, alicubi, præter Superpellicium, seu Cottam, gestant Caputium, alibi Stolam. Ceteri de Clero solum induunt Superpellicium. Quæ omnia didicimus a Gavanto *cit. cap.*13., recte tamen concludente, standum esse locorum consuetudini.

9 Quod diximus de sacris indumentis, a Canonicis ecclesiæ Cathedralis adhibendis, locum dumtaxat habent, cum ipsemet Episcopus Sacris operatur, solemni ritu; Nam, si vel privatim Missam faciat, vel Missæ, quam alter celebrat, assistat, quod tamen improbandum esse, ex iis patebit, quæ inferius *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 3. dicentur, Canonici sacra indumenta non assumunt, sed illa adhibent, quæ in Choro deferunt, quæ etiam retinent, cum sessionibus Synodalibus adsunt. Secus est de Episcopo, qui, etsi non celebret, debet tamen Synodo interesse, omnibus ornatus Pontificiis insignibus, quod monet Gavantus *eod. cap.* 13. *num.*1. eique assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalmaticis, perinde ac

de ac si Missam celebranti inservirent, quemadmodum præscribitur in Pontificali Romano, notatque Pax Jordan. *loc. cit.*

10 At una adhuc, quoad Canonicorum vestes, enodanda remanet difficultas. Nonnulla reperiuntur Cathedralium ecclesiarum Capitula, a Romanis Pontificibus hoc singulari exornata privilegio, ut Dignitates, & Canonici usum habeant Pontificalium. Jamdiu Dignitates, & Canonici ecclesiæ Cathedralis Lucensis a Lucio III., Alexandro III., Martino V., & Julio III. potestatem acceperant gestandi Mitram albam sericam, ad instar S. R. E. Cardinalium; Cumque Benedictus XIII. Lucensem Ecclesiam in Metropolitanam erexisset, aliud illis addidit privilegium, deferendi Pastorale baculum, instar Abbatum. Clemens XI. Dignitatibus, & Canonicis ecclesiæ Metropolitanæ Beneventanæ, & ecclesiæ Metropolitanæ Mediolanensi, præter Mitram, omnia indumenta concessit, quibus utuntur Abbates, usum Mitræ habentes. Ac tandem, ut cetera prætereamus exempla, Benedictus XIII. usum Pontificalium permisit Dignitatibus, & Canonicis ecclesiæ Cathedralis Viterbiensis.

11 Quibus positis, dubitatur, an Canonici, ejusmodi privilegiis decorati, possint in Dioecesana Synodo Pontificalia insignia adhibere. Et respondendum, censemus, posse, sepositis ceteris Pontificalibus ornamentis, atque assumptis sacris vestibus, quæ communes sunt aliis Canonicis, uti sola Mitra, cum Episcopus Missam solemni ritu celebrat; cumque, una cum eodem Episcopo, & universo Clero ad publicas incedunt Supplicationes: Mitram pariter gestare poterunt in Synodalibus sessionibus, modo tamen aliis sacris, non vero Pontificalibus, vestibus, adsint induti; incongruum quippe esset, sine aliis sacris indumentis, Mitram deferre. Quod possint in prædictis actibus Mitram adhibere, ex verbis colligitur privilegiorum, quibus potiuntur; In illis siquidem, vel usus Mitræ ipsis tribuitur, etiam expresse & nominatim in Synodo, quemadmodum sonant verba privilegii, concessi Canonicis Viterbiensibus, vel saltem generalis facultas datur, Mitram gestandi in omnibus functionibus Ecclesiasticis, quibus etiam Synodales comprehenduntur.

12 Quod vero nequeant alia Pontificalia indumenta adhibere, censuit sacra Congregatio Concilii: Etenim cum Præpositus ecclesiæ Collegiatæ S. Agathæ civitatis Cremonæ, cujus *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 4. meminimus, vellet Cremonensi Synodo interesse, indutus Pontificalibus ornamentis, quorum usum illi ceteroquin competere, nullus dubitabat, eique se opponeret Episcopus, quæsitum fuit a sacra Congregatione Concilii: *An Præpositus S. Agathæ possit, ultra usum Mitræ in Cathedrali, & actionibus Synodalibus, uti Baculo, aliisque Pontificalibus ex laminis aureis, cum separato genuflexorio, & sede, occasione celebrationis Missæ in Synodo*. Et die 5. Aprilis 1732. responsum fuit: *Negative, excepto usu Mitræ simplicis, in actibus Synodalibus tantum*; Iterumque causa proposita, die 9. Augusti 1733. sacra Congregatio fuit in eadem sententia quoad omnia, excepta qualitate

Mitræ,

Mitræ, quam, dixit, posse a Præposito gestari auriphrygiatam. Credere autem fas est, ideo, quoad hoc sacram Congregationem sententiam mutasse, quia deprehensum fuit, Præpositum exemptum esse ab Episcopi jurisdictione; ceteri quippe, Mitræ usu a Sede Apostolica donati, si Episcopi jurisdictioni subjaceant, in Episcopali Synodo Mitram simplicem dumtaxat, & non auriphrygiatam ferre permittuntur, juxta apertam decisionem Clementis IV. *in cap. Ut Apostolicæ, de privilegiis in 6.*, cujus verba sunt: *De Fratrum nostrorum consilio, præsenti decreto statuimus, ut Abbates, & alii, quibus Mitræ usus est ab eadem Sede concessus: Exempti quidem in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) Mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas, vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus, uti possint: non Exempti vero simplicibus, & albis, ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non exemptis, Mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem Sede Indulta permittunt.* Quamobrem Canonici, & alii, qui nobiliori Mitra in aliis actibus & functionibus Ecclesiasticis, ex privilegio utuntur, si eamdem in Synodo deferre gestiant, concludenter probare debent, id etiam honoris sibi specialiter & expresse, & quidem post Clementem IV., fuisse a Sede Apostolica tributum.

CAPUT XII.

De pœnis, quibus fiunt obnoxii, non accedentes ad Synodum, nisi legitimo detineantur impedimento.

1 INutiles essent leges, & contemptui expositæ, nisi simul in contumaces animadverterent: Eadem propterea jura, quæ Sacerdotes, ad Synodum ire jubent, aut pœnas irrogant, aut irrogandas illis decernunt, qui parere recusant: Memorata statuta Ecclesiæ Biterrensis ejusmodi refractarios ab ingressu ecclesiæ interdicunt: Synodus Catalaunensis anni 1393., & statuta Synodalia Ecclesiæ Nannetensis anni 1499., eosdem excommunicatione statim innodatos declarant: (*cit. tom. 4. Thesaur. nov. anecdot. col.627., 667., & 1018.*); Jus vero commune *in cap. Quod super his, de majorit. & obed.* Episcoporum arbitrio permittit, sibi subditos Abbates, & Sacerdotes *per Ecclesiasticam censuram ad Synodum venire compellere*. Unde quamvis Concilium Tridentinum *cit. cap.2. sess.24. de reform.*, ubi omnes Exemptos, & multis in casibus jam a Nobis expositis, etiam Regulares, ad Episcopalem Synodum ire debere, statuit, nullam mentionem fecerit pœnæ, inobedientibus inferendæ, merito tamen sacra Congregatio, ejusdem Interpres, censuit, posse Episcopum illorum pariter contumaciam censuris, aliisque pœnis coercere, sicuti *lib.3. cap.1. num.5.* retulimus; Siquidem quandocumque Exempti, etiamsi Regulares sint, ad Synodum accedere tenentur, cessat quoad hoc eorum exemptio, & subduntur

de ac si Missam celebranti inservirent, quemadmodum præscribitur in Pontificali Romano, notatque Pax Jordan. *loc. cit.*

10 At una adhuc, quoad Canonicorum vestes, enodanda remanet difficultas. Nonnulla reperiuntur Cathedralium ecclesiarum Capitula, a Romanis Pontificibus hoc singulari exornata privilegio, ut Dignitates, & Canonici usum habeant Pontificalium. Jamdiu Dignitates, & Canonici ecclesiæ Cathedralis Lucensis a Lucio III., Alexandro III., Martino V., & Julio III. potestatem acceperant gestandi Mitram albam sericam, ad instar S. R. E. Cardinalium; Cumque Benedictus XIII. Lucensem Ecclesiam in Metropolitanam erexisset, aliud illis addidit privilegium, deferendi Pastorale baculum, instar Abbatum. Clemens XI. Dignitatibus, & Canonicis ecclesiæ Metropolitanæ Beneventanæ, & ecclesiæ Metropolitanæ Mediolanensi, præter Mitram, omnia indumenta concessit, quibus utuntur Abbates, usum Mitræ habentes. Ac tandem, ut cetera prætereamus exempla, Benedictus XIII. usum Pontificalium permisit Dignitatibus, & Canonicis ecclesiæ Cathedralis Viterbiensis.

11 Quibus positis, dubitatur, an Canonici, ejusmodi privilegiis decorati, possint in Diœcesana Synodo Pontificalia insignia adhibere. Et respondendum, censemus, posse, sepositis ceteris Pontificalibus ornamentis, atque assumptis sacris vestibus, quæ communes sunt aliis Canonicis, uti sola Mitra, cum Episcopus Missam solemni ritu celebrat; cumque, una cum eodem Episcopo, & universo Clero ad publicas incedunt Supplicationes: Mitram pariter gestare poterunt in Synodalibus sessionibus, modo tamen aliis sacris, non vero Pontificalibus, vestibus, adsint induti; incongruum quippe esset, sine aliis sacris indumentis, Mitram deferre. Quod possint in prædictis actibus Mitram adhibere, ex verbis colligitur privilegiorum, quibus potiuntur; In illis siquidem, vel usus Mitræ ipsis tribuitur, etiam expresse & nominatim in Synodo, quemadmodum sonant verba privilegii, concessi Canonicis Viterbiensibus, vel saltem generalis facultas datur, Mitram gestandi in omnibus functionibus Ecclesiasticis, quibus etiam Synodales comprehenduntur.

12 Quod vero nequeant alia Pontificalia indumenta adhibere, censuit sacra Congregatio Concilii: Etenim cum Præpositus ecclesiæ Collegiatæ S. Agathæ civitatis Cremonæ, cujus *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 4. meminimus, vellet Cremonensi Synodo interesse, indutus Pontificalibus ornamentis, quorum usum illi ceteroquin competere, nullus dubitabat, eique se opponeret Episcopus, quæsitum fuit a sacra Congregatione Concilii: *An Præpositus S. Agathæ possit, ultra usum Mitræ in Cathedrali, & actionibus Synodalibus, uti Baculo, aliisque Pontificalibus ex laminis aureis, cum separato genuflexorio, & sede, occasione celebrationis Missæ in Synodo*. Et die 5. Aprilis 1732. responsum fuit: *Negative, excepto usu Mitræ simplicis, in actibus Synodalibus tantum*; Iterumque causa proposita, die 9. Augusti 1733., sacra Congregatio fuit in eadem sententia quoad omnia, excepta qualitate

Mitræ,

Mitræ, quam, dixit, posse a Præposito gestari auriphrygiatam. Credere autem fas est, ideo, quoad hoc sacram Congregationem sententiam mutasse, quia deprehensum fuit, Præpositum exemptum esse ab Episcopi jurisdictione; ceteri quippe, Mitræ usu a Sede Apostolica donati, si Episcopi jurisdictioni subjaceant, in Episcopali Synodo Mitram simplicem dumtaxat, & non auriphrygiatam ferre permittuntur, juxta apertam decisionem Clementis IV. *in cap. Ut Apostolicæ, de privilegiis in 6.*, cujus verba sunt: *De Fratrum nostrorum consilio, præsenti decreto statuimus, ut Abbates, & alii, quibus Mitræ usus est ab eadem Sede concessus: Exempti quidem in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) Mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas, vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus, uti possint: non Exempti vero simplicibus, & albis, ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non exemptis, Mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem Sede Indulta permittunt.* Quamobrem Canonici, & alii, qui nobiliori Mitra in aliis actibus & functionibus Ecclesiasticis, ex privilegio utuntur, si eamdem in Synodo deferre gestiant, concludenter probare debent, id etiam honoris sibi specialiter & expresse, & quidem post Clementem IV., fuisse a Sede Apostolica tributum.

CAPUT XII.

De pœnis, quibus sunt obnoxii, non accedentes ad Synodum, nisi legitimo detineantur impedimento.

1 Inutiles essent leges, & contemptui expositæ, nisi simul in contumaces animadverterent; Eadem propterea jura, quæ Sacerdotes ad Synodum ire jubent, aut pœnas irrogant, aut irrogandas illis decernunt, qui parere recusant: Memorata statuta Ecclesiæ Biterrensis ejusmodi refractarios ab ingressu ecclesiæ interdicunt: Synodus Catalaunensis anni 1393., & statuta Synodalia Ecclesiæ Nanbetensis anni 1499., eosdem excommunicatione statim innodatos declarant: (*cit. tom. 4. Thesaur. nov. anecdot. col.627., 667., & 1018.*); Jus vero commune *in cap. Quod super his, de majorit. & obed.* Episcoporum arbitrio permittit, sibi subditos Abbates, & Sacerdotes *per Ecclesiasticam censuram ad Synodum venire compellere*. Unde quamvis Concilium Tridentinum *cit. cap.2. sess.24. de reform.*, ubi omnes Exemptos, & multis in casibus jam a Nobis expositis, etiam Regulares, ad Episcopalem Synodum ire debere, statuit, nullam mentionem fecerit pœnæ, inobedientibus inferendæ, merito tamen sacra Congregatio, ejusdem Interpres, censuit, posse Episcopum illorum pariter contumaciam censuris, aliisque pœnis coercere, sicuti *lib.3. cap.1. num.5.* retulimus; Siquidem quandocumque Exempti, etiamsi Regulares sint, ad Synodum accedere tenentur, cessat quoad hoc eorum exemptio, & subduntur

duntur Episcopo, perinde ac ceteri Dioecesani. Quia vero, cum is qui ad Synodum, ita cunctanter se confert, ut cum jam absoluta est, ad eam perveniat, tum qui priusquam absolvatur, a Synodo recedit, legi potius illudere, quam obedire videtur; idcirco iisdem poenis se obnoxium facit, quæ in illos latæ, aut ferendæ sunt, qui nullo modo accedunt, quemadmodum advertunt Massobrius *de Synodo Diœcesf. cap. 3. dub. 7.* & Marescottus *variar. resolut. lib. 1. cap. 52. num. 32.*

2 Nec solum potest Episcopus suam Synodum pervicaciter evitantes, Ecclesiasticis censuris irretire, sed etiam pecunia multare, quod adnotavit Pax Jordan. *lib. 8. tit. 2. num. 70.*, non enim desunt homines adeo rudes & crassi, rebusque his terrenis tam perdite addicti, ut plus a pœna pecuniaria, quam a censuris deterreantur. Ita Synodus Avenionensis, anni 1337. *cap. 8.*, viginti solidis, usualis monetæ, in ecclesiæ fabricam erogandis, illos multavit, qui ad Synodum arcessiti non advenerant; Et Synodus Meldensis, anni 1363. *cap. 4.*, similis inobedientiæ reos, suorum Beneficiorum fructibus privavit (*cit. tom. 4. anecdotor. col. 563. & 918.*). Ex mente tamen sacræ Congregationis Concilii, explicata in causa Pientina Synodi, quam *lib. 3. cap. 2. num. 8.* allegavimus, non debet Episcopus pecuniariam pœnam imponere Regularibus; Ii quippe viritim accepti, rerum temporalium proprietatem non habent, nec æquum videtur, ut pro unius, vel alterius Religiosi contumacia, Communitas, seu Monasterium pœnam subire debeat.

3 Verùm, quia omnes leges, sed præcipue Ecclesiasticæ, sanctissimæ sunt, & ne latum quidem unguem a justitia, & æquitate deflectunt, propterea a culpa, & pœna eum absolvunt, qui ex rationabili causa ad Synodum non venit. Concilium Tridentinum *cit. cap. 2. sess. 24. de reform.* ab obligatione accedendi ad Synodum Provincialem eximit Episcopos, *quibus cum evidenti periculo transfretandum sit*; Eodem igitur jure a Diœcesana Synodo sunt excusandi, qui illam, aut omnino, aut sine gravi periculo, adire nequeunt, sive ejusmodi periculum ipsis immineat ab extrinseca causa, puta a flumine, quod sit trajiciendum, aut a latronibus, viam obsidentibus; sive a causa intrinseca, puta ab adversa valetudine. Multoque magis excusandi sunt Parochi, quos, non propria, sed suarum ovium necessitas remoratur; Etenim non solum non reprehendendi, sed plurimum commendandi sunt, si ideo dumtaxat ad Synodum non accedant, quia alium non habent Sacerdotem, quem sibi in animarum Cura substituant; idque præsertim, cum in parœcia reperiuntur infirmi, tam gravi morbo laborantes, ut prudenter timeatur, ne sint cito decessuri: Quanta enim ratio a Parochis, priusquam ad Synodum se accingant, habenda sit de ægrotis, quos in parochia relinquunt, satis aperte edisserunt sanctissimi Ecclesiarum Antistites, Andreas de Albalato, Episcopus Valentinus, in sua Synodo, habita anno 1255., cujus Acta evulgavit Cardinalis de Aguirre; ait *num. 152.* (*tom. 3. pag. 511.*): *Item mandamus Sacerdotibus, vel habentibus*

bentibus Curam, quod nullus renuntiet, nisi in manibus Episcopi; Et cum venerint ad Synodum, perquirant parochias, & visitent infirmos, & dent pœnitentias, eisdem exponendo, qualiter tenentur ire ad Synodum, & si interim morerentur, sine pœnitentia non decedant. A qua Synodo cum venerint, non requisiti, visitent infirmos, & faciant quod saluti animarum noverint expedire. Constitutiones Ecclesiæ Claromontensis, anni 1268., quarum supra meminimus, in principio, hæc habent: *Item injungimus Sacerdotibus Parochialibus, qui Vicarios non habent, quod die Dominica, præcedente Synodum, diligenter inquirant publice in ecclesiis suis, si aliqui sunt infirmi in parochiis suis: Feria vero sequenti, sive antequam iter arripiant, eos visitent, etiam non requisiti, & faciant, quidquid necesse fuerit ad salutem animarum: Præcipientes in Christo, eorum visitationem fieri per Presbyteros vicinos in eadem, vel aliis ecclesiis remanentes.* Statuta Synodalia Ecclesiæ Constantiensis *cap.* 17. (*tom.* 4. *cit. anecdotorum col.* 805.) præcipiunt: *Quando vos Presbyteri ad Synodum venire debetis, die Dominica præcedente, publice inquiratis in parochia, si qui sint infirmi, & ea die, vel sequenti feria, vel antequam iter arripiatis, & non requisiti visitetis eos.* Ex his, aliisque sexcentis hujus generis monumentis, addiscere debent Parochi, quam solicitos eos esse, oporteat, de æterna salute suarum ovium, quæ in extremo versantur temporalis vitæ discrimine; cui propterea cum per alium consulere nequeunt, licite, & sancte se a Synodo subtrahunt.

4 Non idcirco tamen, quod quispiam legitimo detineatur impedimento, potest sua auctoritate, se ab accedendi obligatione absolvere, sed causam, cur non accedit, debet Episcopo significare, a Judicibus, ad id deputatis, absoluta Synodo, examinandam; & quo validius suam absentiam excuset, poterit ad Synodum mittere Procuratorem, qui omnes impedimenti, quo detinetur, circumstantias, melius, quam per litteras fieret, Synodo aperiat, quod scribit Fagnanus *in suis commentariis mss. ad cap.* 2. *sess.* 24. *de reform.*, inquiens: *Qui vero verentur accedere, ex sententia Congregationis, poterunt mittere Procuratorem ad excusandum se.* Idemque de Conciliis Provincialibus sancitum invenimus in Concilio Parisiensi anno 1346. celebrato, Præside Guillelmo Archiepiscopo Senonensi, in cujus *cap.* 6. habetur: *Illi, qui ad Provinciale Concilium venire tenentur, si propter impedimentum canonicum remaneant, se excusent per idoneum Nuntium litteratorie destinatum, qui possit facere fidem per juramentum, de impedimento canonico, super quo etiam debet habere mandatum.* (*tom.* 7. *collect. Hard. col.* 1681.) Opinatur præterea Bottus *cit. part.* 2. *num.* 42. legitime impeditum posse constituere Procuratorem, non solum, ut ejus absentiam excuset, sed ut Synodo ejus nomine intersit. At hæc opinio, quæ ceteroquin arrisit Massobrio *cap.* 3. *dub.* 6., a Nobis improbatur & rejicitur; an autem id jure fiat, mox patebit. In electionibus Ecclesiasticis jus esse absenti, legitimo detento impedimento, constituere Procuratorem, qui ejus nomine suffragium ferat, constat *ex cap. Quia propter §. Illud autem, de elect. &*

cap. Si

cap. Si quis justo, *in princ. eod. in 6.*; Est tamen necesse, ut Procurator sit de gremio Capituli, ne secus Capituli secreta pandantur extraneo, quod in citatis textibus pariter decernitur; Sed, quia hæc Constitutio emanavit in favorem Capitularium, est in eorumdem facultate, favori suo renuntiare, & extraneum Procuratorem admittere, sicuti *in cit. cap. Si quis justo*, *verb. Nolente Capitulo* observat Glossa, docentque Panormitanus *in cap. Quia propter §. Illud*, *num.* 2 Layman *num.* 1. Pirhing. *ad lib.* 1. *Decretal. tit. de elect. num.* 148.; Et generatim loquendo, nunquam adstringi posse Universitatem, seu Collegium ad admittendum Procuratorem extraneum, tradit Joannes Andreas *in cap. Quod alicui*, 67. *num.* 17. *de R. J. in 6.*, quia non potest unquam compelli, ad aperiendum Collegii negotia iis, qui de Collegii gremio non sunt *l. Mercatores* 4. *C. de commerc. & mercator.*; Quod si nullus de Collegio velit pro absente Procuratoris munus suscipere, & extraneus a Collegio non admittatur, sibi, & suæ absentiæ causæ imputare debet absens, si pro ea vice, suffragio careat, quemadmodum citati Doctores perpendunt. Procurator autem de gremio Capituli, ad eligendum constitutus, si habeat speciale mandatum ad eligendam certam personam, illam, nomine absentis, tenetur eligere, etiamsi proprio nomine, aliam duxerit eligendam; si vero constitutus sit cum generali mandato eligendi, quem digniorem existimaverit, non potest unum suo, alterum procuratorio nomine eligere, sed utrumque suffragium debet in unam eamdemque personam conferre, sicuti diserte statuitur *in cit. cap. Si quis justo.*, *§. Porro*, *de elect. in 6.*

5 Quibus præmissis; Cum Episcopi in Conciliis Generalibus votum habeant decisivum, & præterea solemni jurejurando, in sua consecratione præstito, promiserint, se Concilium adituros, *nisi præpediti fuerint canonica præpeditione*, juxta juramenti formam, statutam *in cap. Ego N.*, *de jurejur.*, disputant Doctores: an Episcopus, legitime impeditus, possit ad Concilium mittere Procuratorem: an necesse sit, ut ejusmodi Procurator assumatur e coetu Episcoporum: an vocem decisivam, an autem mere consultivam habeat: an saltem locum obtineat in sessionibus: an demum Episcopus, alterius Episcopi Procurator, duo ferre valeat suffragia. De hisce quæstionibus, quas uberrime tractat Cardinalis Jacobatius *de Conciliis lib.* 2. decertatum fuit in Concilio Tridentino, quemadmodum narrant Cardinalis Pallavicinus *in Concilii hist. lib.* 21. *cap.* 1. & Joannes Stoz *in succincta relatione historica*, *de Gestis in Concilio Tridentino*, *section.* 4. *artic.* 23. *§.* 10. *punct.* 2. *a num.* 328. *ad* 333. Sed cum, jubentibus Apostolicis Legatis, singulæ discussæ fuerint a selectis sacrorum Canonum Peritis, hi fere unanimiter censuerunt, integrum quidem esse Episcopis, legitime absentibus, suos Procuratores ad Concilium mittere, sed Procuratoribus neque decisivam, neque consultivam vocem, neque locum in sessionibus, de jure competere; omnem demum controversiam composuit Pius IV., concedendo absentium Episcoporum Procuratoribus votum mere consultivum.

6 Secus

6 Secus est de Conciliis Provincialibus, in his quippe Procuratores Episcoporum absentium votum habent consultivum, &, annuente Concilio, habere possunt etiam decisivum, sicuti respondit sacra Congregatio Concilii *in Salernitana 19. Aprilis 1596.* (*lib.8. decretor. pag.174.*) his verbis: *Episcoporum Procuratores posse etiam decisivam vocem habere, si Concilio Provinciali placuerit*. Quam responsionem vetustissima Provincialium Conciliorum comprobat consuetudo: Etenim Concilium Arelatense II., circa annum 452. coactum, ita Episcopos vocatos ad Concilium venire jussit, ut legitime impeditis, alium, loco sui, mittere permiserit: *Si quis*, ait *can.18.*, *commonitus, infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat:* (*tom. 2. collect. Hard. col. 774.*) Et Avitus Episcopus Viennensis in epistola *tractoria*, qua scilicet Viennensis provinciæ Episcopos ad Concilium Epaonense anni 517. invitavit, atque præcepti vinculo quodammodo traxit, inquit: *Sed si forte, quod Deus avertat, tanta cuicumque acerbitas corporeæ infirmitatis ingruerit, ut spirituale desiderium carnali vincatur incommodo, duos Presbyteros magnæ, ac probabilis vitæ, mandati instructione firmatos, Fratribus pro se præsentare procuret. Sed tales dignetur eligere, quos Episcoporum Concilio, non minus scientia, quam reverentia jure faciat interesse, cum quibus delectet summos Pontifices conferre sermonem, quos ad definitiones pro Episcopo suo sanciendas, subscribendasque, cum fuerit solertia eligi, sit auctoritas legi: sed istud non extorqueat, nisi summa necessitas*. (*collect. Harduin. tom.2. col.* 1045.) Discriminis hac in re rationem, inter Concilium Generale, & Provinciale attigerunt juris canonici Periti, qui præfatos articulos in Concilio Tridentino examinarunt; Illi siquidem, si vera narrat citatus Stoz, ideo absentium Episcoporum Procuratores a jure suffragandi repulerunt, quia, inquiebant, canones, & decreta, quæ a Concilio OEcumenico conduntur, propter eorum infallibilem auctoritatem, censentur quodammodo prodire a Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus eloquitur per os Pastorum, quos posuit regere Ecclesiam Dei, & non per alios, nullam Dominici gregis custodiam habentes, nisi etiam istis loquendi prærogativam concesserit supremus Ecclesiæ Pastor, ac totius gregis Moderator, idest Romanus Pontifex. Hæc autem ratio non urget, cum sermo est de Conciliis Provincialibus, quorum decreta nec obstringunt universam Ecclesiam, neque infallibilem auctoritatem habent, & plerumque nihil de rebus, Fide Divina credendis, definiunt.

7 Eodem modo, quo de Provinciali, ratiocinatur Bottus de Synodo Diœcesana; at longe diversa est utriusque ratio: Etenim in Synodo Diœcesana solus Episcopus est Judex, & Legislator, ipse suo nomine decreta facit & promulgat, & quamvis astantium consilium exposcat, non tamen cogitur illud sequi; ex quo fit, ut admissio Procuratorum nihil prorsus ad Synodi utilitatem conferre valeat. Ad hæc aut in Procuratorem eligitur, qui alias non esset Synodo interfuturus, & hic potest repelli tanquam extraneus; aut eligitur, qui jam suo jure Synodo intervenit, &

hic certe non poteſt unum conſilium, ſuo, aliud abſentis nomine, Epiſcopo præbere; Eaque propter inutile & ſupervacaneum eſt, ut abſentis quoque perſonam in Synodo repræſentet. Quare concludendum, exiſtimamus, abſentium Procuratoribus nullum patere aditum ad Dioeceſanam Synodum, niſi illum iiſdem aperiat, quæ jamdiu ita in dioeceſi inoleverit, conſuetudo.

LIBER

LIBER IV.

De Officialibus, seu Ministris Synodi, suam nimirum operam Synodo præstantibus, aliisque, qui pro futuris eventibus in Synodo eliguntur.

CAPUT I.

De Officialibus primi generis.

1 IN Cæremoniali Episcoporum *lib.* 1. *cap.* 31. ubi sermo fit de Synodo Diœcesana habetur: *Officiales quoque, & ministri necessarii deputandi sunt in hujusmodi Conciliis, veluti Notarii, Ostiarii, Magistri cæremoniarum, & alii, ut habetur in Concilio Toletano IV. can.* 4. Ejusmodi Officiales sigillatim enumerat Gavantus *in praxi Diœcesf. Synodi cap.* 18. *& plurib. seqq.*, quorum aliquos eligendos, affirmat, ab Episcopo ante Synodum, alios in congregatione Consultorum, priusquam incipiant Synodales sessiones, in prima sessione postea promulgandos, quemadmodum idem Gavantus *part.* 2. *sess.* 1. tradit; singulos & Nos recensebimus, sed qui minoris momenti sunt, cursim indicabimus. Ante Synodum destinare debet Episcopus Præfectum hospitiorum, cum sociis, de quibus idem Gavantus *cap.* 8.; Eorum interest omnem adhibere diligentiam, ut Clerici, ad Synodum venientes, honestis excipiantur hospitiis, aut diversoria in civitate inveniant, eorum statui congruentia.

2 In congregatione Consultorum unus pariter, vel duo destinantur Promotores, unus Urbanus, Foraneus alter, quorum munus est urgere actiones Synodales, seu insistere, ut omnia, quæ in Synodo facienda sunt, celeriter, & fructuose perficiantur. Eligitur Synodi Secretarius, quem, monente Gavanto *cap.* 20., decet, esse aliquem ex Canonicis ecclesiæ Cathedralis, isque alium, quem maluerit, sibi socium, seu coadjutorem adsciscet; qui quidem Secretarii socius, etiam *Lector* appellatur, eo quod ei onus incumbat, alta voce legendi Synodi decreta. Ad Secretarium autem spectat: primò, curare, ut pridie, quam Synodus inchoetur, futuræ sessionis edictum affigatur valvis ecclesiæ: secundò, ante primam sessionem, nominatim, ut moris est, vocare Canonicos ecclesiæ Cathedralis, & insigniorum Collegiatarum; & ne nimium defatigetur, potest committere suo Coadjutori, ut ceteros de Clero vocet: tertiò, præparare schedulas pro scrutinio, de quo mox, aliaque peragere, quæ a Gavanto *cit.loc.* describuntur.

3 Deputatur insuper Notarius Synodi, qui solet esse Episcopi Cancellarius: hic absentes notat, ut, nisi postea a Judicibus excusentur, puniantur: singulorum, qui Fidei professionem emittunt, nomina scribit: atque in fine cujuslibet sessionis, rogatus a Promotore, ut de iis, quæ gesta sunt, instrumentum conficiat, respondet, se facturum, simulque aliquos de Clero vocat in testes, quorum nomina in tabulas refert. Designantur præterea Præfecti Synodalis disciplinæ, & scrutinii, hoc est aliquot Sacerdotes maturæ ætatis, prudentia & pietate conspicui, quorum officium sit, omnes Clericos singulatim ad se arcessere, ac cujuslibet mores, & vivendi rationem investigare; utque facilius huic muneri faciant satis, solet unicuique Præfecto certa pars Cleri, in schedula descripta, committi examinanda, aliaque schedula tradi, in qua quædam adnotantur, de quibus, Episcopus vult, specialius inquiri. Absoluto autem scrutinio, omnia ad Episcopum referentur, ac quilibet ex Præfectis, peracti a se scrutinii Acta, propria manu subscripta, Episcopo tradet, sicuti monet Gavantus *cap.* 23.

4 Ad evitandas turbas, & præcavendos tumultus, qui certe fierent, si singulis de Clero venia daretur reclamandi, adversus decreta, quæ in Synodo promulgantur, solet Episcopus aliquem constituere totius Cleri Procuratorem, qui omnium nomine, ea tamen, qua decet modestia, & reverentia, dicat in Synodo, quæ Clero displicent, quæque ex iis, quæ aut statuta, aut statuenda sunt, difficiliora, & aspera videantur; simulque modum suggerat, quo illa emolliri, Clerus optaret; omnia porro, quæ nomine Cleri petierit, scripta tradat Synodi Secretario; Gavantus *cap.* 25.

5 Inter Synodi Officiales enumerat Gavantus Confessarios, ab Episcopo pro Synodo destinatos, quibus valde congruum esse, ait, ut Episcopus, præsertim in sua prima Synodo, totam deleget potestatem, qua ipse potitur, ne ea quidem sibi retenta, quam habet a Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.*, absolvendi videlicet a casibus occultis, Sedi Apostolicæ reservatis, & dispensandi in irregularitatibus, provenientibus ex delicto occulto, illa excepta, quæ oritur ex homicidio voluntario. Caveat tamen Episcopus, ne præfatis Confessariis potestatem faciat absolvendi ab hæresi externa, quantumvis occulta; siquidem non solum, virtute Tridentini, non posset ejusmodi facultatem alteri delegare, sed hodie per bullam in Cœna Domini legi consuetam, potestas absolvendi ab hæresi est ipsimet Episcopo omnino adempta, quemadmodum a S. Pio V. Gregorio XIII. & Clemente VIII. declaratum fuisse, testantur Toletus, Guttierez, Ugolinus, & alii apud Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 11. *num.* 26. & Suarez *de censuris disput.* 21. *sect.* 3. *num.* 5. & constat ex tertia propositione, proscripta ab Alexandro VII., in qua, saltem indirecte, damnari sententiam, adstruentem Episcopo facultatem absolvendi ab hæresi occulta, notat ibidem Dominicus Viva; de qua re plenius suo loco.

6 Confessariis adduntur Concionatores, ad hoc electi, ut totius dioecesis

cesis Clerum, simul coadunatum, opportune instruant, redarguant, hortentur, ac pabulo Divini verbi reficiant, nisi ipsemet Episcopus velit id muneris in se suscipere, quod profecto, & maxime utile, & summopere laudabile foret.

7 Officiales itidem, Synodo necessarii, sunt Magistri cæremoniarum, ut omnia, quæ in Synodo fiunt, debito ritu, cultu, & majestate peragantur. Necessarii quoque reputantur Ostiarii, qui præsint ecclesiæ januis, & Laicis, sine strepitu, ingressum prohibeant, & cum incipienda est Synodus, ecclesiæ fores obserent; ejusmodi Ostiarios esse debere viros graves, notat Gavantus *cap.* 29., quia ad ipsos spectat, sessionum tempore, Clericos, quos forte videant ecclesiam pervagantes, aut secum invicem colloquentes, admonere.

8. Officialibus Synodi attexit idem Gavantus OEconomum, qui solet esse Præfectus domus Episcopi, cujus est exigere Cathedraticum, quod in plerisque locis, Synodi tempore, est Episcopo solvendum. Ac tandem mentionem facit de Judicibus querelarum, & excusationum, quorum officium est peculiariter considerandum.

CAPUT II.

De Judicibus querelarum, & excusationum.

1 INter ceteras Episcopalis muneris curas, ab Ecclesiæ incunabulis, una, & non infima, fuit Clericorum, Laicorumque jurgia audire, & componere, subortasque inter eos lites, sine forensi strepitu, dirimere. Quo vero sanctiora Episcoporum judicia forent, in ecclesiis, & Synodis, adstante Sacerdotum senatu, plerumque exercebantur; quocirca non immerito Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 75. *num.* 4., speciem quamdam, & imaginem Curiæ, seu Tribunalis Ecclesiastici, Dioecesanas Synodos præsetulisse, asserit. Neque solum civiles controversiæ, sed etiam causæ criminales ad Episcopales Synodos deferebantur, ut perpetrati delicti rei, Synodali sententia debitam subirent poenam, cujus rei indubiam fidem facit Cyprianus *epist.* 12. *&* 49. Inter Dioecesanas Synodos Landavenses, quinque reperimus, hanc unicam ob causam coactas, ut sententiam ferrent in quosdam, qui homicidium, perjurium, & incestum commiserant; & insuper alias duas, in quibus poena decreta est, in alios, qui Ecclesiæ patrimonium invaserant, & Episcopi familiam injuriis lacessiverant, sicuti legi potest in earumdem Actis, collectis ab Henrico Spelman. *Concil. Britann. tom.* 1. *a pag.* 381. *ad* 386. & VVilkins *tom.* 1. *pag.* 17. Neque poenæ, a Synodis irrogatæ, erant mere spirituales censurarum, quemadmodum garriunt, qui Ecclesiasticam jurisdictionem impugnant, sed quandoque erant mere temporales, quod factum præcipue legimus in postrema ex citatis Landavensibus Synodis,

nodis, ubi Rex Brochvail, cujus familia læserat familiam Episcopi, nulla irretitus fuit censura, sed damnatus dumtaxat ad erogandum *pretium faciei suæ longitudine, & latitudine in puro auro*.

2 Hanc, quam exponimus, disciplinam maxime viguisse sæculo XI., colligimus ex formula celebrandi Dioecesanam Synodum, a Burchardo relata, & Concilio Salegunstadiensi anni 1022. adscripta, cujus supra *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 1. meminimus; In ea quippe præscribitur, ut Episcopus, suæ Synodi initio, ita Presbyteros alloquatur: *Deinde vos simili obtestatione conjuro, ut nullus vestrum in judicando, aut personam accipiat, aut quolibet favore, aut munere pulsatus, a veritate discedat. Sed cum tanta pietate, quidquid cuivis se judicandum intulerit, retractate, ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate rigor nostri ordinis, vel solicitudo tepescat*. Statimque ordo subnectitur, in causis audiendis servandus, qui erat ejusmodi: Prima die expediebantur causæ Clericorum, & ideo post Episcopi admonitionem subditur: *Post hanc exhortationem quisquis Clericorum velit, querelam conferat*: Secunda die propositæ a Laicis quæstiones dirimebantur, unde post preces, secundæ sessioni præmittendas, ibidem legitur: *Tunc si Clerici querelam non habent conferendam, Laici intromittantur ... quisquis ex Laicis habet querelam, proferat*. Quod si non omnes, secunda die absolvi potuerant, proponebantur tertia die: *Si quæ sint quæstiones, vel querelæ, conferantur, & sic Synodus tertiæ diei solvatur*; Hæc autem omnia evidenter evincunt, plurimas tunc temporis fuisse Clericorum, Laicorumque controversias, ad Synodum definiendas delatas.

3 Ex hac antiqua disciplina ortum habuit, ut Episcopus in Synodo duos, vel tres, una cum suo Vicario Generali, deputet Judices, qui criminales querelas excipiant, & civiles lites audiant, ac summario judicio, de utrisque causis sententiam proferant; Ad eosdem Judices pertinet, quæstiones, circa ordinem sedendi, seu præcedendi, inter Congregatos forte excitatas, brevi manu (ut dici solet) ita componere, ut nulli præjudicium inferatur; ad eos pariter deferendæ sunt excusationes eorum, qui ad Synodum non accesserunt, finita Synodo, deinde examinandæ.

4 Licet autem hodie primum, & potissimum munus prædictorum Judicum fere conquiescat, quia fere impossibile est, ut Clericorum, aut Laicorum causæ in Synodo terminentur; Adeo enim mutati sunt hominum mores, ut contendentes inter se Partes summarium judicium effugiant, omnemque telam, seu ordinem judiciarium exacte, atque ad unguem servari exoptent, ex quo fit, ut Vicarii Generalis tribunal libentius adeant; non idcirco tamen eorumdem Judicum electio est censenda superflua; tum quia, uti animadvertunt Bottus *part.* 3. *art.* 7. & Massobrius *cap.* 4. *dub.* 19. adhuc possent, si qui vellent, litis sumptibus parcere, suasque causas celeriter expedire, Judices Synodales adire, eorumque

rumque judicio acquiescere: tum quia necessarii reputantur ad servandam antiquæ disciplinæ memoriam, atque ad alia duo explenda munia, quæ illis pariter diximus demandata.

CAPUT III.

De Testibus Synodalibus.

1 DIsseruimus hactenus de Officialibus, Synodo inservientibus, uberius nunc est de aliis agendum, qui in Synodo eliguntur, ut in posterum adhibeantur. Præcipuum inter istos locum obtinent Testes Synodales, homines scilicet probatæ fidei, ab Episcopo in Synodo designati, ut custodes quodammodo sint decretorum, quæ a Synodo eduntur; Eorum quippe officium est diœcesim subinde perlustrare, atque animadvertere, an quidquam alicubi contra Synodi decreta fiat, & omnia in futura Synodo Episcopo referre, sicuti recte tradunt Du-Cange *in glossario*, *verb.* *Testes Synodales*, Cironius *observat. jur. Canon. lib.* 1. *cap.* 18. Thomassin. *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 76. *n.* 8. *& cap.*79. *num.*9. *& seq.* Janus a Costa *ad cap.* 1. *tit.*31. *Decretal. pag.*156. Altaserra *de jurisdict. Ecclesiast. lib.* 2. *cap.* 19.

2 Sunt, qui Synodalium Testium originem referant *ad Periodeutas*, de quibus in can. 57. Concilii Laodiceni (*tom.*1. *collect. Harduin. col.*792.) Verum *Periodeutæ* dicebantur, qui, Episcopi vice diœcesim circumeuntes visitabant, ejusque vicario nomine, non sine profecto jurisdictionis exercitio, decreta condebant; quocirca diœcesis Visitatores, qui græce *Periodeutæ*, latine *Circuitores* dicti sunt, quemadmodum & Episcoporum Visitationes, *Circuitiones* passim appellatæ, præsertim *in capitular. Caroli Calvi tit.* 5. *cap.* 4. (*ex recens. Baluz. tom.* 2. *capitular. col.* 23.) Ac propterea procuratio, quæ visitanti Episcopo jam tum debebatur, *Circada* est vocata, quod observavit Du-Cangius *in glossario* verb. *Circatores*; nostri vero Testes Synodales diœcesim perlustrant quidem, sed absque ullius prorsus jurisdictionis exercitio, sicuti mox audiemus. Vera Synodalium Testium lineamenta nobis exhibet Hincmarus Archiepiscopus Remensis, qui medio sæculo IX. florebat; is quippe *oper. tom.* 1. *pag.* 716. nonnullis præmissis, a suo Clero custodiendis, statim subjungit: *Hæc omni anno investiganda sunt a Magistris, & Decanis Presbyteris per singulas matrices ecclesias, & per Capellas parochiæ nostræ, & nobis kalendis Juliis renuntianda; similiter etiam investigandum, & renuntiandum est nobis, qualiter observentur, & custodiantur illa, quæ capitulatim observanda Presbyteris dedimus.*

3 Adumbrata ab Hincmaro Synodalium Testium lineamenta clarius explicavit Regino, Abbas Prumiensis, qui, labente eodem sæculo IX. scripsit: Modum, & formam describens Regino *lib.* 2. *de Eccl. disc. cap.*2. visitandæ ab Episcopo diœcesis, illud inter cetera faciendum monet, ut in qua-

in qualibet rurali parochia quædam veluti particularis Synodus congregetur, ex omnibus ejusdem parœciæ Sacerdotibus, Clericis, aliisque gravibus & prudentibus viris, e quibus septem ab Episcopo, ait, seligendos Testes Synodales, qui juramento constricti ad renuntiandum quidquid explorati habeant, sigillatim ab eodem Episcopo interrogentur de criminibus, & abusibus, in ea parœcia grassantibus. Secundum hanc formulam suas visitationes instituisse Uldaricum, Episcopum Augustanum, narrat Gerardus, Scriptor sæculi x. *in ejus vita*, apud Mabillon. *Act. Benedict. pag.* 432. & Baluzius *ad Reginonem pag.* 533. se opinari, asserit, eamdem formulam, per omnes Occidentis regiones fuisse receptam; atque inde factum est, ut Burchardus, & Gratianus, suo quisque Decreto, hunc canonem inseruerint: *Episcopus, in Synodo residens, post congruam allocutionem, septem ex plebe ipsius parochiæ, vel eo amplius, prout viderit expedire, maturiores, honestiores, atque veraciores viros in medium debet evocare, & allatis Sanctorum pignoribus unumquemque illorum tali sacramento constringat. A modo in antea quidquid nosti, aut audisti, aut postmodum inquisiturus es, quod contra Dei voluntatem, & rectam Christianitatem in ista parochia factum sit, aut futurum erit, ..., nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pretium, nec propter parentelam ullatenus celes Episcopum*; Burchardus *lib.* 1. *cap.* 91. *&* 92. Gratian. *can.* 7. *caus.* 35. *q.* 6.

4 Ne vero hæc salubris disciplina, quæ fortasse sæculo XII. remitti cœperat, obsolesceret, Innocentius III. in Concilio Lateranensi *cap.* 6. (*tom.* 7. *collect. Harduin. col.* 23.) mandavit, ut in Synodis Provincialibus, quotannis celebrandis, Synodales Testes pro qualibet e provinciæ diœcesibus constituerentur, ut unusquisque sibi commissam perlustraret, quodque corrigendum deprehenderet, ad futuram Provincialem Synodum deferret: *Per singulas diœceses* (ait) *statuant idoneas personas, providas videlicet, & honestas, quæ per totum annum, simpliciter, & de plano, absque ulla jurisdictione, sollicite investigent, quæ correctione, vel reformatione sint digna; & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti: ut super his, & aliis, prout utilitati, & honestati congruerit, provida deliberatione, procedant; & quæ statuerint, faciant observari.*

5 Quamquam autem Innocentius III. de solis meminerit Testibus, a Provinciali Synodo designandis, non propterea tamen antiquum morem abrogavit, ut a quolibet etiam Episcopo in sua Diœcesana Synodo deputarentur; quare posteriora Concilia, se ad Innocentii instituta, ut par erat, componentia, in utriusque sacris Comitiis Testes designandos, aut expresse edicunt, aut certum & usitatum jam ponunt. Concilium Saltzburgense, habitum anno 1420. *cap.* 2. (*collect. Harduini tom.* 8. *col.* 960.) sancivit: *Sacro approbante Concilio, ordinamus, ut omnes & singuli nostri Suffraganei, in proximis ipsorum Synodis, prout & nos in nostra proxima Synodo Saltzburgensi ordinabimus, sub pœna suspensionis a Pontificali officio,*

ficio, studeant personas idoneas, probas videlicet, & honestas, in Testes publicos, sive Synodales ordinare, qui per totum annum simpliciter, & de plano, absque ulla Jurisdictione, sollicite investigent, quæ correctione & reformatione sint digna; & ea fideliter referant ad Provinciale Concilium, aut Synodum Episcopalem, ut correctione digna, animadversione congrua puniantur. S. Carolus Borromæus in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. anni 1576. *part. 3. cap. 6.* decrevit: *Ut Testium Synodalium munus, sicubi intermissum est, restituatur; atque non nomine solum, sed certis officii partibus recte per eos geratur, quibus in Synodo, vel Provinciali, vel Diœcesana, committetur.* Concilium Avenionense anni 1594. *cap.* 4. (*collect. Harduini tom.* 10. *col.* 1838.) idem, ac fere totidem verbis repetit, quod S. Carolus sanciverat.

6 Ut porro sine mendacio & dolo munus suum expleant, antequam illud assumant, jurisjurandi religione electi Testes obstringuntur, ad omnia, quæ resciverint, & emendanda existimaverint, ingenue & sincere Episcopo renuntianda, juxta juramenti formam, statutam in Synodo Diœcesana Saltzburgensi, habita post prædictam Provincialem, eodem anno 1420.; quæ extat *eod. tom.* 4. *Harduini col.* 981. aliamque similem, præscriptam a S. Carolo Borromæo *eod. cit. cap. 6. Concilii Provincialis Mediolanensis IV.* de qua etiam Gonzalez *in cap. Pervenit, litt. C., de Testibus cogendis*, quæque non multum discrepant ab ea, quæ habetur *in alleg. can. Episcopus in Synodo*.

7 Sæpius laudatus Franciscus Bonhomius, in suis decretis generalibus reformationis Ecclesiasticæ *edit. Colon. ann.* 1585. postquam plurimum commendavit Synodalium Testium utilitatem, *pag.* 119. formam & ipse exhibet juramenti, ab illis præstandi. Ratione autem emissi juramenti Testes Synodales recensentur quodammodo inter publicos Officiales, quibus in iis, quæ pertinent ad munus, ad quod sunt a Republica destinati, plena fides habetur; quod tamen ita limitandum, docet Massobrius *de Synodo Diœces. cap. 4. dub. 26. & tribus seqq.* ut non procedat, cum, aut agitur de crimine, gravi pœna coercendo, aut, cum de crimine denuntiatus, se alias insontem probat, quo in eventu puniendus est Testis, tanquam perjurus.

8 Verum ea est rerum humanarum conditio, ut non omnia, quæ optima sunt, semper in praxim deduci valeant. Synodalium Testium utilitatem jure meritoque extollunt sanctissimi Ecclesiæ Canones, eamque optime cognovit S. Thuribius in sexta Synodo Diœcesana Limensi, habita anno 1590. *cap.* 13. (*tom.* 4. *collect. Cardinalis de Aguirre. pag.* 453.) inquiens: *Ratio, ob quam sancti Patres juste & sancte instituerunt, ut Synodi singulis annis fierent, erat, ut in eis tractetur correctio & emendatio malorum morum, atque bonorum reformatio, & ut in eis constituatur, quod expedit ad bonum regimen animarum, & de rebus, ad Episcopatus pertinentibus, & quod, ut ordinaretur, & fieret in eisdem Synodis, cum majori efficacia adimpleretur, ac desi-*

ac desideratum sortitetur effectum, statuerunt, ut singulis Episcopatibus constituerentur, & nominarentur Testes Synodales personæ idoneæ, & bonæ; quæ, per totum Archiepiscopatum, quisque in districtu, sibi assignato, magna diligentia inquirant, qualiter servetur & adimpleatur, quod in Synodis statutum, & praeceptum est; & nemo profecto est adeo hebetis ingenii, qui non videat, quantum illorum opera ad rectam conferret dioecesis administrationem; multis siquidem malis obviam iretur, si Episcopus ex relatione hominum integerrimæ fidei illa præsciret. Et nihilominus difficile, ne impossibile dicam, est, hujusmodi homines invenire, qui velint id muneris capessere; Enimvero quanquam, ut omnem ab illis arcerent invidiam, jamdiu cœperint Episcopi Testium nomina in Synodo non publicare, eorumque juramentum secreto excipere, quod & fieri permisit citatus Bonhomius, & a multis Episcopis factum, asserit Gavantus *in sua praxi in annot. ad cap.* 33. Non propterea tamen, quos exoptassent, allicere potuerunt ad prædictum munus acceptandum; Præsto siquidem ii essent, qui illud affectarent, ut charitatis, & zeli prætextu possent pro libito huic, aut illi sibi inviso falsum crimen appingere; sed viri vere probi & integerrimi, qui, omni sepósito humano affectu, veritatem investigent, eamque sincere Episcopo, solo Charitatis studio, aperiant, desiderari quidem possunt, sperari tamen non possunt. Quare, ut ait Piasecus *in praxi Episcopali part.* 2. *cap.* 2. *num.* 9. Sinodales Testes fere ubique desueverunt, in eorumque locum suffecti sunt Fiscales Episcoporum, & Decani, hoc est Vicarii Foranei, qui utique, quemadmodum bene animadvertit Van-Espen *jur. Eccles. univ. tom.*1. *part.* 1. *tit.* 18. *cap.* 3. *num.* 14. si doctrina, pietate, prudentia, & zelo præstarent, ac munus suum diligenter obirent, Synodalium Testium defectum supplerent & compensarent.

CAPUT IV.

De Punctatoribus.

I Compertum est omnibus, in historia Ecclesiastica vel mediocriter versatis, nomina Beneficiorum, & Præbendarum incognita fuisse prioribus Ecclesiæ sæculis, cum bonorum, & redituum omnium Ecclesiasticorum cura & administratio ad solos pertinebat Episcopos, a quibus, statis temporibus, juxta præscriptam a sacris Canonibus mensuram, inter Clericos dividebantur; Quia vero hujusmodi divisio singulis mensibus fiebat, ideo *mensurna* appellata est a S. Cypriano *epist.* 28. Erectis deinde Beneficiis, & cuique Clericorum sua assignata Præbenda, ex cujus fructibus, quoad viveret, aleretur, ne Præbendam assequuti ab Ecclesiæ servitio se impune subtraherent, loco divisionum mensurnarum, institutæ sunt distributiones quotidianæ, certæ videlicet redituum portiones, ex singulorum Præbendis plerumque detractæ, illis dumtaxat erogan-

erogandæ, qui Divinis interfunt. Et ne hæc ipsa disciplina pedetentim relaxaretur, Bonifacius VIII. *in cap. unico, de Clericis non residentibus, in 6.* omnem illi contrariam consuetudinem, quæ jam alicubi cœperat inolescere, tanquam abusum & corruptelam improbavit, statuitque, ut in nullo rerum eventu quotidianas distributiones lucretur, qui reipsa Horis Canonicis, ceterisque Ecclesiasticis functionibus non adest, iis solum exceptis, *quos infirmitas, seu justa & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens ecclesiæ utilitas excusaret*; ubi nomine *justæ, & rationabilis corporalis necessitatis*, Doctores intelligunt injustam detentionem in carcere, injustam excommunicationem, aliamve censuram, & grave periculum, ab insidiante inimico imminens Beneficiario, si domo egrediatur; quemadmodum nomine utilitatis ecclesiæ solam venire utilitatem ejus particularis ecclesiæ, ubi quis Beneficium possidet, & verosimilius etiam Ecclesiæ universalis, iidem Doctores communiter tradunt; recte simul notantes, neminem, ab infirmitate, aliave ex indicatis causis impeditum a suo ministerio, ecclesiæ præstando, lucrari quotidianas distributiones, nisi antea consueverit eidem inservire, ac Divinis Officiis interesse; quæ omnia enucleate explicantur a Covarr. *lib.* 3. *var. cap.* 13. Moneta *de distribut. quotidian. part.* 2. *a quæst.* 5. *usque ad* 18. Vasquez *opuscul. de Benefic. cap.* 4. Garcia *de Benefic. part.* 7. *cap.* 13. Pirhing *ad tit.* 4. *lib.* 3. *Decretal. sect.* 2. *per tot.* Bonifacii Constitutionem instauravit Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.*; & quo religiosius custodiretur, omnem prohibuit inter Beneficiarios *collusionem, seu remissionem*, vetuit nimirum, ne Beneficiarii aut amissas ab absentibus distributiones, quæ præsentibus accrescunt, ullo pacto condonent; aut de illis condonandis, seu postquam præsentibus traditæ sunt, restituendis, quoquo modo inter se paciscantur, de qua re iidem citati Doctores, aliique apud Barbosam *in collectan. ad idem Tridentini cap. num.* 108. *& seqq.*

2 Verum facile eluderentur tot salutares Constitutiones, nisi in singulis Cathedralibus, & Collegiatis ecclesiis certi & designati forent Canonici, seu alio quocumque nomine nuncupentur, Beneficiarii, quibus onus incumberet accurate adnotandi, quotquot in Choro, aliisque sacris functionibus desiderantur, & quibus nominatim diebus, aut a qua speciatim Divini Officii parte hic, aut ille se subducat. Qui vero ad ejusmodi munus destinantur, olim dictos fuisse *Obedientiales*, quasi ex mera obedientia, invisum munus subirent, inquirendi in aliorum negligentiam, ex quodam diplomate Innocentii III. colligi autumat Petrus Morettus in suo opere *de ritu dandi Presbyterium part.* 1. *sect.* 5. *num.* 3. Nunc autem communiter vulgo dicuntur *Punctatores*; atque ad id muneris, in singulis ecclesiis duo plerumque deliguntur, tum ut uno impedito, alter non desit, tum potissimum, ut alicujus a Choro absentiam ambo uniformiter testantes, omnem a se removeant suspicionem fraudis; Ex his duobus, unum deputandum a Capitulo, alterum ab Episcopo, decrevit

S. Carolus Borromæus in primo Concilio Provinciali Mediolanensi, *tit. de officio Punctatoris* (*part. 1. Act. Eccl. Mediol. pag. 29.*): *Ut autem hoc officium melius exerceatur, neminique aliquid injuste aut remitti, aut adimi possit, præter delectum a Capitulo, alter Punctator ab Episcopo creetur*; quibus vestigiis laudabiliter & sancte plures alii Episcopi inhæserunt.

3 Neque hac sola diligentia contentus S. Carolus, in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. *par. 2.* (*Act. Eccl. Mediolan. par. 1. pag. 160.*) juramentum ab iisdem præstari, voluit, hisce verbis conceptum: *Ego N. Punctatoris officium, quod suscepi, per hæc sancta Dei Euangelia juratus, sancte promitto ac spondeo, me fideliter & sincere, quantum in me est, executurum. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Euangelia*; *Vel si juret super sacras Reliquias: & hæc Sanctorum pignora*. Atque universim loquendo, electos in Punctatores, priusquam officium assumant, esse jurejurando obstringendos ad illud fideliter obeundum, edixit sacra Congregatio Concilii in Maceraten. Visitationis sacrorum liminum, 26. Aprilis 1664. ad sextum dubium (*lib. 24. decretor. pag. 130.*), & in Curzolen. Jurisdictionis, 16. Novembris (*lib. 26. decretor. pag. 328.*) Cumque postea dubitatum fuisset, coram quo prædictum juramentum præstandum esset, sacra Congregatio præstandum censuit coram illo, a quo Punctator esset electus; in causa enim Senen. Officiorum, die 13. Julii 1686. proposito sequenti dubio: *An qui Punctatoris munere fungi debet, teneatur, & cogi possit ad præstandum juramentum in manibus Archiepiscopi, & in Capitulo, vel saltem alterutro modo, de fideliter exercendo dictum munus*, Sacra &c. respondit: *Punctatorem teneri jurare coram Deputante*.

4 Præterea S. Carolus Borromæus, quo magis magisque securus fieret de Punctatorum diligentia & fidelitate, non solum eos jurare, voluit, cum Punctatoris officium capessunt, sed & idem juramentum renovandum, statuit, in prima Synodo Diœcesana, quam, contingat, celebrari, dum ipsi idem officium gerunt: *Quod de Punctatorum* (ait *loc. cit. pag. 160.*) *in quarta Synodo Diœcesana Mediolanensi decreto 26. jurejurando per nos primo Provinciali Concilio sancitum est, id ab unoquoque Punctatore, qui vel festi diei, vel Anniversariorum, vel Processionum, vel aliorum denique Divinorum Officiorum causa, etiam in Collegiatis constitutus sit, in publico Synodi Diœcesanæ conventu quotannis præstari decernimus, quo religiosius adstrictus debitam in munere suo obeundo diligentiam, cum fidelitate conjunctam, adhibeat*.

5 Hæc consuetudo jurandi in Synodo, quæ a Mediolanensi in plures alias pariter Ecclesias est propagata, unica causa fuit, cur Doctores, de Synodo tractantes, etiam Punctatorum meminerint. Ceterum, ubi ea consuetudo non viget, nullo jure, tenentur Punctatores juramentum, quod semel præstiterunt, iterum in Synodo emittere, ac proinde non recensentur inter veros Synodi Officiales, neque alia ratione ad Synodum pertinere queunt, nisi fortasse, quia de illis aut restituendis, sicubi non

depu-

deputarentur, aut corrigendis, si officium suum negligerent, in Synodo agendum foret. De Punctatoribus, de distributionibus, de causis ob quas absentes possunt eas lucrari, de collusione aut remissione illarum vitandis, fuse a Nobis actum est *in nostra Notificatione, sive Institut.* 107.

CAPUT V.

De Judicibus Synodalibus.

1 C*Uncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, Sedes Beati Petri Apostoli jus habeat resolvendi: utpote quod de omni Ecclesia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio: siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus.* Ita *epist.* 7. ad Episcopos Dardaniæ anno 495. scripsit Gelasius Papa (*tom.* 2. *collect. Hard. col.* 909.), cujus auctoritatẽ Nicolaus I. allegavit *epist.* 8. ad Michaelem Imperatorem (*tom.* 5. *collect. Hard. col.* 167.) inquiens: *Patet profecto, Sedis Apostolicæ, cujus auctoritate major non est, judicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus.* Est autem ejusmodi appellationum jus adeo necessario connexum cum Romani Pontificis, in universam Ecclesiam jurisdictionis primatu, ut nemo possit illud in controversiam adducere, nisi & hunc velit perfracte inficiari: Etenim cum primatus prærogativa, Romanus Pontifex sit supremus in Ecclesia Judex, cuique datur per appellationem ipsius implorare tuitionem: Ab inferioris quippe sententia Superioris tribunal adire, omnibus concessum esse, ipsa naturalis æquitas dictat & persuadet; Quocirca Stephanus Tornacensis *epist.* 162. (*tom.* 25. *Biblioth. PP. pag.* 34.) in hoc appellationis communi refugio ait, *consistere dignitatem Ecclesiæ Romanæ*; Et S. Bernardus *epist.* 198., quæ est ad Innocentium II. (*volum.* 1. *oper. col.* 190.) in eodem sitam, affirmat, pretiosiorem gemmam, quæ in Pontificia emicet Thiara: *Hoc inter cetera vestri singularis primatus insignia, specialius, nobiliusque nobilitat vestrum, & inclitum reddit Apostolatum, si eripitis pauperem de manu fortiorum ejus. Nulla, meo judicio, in corona vestra pretiosior gemma zelo illo vestro, quo æmulari consuevistis oppressos, nec relinquitis virgam peccatorum super sortem justorum.*

2 Appellationibus, quæ undequaque ad Sedem Apostolicam semper delatæ sunt, alia insuper Romanis Pontificibus accessit cura, audiendi nimirum, etiam in prima instantia, causas eorum, qui ab Episcoporum jurisdictione subtracti, Apostolicæ Sedi immediate subduntur. Verum optime perpendentes iidem summi Pontifices, non facile esse de rebus, in longinquis regionibus emergentibus, rectum Romæ institui judicium: *Ad quod testium necessaria persona, vel propter sexus, vel propter senectutis in-*

 firmitatem,

firmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt, ficuti ad Cælestinum I. fcripferant olim Africani Epifcopi (*epift.* 2. *num.* 3. inter epiftolas Cæleftini *ex recenf. Conftant. col.* 1061.); gravioribus proinde caufis tantum fuo judicio refervatis, alias levioris momenti Judicibus in partibus delegare confueverunt: cujus delegationis multa, & præclara exempla nobis fuppeditant epiftolæ Alexandri III. ad Petrum Abbatem Sancti Remigii, & alios, editæ a Jacobo Sirmondo poft epiftolas Petri Abbatis Cellenfis *oper. varior. tom.* 3. *in fin.* Cum autem Innocentius III. experientia didiciffet, *quod nonnulli gratia Sedis Apoftolicæ abutentes, litteras ejus ad remotos Judices impetrare niterentur, ut Reus fatigatus laboribus & expenfis, liti cedere, vel importunitatem Actoris redimere compelleretur*, ut huic dolo aditum occluderet, in Concilio Lateranenfi ftatuit: *Ne quis, ultra duas dietas extra fuam diœcefim per litteras Apoftolicas, ad judicium trahi poffit, nifi de affenfu Partium fuerint impetratæ*, uti habetur *in cap. Nonnulli*, 28. *de refcriptis*.

3 Magis adhuc quam Innocentius litigantium commodo profpexit Bonifacius VIII. *in cap. Statutum, de refcriptis in* 6., decernens, ut fi Actor, & Reus ejufdem civitatis, feu diœcefis fuerint, extra ipfas, caufa a Sede Apoftolica non committatur, nifi in duobus cafibus, ibidem nominatim expreffis, in quibus extra dictas civitatem, & diœcefim ita caufam committi permifit, *ut nullus eorum ultra unam dietam a fine fuæ diœcefis valeat conveniri*; ftatimque fubjungit: *Cum autem Actor, & Reus civitatum, & diœcefium fuerint diverfarum, fi Actor in civitate, vel diœcefi Rei Judicem habere recufet; ipfum non in fua, fed in alia civitate, vel diœcefi libere impetrare valeat: dummodo locus, ad quem eum traxerit, ultra unam dietam, ficut in cafu alio præmittitur, minime fit remotus*. Ad hæc ne Apoftolicæ delegationes vilefcerent, non aliis caufas committi, voluit idem Bonifacius, nifi perfonis, in dignitate Ecclefiaftica conftitutis, aut Perfonatum, vel faltem Canonicatum in ecclefiis Cathedralibus obtinentibus, a quibus præterea non alibi caufas audiri & definiri, mandavit, nifi in civitatibus, aut locis infignibus, ubi Litigantibus juris Periti adeffe queant: *Sancimus igitur*, (ait *in eod. cap. Statutum*) *ut nullis, nifi Dignitate præditis, aut Perfonatum obtinentibus, feu ecclefiarum Cathedralium Canonicis, caufæ, auctoritate litterarum Sedis Apoftolicæ, vel Legatorum ejufdem, de cetero committantur, nec audiantur alibi, quam in civitatibus, vel locis infignibus, ubi poffit commode copia Peritorum haberi*.

4 Bonifacii Conftitutionem renovavit Concilium Tridentinum *feff.* 25. *cap.* 10. *de reform.*, utque magis adhuc Sedes Apoftolica fecura foret de fcientia, prudentia, & probitate perfonarum, quibus caufas extra Urbem judicandas, committit, eidem Conftitutioni nonnulla fapientiffime adjecit: *Quoniam* (verba funt Tridentini) *ob malitiofam petentium fuggeftionem, & quandoque ob locorum longinquitatem, perfonarum notitia, quibus caufæ mandantur, ufque adeo haberi non poteft, hincque interdum Judicibus, non undequaque idoneis, caufæ in partibus delegantur; ftatuit fancta Synodus, in fingulis* Conciliis

Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis aliquot personas, quæ qualitates habeant, juxta Constitutionem Bonifacii VIII., quæ incipit: Statutum; & alioquin ad id aptas designari; ut præter Ordinarios locorum, iis etiam posthac causæ Ecclesiasticæ, ac spirituales, & ad forum Ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur. Et, si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci, cum consilio Capituli, alium in ejus locum, usque ad futuram Provincialem, aut Diœcesanam Synodum, itaut habeat quæque diœcesis quatuor saltem, aut etiam plures probatas personas, ac, ut supra, qualificatas, quibus hujusmodi causæ a quolibet Legato, vel Nuntio, atque etiam a Sede Apostolica committantur; alioquin post designationem factam, quam statim Episcopi ad summum Romanum Pontificem transmittant, delegationes quæcumque aliorum Judicum aliis, quam his facta, subreptitiæ censeantur.

5 Itaque inter graviora negotia; in Diœcesana Synodo ab Episcopo tractanda & expedienda, recenseri debet deputatio Judicum Synodalium, quorum nomina ad Sedem Apostolicam subinde transmittantur. Non est tamen necesse, ut in præfatos Judices, ab Episcopo in Synodo deputatos, ipsa Synodus consentiat, quoniam non dixit Tridentinum, eos designandos a Synodo, sed in Synodo, quapropter Tridentini decreto satis faciet Episcopus, si Synodi consilium exposcat, etsi, ex causis sibi notis, illud amplecti postea noluerit; quemadmodum, cum aliquem ex deputatis in Synodo mori contingit, debet quidem Episcopus, priusquam alium in ejus locum substituat, exquirere Capituli consilium, sed non tenetur illud sequi, quia non consensum, sed consilium dumtaxat Capituli Tridentinum exigit, quod bene probat Fagnanus *in cap. Cum olim* II., *num.* 13. *& seqq.*, *de privilegiis*, atque a sacra Congregatione Concilii declaratum refert Gallemart *ad cit. cap.* 10. *sess.* 25. *num.* 3. generatim enim loquendo: *Quibus in actionibus, aut deliberationibus OEcumenica Synodo Tridentina, aut Provincialibus Conciliis constitutum est, de Capituli, Clerive consilio aliquid agendum esse; Non propterea tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam esse, Episcopus existimet, nisi iis tantum, in quibus id speciatim, nominatimque cautum est*, dixere Patres Concilii Mediolanensis V. *part.* 3. *cap.* 11. (*Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 276.)

6 Præfati Tridentini decreti executionem, quam certe & litigantium indemnitati consulere, & ad rectam conferre justitiæ administrationem, nemo est qui non videat, præ ceteris, summopere inculcarunt Joannes Franciscus Bonhomius in citatis decretis generalibus reformationis Ecclesiasticæ *edit. Colon. ann.* 1585. *pag.* 115. & Cardinalis Gabriel Palæotus Archiepiscopus Bononiensis in suo Provinciali Concilio habito anno 1586., ubi simul monuit, ut factæ in Synodo Judicum electiones, illico summo Pontifici notificarentur: *Hujusmodi autem denominationes, sive electiones, in singulis ecclesiis factas, unusquisque Episcopus ad summum Pontificem statim transmittere curabit, ut eisdem, auctoritate Apostolica, causæ delegentur, & delegationes quæcumque aliorum Judicum, aliis, quam his, facta, subreptitiæ censeantur.*

scantur. Et nihilominus in sacræ Congregationis Concilii archivo nullus extat catalogus Judicum Synodalium, qui ab Episcopis fuerit ad Sedem Apostolicam unquam transmissus, neque aliud hujus rei invenimus exemplum, præter unicum, adnotatum a Cardinali Bellarmino *ad cap.* 10. *sess.* 25. *Concil. Triden.* Ex hac porro Episcoporum incuria fit, ut Sedes Apostolica causas in partibus personis committat, in dignitate constitutis, ad solam normam *cit. cap. Statutum*, nulla habita ratione Judicum Synodalium; quorum nomina ignorat, sicuti ad rem perpendit Barbosa *ad dictum cap.* 10. *Triden. num.* 25., scribens: *Decretum hoc de committendis causis solis Judicibus Synodalibus respectu Papæ in usu non est, cum adeo frequenter ipse committere soleat causas aliis personis, tam in dignitate Ecclesiastica constitutis, quam deputatis in Synodo: sed id verisimiliter ex eo procedit, sive, quia sit supra Concilium, sive, quod Diœcesani Episcopi ex sua parte etiam non curent, ad summum Pontificem transmitti nominationes, & designationes Judicum, a Synodo factas, quod tamen juxta hoc decretum facere tenentur, & sic Papa ex quadam quasi necessitate justitiæ administrandæ, decretum non observat.* Et tamen sæpius Episcopi conquesti sunt, apud sacram Congregationem Concilii, quod a Sede Apostolica delegationes fierent personis minus idoneis; perinde ac si ipsimet non essent hujus abusus præcipua causa; Id autem dissimulavit sacra Congregatio, & ne muneri suo deesset, monuit Officiales, ad quos pertinet, ut in causis, in partibus committendis, omnino morem gererent Tridentino; Ita a sacra Congregatione rescriptum fuisse ad Turritanum Antistitem die 3. Februarii 1635. legimus (*lib.* 15. *decretor. pag.* 162. *a tergo.*) *Significatum est Ministris hujus sanctæ Sedis pro commissione causarum in partibus, ut eas nonnisi ab Archiepiscopo in Synodo ad præscriptum cap.* 10. *sess.* 25. *de reform. designatis, & notificandis committant*; Idemque & Nos fieri curavimus, dum ejusdem sacræ Congregationis Secretarii munere fungebamur: Etenim, cum Episcopus Portallegren. postulasset, ut causæ solis committerentur Judicibus, in Synodo electis, nequaquam autem, ut antea fieri solebat, Protonotariis Apostolicis, inter quos multi reperiebantur indocti & imperiti, & hanc instantiam Nos retulerimus ad sacram Congregationem, hæc die 17. Novembris 1725. rescripsit, a Domino Cardinali Præfecto serio agendum esse cum Cardinali Pro-Datario, ut a suis Administris ad amussim servari, mandaret, Tridentini sanctionem. Sed si Episcopi nomina Judicum, in Synodo deputatorum, Sedi Apostolicæ non manifestant, sibi imputare debent, quod commissiones ad minus peritos quandoque dirigantur: Officiales enim sanctæ Sedis divinare non possunt, quinam in hac, aut illa diœcesi idonei sint ad Apostolicas commissiones rite subeundas, ac propterea Apostolicas litteras ad eos dirigunt, quos audiunt, aliquo specioso titulo condecoratos, quamvis non ignorent, sub specioso tituli cortice homines aliquando latere satis rudes & crassos.

7 Neque a Judicibus Synodalibus eligendis Episcopos remorari debet timor, ne illi quoddam quasi tribunal erigant, quasi aliquam jurisdictio-

nem

num statim adepti essent: Nam sacra Congregatio Concilii in causa Januen. die 15. Martii 1601. (*lib. 9. decretor. pag.* 134.) jam statuit: *Personas designandas in Synodo ex cap. 10. sess. 25., ante delegationem, nullam habere jurisdictionem*; quinimmo, ut omnem ab illis arceret ambitionem, ostentandi tribunal proprium, cum propriis Administris, eadem sacra Congregatio in causa Alben. die 15. Januarii 1656. (*lib. 19. decretor. pag. 554. a tergo*) dixit: *In hujusmodi appellationum causis, ad Judices Synodales delatis, adhibendos esse Notarios Curiæ Episcopalis*. Unum dumtaxat impedimento esse potest Episcopis, ne Synodalium Judicum nomina ad Sedem Apostolicam mittant, prætermissio scilicet tam Provincialium, quam Episcopalium Synodorum, in quibus essent illi designandi; quamvis enim a Tridentino facultas Episcopis data sit, Judicibus in Synodo electis, & mox decedentibus, alios cum consilio Capituli, substituendi, duraturos usque ad novam Synodum, quæ ceteroquin, tempore a Tridentino statuto, sit habenda, nulla tamen iisdem potestas facta est novos Judices deputandi, cum aut nulli in Synodo deputati sunt, aut nulla habita est Synodus, in qua deputari potuerint, aut effluxit jam tempus, intra quod, juxta Tridentini decretum, nova Synodus fuisset habenda. Verum ne diœceses suis Synodalibus Judicibus diu careant, etiam in his eventibus modus suppetit Episcopis illos nominandi: si enim potestatem, quam ceteroquin non haberent, a sacra Congregatione Concilii petant, eique simul causas exponant, propter quas Synodum celebrare nequeunt, hæc facultatem iisdem impertietur, Judices Synodales, cum consilio Capituli, designandi, sicuti factum cum Archiepiscopo Januensi, constat ex Actis sacræ Congregationis (*lib. 19. decretor. pag. 171.*) ubi hæc leguntur. *Januen. Dubium Judicum Synodalium. Sacrum Concilium Tridentinum cap. 10. sess. 25. de reform. statuit: In singulis Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis &c. Et si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum consilio Capituli alium in ejus locum, usque ad futuram Provincialem, aut Diœcesanam Synodum.*

8 *Occurrit in his terminis casus in diœcesi Januen., in qua per plures annos non fuit celebrata Synodus Provincialis, aut Diœcesana. Propterea Eminentissimus Archiepiscopus dubius de facultate, si aliquis interim mori contigerit, substituendi alium in ejus locum, reverenter recurrit ad hanc sacram Congregationem pro declaratione; an valeat uti dicta facultate substituendi alium, etsi Synodus tam Provincialis, quam Diœcesana non fuerit intra tempus, a Concilio præscriptum sess.24. cap.2. de reform., celebrata. Unde expetitur sapientissimum oraculum EE. VV., ut declaretur; An, & quomodo valeat Eminentissimus Archiepiscopus procedere ad substitutionem Judicum Synodalium in casu &c.*

Die prima Junii 1609. Sacra &c. in casu, de quo agitur, petitam facultatem substituendi cum consilio Capituli Eminentissimo Archiepiscopo Oratori impertita est.

9 Quæ hactenus enarravimus, omnia a Nobis indicata fuere in nostra epistola encyclica, quam, post supremum Ecclesiæ clavum susceptum, die 26.

die 26. Augusti 1741. dedimus ad Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, ubi methodum illis præscripsimus designandi Judices Synodales, tam in Synodo, quam extra Synodum, & modum simul ostendimus, quo eorum nomina Sedi Apostolicæ notificare debeant, ut hæc viris probis, & doctis causarum cognitionem in partibus deinceps committere valeat, uti videri potest in citata nostra epistola, quæ est 28. *in nostro Bullario tom.* 1.

CAPUT VI.

De Judicibus Conservatoribus.

1 Regularium Ordines, pleræque Universitates, ac nonnulla quoque Canonicorum Collegia, inter cetera privilegia, quibus a Sede Apostolica sunt exornata, hoc etiam gaudent, ut Judices eligant eorumdem privilegiorum Conservatores. Non deputantur ejusmodi Judices in Synodo, & nihilominus connexionem habent cum Synodo, quia desumendi sunt e coetu Judicum Synodalium, de quibus *in præcedenti capite* actum est, juxta Constitutionem IX. Gregorii XV. *Bullar. tom.* 4. *pag.* 80. cujus verba sunt §. 2. *In futurum vero Sanctitas sua hac generali, & perpetuo valitura Constitutione, statuit & decrevit, ut Judices Conservatores hujusmodi, sive principales, sive subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas, & descriptas in Constitutione similis recordationis Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris sui, quæ incipit: Statutum; itaut vel dignitate Ecclesiastica præditi, vel Personatum obtinentes, vel ecclesiarum Cathedralium Canonici existant; sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Dioecesanis, juxta decretum Concilii prædicti, Judices electi, seu designati sint*: & §. 5. subdit: *Ceterum, ut latius pateat Conservatorum hujusmodi deligendorum facultas, Sanctitas sua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis Provincialibus, aut Dioecesanis, quamplures personas ex habentibus qualitates in prædicta Constitutione ejusdem Bonifacii Prædecessoris contentas, & alioquin ad id aptas designari procurent; & si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci, cum consilio Capituli, alium in ejus locum, usque ad futuram Provincialem, aut Dioecesanam Synodum*; Et postquam *sequenti* §. 6. iterum Pontifex edixit, ne quispiam in Conservatorem eligatur, qui inter Judices Synodales non numeretur, præcipit, ut nomina Conservatorum, quos Regulares selegerunt, Curiæ Episcopali exhibeantur: *Ejusmodi electionis, seu assumptionis documentum intra tempus hujusmodi, videlicet sex mensium, penes Acta Curiæ Ordinariorum exhibere & dimittere teneantur; alioquin eo ipso termino elapso, quamdiu Conservatores, secundum formam præsentis Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur.*

2 Neque hac Constitutione quidquam de novo Gregorius sancivit, sed sanctiones, quæ jam antea emanaverant, confirmavit: Etenim, ante Gre-

te Gregorii XV. Pontificatum, hoc est anno 1614., sacra Congregatio Concilii, apud Gavantum *in append. ad prax. diœces. Synod. pag.* 141., etiam hac de causa oportere, dixerat, ut in Synodis Diœcesanis, celebrandis ab Episcopis Mediolanensis provinciæ, ad quos suas litteras direxit, plures deputarentur Judices Synodales, ut nimirum liceret Regularibus, quos vellent ex illis seligere, suorumque privilegiorum Conservatores constituere. Quæ autem a Conservatoribus, qui inter Judices Synodales non recensebantur, antea gesta fuerant, eadem sacra Congregatio, ad cautelam convalidavit, *perinde ac si a Conservatoribus, legitime deputatis, processissent*; Quod profecto indicio est, illa jam tum minus firma, & nutantia sacræ Congregationi visa fuisse.

3 Si autem in diœcesi nulli reperiantur Judices Synodales, tunc, ne Regulares (quod de Regularibus dicimus, de aliis eodem privilegio fruentibus, est semper intelligendum) suo, sine culpa, priventur jure, poterunt, quem maluerint, in Conservatorem assumere, modo tamen qualitatibus præstet, quas Bonifacius VIII. *in cit. cap. Statutum* exposcit, atque in reliquis omnia serventur, quæ a Gregorio XV. præscribuntur, uti docent Fagnanus *in cap. Sane II. num.* 33. *de offic. Judicis delegati, & in cap. Si Clericus, num.* 57. *de foro competenti*, Nidus *de Conservatoribus cap.* 3. *part.* 7. *num.* 7.: At si postea Synodus celebretur, in qua Synodales Judices constituantur, statim cessat jurisdictio prædictorum Conservatorum, iterumque a Gregoriana Constitutione adiguntur Regulares, ad aliquem eligendum ex designatis in Synodo, quod, teste Monacello *tom.*4.*pag.*21. *n.*221. Sæpius declaravit sacra Congregatio Concilii, & præsertim in VVladislavien. 16. Januarii 1694. (*lib.* 18. *decretor. pag.* 574.) & in alia causa Ordinis Minorum Observantium, die 10. Decembris 1661. (*lib.* 22. *decretor. pag.* 777. *a tergo*.)

4 Dubitatur autem, an, extra Judicum Synodalium cœtum, facultatem habeant Regulares, aliquem in Conservatorem sibi eligendi, qui majori præfulgeat Ecclesiastica dignitate, puta Episcopum, Archiepiscopum, aut aliquem ex S. R. E. Cardinalibus. Affirmant plerique Doctores, innixi perspicuo textu *in cap. fin. de officio Delegati in* 6., ubi Bonifacius VIII. non solum permittit, sed diserte præcipit: *Ne de cetero Conservatores deputari possint, nisi Episcopi, vel eorum Superiores, aut Abbates &c.* eamdemque olim fuisse sententiam sacræ Congregationis Concilii, liquet ex citato decreto anni 1614., relato a Gavanto, ubi expresse ait, præter Judices Synodales, posse in Conservatores assumi, *Episcopos, atque illis Superiores, eorumque Generales Vicarios*. At rectius opinantur alii, ejusmodi sanctionibus derogatum esse a posteriori Constitutione Gregorii XV., qua Regularium libertas ita, quoad hoc, est coarctata, ut neminem in Conservatorem eligere valeant, qui Judicibus Synodalibus non annumeretur, & omnis electio Conservatorum, facta contra formam ibidem statutam, nullius roboris esse decernitur. Non immerito tamen ad

hæc reponere possent Regulares, facultatem sibi datam a Bonifacio VIII., tunc saltem reviviscere, cum in diœcesi nullus adest Judex, in Synodo deputatus, aut ab Episcopo necessaria facultate instructo, in Synodalium locum suffectus. Verum quidquid sit, an possint Regulares in Conservatorem assumere Episcopum, aliumve, majori præditum dignitate, qui forte in diœcesi commoretur, certum esse videtur, ab iisdem, in una diœcesi existentibus, in Conservatorem eligi non posse alterius diœcesis Episcopum; Ejusmodi enim electiones sæpius improbatas fuisse a sacra Congregatione Concilii, testatur Monacellus *tom.4. pag.22. num. 232.* Cumque denuo alieni Episcopi electio a Regularibus attentata fuerit, eadem sacra Congregatio die 3. Augusti 1715. *in Nullius Altamuræ* iterum dixit, illam non sustineri, uti videre est *in Thesauro resolut. pag. 222. inter selectas ab anno 1700. ad 1718.*: Innituntur hæc sacræ Congregationis responsa citatæ Constitutioni Gregorii XV., in qua decernitur, nullum a Conservatore jus exerceri posse, extra diœcesim, pro qua fuit deputatus; Conservator enim, sicuti ait Nidus *de Conservator. part. 2. num.7.*, præsto esse debet, ad Partes audiendas, & Regularium privilegia tuenda, eo ipso in loco, ubi in discrimen vocantur; Ex quo fit, ut nequeat unus, & idem pro diversis diœcesibus constitui, sed suus cuilibet diœcesi adesse debeat, quod late ostendunt Monacellus *cit. loc. num. 222.* Passerinus *in cap. Hac Constitutione num.161. in fine, de officio Delegati in 6.*, Barbosa *de offic. & potest. Episcop. allegat. 106. num.7. in fin.*; Aut igitur alterius diœcesis Episcopus, in Conservatorem electus, commissum sibi munus exercere vult, in propria diœcesi, & hoc facere prohibetur a citata Gregorii Constitutione; Aut quandocumque Regulares ejus opera indigent, accurrere vult ad aliam diœcesim, pro qua fuit Conservator designatus, & hoc multis nominibus dedecere quilibet videt.

5 Plurima nunc superessent dicenda de Conservatorum jurisdictione, ejusque abusu, quæ, quoniam præsentis instituti non sunt, summatim indicabimus. Innocentius IV. *in cap.1. de offic. & potest. Judicis delegati in 6.* statuit, Conservatores solum posse illos, quibus dati sunt, *defendere a manifestis injuriis & violentiis: nec ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam posse extendere potestatem.* Bonifacius VIII. *in cap. Hac Constitutione, eod. tit.* addidit, *quod, si de aliis, quam de manifestis injuriis & violentiis se intromiserint; seu ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem; eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi. Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat.* Concilium Tridentinum *sess.14. cap.5. de reform.* decrevit, causas criminales, & mixtas ad locorum Ordinarios, & non ad Conservatores pertinere; civiles vero a Conservatoribus posse cognosci, cum ii, quorum privilegia tuentur, Rei sunt, non autem si sint Actores. Clemens VIII. *in sua Constitut. 3. Bullar. tom. 3.*, & Gregorius XV. *cit. Constitut. 9.* præfatas juris sanctiones renovarunt, omnesque litteras Apostolicas, quas *Conservatorias* vocant, contra

earum-

earumdem sanctionum formam concessas, revocarunt, & intra illarum terminos coarctarunt; Cumque Patres Societatis Jesu contenderent, litteras Apostolicas, quibus ipsi potiuntur, obtentas a S. Pio V., & sub consueta formula *Rationi congruit* postea expeditas a Gregorio XIII., propter speciales, & amplissimas clausulas, quibus sunt roboratæ, non esse revocatas, neque restrictas, intra limites Gregorianæ Constitutionis, in celebri causa Angelopolitana succubuerunt; In responsione enim ad quintum dubium, decisum fuit, illas clausulas minime obstare, quominus comprehensæ dicantur in Gregorii XV. Constitutione, quemadmodum habetur in Bulla 32. Innocentii X. *Bullar. tom. 5.*

6 Cohærenter ad enuntiata jura, plura postmodum prodierunt a sacra Congregatione Concilii decreta: die 28. Julii 1657. proposito dubio: *An Regulares, habentes Conservatorem, si rei sint, in causis requirentibus judicialem discussionem & indaginem, conveniri queant coram eodem Conservatore.* Sacra Congregatio respondit *Negative*, addiditque, in eo rerum statu provocandos esse ad loci Ordinarium *lib. 21. decretor. pag. 31.*; Idemque responsum dedit in causa Papien. die 30. Martii 1680. *lib. 31. decretor. pag. 73.* In causa Januen. Jurisdictionis, quæ versabatur inter Patres Societatis Jesu, & Patres Carmelitas Excalceatos die 20. Februarii 1723., quo tempore Nos sacræ Congregationi eramus a Secretis, declaratum fuit, Conservatori, a Patribus Societatis in civitate Januensi deputato, jus tantum esse, illos defendendi a manifestis injuriis & violentiis, eorumque causas cognoscendi, quando iidem rei sunt, ad normam Gregorianæ Constitutionis, quæ uberius videri possunt *in Thesaur. Resolut. tom. 2. pag. 274.* Quod vero attinet ad Ministros, quos Conservatores deputare se posse, arbitrabantur, in causa Faventina 17. Septembris 1667. *lib. 25. decretor. pag. 443.* & iterum, in dubiis generalibus de Conservatoribus die 28. Januarii 1679. *lib. 30. decretor. pag. 249. & seqq.* ac denique in particulari Congregatione, a san. mem. Clemente XI. deputata, cui Nos, tanquam ejusdem Secretarius, interfuimus, die 20. Martii 1720. decisum fuit, alios Ministros a Conservatoribus assumi non posse, præter unum Notarium. De Judice Conservatore Regularium integrum tractatum concinnavit Petrus Maria Forti, Societatis Jesu, natione Siculus, quem, typis Mutinensibus impressum, evulgavit anno 1743.; non multum tamen huic Auctori fidendum est, quoniam multis in locis, sed præsertim art. XXI. Judicum Conservatorum jurisdictionem, ultra limites protendit, a sacris Urbis Congregationibus eidem præscriptos. De Judicibus Conservatoribus Universitatis Studii Generalis Avenionensis, & eorum jurisdictione nonnulla a Nobis constituta sunt *in Constit. 142. Bullarii tom. 1.*

CAPUT VII.

De Synodalibus Examinatoribus.

1 SAcrosancta Tridentina Synodus *sess.* 23. *cap.* 7. *de reform.* decrevit, *ut Episcopus, priusquam Ordines conferat, aliquot sibi ascitis Sacerdotibus, aliisque prudentibus viris, Divinæ Legis peritis, & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, Ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter investiget, & examinet*; Et *cap.* 15. statuit, *nullum Sacerdotem, etiam Regularem, posse Confessiones Sæcularium, etiam Sacerdotum, audire; Nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur, esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem obtineat. Sess. autem* 24. *cap.* 18. postquam præmiserat, animarum saluti maxime expedire, a dignis, & idoneis Parochis gubernari, ut id diligentius ac rectius perficiatur, edixit, vacantes ecclesias Parochiales illis dumtaxat esse ab Episcopo conferendas, qui in experimento, seu examine, coram eodem Episcopo, aut ejus Vicario Generali, aliisque Examinatoribus *non paucioribus, quam tribus*, instituendo, fuerint approbati, & idonei renuntiati: jussit præterea, sex ad minus Examinatores ab Episcopo, vel ejus Vicario, in Diœcesana Synodo, singulis annis, proponi, *qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur*, e quibus, adveniente Parochialis ecclesiæ vacatione, tres ab Episcopo seligi voluit, qui una cum eo examen perficiant, addiditque: *Sint vero hi Examinatores Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut jure Canonico, vel alii Clerici, seu Regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam Sæculares, qui ad id videbuntur magis idonei; jurentque omnes ad sancta Dei Euangelia, se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros. Caveantque, ne quidquam prorsus, occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin Simoniæ vitium tam ipsi, quam alii dantes incurrant, a qua absolvi nequeant, nisi dimissis Beneficiis, quæ quomodocumque etiam antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur.* Hæc quoad ecclesias Parochiales, quæ ad liberam spectant collationem Episcopi; aut juris patronatus Ecclesiastici sunt, omnino servari jussit Tridentinum, omnesque earumdem ecclesiarum provisiones, seu institutiones, contra formam istius decreti factas, irritas & inanes fore pronuntiavit.

2 Quamobrem examen, seu concursus ad ecclesias Parochiales necessario institui debet coram tribus saltem Examinatoribus, a Synodo approbatis; secus autem est de examine, ab aliis subeundo, qui aut Ordines petunt, aut ad excipiendas Confessiones approbari cupiunt; In hoc quippe poterit Episcopus Examinatoribus uti, quos maluerit, quod opportune advertit Gavantus *in praxi Diœcesf. Synod. cap.* 31. *num.* 2. Quoniam Tridentinum Synodales Examinatores exigit tantum in concursibus ad Parochiales,

chiales, cumque agatur de sanctione, restringente facultatem, alias Episcopo a jure communi concessam, non debet extendi ultra casum expressum; quocirca merum consilium præbere voluisse, opinamur, septem illos Episcopos, Auctores articulorum reformationis Parisiensis anni 1586., cum *articulo* 58. (*Thesaur. nov. anecdot. Martene, & Durand. col.* 1199.) dixere: *In Diœcesana Synodo, ubi commode fieri poterit, juxta decreta Tridentini, deputentur Examinatores, quorum opera utatur Episcopus, tum pro examine illorum, quibus Beneficia, præsertim Curata conferenda erunt, tum etiam eorum, qui promovendi erunt ad Ordines*; aut si legem condiderunt, Episcopos extra Galliam non obstrinxere. Enimvero quod in examine non causa conferendi Beneficium Parochiale, sed alio nomine faciendo, liceat Episcopo Examinatores adhibere, quos voluerit, pro certo posuit S. Carolus Borromæus, in Concilio Provinciali Mediolanensi V., anni 1579., cum *part.* 3. (*Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 259.) præceptum, a Tridentino Synodalibus latum, ne examinis occasione quidquam accipiant, etiam ad alios Examinatores extendit, inquiens: *Ne vero item, qui Examinatores libere, pro arbitratu Episcopi, ad alios quocumque nomine, causave examinandos adsciscuntur, examinis occasione quidquam, ne esculenta quidem, poculentave capiant*. Præterea, etsi Benedictus XIII. in sua Constitutione, quæ incipit *Pastoralis*, & habetur in appendice ad Synodum Romanam, edixerit, ut Præbendæ, Theologalis, & Pœnitentiaria, in Italia, eique adjacentibus Insulis, conferantur, prævio examine & concursu, eo plane modo, quo conferuntur ecclesiæ Parochiales, expresse tamen declaravit, concursus ad illas non necessario institui oportere, coram Examinatoribus Synodalibus, *sed coram Episcopo, & quatuor Examinatoribus, etiamsi Synodales non sint*.

3 Quibus adnotatis, accuratius sunt singula explicanda, quæ in Examinatoribus Synodalibus Tridentinum exposcit: Sex ad minus ab Episcopo, aut ejus Vicario, in Synodo proponi voluit; non tamen vetuit, ne plures proponantur; quinimmo ex tali loquendi modo, & plures proponi posse, & ut plures proponantur, se exoptare, satis aperte Tridentinum innuit, quemadmodum observat Barbosa *in collectan. ad cap.* 18. *sess.* 24. *num.* 85. ubi tamen a sacra Congregatione Concilii decisum refert, non esse ultra viginti proponendos, fortasse ob periculum, ne nimium aucto eorumdem numero, minus diligens sit personarum, quæ proponuntur, delectus. Propositi ab Episcopo officium non assequuntur, nisi approbentur a Synodo, unde necesse est, ut major pars eorum, qui Synodo intersunt, in illos consentiat: Secus, alii ab Episcopo erunt proponendi, qui a majori parte acceptentur: posse autem hanc acceptationem fieri per suffragia tum publica, tum secreta, respondit sacra Congregatio Concilii ad Patriarcham Venetiarum die 11. Julii 1592.: *Amplitudini tuæ super Examinatoribus, in Synodo approbandis, sic respondit Congregatio sacri Concilii Interpretum, nempe Examinatores, qui ab Amplitudine tua propositi fuerint Synodo,*

do, tam per vota secreta, quam aperta posse probari. Itaque Amplitudo tua eum modum in probatione servari faciat, quem magis expedire judicaverit.

4 Quod spectat ad Examinatorum qualitates, quamvis Tridentinum desideret, ut deputandi ad ejusmodi munus gradum aliquem, in sacra Theologia, vel in jure Canonico sint consecuti, attamen arbitrio Episcopi permittit, etiam, qui nullo gradu est condecoratus, proponere; ex quo fit, ut, etiamsi plures in dioecesi reperiantur Doctoratus laurea insigniti, si nihilominus Episcopus eos minus peritos existimet, poterit, cum Synodi approbatione, aliis, sive Saecularibus, sive Regularibus, qui sine Doctoratu doctiores reputantur, Examinatoris officium committere, quod a sacra Congregatione Concilii decisum, refert Fagnanus *in cap. Inter ceteras, num. 35. de rescriptis.*

5 Designantur quandoque Examinatores, sub nomine tantum dignitatum, seu officiorum, quae obtinent, dicendo ex. gr.: *Examinatores erunt Vicarius Generalis, Archidiaconus, Decanus, Prior Conventus S. Dominici &c.*, statimque oritur quaestio, an, decedentibus, vel dignitatem, seu officium dimittentibus electis, Examinatoris munus transeat ad eorum, in dignitate, vel officio Successores. De hac controversia, teste Garcia *de Beneficiis part. 9. cap. 2. in responsione ad dub. 22. num. 339. & seqq.* actum fuit in sacra Congregatione Concilii, in una Toletana anno 1594., & decisum, sub generali deputatione Auditorum consilii Archiepiscopalis, in Synodales Examinatores, illos solum fuisse comprehensos, qui Auditorum officium tunc temporis gerebant, non vero eorumdem Successores; eidemque decisioni adstipulatam fuisse Romanam Rotam, idem Garcias *num. 341. & seqq.* refert. Eadem quaestio fuit nuperrime instaurata in sacra Congregatione Concilii: Etenim cum in Synodo Dioecesana Policastrensi, inter Examinatores Synodales deputatus fuisset etiam Vicarius Generalis Episcopi, sub solo appellativo nomine dignitatis Vicariatus, atque hic una cum aliis duobus Examinatoribus Synodalibus, interfuisset concursui, habito ad quamdam Parochialem, sacra Congregatio die 19. Septembris 1745., concursum convalidavit, ad cautelam, sed simul scribendum dixit Episcopo, Vicarium Generalem non posse deinceps Synodalis Examinatoris munus exercere, nisi proprio expresso nomine ad illud iterum deputaretur. Ideo autem concursus fuit ad cautelam convalidatus, quia non desunt Doctores, qui opinantur, Examinatorum electionem, factam sub solo appellativo nomine dignitatis, seu officii, ne quoad illos quidem sustineri, qui electionis tempore dignitatem, seu officium obtinent; & licet sacra Congregatio in praedicta Toletana oppositum censuerit, noluit tamen hanc quaestionem refricare, iterumque decidere. Gavantus *in praxi Dioeces. Synod. annot. 5. ad cap. 31.*, non improbabile opinatur, Examinatoris munus transire ad Successorem in dignitate, seu officio, cum electio hoc modo fit: *Deputetur Prior S. Dominici, qui pro tempore fuerit.* At haec opinio, cui solum dubitanter Gavantus adhaeret, Nobis non arridet; ad munus

munus quippe, ad quod eligitur industria personæ, non potest designari persona incerta, cujus doctrina, prudentia, & probitas ignorantur. Ad tot itaque præcavendas, & obtruncandas controversias, consultius erit, ut Synodales Examinatores, sub proprio & expresso cujusque nomine, & cognomine ab Episcopo proponantur, atque a Synodo approbentur.

6 Electi Examinatores jurare debent, se, omni postposita humana affectione, munus suum fideliter executuros, sicuti Tridentinum præcipit; Ejusmodi autem juramentum in ipsa Synodo est emittendum, si illi Synodo adsint; sin minus, coram Episcopo, aut ejus Vicario. Quamvis porro Tridentinum juramentum, ab illis præstandum, dixerit, ad sancta Dei Euangelia; attamen Gavantus *cit. cap.* 31. *annot.* 7. nihil referre, affirmat, an super Euangelia, vel sacras Sanctorum Reliquias præstetur. Morem jurandi ad Sanctorum Lipsana antiquum esse constat ex S. Augustino *epist.* 78. (*tom.* 2. *oper. col.* 184.) in qua refert imperasse se, ut Bonifacii Presbyteri accusatores pergerent, *ubi B. Felicis Nolensis corpus conditum est*, ut ibi juramentum præstarent; subditque, *Nam & nos novimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter Dæmones confitentur, furem quemdam, qui ad eum locum venerat ut falsum jurando deciperet, compulsum fuisse confiteri furtum, & quod abstulisset reddere*. Gregorius M. *lib.* 6. *epist.* 61. (*tom.* 2. *oper. col.* 837.) jussit Archidiaconum Ravennæ & seniores personas *venire ante corpus S. Apollinaris, & tacto ejus sepulcro jurare, quæ consuetudo ante Joannis tempora fuerit*: Formulam vero juramenti ibidem addit: *Juro ego per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, inseparabilem Divinæ potentiæ Trinitatem, & hoc corpus B. Apollinaris Martyris, me pro nullius favore personæ, neque commodo aliquo interveniente, testari*. Cum vero Episcopus quidam fuisset accusatus, idem S. Gregorius *lib.* 2. *epist.* 33. (*ibid. col.* 597.) narrat, præter inquisitionem factam; *ne quid videretur omissum, aut nostro potuisset dubium cordi remanere, ad B. Petri sacratissimum corpus, districta eum ex abundanti facimus sacramenta præbere*. Singularia hæc exempla non esse, demonstrant frequentissima, quæ narrat Gregorius Turonensis, ut *lib.* 5. *histor. Franc. cap.* 33. & 49., *lib.* 1. *de glor. MM. cap.* 58., *lib.* 2. *cap.* 19., *lib. de glor. Confessorum cap.* 33. *cap.* 94. *&c.* Quin ex eodem constat, plurium SS. Martyrum sepulcra ob id ipsum insignia fuisse, quod perjuros, qui falso jurarent ad sua corpora, punirent; *Est etiam* (inquit *lib.* 1. *de glor. MM. cap.* 39. *col.* 765.) *haud procul ab hujus Urbis muro & Pancratius Martyr valde in perjuris ultor. Ad cujus sepulcrum si cujusquam mens insana juramentum inane proferre voluerit . . . . statim, aut arripitur a Dæmone, aut cadens in pavimentum amittit spiritum. Ex hoc enim quisque fidem cujuscumque rei ab alio voluerit elicere, ut verum cognoscat, non aliter, nisi ad hujus basilicam destinat. Nam ferunt plerasque juxta basilicas Apostolorum, sive aliorum MM. commanentes non alibi pro hac necessitate, nisi templum expetere B. Pancratii, ut ejus severitatis censura publice discernente, aut veritatem audientes credant, aut pro fallacia judicium Martyris beati experiantur*. Eadem ferme

ferme narrat de sepulcro S. Genesii Martyris *lib.* 1. *de glor. MM. cap.* 74. de S. Juliano *lib.* 2. *cap.* 39. *col.* 878. de S. Nicetio Treverorum Episcopo *de glor. Confess. cap.* 94. *col.* 976. *Ad cujus nunc tumulum* (ait) *vinctorum catena franguntur &c. Jam de perjuris quid dicam? Si quis enim ibi falsum juramentum proferre ausus fuerit, illico Divina ultione corrigitur*. De S. Eligio pariter Noviomensi Episcopo similia exempla narrat S. Audoenus *lib.* 2. *cap.* 56. *cap.* 59. *&* 75. (*tom.* 5. *spicilegii Dacheriani pag.* 285. 287. 297.) Hic vero Romæ ad S. Petri sepulcrum idem aliquando factum & juramentum præstitum, testis est Vigilius *epist.* 15. *tom.* 5. *collect. Labbeana col.* 330. , ubi legitur : *Et dum sæpedicti Judices posito indiculo super altare, & cataracta B. Petri Apostoli, præstitissent corporale jusjurandum &c.* Hæc omnia exempla VIII. sæculum præcedunt, atque initium hæresis Iconoclastarum. Nam post eam exortam, maxime propagatum hunc morem arbitramur, ut sacra Pignora, quibus illi omnem cultum denegabant, hoc etiam speciali religionis actu Catholici prosequerentur : præsertim cum Sanctorum corpora tunc maxime distrahere atque in partes secare & in diversa loca transferre, Fidelium pietas cœperit : quod adnotavit Mabillonius *præfat. in sæc.* II. *Bened.* Hinc ergo juramenti hujus consuetudo maxime invaluit & in Concilio Francofordiensi, anni 794. postquam scilicet Iconomacorum in Sanctorum Imagines, & Reliquias furor eruperat. *Can.* 9. (*tom.* 4. *collect. Hard. col.* 906.) mos innuitur jurandi, aut tactis Euangeliis, aut coram propositis Reliquiis; initio vero sequentis sæculi IX. lege insuper cautum invenimus, ut omne juramentum supra Reliquias præstaretur : ita quippe jurandum edixere Capitularia, edita anno 803. (*cap.* 4. *ex recens. Baluzii tom.* 1. *col.* 398.) Et inter Capitula ex variis Synodis, & publicis conventibus, post adeptum a Carolo Magno Imperium, celebratis, excerpta, & evulgata a Sirmondo *tom.* 2. *Concil. Gall. pag.* 246., hoc etiam *cap.* 13. adnotatur : *Omne sacramentum in ecclesia, aut supra Reliquias juretur ...., & sic juret : Sic illum Deus adjuvet, & illi Sancti, quorum istæ Reliquiæ sunt, ut veritatem dicat*. De hoc jurandi modo Martene *tom.* 3. *lib.* 3. *de antiq. Eccl. rit. cap.* 7. *num.* 1. Ferrandus *disquisit. Reliq. lib.* 2. *part.* 1. *cap.* 3. *art.* 3. Postquam vero Lutherus, & Calvinus, qui nullam antiquam hæresim non iterum excitarunt, etiam Iconoclastarum impia dogmata renovarunt, quo magis illis contrairet S. Carolus Borromæus, voluit, ut Testes, Judices, & Examinatores Synodales, super Sanctorum Reliquias jurarent; de quo ritu, a S. Carolo Borromæo in Mediolanensem provinciam inducto, pluribus differunt Piasec. *in praxi Episcopali part.* 2. *cap.* 1. *art.* 1. *num.* 10. Barbosa *de offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 93. *num.* 17. *&* 18. Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 104. *& seqq.* Ventriglia *in praxi rer. Ecclesiast. part.* 2. *annot.* 5. §. 1. *num.* 30. *& seqq.*

7 Synodalium Examinatorum officium durat usque ad novam Synodum, quæ intra unius anni spatium ad Tridentini normam, esset celebranda, & in qua aut iidem, aut alii de novo deputandi forent; sicuti idem Tridenti-

Tridentinum præcepit: *Examinatores autem singulis annis in Diœcesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex proponantur*; si autem, aut omnes, aut aliqui ex designatis, in ultima Synodo, decurrente anno, moriantur, aut e diœcesi se subducant; tunc si sex saltem, ex designatis remaneant, (quoniam longe plures eligi posse, jam diximus) cum adhuc tunc numerum exæquent, a Tridentino statutum, istorum opera Episcopus utetur, nec alios in demortuorum, aut longe absentium locum substituere poterit: si vero sex non supersint, tunc Clementis VIII. decreto, relato a Garcia *cit. part. 9. cap. 2. num. 72.*, & Fagnano *in cap. Cum sit ars, num. 54. de ætate, & qualitate*, facultas data est Episcopis alios subrogandi, modo iis qualitatibus præstent, quas Tridentinum requirit; a Capitulo approbentur; & una simul cum superstitibus ex electis in Synodo, senos non excedant.

8 Verum hæc annum dumtaxat respiciunt, a postrema Synodo ad aliam, quæ post annum habenda esset, defluentem: quid autem fiet, si annus elabatur, & nova Synodus non celebretur? Certum est, statim ac effluxit annus, ab ultima Synodo, cessare officium Examinatorum, qui, intra ejusdem anni intervallum, in demortuorum, seu absentium locum forte fuerint ab Episcopo suffecti, ita enim diserte statuit Clemens VIII. in cit. decreto: *Officium autem omnium prædictorum Examinatorum Synodalium subrogatorum expiret, cum primum advenerit tempus novæ Synodi, juxta cap. 2. sess. 24. celebrandæ*. Quoad alios porro non subrogatos, sed in ultima Synodo electos, hoc censuit sacra Congregatio Concilii: quamdiu sex illorum superstites sunt, omnes perseverant in munere, & Episcopus in concursibus ad ecclesias Parochiales illis uti poterit: sed si vel unus ex illis decesserit, itaut, ex electis in Synodo, sex non remaneant, omnium officium expirat, & nullus adhiberi poterit in concursibus ad Parochiales: neque post annum datum est Episcopo in demortui locum quemquam sufficere, quæ videri possunt apud Garciam *cit. cap. 2. num. 73.* Fagnanum *in cit. cap. Cum sit ars, eod. num. 54.* & Massobrium *in praxi habendi concursum requisit. 12. dub. 4.*

9 Quapropter ut, elapso anno, & non existentibus sex Examinatoribus, in Synodo electis, institui valeat validum experimentum concurrentium ad vacantes ecclesias Parochiales, necesse est, ut Episcopus vel novam Synodum cogat, vel facultatem petat a sacra Congregatione Concilii novos Examinatores, extra Synodum deputandi: etenim, si concursus fiat coram Examinatoribus, extra Synodum designatis ab Episcopo, nulla ad hoc instructo speciali facultate, Parochialium collationes, institutiones, seu provisiones erunt irritæ: hinc, cum in diœcesi Bracharensi, plures Parochiales, iis collatæ fuissent, qui approbati fuerant ab Examinatoribus, extra Synodum deputatis, ab Archiepiscopo, cum consensu Capituli, opus deinde fuit, ut qui illas obtinuerant, preces porrigerent summo Pontifici, ut suprema sua auctoritate earumdem collationes convalidaret,

& sacra Congregatio Concilii, ad quam preces remissæ fuerant, die 12. Januarii 1715. illas convalidandas censuit, quia supplicantes, bona fide Parochiales acceptaverant, atque ex Archiepiscopi attestatione constabat, multa exoritura scandala, si novus concursus ad illas foret indicendus, quod refertur *Thesaur. Resolut. tom. 9. pag.* 219.

10 Nec sacra Congregatio facultatem, de qua loquimur, renuit unquam petentibus concedere: quoniam, cum probe noverit, non facile esse Episcopis, singulis prorsus annis, suas Synodos cogere, ne idcirco legitimis careant Examinatoribus, ex quorum defectu initi ad ecclesias Parochiales concursus sint irriti, statim ac Episcopus eidem exponit, sex ex electis, in postrema Synodo, amplius non extare, potestatem ei facit novos eligendi, a majori parte Capituli approbandos, quorum tamen officium duraturum, decernit, tantum ad annum, quo elapso, iterum ad preces Episcopi illos in munere confirmat, quod & deinceps semper in annum iisdem prorogat. Ea facultate a sacra Congregatione accepta, Episcopus sex Examinatores seliget, omnibus præditos qualitatibus, a Tridentino requisitis, eosque Capitulo proponet; quod si Capitulum illos, quamvis ceteroquin idoneos, approbare recusaverit, existimant Pignatellus *consult.* 119. *tom.* 1., & P. Andrenccius Societatis Jesu in suo tractatu *de tuenda concordia inter Episcopum, & Capitulum part.* 4. *tit.* 1. §. 1. *num.* 198. habendos nihilominus esse, pro approbatis: Semel enim posito, quod propositi ab Episcopo tales sint, quales Tridentinum exigit, Capitulum tenetur, ex justitia, illos approbare, & consensus ex justitia præstandus, cum injuste denegatur, habetur pro præstito, sicuti docent Surdus *dec.* 220. *num.* 54. Mantic. *decis.* 226. *tract.* 9. Valenz. *consil.* 113. *num.* 27. Sed quidquid sit de veritate hujus opinionis, de qua non vacat hic disputare, certum est, quod, qui illam in praxi sectatur, obnoxium se facit innumeris litibus & controversiis: cum enim hominum doctrina, & mores evidentes non sint, nec unquam obtrectantium linguas evadant, semper excitabitur quæstio, an Capitulum juste, vel injuste consentire recusaverit, in Examinatores, ab Episcopo propositos, & durante hac quæstione, firmi non erunt concursus, ad ecclesias Parochiales, coram illis, instituti. Tutius propterea erit, ut, in eo eventu, Episcopus a sacra Congregatione Concilii petat supplementum consensus, quem Capitulum, sine causa denegavit: ita se gessit Episcopus Aversanus, qui cum potestate, antea sibi facta a sacra Congregatione Concilii, quemdam Sacerdotem proposuisset suo Capitulo, in Synodalem Examinatorem approbandum, quem tamen Capitulum approbare noluit, iterum supplex adiit eamdem sacram Congregationem, exposcens, ut consensum, a suo Capitulo irrationabiliter denegatum, ipsa suppleret: Episcopi instantia examinanda erat in Congregatione, habita die 2. Martii 1739., sed cum perpensum fuerit, jam tum elapsum fuisse annum, quo præfatus Sacerdos exercere potuisset Examinatoris munus, juxta ea quæ supra diximus, sacra Congregatio supervaca-
neum

neum duxit causam definire, ejusque propterea discussione supersedit.

11 Aliquid nunc dicendum superesset de præcepto, Examinatores obstringente, ne quidquam prorsus occasione examinis recipere valeant: at Tridentinum adeo perspicuis verbis suam mentem, quoad hoc explicuit, ut expolitione non indigeant. Unum tamen, notatione dignum, referimus, quod statutum reperimus, in Concilio Provinciali Toletano, habito anno 1566. *act.* 2. *cap.* 24. (*tom.* 10. *collect. Harduini col.* 1155.) his verbis: *Horum vero Examinatorum cuilibet pro muneris suscepti labore, Ordinarius, post Beneficii collationem, ex reditibus ecclesiæ vacantis, qui alioqui Rectori debeantur, justam aliquam mercedem, ejus arbitrio, reddi curabit; cum & dignus sit mercenarius mercede sua*. Licet autem, quod a præfati Concilii Patribus gestum est, non improbemus, non tamen absolute approbamus, multoque minus imitandum proponimus: Siquidem cum reditus vacantis ecclesiæ debeantur futuro Rectori, aut aliis, quibus forte fuerint ab Apostolica Sede assignati, si Examinatores quidquam ex illis lucrarentur, viderentur quodammodo aliquid, occasione examinis, ab illo percipere, quem ad Parochialem approbarunt; quod profecto quamdam Simoniæ suspicionem posset indoctis ingerere, cujus, vel solam speciem, ab Examinatoribus arcere Tridentinum voluit: quapropter, cum de simili statuto, edito a Concilio Provinciali Compostellano, relatum olim fuisset ad sacram Congregationem Concilii, hæc illud adversari censuit menti Tridentini: Proposito enim ab Episcopo Abulensi sequenti dubio: *In Episcopatu Abulensi, & tota provincia Compostellana, ex decreto Concilii Provincialis Compostellani, post Concilium Tridentinum facti, datur stipendium Examinatoribus Synodalibus ex fructibus Parochialium, ad quas fit examen: dubitatur, an possit hoc dari, stante decreto sancti Concilii Tridentini sess.* 24. *de reform. cap.* 18. Sacra Congregatio respondit: *Non posse*. Quod narrat Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 11.

CAPUT VIII.

Expenduntur alia, ad Synodalium Examinatorum officium spectantia.

1 QUamquam Examinatorum officium sit extra Synodum exercendum, quia tamen eorum electio in Synodo fieri debet, non abs re esse, ducimus, nonnulla, ad illud spectantia, subnectere; inde enim clarius patebit, quanti momenti sit, in Examinatorum delectu non errare.

2 Vacante igitur Parochiali ecclesia, quæ sit per concursum conferenda, Episcopus, indicta ad concursum die, ex Examinatoribus, in Synodo electis, tres ad minimum vocabit, qui coram se, vel suo Vicario, concurrentes ad Parochialem examinent; quod si examen fieret coram Examinatoribus Synodalibus *paucioribus, quam tribus*; vel si præter tres, aut etiam plures Examinatores Synodales, alii adhiberentur non Synoda-

les, ab Episcopo deputati, concursus esset illegitimus, & collatio Parochialis, utpote facta contra formam, a Tridentino præscriptam, nullius esset roboris, sed ad Sedem Apostolicam devolveretur, juxta Constitutionem 51. S. Pii V., quæ incipit: *In conferendis* (*Bullar. tom. 4. part. 2. pag.362.*); quemadmodum Episcopo Carthaginiensi a sacra Congregatione Concilii rescriptum fuisse, asserit Fagnanus *in cap. Cum sit ars, de ætat. & qualit. num.* 55.

3 Examinatores autem, priusquam concurrentes approbent, seu idoneos renuntient, ad animarum Curam, non solum experiri debent eorumdem scientiam, sed & præcipuam rationem habere probitatis morum, prudentiæ, ætatis, & ceterarum qualitatum, quibus præditum esse, oportet, cui animarum regimen committitur: Hanc enim esse Tridentini mentem, satis manifeste ex ejus verbis liquet: *Peracto deinde examine, renuntientur quicumque ab his idonei judicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus, ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis*; & adhuc clarius Tridentini mentem explicavit sacra Congregatio, ejusdem Interpres: præfato enim Abulensi Episcopo, sciscitanti, *An provisio Parochialis nulla sit, si Examinatores relationem fecerint solum quoad litteraturam, examen vero circa mores, ætatem, & reliqua Episcopo relinquatur; vel si non fecerint relationem Episcopo de omnibus idoneis repertis, sed tantum de eo, qui ipsis magis idoneus videtur*. Respondit: *Teneri facere relationem etiam circa mores, ætatem, & reliqua, & Examinatores debere renuntiare quotquot idonei judicati fuerint, Episcopum vero debere ex his, qui renuntiati fuerint, magis idoneum eligere*; cujus quidem responsionis authenticas litteras se vidisse, testatur laudatus Garcias *cit. part. 5. cap. 7. num.11.*, easque refert etiam Massobrius *in praxi habendi concursum, requisit. 4. dub.1.* Quinimmo eadem Congregatio adeo necessarium reputavit, ut Examinatores non solam respiciant scientiam, sed & ceteras expendant animi dotes eorum, quorum habilitatis ad exercendam animarum Curam periculum faciunt, ut aliter latum ab illis judicium, clarius adhuc, & expressius, quam in prædicta causa Abulensi fecerat, nullius esse roboris, postea dixerit, & inde consecutam ecclesiæ Parochialis collationem irritam atque inanem decreverit, sicuti affirmat Fagnanus *in cap. Eam te, de ætat. & qualit. num.*15. inquiens: *Orta dubitatione, an sicut Episcopo, & Examinatoribus simul junctis Concilium Tridentinum cap.*18. *sess.*24. *committit examen scientiæ, sic etiam committat eisdem simul examen morum, & prudentiæ, itaut, si examen ætatis, morum, & prudentiæ factum fuerit a solo Episcopo, concursus sit nullus. Die 2. Augusti 1607. sacra Congregatio censuit, si Examinatores non retulerint idoneos, quoad omnes qualitates, prout Concilium requirit, nullum esse concursum*. De qua re videri etiam possunt Ventriglia *in praxi Eccles. part. 2. annot. 5. §. 1. num.46. & seqq.* Lotter *de re Benefic. lib.2. quæst.31. num.98.* Rota *decis.299. num.1. & seqq. coram Cavalerio*. Cumque de his jamdiu antea Nobis compertum esset, idcirco, postquam supremi Pontificatus solium conscendimus,

mus, in nostris litteris encyclicis, die 14. Decembris 1742. quæ editæ sunt in nostro Bullario *tom.* 1. & sunt 68., *juxta ordinem editionis*, ad universos Ecclesiarum Antistites datis, reprobavimus abusum, alicubi insolescentem, quod in concursibus ad Parochiales, Synodales Examinatores de sola litterarum peritia suffragium ferant, nec cetera considerent, quæ ad animarum regimen rite obeundum sunt necessaria, ac memoratas sacræ Congregationis Concilii sanctiones commendantes, diximus: *Idque probe noscens sacra Congregatio, Concilii Interpres, pluries edixit, Examinatores suo deesse muneri, si doctrinæ tantum Judices essent, nec inquirerent, qui præ aliis probitate morum, laboribus, præstito antea Ecclesiæ servitio, ceterisque dotibus, ad officium Parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei & commendabiles.*

4 Porro Examinatores sua suffragia ferre debent, priusquam a loco examinis discedant, & ab Episcopo, ejusve Vicario sejungantur, quod recte notat Barbosa *ad cit. cap.* 18. *sess.* 24. *num.* 113.: Nec quidquam refert, an suffragia secreto, vel palam ferantur, cum nihil de hac re fuerit a Tridentino sancitum, quod ad Cardinalem Gabrielem Palæotum, primum Bononiensem Archiepiscopum rescripsit sacra Congregatio Concilii, addens tamen, congruentius sibi videri, ut Examinatores secum invicem suffragia communicent, & deinde jubeant Notario, ut in Acta referat, Titium ex. gr. esse approbatum, Sejum reprobatum; quæ omnia discimus a Fagnano *in cap. Eam te, num.* 16. *&* 17. *de ætat. & qualit.* At nihilominus Bononiæ antiqua viget consuetudo, ut vota ab Examinatoribus dentur secreto per albos, & nigros lapillos, in urnam conjectos, teste Francisco Leone *Thesauri For. Eccles. part.* 2. *cap.* 18. *num.* 35.

5 In hoc Examinatorum judicio nullæ sunt partes Episcopi, vel Vicarii, qui Episcopi loco examini assistat, nisi forte Examinatorum vota sint paria, aut singularia: Tunc enim integrum erit Episcopo, vel Vicario, cui voluerit, accedere, juxta Tridentinum *eodem cap.* 18. *Omnes, qui descripti fuerint, examinentur ab Episcopo, sive, eo impedito, ab ejus Vicario Generali, atque ab aliis Examinatoribus, non paucioribus quam tribus, quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur*; Quocirca, cum a sacra Congregatione Concilii anno 1573. quæsitum fuisset: *Utrum Episcopus, vel Vicarius haberent votum decisivum in approbando Examinatos ab Examinatoribus, in Synodo deputatis. Eadem censuit habere, si Examinatores fuerint pares, aut singulares in votis suis* (*lib.* 1. *decretor. pag.* 158.) At, sicuti ab Examinatoribus suffragia ferenda sunt, statim peracto examine, ita etiam in eventu, quod Episcopus, aut ejus Vicarius alicui accedere possit, coram iisdem Examinatoribus explicare debet, cuinam accedat, cum id pertineat ad examinis complementum, Garcias *part.* 9. *cap.* 2. *num.* 58.

6 Prolato ab Examinatoribus judicio, Parochialem ecclesiam uni ex approbatis esse conferendam, diserte Tridentinum edixit: *Non cuiquam alteri, quam uni ex prædictis Examinatis, & ab Examinatoribus approbatis de ecclesia*

ecclesiæ provideatur: Verum, cùm idem Tridentinum simul definiverit, ex pluribus approbatis illi esse conferendam, qui magis idoneus reputatur, statim oritur quæstio, an ejusmodi judicium de majori habilitate, seu, supra ceteros approbatos, præstantia, ad solum spectet Episcopum, an etiam ad Synodales Examinatores. Sed adeo luculenta sunt verba, quibus Tridentinum renuntiare digniorem, inter approbatos, solius Episcopi judicio committit, ut mirum Nobis videatur, aliquos reperiri Doctores, qui id juris adscripserint Examinatoribus: *Peracto deinde examine*, ait Tridentinum, *renuntientur, quicumque ab his idonei judicati fuerint, ætate, moribus, prudentia, & aliis rebus, ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis; Ex hisque Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit*. Tridentino adhæsit sacra Congregatio, ejusdem Interpres, quæ anno 1573. ab Episcopo Patavino ad hunc modum interrogata: *Licet clare Concilium Tridentinum cap. 18. sess. 24. loquatur, nihilominus Examinatores Patavini prætendunt, ad eos etiam spectare eligere magis idoneum ex illis, qui fuerint approbati in examine concursus ad Parochiales, vacantes, & non ad Episcopum, contra clara verba ipsius Concilii. Quare nomine Ordinarii Patavini Dominationibus vestris Illustrissimis humiliter supplicatur, ut suis litteris ipsi Vicario Generali, & Examinatoribus explicite declarent, quænam in casu supradicto fuerit Concilii sententia*. Respondit: *Id ad eos non spectare* (*lib. 1. decretor. pag.* 110.) Quod iterum Nos declaravimus, & confirmavimus in præfata nostra epistola encyclica, in qua diximus: *Absoluto examine, ut cuique satis compertum est, fit tantummodo potestas Examinatoribus renuntiandi, quotquot regendæ ecclesiæ idoneos judicaverint, reservata uni Episcopo electione dignioris*. Non negamus tamen, posse Episcopum, si velit, antequam digniorem, ex approbatis renuntiet, quo cautius agat, Examinatorum consilium exquirere, quod recte perpendit Ventriglia *in prax. rer. Eccles. par. 2. annot. 5. §. 1. n. 49. & 50.*

7 Hæc de Parochialibus, quarum collatio ad Episcopum pertinet: sed cum Tridentinum *eod. cap.* 18. sanciverit, etiam ad vacantes ecclesias Parochiales, juris patronatus Ecclesiastici, indicendum esse concursum, & digniorem, ex approbatis, a Patrono præsentandum Episcopo, alia hinc suboritur quæstio, cujus nimirum tunc sit judicare, quinam ex approbatis ab Examinatoribus sit dignior. Verum hanc quoque quæstionem dirimunt verba Tridentini, aperte concedentia Patrono jus designandi magis idoneum: *Si vero juris patronatus Ecclesiastici erit; ac institutio ad Episcopum, & non ad alium pertineat, is, quem Patronus digniorem, inter probatos ab Examinatoribus judicabit, Episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur*. Sed quamvis Tridentini verba adeo perspicua sint, ut nullum dubitationi locum relinquant, attamen Abbas Sancti Cucufati diœcesis Barchinonensis anno 1573. conquestus est apud sacram Congregationem Concilii, quod in concursibus ad ecclesias Parochiales sui juris patronatus Ecclesiastici, Examinatores sibi jus usurparent renuntiandi digniorem, inter eos, quos approbaverant: Abbatis querelas, & sacræ Congregationis sententiam

lib. 1.

lib. 1. decretor. pag. 167. ita descriptas legimus : *Examinatores Synodales non ferebant tantum judicium super idoneitate concurrentium, sed apertum judicium ferebant super majori idoneitate inter eos, quos approbaverant, ut idoneos ; Supplicavitque* (Abbas) *Cardinalibus Congregationis, ut dignarentur, sua indemnitati providendo, ordinare Episcopo, ut faceret & curaret, quod Examinatores in hujusmodi Beneficiis patronatus Ecclesiastici approbarent tantum idoneos, & relinqueretur locus Patrono eligendi digniorem, quem ipse Episcopus instituere debet, & tenetur*. Et sacra Congregatio censuit, *non pertinere ad Examinatores judicare, quis magis idoneus sit, & , si Parochialis sit juris patronatus Ecclesiastici, & institutio ad Episcopum pertineat, facultatem judicandi digniorem inter idoneos, approbatos ab Examinatoribus, spectare ad Patronum Ecclesiasticum, & Episcopum teneri instituere eum, quem dictus Patronus digniorem judicaverit, & ipsi Episcopo præsentaverit*.

8 Consulto autem adjecta fuit illa limitatio : *Si Parochialis sit juris patronatus Ecclesiastici, & institutio ad Episcopum pertineat* : nam, cum institutio non ad Episcopum, sed ad alium pertinet, electionem dignioris non ad Patronum, sed ad Episcopum spectare voluit Tridentinum : *Cum vero institutio ab alio, quam ab Episcopo erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat* ; Quod quidem decretum adeo religiose custodiendum censuit sacra Congregatio Concilii, ut etiam quando institutio pertinet ad Papam, eo quod ecclesia Parochialis vacaverit, in mensibus, Sedi Apostolicæ reservatis, facultatem designandi digniorem ex approbatis, non Patrono Ecclesiastico, sed Episcopo competere, dixerit, apud Garciam *cit. par. 9. cap. 2. num. 272. & seqq.* & Barbosam *de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 2. num. 127.* ubi insuper ab eadem sacra Congregatione decisum refert, quod, si ecclesiam Parochialem juris patronatus Ecclesiastici vacare, contingat, in mensibus, Papæ reservatis, ad solum Ordinarium pertineat indicere concursum, renuntiare magis idoneum ; atque hæc omnia ad summi Pontificis Datarium referre ; nulla prorsus habita ratione Patroni Ecclesiastici ; Quocirca jure ac merito dixit Navarrus *consil. 5. & 6. de jure patronatus*, Patroni Ecclesiastici jura multum post Tridentinum imminuta esse, & limitata. Hoc ipso anno 1746., quo hasce nostras de Synodo lucubrationes, plures ante annos exaratas, expolimus, tres, quæ huc pertinent, quæstiones, Nobis decidendas proposuit Archiepiscopus Florentinus. Primò, an Patronus Ecclesiasticus, etiam in Foro externo, teneatur ad vacantem ecclesiam Parochialem præsentare magis idoneum, seu digniorem, ex approbatis ab Examinatoribus. Ad quod indubitanter, teneri respondimus, utrumque enim Forum respiciunt enuntiata Tridentini verba *cap. 18. sess. 24. Quem Patronus digniorem, inter probatos ab Examinatoribus judicabit, Episcopo præsentare teneatur*. Secundò quæsivit, an Episcopus acquiescere debeat Ecclesiastici Patroni judicio, & quem iste, tanquam digniorem præsentaverit, instituere ; an potius investigare, num Patroni judicium fuerit rectum,

rectum, & rationabile: Cui interrogationi satisfecimus, hac adhibita distinctione: Aut ex approbatis ab Examinatoribus, nullus est, qui de Patroni judicio conqueratur, suamque querelam ad Episcopum deferat; aut inter eos reperitur, qui illud injustum fuisse contendat, & hac de causa ad Episcopum provocet: in primo casu, non debet Episcopus indagare, an revera, inter approbatos, dignior ille sit, quem Patronus præsentat, cum Concilium Tridentinum hanc indaginem Episcopo non commiserit, sed instituendum edixerit, quem Patronus, tanquam digniorem præsentaverit: in altero autem rerum eventu, debet Episcopus, Judicis partes assumere, & diligenter disquirere, an rectum fuerit judicium a Patrono latum, de sui præsentati meritorum, supra reliquos ex approbatis, præstantia. Tertio loco sciscitabatur, an ab Episcopi, in hujus generis causis sententia, qua ex litigantibus unum digniorem pronuntiat, appellatio ab alio interposita, qui in judicio succubuit, admittenda sit tantum in devolutivo, an etiam in suspensivo. Ad quod, cum distinctione pariter duximus respondendum: aut enim judicium Episcopi est conforme judicio Patroni, ita scilicet, ut ille idem ab Episcopo magis idoneus pronuntietur, quem, tanquam digniorem, Patronus antea præsentaverat; & tunc appellatio, admittenda est solum in devolutivo: aut judicium Episcopi discrepat a judicio Patroni; Siquidem, non illum, quem Patronus præsentavit, sed alium ex approbatis digniorem declarat; & interposita ab hac Episcopi sententia appellatio, admittenda est etiam in suspensivo; neque ullus est de Beneficio instituendus, nisi post aliam sententiam proferendam a Judice, ad quem appellatur; atque interim vacans ecclesia Parochialis erit ab OEconomo administranda; quæ uberius explanata leguntur in nostris litteris ad præfatum Archiepiscopum datis, hoc ipso anno 1746. typis Florentinis impressis, ex in secundum tomum nostri Bullarii propediem edendum inserendis.

9 Hæc quoad ecclesias Parochiales juris patronatus Ecclesiastici. At si sermo sit de ecclesiis Parochialibus juris patronatus Laicorum, ad eas non requiritur examen per concursum, sed sat est, ut præsentatus a Patrono, idoneus reperiatur ab iisdem Examinatoribus, in Synodo deputatis: *Quod si juris patronatus Laicorum fuerit* (pergit Tridentinum) *debeat, qui a Patrono præsentatus erit, ab iisdem deputatis, ut supra, examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti*. Dubitabant olim Doctores, an idem statuendum foret de ecclesia Parochiali, quæ sit juris patronatus mixti, hoc est partim Ecclesiastici, partim Laicalis; Et sacra Congregatio Concilii die 5. Februarii 1628., ne jura Laici, ob consortium cum Ecclesiastico, ulla ex parte læderentur, declaravit, neque ad ejusmodi ecclesiæ collationem, necessarium esse examen, per concursum, ac proinde etiam jus patronatus mixtum hac postrema parte Tridentini decreti comprehensum censuit, sicuti testatur Barbosa *cit. loc. num.* 126. Potest nihilominus evenire, ut concursus institui debeat, etiam ad ecclesias Parochiales juris

patro-

patronatus Laicorum: nam si ab uno, aut pluribus Patronis Laicis, gaudentibus æquali jure, plures ad vacantem ecclesiam sint nominati, & Episcopo præsentati; neque ullus ex præsentatis retulerit a Patronis plures voces, quam ceteri, tenetur Episcopus indicere concursum, inter eosdem præsentatos, atque illum eligere, quem, ex approbatis ab Examinatoribus, judicaverit magis idoneum, quod pariter a sacra Congregatione Concilii decisum refert idem Barbosa *num.* 130.

10 Jus eligendi digniorem in singulis enumeratis casibus, competens Episcopo, vacante Sede Episcopali, transit ad Capitulum ecclesiæ Cathedralis, ad quod tota Episcopi jurisdictio devolvitur, sed a Capitulo transfertur in Vicarium Capitularem, quem ex Tridentini decreto *sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.*, intra octo dies ab habita notitia vacationis ecclesiæ, tenetur eligere. Vigebat olim opinio, permittens Capitulo aliquam jurisdictionis partem sibi reservare; Eapropter, cum olim institutus fuisset concursus ad quamdam ecclesiam Parochialem, & lis excitata fuerit, inter Capitulum, & Vicarium Capitularem, cuinam jus competeret renuntiandi magis idoneum; sacra Congregatio Concilii die 18. Novembris 1651. (*lib.* 10. *decretor. pag.* 155. *&* 156.) censuit, spectare ad Capitulum, quia in deputatione Vicarii id juris sibi expresse reservaverat. Verum cum postea prævaluerit sententia opposita, & jam communiter Doctores sentiant, integrum non esse Capitulo, ne minimam partem quidem jurisdictionis sibi reservare, sed totam, quam habet, conferre debere Vicario Capitulari, quod Nos insinuavimus *lib.* 2. *cap.* 9., & pluribus probant Fagnanus *in cap. His quæ, num.* 71. *de majorit. & obed.* & Marchett. *de Vicario Capitulari part.* 2. *tit.* 12. *num.* 27., etiam sacra Congregatio e priori sententia recessit, aliudque judicium tulit in alia simili controversia. Vacante ecclesia Cathedrali Elven., indictus fuit concursus ad quamdam ecclesiam Parochialem; concursus, ut moris est in regno Lusitaniæ, habitus fuit coram Capitulo: Lis subinde vertebatur, inter Capitulum, & Vicarium Capitularem, super jure eligendi digniorem, ex approbatis, quod Capitulum, ea potissimum ratione, sibi astruebat, quod scilicet in Vicarii deputatione, ejusdem jurisdictionem coarctasset: re delata ad sacram Congregationem Concilii, hæc die 1. Decembris 1736. jus, de quo disceptabatur, asseruit Vicario, cujus jurisdictionem, censuit, nequaquam potuisse a Capitulo limitari.

LIBER V.

De gerendis in Synodo.

CAPUT I.

De publicis Supplicationibus, Missis, Allocutionibus, Sermonibus, & Acclamationibus.

1 Constitutam ab Episcopo diem, qua suam Synodum celebrare vult, die Epiphaniorum, vel Kalendarum Januarii, Cathedrali in ecclesia, e suggestu indici & promulgari, atque Calendario, quod in singulos annos confici solet, adscribi, statuit S. Carolus Borromæus, in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. *part.* 3. (*pag.* 177. *part.* 1. *Act. Eccl. Mediol.*). Et in Concilio Provinciali V. *part.* 3. (*ibid. pag.* 276.) Parochis præcipit, ut per mensem ante statam Synodi diem, quinta quaque feria, Missam celebrent de Spiritu Sancto, aut, pro diversitate temporum, Orationem saltem de Spiritu Sancto in Missæ sacrificio recitent; populumque hortentur, ut die Dominico, Synodi diem antecedente, vere pœnitentes & confessi sacram Communionem sumant, hoc præcipue precantes, ut, quæ, ad eorum salutem pertinent, Dei auxiliante misericordia, per Episcopum in Synodo diligenter sanctæque agantur. Hæc, aliaque ante Synodum, tam in civitate, quam in diœcesi facienda, magis adhuc accurate & minutim descripta leguntur in appendice ad Synodum Amerinam, anno 1595. habitam a celebri ejus urbis Episcopo, Antonio Maria Gratiano *cap.* 171. & 172.

2 Synodali celebritati triduum, veteri ritu, præstitutum esse, idem S. Carolus *cit. loc.* affirmat, & Pontificale Romanum *tit. de ordine ad Synodum*, tribus sessionibus illam absolvi solere, ait; quamvis utrobique addatur, fas esse Episcopo, pro rerum gerendarum ratione, Synodum, ultra triduum protrahere. Quid autem singulis diebus agendum sit, nostrum erit hic exponere. *Prima die Synodi Pontifex summo mane, Cappam indutus, ab universo Clero cum Superpelliciis comitatus, ad ecclesiam pergit; paratur in sede; celebrat Missam de Spiritu Sancto, & præbet Clero sacram Communionem*, verba sunt Pontificalis Romani *cit. loc.*. Eodemque ritu, post ultimam sessionem, esse Episcopum a Clero associandum, cum ab ecclesia se domum recipit, in eodem Pontificali inferius præscribitur: *Tunc omnes pariter surgentes, Pontificem, Cappa indutum, cum Superpelliciis ad domum reducunt*. Hic porro Clericorum, Episcopum associantium, comitatus speciem quamdam præsefert Processionis, nec alicubi, ut in diœcesi Neapolitana, alia fieri solet solemnis Supplicatio, seu Processio, cum nulla reapse descripta

appareat

appareat in Actis Synodi Diœcesanæ, anno 1694. celebratæ a Jacobo Cardinali Cantelmo, neque in Actis alterius Synodi anno 1726. habitæ a Cardinali Francisco Pignatello, Neapolitanis Archiepiscopis; nisi forte ideo non reperiatur descripta in Actis Synodalibus, quia pridie habita fuerit, quemadmodum, sua ætate, Neapoli fieri consuevisse, asserit Gavantus *in praxi part. 2. sess. 1. annot. 1.* Ceterum, quidquid sit, de contraria consuetudine, in hac, aut illa peculiari diœcesi vigente, communi usu receptum est, ut prima Synodi die, ab Episcopo, & universo Clero publica instituatur Supplicatio, seu Processio per urbem, quod & faciendum præscripsit S. Carolus Borromæus *cit. loc.*, & factum a S. Francisco Salesio *lib. 3. cap. 10. num. 3.* narravimus, quorum exempla satis superque sunt ad firmandam regulam, ad quam omnes conformare se debeant. Ejusmodi Processionem instituendam, post celebratam ab Episcopo Missam, ut, dum ea celebratur, commodius possit Clerus in ecclesia congregari, ait Gavantus *cit. loc.*; sed S. Carolus Borromæus illam, ante Missam peragendam dicit: *Primo Synodi die Episcopus, Processione solemni peracta, Missæ sacrificium celebret.* Quilibet, quoad hoc suæ ecclesiæ consuetudinem sectetur, modo Missa non omittatur, quam Synodalibus actionibus semper præmitti consuevisse, vel ex ipsis colligitur, quæ sæculo VI. conficta creduntur, Gestis, de Xysti Romani Pontificis purgatione, & Polycronii Hierosolymitani Episcopi accusatione, ubi *cap.8.*, cum Synodus Hierosolymis, certe, prout moris erat, celebrata fingatur, dicitur: *Feria prima celebratæ sunt Missæ a Casto Episcopo, qui directus fuerat a Xysto Episcopo, & Coepiscopis suis, vel a Synodo* (apud Coustant. *in appendic. ad tom. 1. epistol. decretal. col. 121.*)

3 Itaque, sive ante, sive post Processionem, debet Episcopus Missam facere de Spiritu Sancto, & porrigere Clero sacram Communionem, quam, acceptis Stolis rubeis, etiam Sacerdotes sument, qui forte ea die non celebraverint. In Pontificalibus, editis ante Clementem VIII., uti observat Joseph Catalanus *in notis ad Pontificale Romanum tit.5. §.2. num.5.* non legimus, Missam celebrandam, sed audiendam ab Episcopo: *Prima autem die Concilii, seu Synodi, mane conveniunt Sacerdotes, & Clerici universi in ecclesia, in qua debet Concilium, seu Synodus celebrari, ubi Pontifex Missam audit*; sed quod ita olim fieret, non absolvit Episcopos ab obligatione, per se ipsos celebrandi, quam illis imponit recens Pontificale, quod prodiit, auctoritate Clementis VIII., ubi Episcopo, & non alteri dicitur: *Paratur in sede, celebrat Missam de Spiritu Sancto.* Nec satis est, ut Episcopus Missam privatim faciat, sed omnino decet, ut solemni, & Pontificali ritu celebret: Siquidem S. Carolus Borromæus, in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. *part. 2. tit. Quæ pertinent ad sanctissimum Missæ sacrificium pag. 152.* dies enumerans, quibus Episcopus, *Patrum monimentis, & veteri, eoque comprobato, rituum, caremoniarumque Romanarum Codice*, sacra Mysteria solemni celebritate, & Pontificio apparatu perficere debet, primam quoque Diœcesanæ Synodi diem inter illas recenset.

4 Secunda Synodi die, mos est, inquit Gavantus *cit. prax. pag.* 63., ut unus ex Canonicis Missam solemniter faciat, pro Defunctis, cui Episcopus assistit, eaque peracta, Stolam, & Pluviale nigri coloris assumit, & consuetas Orationes recitat pro Defunctis, post quas, vestes nigras in rubeas mutat, & accepto Pastorali baculo, ad sedem Synodalem ascendit. Tertia demum die, unus pariter ex Canonicis Missam celebrat de Sanctissima Trinitate, addita Collecta in gratiarum actionem: Episcopus astat indutus Stola, & Pluviali albi coloris: Missa absoluta, rubea accipit indumenta; ad consuetam sedem se confert; ultimæ sessioni præsidet; & Synodo finem imponit.

5 Post ultimam sessionem, alia fieri solet Supplicatio, seu Processio, minus tamen solemnis, intra, vel circa ecclesiam, quod Gavantus *pag.* 70. monet, qua absoluta, Episcopus consueto ritu, Clero & populo benedicit, & quadraginta dierum Indulgentiam impertitur; quo tamen uberiorem fructum e Synodi celebritate singuli capiant, solent Episcopi, saltem cum primam agunt Synodum, Indulgentiam plenariam a summo Pontifice, sub consueta formula, illis impetrare, qui una, ex tribus Synodi diebus, ecclesiam Cathedralem visitaverint. Cetera, quæ ad preces in Synodo recitandas, aliasque functiones peragendas pertinent, legenda sunt in Pontificali Romano; & antiquiora quædam monumenta, hanc eamdem materiam respicientia, videri possunt in appendice ad Concilium Salegunstadiense *tom.* 9. *collect. Concil. Labbei col.* 848., apud Martene *de antiquis Ecclesiæ ritibus tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 39., & apud Catalanum *ad Pontificale Romanum, in append. ad ordinem celebrandi Synodum*.

6 Vetus institutum est, ut Episcopus in Synodo, brevi gravique sermone Clerum alloquatur, & de iis admoneat, quæ in illo corrigenda deprehenderit; quod saltem in postrema sessione omnino fieri, voluere Patres Concilii Mediolanensis V. *cit. part.* 3. *pag.* 279.: *Episcopus, antequam Synodum dimittat, sermonem habeat, paternis monitionibus plenum, ac dimissioni accommodatum*: Hujus admonitionis antiqua formula, sub nomine *Inquisitionis*, extat apud Reginonem, Abbatem Prumiensem, aliaque occurrit in Pontificali Romano, ex variis Conciliorum decretis, Pontificiis sanctionibus, & SS. Patrum sententiis concinnata. S. Carolus Borromæus ad sublevandos Episcopos, qui concionibus habendis assueti non sunt, quasdam elucubravit, atque a suo quarto Concilio Provinciali approbatas, edidit admonitiones, in qualibet Diœcesana Synodo legendas, quæ compendiosam atque exactam Clericalis vitæ disciplinam, & vivendi rationem continent, *Quibus* (ait) *quisque Episcopus addat, & detrahat, prout Ecclesiæ suæ Clero, pro temporum ratione utile esse viderit*. Alias insuper, & uberiores admonitiones, idem S. Carolus evulgavit in sua tertia Synodo Diœcesana, quæ insertæ sunt Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 2. *pag.* 299. Ex his quilibet Episcopus ea seligere poterit, quæ suæ Ecclesiæ, pro loco, & tempore, magis accommodata judicaverit, aliaque addet, quæ Spiritus Sanctus dabit ei eloqui.

7 Mira-

7 Mirabitur fortasse quispiam, in præfata admonitionum formula, quæ habetur in Pontificali Romano *tit. de ordine ad Synodum ad fin. 3. sess.* hoc inter cetera, ab Episcopo Clero injungendum, adnotari: *Tribus temporibus in anno, idest Nativitate Domini, Pascha, & Pentecoste, omnes Fideles accedere ad Communionem Corporis Domini nostri Jesu Christi admonete, & ne omittat, quin saltem in Pascha communicet*; sed meminisse oportet, legem, olim ab Ecclesia latam fuisse, ut omnes Christiani, adultæ ætatis, iis diebus, quibus præcipua nostræ religionis mysteria recoluntur, idest Paschatis, Pentecostes, & Nativitatis Domini, Eucharistiam sumerent, uti constat ex decreto, quod refertur, & Fabiano Papæ tribuitur ab Ivone *part. 2. cap. 27.* Burchardo *lib. 5. cap. 17.* & Gratiano *de consecrat. dist. 2. can. 16.*: *Etsi non frequentius, saltem in anno ter laici homines communicent, (nisi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur), in Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini*: Ex Concilio Agathensi anni 506. *can. 18. (tom. 2. collect. Hard. col. 1000.)*: *Saculares, qui Natale Domini, Pascha, & Pentecoste non communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur*; Ex Concilio Turonensi III., aliisque; sed magis, magisque in dies frigescente Fidelium pietate, Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. *can. 22.*, relato *in cap. Omnis utriusque sexus, de Pœnit. & remiss.* statuit, ut omnes Fideles semel saltem in anno sua peccata, sacramentali Confessione expiarent, *& ad minus in Pascha Eucharistiam susciperent*. Totam, quæ in Ecclesia viguit, quoad obligationem accedendi ad Eucharistiam, disciplinam, ejusque pedetentim, & veluti per gradus, remissionem describit Petrus Blesensis *sermone 16. (ex recens. Joannis Busæi)*, inquiens: *In prima Ecclesia quotquot intererant consecrationi Eucharistiæ, communicabant eidem ....., postquam autem crevit numerus Fidelium, nec omnes accedere ad Eucharistiam visum est; statutum est, ut saltem diebus Dominicis Fideles communicarent. Cum vero paleæ supercrescentes, cœperunt cooperire grana, & multum refriguit Charitas ..... decretum est, ut saltem per tres solemnitates in anno Fideles communicarent, in Paschate, Pentecoste, & Natali. Nunc autem, quoniam dies mali sunt, & omnes fere declinaverunt, & inutiles facti sunt, non audeo dicere, ex præcepto Ecclesiæ, sed ex tacita permissione introductum est, ut semel in anno congregentur in ecclesia ad communicandum: quod præterire fas non est*. Jam vero cum formula, de qua loquimur, antiquissima sit, & ante Concilium Lateranense IV. exarata, nemini mirum videri debet, quod in ea Fideles admoneantur, ut ter in anno ad sacram Communionem accedant; postquam autem præceptum communicandi ter in anno in Concilio Lateranensi temperatum fuit, addita sunt eidem formulæ ea verba, *& ne omittant, quin saltem in Pascha communicent*, quæ quidem in antiquioribus formulis desiderantur, & satis aperte indicant, Communionis præceptum nunc obligare, solum in Paschate; quamvis expediat, ut Episcopus, & Parochi populum hortentur ad sæpius, sed præsertim in celebrioribus festivitatibus, sacra Mysteria participanda.

8 Anti-

8 Antiquam pariter disciplinam respiciunt verba, quæ in eadem formula sequuntur: *Certis temporibus Conjugatos ab uxoribus abstinere, exhortemini*. Olim enim in solemnioribus festivitatibus, ac jejunii diebus, quibus peculiariter erat orationi vacandum, vetitum fuisse conjugibus matrimonii usum, ex pluribus colligitur Ecclesiæ sanctionibus, collectis a Gratiano *causa* 33. *quæst*. 4. Ratherius, Episcopus Veronensis in sua epistola Synodica, quæ habetur *tom*. 2. *spicilegii Dacherii pag*. 264. conjuges se abstinere jubet, *in Natali Domini viginti diebus ac noctibus; in octavis Pascha, & Pentecostes, Litaniarum, & omnium festivitatum vigiliis, sextis etiam feriis, præcipue autem omnibus diebus, vel noctibus Dominicis*. Inter Capitularia Theodori, Archiepiscopi Cantuariensis, ab eodem Dacherio *spicilegii tom*. 9. evulgata, *cap*. 33. *pag*. 55. legitur: *Vir abstineat se ab uxore sua quadraginta dies ante Pascha, & in prima hebdomada post Pascha: post Pentecosten una hebdomada*; In Quadragesima pariter, in qua, *non solum illicita, verum etiam multa a nobis licita merito resecamus*, esse a conjugibus *omni voluptati renuntiandum, & ut licenter orationi vacetur, castitati mentis, & corporis incumbendum*, respondit Nicolaus I. *ad consulta Bulgarorum cap*. 9. (*tom*. 5. *collect. Harduin. col*. 358.). Canone 111. (*tom*. 1. *noviss. collect. Concilior. Britann. pag*. 107.) ex iis, quos Egbertus, Archiepiscopus Eboracensis, ex pluribus excerpsit Conciliis, hæc habet: *Qui in matrimonio sunt, abstineant se tres noctes, antequam communicent, & unam postquam communicaverint*. Hæc fortasse, aliaque hujus generis multa, ignota fuerunt nonnullis Theologis moralibus, qui antiquam disciplinam ex hodierna metientes, atque illam huic accommodantes, quod sæpe ab iisdem fieri, notavit Cardinalis Bona *rer. liturgic. lib*. 1. *cap*. 18. *num*. 1., non dubitarunt affirmare, nunquam ab Ecclesia fuisse usum conjugii, certis diebus interdictum; cum potius asserere debuerint, nunc intra meri consilii limites contineri, quod olim severa lege erat prohibitum, sicuti scite ponderat Catalanus *in comment. ad Pontificale Romanum, tit. de ordine ad Synodum §*. 22.

9 In fine Synodi fieri solent Acclamationes, quibus Diaconus, ceteris respondentibus, omnem laudem, honorem, & gloriam refert Deo Patri misericordiarum, qui Spiritus Sancti invisibili gratia, Synodum dirigere, atque ad felicem exitum perducere dignatus est; summo Pontifici, universalem Ecclesiam gubernanti, veram & diuturnam prosperitatem; Episcopo, Synodo præsidenti, ejusque Ministris, salutarem vigilantiam, & Divinarum miserationum abundantiam; civitati, & oppidis diœceseos, pacem, animorumque concordiam, omniaque fausta precatur; supplicatque Deo, ut uberem opem elargiatur, qua singuli adjuti, edita in Synodo decreta sancte inviolateque custodiant & exequantur.

10 Faustæ Acclamationes frequenter occurrunt in Conciliis OEcumenicis: eas quippe in Concilio Chalcedonensi *act*. 1., *act*. 4., & *bis act*. 6. factas legimus; In Concilio vero Constantinopolitano IV., ad finem cujusque actionis, acclamatum deprehendimus Hadriano Romano Pontifici, Basilio,

Basilio, & Constantino Imperatoribus, Eudoxiæ Augustæ, Ignatio, ceterisque Patriarchis Orientalibus, omniumque Episcoporum Orthodoxo senatui. Quæ autem in Concilio Tridentino, auspicante Cardinali a Lotharingia, aliisque Patribus prosequentibus, factæ sunt, extant *tom.* 10. *collect. Hard. col.* 192. Rarius occurrunt in antiquioribus Conciliis Provincialibus, etsi in Synodo Romana anni 853. *cap.* 42. *ab Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, & cuncto Clero* Leoni IV. summo Pontifici (*tom.* 5. *collect. Harduin. col.* 75.), & in Concilio Toletano IV. anni 633. ad finem, Sisenando Regi, acclamatum legamus *tom.* 3. *collect. Hard. col.* 595. Inter Concilia vero Provincialia, post Tridentinum habita, Acclamationes reperimus in fine Cameracensis, anni 1586. *tom.* 9. *collect. Harduin. col.* 2182., Burdigalensis anni 1624. *tom.* 11. *collect. Hard. col.* 139. & aliis. Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus, omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis, a Metropolitano accipiendum, quod deinde sibi invicem pariter dant, & accipiunt, ut mutuam charitatem, animorumque conjunctionem ostendant.

11 Quod vero attinet ad nostras Diœcesanas Synodos, in Cæremoniali Episcoporum *cap.* 31. *in fin.* habetur: *In Synodis Diœcesanis magis expedire, ut Acclamationes, & oscula pacis omitterentur*; sed nihilominus Gavantus *in praxi Synodi Diœces. pag.* 71., ait: *Acclamationes fiunt, saltem in prima Synodo, ut aliquando fiant: & Cæremoniale non eas prohibet, sed parcius adhiberi censet in Diœcesanis Synodis*; & reipsa Acclamationes factas comperimus, in Synodo Diœcesana Sutrina, anno 1671. habita a Julio Cardinali Spinula; in Synodo Diœcesana Farfensi, anno 1685. habita a Carolo Cardinali Barberino; in Synodo Diœcesana Montis Falisci, habita ab Episcopo Bonaventura, aliisque non paucis. De osculo pacis hæc habentur in Concilio Provinciali Mediolanensi V. *cit. part.* 3. (*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 279.): *Acclamationibus factis, omnes Sacerdotes, & Clerici, surgentes, cum reverentia osculum pacis ab Episcopo accipiant, & sibi invicem dent, cum timore, & amore Dei. Si vero Cleri, qui convenerit, numerus is est, ut longius hic osculi ritus ducatur, ea ratio ineatur, ut Præpositi, & Archipresbyteri solum ab Episcopo illud accipiant; deinceps suo quique Clero dent, isque inter se mutuo item.* Verum, cum hæc in Cæremoniali Episcoporum nec præcipiantur, nec prohibeantur, liberum erit Episcopis ea vel facere, vel omittere; sicuti fert cujuslibet diœcesis consuetudo.

CAPUT

CAPUT II.

De legendis in Synodo, & Fidei professione, in ea emittenda.

1 Concilia Generalia, Provincialia, & Dioecesana olim fuisse ita inter se colligata, & unum alterum consequeretur, diximus *lib. 1. cap. 6. num. 2.* In Provincialibus enim, Universalium, in Dioecesanis, Provincialium Synodorum definitiones, & decreta promulgabantur: quocirca Concilium Toletanum XVI. anni 693. *cap. 7. (tom. 3. collect. Hard. col. 1797.)* sancivit, ut unusquisque Episcopus, intra sex menses, post peractum Provinciale Concilium, suae dioecesis Clerum ad Synodum arcesseret: *Quatenus coram eis publice omnia reserata, de his, quae eodem anno in Concilio acta, vel definita extiterint, plenissime notiores efficiantur*: Priscae disciplinae non ignarus S. Carolus Borromaeus, in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. illam renovare studuit, decernens (*part. 1. Act. Eccl. Mediol. pag. 179.*) *In prima quoque Dioecesana Synodo decreta, in Provinciali proximo Concilio edita, promulgentur*; Ad eumdem pariter morem alludere voluit, & retinendum duxit sacra Congregatio Concilii, cum rescripsit, posse ab Episcopo omnes, & singulos dioecesis Clericos ad Synodum evocari, si Concilii Provincialis decreta sint in ea publicanda, sicuti *lib. 3. cap. 6. num. 2.* retulimus. Praeterea Concilium Tridentinum, ne eorum, quae de Episcoporum, & Parochorum residentia, tum *sess. 6. cap. 1. de reform.* sub Paulo III., tum *sess. 23. cap. 1.* sub Pio IV. sanctissime constituerat, ullo unquam tempore memoria obliteraretur, in Provincialibus, & Episcopalibus Synodis illa semper in posterum legenda, & promulganda praecepit: *Postremo* (ait) *tam decretum illud sub Paulo III., quam hoc ipsum in Conciliis Provincialibus, & Episcopalibus publicari, sancta Synodus praecipit; cupit enim, quae adeo ex Pastorum munere, animarumque salute sunt, frequenter omnium auribus, mentibusque infigi, ut in posterum, Deo juvante, nulla temporum injuria, aut hominum oblivione, aut desuetudine aboleantur.*

2 Ad haec S. Carolus Borromaeus in saepius citato Concilio Provinciali Mediolanensi V. *part. 3.* (*Act. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 278.*) in qualibet Dioecesana Synodo, semper legendas, edixit, Constitutiones Pii II. de Clericis, illegitime promotis, S. Pii V. de confidentiis Beneficialibus, & de Horis Canonicis recitandis, quibus adjungi permisit *alias, vel Pontificias sanctiones, vel Provinciales Constitutiones, vel decreta Dioecesana, quae Episcopus legenda censuerit*: Nec incongruum esse, ait Gavantus *in praxi pag. 67.*, ut Episcopus promulgari jubeat etiam sacrarum Urbis Congregationum decreta, si quae de novo prodierint, ad universum Clerum spectantia, simulque expedire, monet, ut iis, quae leguntur, aliqua Episcopus vulgari sermone interserat, quibus causam, & rationes exponat, propter

propter quas emanarunt, & accuratam omnium observationem inculcet. Verum, ne tot Constitutionum, & decretorum farrago confusionem pariat, & audientium mentes obruat, jamdiu mos inolevit, ut Episcopus in suis Synodalibus Constitutionibus, summorum Pontificum, sacrarumque Urbis Congregationum recentia decreta, quæ speciatim suo Clero notificanda judicaverit, breviter innuat, eademque postea, vel per extensum, vel in compendium redacta, ac notis insuper quandoque illustrata, in appendice ad Synodum edat, & evulget.

3 Quod attinet ad Fidei professionem, semper in Ecclesia hæc disciplina viguit, ut Patres, ad sacra Comitia coeuntes, se Catholicam Fidem profiteri, & præcedentia OEcumenica Concilia recipere, ac admittere, publice protestarentur: ita præsertim in Concilio Chalcedonensi, atque aliis deinceps Conciliis Nicæna, ac CPolitana Fidei formula recitata: Quibus vestigiis inhærens Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 2. præcepit Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis aliisque omnibus, qui de jure, vel consuetudine Synodo Provinciali interesse debent, ut *in ipsa Synodo Provinciali, post finem præsentis Concilii habenda, ea omnia & singula, quæ ab hac sancta Synodo definita & statuta sunt, palam recipiant, necnon veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant & profiteantur, simulque hæreses omnes, a sacris Canonibus, & Generalibus Conciliis, præsertimque ab hac eadem Synodo damnatas, publice detestentur & anathematizent*; Eamdemque Fidei professionem semper deinceps a novis Ecclesiarum Præsulibus emittendam, statuit, in prima Synodo Provinciali, cui intervenerint: *Idemque in posterum quicumque in Patriarchas, Primates, Archiepiscopos Episcoposque promovendi, in prima Synodo Provinciali, in qua ipsi interfuerint, omnino observent*; Huic vero sanctioni Episcopos, ut par erat, morem gessisse, probant omnium Provincialium Conciliorum, quæ Tridentinum sunt consecuta, Acta, quorum pleraque, ad rem allegantur a Natali Alexandro *hist. Eccles. sæculi* xv. *&* xvi. *dissert.*12. *art.*16.

4 Inspecto igitur Tridentini decreto, non tenetur Episcopus Fidei professionem emittere in prima Synodo Dioecesana, sed in prima Provinciali: Attamen maxime decet, ut in hoc religionis actu præstando, etiam in sua Dioecesana Synodo, ceteris exemplo præeat, & Fidem Catholicam, sub consueta formula, coram astantium Sacerdotum coetu, palam profiteatur, quod docet Gavantus *in praxi pag.* 251., rationem simul adducens, cur id fieri expediat, inquiens: *Notandum est, non teneri Episcopum emittere professionem Fidei in prima Synodo Diœcesana, quia non habet ibi majorem, sed in prima Synodo Provinciali. Quia tamen Provincialis Synodus fere nunquam hodie celebratur, laudandi sunt ii Episcopi, qui in prima sua Synodo coram Deo, genuflexi ante altare, Fidei professionem emittunt; Est enim actus summa religionis; Quo casu stabit totus Clerus, ob reverentiam genuflexi Episcopi, qui breviori formula, ut infra, eam emittet &c.* Gavanto obsecuti sunt duo Cardinales, Archiepiscopi Neapolitani, Cantelmus, & Pignatellus, Fi-

dei professionem, in sua quisque Synodo, emittentes, quod ideo se facere declararunt, quia nulli Provinciali Concilio, usque ad eam diem, intervenerant.

5 Severius egit Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* cum Parochis, a quibus Fidei professionem emitti voluit, intra duos menses, numerandos, a die, qua Beneficii Parochialis possessionem consecuti sunt: *Provisi etiam de Beneficiis quibuscumque, Curam animarum habentibus, teneantur a die adeptæ possessionis intra duos menses in manibus ipsius Episcopi, vel, eo impedito, coram Generali ejus Vicario, seu Officiali, Orthodoxæ suæ Fidei publicam facere professionem, & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros, spondeant ac jurent*; eidemque obligationi obnoxios fecit Canonicos ecclesiarum Cathedralium; Quinimmo istos non solum coram Episcopo, aut ejus Officiali, sed etiam coram Capitulo, Fidei professionem edere debere statuit: *Provisi autem de Canonicatibus, & Dignitatibus in Cathedralibus ecclesiis, non solum coram Episcopo, seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur*; porro tam Canonicos, quam Parochos, huic sanctioni non obtemperantes, jure privavit percipiendi suorum Beneficiorum fructus: *Alioquin prædicti omnes Provisi, ut supra, fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur*: ubi tamen, nomine fructuum, non venire quotidianas distributiones, sæpius censuit sacra Congregatio Concilii, & præcipue die 9. Februarii 1726., cum interrogata, *Quibus pœnis subjaceant non emittentes, vel debito modo non emittentes professionem Fidei*. Respondit: *Non facere fructus suos, sed distributiones lucrari, pro Horis, quibus intersunt*, juxta ea, quæ de hac materia tractantes plene deduximus *in nostra Notific. sive Institut.* 60.

6 Præfatum Tridentini decretum *sess.* 24. solos attingit Curatos, & Canonicos Cathedralium, non autem Canonicos Collegiatarum ecclesiarum, ceterosque Beneficiarios: sed idem Tridentinum *cit. cap.* 2. *sess.* 25., postquam ad Fidei professionem, in primo Provinciali Concilio emittendam, adegit Episcopos, addidit: *Ceteri vero omnes, sive in præsenti, sive in futurum Beneficia Ecclesiastica habituri, & qui in Synodo Diœcesana convenire debent, idem ut supra, in ea Synodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, faciant, & observent; alias secundum formam sacrorum Canonum puniantur*: dubitarunt quidem nonnulli, an ejusmodi decretum *sess.* 25. referendum sit ad decretum *sess.* 24., & de illis dumtaxat Beneficiariis accipiendum, de quibus *cap.* 12. *sess.* 24. fuerat sermo; sed unde hæc dubitatio oriri queat, plane non videmus: in priori quippe decreto soli nominantur Curati, & Cathedralium ecclesiarum Canonici; posterioris vero decreti verba generalia sunt, & omnes omnino Beneficiarios complectuntur, nec ullam involuunt particulam, quæ vel leviter innuat, hæc, intra limites prioris decreti, esse restringenda: Quapropter, sine ulla hæsitatione, concludendum est, postremi decreti virtute, omnes & singulos, qui Beneficium Ecclesiasticum possident, in prima Synodo Diœcesana,

ſana, cui alias obſtringantur adeſſe, debere Fidei profeſſionem emittere.

7 Verum, etſi Concilium Tridentinum prædicta ſtatuerit, nullam tamen ſpecialem Fidei formulam, certis verbis conceptam, adornavit, in quam ii jurare debeant, quos ceteroquin ad Fidei profeſſionem faciendam ſevera lege aſtrinxit: eam tamen formulam poſtea concinnavit Pius IV. & *ſua Conſtitut.* 103. *Bullar. tom.*4. *par.*2. *pag.*204. in eam jurare juſſit, quicumque Cathedralibus, aut ſuperioribus eccleſiis eſſent in poſterum præficiendi, vel Canonicatus Cathedralium eccleſiarum, aut Beneficium, animarum Curam annexam habens, forent conſecuturi; quia autem de ceteris Beneficiariis nihil Pius IV. decrevit, inde exorta eſt dubitatio, an iſti, Fidei profeſſionem, in prima Synodo Diœceſana, ad Tridentini normam edituri, teneantur illam conceptis verbis emittere, juxta formam a Pio IV. præſcriptam; ſed cum in Piana formula, revera alia non contineantur, præter illa, quæ Tridentinum ſpeciatim exprimenda præcepit, merito deciſum fuit, illam ab omnibus eſſe adhibendam, qui Tridentini decreto obſtringuntur, ad Fidei profeſſionem, ſive in Synodo, ſive extra Synodum edendam, quemadmodum refert Fagnanus *in ſuis manuſcriptis ad cap.*2. *ſeſſ.* 25. *de reform. Advertendum, quod, licet hæc formula profeſſionis Fidei, edita a Pio IV., non fuerit edita tempore hujus decreti, cum tamen præcipitur Concilio Provinciali intereſſentibus profeſſionem eorum, quæ in dicta formula continentur, bene fuit judicatum, ſecundum eam formulam quemcumque debere profiteri.*

8 Non eſt tamen neceſſe, ut ſinguli Pianam formulam ſeparatim recitent, ſed ſat eſt, ut Synodi Secretarius illam e ſuggeſtu, alta voce legat, omneſque Fidem profeſſuri eamdem totidem verbis ſimul repetant; Qua abſoluta, bini, terni, vel quaterni ad Epiſcopum accedent, & coram eo genuflexi, ſuper expoſita ſacroſancta Euangelia, jusjurandum ſingulatim in hunc modum proferent: *Ego idem N. N. ſpondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Euangelia.*

9 Diſplicet hoc jusjurandum pleriſque Heterodoxis, ideo dumtaxat illud improbantibus, quia unicuique fas eſſe, vellent, religionem, & Fidem, quaſi induſium, pro libito mutare, ac proinde Fidei profeſſionem, conceptis verbis faciendam, *Fidem formulariam*, per ludibrium appellant: noſtrum hic non eſt, eorum inſaniam refellere, obiter tamen, & veluti per tranſennam advertimus, Fidei formulas non recenter adinventas, ſicuti illi oblatrant, ſed Eccleſiæ coævas eſſe, quod & cordatiores, inter eoſdem Hæreticos ultro fatentur: Nullus ſiquidem adultæ ætatis, primis Eccleſiæ ſæculis, Baptiſmate donabatur, qui Catholicam Fidem, conceptis verbis, antea non profiteretur, & graſſantes tunc temporis hæreſes publice non deteſtaretur, de qua re luculentum teſtimonium perhibent Cyprianus *epiſt.*76. *ad Magnum*, Tertullianus *de Baptiſm. cap.* 6. Euſebius *epiſt. ad Cæſar. ap. Socratem lib.* 1. *cap.*8. Auguſtinus *lib.*8. *Confeſſ. cap.*2. Specialem quoque Fidei profeſſionem, ſub certa formula, ſemper Eccleſiam exegiſſe

a suspectis Catholicis; redeuntibus ad Ecclesiam Hæreticis; ac novis Episcopis, tradit Cyrillus Alexandrinus *epist. ad Acacium* (*tom. 5. part. 2. oper. pag.* 109.) & pluribus probat Christianus Lupus *in scholiis, & notis ad canones Ephesinos pag.* 360.

10 Nec præterea recens institutum est, ut Catholicam Fidem, quam quis exterius profitetur, se constanter retenturum juratus promittat: Etenim Patres Concilii Toletani XI., anni 675. *can.* 10. statuere: *Placuit huic sacro Concilio, ut unusquisque, qui ad Ecclesiasticos gradus est accessurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui innodatione promittat, ut Fidem Catholicam sincera cordis devotione custodiens, juste & pie vivere debeat* (*collect. Harduin, tom.* 3. *col.* 1028.) ubi *placiti innodatione* aliud designari non posse, quam juramenti vinculum, nemo non videt. Gregorius II. a Bonifacio Germanorum Apostolo, quem pridie kalendas Decembris anno 723. Episcopum inauguravit, juratam Fidei professionem, ab omnibus Episcopis, in eorum ordinatione præstari solitam, accepit, in hanc formam conceptam: *Promitto ego Bonifacius &c. tibi, Beate Petre, Apostolorum Princeps, Vicarioque tuo beato Gregorio Papa, & Successoribus ejus per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, Trinitatem inseparabilem, & hoc sacratissimum Corpus tuum, me omnem Fidem, & puritatem sanctæ Fidei Catholicæ exhibere, & in unitate ejusdem Fidei, Deo operante persistere, in qua omnis Christianorum salus esse sine dubio comprobatur &c.* apud Baron. *ad eumdem ann.* 723. *num.* 4. Berengarius in Concilio Romano sub Sancto Gregorio VII. anni 1079., post ejuratam hæresim, Fidei professionem, juramento super sancta Dei Euangelia obsignavit, ut narrat Baronius *ad dictum annum num.* 3. Et Concilium Tolosanum anni 1129. *can.* 10. sancivit: *Universi tam mares, quam feminæ, masculi a* XIV. *anno, & supra, feminæ* XII. *abjurent omnem hæresim, extollentem se adversus sanctam, & Catholicam Romanam Ecclesiam .... juret etiam, quod Fidem Catholicam, quam Romana Ecclesia tenet & prædicat, servabunt.* (*tom.* 6. *collect. Harduin. part.* 2. *col.* 1151.) Hæc, aliaque hujus generis innumera, vetustate veneranda exempla, & decreta satis superque essent ad obstruendum os Hæreticorum, obloquentium de Fidei professione, ex Pii IV. Constitutione, conceptis verbis edenda, & juramento confirmanda, quæ tamen Nos prætermittimus, quia præsentis instituti non est cum Heterodoxis dimicare.

CAPUT III.

De Scrutinio.

1 Scrutinium, ita dictum a scrutando, duplex esse potest; speciale, cum scilicet singularis personæ mores investigantur; & generale, cum in totius Cleri vivendi rationem inquiritur. Accuratissimum & minutissimum Scrutinium semper in Ecclesia fieri consuevit de probitate, doctri-

doctrina, ceterisque animi dotibus eorum, qui ad Ordines, præsertim Sacerdotium, & Episcopatum, essent promovendi; quamvis nec semper, nec ubique idem fuerit modus illud instituendi: In Constitutionibus Apostolicis *lib.* 8. *cap.* 4. (*tom.* 1. *PP. Apostolic. Cotelerii pag.* 391.) ab ipsis Apostolis statutum dicitur, ut Episcopum ordinaturi eum populo sistant, petatque qui inter reliquos præcipuus est, *an ab omnibus testimonium habeat quod dignus sit magna hac & illustri præfectura*. Ex eadem Apostolica traditione promanasse, ut idem fieret in Sacerdotum, & Diaconorum Ordinatione, asserit Cyprianus *epist.* 68. quæ est ad Clerum, & plebem in Hispania consistentes: *Ordinationes Sacerdotales nonnisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur ..... Nec hoc in Episcoporum tantum, & Sacerdotum, sed in Diaconorum Ordinationibus observasse Apostolos, animadvertimus*. At in fine sæculi IV. hanc disciplinam, in Africa mutari cœpisse, colligitur ex Concilio Carthaginiensi III. anni 397. *can.* 22. relato a Gratiano *dist.* 24., ubi Episcoporum arbitrio relinquitur, vel populi testimonium exquirere, vel aliter Ordinandorum merita examinare: *Nullus ordinetur Clericus, nisi probatus, vel Episcoporum examine, vel populi testimonio*. Enimvero cum absonum visum fuerit, cuilibet, etiam ex infima plebe permittere, illos publice accusare, quos ipsamet, ad Episcopatum, Sacerdotium, aliudve sacrum ministerium, electio fecerat honorandos, usus postea invaluit, ut Ordinandi vitia non palam & publice, sed secreto, Episcopo denuntiarentur; Episcopi autem erat, primo loco, in denuntiantium vitam inquirere, ut inde liqueret, an, & quanta fides esset illis habenda; cujus consuetudinis plurima exempla adducit Cironius *ad tit. de Scrutinio in ordine faciendo*: Ne autem, in hac ipsa secreta denuntiatione, aditus pateret calumniæ, accusatorem, crimen non probantem, quod Ordinis candidato affinxerat, exilio plectendum, statuit Justinianus Imperator *novella* 123. *cap.* 2. *Accusator autem, sive non probaverit, sive etiam fugit, propositam a se accusationem, a provincia, in qua habitat, abjiciatur*; Et *novel.* 6. *cap.* 2. *eum in perpetuum a sacra Communione segregandum constituit*.

2 Quia porro Episcopi, pluribus curis distenti, non poterant singulorum, quibus essent manus imposituri, vitam & mores diligenter, sicuti oportebat, examinare, inde factum est, ut Ordinandorum Scrutinium commiserint Archidiaconis, quod quidem consilium jam a quarto sæculo captum fuisse a Romanis Pontificibus, qui totius Ecclesiæ regendæ onere gravantur, constat ex Hieronymo, ad Euangelum *epist.* 146. (*tom.* I. *oper. col.* 1077.) scribente: *Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbiter ordinetur?*

3 Posteriori ævo diversus, magisque exactus peragendi Scrutinii modus inductus est, quem primo præscriptum invenimus a Concilio Nannetensi, incertæ ætatis, quod tamen Eruditi consentiunt, non esse sæculo IX. posterius, sed vel anno 658., vel 900., celebratum; in ejus quippe *cap.*

pe *cap.* 11. decernitur : *Episcopus quando Ordinationem facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta, ante ipsam Ordinationem, evocandi sunt ad civitatem, una cum Archipresbyteris, qui eos repræsentare debent. Et tunc Episcopus e latere suo dirigere debet Sacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros Legis Divinæ, & exercitatos in Ecclesiasticis sanctionibus : qui Ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum, ubi sunt educati, si sint bene litterati, si in Lege Domini instructi, diligenter investigent* (*Concil. Gall. edit. a Sirmondo tom.* 3. *pag.* 604., *& collect. Harduin. tom.*6. *part.*1. *col.*456.) . Sed quoniam salutaris hæc institutio, temporum malitia, atque Episcoporum incuria desueverat; sapienter propterea ad hoc delecti a Paulo III. Cardinales, & Præsules, ut nimirum collato studio ea ipsi suggererent,quæ ad reformandam Ecclesiam necessaria reputarent, in celebri consilio, anno 1538. eidem Pontifici, in scriptis exhibito, inter ceteros corrigendos abusus, hunc, tanquam gravissimum, primo loco recensuere : *Primus abusus in hac parte est Ordinatio Clericorum, & præsertim Presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibetur diligentia, quod passim quicumque sint, imperitissimi sint, vilissimo genere orti sint, malis moribus ornati sint,adolescentes admittantur ad Ordines sacros,& maxime ad Presbyteratum, ad characterem inquam Christum maxime exprimentem; hinc innumera scandala, hinc contemptus Ordinis Ecclesiastici, hinc Divini cultus veneratio non tantum diminuta, sed etiam prope jam extincta*: Ad hæc autem præcidenda scandala,iidem delecti Cardinales,& Præsules modum Pontifici indicarunt, quo in posterum exactum, de promovendis ad Ordines, Scrutinium efformaretur. Quod vero illi tantopere exoptaverant, Concilii Tridentini Patres postea præstiterunt *sess.* 23. *cap.* 7. *de reform.*, ubi allegatum Nannetensem canonem, totidem fere verbis instaurarunt, eamque Tridentini sanctionem, adhuc luculentius explicatam, inculcarunt,religioseque custodiri præceperunt Clemens VIII. *Constit.*61.*§.*7.*tom.*3.,Alexander VII. *Constit.*129.*tom.*5., Innocentius XIII. *Constit.*34. *§.*5. *novi Bullar. tom.*10.,& Nos ipsi in epistola commonitoria ad omnes Episcopos, quæ est secunda *§.*1.*nostri Bullar. tom.*1.

4 Quanquam autem nunc in ipso Ordinationis actu Scrutinium non fiat, attamen, ut antiquissimæ illius disciplinæ, quam commemoravimus, memoria extet, & saltem vestigia remaneant, Episcopus, Diaconatum, aut Sacerdotium collaturus, populi testimonium exquirit dicens : *Quid de eorum actibus, aut moribus noveritis; quid de merito sentiatis, libera voce pandatis ..... Si quis habet aliquid contra illos, pro Deo, & propter Deum, cum fiducia exeat, & dicat*; Et Archidiaconum postea interrogat, an sciat, esse dignum, quem ordinandum exhibet, cui Archidiaconus respondet : *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scio, & testificor, ipsum dignum esse ad hujus onus officii*. Similem attestationis formulam adhibitam vidimus, in nonnullis antiquis litteris, quibus Episcopus Clericum, e sua in alienam dioecesim commeantem, in hunc modum commendabat : *Qui, in quantum humana fragilitas scire potest, administratione sacrorum ministeriorum non sit indi-*

indignus, apud Pithæum *in glossario Juliani Antecessoris*. Quia porro prædicta Archidiaconi attestatio, nunc merus ritus, & cæremonia est, cum jam aliunde Ordinandi vitam & mores Episcopus antea exploraverit, idcirco Innocentius III. *in cap. unico de Scrutinio, in ordine faciendo*, culpa vacare, dixit, Archidiaconum, illum dignum affirmantem, quem indignum esse, non novit, quamvis ignoret, an revera dignus existat.

5 Hæc de Scrutinio particulari. Scrutinium generale totius Cleri fieri deberet in Diœcesana Synodo, ubi totus Clerus Episcopi oculis, & censuræ subjacet: Forma illud peragendi jam indicata fuit *lib. 4. cap. 2. num. 2.* Synodi initio eliguntur Scrutatores, seu Scrutinii Præfecti, ex Urbano, & Diœcesano Clero, qui Sacerdotes sint, ætate, prudentia, & probitate præstantes; tot numero, quot necessarii reputantur ad universi Cleri Scrutinium, intra tempus Synodalium sessionum, absolvendum; utque id commodius expleri valeat, singulis Scrutatoribus certus scrutandorum numerus assignatur; & unusquisque Scrutator unum sibi adsciscit Scribam, cujus sit, eorum, qui Scrutinio subjiciuntur, responsiones notare, quamvis ea, quæ graviora sunt, & arctius secretum exigunt, ipsemet Scrutator scribere debeat: omnia vero, quæ explorarunt, ante Synodi finem, in compendium redacta, & scriptis consignata, Episcopo referant, ut si quid omnibus in communi injungendum sit, fiat, ac opportuno Synodi decreto irrepentes abusus coerceantur.

6 Singulis Scrutatoribus traditur tabella, seu schedula Scrutinii, ubi certa capita adnotantur rerum, de quibus Episcopus vult, esse speciatim inquirendum: A Burchardo, VVormatiensi Episcopo, *lib. 1. decretor. cap. 91. & pluribus seqq.* octo supra octoginta proponuntur interrogationes, in Synodo faciendæ, accuratum certe, sed nimis prolixum Scrutinium continentes; eodemque prolixitatis vitio laborat Scrutinium, exhibitum ab Antonio Maria Gratiano *in Synodo Amerina cap. 1096. & seqq.*; in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *part. 6. pag. 997.* diligens reperitur catalogus eorum, quæ Scrutatores indagare debent, quibus tamen permittitur, alia superaddere, quæ iidem Scrutatores pro sua prudentia, in Clericis, & potissimum Canonicis, peculiariter perscrutanda judicaverint: Pax Jordan. *tom. 2. lib. 8. tit. 2. de Synodo Diœces. num. 110.* plurima Scrutatoribus suggerit quæsita, quæ ad exactum Scrutinium perficiendum existimat opportuna: pressiores & breviores sunt interrogationes, quæ proponuntur in Archiepiscopali Bononiæ Cardinalis Palæoti *pag. 213. & seqq.*, ad quarum calcem, idem prudentissimus Archiepiscopus inquit, non esse omnia & singula, quæ in interrogationibus proponuntur, ab unoquoque inquirenda, sed ea tantum, quæ ad cujusque conditionem, statum, & necessitatem magis accommodata videbuntur.

7 Maximam Scrutinii utilitatem nullus inficiatur, sed difficile videtur, intra triduum, vel quatriduum, cum ulterius Synodus protrahi non soleat, omnium Clericorum Scrutinium rite expleri posse: hac fortasse

tasse difficultate perterriti Episcopi, etsi ceteroqui in suo Pastorali munere obeundo diligentissimi, Scrutinium in Synodis jamdiu omiserunt, & passim omittunt: quamplurimas quippe Nos Synodorum Acta, tam typis edita, quam manuscripta pervolvimus, & in aliquibus Scrutatores quidem designatos vidimus, Scrutinium tamen factum non legimus; in aliis vero nec Scrutinii, nec Scrutatorum ullam mentionem deprehendimus. Pax Jordan. *cit. lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 102. Scrutinium inventum existimat, ad supplendum defectum visitationis; cumque dioecesis visitatio, juxta rectam disciplinam, Synodum praecedere debeat, inde evenisse arbitratur, quod Episcopi Synodale Scrutinium, veluti inutile & superfluum praetermiserint: At haec Jordani ratiocinatio aliquid efficacitatis unice habere potest apud antiquae disciplinae ignaros; qui enim vetustos Ecclesiae canones, vel leviter pertractarunt, optime norunt, onus perlustrandae dioecesis, non esse de novo Episcopis impositum, sed semper illis incubuisse, & nihilominus post dioecesim perlustratam, Scrutinium in Synodo fieri curarunt; atque, ut cetera praetereamus sanctissimorum Episcoporum exempla, S. Carolus Borromaeus nunquam profecto suam dioecesim visitare neglexit, nec propterea Scrutinium in suis Synodis omisit. Alia igitur erit causa, cur hodie Synodalia Scrutinia fere desueverint, eaque esse potest, vel quia Episcopus, per suos Administros, quotidie audit, quid a singulis dioeceseos Clericis fiat, & hac ratione omnium mores jam perspectos & cognitos habet; vel quia homines tantae experientiae, atque integritatis non invenit, quibus Scrutatoris munus tuto credere queat; vel quia demum Clerici cupiunt, se a proprio Pastore, non ab alio examinari. Mutantur in dies hominum mores, mutantur rerum circumstantiae, & quod uno tempore utile erat, postea inutile, & quandoque perniciosum evadit; Prudentis autem Praelati est, in iis, ad quae Superioris lege non adigitur, se loco, & tempori accomodare, & quaedam, quae olim in usu erant, praetermittere, sicuti, ad rectum suae dioecesis regimen, magis expedire in Domino judicaverit. Superius diximus, Nos interfuisse Concilio Romano sub Benedicto XIII.: Jam vero, integro fere anno, qui Concilium praecessit, plures habitae sunt Congregationes Praesynodales, quibus pariter praesentes fuimus, una cum aliis, ab eodem Pontifice delectis viris; cumque aliquot ex iis nonnulla judicarent, esse Concilio postmodum proponenda, quae ibidem, ad servandam quodammodo formam Scrutinii, discuterentur, & deciderentur; Nos ingenue diximus, id nequaquam fieri posse: negotia etenim, quae Concilio proponenda suggerebantur, jus alterius laedebant; atque ideo, licet viderentur Conciliari discussione digna, nihilominus ii, de quorum jure agebatur, erant prius necessario audiendi, quod sane in Concilio, per modum Scrutinii, rite peragi, ob modo adductam rationem, impossibile foret: Quocirca Auctores fuimus, ut praedicta negotia, quae judicialem quamdam requirebant indaginem, a summo Pontifice, extra Concilium terminarentur; consilioque nostro ceteri acquieverunt.

CAPUT

CAPUT IV.

De auctoritate reservandi casus, eorumque reservatione in Synodo facienda.

1 POsse summos Ecclesiarum Antistites, multoque magis omnium supremum, Romanum Pontificem, inferiorum Sacerdotum jurisdictionem ita coarctare, ut a quibusdam gravioribus culpis, quas sibi, suoque judicio relaxandas, reservant, ne in Foro conscientiæ quidem, & coram Deo, illi absolvere valeant, Catholicum dogma est, quod contra VViclefum strenue propugnavit VValdensis *tom.2. de Sacram. cap.149.* Etenim ad relaxanda, etiam in Foro interno, peccata, præter potestatem Ordinis, necessaria est potestas jurisdictionis, quæ a Superiore potest ad plures personas, & causas extendi, atque ad pauciores restringi, prout ei visum fuerit. Hanc Catholicam veritatem, iterum a Luthero impetitam, non solum validis argumentis fulserunt Theologi, e quibus videri possunt Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 5.* Vasquez *in 3. part. Div. Thom. tom. 4. quæst. 91. art. 3.* & Cardinalis Roffensis *in suis assertionibus adversus Lutherum art. 3. pag. 66. & seq.*, sed Henricus VIII., Angliæ Rex, priusquam ab Orthodoxa Fide descisceret, agnovit, & explicavit in sua assertione septem Sacramentorum adversus Martinum Lutherum, Romæ edita anno 1543., inquiens: *Sacerdos quilibet Ordinem quidem habet, sed auctoritatem judicandi non habet, (quæ res ad absolventem pertinet) priusquam ei gregis alicujus cura committatur, idoneus tamen ante reputatur; cui cura tuto possit committi. Episcopus ergo, qui curam habet totius diœcesis, si cui Sacerdoti partem quampiam suæ curæ commiserit, an non ipsa ratio docet, hunc non amplius aut ligare posse, aut solvere, nisi quatenus ille permiserit, sine cujus mandato nihil omnino in illius populo, vel ligare quemquam, vel solvere potuisset? Quippe quod nec ipsi licebat Episcopo in aliena diœcesi. Quid ergo miri est, si quædam sibi reservat Episcopus, quorum curam, putat, esse majorem, quam ut cuilibet possit, etiam non imperito, committi.*

2 Validius autem idem Ecclesiæ dogma, contra Lutheri conatus, stabilivit Tridentinum *sess. 14. de Sacram. Pœnit.*, *ubi cap. 7.* Catholicam doctrinam exposuit, & *can. 11.* contrarium sentientes anathemate percussit: *Magnopere vero* (ait, *cit. cap.7.*) *ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina, non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur: unde merito Pontifices Maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est.*

est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est Divinæ auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo, vim habere. Et *cit. can.* 11. *Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.* Plurima, quæ ad rem faciunt, & traditam a Tridentino doctrinam illustrant, occurrunt in libro, cui titulus; *Tres epistolæ Pastorales* Episcopi Atrebatensis, *cap.* 7. *de reservatione casuum, pag.* 193. Licet autem Tridentinum potestatem reservandi peccata tantum summo Pontifici, & Episcopis nominatim adstruxerit, nomine tamen Episcopi, etiam inferiores Prælatos, habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, cum territorio separato, comprehendisse, censuit sacra Congregatio, ejusdem Interpres, *in Salernitana* anno 1585. (*lib.* 4. *decretor. pag.* 36.) rescribens: *Prælatos Sæculares Episcopis inferiores, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem in loco, & nulli Diœcesano, nec ipsi, nec eorum subditi subsunt, habere facultatem reservandi sibi casus*; Et in Marsicana anno 1587. idem, totidemque verbis respondit *lib.* 4. *decretor. pag.* 250. *a tergo*. Eadem insuper potestate gaudere Parochos, quoad simplices Sacerdotes, seu Cappellanos, in Curæ exercitio iisdem inservientes, docuerunt Silvius *in* 3. *part. D. Thom., tom.*4. *quæst.* 1. *pag.*551. *edit. Antuerp. an.*1714. Suarez *tom.*4. *in* 3. *part. disput.* 29. *sect.* 1. *num.*4. Cardinalis de Lugo *de Pœnit. disput.*20. *sect.*1. *num.*2. Neesen *tom.*2. *tract.*5. *de Sacram. Pœnit. dub.* 10. quia & ipsi jurisdictionem ordinariam habent *in Foro interno*, quam delegant suis Cappellanis: simul tamen iidem Doctores notant, non esse usu receptum, ut Parochi ea facultate utantur, additque de Lugo, inutilem insuper fore reservationem, si quæ a Parochis fieret, quoniam ea non ligarentur excipientes Confessiones, auctoritate, & jurisdictione, accepta ab Episcopo, cujus imperio tota Parochorum jurisdictio subest. Dedita opera diximus, Parochos jurisdictionem ordinariam habere *in Foro interno*: scimus quippe dissertationem Petri Mengonii *de eminenti Parochorum dignitate supra Canonicos*, anno 1732. Florentinis typis excusam, in qua Auctor innixus Decretali Alexandri III. *in cap. Cum ab ecclesiarum, de offic. Judic. ordin.* asserere conatur Parochis jurisdictionem ordinariam, etiam in Foro externo, fuisse valide confutatam a Joanne Dominico Lario, in alia dissertatione, insequenti anno 1733. Pisis impressa: & merito; siquidem ex communiori, atque in praxi recepta sententia, quam cum *Supplem.* S. Thomæ *in* 3. *part. quæst.* 22. *art.* 1. Suarez *de censuris disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 10. Vasquez *in opusc. de excomm. dub.*17. *num.* 1. aliisque propugnat, pluribusque exornat Gonzalez *ad cit. cap. Cum ab ecclesiarum, num.* 2. non potest Parochus, jure ordinario, sententiam ferre excommunicationis: neque contrarium evincit Textus objecti *cap. Cum ab ecclesiarum*; quanquam enim ibi Pontifex observari præcipiat, excommunicationem *in suos Clericos, vel Laicos latam a Plebano S. Pancratii de Lucar*, hunc tamen Plebanum eam non tulisse, jure ordinario, sibi, ratione solius Parochialis ecclesiæ, competente,

petente,

petente, sed jure extraordinario, videlicet ex speciali privilegio, vel ex præscripta consuetudine, vel alio legitimo titulo, acquisito, idem Gonzalez ostendit. Sat tamen est id obiter adnotasse: ad propositum regredimur.

3 Quamvis prædicta facultate reservandi casus, possit Episcopus semper, & quandocumque voluerit, uti, multis tamen nominibus decet, ut illam potius in Synodo, quam extra Synodum exerceat: primò, quia, ut in hoc negotio cautius se gerat, uti opportune monent Homobonus *tract.* 15. *cap.* 6. *quæst.* 12. & Lælius Zecchius *de munere Episcopi cap.* 7. expedit, ut prius probos, atque longa experientia edoctos Sacerdotes in consilium adhibeat, quos profectò nusquam melius & commodius, quam in Synodo habere potest; attamen curandum est, ut hoc ipsum consilium maxima circumspectione, & cautela petatur, atque præstetur, ne arctissimum sacramentalis Confessionis sigillum, ulla ex parte videatur violari; qua de causa, cum olim Vicarius Generalis Tridentinus rogaverit Regulares oppidi Bulganensis, ut sibi, adjecta ceteroquin severa lege secreti, quod se religiose servaturum, promittebat, manifestarent, quænam in genere essent graviora peccata, quæ eo in loco magis communiter committerentur, & Regulares Vicario morem gerere abnuerint, quos tamen Vicarius urgere non desinebat; re delata ad sacram Congregationem Concilii, hæc, die 19. Augusti 1673., dixit, Regulares ad id cogi non posse, & monendum Vicarium, ut ab ejusmodi interrogationibus abstineret *lib.* 28. *decretor. pag.* 150. Secundò, congruum est, ut reservatio fiat in Synodo, ne secus Parochi conquerantur, suam ordinariam potestatem, ipsis prorsus insciis, nimis admodum coarctari: ut enim notat Cardinalis de Lugo *de Sacram. Pœnit. disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 11., quamvis Episcopus possit jurisdictionem absolvendi, quam aliis Sacerdotibus delegat, omnino pro libito limitare, & ad paucissimas causas restringere, tanta tamen potestate non potitur, quoad Parochos, quorum jurisdictio, etsi ab Episcopo pendeat, eique subjaceat, non est tamen delegata, sed ordinaria, nec potest, sine legitima causa, aut prorsus auferri; aut adeo imminui, ut fere inanis remaneat; omnis autem querelarum occasio præciditur, cum reservatio fit in Synodo, ubi si ea plus æquo aucta, & extensa videatur, statim possunt Parochi reclamare, & causas Episcopo exponere, cur exoptent, hoc, aut illud peccatum e reservatorum albo expungi; quibus auditis, aut Episcopus sententiam mutabit, aut alias urgentiores rationes adducet, propter quas peccata illa reservanda, existimat, quibus Parochi acquiescent. Tertiò, denique convenit, reservationem fieri in Synodo: quia in Synodo facta induit naturam legis, quæ, nullo contradicente, perpetua est, & quamdiu non revocatur, perseverat; facta autem extra Synodum non ab omnibus reputatur perpetua, opinantibus plerisque Theologis, quos sequuntur Gavantus *in manuali Episcoporum, verb. Casus reservati num.* 16. & Roncaglia *in Theolog. moral. lib.* 2. *quæst.* 7. *quæsit.* 2. illam, de-

cedente Episcopo, a quo est facta, illico expirare; aliis exadverso, cum Capeavil. *de casib. reserv. part. 1. cap. 5. in fin.* contendentibus, etiam tum perpetuam esse, & durare, donec a Successore vel expresse, vel tacite revocetur; ex quo fiet, ut, mortuo Episcopo, aliqui, prima sententia imbuti, a reservatis absolvent; alii vero, secundam sectantes, talem absolutionem invalidam pronuntiabunt, atque exinde multa scandala exorientur, quæ præcaventur, si reservatio in Synodo fiat. Quocirca communi usu receptum est, ut Episcopus in Synodo statuat, quænam peccata, velit, esse sibi reservata; nec solum in Dioecesanis, sed in pluribus Provincialibus Synodis casuum reservationes factas legimus, ut in Eboracensi anni 1195. *cap.* 11. Lambethensi anni 1281. *cap.* 6. Avenionensi a tribus provinciarum Episcopis anno 1326. celebrato *cap.* 22. (*collect. Harduin. tom. 6. part. 1. col.* 1932. *& tom. 7. col.* 868. *&* 1503.) aliisque adductis a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 1. lib. 2. cap. 14. num. 4. & 5.* Non idcirco tamen, quod casuum reservatio a Provinciali Concilio facta esset, potestas adempta erat Episcopis ab illis absolvendi, sicuti contingit in legibus, a Superioribus latis, quæ a nullo inferiorum relaxari possunt: Etenim eadem Concilia non sibi, aut Metropolitanis, sed ipsismet Episcopis illorum absolutionem reservabant, quod præfatos canones legenti patebit. Aliud erat de gravioribus criminibus, Papæ reservatis; ab his quippe, sicuti nunc, ita & olim, nullus, sine auctoritate Papæ, unquam absolvere audebat: sic in Concilio Londinensi, anni 1142. statutum, narrat Matthæus Parisiensis *ad eumd. an.*: *Ne aliquis, qui ecclesiam, cœmeteriumque violaverit, vel in Clerico, aut viro religioso manus injecerit violentas, ab alio, quam a Papa, possit absolvi*, quod decretum ex Rogerio quoque refert Harduinus in collectione sua *tom.6. part. 2. col.* 1233. *ad an.* 1143. & Concilium Saltzburgense anni 1386. *cap. 2. sub intermmatione maledictionis æternæ districte prohibet*, ne quispiam a casibus, Sedi Apostolicæ reservatis, absolvere presumat (*collect. Harduin. tom.7. col.* 1901.) Nec verum est, quod asserit Van-Espen *juris Eccles. univers. tom. 1. part. 2. tit. 6. cap. 7. num. 9.*, non ante sæculum XI. cœpisse Episcopos graviorum quorumdam criminum reos ad Sedem Apostolicam mittere, ut a Pontifice reconciliarentur: siquidem *ex lib.* 3. de Gestis Sanctorum Rotonensium *cap. 1. sæculo IV. Benedictino*, constat, ante annos circiter nongentos, homicidas ad Papam fuisse remissos, quod opportune notavit Martene *de antiquis Ecclesiæ ritibus tom. 1. lib. 1. cap. 6. art. 6. num. 6.* Enimvero cum homicidium, inter illa enumeretur enormia facinora, quorum reis, saltem in plerisque Ecclesiis, nunquam olim concessam fuisse absolutionem, contendunt Petavius in notis ad S. Epiphanium, *hæresi* 59. Albaspinæus *in notis ad Concilium Eliberitanum*, Morinus *lib. 9. de Pœnit. cap.* 19., & cit. Martene, aliique non pauci, credere fas est, quod cum nimia hæc disciplinæ austeritas emolliri cœpit, id retentum fuerit, ut qui ea perpetraverant, a sola Sede Apostolica veniam consequerentur. Sedes autem Apostolica tanta semper lenitate usa est,

est, ut etiam cum prisca illa vigebat severitas, justis quandoque de caussis, a peccatis absolveret, quæ ceteroqui, ordinaria lege, non solebant ab Ecclesia remitti, sed uni Dei judicio relinqui, quemadmodum colligitur ex Tertulliano, qui Hæreticus Montanista jam factus *lib. de pudicit. cap.* 5. Zephyrinum Papam carpit, quod moechis veniam daret, quibus, aut ipsamet Ecclesia Romana, ut existimat Martene, aut saltem pleræque aliæ Ecclesiæ, sicuti opinatur Morinus, antea consueverant omnem indulgentiam denegare.

CAPUT V.

Quænam sint atrociora & graviora crimina reservanda, una cum aliis ad materiam pertinentibus, & signanter quoad Regulares.

1 Post assertam Episcopis facultatem casus reservandi, & designatum tempus, quod magis congruum videtur ad reservationem faciendam, operæ pretium est examinare, quænam sint illa atrociora & graviora crimina, quæ sanctissimorum Patrum judicio, reservari consuevisse, dixit Tridentinum: inde enim normam sument Episcopi, ad quam in reservandis peccatis, se tuto conformare queant: Non aliunde autem illa melius rescire possumus, quam ex Conciliis, in quibus, modo hæc, modo illa peccata, tanquam graviora fuere reservata: nuper laudatum Concilium Londinense, a solo Episcopo absolvendos, decrevit, *incendiarios, pejerantes in alicujus dispendium, & fures atrociores*: Concilium Lambethense *cit. cap.* 6. Episcopo reservavit *homicidia voluntaria, tam publica, quam occulta*: in Dioecesana Synodo Santonensi, habita anno 1280. *cap.* 14. (*collect. Harduin. tom.* 7. *col.* 848.) longus contexitur catalogus casuum reservatorum, inter quos numerantur homicidium, mutilatio, lapsus carnis, tam sacrilegus cum Moniali, quam contra naturam, perjurium, incestus, abortus studiose procuratus, litterarum falsificatio, sortilegium cum abusu Sacramentorum, violatio ecclesiarum, aliique non pauci: Concilium Provinciale Ravennas anni 1286. (*eod. tom.* 7. *Hard. col.* 948.) *cap.* 8. ad Episcopum remittendum jussit; *Cum quis petit, absolvi ab excommunicatione majori, lata, vel inducta ab homine, vel a jure: Item incendio, & crimine publico: in blasphemante Deum, vel Sanctos: item in voto, qualitercumque emisso, & cum illis, qui filios oppresserunt ex proposito, sive casu, & cum quibuslibet homicidiis, & sacrilegiis, falsariis, violatoribus ecclesiarum, & immunitatum Ecclesiasticæ libertatis, & sortilegis: item cum iis, qui cum brutis libidine polluuntur: item cum incestuosis, & corruptoribus Sanctimonialium, & in omni occupatione, usurpatione, & detentione rei alienæ, ubi, cui restitutio fieri debeat, non inveniri potest: item cum perjuris, & clandestine matrimonium contrahentibus, ex quo matrimonio dubitatio oriatur, vel oriri possit, & in omnibus aliis criminibus, delictis, & excessibus, in quibus de consuetudine generali, vel speciali Episcopis reservatur confessio.*

2 Ve-

2 Verum, cum sæculi xv. initio nimium excreverit casuum reservatio; & præterea Abbates Carthusienses eousque devenerint, ut omnia suorum subditorum peccata gravia sibi reservaverint, in ejusmodi effrenes reservationes censoriam virgam strinxit Joannes Gersonius tam in opusculo *super absolvendi potestate, & qualiter expediat, fieri reservationem peccatorum*, quam in epistola ad quemdam Episcopum *de moderatione casuum reservandorum* (*tom.* 2. *part.* 3. *oper. col.* 413. & 415.) quibus in locis reservari quidem permittit pauca quædam peccata atrociora, sed non approbat, ut hæc ipsa reserventur, quando sunt occulta, exinde enim periculum subesse, inquit, ne, quod occultum est, publicetur. Gersoni adhæsisse videntur Concilium Senonense anni 1524. & Synodus Diœcesana Carnotensis anni 1526., quæ nulla reservatione, quoad crimina occulta, affici voluerunt mulieres, ne istæ cum propriæ famæ dispendio, Episcopum, vel Pœnitentiarium, ad quem alias accedere non consueverant, cogerentur adire: Alia tamen post Gersonis ætatem in Gallia celebrata Concilia, sicuti animadvertit Thomassinus *cit. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. in priori sententia, & praxi perstiterunt, pluraque, quantumvis occulta peccata, Episcopis reservarunt: Quinimmo Concilium Suessionense anni 1456. (*collect. Harduin. tom.* 9. *col.* 1385.) hortabatur Episcopos, ne facultatem absolvendi a reservatis passim concederent Regularibus.

3 Sed quod in Gallia non est assequutus Gerson, præstitit in Germania Laurentius Cardinalis Campegius, ubi Legatum agens Apostolicum, & sedulam operam navans Ecclesiarum reformationi, inter suas Constitutiones, Ratisbonæ promulgatas anno 1523., quæ habentur *in fasciculo rerum expetendarum & fugiendarum edito Londini an.* 1690. *pag.* 425., omnibus Confessariis concedendam in posterum, edixit, facultatem absolvendi Laicos a quibuslibet occultis criminibus, etsi alias reservatis, exceptis dumtaxat Hæreticis, Homicidis, & Excommunicatis, quos ad Episcopos, vel Vicarios remittendos, constituit; Clericis vero etiam postmodum, eo loco futuris, quo prius erant: Campegio obsequens Archiepiscopus Coloniensis in suo Concilio Provinciali anni 1536. *part.* 7. *cap.* 17. potestatem fecit omnibus Parochis remittendi quælibet crimina occulta: Et Synodus Diœcesana Augustensis anni 1548. (*collect. Harduin. tom.* 9. *col.* 2045.) statutum Cardinalis Campegii instauravit, & confirmavit.

4 Non propterea tamen, quod ita aliquibus visum fuerit statuendum, restricta censenda est auctoritas Episcoporum, ad sola sibi reservanda peccata notoria: Quoniam, uti recte perpendit citatus Thomassinus *eod. num.* 8., Concilium Tridentinum, novis præsidiis muniens Episcoporum jurisdictionem, ad casus reservandos, illam non coarctavit ad publica, sed *ad atrociora, & graviora crimina*, qualia esse, & dici possunt etiam occulta. Quia autem idem Tridentinum simul Episcopos monuit, ne ea potestate in destructionem, sed ædificationem utantur, idcirco nimium faciles esse non debent, ad reservationes multiplicandas; Quanquam ve-

ro non

ro non poſsit, quoad hoc certa regula, ubique cuſtodienda præſcribi, neque in ſpecie deſignari queant peccata, quæ reſervari oporteat; alicubi enim ſola proclivitas populi ad aliquod crimen frequenter perpetrandum, ut difficultate obtinendæ abſolutionis, veluti quodam freno cohibeatur, ſufficientem cauſam præbet Epiſcopo, illud reſervandi, quæ cauſa urgere deſinit, ubi populus non eſt ad illud proclivis; attamen inſtar regulæ eſſe poſſunt quædam generalia monita, & decreta, quæ a ſacris Urbis Congregationibus, hac ſuper re, emanarunt. Sacra Congregatio, Epiſcoporum, & Regularium negotiis præpoſita, die 9. Januarii 1601. locorum Ordinarios ita monendos, ſtatuit: *Ne locorum Ordinarii, quibus jus hoc reſervandorum caſuum competit, pluribus, quam opus ſit, reſervationibus, ſubditis, aut Confeſſariis, in animarum ſalute procuranda, cooperantibus, ſint oneroſi, monentur omnes, ut paucos, eoſque tantum, quos ad Chriſtianam diſciplinam retinendam, animarumque ſibi creditarum ſalutem, pro cujuſvis diœceſis ſtatu, & qualitate neceſſario reſervandos eſſe, judicaverint, reſervent.* Idemque monitum replicandum decrevit die 26. Novembris 1602. *Sed ne locorum Ordinarii, ad quos caſuum reſervatio ſpectat, ea in re modum excedant, eadem ſacra Congregatio illos rurſum magnopere admonendos cenſet, ut non paſſim, ſed cum id videbitur communi bono expedire, atrociorum tantum, & graviorum criminum abſolutionem ſibi reſervent, quorum reſervatio ad Chriſtianam diſciplinam retinendam conferat, & in ædificationem, non autem in deſtructionem cedat, ne alioquin Sacramenti Pœnitentiæ Miniſtrorum coarctata poteſtate, ſanctæ matris Eccleſiæ piæ menti contrarius effectus ſubſequatur. Prohibet etiam, ne ſibi ſuperflue reſervent caſus, in bulla, die Cœnæ Domini legi conſueta, contentos, neque alios, Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervatos.* Encyclicæ quoque litteræ ab eadem ſacra Congregatione eadem die 26. Novembris 1602. ad Epiſcopos, in hunc modum, datæ ſunt: *Præcipue vero hæc monenda cenſet ſacra Congregatio, ut videant ipſi Ordinarii, ne illos caſus promiſcue reſervent, quibus annexa eſt excommunicatio major, a jure impoſita, cujus abſolutio nemini reſervata ſit, niſi forte propter frequens ſcandalum, aut aliam neceſſariam cauſam, aliqui hujuſmodi caſus nominatim reſervandi viderentur, neque caſus, in quibus abſolutio, niſi cum reſtitutione, vel executione eorum, ad quæ Pœnitentes tenentur, non confertur, neque illos, qui etſi mortale peccatum inducant, circa res tamen parvi momenti verſantur, & frequenter inter idiotas evenire ſolent, uti damni dati, & ſimilium. In peccatis etiam carnalibus reſervandis multa utantur circumſpectione, propter periculum ſcandalorum in iis maxime perſonis, in quas ob acceſſum ad Confeſſarios extraordinarios, vel frequentem reditum ad Ordinarios, ſuſpicionis aliquid cadere poteſt. Poſtremo eam potiſſimum ineant & ſequantur rationem, qua conſideratis diligenter cujuſque provinciæ, ac populorum moribus, natura, ac propenſione, magis in Domino expedire videbitur.* Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium decretis legendis apud Quarantam *in verb. Caſus, num.* 14., & apud de Lamet & Fromageau *in dictionario caſuum conſcientiæ tom.* 1. *caſ.* 1. conſentiunt deciſiones ſacræ Congregationis

nis Concilii: Etenim, cum ad hanc delatum fuerit, quod Episcopus Belicastrensis supra modum auxisset catalogum casuum reservatorum, die 29. Januarii 1661. decem, aut ad summum duodecim gravioribus exceptis, Episcopi arbitrio designandis, ceteros e catalogo deleri, jussit *lib.22. decretor. pag.415.*

5 At illud, præ ceteris, cavere debet Episcopus, ne peccata, quantumvis gravia, sed mere interna sibi reservet: licet enim etiam hæc reservari queant, sicuti docent Vasquez *supracit. quæst.91. art.3. dub.4.* Cardinalis de Lugo *disp.20. sect.2.n.13.* & Suarez *de Fide disp.21.sect.4.n.2.* ubi hæc habet: *Solent aliqui Episcopi etiam hæresim mentalem reservare, quod quidem in summo rigore juris facere possunt, quia reservatio, non est usus jurisdictionis externi Fori, sed est ablatio jurisdictionis pro Foro Sacramentali, quam Episcopus sicut dare potest, ita etiam auferre*: non est tamen in praxi receptum, ut unquam reserventur, veluti prosequitur Suarez *loc.cit. Nihilominus Doctores communiter non consulunt, neque laudant talem reservationem, propter animarum periculum; nam actus interiores frequentes & molesti sunt, & difficile cognoscuntur; & ita etiam ego credo regulariter non expedire*: quinimmo Sotus *in 4.dist.18.quæst.2.art.5.* actus mere interni reservationem acriter reprehendendam, existimat; & revera, uti bene de Lugo observavit, solos, scimus, Prælatos Regulares, quædam peccata sive externa, sive interna, sibi olim indiscrete reservasse; Ceterum nec Episcopi, nec summi Pontifices actus mere internos suis reservationibus complecti unquam consueverunt: Unde, etsi peccatum hæresis gravissimum sit, & cum in externum prodit, summo Pontifici reservetur, quamdiu tamen intra animum consistit, reservationem effugit. Et quoniam de Regularibus sermo incidit, ad coercendam nimiam libertatem, quam sibi Religionum Prælati usurpabant, augendi, in dies casuum reservationes, Clemens VIII. die.26. Maji 1593. undecim casus designavit, quos referunt Suarez *de Pœnitentia disput. 29. sect. 3. num. 11.* & Layman *Theolog. moral. lib.5. tract. 6. cap. 12. num.6.*, vetuitque Regularibus, ne alios, præter illos, sibi reservare præsumerent, nisi *Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in provincia, matura discussione, & consensu*; Quamvis non propterea, ad omnes ibidem descriptos sibi reservandos, eosdem astrinxerit. Et nihilominus contendebant Prælati Regulares, sibi ablatam non esse facultatem alicui gravi peccato, in Clementino decreto ceteroquin non expresso, annectendi censuram, quam sibi reservare possent; nec deerant graves Doctores, qui huic eorum opinioni adstipularentur, inter quos Suarez, Filliuccius, Villalobos, aliique, quos adducit Diana *tom.2. tract.2. de dubiis Regular. resol.49.*; Sed cum hac ratione Clementis decretum prorsus eluderetur, sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium die 7. Julii 1617. prædictam opinionem improbavit: *Cum a nonnullis Regularibus dubitaretur, an in decreto felic. record. Clementis Papæ VIII. anno 1593. 26. Maji, super qualitate casuum, ab eorumdem Regularium Superioribus reservandorum, edito, censuræ etiam comprehenderentur*

derentur, itaut iisdem Superioribus, absque Capituli Generalis, aut Provincialis consensu, aliquibus peccatis in decreto hujusmodi non contentis excommunicationem annectere, ejusdemque absolutionem sibi reservare liceat. Sacra Congregatio Cardinalium, negotiis Regularium præpositorum, Illustrissimo Bandino referente, censuras in supradicto decreto comprehendi, censuit.

6 Verum, quia homines quantum propriam jurisdictionem dilatare gestiunt, tantum alienam, cui subsunt, restringere tentant, illi iidem, qui reservationis vinculum in subditos, plusquam par erat, injicere voluerant, reservationes, ab Episcopis factas, pro viribus conati sunt effugere, & nisi eorum conatibus Apostolica Sedes obstitisset, Episcoporum jurisdictionem fere labefactassent. Jampridem Benedictus XI. *in cap. 1. de privilegiis, inter Extravag. comm.* & Clemens V. *in Clementina, Dudum §. Per hujusmodi, de sepulturis*, & *in Clementina, Religiosi, §. Quibus, de privileg. & excess. Privilegiator.* declaraverant, non licere Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus quempiam absolvere a casibus, Episcopis reservatis; & nihilominus iidem, ceterique Regulares, obtentu privilegiorum, quorum confirmationem, post Concilium Tridentinum, impetraverant, & præsertim illius, quod contineri, jactabant in bulla, quam vocant *Mare magnum*, jus sibi arrogabant, crimina relaxandi, Episcopis reservata: ut Regularium ausus reprimeret, suaque, & Coepiscoporum jura tueretur, S. Carolus Borromæus Sedem Apostolicam adiit, petiitque, *An Regulares, ex privilegiis, a Sede Apostolica impetratis, & præsertim ex eo, quod nominant* Mare magnum, *possint absolvere Pœnitentes in casibus, quos sibi Episcopus reservavit*. Et sacra Congregatio Concilii die 10. Septembris 1572., approbante Gregorio XIII., respondit: *Ex facultatibus per hoc Mare magnum, aliave privilegia, Regularibus concessa, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus, Episcopis reservatis*, cujus rei fidem faciunt ejusdem sacræ Congregationis litteræ, de quibus in notis Cardinalis Augustini Valerii, Episcopi Veronensis, ad Constitutiones, editas per Joannem Matthæum Gibertum, Antecessorem *pag. 100. edit. anni* 1740. Hoc responso fretus S. Carolus in suo Concilio Provinciali Mediolanensi III. anni 1573. *sub tit. De iis, quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ pertinent*, edixit, *Ne Confessarii Regulares eorum peccatorum, quorum absolutio Episcopo reservata est, vinculis irretitos Pœnitentes absolvant, quemadmodum a sancta Sede Apostolica declaratum est, id eis non licere, quavis privilegiorum suorum auctoritate*; utque efficacius Regulares in officio contineret, in alio Concilio Provinciali Mediolanensi V. anni 1579. *part. 1. pag. 222.* absolvere præsumentes a casibus, Episcopis reservatis, excommunicatione innodavit: *Ab iis casibus, proxime promulgatis, si quis Confessarius cujusvis Ordinis, sine facultate scripta, ab Episcopo data, aliquem absolvere attentarit, excommunicationis pœnam ipso facto subeat*.

7 At non propterea Regulares sunt in ordinem redacti, sed alias in dies nectebant inanes rationes, quibus sibi assererent jurisdictionem, quam

femel affectaverant; quare a facra Congregatione Epifcoporum, & Regularium die 9. Januarii 1601. novum promulgandum fuit decretum, Clementis VIII. auctoritate roboratum, quo iterum decifum eft, nullam illis facultatem competere abfolvendi a cafibus, *quos locorum Ordinarii hactenus refervarunt, vel in pofterum fibi refervabunt*; Et quoniam etiam hanc novam decifionem variis tricis eludere iidem tentarunt, ut his obviam iret, eadem facra Congregatio, jubente Paulo V., die 7. Januarii 1617., aliud edidit decretum, quo priora confirmavit, atque ad unguem fervari præcepit. Tot, ac toties repetitis fanctionibus minime perterriti Regulares, illas, fi non prorfus evertere, faltem debilitare, novo molimine ftuduerunt, dictitantes nimirum, robur non habere extra Italiam: Quocirca, ad hanc quoque cavillationem amputandam, eadem facra Congregatio, præcipiente Urbano VIII. die 18. Novembris 1628. omnia hucufque relata decreta, jam tertiò renovavit, ac Regulares tam intra, quam extra Italiam degentes afficere, & complecti, expreffe edixit, & declaravit. Ad hæc Alexander VII. die 24. Septembris 1665., inter alias, hanc etiam propofitionem damnavit: *Mendicantes poffunt abfolvere a cafibus, Epifcopo refervatis, non obtenta ad id Epifcoporum facultate*; Et Clemens X., ut aditum obferaret innumeris effugiis, a Regularibus adinventis, anno 1670. fua Conftitutione, quæ incipit: *Superna magni Patrisfamilias, tom. 7. Bullar. pag.* 32. non folum denuo definivit, per *Mare magnum*, aliave privilegia, nulli Regularium, cujufcumque Ordinis, Inftituti, feu Societatis, etiam Jefu, factam effe poteftatem abfolvendi a cafibus, Epifcopo refervatis, fed infuper fancivit, *Habentes facultatem abfolvendi ab omnibus cafibus, Sedi Apoftolicæ refervatis, non ideo poffe abfolvere a cafibus, quos Epifcopi fibi refervaverint.* Cumque demum Nos facræ Congregationis Concilii Secretarium ageremus, inftante Archiepifcopo, & Electore Colonienfi, ejufdem facræ Congregationis examini fubjecimus fequens dubium: *An Confeffarii Regulares poffint Sæculares, extra mortis periculum, abfolvere a cafibus, Ordinario refervatis*. Ad quod die 16. Novembris 1720. refponfum fuit *Negative*. Ne porro præfatæ decifiones ullo unquam tempore e Regularium memoria exciderent, utque continuo præ oculis iidem haberent culpas, quas nequeunt relaxare, eadem facra Congregatio Concilii *in Sublacen. Jurifdictionis* die 10. Octobris 1676. dixit, eos teneri affigere propriis fedibus Confeffionalibus notulas cafuum, Epifcopo refervatorum, & renuentes, opportunis juris remediis, ad id cogi poffe, uti habetur *lib. 29. decretor. pag.* 284. *a tergo, &* 285.

8 Præter Regulares, alii quoque Epifcoporum refervationes declinare tentarunt, quibus itidem facræ Congregationes obftiterunt. Confratres quarumdam Confraternitatum, & fignanter fanctiffimi Rofarii, fuorum privilegiorum virtute, fibi fas effe, arbitrabantur, in quibufdam anni folemnitatibus Confeffarium eligere, a quo poffent a cafibus abfolvi, Epifcopo refervatis; fed facra Congregatio ftatim ac illorum falfam perfuafio-

suasionem detexit, eam radicitus evellere studuit, pluribus decretis, quibus oppositum definivit, præcipue in Neritonen. anni 1573. (*lib.* 1. *decretor. pag.* 143.), in Mediolanen. eodem anno (*eod. lib. pag.* 162.) Unde S. Carolus Borromæus *in cit. Concilio Provinciali Mediolanensi V. anni* 1579. *ead. part.* 1. *pag.* 222. statuit: *Ne facultatum, privilegiorumque jure, quæ cuicumque etiam Rosarii, & Cruce Signatorum, Scholæ, Confratriæ, Collegiove etiam Laicorum, quæve Collegis, Confratribusque in eo adscriptis ante, vel post Concilii Tridentini confirmationem, concessa sunt, Confessarius cujusvis Ordinis sit, ab iis casibus, quos sibi Episcopus in sua diœcesi reservaverit, Pœnitentes, sine illius facultate, absolvat. Si contrafecerit, suspensionem a Divinis ipso facto incurrat.* Canonicus Pœnitentiarius quandoque credidit, sola sui muneris assecutione, se facultatem nancisci, relaxandi peccata, Episcopo reservata; sed sacra Congregatio Concilii sancivit, ejusmodi facultatem, sine speciali Episcopi concessione, illi neutiquam competere (*lib.* 15. *decretor. pag.* 621.) Demum hæc olim opinio multorum mentes invaserat, liberum cuique esse ex propria diœcesi, ubi in casum reservatum inciderat, ad aliam, in qua reservatus non esset, ad hunc finem commeare, ut inibi a simplici Confessario absolveretur; sed sacra Congregatio probe noscens, per hanc opinionem factas ab Episcopo reservationes penitus eludi, atque inutiles reddi, in causa Compsana die 16. Septembris 1649. (*lib.* 18. *decretor. pag.* 677.) declaravit: *Absolutionem Pœnitentibus indultam, qui fraudulenter, & sub eo fine, in aliam diœcesim se transtulerunt, non sustineri.* Quam declarationem postmodum confirmavit, & roboravit Clemens X. in laudata Constitutione, decernens: *Posse Regularem Confessorem in ea diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi a peccatis, in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem Pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim, pro absolutione obtinenda, migrasse.*

CAPUT VI.

De jure exigendi Cathedraticum in Synodo ut plurimum solvendum.

1 Abusus quondam in Ecclesiam irrepserat, ut Archiepiscopus Patriarchæ, Episcopus Metropolitæ, & Sacerdos Episcopo, in sua quisque Ordinatione, aliquod penderent, veluti in honoris, & subjectionis significationem, sed quod fortasse ab initio modicum quid fuerat, adeo postea auctum est, ut Eusebius, Ancyræ Episcopus, & primæ Galatiæ Metropolita, in Concilio Chalcedonensi *act.* 16. (*tom.* 2. *collect. Hard. col.* 642.) conquestus fuerit, se invenisse suam Ecclesiam nimio ære alieno gravatam, ob debita, quæ Theodotus Decessor contraxerat ad solvenda Patriarchæ Constantinopolitano Ordinationis jura. Ad pestiferum hunc abusum ex Ecclesia Latina, ubi non minus, quam in Græca, invaluerat,

eliminandum, Concilium Bracharense II. anni 572. *can.* 3., statuit: *Placuit, ut de Ordinationibus Clericorum Episcopi munera nulla suscipiant, sed, sicuti scriptum est, quod gratis, donante Deo, accipiunt, gratis dent* (*collect. Harduin. tom.* 3. *col.* 386.); voluerunt quippe hujus Concilii sapientissimi Patres, exempla sectari antiquioris Synodi Eliberitanæ, quæ *can.* 48. idem in Baptismo servandum edixerat: *Emendari placuit, ut qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non immittant; ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur* (*collect. Harduin. tom.* 1. *col.* 255.) Sed Concilii Bracharensis salutare decretum efficax non fuit, ad serpentem morbum compescendum: tempore enim Gregorii Magni adhuc idem abusus vigebat, aliquid pensitandi Episcopo, Ordinanti, quod novo vocabulo, a simulatione invento, uti Gregorius ait, a Romanis dicebatur *Pastellum*, quasi, instar modici pastus, esset quid modicum, & vile; sed quantulumcumque esset, illud severe prohibuit idem Gregorius Magnus in Synodo Romana, decernens (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 497.): *Antiquam Patrum regulam sequens, nihil unquam de Ordinationibus accipiendum esse, constituo .... Pro Ordinatione ergo, vel Pallio, seu chartis, atque Pastello, eumdem, qui ordinandus, vel ordinatus est, omnino aliquid dare, prohibeo*: Quam Gregorii Magni sanctionem instauravit Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 1. *de reform.*: *Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet; nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis Tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi, & alii Ordinum Collatores, aut eorum Ministri, quovis prætextu, accipiant.*

2 Jam vero, quia prædictum munus, tributum, seu Pastellum, olim in Ordinatione dari solitum, quandoque appellabatur etiam *Cathedraticum*, quod recte observarunt Gonzalez *in cap. Conquerente, de offic. Ordinar. litt.* L. *in fine*, & Christianus Lupus *in scholiis & notis ad canon. Concilior. tom.* 1. *pag.* 467. inde factum est, ut nonnulli, nominis æquivocatione decepti, scribere non dubitaverint, Cathedraticum, generatim, atque universim, a sacris Canonibus improbari, & prohiberi. At quantum isti a veritate aberrent, ex sequentibus patebit: verum Cathedraticum, de quo in præsens, est certa pensio, non occasione Ordinationis, sed singulis annis Episcopo solvi consueta in signum subjectionis, & honorem Cathedræ Episcopalis, ad ejusdem Cathedræ, seu Episcopalis officii onera sustentanda. Huic pensioni solvendæ, pro locorum, & temporum diversitate, duplex erat præfixum tempus: alicubi præstabatur Episcopo, cum dioecesim visitabat, quod ex mox referendis Conciliis, Bracharensi, & Toletano VII. colligitur: alibi, & magis communiter, pendebatur tempore Synodi; & quoniam Synodus plerumque post Pascha cogebatur, idcirco ejusmodi pensitatio quandoque *Paschalis* est nuncupata, sicuti post Textum *in cap.* 15. *de Simonia, in prima collect.* notavit Cironius *ad tit. de censibus*, & prosequitur Gonzalez *in cit. cap. Conquerente, eadem litt.* L.; frequentius tamen a Synodo

Synodo dicta est *Synodatica*, quod constat tum *ex cit. cap. Conquerente*, ubi Honorius III. ait: *Synodatici, seu Cathedratici nomine*, tum *ex cap. Olim, de censibus*, ubi Innocentius III. causam definit inter Episcopum Spoletanum, & Clericos Plebis Rupinæ super quantitate *Synodatici* exagitata. Dicta etiam *Synodus*, ut constat ex Concilio Tolosano *cap.* 10. (*tom.* 6. *part.* 1. *collect. Hard. col.* 1045.) *Statuimus etiam, ut Ecclesiæ ad Sedem pertinentes, quæ solvunt tertium, aut Paratam, vel Synodum, solito more persolvant Episcopis vel Clericis*. Item ex *epist.* 58. Fulberti Carnotensis (*tom.* 18. *Bibl. PP. pag.* 18.) *&c.* Quamquam a *Synodatico* distingui *Synodus* videtur *in indice Beneficiorum Eccles. Constant. apud Du-Cangium*: *Archidiaconi habebunt coertionem extra visitationem pro deportationibus, & pensionibus sibi debitis, ac ratione Circatæ, quæ debetur in Synodis, ac ratione tertiæ partis, quæ debetur in Synodatico*. Cujus nominis ea ratio esse videtur; quod ad avertendam fortasse omnem fraudis suspicionem penderetur in Synodo. Quare in vetere charta apud Joannem Columbum *lib.* 4. *de Episc. Sistaric. num.* 36. *concessit tertiam partem juris, seu servitii Synodatici, quod solvi consuevit in Synodo, quæ tenetur ad Sistaricum &c.*

3 Cathedraticum in hac acceptione nunquam Ecclesiæ Canones vetuere, sed dumtaxat illud taxarunt, jubentes, ne duos solidos excederet: Laudatum Concilium Bracharense II. *can.* 2. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 386.) ait: *Placuit, ut nullus Episcoporum per diœceses suas ambulans, præter honorem Cathedræ suæ, idest duos solidos, aliquid aliud per ecclesias tollat*: Concilium Toletanum VII. anni 646. *cap.* 4. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 622.) *Non amplius quam duos solidos unusquisque Episcoporum præfatæ provinciæ, per singulas diœcesis suæ basilicas, juxta Synodum Bracharensem, annua illatione sibi expetet conferri*; & ne quispiam Cathedraticum, cum procuratione Episcopo, diœcesim visitanti, alio nomine, debita, confunderet, de hac, veluti de re diversa idem Concilium subjunxit: *Cum vero Episcopus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat*. Alexander III. *in cap.* 9. *de censibus* permittit Episcopo, ab ecclesiis, quas de novo acquirit, Cathedraticum exigere: *Ecclesiis*, inquit, *quas de novo Episcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter Cathedraticum, & jura omnia, quæ aliis ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi*. Honorius III. *in cit. cap. Conquerente*, inter jura Episcopalia recenset jus exigendi *Synodatici, seu Cathedratici nomine, duos solidos Lucensis monetæ*; sicuti legitur in integra Decretali, apud Gonzalez; enimvero nullum Episcopale jus, Cathedratico antiquius, comperimus: siquidem Arnoldus, Abbas Lubecensis, in chronico Sclavorum, narrat, Hartuinum, Archiepiscopum Bremensem, deductum ad inopiam, ex solo Cathedratico victitasse: in Concilio Ravennati anni 997. *can.* 2. constitutum est, ut quotannis, die Sancto Vitali sacro, omnes Archipresbyteri censum Episcopo penderent, duorum solidorum, quos non alio, quam Cathedratici nomine solutos, ostendit Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 5. Geraldus Episcopus Cadurcensis, cum anno

anno 1090. Canonicorum Regularium Collegium instituisset, illi in dotem assignavit jus exigendi tertiam partem Paratarum, idest procurationum, & Cathedratici: *Tertiam partem Paratarum, & quod in Synodis exierit, ipsorum usui deputavi tertiam partem* (*spicileg. tom.* 8. *pag.* 162.) Gualterus, Episcopus Pictaviensis, in sua Synodo, habita anno 1280. *can.* 11., inter Episcopalia jura, Synodaticum recensuit: *Monemus in generali, quod de Bissexto, & aliis juribus Episcopalibus reddant nobis, vel mandato nostro: item de Synodo, Parata, & aliis juribus Archidiaconorum* [*collect. Harduin. tom.* 7. *col.* 854.] ubi *Bissexti* nomine intelligi quartam Decimarum, & oblationum, suspicatur Thomassinus. Synodus Avenionensis, anni 1366. *cap.* 11., neminem e Synodo recedere, jussit, nisi prius Cathedraticum solvisset: *Quilibet vestrum, antequam recedat, solvat Synodalem, & Cathedraticum ...., si voluerit excommunicationis sententiam, & expensarum gravamina evitare*: Idemque decrevit Synodus Biterrensis, anni 1368. *cap.* 26. [*Thesaur. nov. anecdot. Martene, & Durand. tom.* 4. *col.* 576., & 632.] Humbertus de Romanis, quintus Generalis Magister Ordinis Prædicatorum, in suo opere *de erudítione Religiosorum Prædicatorum lib.* 2. *cap.* 2. de Synodis agens, dicit, Sacerdotes, ad eam accedentes, ut suam subjectionem Episcopo testentur, solvere eidem *didrachma Cathedraticum* exemplo illorum, de quibus ait Euangelista Lucas 2. *Ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem*. Hæc, aliaque hujus generis multa, quæ congeruntur a Christiano Lupo in scholiis, & notis ad canones Conciliorum *cit. tom.* 1. *pag.* 469. *tom.* 2. *pag.* 1123. *tom.* 3. *pag.* 209. *primæ edit.*, atque a Thomassino *cit. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 5. plane evincunt, Synodaticum semper fuisse Episcopis debitum.

4 Non tamen negamus, potuisse Episcopos in Cathedratico exigendo, aut contra justitiam, aut contra æquitatem, aliamve virtutem peccare, & quandoque peccasse: vel quia ultra duos solidos, a jure statutos; vel quia nimis violenter, a pauperibus Clericis illud exigebant; vel demum, quia nimiam aviditatem, aurique sacram famem, in Cathedratici exactione, non sine profecto aliorum offensione, & scandalo, manifestabant; contra quos juste invehitur S. Petrus Damianus *lib.* 2. *epist.* 2. *ad Cardinales Episcopos S. R. E.* inquiens: *Vidi quemdam de Fratribus nostris, qui sic subsultabat, atque gliscebat, dum præfixum Synodalis Concilii tempus insisteret, ac si trituræ, seu vindemialis proventus articulus immineret. Accingebat enim se muneribus colligendis, ad quos utique non aciem ferri, sed aciem exacuebat eloquii*. Qamobrem alii sancti Antistites, ut omnem a se avaritiæ suspicionem quam procul arcerent, suis Presbyteris, ad Synodum evocatis, onus solvendi Synodatici liberaliter remiserunt, inter quos emicuit Sanctus Rudolphus, Eugubinus Episcopus, quem idem Petrus Damianus scribens ad Alexandrum II. *lib.* 1. *epist.* 14., hoc nomine laudat: *Quod congregans annualiter Synodum, nullum adsuetæ oblationis, vel Xeniorum canonem a Clericis exigi permittebat: absit, inquit, ut vendam Synodum*: Eademque de causa Hincma-

Hincmarus, Archiepiscopus Remensis *epist.* 46. omnibus sibi subjectis Episcopis mandavit, *Synodos Presbyterorum secundum sacros Canones sine venalitate habere*. Non idcirco vero, quod priores contra leges deliquerint, & posteriores juri cesserint, quod eis competebat, jus aliis ademptum est, quod a sacris Canonibus, & legitima consuetudine fuit singulis Episcopis concessum, sicuti egregie ratiocinatur Lupus *cit. loc.*

5 Hinc quamvis Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* novis exactionibus Episcopis interdixerit, non proinde expunxisse jus Cathedratici, modo non in visitatione, ubi quidvis exigi, idem Concilium vetuit, sed vel in Synodo, vel alio tempore, pendatur, censuit Congregatio, ejusdem Interpres: *Sacra Congregatio Concilii censuit, Concilium Tridentinum nequaquam sustulisse Cathedraticum, non illud tamen solvendum in visitatione, sed extra, & in Synodi celebratione*, quam decisionem pluribus argumentis roborat Fagnanus *in cap. Conquerente, num.* 48. *& seqq.*, *de offic. Ordinar.*, & *in cap. Venerabili, num.* 16. *& seqq. de censibus*. De hac Tridentini mente nihil dubitavit S. Carolus Borromæus, qui etsi sacrosancta illius decreta religiose custodierit, & ne minimum quidem eorum apicem neglexerit, nihilominus in sua secunda Synodo, Cathedratici legem renovavit (*Act. Eccles. Mediol. part.* 2. *pag.* 346.) *Illud sacris Canonibus constitutum est, ut a singulis Parochis in Diœcesana Synodo Cathedratici nomine solidi duo exigantur, idque argumento honoris, qui Cathedrali ecclesiæ tanquam matri a ceteris Parochialibus ecclesiis tribui debet*. S. Carolo consenserunt Concilii Bituricensis anni 1584. Præsules, sub anathematis interminatione, Synodaticum, seu Cathedraticum solvi, jubentes, *tit.* 33. *can.* 7. *Jura Synodalia, Cathedratica, Episcopalia, & quævis alia .... integre persolvantur, sub pœna excommunicationis* (*collect. Harduin. tom.* 10. *col.* 1492.).

CAPUT VII.

De nonnullis quæstionibus Cathedraticum respicientibus.

1 Firmato jure Cathedratici, aliquot statim occurrunt enodandæ difficultates, & dirimendæ quæstiones. Et primò quidem, non facile est determinare quantitatem pecuniæ, Cathedratici nomine, Episcopo erogandæ: scimus quippe, a jure præscriptos duos solidos; sed quænam pecuniæ species, & quantitas, *solidi* nomine, sit intelligenda, ignoramus: Siquidem, uti observant Covarruvias *de veter. numism. cap.* 3. *&* 6. *num.* 5., & Gonzalez *in cit. cap. Conquerente, litt. M.*, nec solidus, nec solidi valor, semper, & ubique unus fuit, sed, pro temporum, & regionum diversitate, diversus. Apud Romanos solidus erat sexta pars unciæ auri, & ideo, alio nomine, dicebatur *sextula*, uti tradit Isidorus *de origin. lib.* 16. *cap.* 24., quod tamen Budæus *de asse lib.* 5. intelligendum putat, non de solidis aureis antiquis, qui quaterni in uncias signabantur, & sin-

& singuli binas drachmas pendebant; sed de posterioribus, cum, pondere imminuto, sex aurei solidi ex uncia cudi cœperunt: Apud Gallos, aureus solidus quadraginta, argenteus duodecim tantum denariis æstimabatur; non enim ejusdem aurei solidi valor, a quadraginta, ad duodecim denarios, a Rege Pipino, est adductus, uti putarunt Lindebrogius, Du-Cangius, & alii, quos refellunt le Blanc *in tract. histor. pecun. Gallic. pag.* 8. & Maurini *in addit. ad gloss. Du-Cangii*; sed ad similitudinem antiqui solidi aurei percusum a Francis solidum argenteum, & duodecim denariis æstimatum, iidem Auctores narrant, quibus etiam suffragatur Gronovius *lib. 3. de pecun. veter. cap. 6.* Apud Longobardos quilibet solidus quadraginta pariter denarios continebat, sicuti cit. Gozalez notat. Verum non satis liquet, aureus ne, an argenteus esset, & quanti æstimaretur solidus ille Lucensis, in cujus moneta duos solidos pendendos, statuit Honorius III. *in cit. cap. Conquerente*. Concilium Romanum anni 1725. singulis solidis valorem attribuit unius auri monetæ Romanæ, ac proinde duos solidos, titulo Cathedratici, persolvendos, continere ait viginti julios ejusdem monetæ: Quanquam non integros solidos, a singulis Beneficiariis pendendos decreverit, sed pro quantitate redituum Beneficiorum, quæ obtinent, secundum mensuram, ibidem definitam; Verum, cum præfatum Concilium mere Provinciale fuerit (quod alibi diximus) legem non constituit, extra Romanam provinciam servandam. Quocirca cum nihil certi, hac de re, a jure communi colligere possimus, concludendum est, certam & universalem regulam quoad quantitatem Cathedratici præscribi non posse, sed illam desumendam esse a particularibus locorum statutis, & recepta in qualibet diœcesi consuetudine, quemadmodum docuerunt Abbas *in cap. Olim, de censibus*, & Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg.* 86. *num.* 84.

2 Facilius, quam census, Episcopo pensitandi, quantitas, determinantur personæ, a quibus sit quotannis persolvendus: Certum enim est, Cathedraticum solvi debere ab omnibus ecclesiis Sæcularibus, & quibuscumque Parochis, & Beneficiariis; Æquum quippe est, ut qui ab ecclesia stipendia recipit, ecclesiæ Moderatori, ejusque Cathedræ, in subjectionis signum, aliquod tributum pendat: nec ad rem præsentem quidquam refert, cujus ritus Parochi, & Beneficiarii sint, modo in diœcesi degant, & unius Episcopi jurisdictioni subsint: Quare cum quidam Parochi, & Beneficiarii diœcesis Cassanensis, hac ratione se exemptos crederent, ab obligatione solvendi Cathedraticum Episcopo Latino, quod ipsi addicti essent Græco ritui, in sacra Congregatione Concilii, ad quam ejusmodi controversia delata fuerat, die 8. Februarii 1738. causa ceciderunt, uti habetur *tom.* 8. *Thesaur. Resolut. part.* 2. *pag.* 23. *& duabus seqq.*

3 Consulto diximus ab ecclesiis Sæcularibus: quoniam ecclesiæ Regularium, monasteriis contiguæ, in quibus iidem Regulares Divina peragunt Officia, gaudent exemptione a Synodatico solvendo, per Textus *in can.*

can. Inter cetera, cauf. 10. *quæſt.* 3. *& can. Quam ſit, cauf.* 18. *quæſt.* 2., aliaque jura allegata a Barboſa *jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 2. *& ſeqq.* Engel. *ad tit. de cenſib. num.* 2. Aliud eſt de eccleſiis, Capellis, & Parochialibus Sæcularibus, Regularium monaſteriis pleno jure unitis, a quibus Cathedraticum Epiſcopo loci eſſe penſitandum, communiter Doctores tradunt; quia ejuſmodi eccleſiæ nuſquam reperiuntur ſubtractæ a lege diœceſana, quinimmo huic diſerte ſubjiciuntur *in cap. Conquerente, de offic. Ordinar.*, ubi Honorius III. ait: *Epiſcopus jura Epiſcopalia in eccleſiis, ſeu Capellis monaſterii debeat habere*; ac propterea cum inter jura Epiſcopalia annumeretur Cathedraticum, etiam hoc Epiſcopo ab illis deberi, merito infert Fagnanus *in eod. cap. Conquerente, num.* 10. *&* 43.

4 De Confraternitatibus Laicorum, auctoritate ordinaria erectis, diſputatum eſt, an tenerentur ad Cathedratici ſolutionem: & reſponſum fuit, teneri, ſi habeant propriam eccleſiam; ſecus autem, ſi ſimplicem tantum Capellam, ſeu altare habeant, in aliena eccleſia ſitum: In cauſa enim Firmana Cathedratici die 24. Julii 1734. examinatis ſequentibus dubiis: *An Confraternitates, erectæ auctoritate ordinaria, & habentes propriam eccleſiam, teneantur ſolvere Cathedraticum in caſu &c.* Item: *An ad ſolutionem Cathedratici teneantur etiam Confraternitates, non habentes propriam eccleſiam, ſed ſimplicem tantum Capellam in honorem Sanctorum, ſub quorum titulo ſunt erectæ, in caſu &c.*; ſacra Congregatio Concilii ad primum reſpondit *Affirmative*; ad ſecundum *Negative*; Idemque reſponſum dedit in Urbevetana Cathedratici die 20. Martii 1745.

5 Diximus etiam, Cathedraticum ſolvendum, a quibuſcumque Parochis, & Beneficiariis: quoniam autem qui civitatem incolunt, unum quaſi corpus ſimul conſtituunt, aliudque corpus conſlant ceteri Parochi, & Beneficiarii, in ſuburbiis degentes, dubitatum fuit, an ſatis ſit, ut unicum Cathedraticum ſolvatur a corpore Parochorum, & Beneficiariorum civitatis; alterum a corpore aliorum, extra civitatem commorantium; an potius ab unoquoque ſingulatim ſuum Cathedraticum ſit penſitandum. Quæſtio diſcuſſa, & deciſa fuit in ſacra Congregatione Concilii die 19. Novembris 1735. in Peruſina Cathedratici, in qua propoſito dubio: *An Cathedraticum ſit ſolvendum a Rectoribus eccleſiarum Parochialium civitatis, & ſuburbiorum Peruſiæ, uti aſſerto uno corpore, ſeu potius ab unoquoque ex eis.* Reſponſum fuit: *Negative quoad primam partem; & affirmative quoad ſecundam.* Secus eſt cum nullus Clericorum, uni, eidemque eccleſiæ inſervientium, ſuam poſſidet ſpecialem Præbendam, ſed ſinguli ſuſtentantur ex maſſa communi, ex qua unuſquiſque ſuam accipit portionem; tunc enim unicum Cathedraticum eſſe ab omnibus, ex eadem maſſa perſolvendum, ſancitum eſt in Concilio Romano anni 1725. *tit.* 8. *cap.* 4.: *Ab eccleſiis vero, ubi plures de maſſa participant, ab omnibus in communi, julii viginti; ſalvis tamen conſuetudinibus, eccleſiis, & Epiſcopis magis favorabilibus*: Et quod ſpecialiter attinet ad Beneficia ſimplicia, ſacra Congregatio Conci-

Concilii in Maceraten. Cathedratici die 29. Aprilis 1731. dixit, ex omnibus Beneficiis Cathedraticum deberi Episcopo, solis exceptis Capellaniis laicalibus, & ad nutum amovibilibus.

6 Alia succedit controversia, an ex privilegio, vel consuetudine tanti temporis, cujus initii non sit memoria, acquiri possit exemptio ab onere solvendi Cathedraticum. Atque ut prius de privilegio loquamur, cum Romanus Pontifex possit quamlibet ecclesiam, & Beneficium, ab Episcopi jurisdictione totaliter subtrahere, multo magis poterit a solutione Cathedratici eximere, quod ex Textu *in cap. Constitutus, de religiosis domibus* bene probat Bottus *de Synodo 3. part. num. 90.*; non tamen præsumitur, quod Pontifex id privilegii alicui concesserit, nisi illius expressam mentionem fecerit, juxta Textum *in cap. Pastoralis, de donationibus*: quinimmo docet Piasec. *in prax. Episcopal. part. 2. cap. 2. num. 13.* non censeri ecclesiæ remissum Cathedraticum, etsi generatim fuerit ab Episcopi jurisdictione subtracta, nisi speciali privilegio ab illius pensitatione deprehendatur nominatim liberata. Quod vero consuetudinem spectat, in eam olim sententiam nonnihil propenderat sacra Congregatio Concilii, quod posset, immemorabili consuetudine, quilibet libertatem nancisci, ab obligatione præstandi Cathedraticum; sed causæ articulo ad novam trutinam revocato, cum consideraverit, Episcopalia jura a subditis adversus Episcopos nunquam præscribi posse, juxta sanctionem Innocentii III. *in cap. 16. de præscript.*, e priori sententia recessit, & oppositum definivit in Lavellen. Cathedratici 6. Junii 1693. (*lib. 43. decretor. pag. 261.*), disceptato enim sequenti dubio: *An Cathedraticum Episcopo debeatur, non obstante immemorabili in contrarium*; Responsum fuit: *Affirmative, ad formam juris, ab ecclesiis, & Beneficiatis*; quam decisionem postea roboravit sæpius laudatum Concilium Romanum anni 1725. *tit. 8. cap. 4.*, decernens: *Census, Cathedrali ecclesiæ solvendus in signum honoris, & subjectionis Cathedræ Pontificali. Jus sane, inter cetera Episcopalia, ita privilegiarium, ut neque ab Episcopis in totum remitti, nec a quoquam valeat, quocumque titulo, vel immemorabili consuetudine, præscribi*; Atque hac definitione freta sacra Congregatio Concilii, in nuper allegata causa Perusina, interrogata, *An Cathedraticum debeatur Episcopo ab ecclesiis existentibus in asserta quasi centenaria, vel immemorabili illud non solvendi*; fidentius respondit *Affirmative*. Nimium itaque a sacris Ecclesiæ Canonibus deviarunt, qui asseruerunt, non licere Episcopo a suis Clericis Cathedraticum exigere, nisi prematur inopia, aut innitatur præscriptione longioris temporis, quod moribus Galliæ receptum affirmat Feuret *lib. 3. cap. 3. num. 23.* addens, quod si exigatur, interponitur appellatio tanquam ab abusu: Etenim, uti contra eumdem Feuret, egregie ratiocinatur Altaserra *in vindic. jurisdict. Ecclesiast. lib. 2. cap. 19.* gravis Episcopi necessitas requiritur, ut exposcere queat subsidium charitativum, quod in paupertatis levamen illi concessit Concilium Lateranense III. anni 1179. sub Alexandro III., *can. 4.* inquiens: *Sustinemus*

pro

pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium postulare, quam sanctionem commemorat Honorius III. *in cit. cap. Conquerente, de offic. Ordinar.* scribens Episcopo Assisiensi, ut aliis juribus contentus, subsidium charitativum ab ecclesiis, præsertim exemptis, non exigat, nisi gravi urgeatur necessitate: *Tu autem, his juribus contentus existens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateranensis Concilii, si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum charitate postulandum, sicut ab aliis ecclesiis ejusdem diœcesis, pro necessitate temporis, sustinemus*; Sed neque paupertas, neque alia causa requiritur ad exigendum Cathedraticum, quod inter Episcopalia jura recensetur, & cuilibet Episcopo, sine ulla limitatione, conceditur: nec profecto necesse est, ut Episcopus a præscriptione fortiatur illud jus, quod adeo est sui muneris proprium, ut ne contraria præscriptione quidem possit illud amittere; ut enim dicebamus, nullus unquam potest præscribere adversus subjectionem, & reverentiam debitam Episcopo, in cujus significationem Cathedraticum pensitatur.

7 Postremo dubitatur, an Cathedraticum, quod pensitandum esset in Synodo, debeatur Episcopo, pro tempore, quo Synodum non celebravit; quod idem est ac quærere, an posito, quod Episcopus decem ex. gr. annorum spatio Synodum non coegerit, in prima Synodo, quam habet, unicum tantum, an potius decem Cathedratica exigere valeat. Sæpius de hac quæstione disceptatum est, in sacra Congregatione Concilii; eaque semper fuit in sententia, quod Cathedraticum singulis annis sit Episcopo solvendum, etiamsi Synodus quotannis non cogatur: quamvis enim in Synodo solvi consueverit, & hac de causa Synodaticum sit appellatum (ut diximus); non idcirco tamen est ita affixum Synodo, ut, hac non habita, cesset obligatio illud præstandi; semper quippe urget ratio reverentiæ, & subjectionis, erga Cathedram Episcopalem, propter quam Synodatici pensitationem jura imperarunt: quocirca in citata Synodo Avenionensi anni 1366. *cap. 11.*, & in alia Synodo pariter Avenionensi sub Alano Episcopo *cap. 15.* (*eod. cit. tom. 4. anecdot. col. 580.*) decretum fuit, ut non solum Synodaticum anni, tunc decurrentis, sed *etiam Arreragia temporis, jam lapsi*, ante Synodi dimissionem, integre Episcopo persolverentur; & sacra Congregatio Concilii, nullo habito respectu ad Synodum, Cathedraticum Episcopo deberi, a die adeptæ possessionis suæ Ecclesiæ, dixit in Amalphitana Cathedratici 5. Septembris 1705., & 26. Februarii 1707., & in Cassanensi 21. Martii 1735. (*lib. 55. decretor. pag. 326., & lib. 57. pag. 68., & lib. 85. pag. 188.*)

8 Quod tamen est intelligendum, nisi adsit longæva, & legitime præscripta consuetudo non solvendi Cathedraticum, nisi in Synodo: quoniam, etsi consuetudo non possit prorsus delere obligationem illud pensitandi, potest nihilominus minuere solutionis onus, & facere, ut non urgeat

geat singulis annis; siquidem eo ipso, quod aliquando, & in aliqua, etiam minima quantitate, est solvendum, jam servatur honor debitus Cathedræ Episcopali, contra quem dumtaxat præscribi non potest, sicuti recte perpendunt Bottus *de Synodo part. 3. num. 89. & seqq.*, & Massobrius *eod. tract. cap. 4. dub. 33. & 34.*

9 Porro ut quam celeriter, & prompte sibi debitum Cathedraticum Episcopus assequatur, in particulari Congregatione a san. mem. Clemente XII. deputata die 5. Octobris 1731. hæc methodus, in illius exactione servanda, præscripta fuit: *Ut solutione Cathedratici consultum sit, nec tamen judiciarius ordo prætermittatur, sacra Congregatio, a Sanctissimo Domino nostro deputata, censuit, rem sic esse temperandam, ut adversus eos, qui illud solvere tenentur, si in mora fuerint, unica sufficiat citatio, cum præfixione termini quinque dierum, antequam decernatur expeditio mandati executivi; præmissa autem illa citatione, possit etiam deinde in contumaces ad ejusdem mandati executionem procedi, absque alia nova citatione.* Cohærenter ad hujusmodi decretum datæ sunt litteræ, quæ extant in appendice ad Constitutiones Synodales Sabinenses Hannibalis Cardinalis Sancti Clementis *pag.* 30.

10 Duo his superaddimus, quæ ad Cathedraticum referri possunt. Primum est, ab Antiocheno Patriarcha Maronitarum, cum sacra olea distribueret, aliquam exigi consuevisse pecuniæ oblationem, qua uteretur ad sui alimoniam, atque ad onera sustinenda, quæ Patriarchali incumbunt officio, ac dignitati; quamquam autem constitisset, pecuniam, neque dari, neque recipi, animo nundinandi sacra olea, attamen ad omnem propellendam Simoniæ suspicionem, prædicta consuetudo fuit improbata a Congregatione particulari, cui demandata est cognitio rerum, ad Maronitas pertinentium, ejusque sententia fuit a Nobis confirmata; ut vero Patriarchæ indigentiis prospiceremus, jussimus, ut in posterum eædem pecuniarum oblationes, nomine subsidii charitativi, fierent Patriarchæ, die Dominica, infra octavam solemnitatis Assumptionis Deiparæ Virginis Mariæ, quod videre est *in nostra Constit.* 43. *Bullar. tom.* I. Alterum est, quod canonica portio, seu Quarta Episcopalis, debita Episcopo, ex iis, quæ relinquuntur ecclesiis, juxta Textum *in cap. Requisisti, de testam.*, de qua copiose Nos, in minoribus tunc constituti, disseruimus, in quadam causa Aretina, & plura etiam adducta fuerunt a Ferdinando de Valentibus, in suo voto, in eadem causa exarato, *quod est* 19. *oper. tom.* 3., Cathedratici naturam imitatur, iisdemque prorsus subjacet juris regulis, quæ in Cathedratici solutione servantur, quemadmodum demonstrat Scarfantonius in dissertatione, quam concinnavit, pro quadam causa *Piscien. Quartæ*, edita Lucæ anno 1746., ad cujus calcem impressa pariter reperitur prædicta nostra elucubratio, in simili causa Aretina.

CAPUT

CAPUT VIII.

De eleemosyna Missarum, & ejus taxatione in Synodo ut plurimum facienda.

1 MOS fuit in Ecclesia, plurium sæculorum intervallo, sancte retentus, ut quotquot ad Missarum solemnia convenirent Fideles, suam unusquisque sacrificii partem, hoc est panem, & vinum consecrandum, offerrent: ad quem alludens Cyprianus *lib. de oper. & eleemosyn.*, divitem feminam hoc nomine increpat, quod nihil offerens, alienæ oblationis partem sumeret: *Locuples* (inquit) *& dives es, & dominicum celebrare te credis, quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis*: eumdemque respexit Augustinus (seu quisquis est Auctor *sermonis olim 215. de tempore nunc 265. in append. tom. 5. num.2.*) dicens: *Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communicaverit*: atque inde etiam factum est, ut Tertullianus *lib. de exhort. castitat. cap.7.* Omnes Christianos, Sacerdotes dixerit, non quod omnes potestatem haberent consecrandi, sed quia omnes panem, & vinum ad Dei altare offerebant, sicuti egregie explicat Petavius *in diatriba de potestate consecrandi cap.1.* (*tom. 4. Theologic. dogmat.*) Tanta porro illius ritus fuit, apud Majores nostros religio, ut, cum Patres Concilii Matisconensis II., anni 585. deprehendissent, eum pedetentim obsolescere, statim restitui curaverint, *can. 4.* decernentes: *Residentibus nobis in sancto Concilio, cognovimus quosdam Christianos, relicto Fratrum cœtu, a mandato Dei aliquibus locis deviasse; itaut nullus eorum legitimo obsecundationis parere velit officio Deitatis, dum sacris altaribus nullam admovent hostiam. Propterea decernimus, ut omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur, tam panis, quam vini: ut per has immolationes, & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel, vel ceteris, juste offerentibus, promereantur esse consortes. Omnes autem, qui definitiones nostras per inobedientiam evacuare contendunt, anathemate percellantur* (*collect. Harduin. tom. 3. col. 461.*) Neque vero quod a singulis Fidelibus offerebatur, modicum quid erat panis, & vini, quæ postea per Sacerdotem consecrata, atque in Christi corpus, & sanguinem conversa, ipsimet offerentes perciperent, sed quilibet, pro sua facultate, plures offerebat panes, cum larga vini amphora, quorum exigua pars consecraretur, & reliqua massa Sacerdotibus, & Clericis cederet, quemadmodum, pluribus allatis monumentis, ostendit Christianus Lupus *dissert. 2. proœm. ad decret. & canon Concil. tom. 3. prima edit. pag.183.*

2 Præter panem, & vinum, quæ sacrificio usui erant, aliud ad altare offerre prohibuit *canon 3.* Apostolorum: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, alia quadam in sacrificio offerat super altare, idest mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quadam, aut volatilia, aut animalia*

malia aliqua, aut legumina, contra Constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur; Et quamvis sequens canon 4. ejusmodi prohibitionem temperans, offerri etiam permittat oleum, incensum, novas spicas, & uvas; ceteros tamen fructus non ad altare offerri, sed ad Episcopum mitti jubet, Presbyteris, Diaconis, & Clericis distribuendos: *Ne liceat autem aliquid aliud ad altare offerre, præter novas spicas, & uvas, & oleum ad luminaria, & thymiama, tempore, quo sancta celebratur oblatio. Omnis autem alius fructus domum mittatur primitiæ Episcopo, & Presbyteris. Clarum autem est, quod Episcopus, & Presbyteri Diaconis, & Clericis distribuunt*. Concilium vero Carthaginiense III. anni 397. *can.* 24., qui est 37. in codice canonum Ecclesiæ Africanæ (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 883.) mel, & lac offerri permittit in die Paschalis festivitatis, quo solemne Baptisma celebrari, & egressis e sacro fonte mel, & lac dari consueverat, de quo ritu plura Cardinalis Bona *rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 3.: *Ut in Sacramentis* (ait cit. Concilium) *corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aqua mixtum. Primitiæ vero, seu lac, & mel, quod uno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quamvis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, ut a Sacramento Dominici corporis, & sanguinis distinguantur: nec amplius in primitiis offeratur, quam de uvis, & frumentis*. Verum posteriori ætate, usus obtinuit, ut nihil quidem, præter panem, & vinum, juxta prisca Patrum decreta, Offertorii tempore exhiberetur, sed vel ante Missam, aut ante Euangelium, sive statim post Euangelium, liceret Fidelibus, quidquid vellent, in Sacerdotum commodum, ad altare offerre, quod ex Reginone *lib.* 1. *de Ecclesiast. discipl.* recte colligit Martene *de antiquis Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 6. Duo pariter oblationum genera commemorant Capitularia Caroli Magni *lib.* 6. *cap.* 305., & magis aperte antiquissima Liturgia Æthiopum, quam ad hunc ritum comprobandum, adducit Honoratus a Sancta Maria *in suis animadvers. in regulas, & usum Critices tom.* 2. *lib.* 4. *dissert.* 4. *art.* 6., oblationes factas ante Offertorium, ab illis distinguit, quæ fiebant, dum Offertorium canebatur.

3 Sed num, inter cetera, etiam pecunia, sive ante Missam, sive ante Offertorium, prioribus sæculis, ad altare offerri soleret, ignoramus. Scimus enimvero, ab Ecclesiæ incunabulis, in singulis Christianorum ecclesiis expositam fuisse arcam, quam Baronius *ad an.* 44. *num.* 69. *Gazophylacium* appellat, in quam pecuniæ a Fidelibus inferebantur: ejusmodi arcæ meminit Tertullianus *apol. cap.* 39., inquiens: *Si quid arcæ genus est, non de ordinaria* (al. honoraria) *summa quasi redemptæ religionis congregatur, modicam unusquisque stipem, menstrua die, vel cum velit, & si modo velit, & si modo possit, apponit: nam nemo compellitur, sed sponte confert*; & Justinus *apolog.* 1. *ad Antoninum Pium num.* 67. quasi rationem reddens pecuniæ, quæ in Ecclesiæ Gazophylacium conjiciebatur, ait: *Qui abundant, & volunt, suo arbitrio quod quisque vult largiuntur, & quod colligitur apud eum qui præest deponitur, ac ipse subvenit pupillis & viduis, & iis qui vel ob morbum vel aliam ob causam*

egent

egent, tum etiam iis qui in vinculis sunt, & advenientibus peregre hospitibus; uno verbo, omnium indigentium curam suscipit. Ubi *indigentium* nomine, etiam Ecclesiæ Ministros Justinum comprehendisse, minime dubitamus: Illi siquidem ex Fidelium oblationibus alebantur, & incredibile videtur, quod ex solo pane, & vino, ad altare oblatis, potuerint omnia sibi, ad vitæ sustentationem, necessaria comparare. Eumdem morem deponendi pecuniam in gazophylacio commemorant Augustinus *serm.356. (tom. 5. oper.) num.* 13. & Paulinus *epist.* 34. *sive sermone de gazophylacio*, quorum proinde testimonio constat, labente sæculo IV. & decurrente V., illum perseverasse.

4 Sed quandonam non in gazophylacium immitti, sed ad ipsum altare cœperit pecunia offerri, certo definire non possumus. Habemus quippe ex Augustino *epist.* 22. *num.* 6. (*tom.* 2. *oper.*) quæ est ad Aurelium Primatem, tempore oblationis, seu Missæ pro Defunctis, fuisse simul denarios oblatos; sed cum istos ab ipsismet offerentibus in pauperes erogari, idem præcipiat, non videtur approbare, ut in Diaconorum manibus ad altare deponerentur: *Oblationes pro spiritibus Dormientium, quas vere aliquid adjuvare credendum est, super ipsas memorias non sint sumptuose, atque omnibus petentibus, sine typho, & cum alacritate præbeantur, neque vendantur. Sed si quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præsenti pauperibus eroget*. Honorius Augustodunensis Scriptor XII. sæculi, *in gemma animæ lib.1.cap.*58. tunc in Ecclesiam morem invectum asserit, pecuniam, loco panis, ad altare offerendi, cum desierunt Fideles, Sacrificio assistentes, sacra participare mysteria, quod ceteroquin antea fas non erat prætermittere: *Postquam autem Ecclesia numero quidem augebatur, sed sanctitate minuebatur, propter carnales, statutum est, ut qui possent, singulis Dominicis, vel tertia Dominica, vel summis festivitatibus, vel ter in anno communicarent; ne ante Confessionem, & pœnitentiam pro aliquo crimine judicium sibi sumerent. Et quia, populo non communicante, non erat necesse tam magnum panem fieri, statutum est, eum in modum denarii formari, ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret*; tempus tamen, quo id acciderit, Honorius non designat.

5 Verum, utut hæc res se habeat, & quidquid sit de initio usus offerendi ad altare pecuniam, indubitatum est, quod asserit Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.*3. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 8., juxta primigeniam nascentis, & adolescentis Ecclesiæ disciplinam, sive panem, sive denarium oblatum fuisse ecclesiæ, & Clericis in commune, non vero datum cuipiam peculiari Sacerdoti, ut Missam privatim faceret, quæ uni eleemosynam offerenti prodesset. Morem autem stipem elargiendi Sacerdoti, ut exuberantem Sacrificii fructum stipis largitor in se, proximos, aut amicos, sive vitæ compotes, sive defunctos, derivaret, non ante sæculum VIII. inductum, neque passim ubique, ante XII. receptum, asserit Mabillonius *in præfat. ad part.*1. *sæculi* III. *Benedictini num.*62., cui tamen contradicit Pater Franciscus Berlendi Clericus Regularis Theatinus *in dissert. historica-*

ſtorico-Theologica de oblationibus part. 2. *ſ.* 2. illum longe antiquiorem affirmans: Enimvero, quod in fine ſæculi VIII. jam invaluiſſet, fidem facit Chrodegangus, Epiſcopus Metenſis, in Regula, quam, eo ſæculo labente, vel nono ineunte, ſuis Canonicis præſcripſit: in ea quippe *cap*.32. *de eleemoſynis* cuique Canonicorum liberam poteſtatem fecit accipiendi, & in quos vellet uſus expendendi, eleemoſynam, quæ pro ſua ſibi Miſſa offerebatur: *De eleemoſynis accipiendis* (inquit) *ita conſtituimus, ut ſi aliquis uni Sacerdoti pro Miſſa ſua, vel pro Confeſſione, aut infirmitate, ſeu pro quolibet caro ſuo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemoſyna dare voluerit, hoc Sacerdos a tribuente accipiat, & exinde, quod voluerit, faciat* (*collect. Harduin. tom.* 4. *col.* 1196.); Sæculo vero XI. eumdem morem adeo longe lateque propagatum ſcimus, ut etiam pueris notus eſſet: Etenim Joannes Monachus *in vita S. Petri Damiani cap.* 2. de eo adhuc puerulo narrat: *Petrus quadam die nummum reperit, & tanquam ſubito dives effectus, gratulabundus quid eo mercari aptius poſſet, diu mente revolvere cœpit, divinitus tandem inſpiratus, ait: melius eſt, ut tradam Presbytero, qui Deo Sacrificium offerat pro patre meo defuncto*.

6 Specialem hanc Sacrificii applicationem illi, qui eleemoſynam largitus fuerat, viſus eſt improbare VValafridus Strabo, qui ſæculo IX. floruit, exiſtimans, illud non plus prodeſſe uni, pro quo ſpeciatim offeratur, quam univerſo cœtui Fidelium; libro enim *de reb. Eccleſiaſt. cap.*22., ait: *Sed & in hoc error non modicus videtur, quod quidam ſe non poſſe aliter plenam commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, niſi ſingulas oblationes pro ſingulis offerant, vel pro vivis, & defunctis non ſimul æſtimant immolandum, cum vere ſciamus, unum pro omnibus mortuorum, & unum panem eſſe, & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quod ſi cui placet, pro ſingulis ſingulatim offerre: pro ſolius devotionis amplitudine, & Orationum augendarum declaratione id faciat, non autem pro ſtulta opinatione, qua putet, unum Dei Sacramentum non eſſe generale medicamentum*; At non animadvertit VValafridus, quod, etſi Sacrificium ex parte rei oblatæ, & principalis offerentis, ſcilicet Chriſti, ſit infinitæ virtutis, non tamen, ita ejus inſtitutore Chriſto volente, infinitos producit effectus: ſecus, ſi finem excipias colendi Deum, & ſupremum latriæ actum, qui ſane ex qualibet, quantumvis crebro repetita Divinæ Victimæ immolatione, ſemper Deo exhibetur, quoad cetera, quæ ex Sacrificio reportare intendimus, ſuperflua eſſet ejuſdem iteratio; ſemel autem poſito, quod effectus Sacrificii finitus ſit, perſpicuum jam eſt, illud plus ei prodeſſe, cui applicatur, quam aliis; uti enim ratiocinatur Suarez *tom.*3. *in* 3. *part. diſput.*78. *ſect.* 1., *& diſput.* 79. *ſect.*12.: aut conſideratur tanquam propitiatorium, ſeu ſatisfactorium, & certe pro illo ſpeciatim ſatisfacit, in cujus debiti ſolutionem Deo exhibetur; aut conſideratur tanquam impetratorium, & profecto ad beneficia, illi uberius elargienda, Deum movet, pro quo nominatim Sacerdos Divinam Hoſtiam immolans, Deum exorat. Rem totam explicat D. Thomas *in* 4. *diſt.*45. *art.*4. *quæſtiunc.* 1. *& quæſtiunc.*2.

7 Quod

7 Quod visus est improbare VValafridus, alio nomine sunt aperte insectati VViclefistæ, hodieque insectantur Lutherani, & Calvinistæ, dictitantes, pecuniam, Sacerdoti celebraturo, in Missæ pretium dari, eamque propterea, veluti aperte Simoniacam damnantes: At in primis, ad eorum fallaciam refellendam, satis abunde foret illud adducere, quod ad rem ajebat Gerson *in opusc. de solicitudine Ecclesiasticorum* (*tom.2. part. 3.*) *partic. 19.* inquiens: *Sufficere in primis debet ad consensum hujus veritatis usus totius communis Ecclesiæ, qui sic habet, & recipit; Cui si quis detrahit, imprudenter se decipit.* Et *partic.6. Nihil æquius, secundum omnem legem esse, deducit Apostolus prima ad Corint. 9. Quam qui altario servit, de altario & vivat*; Præstat nihilominus audire D. Thomam, qui hanc ipsam Hæreticorum calumniam jampridem anteverterat, & diluerat 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 2. *ad* 2. inquiens: *Sacerdos non accipit pecuniam, quasi pretium consecrationis Eucharistiæ; hoc enim esset Simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis*; Et *in 4. dist. 25. quæst.3. art.2. quæstiunc.* 1. *ad 4. Facere pactionem de Missa celebranda est Simonia...... Si tamen non habet alios sumptus, & non tenetur ex officio Missam cantare, potest accipere denarios, sicuti conducti Sacerdotes faciunt, non quasi pretium Missæ, sed quasi sustentamentum vitæ.*

8 At, quamvis res ita se habeat, nihilominus fatendum est, quorumdam improborum Sacerdotum sordidam avaritiam quandoque dehonestasse quod ceteroqui in se licitum, & sanctum erat: nonnulli quippe visi sunt Missas quodammodo venditare, ac turpissimum quæstum de illis facere. Et primo quidem, cum nondum Missæ eadem die iteratio erat severa lege prohibita, nonnulli ad solum finem plures eleemosynas captandi, sæpius in die Sacris operabantur, quos acriter perstringit Auctor vitæ S. Thomæ Cantuariensis *cap.* 11. his verbis: *Illos autem in præsentiarum nec memoratu dignos, non Christi, sed. mammona Sacerdotes prætereo, qui, propter oblationum quæstum, unam Christi, & semel oblatam Hostiam quotidie, non semel, sed libentius iterum, non tam consecrant, quam dilaniant, Filium Dei quæstui habentes.* Postquam vero, & Alexander II. *can.*53. *de consecratione, dist.*1., & Innocentius III. *in cap. Consuluisti, de celebrat. Missar.*, & Honorius III. *in cap. Te referente, eod. tit.* districte vetuerunt Sacrificium eadem die, sola excepta solemnitate Nativitatis Domini, ab eodem Sacerdote iterari, alias nequiores artes excogitarunt, quibus plures eleemosynas, unius Missæ celebratione, lucrarentur: Aliqui enim tot Hostias in eadem Missa consecrabant, quot illi fuerant, a quibus eleemosynam acceperant, autumantes se hac ratione omnibus satisfacere; Alii plures Missas in unam congerebant: Missam quippe diei, usque ad Offertorium legebant; tum aliam incipiebant, usque ad eumdem locum; deinde tertiam, & quartam, eodem modo: postea tot Secretas dicebant, quot Missas inceperant: Demum sub uno Canone Sacrum perficiebant, totidem additis in fine Collectis, quot initio recitaverant; Has autem Missas *bifaciatas*, & *trifaciatas* nuncupabant, quasi duplicem, & triplicem habe-

haberent faciem, quæ folæ fatis illis effe videbantur ad plures eleemofynas, pro earum numero, affequendas. Hæc, aliaque hujus generis Miffarum monftra recenfent Petrus Cantor in Opere, quod infcripfit: *Verbum abbreviatum cap. 29.*, & Cardinalis Bona *rer. liturgic. lib. 1. cap. 15.*

9 Quibus ab Ecclefia eliminatis, non idcirco improba Sacerdotum cupiditas fuit radicitus evulfa; adhuc enim iidem ingens lucrum ex Miffa aucupantes, de unica eleemofyna, quam accipere poterant, quafi de mercis cujufpiam pretio pacifcebantur, & nifi ad eorum votum augeretur, Miffam facere renuebant, quos proinde Robertus Cardinalis Pullus, natione Anglus, in Summa Theologic., quam medio fæculo XII. concinnavit *part. 7. cap. 17.*, ita objurgavit: *Quid eft Miffarum folemnia contuitu temporalis commodi celebrare, nifi cum Juda Chriftum vendere, tanto nequius, quanto refurgendo eft fublimatus.* Quamobrem, ut glifcentem hanc peftem, tandem ab Ecclefia prorfus propellerent, & infatiabilem Sacerdotum aviditatem perpetuo freno coercerent, Patres Concilii Toletani anni 1324. *cap. 6.* vetuerunt, ne ullus Sacerdos quidquam, vel minimum, pro Miffa, ex pacto exigeret, fed eleemofyna contentus effet, quæ ei fponte daretur: *Multa mentis amaritudine concitamur, gravifque doloris aculeus perfodit mentem noftram, intelligentes, quod aliqui Presbyteri, deteftanda, & abominabili ambitione cæcati, pro Miffis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & fuper hoc, ac fi vellent vendere rem profanam, impudenter mereantur..... Verum cum dictum Sacramentum fuper omnia pretiofum fit, liberaliter, ficut cetera Sacramenta, celebrandum: diftrictius prohibemus, ne aliquis Presbyter pro Miffis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem, fed grate accipiat, fi aliquid per facientem, Miffas celebrari, oblatum fibi charitative fuerit, abfque pacto, & conventione quacumque.* (*collect. Harduin. tom. 7. col. 1489.*)

10 Ac demum Concilium Tridentinum cum animadverterit, nondum Sacerdotes a profano illo mercimonio ceffaffe, quod Patres Toletani fuerant deteftati, *feff. 22. in decreto de obfervandis, & evitandis in celebratione Miffæ*, injunxit Epifcopis, ut de medio tollant quidquid avaritia, contra reverentiam facrificii Miffæ induxit, utque in primis *Cujufvis generis mercedum, conditiones, pacta, & quidquid pro Miffis novis celebrandis datur, nec non importunas, atque illiberales eleemofynarum exactiones potius, quam poftulationes, aliaque hujufmodi, quæ a Simoniaca labe, vel certe a turpi quæftu non longe abfunt, omnino prohibeant.* Ut itaque Epifcopi Tridentino obtemperent, atque importunas, & immoderatas eleemofynarum pro Miffis exactiones impediant, debent, in fua quifque diœcefi, Miffarum ftipem taxare, ultra quam, nemo quidquam exigere valeat, quod etiam ante Tridentinum factum legimus a VVillelmo Archiepifcopo Eboracenfi, cujus Conftitutionem renovavit Joannes ejufdem Succeffor in Concilio Provinciali Eboracenfi anni 1367., *cap. 3. Univerfis Rectoribus, & fingulis ecclefiarum Prælatis, Vicariis, & aliis quibufcumque perfonis ecclefiæ, Capellas, Cantarias, oratoria, hofpitalia, feu Beneficia Ecclefiaftica quacumque,* infra

infra nostram diœcesim, obtinentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna quadraginta solidorum, eleemosynæ nostræ applicandorum, similiter inhibemus, ne in ecclesiis, Capellis, Cantariis, hospitalibus, seu aliis Beneficiis suis, hujusmodi, quemquam Capellanum stipendiarium Divina celebrare permittant, nisi, nomine stipendii sui annualis, de summa sex marcarum sit contentus (Concilior. Britanniæ tom. 3. pag. 69.)

11 Quamvis autem eleemosynæ taxatio, & a consuetudine induci, & ab Episcopo, extra Synodum fieri queat, attamen, ut stabilior sit, ac Sacerdotibus commodius significetur, & innotescat, plerumque in Synodo fieri consuevit, ac proinde *Taxa Synodalis* communiter appellatur: quocirca sacra Congregatio Concilii interrogata, Primò, *Quanta debeat esse eleemosyna Missarum manualium*. Secundò, *Quanta esse debeat pro perpetuis, non taxatis a Fundatore*. Die 15. Novembris 1698. respondit: *Ad primum, & secundum censuit, attendendam esse consuetudinem loci, vel legem Synodalem, quatenus adsit; sin minus statuendam esse per Episcopum eleemosynam competentem ejus arbitrio (lib.48. decretor. pag.584.)*

CAPUT IX.

De advertendis ab Episcopo in statuenda Missæ eleemosyna, evellendisque abusibus adversus eam gliscentibus.

1 SApienti sane consilio sacra Congregatio Concilii Episcoporum arbitrio commisit præfinire quantitatem eleemosynæ, pro singulis Missis, Sacerdotibus erogandæ; quia non potest hac in re, certa & universalis regula, ubique custodienda, statui, cum alicubi majorem, alibi minorem eam esse deceat, habito respectu ad locorum, & temporum circumstantias, & præcipue ad annonæ penuriam, vel copiam. Unum tamen advertendum existimamus, nimirum necesse non esse, ut eleemosyna tanta sit, quæ integram sustentationem Sacerdoti ea die, qua celebrat, suppeditet: etenim, sicuti optime perpendit Suarez *tom. 3. in 3. part. disput.* 83. *artic. 6. sect.* 2. *conclus.* 3., actio sacrificandi non requirit integrum diem; neque majorem ejus partem, unde non est, cur Sacerdos propter hoc solum ministerium integre alatur ab eo, pro quo Sacrificium offert. Accedit, neminem Sæcularem ad sacros Ordines promoveri, qui sufficiens Beneficium, aut patrimonium non habeat; nec ullum ad Religionem admitti, qui ex monasterii reditibus, aut consuetis eleemosynis ali nequeat, ex quo fit, ut nullus cogatur victum sibi comparare ex solo Missarum stipendio, quemadmodum argumentatur Gibalinus *de simonia quæst.* 18. *consect.*7. *num.* 4., Diana *in edit. coordin. tom.* 2. *tract.* 1. *resolut.* 22. *num.* 17., & Juenin *de Sacram. dissert.* 5. *quæst.* 7. *artic.* 5. ubi ait: *Sed monitum velim lectorem, rationi consonam non esse consuetudinem, quæ illud stipen-*

 dium

dium definit ex summa, quæ satis sit Sacerdotis in unam diem sustentationi. Ratio est, quia stipendia non conferuntur ad integram Presbyteri sustentationem, sed ad illius adminiculum: nec mirum; quippe quod Sæculares Sacerdotes fruantur aut titulis patrimonialibus, aut Beneficiis, quæ teneant eorum locum; vetant nempe Canones, ne Sæculares ordinentur, quin suffulti ad vitam titulo; Mendicantes vero a populo Fideli supponuntur recipere eleemosynas, quibus vescantur, nec enim ad monasterium admitti debent plures, quam consueta eleemosyna sustentare valeant.

2 Porro si ultra eleemosynam, ab Episcopo taxatam, plus Sacerdos celebraturus exigat, non solum delinquit contra legem Ecclesiæ, verum etiam justitiam commutativam lædit: etenim, uti argumentatur Suarez *cit. loc. conclus.* 1., quamvis Missæ stipendium non habeat rationem pretii, nihilominus exposcit justitia, ut aliqua proportio servetur inter illud, & opus, ad quod subeundum subministratur, eamque proportionem definire, inspecta natura rei, de qua agitur, ad solum spectat Episcopum. Ob eamdem rationem, judicio Episcopi, Missarum eleemosynam taxantis, stare debent etiam Regulares, quibus, suorum privilegiorum obtentu, neutiquam licet stipem exigere illa majorem, quam Episcopus præscripsit: quemadmodum enim ipsi, veluti membra Communitatis, obstringuntur, in contractibus servare æqualitatem, statutam a legibus loci, ubi degunt, ita, & in hoc quasi contractu, non possunt proportionem prætergredi, quam loci Ordinarius determinavit: quocirca sacra Congregatio Concilii in una Romana 15. Januarii 1639. (*lib.* 16. *decretor. pag.* 138.) dixit: *Eleemosynam pro qualibet Missa, per Regulares celebranda in eorum ecclesiis, esse taxandam arbitrio Ordinarii, juxta morem regionis*. Nec Regulares tamen, nec Sæculares prohibentur uberiorem stipem a sponte dantibus accipere, dummodo absit dolus, & quodcumque pactum, etiam implicitum, quod docuerunt Suarez *cit. conclus.* 1. Cardinalis de Lugo *respons. moral. lib.* 5. *dub.* 18., ac censuit sacra Congregatio Concilii 16. Januarii 1649. (*lib.* 18. *decretor. pag.* 575. *a tergo*), quæ interrogata, *An possit Episcopus prohibere sub pœna censurarum Laicis, ne pinguius stipendium taxæ solvant Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus, Missam celebrantibus, & quod iidem Sacerdotes illud acceptare non possint, etiam a sponte dantibus*. Respondit: *Prohiberi non posse*; Si tamen qui manualem eleemosynam, consueta pinguiorem accepit, alteri Sacerdoti Missam celebrandam committat, non potest illius partem sibi retinere, sed totam, quam accepit, erogare debet Sacerdoti celebranti, quod ab Urbano VIII. statutum, & opposita opinio ab Alexandro VII. die 24. Septembris 1665. proscripta fuit; inter propositiones enim, ab eodem Pontifice damnatas, una, quæ est nona, sic sonat: *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta*. Neque, solo jure spectato, prohiberentur Sacerdotes, minori accepta eleemosyna, ad Missam celebrandam, se obligare: Siqui-

Siquidem quilibet poteſt cedere juri ſuo, & etiam, ſine ullo ſtipendio celebrandi onus in ſe ſuſcipere; quia tamen aliquando illa conſuetæ eleemoſynæ remiſſio deprehenſa eſt noxia aliis Sacerdotibus, qui, ob fraudulentam aliorum liberalitatem, debita ſibi ſtipe privabantur, idcirco ſacra Congregatio Concilii prædictam remiſſionem quandoque fieri vetuit, quemadmodum contigit in una Sancti Severini, in qua Epiſcopo, ad hunc modum interroganti; *Sacerdotes quotidie ſe offerunt celebrare ad rationem tenuis eleemoſynæ dimidii julii, pro qualibet Miſſa; unde ſupplicat declarari, an ipſe ſtatuere poſſit eleemoſynam manualem unius integri julii, pro qualibet Miſſa, imponendo pœnam celebrantibus pro minori quantitate*: die 16. Julii 1689. eadem reſpondit *Affirmative, quoad eleemoſynam manualem*.

3 Quia vero recta ratio non patitur, ex eleemoſyna, ab Epiſcopo taxata, quæ exigua eſſe ſolet, aliquid detrahi in commodum eccleſiæ, ſubminiſtrantis Sacerdoti ſacra indumenta, aliaque utenſilia, ad Miſſæ celebrationem neceſſaria, hac de cauſa Urbanus VIII. decrevit, nihil ex eleemoſynis manualibus eſſe, eo nomine detrahendum; Ex ſtipendiis vero, pro Miſſis perpetuis relictis, tunc ſolum eccleſias, ubi ſunt celebrandæ, aliquid percipere permiſit, cum alios reditus non habent, quibus onus ſuſtineant ſacra utenſilia præſtandi: quæ omnia a Nobis adducta, & fuſe pertractata fuere *noſtra Inſtit. Eccleſ. 56.*, & in diſſertatione, quam, dum munus obiremus Secretarii ſacræ Congregationis Concilii, exaravimus, qui extat *in Theſaur. Reſolut. tom. 3. pag. 307.*

4 Quis non crederet, tot ſalubres Conſtitutiones, Sacerdotum avaritiam refrenaſſe? Et nihilominus ſcimus, ſufficientes haud fuiſſe ad eam cohibendam: aliqui enim ſuffulti plurium Theologorum opinione, qui, etſi Sacrificii fructum, quoad effectum, & in actu ſecundo, uti ajunt, finitum eſſe fateantur, attamen opinantur, illud pluribus applicatum, æque ſingulis prodeſſe, ac ſi uni tantum applicaretur, inſtar radii ſolaris, qui quamvis finitus ſit, æque tamen in unum, ac in multos ſe effundit, poſt acceptam a pluribus conſuetam eleemoſynam, ſe omnibus ſatisfacere arbitrabantur, unicum Sacrificium ſingulis, qui ſibi ſtipem contulerant, nominatim, & expreſſe applicando. Alii conſiderantes, tres eſſe Sacrificii fructus, generalem videlicet, qui in univerſam Eccleſiam redundat; ſpecialem, ſeu medium, quem ille ſolus participat, pro quo nominatim a Sacerdote Sacrificium offertur; & ſpecialiſſimum, quem ipſemet celebrans in ſe derivat, putarunt, ſe poſſe hunc tertium fructum, qui ceteroquin eſt veluti actio immanens, quæ nequit ab agente in alium tranſire, alteri cedere, atque hac ratione novam eleemoſynam accipere. Ejuſmodi opiniones, & ſubdolæ artes, unice ab avaritia excogitatæ, jam a ſæculo XIII. in Eccleſiam irrepſerant, iiſque obviam ierat Concilium Lambethenſe, celebratum anno 1282., *cap. 2.* decernens: *Nec credat Celebrans, ſe dicendo Miſſam unam poſſe ſatisfacere pro duobus, pro quo utroque promiſit ſpecialiter, & in ſolidum celebrare .... Abſit enim, ne a quoquam Catholico credatur,*

tantum

tantum intentione prodesse Missam unam, devote celebratam mille hominibus, pro quibus forsan dicitur, quantum si mille Missæ pro eis devotione simili canerentur. Licet ipsum Sacrificium, quod est Christus, sit infinitæ virtutis, non tamen in Sacrificio sua immensitatis summam plenitudinem operatur: Alioquin pro uno mortuo nunquam oporteret nisi unam Missam dicere. Operatur enim in hujusmodi mysteriis distributione certa sua plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili alligavit. (*collect. Harduin. tom.* 7. *col.* 862.); Et nihilominus sæculi XVI. initio nondum abolitæ fuerant: Siquidem Norimbergensis Germanorum Principum conventus, apud Hadrianum VI. summum Pontificem, de hoc eodem abusu conquestus est: *Sacerdotes unius diei Missas, ad quas fundationis, seu annua recordationis jure celebrandas obligantur, non semel, sed quater, quinquies, pluriesve venundant, unaque Missa duobus, tribus, aut pluribus Ecclesiasticis Beneficiis satisfacere præsumunt*; Quamobrem eam pestilentem corruptelam iterum totis viribus eradicare studuerunt, cum Urbanus VIII., in suis decretis anno 1625. promulgatis, tum sacra Congregatio Concilii, aliis decretis editis die 25. Januarii 1659., & 13. Decembris ejusdem anni, quæ referuntur a Fagnano *in cap. Fraternitatem, de sepulturis, num.* 96. *&* 97., ac postremo illam omnino profligavit Alexander VII., cum anno 1665. has damnavit propositiones: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem, etiam specialissimam fructus, ipsimet Celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.: Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.*

5 Quæ hucusque sunt in medium prolata, adhuc uberius exposita a Nobis fuere *in nostra Instit. Eccl.* 56., ubi de Missarum eleemosyna; de titulo eam percipiendi; de abusibus in illius perceptione præcavendis; de proscriptis ab Apostolica Sede propositionibus, hanc materiam respicientibus: Et rursus *in Instit. Eccl.* 36., ubi quæstionem agitavimus, an suffragia uni Defunctorum specialiter applicata, plus ei prosint, quam ceteris Fidelium animabus in Purgatorio detentis: *In Instit. Eccl.* 92., ubi an Sacerdotes Missæ sacrificium pro eo offerre valeant, qui postea erit eleemosynam oblaturus, ut Sacrificium pro se peragatur, quamvis ante Missæ celebrationem, nec eleemosynam dederit, nec Missam pro se celebrari petierit: Et *in nostro tractatu de sacrificio Missæ, sect.* 2. *§.* 19. *&* 20., ubi agitur de Sacerdote, qui tenetur per se celebrare, & quæritur, an, justa de causa possit interdum a celebrando se abstinere, & an tunc teneatur celebrare per alium: Atque *in nostra Constit.* 22. *Bullar. tom.* 1. qua turpe damnavimus quorumdam mercimonium, qui Missarum eleemosynas ibi quæritant, & colligunt, ubi taxa Synodalis largiorem stipem Sacerdotibus, Sacrum peragentibus assignat, Missas vero alibi celebrari curant, ubi, sive consuetudine, sive Synodali lege, minor eleemosyna pro singulis Missis, est celebrantibus attributa; ut hac ratione prædicti pravi nundinatores partem lucrentur acceptæ stipis.

CAPUT

CAPUT X.

De Missarum oneribus minuendis.

1 CUM sapientissimi Concilii Tridentini Patres probe animadverterint, adeo ingentem esse numerum Missarum, ex piorum Defunctorum legatis, in perpetuum celebrandarum, ut illum explere, & exæquare impossibile jam foret; cumque insuper perpenderint, ob decrementum redituum, quos illi reliquerant, adeo tenuem superesse eleemosynam, singulis Missis respondentem, ut nullus reperiretur Sacerdos, qui onus subire vellet, eas celebrandi, hisce de causis *sess.* 25. *cap.* 4. *de reform.* facultatem dederunt Episcopis, & Superioribus Generalibus Ordinum Regularium, ut illi, in sua quisque Diœcesana Synodo, hi vero in Capitulis generalibus, pro ipsorum arbitrio, & conscientia, Missarum onera contrahere, seu eorum numerum minuere possent.

2 Verum hanc facultatem, qua plerique Antistites, præsertim Archiepiscopus Valentinus in sua Diœcesana Synodo anni 1577., & in Synodo Provinciali anni 1584., atque in alia Synodo Diœcesana, habita anno 1590., apud Cardinalem de Aguirre *tom.* 4. *Conciliorum Hispaniæ pag.* 289. *& pag.* 459., usi fuerant, revocavit, & ad Sedem Apostolicam avocavit Urbanus VIII. in sua Constitutione 45. *Bullar. tom.* 5. cujus verba sunt: *Districte prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel alias quoquomodo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis; sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur, quæ, re diligenter perspecta, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur: Alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas, contra hujus prohibitionis formam, fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit*: Quare hodie integrum amplius non est Episcopis in suis Diœcesanis Synodis, virtute facultatis, sibi olim a Tridentino concessæ, Missarum onera minuere, & moderari; ac proinde rescissæ hodie sunt pleræque quæstiones, quæ antea a Doctoribus versabantur, puta an solus Episcopus, etiam extra Synodum, possit Missarum onera minuere, an potius Synodi consensus ad id requiratur, aliæque similes, de quibus Hurtadus *resolut. moral. tom.* 2. *lib.* 6. *num.* 2125. Solumque disputari potest, an per prædictam Urbani VIII. Constitutionem adempta quoque eis sit potestas moderandi numerum Missarum, quarum celebrandarum obligationem nemo adhuc in se suscepit, & fortasse, ob tenuitatem eleemosynæ, illarum numero respondentis, nemo reperitur, qui illam acceptare velit; Non esse ademptam, opinati sunt Pasqualigo *de Sacrificio novæ Legis quæst.* 1168. Passerin. *de statu hominum tom.* 2. *quæst.* 187. *num.* 1055., & alii: Quoniam Urbanus VIII.

nus VIII. solum interdixit Episcopis, ne Missarum onera, a Fundatoribus imposita, imminuant; Onus autem, inquiunt, a Fundatore quidem relictum, sed nondum acceptatum, non potest dici ulli impositum, cum, ante acceptationem, nullus sit, qui eo gravetur; sed hac subtili ceteroquin ratiocinatione posthabita, prævaluit sententia opposita, quam tuetur Diana *in edit. coord. tom. 2. tract. 1. resol. 14. num. 3. & 4.*, eique semper adstipulata est sacra Congregatio Concilii, a qua cum quæsitum fuisset, *An prohibitio facta Episcopis reducendi onera Missarum habeat locum etiam in casu, quo legatum sit ita tenue, ut non sit, qui velit onus illi injunctum subire, &, si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, aut fere totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis*. Quamvis verba illa, *Ut non sit, qui velit onus illi injunctum subire*, manifeste indicarent celebrationis onus nondum fuisse ab ullo acceptatum, nihilominus eadem sacra Congregatio respondit; *Etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi, ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam*, quod adnotatum legitur post prædictam Constitutionem Urbani VIII. *Bullar. tom. 5.* Idemque iterum sacra Congregatio declaravit in causa Lucen. Onerum Missarum, in qua disceptato sequenti articulo: *An Episcopus possit onera Missarum nondum acceptata reducere, absque beneplacito Sedis Apostolicæ, sive hujus sacræ Congregationis, quoties reductionem necessariam esse judicaverit, ex eo quod locus pius legatum acceptare recuset, non diminuto onere. Die 20. Junii 1682. respondit Negative.* Secus vero esset, si is, qui legatum reliquit, expressam facultatem dedisset Episcopo, Missarum designatarum numerum minuendi; tunc enim licere Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, ea facultate uti, censuit eadem sacra Congregatio, uti habetur *cit. tom. 5. Bullar.* post laudatam Urbani VIII. Constitutionem.

3 Attamen, post Urbanum VIII., alii Romani Pontifices, videlicet Alexander VII., Clemens X., Clemens XI., Innocentius XIII., & Benedictus XIII. fere omnibus Religiosis Institutis privilegium concesserunt, ut Superiores Generales, adhibito maturo consilio, ac nonnullis servatis regulis, in eorumdem privilegiorum litteris expressis, possent, in sua quisque Religione, onera Missarum, antea relicta, & acceptata moderari: eademque facultas a san. mem. Benedicto XIII. facta fuit omnibus Episcopis, qui, vel per se, vel per suos Procuratores, interfuerant Concilio Romano, habito anno 1725., uti videre est *in eodem Concilio tit. 15. cap. 8.* Huic Concilio nos quoque interfuimus, tanquam Doctor in Decretis, non vero tanquam Archiepiscopus Theodosiæ, licet hujus Ecclesiæ titulo essemus exornati; Episcopis quippe mere Titularibus aditus ad illud non patuit; & nihilominus, postquam ab Ecclesia Anconitana ab eodem Benedicto XIII. nobis commissa, ad Bononiensem Metropolitanam, auctoritate Clementis XII., translati fuimus, ab eodem Clemente potestatem impetravimus, Missarum in perpetuum celebrandarum numerum, justis

justis exigentibus causis, in nostra Bononiensi civitate, & diœcesi contrahendi; Qua tamen, summa cum moderatione, & cautela usi sumus, iisque in primis adhibitis regulis, quas semper præ oculis habuimus, cum sacræ Congregationis Concilii Secretarii munus obeuntes, de Missarum numero, a Fundatoribus præscripto minuendo, in eadem sacra Congregatione agendum erat.

CAPUT XI.

De ratione redituum Seminarii a Deputatis in Synodo reddenda, & de nonnullis ad eosdem Deputatos pertinentibus.

1 NIhil est, quod magis conferat ad reipublicæ felicitatem, quam quod puerilis ætas ad omnem informetur sapientiam: Cum enim sit Spiritus Sancti effatum: *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, Proverb.*22., inde poterit respublica optimos Rectores, & Administros sperare, ac jure sibi polliceri. Hæc scite perpendentes Majores nostri, ubi primum turbulentis priorum sæculorum temporibus successit tranquillitas, Episcopalia Seminaria institui curarunt, in quibus, sub Episcopi oculis, instruerentur & perpolirentur juniores Clerici, qui ad majores Ordines crescerent. Nisi suspecta esset fides illorum Nicænorum canonum, quos ex Arabico in Latinum sermonem versos, primo Franciscus Turianus, deinde Abrahamus Ecchellensis evulgarunt, merito affirmari posset, ejusmodi Seminariorum vestigia fuisse a Concilio Nicæno delineata: Etenim *in can.* qui est 55. apud Turianum, & 59. apud Ecchellensem, jubentur Chorepiscopi, *instituere Ministros, eosque distribuere per ecclesias, & monasteria, & providere, ut discant: ut reddantur apti, & idonei ad ædificationem monasteriorum, & ecclesiarum, & aliorum locorum, quæ horum opera indigebunt*; Quæ quidem verba expendens, qui notas huic canoni adjecit *in collect. Labbeana tom.*2. *pag.*307. ait: *Cernitur in hoc canone ratio quædam Seminarii Ministrorum ecclesiæ, seu vestigium quoddam Seminariorum, quæ nuper, secundum decretum Synodi Tridentinæ, instituta sunt.* Verum, quod jam Nos animadvertimus *nostra Instit. Eccles.* 59. ubi de Seminariis disseruimus, cum allegatus canon Nicænus non accenseatur numero illorum viginti, quos, tanquam indubios Concilii Nicæni fœtus, universa recipit Ecclesia, nihil certi ex eo colligere possumus. Aliud certissimum, & manifestum Seminarii Clericorum vestigium Nobis suppeditat Concilium Toletanum II. habitum anno 565. cum *cap.* 1. decernat: *De his, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis Clericatus officio mancipavit, statuimus observandum, ut mox cum detonsi, vel ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo ecclesiæ, sub Episcopali præsentia, a Præposito sibi debeant erudiri* (*collect. Harduini tom.* 2. *col.* 1139.) Idem, quod Toletanum II. constituit Toletanum IV., celebratum anno 633. *cap.*4., & rela-

tum a Gratiano *can.* 1., 12., *quæst.* 1. præcipiens, ut in ædibus ecclesiæ proximis, juniores Clerici educentur sub cura sanctissimi senis, cujus oculos nec ad momentum effugiant: *Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum: nihil enim incertius, quam vita adolescentium: Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in Clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos, non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant*. Concilium vero Vasense II. anni 529. *cap.* 1., non unum tantum, in qualibet dioecesi, sed in cujuslibet Parochi domo, Clericorum Seminarium esse jubet, asseritque idem in totius Italiæ moribus positum: *Placuit, ut omnes Presbyteri, qui sunt in parochiis constituti, secundum consuetudinem, quam per totam Italiam satis salubriter teneri cognovimus, juniores Lectores, quantoscumque sine uxore habuerint, secum in domo, ubi ipsi habitare videntur, recipiant: & eos quomodo boni patres spirituales nutrientes, Psalmos parare, Divinis lectionibus insistere, & in Lege Domini erudire contendant: ut & sibi dignos successores provideant, & a Domino præmia æterna recipiant*; (*collect. Harduin. tom.* 2. *col.* 1105.)

2 Posterioribus tamen sæculis infrequens est mentio ejusmodi Episcopalium Seminariorum, quod ideo evenisse, plerique arbitrantur, quod, illorum loco, passim erecta fuerint Clericorum collegia, intra monasteriorum claustra. At licet Monachi scholas ubique aperuerint, in quibus pueri erudirentur, sicuti narrat Mabillonius *in præfat. ad sæcul.* III. *in Act. SS. Ord. S. Benedicti §.* 4., & colligitur ex Concilio Aquisgranensi anni 789. *cap.* 72. ubi adolescentes, vel in episcopiis, vel in monasteriis, pro ipsorum, vel parentum libito, litteris, atque Ecclesiasticis disciplinis institui, jussit: *Ut scholæ legentium puerorum fiant, Psalmos, notas, cantus, computum, grammaticam, per singula monasteria, vel episcopia discant*; (*tom.* 4. *collect. Harduin. col.* 842.), attamen, ut idem Mabillonius ibidem *num.* 40. probat, nunquam Sæculares Clerici, intra monasterii septa educandi, bonisque artibus imbuendi, excepti fuere, sed duæ diversæ in quolibet monasterio constitutæ erant puerorum scholæ: aliæ *interiores, seu claustrales* pro Monachis, & pueris, monasterio oblatis; aliæ *exteriores, & canonicæ* pro Clericis Sæcularibus; Clerici enim vocabantur, quotquot litteris operam dabant, quod testatur Ordericus Vitalis *hist. lib.* 3. inquiens: *Rodulphus autem quintus frater, Clericus cognominatus est, quia peritia litterarum, aliarumque artium optime imbutus*. Ejusdem etiam discriminis inter Sæcularium Clericorum, aliorumque, qui se Religioni devoverant, scholas, præter Mabillonium, fidem facit Gerardus Du-Bois *in hist. Eccl. Paris. lib.* 11. *cap.* 7. ubi *pag.* 776. ait: *Scholæ illæ in primis coeptæ sunt ad Clericorum institutionem: unde Scholares, Clerici vulgo dicebantur, & eam ob causam scholas erigi, jubent, & Constitutiones Regiæ, & decreta Conciliorum, locus, & episcopium, & monasterium designatur, hoc Monachis, illud Clericis*. Quinimmo in conventu, ab Abbatibus Franciæ habito, Aquisgrani anno 817. *cap.* 42. expresse

presse statutum legimus, *ut nullus Plebejus, seu Clericus Sæcularis in monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri Monachus*; Et *cap.* 45., ut *schola in monasterio non habeatur, nisi eorum, qui oblati sunt*; (*tom.* 4. *collect. Harduin. col.* 1231.

3 Quanquam itaque verum sit, quod asserit Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 102. *num.* 1. nimirum, circa annum Christi millesimum, neglecta prorsus fuisse Episcopalia Clericorum Seminaria, id tamen non inde contigit, quod Clerici intra monasteria educarentur, sed quia satius visum est Episcopis, ut Monachorum, aut Universitatum, quæ jam ea tempestate auctæ & propagatæ erant, scholas illi frequentarent; sed cum postea, quod idem Thomassinus ibidem *num.* 4. observat, in Universitatibus, litterarum fervore, & scholarum pompa, pæne oppressa languesceret pietas; Regulares vero Congregationes subalienatæ essent ab illa strictissima cum Episcopis conjunctione, qua olim ab ipsis totæ pendebant, & quam Clericis omnibus inspirari avebant Episcopi, idcirco de antiquis Seminariis restituendis cogitatum est. Reginaldus Cardinalis Polus, cum anno 1556. Anglicani Cleri reformationem meditaretur, inter cetera reformationis capita, quæ extant *in collect. Concil. Harduini tom.* 10. *col.* 408., juniores Clericos educari jussit in Seminariis, quorum formam *cap.* 11. expressit; uti etiam a Nobis fuit adnotatum *in citata nostra Instit. Eccl.* 59. Formæ autem, quam Polus delineaverat, summam manum adjecere Patres Tridentini *sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.* decernentes, ut a quolibet Episcopo prope suam Cathedralem ecclesiam, aut alio convenienti loco Collegium, seu Seminarium instituatur, ubi Clerici, omnibus liberalibus artibus, & Ecclesiasticis excolantur institutis, cujus quidem decreti executionem urgere non omisimus in nostra epistola commonitoria ad omnes Episcopos, quæ est secunda §. 2. *Bullarii nostri tom.* 1. Ne vero ejusmodi Seminaria ex redituum defectu, ullo unquam tempore pereant, statuit ibidem Tridentinum, ut ex reditibus Mensæ Episcopalis, & Capituli, & quorumlibet Beneficiorum dioecesis, certa pecuniæ summa detrahatur, quotannis Seminario pensitanda, juxta mensuram, seu taxam, ab ipsomet Episcopo præscribendam, cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab ipsomet Episcopo, alter a Capitulo eligatur, ac duorum item de Clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius vero ad eumdem Clerum pertineat. Mandavit præterea ibidem Tridentinum, ut Episcopus, singulis annis, rationem redituum Seminarii ab Administratoribus accipiat, præsentibus duobus a Capitulo, ac totidem a Clero civitatis deputatis.

4 Hanc porro redituum rationem accipiendam in Synodo docuerunt Piasecc. *in prax. Episcop. part.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *num.* 11., & Barbosa *de offic. & potest. Episc. part.* 3. *alleg.* 93. *num.* 22., sed cum neque a Tridentino, neque ab ulla Apostolica Constitutione, id cautum reperiatur, verius existimamus, liberum esse Episcopo prædictæ administrationis rationem,

extra Synodum exposcere, nisi peculiaris cujusque dioecesis consuetudo ferat, ut illa in Synodo reddatur. Quoniam autem prædictorum Auctorum opinio occasionem Nobis præbuit, de Episcoporum Seminariis, eorumque curæ deputatis hic loquendi, inopportunum non erit nonnulla sacræ Congregationis Concilii decreta, præfatos Deputatos respicientia, simul conglomerata hic referre.

5 In Oscen. anni 1585. *lib. 4. decretor. pag.* 84. hæc habentur: *Alias sacra Congregatio ad interpretationem decreti cap.18. sess.23. censuit; Episcopum Oscen. cum consilio Deputatorum teneri tam circa institutionem, disciplinam, & mores Clericorum, quam circa temporalium rerum administrationem providere: sufficere tamen, quod Episcopus hujusmodi consilium requirat, eorumque consilio adhibito, posse Episcopum statuere & deliberare, quæ pro prudentia sua magis expedire judicaverit; exactionem vero, quæ fit pro Seminario, ad solum Episcopum pertinere.*

6 In Nullius, anni 1595. *lib.* 8. *decretor. pag.* 97. ita legitur: *Sacra Congregatio censuit, omnes quatuor Deputatos, de quibus agitur in cap.* 18. *sess.* 23. *adhibendos esse in consilio, in administratione rerum ipsius Seminarii, præterquam in compulsione ad portionem Seminario debitam, cujus facultas ad solum Episcopum spectat.*

7 Instante Capitulo Salernitano, plures quæstiones discussæ, & decisæ fuerunt in eadem sacra Congregatione, quæ habentur *lib. 6. decretor.*, *pag.* 22. *& seqq.*: *Primò, an duo Canonici, electi ab Archiepiscopo ad constituendam educationem puerorum Seminarii, possint pro libito Archiepiscopi mutari. Secundò, an eorum consilium adhibendum tam in constituendis regulis universalibus Seminarii, electione singulorum puerorum introducendorum, electione Magistrorum, librorum legendorum, Confessoris, punitione discolorum, expulsione, visitatione, & similibus. Tertiò, an alii quatuor sint deputandi in consilio tantummodo in taxatione, contributione fructuum ex unione Beneficiorum, ut in aliis difficultatibus, ob quas Seminarii instructio, vel conservatio impediretur, aut perturbaretur, an etiam in exactione, & temporalium administratione tam dicti Seminarii, ut puta, deputatione, vel expulsione Ministrorum, & famulorum temporalium, expensis quotidianis provisionis bladorum, quam etiam Bonorum quorumcumque, & redituum ipsius Seminarii, etiam ex Beneficiis unitis, ut puta locationibus, concessionibus, aliisque contractibus, litibus. Quartò, an hi quatuor Deputati sint perpetui, vel etiam amovibiles, servata in eorum electione ratione Concilii, & dicta electio spectet ad Capitulum.* En quæsita. Sequuntur responsiones: *Ad primum, non posse amoveri, nisi ex legitima causa. Ad secundum in omnibus his esse adhibendum. Ad tertium, teneri Episcopum adhibere Deputatorum consilium, tam circa institutionem, disciplinam, & mores, quam temporalium rerum administrationem. Ad quartum, esse perpetuos.*

8 In causa Fundana Deputationis Officialium Seminarii, 26. Martii 1689. disceptato sequenti articulo: *An Episcopus potuerit, & possit deputare Rectorem, aliosque Officiales Seminarii, absque consilio Deputatorum a Capitulo.*

Responsum

Responsum fuit *Negative*; & examinato subinde altero dubio: *An Episcopus in revisione, & solidatione computorum dicti Rectoris debuerit sequi consilium Deputatorum*. Responsum fuit: *Teneri adhibere consilium, sed non sequi* (*lib. 39. decretor pag.* 129. *& seqq.*) His cohærent responsa ab eadem sacra Congregatione data in Tricaricen. Administrationis Seminarii 24. Martii 1736.

9 Verum, quod diximus, Seminarii Rectorem esse ab Episcopo constituendum, cum Deputatorum consilio, limitationem patitur, quoad Seminaria, quæ legitima auctoritate, tradita sint curæ, & regimini alicujus Ordinis Regularis, sub expressa conditione, ut ejusdem Ordinis Prælato integrum sit, quem maluerit, sui Instituti Religiosum in Seminarii Rectorem eligere, & deputare. Ita accidit Romæ, ubi cum, juxta Tridentini statuta, Clericorum Seminarium a Pio IV. erectum fuerit, & suppositum jurisdictioni, ac tutelæ Cardinalis, in Urbe Vicarii, ejus cura, & actualis administratio commissa est Præposito Generali, & Presbyteris Societatis Jesu, quod legere est *in Constit.* 134. *Urbani VIII.* §. 4. *Bullar. tom.* 5. Dubitaverant nonnulli ex iisdem Religiosis, an, sine violatione proprii Instituti, fas sibi esset, curam acceptare Seminarii, quod Episcopi subsit jurisdictioni; sed pervolutis S. Ignatii Regulis, perpensisque suarum generalium Congregationum decretis, nihil inventum est, quod prædicto regimini suscipiendo adversaretur, modo tamen deputatio Rectoris, aliorumque Religiosorum, qui Seminarii præsint regimini, & disciplinæ ad Præpositum Generalem pertineat, quod a Congregationibus generalibus, secunda scilicet sub S. Francisco Borgia, quarta sub P. Claudio Aquaviva, & duodecima sub P. Carolo de Nojelles fuit declaratum. Cum Nos munere fungebamur Secretarii sacræ Congregationis Concilii, Episcopus civitatis Conceptionis, in America Meridionali, se plurimum adlaborasse, retulit, ut Clericorum Seminarium, ad Tridentini normam, in sua erigeret diœcesi, sed vel nullum, vel exiguum sane fructum, ex illius jam propediem absolvenda erectione sperare, nisi ejus cura demandaretur Patribus Societatis Jesu; cum difficile esset, homines sæculares inibi invenire, ad Clericos, in doctrina, & pietate, imbuendos, & Seminarium rite administrandum idoneos: actum fuit de hac re in Congregatione habita die 13. Junii 1722., & deliberatum, dandam esse Episcopo, quam poscebat, facultatem, ita tamen, *ut Seminarium sit sub patrocinio, protectione, & subjectione Episcopi, ejusque alumni nominentur ab Episcopo*, quemadmodum habetur *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 191. Sub iisdem legibus, alia quoque Episcoporum Seminaria, aliorum Regularium gubernio reperiuntur commissa: Cura siquidem Seminariorum civitatis Albani, & Senogalliæ tradita est Clericis Regularibus, *Scholarum Piarum* nuncupatis: & Nos ipsi Seminarii nostri Bononiensis regimen dedimus Clericis Regularibus *S. Pauli*, vulgo *Barnabitis*, non amotis quidem Deputatis, qui, juxta enunciatas Tridentini sanctiones, Seminarii disciplinæ, atque administrationi invigilent, sed eorumdem auctoritate, intra certos limites coercita.

CAPUT

CAPUT XII.

De nonnullis monitionibus, in Synodo faciendis.

1 Clerici constituti in Minoribus, nullum possidentes Ecclesiasticum Beneficium, nisi Clericalem habitum, & Tonsuram deferant, aliasque adimpleant conditiones, quas Tridentinum *sess. 23. cap. 6. de reform.* exposcit, Fori privilegio non gaudent, quemadmodum idem Tridentinum ibidem sancivit. Possunt tamen iidem Clericales vestes, quas dimiserant, resumere, & amissum Fori privilegium, hac ratione recuperare; modo tamen id non fiat in fraudem, & nisi ab Episcopo fuerint illo, per sententiam, privati: potest quippe Episcopus Clericum, qui habitum deseruit, ut illum resumat, monere, &, si ter monitus non paruerit, potest per sententiam declarare, eum excidisse Clericalibus privilegiis, neque ad ea, quibus jam sponte, per habitus dimissionem, se abdicavit, esse deinceps admittendum; qua sententia prolata, etiamsi Clericales vestes iterum induere, propria auctoritate, præsumat, ad Fori privilegium non restituitur.

2 His positis, quæ summatim hic indicata, uberius a Nobis inferius exponentur, putarunt nonnulli, posse Episcopum in sua Synodo universim edicere, ut Clerici, qui Clericalem habitum dimittunt, nisi intra trimestre, numerandum a die, quo illum deponunt, iterum eumdem resumant, statim, & illico Clericalibus excidant privilegiis; neque illis profuturum, si trimestri elapso, denuo habitum suscipiant: trinæ enim monitioni, quam privationis sententiam præcedere debere diximus, hanc unicam declarationem, in Synodo factam, æquivalere, autumant Panimoll. *decis.41. num.18. & seqq.* Monacell. *in formul. legal. pract. tom.2. tit.15. formul.5. num.3.*

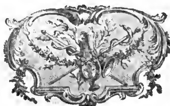
3 Verum, quamvis hæc monitio, seu declaratio in Synodo laudabiliter fiat, ad incutiendum terrorem Clericis contumacibus, sicuti reipsa in pluribus Synodis eam factam vidimus, inutilis tamen est ad inducendam statim privationem, quam comminatur: quoniam, etiam hac generali monitione præmissa, in singularibus casibus necessario conficiendus erit judicialis processus, super transgressione, & contumacia ejus, qui Synodali decreto non obtemperavit, ac propterea fieri nequit, ut, alio ordine judiciario non servato, illa sola declaratio vires habeat, quempiam privandi jure resumendi habitum, quo ceteroquin potiretur.

4 Praeterea juxta Constitutionem 18. san. mem. Gregorii XV. Episcopus, una cum Prælatis Regularibus, interesse, & præsidere potest electionibus Abbatissarum, quæ præficiendæ sunt monasteriis iisdem Regularibus subjectis, in cujus Constitutionis sequelam, a sacris Urbis Congregationibus decisum est, debere Regulares futuram electionem Abbatissæ Episcopo

denun-

denuntiare, & si Episcopus dixerit, se velle per se, vel per alium eidem electioni interesse, teneri Episcopi adventum, usque ad præfinitum tempus, expectare. Jam vero, ne Episcopus gravetur onere, suam voluntatem, singulis vicibus, manifestandi, eidem consulunt Doctores, ut semel in Synodo generatim declaret, se uti velle facultate, a Gregorio XV. sibi facta, & quarumcumque Abbatissarum, quantumvis exemptarum, electionibus semper, & quandocumque interesse: hac enim declaratione semel in Synodo emissa, ligari Regulares, ne, Episcopo inconsulto, Abbatissarum electionibus præsidere valeant, perinde ac si in singulis specialibus casibus, fuisset Episcopi voluntas expresse iisdem significata, recte probat Monacell. *in formul. legal. tom. 3. pag.* 187.

5 Multa, quæ controversias spectant inter Episcopos, & Prælatos Regulares, quoad electiones Abbatissarum, his subjectarum, sæpius excitatas, legi possunt in folio sacræ Congregationis Concilii, habitæ die 26. Aprilis 1727., a Nobis, ejusdem Congregationis Secretarii munus tunc obeuntibus, exarato, & edito a Bartholomæo Liverzani *Thesaur. Resolut. tom. 4. pag.* 47.

LIBER

LIBER VI.

De Constitutionibus in Dioecesana Synodo edendis, earumque conscribendarum methodo.

CAPUT I.

Summa statuendorum in Diœcesanis Synodis.

1 REM nedum difficilem, sed plane impossibilem aggrederemur, si in animo Nobis esset, cuncta sigillatim exponere, quæ in Diœcesanis Synodis constitui possint: innumera quippe sunt mala, quæ in hanc, aut illam diœcesim irrepere queunt, quibus, opportunis Constitutionibus, sit occurrendum: cumque non eadem sit omnium locorum indoles, non iidem ubique hominum mores, non eædem in omni loco simul inolescant morum corruptelæ, nequeunt omnes leges cuicumque loco, & tempori congruere, sed quod unius diœcesis status hic, & nunc decernendum suadet, alteri diœcesi, si ibidem statueretur, inopportunum, inutile, & quandoque etiam noxium accideret, quod, inferius afferendis exemplis, ostendemus. Solum itaque generatim asserimus, debere Episcopum in sua Synodo constituere, quæ ad vitia coercenda, virtutem promovendam, depravatos populi mores reformandos, & Ecclesiasticam disciplinam, aut restituendam, aut fovendam, necessaria & utilia esse judicaverit. Ut autem facilius remedia parare valeat, quæ ingravescentibus in diœcesi morbis medendis sint apta, expedire videtur, ut ante Synodum, a Vicariis Foraneis, Parochis civitatis, Monialium Confessariis, aliisque probis, & prudentibus viris sciscitetur, quænam, eorumdem judicio, in diœcesi, præcipue quoad administrationem Sacramentorum, verbi Divini prædicationem, dierum festorum cultum & observationem, videantur corrigenda, & emendanda; in Congregationibus vero, quæ Synodo præmitti solent, Theologos, & Canonistas, doctrina, pietate, ac prudentia præditos, de modo consulet, quo inolescentes abusus suaviter simul, & efficaciter eradicari possint. Has omnes diligentias a Præsule Bonaventura, Episcopo Montis Falisci, & Corneti, præmissas suæ Synodo Diœcesanæ, ut uberem ex illa fructum commissa sibi diœcesis perciperet, deprehendimus ex ordine ejusdem Synodi, a Francisco Gervasio typis edito anno 1719. Easdemque in omni Diœcesana Synodo adhibendas, sancitum est in celeberrima Synodo Provinciali Coloniensi, habita anno 1536. ab Archiepiscopo Hermanno, annoque 1544. typis Venetis excusa, & evulgata;

gata; in ea siquidem *part.* 14. *cap.* 18. (*collect. Harduin. tom.* 9. *col.* 2028.) ubi sermo est de Synodo Episcopali, hæc habentur: *In his ergo Conciliis .... apud Metropolitana, Cathedralium, Collegiatarum, monasteriorumque Prælatos, & præsertim Archidiaconos, ac quos vocamus Decanos rurales, qui vocati sunt in partem solicitudinis Episcopalis, per Vicarium nostrum in Pontificalibus, ac Officialem disquisitio diligens fiat: & quæ ex illorum judicio reformatione opus habere comperientur, communi consilio emendentur*: Hanc Coloniensem Synodum, saluberrimis sane, atque utilissimis Constitutionibus refertam, cum laudis significatione commemoramus, at non eamdem laudem attribuere possumus ejusdem Præsidi Hermanno, qui turpiter postea ad Lutheranos defecit, eaque de causa fuit a Paulo III., per judicialem sententiam, Coloniensi Archiepiscopatu exturbatus, uti narrat Cardinalis Pallavicinus *in histor. Concil. Trident. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 2. *&* 3. *lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 1. *&* 2. *& lib.* 9. *cap.* 13. *num.* 1.

2 Opus est etiam, ut Episcopus sanctissima Concilii Tridentini decreta, summorumque Pontificum Constitutiones, sacrarum Urbis Congregationum sanctiones, suorumque Prædecessorum statuta diligenter expendat, cum ut eorum inhæreat vestigiis, tum ut videat, an illa excitata, iterumque inculcata satis sint ad compescendos abusus, quibus obsistere exoptat: non enim necesse est, ut, in qualibet Synodo, novæ semper condantur leges, sed quandoque expedit, antiquas tantum instaurare, earumque insistere observationi, quod, inter ceteras, fecisse comperimus Joannem Episcopum Trecorensem, in sua Synodo, quam habuit anno 1423. relata in sæpius *cit. Thesaur. nov. anecdot.* Martene, & Durand *tom.* 4. *col.* 1129. ubi ait: *Communi utilitati, & grato regimini gregis nobis commissi intendere cupientes, nihil de novo, præter unum inferius descriptum ad præsens statuentes sed potius laudabilibus statutis Prædecessorum nostrorum, infra designatis, & per nos mature advisatis inhærentes, ipsa statuta dictorum Prædecessorum nostrorum, inferius per rubricas adnotata, & per nos ex multis aliis extracta, & alia, quæ de jure procedunt, laudamus, & approbamus, ipsaque, juxta eorum formas, & tenores, volumus, & præcipimus, a subditis nostris inviolabiliter observari.*

3 Quoniam igitur specialia decreta, quæ fieri oporteat, Episcopis suggerere non possumus, eosdem monemus, ut scopum, ad quem Synodi colliment, studiose perpendant; inde enim facili negotio assequentur, quæ hic, & nunc specialiter sanciri debeant. Ut porro finis, quem Synodi respiciunt, magis magisque eorum menti insideat, & oculis observetur, præter ea, quæ *libro* 1. *capit.* 2. retulimus, alia subnectimus, illustrium Antistitum alloquutiones, & monita, eorum Synodis plerumque præmissa, quibus diserte causas explicarunt, propter quas illas coegerunt.

4 In Constitutione edita a Leone X. in Concilio Lateranensi dicitur, Synodos cogi, *ut depravata corrigantur*, quæ verba expendens Erasmus Chokier *in tract. de jurisdictione in exemptos, tom.* 2. *part.* 1. *§.* 18. *num.* 206. ait

ait : *Episcopalis Synodus instituta est quatuor ex causis, e quibus unam hic designat Pontifex : primò, ut depravata corrigantur : secundò, ut ignorantes instruantur : tertiò, ut regulæ morum, statutaque formentur : quartò, ut quæ in Provinciali Synodo decreta sunt, in Episcopali publicentur.*

5 In Pontificali Romano *sub tit. de ordine ad Synodum* ita Episcopus præsentes alloquitur : *Venerabiles Consacerdotes, & Fratres nostri carissimi, præmissis Deo precibus, oportet, ut ea, quæ de Divinis Officiis, vel sacris Ordinibus, aut etiam de nostris moribus, & necessitatibus Ecclesiasticis a nobis conferenda sunt; cum charitate, & benignitate unusquisque vestrum suscipiat, summaque reverentia, quantum valet, Domino adjuvante, percipiat, vel quæ emendatione digna sunt, omni devotione, unusquisque fideliter studeat emendare.*

6 Initio statutorum Synodalium Ecclesiæ Æduensis anni 1299., quæ referuntur *tom. 4. Thesaur. nov. anecdot. Martene, & Durand. col.* 480. hæc leguntur : *Quia humana natura de facili prolabitur ad delicta, expedit, ut homini noxius appetitus frenetur, & ligetur legalibus Constitutionibus, & præceptis, ut declinet prohibita, & permissa sequatur. Eod. tom. 4. col. 522. & seqq.* extant Synodalia statuta Ecclesiæ, & diœcesis Andegavensis, ab Episcopo Harduino anno 1423. edita, in quorum præfatione hæc Episcopus loquitur : *Cura Pastoralis officii, & suscepti regiminis nos instanti pulsat aculeo, tanto velocius ad subjectorum nostrorum culpas, & morum correctionem assurgere, quanto eas damnabilius desereremus incorrectas.* Et postquam diœcesis suæ vitia, & corruptelas, longa oratione est prosecutus, sic tandem præfationem absolvit : *Hinc est, quod nos præmissorum consideratione debitum officii nobis commissi exequentes, vitia extirpare, virtutesque inserere, ac saluti, & periculis animarum subditorum nostrorum, & nostræ providere cupientes, ne sanguis eorum de manibus nostris in districti Judicis examine requiratur, plurimorum scientificorum, proborum, & honestorum virorum ducti consilio, prohibitiones, monitiones, ordinationes, & statuta, quæ sequuntur, fecimus, constituimus &c.*

7 In amplissima collectione veterum Scriptorum, & monumentorum, edita a citatis Martene, & Durand *tom. 7. col.* 1225. referuntur statuta Synodalia Ecclesiæ Ambianensis, condita anno 1464., in quorum initio, hæc leguntur : *Cum solum illud bene actum censeatur, quo vita hominum corrigitur, nullique dubium existat, quin ex decretis, & legibus, statutis, consuetudinibus humana coerceatur audacia, & appetitus noxius ad juris tramitem reducatur; ideo nos subditorum nostrorum mores in melius reformare cupientes, nonnulla statuta decrevimus promulganda.*

8 Episcopus Audomarensis, in Synodo Diœcesana, anni 1583. causam allegans, cur Synodus quotannis cogatur, ait : *Quædam sunt ita communia mala, ut diœcesim unam integram obtineant, nec facile possint, nisi communi consilio, & auxilio eorum omnium, qui in diœcesi sunt, extirpari. Ad hæc congruit, & una eadem diœcesis, eodem uno modo, & eisdem unis legibus universa regatur. Quare rectè a Patribus, & nominatim a Tridentinis statutum est, ut præter particulares Ecclesiarum visitationes, quotannis etiam Synodi Diœcesanæ celebren-*

celebrentur, in quibus congregatis totius diœcesis capitibus omnibus, statuantur ea, quæ pro communi totius diœcesis bono statuenda videri possint, & caveatur, ne quæ bene constituta sunt, temerentur.

9 Sanctus Carolus Borromæus in præfatione ad Synodum Diœcesanam Mediolanensem undecimam, quam habuit anno 1584. (*part. 2. Act. Eccl. Mediol. pag.* 399.) *Quoniam*, inquit, *præcipua quædam capita sunt, in quibus exequendis longe languidiori studio actum, aut fortasse crebrius peccatum est (id quod ex speculatione nostra Archiepiscopali, quam in visitatione, alioque munere præstare debemus, hoc ipso præsertim anno, animadvertimus), ideo, ut prospiciamus, atque adeo caveamus, ne quid ex eo detrimenti jam institutæ disciplinæ ratio, progressioque patiatur, voluimus his nostris monitis assiduam eorum executionem excitare, eamdemque explicationibus augere, atque adeo ob oculos ponere, quo distinctius, & clarius, ob eamque rem facilius, & commodius in executionis usum ab iis ipsis, quorum interest, inducantur.*

10 Similia passim occurrunt in aliorum Episcoporum Diœcesanis Synodis, quæ scopum indigitant, ad quem Synodales Constitutiones collineare debeant. Hunc præ oculis habeat Episcopus, ad illum suas dirigat Constitutiones, & rem totam conficiet, quam ex crebra Synodorum celebratione Ecclesia intendit.

CAPUT II.

Qua methodo, quoque sermonis stylo conscribenda sint Synodales Constitutiones.

1 NIhil peculiare dicendum occurrit de methodo, qua sint exarandæ Synodales Constitutiones, nisi quod in memoriam revocetur monitum Isidori *lib. 2. etymolog. cap.* 10. relatum *can. 2. dist.* 4., ubi inter ceteras conditiones, quas in lege requirit, has etiam exposcit, nimirum, ut sit *necessaria, utilis, loco, temporique conveniens*; Haud enim imitatione dignos putamus illos Episcopos, qui ut methodum retineant, quam a suis Prædecessoribus servatam vident, innumeras consarcinant, neque necessarias, neque utiles, neque tempori accommodatas Constitutiones; non animadvertentes, sapienter utique eas conditas fuisse a suis Prædecessoribus, utpote maxime convenientes ætati, qua suas celebrarunt Synodos; hodie vero, mutatis rerum circumstantiis, esse prorsus supervacaneas. Inter quamplurimas Diœcesanas Synodos, quas pervolvimus, Synodum etiam percurrimus, anno 1609. habitam ab Anastasio Germonio, Archiepiscopo Tarantasiensi, cujus Constitutiones distributæ sunt, juxta ordinem titulorum Decretalium: ideo autem hanc methodum Germonius elegit, ut suo Clero aliquod saltem specimen daret juris Pontificii, cujus plerosque prorsus jejunos, & ignaros deprehenderat: At si quis vellet eamdem methodum sectari, ubi juris Canonici studium viget, & scientia

emicat, superfluis certe, atque inutilibus Constitutionibus suam repleret Synodum, & potius quam statuta suæ dioecesis indigentiis congruentia, novam videretur conficere collectionem juris communis.

2 Synodus coacta ab Antonio Maria Gratiano, Episcopo Amerino, anno 1595., referta est decretis Concilii Tridentini; & laudabiliter sane: Etenim celebrata cum fuerit triginta circiter annis, post absolutum, & confirmatum Tridentinum, necesse fuit, istius saluberrimis sanctionibus Clerum, & populum imbuere; quod ob eamdem rationem a S. Carolo Borromæo, in suis tam Provincialibus, quam Dioecesanis Synodis præstitum, ex earumdem discimus lectione. At cum hodie Tridentini decreta vulgatissima sint, frustraneum profecto videretur illa transcribere, atque in Dioecesanæ Synodi Acta intrudere; sed sat erit, eadem innuere, novis sanctionibus fulcire, earumque observationem urgere. Eadem præterea Amerina Synodus quamplurimis abundat adhortationibus, monitis, & statutis, quæ prudens Episcopus necessaria putavit ad radicitus evellendum vitiorum lolium, quod, ob diu intermissam Synodorum coactionem, in suæ curæ concredito Domini agro nimium supercrevisse, compererat. Hanc methodum illis commendamus Episcopis, qui dioecesi præsunt, in qua abusus, & corruptelæ, una cum rerum Divinarum inscitia, adeo altas egerunt radices, ut non facile extirpari queant: oportet enim tunc Synodo inserere congruas instructiones, ad erudiendos indoctos, & Synodales Constitutiones crebris conspergere adhortationibus, quibus earum jugo ferendo insuetus populus, ad collum eidem submittendum suaviter inducatur: quinimmo, generatim loquendo, hanc methodum illis etiam Ecclesiarum Præsulibus summopere convenire arbitramur, qui fere nunquam suum Clerum, & populum encyclicis litteris alloquuntur, nec alias Synodos se facile deinceps habituros prævident: ita quippe, in unius saltem Synodi lectione, omnes oves sui Pastoris vocem quodammodo audient, quæque facere, quæque declinare debeant, addiscent. Qui vero sæpius Synodos celebrant, aut frequenter, prout scilicet se obtulerit occasio, encyclicis litteris, commissum sibi gregem pascunt, hortantur, & edocent, satius erit, ut a prolixis instructionibus, in suam Synodum inferendis abstineant, ne secus inutiliter repetant, quæ jam alias edixerunt, rerumque frustra repetitarum multitudine, legentium mentes obruant. Verum cum etiam hæc res ab innumeris pendeat circumstantiis, quas prævidere, & considerare, est impossibile, idcirco liberum relinquimus Episcopo eam methodum, in suis conscribendis Synodalibus Constitutionibus, seligere, quæ magis ei arriserit, modo nunquam a proposito deviet, prospiciendi saluti animarum.

3 Quod attinet ad sermonis stylum in componendis Constitutionibus servandum, meminisse etiam oportet, quod laudatus Isidorus inculcat, nempe: *Erit autem lex .... manifesta, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat*; ac proinde talibus verbis est concinnanda, quæ omnem excludant

dant ambiguitatem, Conditorisque mentem, ac voluntatem subditis perspicue exhibeant. Estque hæc conditio adeo necessaria, ut quamvis, juxta Suarez *lib. 1. de LL. cap. 11. num. 1.* ad solam pertineat legis perfectionem, non itidem ad substantiam: attamen, si lex verbis ita obscuris sit concepta, ut multiplicem sensum reddat, nec qualem Legislator intenderit, potuerint Interpretes, & Doctores determinare, vim, & efficaciam obligandi eam non obtinere, docent Baldus *in l. Data opera, 11., cod. de his, qui accusare non possunt*, & Everard. *Arg. legal. loco a rubro ad nigrum, num. 7.*; & certe qui in praxi unum ex multis sensibus, quos lex obscura præsefert, sequitur, legis violatæ reus, & pœnæ obnoxius esse nequit; etiamsi postea, eo rejecto, alius sensus, legitima auctoritate, usuve approbatus sit, vel receptus, *Arg. cap. Cappellanus*, 4. *de feriis*, ubi Panorm. *num. 6.* Imola *num. 3.* Barbos. *num. 4.* Tanti igitur interest, claris ac manifestis verbis legem adornare, quanti exactam ejusdem executionem obtinere, aditumque occludere tergiversationibus, quibus subditi se valeant excusare a legis observatione. Ceterum dummodo obscuritas, & dubietas in lege evitetur, nihil refert, quo sit exarata stylo. Synodi habitæ annis 1680., 1686., 1692., & 1697. a Guidone de Seve de Rochechovart, Episcopo Atrebatensi, qui, annis amplius quadraginta, eidem Ecclesiæ præfuit, gregemque suum, assidua præsentia fovit, atque a noxiis erroribus, morumque corruptelis, indefessa cura, tutatus est, uti legitur *tom. 3.* Galliæ Christianæ Dionysii Sammarthani *col. 353.*, scriptæ sunt brevi, conciso, & laconico sermone; eumdemque stylum imitantur Synodi habitæ a Cardinali Lanfredino, Episcopo Auximano, & Cingulano annis 1734., 1735, & 1736. Exadverso alias multas invenimus Synodos, longo, & asiatico, ut vocant, elucubratas stylo; qui utique rudiorum captui videtur magis accommodatus. Sed etiam in hoc, quilibet abundet in sensu suo, & stylum adhibeat, quem maluerit.

CAPUT III.

Quæ utiliter in una, inutiliter in alia Synodo decernuntur, ubi nonnulla de Oblatis, Eremitis, & Græcis degentibus in diœcesibus Episcoporum Latinorum.

1 AUdivimus nuper ab Isidoro legem convenire debere *loco*, *& tempori*; ex hoc vero illud consequitur, quod jam superius animadvertimus, non posse videlicet certam regulam præscribi, quæ Constitutiones indigitet, in qualibet Synodo edendas: quæ enim uno tempore, atque in uno loco saluberrimæ sunt, alio tempore, alioque in loco incassum renovantur. Rem, uti nos facturos promisimus, nonnullis exemplis illustrabimus.

2 Pluribus Ecclesiæ sæculis, liberum fuit parentibus, impuberes filios

lios Deo, & monasterio offerre, iisque semel a parentibus oblatis, integrum deinceps non erat, monasterium deserere, atque ad sæculum regredi, sine Apostasiæ nota; quocirca communis adagii loco habebatur canon 49. Concilii Toletani IV.: *Monachum, aut paterna devotio, aut propria professio facit* (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 589.).: Tantam parentum in filios potestatem, aliqui profluxisse opinantur a veteri Testamento, ubi 1. *Regum cap.* 24. legitur, Samuelem, trium annorum puerum, fuisse a matre templo oblatum: alii eam referendam autumant ad antiquas Romanorum leges, per quas tantum parentibus in suos liberos adstruebatur dominium, ut jus vitæ, ac necis in istos haberent, summaque urgente necessitate, possent eosdem in servitium vendere, sine redemptione, quemadmodum constat *ex l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 3. *cod. Theodos.*, *& ex l.* 10. *tit.* 47. *lib.* 8. *cod. Justinian.* Quamquam autem Christianorum Imperatorum leges ejusmodi enormem parentum in filios potestatem multum coercuerint, facultatem nihilominus illis reliquerunt, de suis liberis, quamdiu essent impuberes, pro arbitrio disponendi, excepto dumtaxat mortis, & servitutis negotio, uti habetur *in l. unic. tit.* 15. *lib.* 9. *cod. Theodos.* Verum, quæcumque fuerit origo prædictæ consuetudinis, quam usque ad sæculum XII. perseverasse, ex epistola 1. S. Bernardi ad Robertum nepotem, atque ex epistola Siberti ad Rodulphum, Abbatem S. Trudonis, colligit Coustant *in epist. decretal. Rom. Pontif. tom.* 1. *col.* 317., certum est, quod quamdiu ea in Ecclesia viguit, fere omnia Concilia aliquid decrevere, de pueris, & puellis, a parentibus monasterio oblatis, uti, inter cetera, Aurelianense V. anni 549. *can.* 19. (*tom.* 2. *collect. Hard. col.* 1447.), Matisconense I. anni 581. *can.* 12. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 452.), Toletanum X. anni 656. *can.* 6. (*ibid. col.* 980.); At postquam ea disciplina obsolevit, ineptum plane foret, de iisdem Oblatis in Synodis verba fieri.

3 Quemadmodum porro diversitas temporum facit, ut in hodiernis Synodis, nihil statuendum occurrat, de impuberibus filiis, a parentibus monasterio oblatis, ita locorum diversitas efficit, ut in aliqua Synodo prudenter, atque utiliter, in alia vero imprudenter, & inutiliter de alio agatur, adhuc extante, Oblatorum genere. Alii quondam fuerunt, & alicubi etiam nunc sunt, monasteriorum Oblati, de quibus Mabillonius *in præfat. ad sæc.* VI. *in Act. SS. Ord. S. Benedicti num.* 92., & Carolus Du-Cangius *in glossar. verb. Oblati monasteriorum*, homines scilicet, qui se, suaque omnia in monasterii usus conferunt, ejusdemque monasterii Prælato, ad omnia obediunt: Ejusmodi autem Oblati, qui etiam *Donati* appellantur, habitum quidem assumunt a Sæcularibus paullulum diversum, seque monasterio tradunt, sub certa verborum formula, nulla tamen solemni professione se obstringunt; quocirca Religiosi vere non sunt, nec matrimonii valide contrahendi incapaces: simplex quippe castitatis votum, si quod forte in prædicta oblationis formula, quæ, pro monasteriorum diversitate, est diversa, contineatur, impedit utique matrimonium contrahen-

trahendum, sed contractum non dirimit, uti ad rem ponderant Regens Tapia *in Auth. Ingressi, v. Sua, cap.10. num. 6.* Covarr. *in cap. Alma mater, part. 2. relect. §. 2. cap. 8.*, Navarrus *consil.81. I. edit. num.15. de Regular.*, Fagnanus *in cap. Ut privilegia, de privilegiis, num. 30.*, Lezana *oper. moral. tom. 1. part. 2. cap. 8. & 9.*, ubi formulam refert, quam recitant Oblati, Ordinis S. Hieronymi, Rocca *tom.2. disput. jur. cap.140.*, ubi expendit formulam oblationis mulierum, sacras ingredientium ædes, nuncupatas *SS. Virginis Dolorum* de Urbe, Donatus *tom. 1. rer. Regular. part.2. tract.13. de Oblatis Religiosorum, quæst.6. per tot.* Rota *in Romana Majoratus, & primogenituræ de Cæsarinis 16. Junii 1698. §. Siquidem electio, coram Lancetta*.

4 Quamvis vero prædicti Oblati Religiosi non sint, attamen si omnia Bona sua, ne minima quidem eorum parte, neque quoad proprietatem, neque quoad usumfructum, sibi reservata, absque fraude, & dolo, in monasterium contulerint, & habitum aliqualiter mutaverint, censentur personæ Ecclesiasticæ, gaudentque privilegio Fori, atque immunitate, ab exactionibus sæcularibus, uti colligitur *ex cap. Per exemptionem, de privileg. in 6.*, ubi Bonifacius VIII. statuit: *Per exemptionem ecclesiæ concessam, ipsa ecclesia, & ipsius Monachi, vel Canonici, Clerici etiam, & Conversi, perpetuoque Oblati ..... intelliguntur exempti*; atque *ex Clem. I. de Decimis*, in qua Clemens V., postquam declaravit, teneri Regulares, Decimas persolvere *de animalibus familiarium, & pastorum suorum*, addit: *Cæterum præmissa extendi nolumus ad animalia, quæ per Religiosorum ipsorum Donatos, seu Oblatos tenentur, dum tamen illi Religiosis eisdem cum effectu donaverint, aut obtulerint se, & sua*, quas Constitutiones recte perpendunt Fagnanus *in cit. cap. Ut privilegia, num. 25. & seqq.* & Barbosa *in eod. cap. num.43.* Ut vero subtrahantur etiam ab Episcopi jurisdictione, solique subdantur Prælato Regulari, non solum necesse est, ut prædictas impleant conditiones, juxta apertam decisionem Alexandri III. *in cap.Cum & plantare, 3. de privileg. De Confratribus* (hoc nomine Oblatos appellat) *hoc constituimus, ut si non se prædictis Fratribus omnino reddiderint, sed in suis proprietatibus duxerint remanendum, propter hoc ab Episcoporum sententia nullatenus eximantur, sed potestatem suam in eos, sicut in alios Parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi*, verum etiam, jure novissimo Tridentini *sess.24. cap.11. de reform.* requiritur, ut actu Religioni inserviant, cujus sunt Oblati, secus, etiamsi ab aliis conditionibus non deficiant, Episcopali Foro remanent obnoxii. Ad arcendas autem dissensiones, super prædicta Oblatorum exemptione, sæpe inter Potestatem sæcularem, & Episcopos excitatas, accuratissimum decretum olim editum fuit a sacra Congregatione Concilii, in quo singulæ enumerantur qualitates, quibus præstare debent Oblati, ut habeantur pro personis Ecclesiasticis, atque ad istius decreti normam, omnes deciduntur quæstiones Oblatorum immunitatem spectantes; alia præterea ab eadem sacra Congregatione emanarunt decreta, quibus definitum est, quando nam iidem Oblati, etiam a Foro Episcopali prorsus subtrahantur,

trahantur, & quando-nam tam Episcopi, quam Prælati Regularis coercitioni subjaceant. Primum decretum refertur a Cohell. *ad bullam Boni Regiminis cap.* 50. *num.* 142. Passerino *de hominum statu tom.* 2. *quæst.* 187. *art.*4. *num.*225. Barbos. *cit. loc.*, & suse explicatur a laudato Fagnano. Alia decreta sunt a Nobis indicata, & expensa, in quadam causa Anglonen., sacræ Congregationi proposita, 15. & 29. Januarii 1724., de qua *tom.*3. *Thesaur. Resolut. pag.*5. *&* 11.

5 Jam autem Episcopus diœcesim administrans, ubi plures degunt Oblati, sapienter sane enuntiata decreta in suam Synodum inferet, aut illis conformes novas promulgabit Constitutiones; At, si in diœcesi ejusmodi Oblati non reperiantur, Constitutiones ad eosdem pertinentes Synodi paginas inutiliter replerent. Idemque judicium ferendum est, de Synodalibus statutis feminas respicientibus, quæ vulgo *Beatæ, Beguinæ, Tertiariæ*, *&* *Bizochæ* appellantur; ubi enim ejusmodi feminarum copia invenitur, prudenti certe consilio, aliquid de iis, earumque vivendi ratione, in Synodo decernitur; laudabiliter quoque poterunt certæ regulæ designari, in earumdem admissione ad *Beguinarum* habitum, servandæ, quæ jampridem a sacra Congregatione Concilii præscriptæ fuere, & inferius a Nobis referentur: Ast ubi, aut nullæ, aut raræ sunt feminæ, quæ *Beguinarum* amplectantur Institutum, nemo non videt, supervacaneum esse, de illis in Synodo pertractari.

6 A Religionum Oblatis ad Eremitas progredientes, aliud ad rem nostram appositum, ab istis desumimus exemplum. Quatuor sunt Eremitarum genera: Alii tria substantialia nuncupant Religionis vota, in aliqua ex Religionibus, a Sede Apostolica approbatis, quales sunt Eremitæ Camaldulenses, qui propterea sunt veri Religiosi: Alii a votorum nexu soluti, in aliqua Congregatione degunt, ab Episcopo approbata, modumque vivendi ibidem tenent, ab eodem Episcopo præscriptum; & isti, licet Religiosi vere non sint, interdum tamen, cum aliqua improprietate sermonis, *Religiosi* vocantur: Alii sunt Eremitæ, qui nec Religionem professi, neque ulli adscripti Congregationi, habitum Eremiticum ab Episcopo accipiunt, ejusdemque auctoritate, alicujus ecclesiæ addicuntur servitio: Alii demum sunt, qui pro suo libito, Eremiticas vestes induunt, neque ullius ecclesiæ, legitima auctoritate, alligati servitio, solitariam vitam eligunt. Ex his quatuor Eremitarum speciebus, de quibus a Nobis actum est *in nostro Opere de Canonizat. Sanctor. lib.*3. *cap.*35. *num.*15. secunda, & tertia ordinariæ subsunt Episcopi potestati; Eremitæ vero quartæ speciei, utpote qui inter personas Ecclesiasticas non numerantur, Fori privilegio non gaudent; absonum quippe videretur, ut quis pro suo arbitrio, se a laicali eximeret jurisdictione, cui erat antea obnoxius, quemadmodum recte considerant Fermosinus *in cap. Nullus, de Foro competenti*, *quæst.*15. *num.* 1. *&* 2. Fagnanus *ibid. num.* 63. Corziada *decis. Catal. tom.*3. *decis.*137. *num.*61. Diana *in oper. coordinat. tom.*9. *tract.*2. *resolut.*174.

aliique

aliique passim; licet tamen Episcopo eos compellere, ad habitum dimittendum, vivendique rationem deserendam, quam propria auctoritate susceperunt. Hanc potestatem in sua Synodo exeruit Episcopus Gerundensis, prohibens, sub pœna excommunicationis, ne quis, sine Episcopi decreto, audeat Eremiticas vestes assumere, uti legitur apud Romaguer. *lib.* 3. *tit.* 15. *cap.* 1. 2. 4. *&* 5.; Severiores etiam leges, adversus eosdem Eremitas, tanquam apes sine Rege, uti Doctores loquuntur, huc illuc discurrentes, tulit clar. mem. Cardinalis Portocarrero, Archiepiscopus Toletanus, in sua Toletana Synodo, *lib.* 3. *tit.* 13. *Constitut.* 4. Nihil igitur est, quod a similibus Constitutionibus condendis alios detineat Episcopos, qui ejusdem generis vagos Eremitas, in sua habent diœcesi. Jure pariter poterunt leges sancire, alios complectentes, secundæ, & tertiæ speciei Eremicolas; puta edicere, se nulli in posterum veniam daturum solitarie vivendi, cujus mores sibi non fuerint antea bene perspecti, aliorumque testimonio comprobati, quod laudabiliter sancitum legimus a Cardinali Carolo Barberini, in sua Synodo Farfensi, atque a Cardinali Cybo, in Synodo Ostiensi, & Veliterna, habita anno 1699. *tit.* 35.; ea siquidem solitarie vivendi ratio, adeo periculosa est, ut Hieronymus *in Threnorum comment. cap.* 3. eligendam asserat *a solis vere, & non ex parte perfectis*, & Synodus Venetica anni 465. *can.* 7. (*tom.* 2. *collect. Harduin. col.* 797.) ne Monachis quidem illam permittendam censuerit, *nisi forte probatis, post emeritos labores*: multoque magis decet, ut Episcopus in Synodo regulas præscribat, ab Eremitis religiose servandas, quod itidem a præfatis Cardinalibus diligenter præstitum vidimus. Ex pluribus autem, quæ circumferuntur Eremitarum regulis, optimæ sunt, quæ habentur in appendice ad Concilium Romanum *pag.* 257., a san. mem. Benedicto XIII. concinnatæ, atque in eodem Concilio *tit.* 22. *cap.* 2. singulis Episcopis propositæ, & commendatæ, ut ad earum normam suos diœcesanos Eremitas vivere cogant. Has igitur recte Episcopus suæ Synodo adjunget, earumque observationem, ut in eodem Concilio Romano cautum est, *practice promovebit*. Verum hæc, ut quilibet videt, solis aptantur diœcesibus, quas aliquot incolunt Eremitæ, neutiquam vero aliis, a quibus absunt; quamobrem qui istarum regimini præficiuntur Antistites, oleum & operam perderent, si vano pruritu voluminosam conficiendi Synodum, Constitutiones, & regulas in illam ingererent custodiendas ab Eremitis, qui ceteroquin in nullo suæ diœcesis angulo existunt.

7 In aliquibus diœcesibus, uti etiam superius dictum est, una cum Latinis, commorantur Catholici, Græci ritus, eidem Latino Episcopo omnes subjecti, cui propterea laudi adscribetur, si in sua Synodo proscribat errores, & insectetur abusus, si qui forte in prædictos Græcos irrepserint: Ita se gessit Cardinalis de Torres, Archiepiscopus Montis Regalis in Sicilia, qui in Diœcesana Synodo interdixit Italogræcis, suam habitantibus diœcesim, usum *Synaxarii*, quod recitare

solebant, post lectionem sextam Sabbati, ante Dominicam Sexagesimæ, eo quod in eo contineretur error, a Catholica Ecclesia jamdiu damnatus, de animabus in cælum non recipiendis, neque ad æternas ablegandis poenas, ante diem Judicii: Vetuit præterea, ne iidem recitarent Officium impii Gregorii Palamæ, Archiepiscopi Thessalonicensis: censuraque perstrinxit quasdam acclamationes, quibus plaudebant eidem Palamæ, ac sceleftissimo Photio Pseudo-patriarchæ Constantinopolitano, Auctori Schismatis Græcorum; Quæ quidem Synodalia Cardinalis de Torres decreta referuntur a Joanne de Joanne *in tract. de Divinis Officiis Siculorum cap.* 11.: Neque idcirco Cardinalis ordinariæ suæ potestatis limites est prætergressus; quamvis enim nequeat Episcopus quæstiones definire, ad Fidei doctrinam pertinentes, non tamen prohibetur, ne aut in Synodo, aut extra Synodum, cavendos jubeat errores, jam ab Ecclesia proscriptos, quod colligitur *ex cap. Ad abolendam, de Hæreticis*, notatque Gonzalez *in cap. Vestra, num.* 3. *de locato, & conducto*. Commendandi igitur erunt etiam alii similium Ecclesiarum Præsules, si suam curam & studium impendant, ut Græcorum, quibus præsunt, præcidant errores, depravatosque mores corrigant: At ubi nulli sunt homines Græci ritus, videretur aerem verberare Episcopus, qui in sua Synodo de illis sana doctrina, informandis, se valde solicitum ostentaret.

C A P U T IV.

Aliis exemplis demonstratur, non omnes Constitutiones omni Synodo æque congruere, ubi multa de Judæis degentibus in terris Christianorum.

1 A Multis Christiani orbis regionibus, uti in Hispania, & Lusitania, Judæi coguntur perpetuo exulare; in aliis autem libere habitare permittuntur: ab omni temporali ditione Romanæ Ecclesiæ jussi sunt abesse, excepta Roma, & Ancona, per Constitutionem 110. S. Pii V., quæ incipit *Hebræorum (tom. 4. part. 3. Bullar. pag.* 57.) & quanquam Sixtus V. per alias litteras in forma Brevis, datas die 22. Octobris 1586., inter cetera privilegia Hebræis concessa, potestatem eisdem fecerit, domicilium figendi, in quolibet loco temporali Ecclesiæ dominio subjecto, hæ tamen Sixti V. litteræ revocatæ postea fuere a Clemente VIII. Constitutione quæ incipit *Cæca, & obdurata*, qua iterum Hebræi expulsi sunt e terris Ecclesiæ, exceptis dumtaxat Roma, Ancona, & Avenione: cumque, sub eodem Clemente VIII. ad Ecclesiam Romanam devolutus fuerit Ducatus Ferrariensis; & subinde, sub Urbano VIII. Ducatus Urbinatensis, venia data est Hebræis domicilium retinendi, quod antea habebant, in aliquot istorum Principatuum locis.

2 Quibus præmissis, facile erit cuilibet dijudicare, quibusnam locis statuta conveniant, certum Christianis præfinientia modum, cum Hebræis con-

conversandi: illis quippe in regionibus, in quibus Hebræi stabilem sedem habent, omnino expedit, ut Episcopi in suis Synodis nimiam coerceant Christianorum cum illis consuetudinem, jurisque communis sanctiones, summorumque Pontificum instaurent, huc respicientia decreta, quæ ad eorumdem Episcoporum commodum, conglomerata proferimus. *In cap. Judæi*, 5. *de Judæis* prohibentur Christiani cum Hebræis cohabitare, & contravenientes subjiciuntur excommunicationi: quo vero exactius huic præcepto fieret satis, atque nimia evitaretur familiaritas Christianorum cum protervis Hebræis, quam omnes antiqui Ecclesiæ Canones detestantur, præcipue *can.* 50. Concilii Eliberitani (*tom.* 1. *collect. Hard. col.*255.), *can.* 40. Concilii Agathensis (*tom.* 2. *collect. ejusd. col.*1002.), *can.* 15. Concilii Epaonensis (*ibid. col.* 1049.), *can.*15. Concilii Matisconensis I. (*tom.*3. *ejusd. collect. col.* 453.), jussit Paulus IV. *in sua Constit.* 4. §. 1. (*tom* 4. *part.* 1. *Bullar. pag.* 321.), ut in locis ditionis Ecclesiasticæ, in quibus degere permittuntur Judæi, habitare debeant in loco separato, & clauso, atque a Christianorum ædibus penitus sejuncto. Ne vero cum Christianis confundantur, decrevit Innocentius III. *in cap. In nonnullis*, 15. *de Judæis*, ut in qualibet Christianorum provincia, habitum deferant a Christianis diversum; in cujus decreti executionem Concilium Ravennatense anni 1311. *rub.* 23. (*tom.* 7. *collect. Hard. col.* 1370.) Judæos portare statuit *in pannis superioribus certum signum, scilicet rotam panni crocei coloris: & mulieres eorum in capite*; Eodemque fere signo eosdem, a Christianis distingui, voluere Patres Concilii Albiensis, anni 1254. *can.*65. (*tom. cit. ejusd. collect. col.*468.), Nemausensis anni 1284. *tit. de perfidis Judæis* (*ibid. col.* 936.), & Avenionensis anni 1326. *can.* 57. (*ibid. col.* 1514.); Paulus vero IV. *in laudata Constit.* §. 3. ab Hebræis masculis semper deferendum constituit *biretum glauci coloris, a feminis vero aliud signum patens, itaut nullo modo celari, aut abscondi possit*; & licet ab illius signi delatione Pius IV. *in Constit.* 57. (*tom.* 4. *part.* 2. *Bullar. pag.* 105.), iter facientes absolverit Hebræos, ejus tamen Constitutio rescissa fuit a S. Pio V. *in sua Constit.* 10. §. 3. (*tom.* 4. *part.* 2. *Bullar. pag.* 286.), atque a Clemente VIII. *in cit. Constit.* 19. Ne porro Judæi publicis præficiantur officiis, vetitum est ab Innocentio III. *in cap. Cum sit* 16., atque a Gregorio IX. *in cap.* 18. *de Judæis*: ne iidem Fiscalia, ac vectigalia conducant, atque a Christianis exigant, interdictum jam fuerat a Synodo Regiaticina anni 850. *can.*20. (*tom.*5. *collect. Hard. col.*30.) iterumque sancitum a Gregorio IX. *cit. loc.*: ne ad suos lactandos filios Christianas nutrices adhibeant, cautum est in *citt. cap.* 8. *& cap.* 13. *de Judæis*, atque a Gregorio XIII. *in sua Constit.*131. §.11. (*tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. pag.* 6.): Christianis autem non licere, aut, accepta mercede, servitium suum Judæis assidue impendere, habetur in *citt. cap.* 5., 8., *&* 13., aut ad suas curandas infirmitates, Judæum Medicum arcessere, liquet *ex cit. Constitutione* 3. *Pauli IV.*, *& Constit.* 129. *Gregorii XIII.* (*tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. pag.* 1.); quinimmo a Synodo quinisexta *can.*11. relato a Gratiano

 *quæst.*1.,

quæst. 1., *XVIII.*, *can.* 13. anathemate percelluntur Laici, & depositionis pœna decernitur in Clericos, qui ad suam, sive tuendam, sive recuperandam valetudinem, Judæi Medici opera utuntur. Aliæ plurimæ Ecclesiæ sanctiones, hanc materiam spectantes, congestæ sunt a Cardinali Sanctorio *in suo Rituali Sacramentorum*, *tit. de Infidelium conversione procuranda*, quibus addenda est Constitutio Clementis XI. incipiens *Propagandæ*, *in ordine* 61. (*tom.* 10. *Bullar. nov. pag.* 64.), ubi prospicitur indemnitati Hebræorum Christi Fidem complectentium, caveturque, ne Bonis priventur, quæ antea possidebant, neque excludantur a successione, ad parentum hereditatem. In iis itaque diœcesibus, in quibus licet Hebræis impune commorari, licebit etiam Episcopo prædictas Constitutiones, ne e Fidelium memoria excidant, renovare. Legere etiam idem poterit nostram epistolam, nuper datam ad Archiepiscopum Tarsensem nostrum in Urbe Vicesgerentem, *in secundum tomum nostri Bullarii propediem edendum inserendam*, in qua ex communi Theologorum doctrina, probavimus, Hebræorum infantes baptizandos non esse, invitis parentibus, nisi eæ occurrant peculiares circumstantiæ, quas recenset S. Thomas 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 12. *&* 3. *part. quæst.* 68. *art.* 10., eaque occasione, non pauca allegavimus sacrarum Urbis Congregationum decreta, ad eamdem rem pertinentia, e quibus excerpere poterit Episcopus, suæque Synodo attexere, quæ opportuna judicaverit, ad suum edocendum gregem, si quem habeat Hebræis permixtum.

3 Verum, quod plus negotii interdum facessit Episcopis, est matrimonium ab Hebræis in Infidelitate contractum, & consummatum, de quo disputatur, an & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem, dirimatur. Certum est Infidelium conjugium, ex privilegio in Fidei favorem, a Christo Domino concesso, & per Apostolum Paulum 1. *ad Corinth. cap.* 7. promulgato, dissolvi, cum conjugum alter Christianam Fidem amplectitur, renuente altero, in sua Infidelitate obdurato, cohabitare cum converso, aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est non sine periculo subversionis conjugis Fidelis, vel non sine execratione sanctissimi nominis Christi, & Christianæ religionis despicientia; ex hoc vero fit, integrum non esse conjugi converso, transire ad alia vota, prius quam Infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi esse ostenderit, cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima Decretali Innocentii III. *in cap. Quanto*, *de divortiis*, notantque Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 74. *num.* 12., Salmaticenses *tract.* 9. *de matrim. cap.* 4. *num.* 48., Cardinalis de Lauræa *de matrim. disp.* 16. *num.* 198., Clericatus *de Sacram. matrim. decis.* 11. *num.* 24.; At quandoque evenit, conjugem Infidelem in longinquas abiisse regiones, aut ita latitare, ut interpellari nequeat, & tunc dubitatur, an interpellatione omissa, fas sit converso alias inire nuptias. Affirmant plerique, quibus adstipulantur

pulantur Sanchez *cit. loc. num.* 14., Genuensis *in prax. Cur. Archiep. Neapolit. cap.* 27. *num.* 20., Riccius *in prax. part.* 1. *resolut.* 241.; alii exadverso, inter quos Pontius *lib.* 7. *de matrim. cap.* 48. *num.* 22., in eo rerum statu, necessariam putant dispensationem summi Pontificis, cujus est declarare, in quibus nam circumstantiis desinat obligare præceptum Divinum, quo prædicta interpellatio, ante rescissionem matrimonii, videtur injuncta; atque huic posteriori sententiæ in quadam causa Florentina discussa 17. Januarii 1722., adhæsit sacra Congregatio Concilii, cujus judicio Nos omnia subjecimus rationum momenta, quæ a dissidentibus inter se Doctoribus, in utramque partem afferuntur, uti legere est *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 117. *& seqq.* Nec Sedes Apostolica difficilem se præbet eam petentibus dispensationem, quam urgens causa suadeat concedendam: etenim, sicuti in præfata causa Florentina animadvertimus, Gregorius XIII. locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Missionariis Societatis Jesu, in Angola, Æthiopia, & Brasilia degentibus, potestatem fecit dispensandi cum quolibet conjuge, qui Christianæ religioni nomen dedit, ut novum possit matrimonium inire, omissa interpellatione alterius conjugis Infidelis, quem constat legitime interpellari non posse; & Nos ipsi, ad Petri Cathedram evecti, facultatem concessimus Apostolico Nuntio, Venetiis commoranti, ut in simili rerum eventu, possit ab ejusdem interpellationis onere relevare conjuges conversos, existentes in loco pio Cathecumenorum, ejusdem civitatis Venetiarum, quod habetur *in nostra Constit.* 111. *nostri Bullar. tom.* 1.

4 Sed alia hinc oritur controversia, de temporis momento, quo rescindatur fœdus connubii, de quo est sermo: plerique Doctores sentiunt, interpellato conjuge Infideli, eoque, aut expresse abnuente legitime cohabitare cum Fideli, aut intra terminum, sibi in interpellatione præfixum, nihil respondente, dissolutum statim censeri vinculum conjugii, quo erant ambo constricti: alii arbitrantur, tunc primum dirimi, cum conjux conversus alteras nuptias contrahit; ab istius autem controversiæ decisione, alterius pendet enodatio difficultatis, de qua non semel contigit, in Ecclesiasticis Foris disputari. Fingite, Titium Hebræum Christianam Fidem amplecti; postquam fuit Baptismate ablutus, uxorem suam Næviam, quam in Judaismo pertinacem reliquit, interpellet, an velit secum cohabitare, sine Creatoris contumelia; Nævia aut expresse renuat, aut intra præfinitum sibi temporis intervallum, nihil respondeat: aliud deinde matrimonium cum Hebræo viro contrahat Nævia, Titius autem Christianus cælibem statum eligat: Fingite rursus, post aliquot annos, Næviam, cum suo secundo viro, ad Christianam Fidem converti, colente adhuc Titio cælibatum; gravis statim excitatur quæstio, an Nævia redire debeat ad Titium suum primum virum, an potius permanere cum secundo. Hujus autem quæstionis decisio ab alia pendet, quam antea proponebamus: Etenim si matrimonium Titii cum Nævia rescissum fuit, statim ac Nævia

Nævia interpellata rennit cum Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores primæ sententiæ, valide profecto potuit eadem Nævia alteri se copulare viro, cum quo propterea perseverare debet, etiam cum ambo Christianorum Sacris sunt initiati; at si matrimonium, in Infidelitate contractum, tunc solum dissolvitur, quando conjux conversus aliud conjugium init, uti existimant Doctores secundæ sententiæ, cum Titius, in casu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certe fuit novum matrimonium a Nævia, nondum a priori vinculo soluta, contractum, atque idcirco cum Christianam Fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cum res contigerit Florentiæ anno 1726., & de ea disceptaretur in sacra Congregatione Concilii, Nos, pro nostro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere, dissertationem elucubravimus, qua luculenter ostendimus, ex enuntiatis sententiis, posteriorem esse, tam inter antiquos, quam inter recentiores Theologos, & Canonistas, fere communiter receptam, ex quo conclusimus, virum Hebræum, de quo res erat, quique cum secunda uxore, quam, juxta præmonstratum casum, duxerat, Baptismum petebat, post illud susceptum teneri redire ad primam, jampridem Christianam factam, & adhuc perseverantem innuptam; & sacra Congregatio ne latum quidem unguem a nostra sententia recessit, eoque libentius eam est amplexata, quod, Nobis pariter suggerentibus, compererit, ita, consentientibus Theologis, in consilium adhibitis, fuisse ab eadem definitum anno 1679., & 1680., in simili casu, qui Florentiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda sunt *in Thesaur. Resolut. tom. 3. pag. 346. & 352. ac seqq.*

5 Alter ejusdem causæ articulus, sacræ Congregationis discussioni tunc quoque propositus, indecisus remansit: quærebatur itidem, an saltem jus esset summo Pontifici, primum matrimonium, in Infidelitate contractum, & consummatum, suprema sua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi conjugi, tardius ad Fidem converso, ut, in prædictis rerum circumstantiis, posset cum secunda uxore permanere. Opportuna etiam de hac, longe utique graviori, quæstione, fuit a Nobis exarata dissertatio, quæ extat *tom. 4. cit. Thesaur. Resolut. pag. 30. & seqq.*, in qua plures allegavimus Doctores, hanc potestatem Pontifici asserentes, simulque contendentes, eam reipsa exercuisse, S. Pium V., & Gregorium XIII., sicut in cit. dissertatione fuse habetur, sed sacra Congregatio satius duxit, a sententia ferenda se abstinere, quoniam, etiam data Pontifici potestate rescindendi prius vinculum conjugii, in Infidelitate contracti, nihilominus, quod Nos sacræ Congregationi insinuare non prætermisimus, merito dubitabatur; num eæ adessent gravissimæ causæ, quæ necessariæ sunt, ut per Apostolicam dispensationem dirimatur.

6 Itaque Episcopus diœcesi præsidens, in qua, ob admixtionem Christianorum cum Hebræis, interdum casus occurrant, de quibus disseruimus, utiliter de iisdem sermonem instituet in sua Synodo: salubriter in ea for-

mam

mam inferet interpellationis a conjuge converso, alteri faciendæ, in sua persistenti perfidia, quam formulam integram refert Clericatus *cit. loc.*; prudenter denique suis Parochis doctrinam tradet, a sacra Congregatione Concilii approbatam, secundum quam dijudicare debeant, an, & quando, per conversionem alterutrius conjugis ad Christianam Fidem, alter in Infidelitate relictus libertatem nanciscatur a vinculo matrimonii, quo erat obstrictus. Severe autem prohibebit, ne maritus Hebræus ad Fidem conversus mittat ad uxorem in sua persistentem Infidelitate libellum repudii, juxta ritum Judaicum, ut hac ratione det illi libertatem transeundi ad alia vota: Hunc enim detestabilem abusum, Judaica utique superstitione infectum, Nos proscripsimus, nostra Constitutione, quæ incipit *Apostolici ministerii*, edita die 16. Septembris 1747. in 2. tomum nostri Bullarii inserenda. Frustra vero, & incassum hæc constituerentur, aut pertractarentur in Synodo diœcesis, a qua Hebræi coguntur perpetuo exulare, nec proinde unquam in ea casus eveniunt, de quibus hactenus.

CAPUT V.

Quæ in præcedenti capite dicta sunt, novo confirmantur exemplo, communicationis videlicet Catholicorum cum Hæreticis in Divinis.

1 QUantum Ecclesia abominata fuerit Catholicorum cum Hæreticis consortia, plane liquet ex epistola secunda Apostoli Joannis, in qua *vers.* 10. discipulos suos in hunc modum admonuit: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis*; & insuper ex epistola Apostoli Pauli ad Titum *cap.* 3. *vers.* 10. *Hæreticum hominem, post unam, & secundam correptionem devita*. Quocirca idem Apostolus Joannes, ut ceteris suo præiret exemplo, noluit cum Cerintho Hæretico, in eodem balneo lavari, sed dixit ad Collegas: *Fugiamus ocius, ne balneum, in quo est Cerinthus veritatis adversarius, extemplo corruat*, uti Irenæus, Hieronymus, atque Epiphanius testantur; suique Magistri exemplo edoctus S. Polycarpus, Smyrnensis Episcopus, obvium, & salutantem Marcionem, nec resalutare ausus, reposuit: *Cognosco primogenitum Diaboli*; hujus autem disciplinæ adeo tenax fuit Magnus Antonius, ut de eo scribat Athanasius *in vita num.*68. (*tom.* 1. *part.* 2. *oper. pag.* 847.) *Cum Meletianis schismaticis nunquam communicavit, compertam habens eorum ab initio malitiam atque defectionem. Nec cum Manichæis unquam, aut aliis quibuslibet Hæreticis amice collocutus est, nisi admonendi causa; ut mutata sententia piam sectarentur Fidem, ratus eorum amicitiam & colloquia animi damnum atque perniciem esse: quod item alios monebat*; eamdem prohibitionem instaurarunt innumeri Ecclesiæ Canones, sed potissimum institere, ne Catholici cum Hæreticis communicarent in rebus sacris, neve eorumdem frequentarent con-

conventus: inter Apostolicos Canones, XLV. *al.* XXXVII. statuit: *Episcopus, Presbyter, & Diaconus, qui cum Hæreticis oraverit tantummodo, communione privetur,* & LXV. *al.* LXIV. *vel* LVII. *Si quis Clericus, aut Laicus, ingressus fuerit in synagogam Judæorum, vel Hæreticorum, ad orandum, deponatur, & segregetur*: Similem in modum Synodus Laodicena, *can.* IX. ex versione Dionysii Exigui (*tom.* I. *collect. Hard. col.* 782.) decrevit; *Quod non permittantur Ecclesiastici ad Hæreticorum cœmeteria, vel ad ea quæ ab eis martyria appellantur, orationis causa vel sanitatis, accedere: sed hujusmodi, si Fideles fuerint, certo tempore communione privari*: & rursus *can.* XXXIII. *Quod non oporteat cum Hæreticis, aut Schismaticis pariter orare.* Et Concilium Carthaginiense IV. *can.* LXXII. (*tom.* I. *collect. Hard. col.* 983.) quem laudat Augustinus, in sermone ad populum Cæsariensem, ait: *Cum Hæreticis nec orandum, nec psallendum.* Hinc Cyrillus Hierosolymitanus *catech.* IV. *num.* 37. Catecumenum suum præcipue odisse jubet omnia perfidorum Hæreticorum conventicula; idemque monent ceteri Patres, quos adducit Christianus Lupus *in schol. & not. ad can. Concil. tom.* 4. *pag.* 129. *& seqq.*

2 Et nihilominus ea est misera nostrorum temporum conditio, ut multis in provinciis, in quibus hæreses, aut dominantur, aut grassantur impune, duram Catholici subeant necessitatem, cum Hæreticis conversandi, & familiariter agendi; verum quamvis, juxta præsentem disciplinam, inductam a Martino V. in celebri Extravag. *Ad evitanda* (de qua nonnulla inferius) liceat Catholicis cum Hæreticis, modo non sint expresse, & nominatim denuntiati, libere conversari, & cum iisdem communicare, in rebus mere profanis, & civilibus; non idcirco tamen arbitrari debent Catholici, fas quoque sibi esse cum iisdem Hæreticis consortium habere, etiam in rebus sacris, & divinis: siquidem Paulus V., post maturam rei discussionem, neutiquam licere definivit Catholicis Regni Angliæ, Hæreticorum templa adire, ritibusque interesse, quos inibi exercent, uti legere est in duobus decretis, ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1606., altero anni 1607., quæ referuntur a Cardinali de Lauræa *in* 3. *sent. part.* 2. *tom.* 3. *disp.* 11. *art.* 9. *§.* 4. *num.* 292. Haud equidem ignoramus, non deesse Theologos, ab omni culpa absolventes Catholicos, qui cum Hæreticis, & Schismaticis, nominatim non denuntiatis, communicant in Divinis, atque etiam Sacramenta ab iisdem recipiunt, dummodo hæ simul concurrant rerum circumstantiæ: primò, scilicet ut ad prædictam communicationem Catholicos adigat gravissima, & urgentissima causa: secundò, ut Hæretici, aut Schismatici, a quibus Sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, ut Sacra administrent, ritu Catholico, absque ulla admixtione ritus damnati: tertiò, ut communicatio cum iisdem in Divinis non sit externa protestatio falsi dogmatis, qualis erat ingressus in Protestantium ecclesias, cum Catholicis Angliæ illum inhibuit Paulus V.; ideo quippe Regis edicta omnes adire jusserant Hæreticorum templa, ut tali pacto se cum Protestantibus sentire faterentur; quartò, demum,

demum, ut Catholicorum cum Hæreticis communicatio in Divinis, nulli scandalum ingerat; verum in primis prædicta Theologorum sententia suos habet adversarios, neque ab omnibus admittitur, tanquam in praxi secura: deinde, ea etiam admissa, cum omnes enumeratæ circumstantiæ, simul & conjunctim adesse debeant, ut Catholicorum cum Heterodoxis, in rebus sacris societas omni vacet culpa, quemadmodum docent Silvius *in 3. part. S. Thomæ, tom. 4. quæst. 64. art. 6. quæsit. 3. conclus. 3.* Cardinalis de Lugo *de Fide disp. 22. sect. 1. num. 11.*, Thomas a Jesu *tract. de omnium gentium salute procuranda, lib. 8. part. 2. §. 4. vers. Sed major est difficultas pag. 556.* Cardinalis Albitius *de inconstantia in Fide cap. 18. num. 30. & seqq.* Cardinalis Gottus *in 2. 2. S. Thomæ quæst. 4. dub. 6. §. 3. num. 2. & quæst. 3. de Infidelibus compara'e ad Fideles, dub. 3. §. 2.*, idcirco fere impossibile est usuvenire, ut a flagitio excusari valeant Catholici, sese in rebus sacris, cum Hæreticis, vel Schismaticis admiscentes; quamobrem sacræ Urbis Congregationes, sancti Officii videlicet, & de Propaganda Fide, illicitam semper reputarunt communicationem, de qua est sermo, doctamque concinnarunt instructionem, Nobis in minoribus tunc degentibus qualemcumque nostram operam navantibus, ad Missionarios, cum opus fuerit, transmittendam, ubi rationes expenduntur, propter quas, vix unquam accidere potest, ut in praxi sit innoxia Catholicorum cum Hæreticis communicatio in Divinis.

3 In Divinis porro cum Hæreticis communicant Catholici, qui cum iisdem sese matrimonio jungere non dubitant: Etenim cum matrimonium unum sit, ex septem Ecclesiæ Sacramentis, a Christo Domino institutis, idem est matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, idemque Sacramentum, una cum eodem, vel conficere, si nimirum ipsimet contrahentes sint talis Sacramenti ministri, quod magis communiter opinantur Scholastici, vel saltem percipere, si scilicet, quod alii, præsertim ex recentioribus Theologis autumant, illius minister sit solus Sacerdos: utrumque autem, & illicitum, & sacrilegum esse, nemo dubitat: Quare Ecclesia iisdem fere legibus, quibus Christianis interdixit, ne connubia inirent cum Infidelibus, Catholicos pariter a sacrilegis nuptiis cum Hæreticis contrahendis, deterruit: Concilium Laodicenum *can. 10. (tom. 1. collect. Hard. col. 784.)* ait: *Quod non oporteat indifferenter Ecclesiasticos fœdere nuptiarum Hæreticis suos filios filiasque conjungere*; Agathense *can. 67.*, relato a Gratiano XXVIII. *q. 1. can. 16.*: *Non oportet cum Hæreticis miscere connubia, & vel filios, vel filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteantur Christianos futuros esse se, & Catholicos*; Concilium Chalcedonense *can. 14.* Lectoribus, & Cantoribus, inter inferiores Clericos interdicit: *Hæretico, vel Pagano, vel Judæo se conjungere, nisi forte promittat se ad orthodoxam Fidem personam Orthodoxa copulanda transferre*; hasce vero sanctiones roboravit Bonifacius VIII. *in cap. Decrevit, de Hæreticis in 6.*, ubi dote privandam statuit mulierem, quæ scienter viro hæretico nupserit. Iis igitur in provinciis, in qui-

in quibus ejusmodi conjugia, non sine sacrorum Canonum contemptu, passim celebrantur, debet Episcopus, in sua præsertim Synodo, ab illis, in propriarum animarum perniciem contrahendis Catholicos absterrere, quod Nos faciendum ediximus *in nostra Constitutione* 34. *§.* 3. *nostri Bullar. tom.*1.: præcipue quoque Episcopalis muneris partes erunt, maxima Catholicis denuntiare pericula, quæ tam ipsis, quam nasciture soboli, ex præfatis imminent nuptiis, quæ propterea cohonestari nequeunt, obtentu solius consuetudinis (verius corruptelam dicerent) nisi ea amoveantur pericula, quod tamen vix evenire posse, recte notant Layman *Theolog. moral. lib.*5. *tract.*10. *part.*4. *cap.*14. *num.*2. Piringh *ad tit. de sponsal. & matrim. num.*166. Reiffenstuell *ibid. num.*360. Engel *ad tit. de matrim. contract. contra interdict. Eccles. §.* 2. *num.* 2. Gobat. *Theolog. experim. tract.* 9. *cap.* 11. *num.*216. Nicolaus Serarius *in opusc. de Catholicorum cum Hæreticis matrimoniis*, Van-Espen *J. E. p.* 2. *tit.*13. *cap.*8. *num.*9. aliique passim.

4 Curam insuper idem subibit Episcopus ritus nuptiarum, quæ a Catholicis celebrantur, in locis Hæretico Principi subjectis; ut enim legibus pareant, ab eodem Principe latis, pœnasque evadant transgressoribus inflictas, coguntur alicubi Catholici, matrimonium inter se contracturi, Acatholicum Ministellum adire, suumque in conjugium consensum, coram eo præstare; dubitatur autem an id, sine piaculo fieri queat. Certum utique est, ita initum matrimonium, viribus carere, si inibi publicatum fuerit Tridentini decretum *cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. matrim.*, nec consentientes, veros conjuges fieri, nisi, sive antea, sive postea, juxta præscriptam a Tridentino normam, matrimonium celebraverint, coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote, Parochi vices gerente, & duobus testibus: Sed difficultas tantum est, an postquam Tridentini sanctioni sunt obsequuti, aut ad eidem postea obsequendum sunt parati, licite possint etiam legibus Patriæ obtemperare, & coram Heterodoxo Ministello se sistere. Negat Lessius *in auct. cas.* 24., *V. Hæreticorum conversatio*, ejusque opinio verissima esset, si Hæreticus Ministellus adhiberetur, tanquam persona sacra, quæ sacram cæremoniam intenderet exercere, ac per eam sanctitatem tribuere contractui matrimoniali; tunc siquidem viderentur Catholici eum agnoscere tanquam legitimum Christi Ministrum, ritumque hæreticum approbare, & profiteri: Verum, cum plerumque res aliter se habeat, illeque Catholicorum matrimoniis solum assistat, tanquam Minister mere politicus, neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat sanctitatem accedere eorum conjugio, quod Sacramentum esse, nostri temporis Hæretici communiter inficiantur, rectius idcirco se eidem sistentes Catholicos, ut patriæ legibus morem gerant, graviaque evitent incommoda, quæ secus sibi imminerent, a culpa excusant Joannes Veriuys *in suo Pastorali tract.* 13. *art.* 7., Arsdekin *Theolog. tripartita tom.* 2. *p.* 2. *tract.* 4. *de matrim. cap.* 8. *§.* 2. *num.* 17., La Croix *lib.* 6. *p.* 3. *de matrim. num.* 775.,

Piette

Piette *quæstion. Theologicar. p. 6. pag.* 441. In hac quoque sententia fuit sacra Congregatio sancti Officii, quæ hanc quæstionem diligenter, uti solet, examinavit, & die 29. Novembris anni 1672. in eum qui sequitur modum, definivit: *Catholici qui matrimonio juncti sunt coram Parocho, & testibus Catholicis in pluribus locis (ita invaluit consuetudo) solent coram Ministro Hæretico, seu Protestante rursus conjungi, ad evitanda gravia damna; neque potest consuetudo hæc a Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, sic denuo conjuncti, coram Ministro Hæretico? Et quomodo se gerere debeat erga illos Ordinarius loci? Sacra Congregatio respondit: Quatenus Minister assistat matrimoniis Catholicorum, uti Minister politicus, non peccare contrahentes. Si vero assistat, ut Minister addictus Sacris, non licere, & tunc contrahentes peccare mortaliter, & esse monendos.*

5 Huic sacræ Congregationis sententiæ nostram Nos auctoritatem adjecimus, *in nostra Constit.* 89. *§.* 10. *nostri Bullar. tom.* 1., ubi Fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimisque regionibus, interdiximus, ne, matrimonio inter se, Catholico ritu, celebrato, illud renovare præsumant coram *Caddi*; nostram tamen interdictionem, hac temperavimus limitatione, nisi scilicet nuptiarum cæremonia explenda, coram *Caddi*, actus sit mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve superstitionis genus includat. Hujuscemodi decreta in unum collecta, & disertius explicata juste ac sancte, præcipuum locum occupabunt in Synodo, si quæ fiat ab Antistite, seu Vicario Apostolico, cui concredita sit cura Fidelium, loca incolentium, Hæretico Principi subjecta; quinimmo oportebit eidem Synodo adjungere instructionem, qua solerter edoceantur Fideles, prædictam civilem cæremoniam, coram Hæretico Ministello explendam, vires, & firmitatem non tribuere conjugiis Catholicorum, quibus propterea abstinendum erit ab omni conjugali consuetudine, nisi suas nuptias coram Ministro Catholico, & duobus testibus rite celebraverint. Inepte autem similes instructiones intruderentur in Synodum Diœcesis, ab Hæreticorum regionibus quam longe dissitæ.

CAPUT VI.

Recens subortus in diœcesi abusus necessariam interdum reddit Constitutionem, quæ in alia forte Synodo redundaret: ubi de obligatione imposita Pœnitenti nomen aperiendi Complicis in peccato.

1 NE *improba usurpatione dissimulatio in deterius convalescat, & fiat de consuetudine regula, quæ non veniat ab ipsa, quæ litteris mandata est disciplina*, uti ad Episcopos, in Toletana Synodo constitutos apposite scripsit Innocentius I. *epist.* 23. *num.* 2. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 1023.) quantocius sane præcidendus est abusus, qui sub specie severioris, & sanctioris disci-

disciplinæ, eam labefactat, quæ ab Ecclesia est tradita, veramque Sacramentorum sanctitatem contaminat. Rem enarrabimus, quæ non diu antea contigit. Concilium Tridentinum *sess.* 14. *can.* 7. anathemate perstringit asserentes, non esse in sacramentali Confessione necessario aperiendas circumstantias, mutantes speciem peccati; an autem etiam sint necessario aperiendæ, quæ inter eamdem speciem, notabiliter aggravant peccatum, litigant quidem Theologi, sed Cathechismus S. Pii V. *tit. de conditionibus, & circumstantiis ad Confessionem requisitis*, S. Carolus Borromæus *in instruct. Sacerdotum Actor. Eccles. Mediol. part.* 4., plurésque Synodi Episcopales, quas profert Genettus *Theolog. moral. tom.* 4. *tract.* 6. *de sacram. Pœnit. cap.* 6. *q.* 3., etiam istas manifestandi gravem obligationem in Pœnitente agnoscunt, quod etiam inter Theologos docent Suarez *de Pœnit. disp.* 22. *sect.* 3. Henriquez *de Pœnit. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 6. Thomas Sanchez *in Summ. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 39., & *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 24. Gonet. *disp.* 10. *art.* 3. Salamant. *tract.* 6. *cap.* 8. *punct.* 2. Baron. *contra Amad. disput.* 2. *sect.* 3., aliique ab his citati: Cavere nihilominus debet Confessarius, ne occasione, seu prætextu exquirendi a Pœnitente peccati, quod confitetur, circumstantias, eumdem inducat ad pandendum nomen Complicis, hoc est personæ, cum qua peccatum illud perpetravit: Etenim, quidquid sit; quando liceat Pœnitenti sui criminis socium libere & sponte Confessario revelare; certum tamen est, raro evenire, posse, ut liceat Confessario Complicis nomen a Pœnitente sciscitari, multoque minus ad illud sibi patefaciendum eumdem obligare. Et nihilominus haud ita pridem rumor ad Nos pervenit, aliquot sacramenti Pœnitentiæ Ministros, suffultos quorumdam Theologorum, aut falsa, aut male intellecta doctrina, cœpisse, non solum a Pœnitentibus Complicis nomen exquirere, sed ad illud sibi aperiendum, locumque insuper designandum, ubi is habitaret, eosdem adigere, denegata renuentibus alterutrum manifestare Sacramentali absolutione; hujus vero perniciosæ praxis, hanc præferebant causam, videlicet, ut ipsi Complicem postea corriperent, atque ita in ejus tantum utilitatem hujusmodi uterentur revelatione. Verum Nos gravia considerantes mala, quæ inde necessario consequebantur; Proximi enim lædebatur fama; arctum sacramentalis Confessionis sigillum periclitabatur; absterrebantur Fideles a suis culpis Confessario, integre, prout ceteroquin opus est, manifestandis; rixæ, & discordiæ disseminabantur, & tota demum perturbabatur Communitas; idcirco, pro nostro supremi Apostolatus munere, prædictum, tunc primo pullulantem abusum, priusquam inolesceret, præfocandum duximus, nostris Apostolicis litteris, quæ habentur *nostri Bullarii tom.* 1. *pag.* 535., aliisque duabus posterioribus Constitutionibus *tom.* 2. *ejusdem Bullarii* propediem edendis.

2 Quod autem faciendum fuit a Nobis, qui omnium Ecclesiarum gerimus curam, non illico fieri decuisset a quolibet Antistite, cui unius particularis Ecclesiæ commissum est regimen; is siquidem solicitus esse debet

debet de sua excolenda dioecesi, non de insectandis abusibus, quos audit in aliena inolescere, nisi prudenter prævideat, eosdem, si non statim retundantur, suam pariter esse mox subituros: ubi enim abusus non est, quando novæ Constitutionis freno vitium cohibetur, quod nunquam dioecesim invasit, injuriam sibi fieri credunt Dioecesani, putantes nimirum, se quodammodo infamari, quasi reos criminis, quod ipsi non admiserunt. Ad Præsules vero, si forte eorum dioeceses exitiosus ille morbus inficeret, spectabat sane opportunis sanctionibus eum quantocius propulsare; quod sanctissime factum legimus in pluribus antiquis Synodis. In Synodo enim Bajocensi anni 1300. *cap.* 82. (*tom.* 7. *collect. Hard. col.* 1238.) habetur: *In Confessione sibi caveant Sacerdotes, ne inquirant nomina personarum, sed circumstantias tantum, quæ possunt aggravare peccatum*: In Synodo Lingoniensi anni 1404.: *Caveant Sacerdotes, ne in Confessione inquirant ab his, quorum audiunt Confessiones, ut nominent eis expresse personas, cum quibus ipsi confitentes peccaverint; nisi esset tale peccatum, quod oporteat exprimi aliquid de persona, puta, peccavi cum filia mea naturali, vel spirituali, vel nepte; & hoc casu non debet dici nomen proprium, aut cognomen personæ*. In Synodo Leodiensi anni 1405.: *Inhibemus Sacerdotibus, statuendo, & omnibus Confessoribus, ne a Confitentibus nomina illorum, cum quibus peccaverunt, inquirant, vel circumstantias, per quas possint nomina eorum designari. Quod si fecerint, ab officio audiendi Confessiones noverint se ipso facto esse suspensos*. In Synodo Senonensi anni 1524.: *In audiendis Confessionibus caveant Sacerdotes, ne inquirant loca mansionum, & nomina personarum, cum quibus peccaverunt confitentes*. His concinunt Synodus Carnotensis anni 1526., Synodus Parisiensis anni 1557., Statuta Synodalia Ecclesiæ Trecensis, & Sifridi Archiepiscopi Coloniensis, quæ videri possunt in tractatu historico, & dogmatico *de secreto inviolabili Confessionis*, edito anno 1708. a Langlet Du-Fresnoy, *pag.* 223. *& seqq.* In aliis autem innumeris Synodis, quanquam speciatim agatur de sacramento Poenitentiæ, nulla tamen occurrit peculiaris Constitutio, qua expresse prohibeantur Confessarii, ne a Poenitentibus Complicum nomina exquirant; quia scilicet ejusmodi detestandus abusus, non in omnes irrepserat dioeceses, ac proinde non ab omnibus erat, speciali Constitutione, repellendus.

3 Quare iterum concludendum est, quod satis abunde demonstratum arbitramur, nimirum non omnes Synodales Constitutiones omni loco, & tempori convenire, sed prudentis Præsulis esse, eas tantum suæ Synodo inserere, quas ad obsistendum serpentibus corruptelis, atque Ecclesiasticæ disciplinæ nitorem restituendum, pro locorum, & temporum diversitate, utiles reputaverit, & necessarias.

LIBER VII.

DE HIS QUÆ CAVENDA SUNT IN CONSTITUTIONIBUS SYNODALIBUS.

NE factæ ab Episcopo Synodales Constitutiones viribus careant, aut interpositæ ab illis appellationes earumdem executionem retardent, plurima detegemus vitia, ob quæ sæpius illas, aut rescissas, aut saltem impugnatas vidimus, cum in minoribus constituti sacris Urbis Congregationibus studium, operamque nostram navavimus; & quoniam hæc præcipua causa fuit, cur huic nostræ Lucubrationi manus admoveremus, nimirum ut Episcopos de iis moneremus, a quibus in suis Constitutionibus cavere debeant, idcirco in hac re elucidanda diutius immorabimur.

CAPUT I.

De cavendis quoad quæstiones nondum definitas, ubi de quæstione, an sit de jure Divino residentia quoad habentes Curam animarum.

1 SApienter monet Fagnanus *in cap. Sicut olim, num. 82. de accusat.*, ne in Provincialibus Synodis facile quæstiones decidantur, inter Catholicos Doctores controversæ, & a Sede Apostolica hactenus non definitæ: *In rebus dubiis, & de jure controversis, non facile definitiones fiant, præsertim ubi grave aliquod præjudicium parari potest, velut in materia Sacramentorum enodanda, aut explicandis casibus usurarum, & aliorum vitiorum, quibus timoratæ conscientiæ irretiri possunt.* Minus itaque erunt illæ definiendæ in Synodis Diœcesanis, aut quidquam in hujus Constitutionibus dicendum, quo statui videatur, quid de illis sentiendum sit.

2 Cum sacræ Congregationis Concilii Secretarii munere fungebamur, quidam Episcopus, prudentia, ac doctrina præclarus, atque amicitiæ necessitudine Nobis conjunctus, suas ad Nos misit Constitutiones, quas paraverat, in sua futura Synodo mox promulgandas: In his animadvertimus, Parochis, aliisque animarum Rectoribus continuam inter suas oves residentiam præcipi, & commendari, utpote quæ iis injuncta esset, jure naturali, & Divino; quod insuper, dicebatur, a Concilio Tridentino jam definitum. Præsulem amice admonuimus, ut suos Parochos quidem ad assiduam residentiam, pro viribus excitaret, sed abstineret a jure determinando, e quo residentiæ obligatio oriatur: Quale enim hoc sit, Divinum ne, an mere Ecclesiasticum, disputant Theologi, & adhuc sub Judice lis est. Nostris monitis morem gessit Episcopus, e sua Constitutione

tione verba expungens, quæ Nobis displicuerant; sed simul Nobis significavit, sibi innotuisse controversiam, jam pridem inter Theologos exagitatam, sed eam existimasse a Concilio Tridentino decisam *sess. 23. cap. 1. de reform.*, iis verbis: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum Cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre; verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere.... quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt &c.*

3 Ut amico Præsuli plene satisfaceremus, hæc Nos illi reposuimus. Indubitatum est, assiduæ residentiæ onus cunctis animarum Pastoribus incumbere, illudque a Conciliis, & Patribus frequenter inculcari, quod, longa contexta canonum serie, fuse ostendunt Bartholomæus Caranza *opusc. de resid. Episcop. cap. 7.* & Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. disciplin. part. 2. lib. 3. a cap. 30. usque ad 36.*, sed non ita certum est jus, a quo illud promanet; Contendentibus plerisque, residentiam a jure Divino esse Episcopis, & Parochis imperatam; aliis exadverso ejus obligationem ad jus mere Ecclesiasticum referentibus. De hac controversia acriter disceptatum fuit in Concilio Tridentino ante *sess. 6.* sub Paulo III., sed ea vehementius recruduit sub Pio IV. in conventibus habitis, ante *sess. 19. & 23.*, ac tanto studio, in utramque partem versata est, ut plura pro utraque sententia exarata fuerint opuscula, quæ prodierunt Venetiis anno 1562. impressa typis Jordani Ziletti; Cumque dissidentes inter se Patres haudquaquam invicem conciliari potuerint, tandem deliberatum est, ut, novo quidem decreto, cuncti animarum Pastores ad residentiam adigerentur, ac severæ pœnæ contumacibus infligerentur; nihil tamen definiretur de jure, quo iidem continuo, inter suas oves versari tenentur: Quinimmo ita decretum concinnandum, Patres duxere, ut nihil inde alterutri sententiæ detraheretur, quæ omnia enarrantur a Cardinali Pallavicino *in histor. Concil. Trident. lib. 7. cap. 6. lib. 16. cap. 4. lib. 21. cap. 12.* Hanc Tridentini mentem cum perspectam habuerit Pius IV. in allocutione, habita ad Cardinales, & Episcopos kalendis Martii 1564., quæ extat in Actis Consistorialibus, agens de residentia, a Concilio Lateranensi, sub Innocentio III., atque a Tridentino, animarum Pastoribus, novis sanctionibus injuncta, hæc ad rem subdidit: *Licet vero neque in illo, neque in isto Concilio clare definitum sit, an residentia de jure Divino esse censeatur, quod neque etiam nos nunc ex improviso definire audemus.*

4 Non ignoramus, quosdam præstantissimos Doctores contendere, quæstionem, de qua est sermo, etsi clare & expresse definita non fuerit, esse nihilominus virtualiter, & implicite, ut ajunt, a Concilio Tridentino decisam, quod hac argumentatione manifeste confici arbitrantur: Quo quisque jure obligatur ad finem, ad ea pariter obligatur, quæ ad assequendum finem sunt necessaria; Atqui Episcopi, ceterique animarum Recto-

Rectores, juxta Tridentinum, jure Divino obligantur ad pascendum sibi commissum gregem, atque ad pascendum, uti decet, & oportet, est necessaria residentia, quemadmodum idem Tridentinum declarat; Igitur jure Divino iidem ad residentiam obligantur. Sed difficultas est in altera parte secundæ propositionis, quam minorem vocant; Etenim non dixit Tridentinum, non posse oves pascere, qui non resident, *sed qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt*; hæc autem verba commode referri queunt ad animum, cum vere intelligatur gregi suo invigilare, assistere, eumque non deserere, qui etsi absens sit corpore, illius tamen regimini, & tutelæ sedulo excubat animo, juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth.* 11.: *Instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum*; Quamobrem aliquot ex Tridentinis Patribus, qui prædictis decreti verbis obstiterant, metuentes, ne illis controversia decidi, & residentiæ præceptum juri Divino adscribi videretur, eorumdem verborum sensu penitus inspecto, postea acquieverunt, quod pariter refert laudatus Pallavicinus *cit. lib.* 21. *cap.* 12. *num.* 5. Ad hæc docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 5. *in corp.* in qualibet obligatione præcipue spectandum esse obligationis finem; Cum autem finis, propter quem animarum Pastoribus residentia præcipitur, sit spirituale bonum animarum, quibus præsunt, exinde concludit Angelicus, quod si eumdem finem assequi possint in absentia, tunc licite se, a suis ovibus iidem subducere queant. Et profecto si residentiæ præcepto non satisfacit, qui ita inter suas oves versatur, ut animo ab illis absit, nullam gerens earumdem curam; quia tali pacto finem contemnit, propter quem residentia ei imperatur, sicuti sapientissime perpenderunt Patres Concilii Aquilejensis anni 1596. *cap.* 5. *Quod de Episcoporum residentia a sacro Concilio Tridentino, & summorum Pontificum Constitutionibus cautum est, hoc non est intelligendum, ut præsentia assideant, nihil præterea agant, cum ex sacris Canonibus residentia sit accipienda in eum sensum, ut sit laboriosa, non otiosa, id, quod duobus præsertim Tridentinæ Synodi verbis egregie exprimitur, ut pascant, & regant &c.* (*collect. Harduin. tom.* 10. *col.* 1886.): Ob oppositam rationem, censebitur residentiæ præceptum adimplere, qui, etsi a suis ovibus corpus subducat; animo tamen iisdem adest, & finem obtinet, illas pascendi, & regendi, ad quem localis Pastoris præsentia dirigitur.

5 Hanc eamdem S. Thomæ ratiocinationem prosequentes illi Tridentini Patres, qui residentiæ onus, a solo jure Ecclesiastico impositum affirmabant, adhuc clarius eam expoliverunt, atque exemplo illustrarunt, apud eumdem Pallavicinum *lib.* 16. *cap.* 4. *num.* 15.: Contingit aliquando, ajebant, adeo exiguam esse dioecesim, cui Episcopus præest, tamque angustis limitibus coarctari, ut a loco suæ dioecesi finitimo, melius ipse, & commodius suas oves pascere, & regere queat, quam possit alius residens in amplissimæ dioecesis centro; si itaque in residentiæ obligatione, juxta doctrinam Angelici, spectandus est obligationis finis, non potest dici, quod

quod residentiæ præcepto non obtemperet, qui in prædicto loco degit, unde pusillo suo gregi æque imminere, ac prospicere potest, ac alter, qui in amplissimæ suæ dioecesis præcipua urbe commoratur.

6 Hæc nos amico Præsuli scripsimus, eo dumtaxat consilio, ut sibi persuasum haberet, non esse a Tridentino definitam quæstionem, de qua loquimur, sicuti ipse opinabatur, non autem, ut illum distraheremus a sententia, quæ residentiæ obligationem jure naturali, & Divino, animarum Pastoribus injunctam defendit: ultro enim fatemur, hanc sententiam communiorem esse, eique fere omnes calculum adjecisse, qui post Tridentinum scripserunt, tam Theologos, quam Canonistas, inter quos Sotus *lib.* 10. *de justitia quæst.* 3. *art.* 1. Bellarminus *epist. ad Theanensem Episcopum nepotem suum*, post editionem Coloniensem an. 1619. aliasque rursum vulgata, *post Acta Legationis Helveticæ Cardinalis Passionei*, Vasquez *opusc. de Benefic. cap.* 4. *§.* 2. *num.* 121. Lessius *lib.* 2. *de just. & jur. cap.* 34. *num.* 153. Azorius *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *quæst.* 1. Caranza *cit. tract. de resid. Episcop. cap.* 2. Navarrus *manual. cap.* 25. *num.* 121. Gonzalez *in cap. Relatum, de Cleric. non residen. num.* 6. *& seqq.* Fagnanus *in cap. Ex parte, eod. tit. num.* 21. *& seqq.* Zoesius *ad eumd. tit. num.* 2. Zypeus *num.* 7. Piringh *num.* 11. aliique innumeri.

CAPUT II.

Iterum de cavendis quoad quæstiones nondum definitas, ubi, de ea, an Clerici Beneficiarii sint domini, vel administratores fructuum suorum Beneficiorum.

1 Minus Nobis arrisit, quod in alia offendimus Synodo, ubi, illata mentione gravis obligationis, quam habent Clerici Beneficiarii, Beneficiorum quæ possident fructus, suæ honestæ, decentique sustentationi superfluos, erogandi in pauperes, aliasve pias causas, ejusmodi obligationis hæc ibidem afferebatur ratio, nimirum, *quia Clerici Beneficiarii; non sunt prædictorum fructuum domini, sed meri dispensatores*: quamquam enim commendaverimus consilium Episcopi, renovandi, seu verius inculcandi observationem præcepti, quo singuli obstringuntur Beneficiarii, nentiquam tamen visa est approbanda adjecta præcepti ratio, qua videbatur assumi, quasi decisa controversia, etiamnum inter Doctores agitata, de qua statim.

2 Quidquid sit, an, juxta priorum Ecclesiæ sæculorum disciplinam, Ecclesiasticis Beneficiis gaudere possent, quibus opulentum suppetebat patrimonium, quod negare videntur Hieronymus *epist. ad Nepotianum*, Julianus Pomerius *de vit. contemplat. lib.* 2. *cap.* 9. aliique Patres, congesti a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 4. certum est, hac nostra tempestate, etiam Clericis, divitiis affluentibus Ecclesiastica Bene-

Beneficia conferri: neque est, qui dubitet, quin iidem verum dominium habeant redituum, quos ex proprio percipiunt patrimonio; in quorum proinde mala distributione, aut etiam pravo usu, possunt utique contra alias virtutes, perinde ac Laici, non vero contra strictam justitiam peccare.

3 Certum pariter est, ante factam divisionem Bonorum Ecclesiasticorum, debuisse Episcopum, ad quem pertinebat eorumdem administratio, partem singulis assignatam fideliter elargiri, nec potuisse, absque violatione justitiæ commutativæ, pauperes fraudare ea quarta parte proventuum, quæ, juxta ejus ævi disciplinam, erat pauperum indigentiis sublevandis destinata; quod quidem onus ex eadem profluens justitiæ virtute, iis in locis, in quibus nondum facta est prædicta divisio, etiamnum incumbit Episcopis, Abbatibus, aliisve Beneficiariis, quorum Ecclesiasticis reditibus sunt illi admixti, pauperibus, ac ecclesiæ fabricæ, juxta priscam institutionem, attributi; ex quibus propterea si aliquid sibi usurpent, sunt injusti rei alienæ detentores, & tenentur ad restitutionem.

4 Certum denique est, etiam posita Ecclesiasticorum Bonorum divisione, & assignata jampridem pauperibus quarta parte fundorum, ad Ecclesiam pertinentium, ex quibus, putant Doctores, erecta, & dotata fuisse hospitalia, aliaque instituta opera pia, ad eorumdem pauperum commodum, adhuc nihilominus teneri Clericos Beneficiarios, reditus, quos ultra sui honestam sustentationem, ab ecclesia percipiunt, distribuere in pauperes, aliave pia opera erogare, nec posse, absque gravi peccato, in convivia, ludos, venationes, & similes profanos usus impendere, aut consanguineis elargiri, nisi tanquam pauperibus, si vere pauperes sint, & tunc, ut minus egeant, non ut ditescant.

5 Hanc obligationem omnes Ecclesiæ Canones, aut imponunt, aut omnibus impositam agnoscunt, qui Ecclesiæ militant stipendiis: Canon 37. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 18.) inter Apostolicos, decernit: *Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, & eas administret, tanquam Deo intuente. Non liceat autem ex eis aliquid sibi vendicare, vel propriis cognatis, quæ Dei sunt largiri. Sin autem sunt pauperes, ut pauperibus suppeditet: sed non eorum prætextu, vendat, quæ sunt Ecclesiæ*; huic innumeri consentiunt canones collecti a Gratiano, XII., *quæst.* 1., aliique, quos profert Theophillus Raynaudus *in opusc.*, cui titulus: *Mala e Bonis Ecclesiæ*, *num.* 12. *opr. tom.* 12. Et ne quis hasce Ecclesiæ sanctiones ad solum tempus referri credat, quo nondum facta erat prædiorum, aliorumque fundorum, ad ecclesias spectantium, divisio, audiat Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 1. *de reform.*, ubi postquam Episcopos monuit, ut modesta supellectili, mensa, ac frugali victu sint contenti, iisdem interdicit, *Ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis, uti pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa,*

immo

immo quam maxime potest, eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum; unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica, tam Secularia, quam Regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observare, sed & ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit. Scimus utique Magistrum Lorcam hunc Tridentini locum intellexisse, non de Beneficiorum fructibus, seu eorumdem portione, Ecclesiæ Prælatis, aliisque Clericis attributa, sed de Bonis immobilibus Mensæ Episcopalis, aliorumque Beneficiorum, quorum dominium est penes Ecclesiam. At ipsamet allegata Tridentini verba turpiter deceptum Lorcam evincunt: etenim Tridentinum loquitur de illis Bonis, quibus fas est Beneficiariis sublevare suorum consanguineorum, si qua vere premantur, inopiam; nemo autem dicet unquam posse in istos conferri Bona immobilia Præbendarum, quemadmodum scite ponderat Silvius *in 2. 2. D. Thom. quæst. 185. art. 7. conclus. 4.* Quocirca nullus omnino Doctor, præter unicum Lorcam, ausus fuit unquam eximere Beneficiarios, a gravi obligatione, distribuendi reditus Ecclesiasticos, suæ honestæ sustentationi superfluos, in pauperes, aliave pia, & religiosa opera, quod eruditissimus Raynaudus, quo fortasse nullus accuratius, Doctorum placita hac de re perquisierat, testatum reliquit, *cit. loc.* inquiens: *Denique nemo plane Doctorum dissentit, sive inter Theologos scholasticos, sive morales, sive inter Jurisperitos, itaut quamvis jampridem lites, & dissidia efferbuerint inter Doctores, quoad dominium fructuum superfluorum, sit ne penes Beneficiarios, an penes alios, tamen quoad peccatum grave in dispensatione superfluorum aliter, quam ad pios usus, nemo plane, plane inquam nemo dissentiat.*

6 Hæc, ut diximus, certissima sunt; verum, quod modo a Raynaudo audivimus, acriter decertatur de titulo, seu causa, e qua prædicta gravis oriatur obligatio: plerique, præcipue ex antiquioribus, eam oriri arbitrantur ex stricta justitia: docent siquidem, Clericos meros esse administratores, non autem dominos Ecclesiasticorum proventuum, qui honestæ ipsorum sustentationi supersunt; ac proinde eos impendentes in usus profanos, tanquam reos violatæ justitiæ, obligant ad restitutionem, aut ecclesiæ, aut pauperibus faciendam; idemque restitutionis onus imponunt lusoribus, consanguineis, ceterisque pecuniam a Clericis recipientibus, quam certo sciunt ex Ecclesiastico Beneficio illis obvenisse. Ita, præter antiquiores, sentiunt Navarrus *de Ecclesiast. redit. quæst. 1. monit. 21. num. 1.*, Azor. *instit. par. 1. lib. 7. cap. 8. §. Prima igitur, & §. Quod attinet*, Comitolus *respons. moral. lib. 1. quæst. 70. & 71.* Moneta *de distribut. part. 3. quæst. 1. num. 14.*, Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. de sacram. Ord. lib. 2. regul. 9. & regul.* 10. Genettus *Theolog. moral. tom. 2. tract. 1. de Benefic. cap.* 11. Continuator *prælect. Honorati Tournely, tract. de Benefic. cap. 4. art. 3. conclus.* 1., Cardinalis Capisucchius *in suis controvers. Theolog.*

controv. 30. *per tot.*, sed speciatim *§.* 5. *& seqq.* quorum opinioni præcipuum fundamentum præbent, cum Canones asserentes, Bona Ecclesiastica, esse *patrimonium Christi*, sicuti habetur *in cap. Cum secundum*, *de Praben. & Dignit. Res Ecclesia*, *& patrimonium pauperum*, uti dicitur *in can. final.* 16. *quæst.* 1. tum Ecclesiæ Patres, qui furti, & rapinæ reos faciunt Clericos, expendentes reditus Ecclesiasticos in profanos usus, inter quos Hieronymus *in cap.* 3. *Isaia*, ubi ait: *Rapina pauperum in domibus Sacerdotum, qui Ecclesia opes sibi thesaurizant, & in deliciis abutuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur, & sibi reservant, vel propinquis distribuunt, & aliorum inopiam, suas, vel suorum divitias faciunt*: Bernardus *in epist. ad Falcon. Canonic. Lugd.*: *Quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altari retines; tuum non est, rapina est, sacrilegium est*, aliique relati a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *a cap.* 26. *usque ad* 33.

7 Alii exadverso, attribuentes Clericis verum dominium, etiam superfluorum redituum, quos ab Ecclesia percipiunt, existimant, gravem obligationem illos erogandi in pauperes, aliisve piis operibus applicandi, non oriri ex stricta justitia, sed vel ex lege charitatis, & misericordiæ, Clericos Beneficiarios, præ aliis adstringente; vel cum Cardinali de Lugo *de justit. & jur. tom.* 1. *disp.* 4. *num.* 16. ex virtute religionis; vel cum Lessio *lib.* 2. *de just. & jur. cap.* 4. *num.* 47. & Haunoldo *de justit. & jur. tom.* 1. *tract.* 4. *num.* 82. ex positivo præcepto Ecclesiæ; quamobrem prædictos reditus elargientes consanguineis, aliave ratione dissipantes, a gravi quidem culpa non excusant, sed a restitutionis onere absoluunt. Hanc sententiam, inter ceteros, propugnant Bannez 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 6. Dominicus Soto *de just. & jur. lib.* 10. *quæst.* 4. *art.* 3. Silvius *in* 2. 2. D. Thomæ *quæst.* 185. *art.* 7. *conclus.* 4. Molina *tract.* 2. *de just. & jur. disp.* 143. Vasquez *de reditib. cap.* 1. *§.* 2. *dub.* 1. Covarr. *in cap. Cum officiis*, *de testam. num.* 7. Sarmiento *de reditib. Eccles. part.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. Marsilius *eod. tract. part.* 2. *cap.* 1. 15. *&* 35. Gonzalez *in cap. Si quis sane*, *de peculio Clericorum*, *a num.* 6. *usque ad fin.* Fagnanus *in eod. cap. a num.* 1. *usque ad* 6. Barbosa *jur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 17. aliique ab his allegati, qui suam opinionem duobus potissimum sustentant argumentis: Primum desumunt ex Beneficiorum origine, quod in hunc modum exponunt: cum Ecclesiæ proventus, inquiunt, in communi administrabantur, & quarta illorum pars, statis temporibus, in Clericos, distribuebatur Ecclesiæ obsequiis addictos, nemo facile credet, alterum ex his evenisse, nimirum, vel singulos Clericos adeo exiguam redituum portionem, ubique locorum, atque e qualibet ecclesia participasse, quæ tantum necessariam sustentationem iisdem sufficeret; vel, si aliquid ultra sui honestam sustentationem perciperent, istius portionis dominium non fuisse penes illos, quibus ceteroquin dabatur, in pretium, & mercedem laboris; jam vero, pergunt, cum post factam Bonorum divisionem, quartæ parti, inter Clericos olim dividendæ,

dæ, subrogatæ sint Præbendæ, & subrogatum induat naturam ejus, cui subrogatur, necessario inde consequi videtur, ut una cum possessione Præbendæ, omnium ejusdem Præbendæ fructuum dominium Beneficiarii consequantur.

8 Alterum argumentum eidem opinioni suppeditat Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 1. & *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.*, quibus in locis decernit, ut Beneficiarii, qui e Beneficii loco, sine legitima causa diu absunt, aut Fidei professionem, intra præscriptum tempus emittere negligunt, suorum Beneficiorum fructus *non faciant suos*; hinc enim, per argumentum a contrario, infertur, quod si in loco Beneficii resideant, & Fidei professionem, debito tempore, emittant, eosdem fructus *faciant suos*: facere autem *fructus suos* idem omnino esse, ac eorumdem dominium acquirere, patet ex *cap. unic. de Clericis non residen. in* 6., ubi Bonifacius VIII. loquens de distributionibus quotidianis, iis dumtaxat erogandis, qui Divinis intersunt, ait: *Qui vero aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit .... rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eos suos.*

9 Neque hujus sententiæ Patroni aliquid roboris inesse putant argumentis in contrarium allatis: ad primum enim reponunt, Bona Ecclesiastica recte dici *Patrimonium Christi*, quia scilicet Christi intuitu, ejusque amore sunt in Ecclesiam collata: nuncupantur etiam *Res Ecclesiæ*, quia Beneficialium fundorum dominium, penes Ecclesiam est: ac denique appellantur *Patrimonium pauperum*, tum quia Clericis dantur, qui solis Ecclesiæ stipendiis olim victitabant, eorumque plerique etiamnum, præter id, quod ab Ecclesia percipiunt, aliud non habent, unde valeant sustentari; tum quia singuli Beneficiarii gravi obstringuntur præcepto, elargiendi pauperibus quidquid, ultra propriam sustentationem, ex Ecclesiæ Bonis acquirunt. Ad allegata autem Patrum testimonia, eos ita loquutos, respondent, oratoria quadam exaggeratione, qua etiam in divites laicos, pauperum indigentiis non subvenientes, interdum invehi consueverunt: Hieronymus enim, relatus a Gratiano, *sub initium distinctionis* 42., ait: *Aliena rapere convincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur*: & Ambrosius, seu quicumque sit Auctor *sermonis* 81., qui inter Ambrosii opera circumfertur, relatus *in can. Sicut, dist.* 47. omnes divitiis affluentes ita alloquitur: *Quis tam injustus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta, suum non usum, sed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minus est criminis habenti tollere, quam, cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis, miserorum redemptio est, & absolutio, quam tu in terram defodis.*

10 Porro tam Auctores primæ, quam secundæ sententiæ, sibi suffragari, contendunt, Angelicum Doctorem. Duplici in loco S. Doctor hanc versavit quæstionem, in Quodlibetis nimirum, & in Summa: In Quodlibetis, quæ circa annum 1257. ab eo scripta, testantur Echard *de Scriptoribus Ord. S. Dominici, tom.* 1. *pag.* 272., & Touron *in vita S. Thomæ pag.* 177.

pag. 177. aperte adhæret posteriori sententiæ : Etenim Quodlibeto 6. *quæst.* 7. *art.* 12. *ad* 3. hæc habet : *Aliter dicendum est de illis Ecclesiasticis Bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus Ministrorum, sicuti sunt Bona hospitalium, & aliorum hujusmodi, & aliter de illis Bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus Ministrorum, sicuti sunt Præbendæ Clericorum, & alia hujusmodi; nam in primis Bonis peccatum committitur, non solum ex abusu, sed etiam ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos usus assumit, quod est alterius: & ideo tenetur ad restitutionem, tanquam defraudator rei alienæ. In secundis vero Bonis non committitur peccatum, nisi per abusum, sicut & de Bonis patrimonialibus dictum est: unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendam.*

11 Post exarata Quodlibeta, suadente Clemente IV., qui die 5. Februarii 1265. fuerat Pontifex renuntiatus, operam dare cœpit Angelicus suæ conscribendæ Summæ Theologicæ, & Secundam Secundæ, circa annum 1269. absolvit, uti prosequuntur Echard. *cit. loc.*, & Touron *pag.* 236. In hoc autem postremo opere, nempe 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. sententiam retractasse, quam in Quodlibetis docuerat, contendunt plerique, ex iis, qui primam opinionem propugnant: verum, ut ingenue loquamur, in hoc ipso Theologicæ Summæ loco, quem isti Doctores sibi favere ajunt, videtur Angelicus doctrinam confirmare, quam in citato Quodlibeto 6. tradiderat: præmissa siquidem distinctione Bonorum, & differens de Ecclesiasticis proventibus, Episcopi sustentationi assignatis, inquit: *De his autem, quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de Bonis propriis*; nihilominus tamen, quia hic S. Thomas non ita perspicue, sicuti alias solet, mentem suam explicuit, ideo Genettus, ne sibi contrarium fateatur Angelicum, cujus doctrinæ est addictissimus, de ejusdem, hac in re sententia, ita *cit. loc.* concludit: *Licet autem Angelicus Doctor singulari quadam perspicuitate mentem suam ut plurimum aperire soleat, nullumque relinquat de veritate opinionis, & mentis suæ dubitandi locum; fatendum tamen, illum, in hac quæstione resolvenda, verbis ita in speciem ambiguis usum esse, ut etiamsi insigniores illius discipuli significaverint, docuerintque, quod juxta ejusdem Sancti Doctoris mentem, Beneficiati non possunt esse domini redituum Beneficiorum suorum, attamen nonnulli reperti sunt, qui contrario plane modo illius mentem interpretati sunt, & fundamentum suæ sententiæ hauserunt ex Quodlibeto sexto.*

12 Aliud suæ opinioni præsidium comparare studuit Natalis Alexander, ab auctoritate S. Caroli Borromæi, in cujus Concilio Mediolanensi I. definitum affirmat, Beneficiarios non esse dominos Ecclesiasticorum redituum, qui suæ honestæ sustentationi supersunt, eosque in profanos usus impendentes, ad restitutionem ab eodem adactos. Verum nos, qui nullius partis studio abrepti sumus, nihil ejusmodi a S. Carolo decisum comperimus: Etenim in primo Concilio Provinciali Mediolanensi, ad restitutionem

nem obligantur Beneficiarii, non satisfacientes oneribus, suis Beneficiis impositis, quique reditus ad certos usus, puta ad templorum ornatum, vel ad dotandas Virgines, a Fundatore designatos, sibi usurpant, aut, propria auctoritate, in alios vertunt usus, de quibus decernitur (*Act. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 39.*): *Si facere omiserint, sed eos fructus sibi vindicare, vel ad alios transferre ausi fuerint, vel in quem debent usum non impenderint, se ex sacris Canonibus, & sanctorum Patrum sententia, sacrilegii reos esse intelligant, & eorum omnium necessaria restitutione teneri, neque ulla omnino, etiam immemorabili consuetudine excusari.* Sermonem postea instituit Concilium de Ecclesiasticis proventibus, quos interdum Beneficiarii uberius percipiunt, quam ad vitam honeste traducendam, propria cujuslibet requirat conditio; & de hisce, eosdem Beneficiarios in hunc modum alloquitur: *Dubitare non debent ad eum finem hanc copiam illis esse attributam, ut praeter ea, quae ad vitam, & cultum eorum satis essent, suppeterent etiam, quibus Divini cultus ornatus, & splendor conservaretur, & pauperum inopia, atque indigentiae sublevarentur;* Monet deinde, ac per viscera misericordiae Jesu Christi, obtestatur Clericos, quibus annui reditus redundant, ne hisce abutantur, in augendis consanguineis, aut in nutrienda vanitate, & luxu fovendo, sed ut memores propriae obligationis, illos pauperibus distribuant, nulla tamen facta mentione justitiae, immo potius sola indicata lege Charitatis, qua ad id faciendum obstringantur: ait quippe: *Ex eo vero quod superest, si necessaria pauperibus alimenta denegarint, intelligant, se quos non paverint occidisse, atque ob violatam sanctissimae Charitatis legem, mortale peccatum commisisse, quo sibi iram in die irae thesaurizarunt.*

13 Quod tamen a S. Carolo decisum negamus, ultro concedimus, in nonnullis Dioecesanis, aliorum Episcoporum Synodis affirmari, & veluti certum assumi: In Synodo quippe Nonantulana, anno 1688. habita a Cardinali de Angelis legimus, *Superfluos Ecclesiae reditus in pios usus expendant, memores, illorum non esse dominos, sed tantum commendatarios, & administratores*; & in Synodo Veliterna, habita a Cardinali Cybo, anno 1698. *Quicumque reditus Ecclesiasticos possident, noverint, res Ecclesiae nihil aliud esse, quam vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, eorumque propterea ministros se esse, non dominos, ut quod illis superest, in pauperum necessitatibus erogent.* Licet autem Nos ejusmodi Episcoporum effata haud quaquam reprehendamus, cum liberum illis fuerit, sententiam amplecti, quam innumeri Theologi laudabiliter propugnant, & tutiorem esse, atque in praxi consulendam, etiam alii, qui pro contraria stant, Doctores fatentur, inter quos Lessius *de just. & jur. lib. 2. cap. 4. num. 42.* & Duvallius *2. 2. Div. Thom. p. 2. tract. de Charitate, & eleemosyna, q. 8. art. 6.*; Attamen consultius existimamus, ut Episcopus in Synodo abstineat a quaestione decidenda, suoque calculo adjiciendo alteri ex controversis, inter Catholicos opinionibus; In hoc autem proposito nos obfirmant Patres Concilii Tridentini; scimus etenim, enuntiatum decretum *sess. 25. cap. 1. de re-*

de reform., quo interdicitur Episcopis, ne, ex reditibus Ecclesiæ, consanguineos, familiaresque suos augere studeant, ita prius fuisse efformatum, ut ejusmodi prohibitionis, hæc ibidem adduceretur ratio, videlicet, quia *Ecclesiasticorum proventuum dispensatores tantum sunt*, & tamen hæc postrema verba, in generali Congregatione, habita die 23. Novembris 1563., visa sunt Patribus expungenda, & reipsa expuncta sunt; quoniam Cardinalis a Lotharingia, Archiepiscopus Remensis, Petrus Guerrerus, Archiepiscopus Granatensis, aliique Præsules illis intercessere, ne detrimentum afferrent sententiæ, ut ipsi ajebant valde communi, quæ Ecclesiasticorum, etiam superfluorum proventuum dominium Beneficiariis attribuit. Rem totidem fere verbis narrat Cardinalis Pallavicinus *hist. Concil. Trident. lib.* 24. *cap.* 3. *num.* 4., neque inficiatur Paulus Sarpi *ejusdem Concil. hist. lib.* 8., quamvis, ut indulgeat suo genio, aut impugnandi, aut saltem obscurandi veritatem, decreto obstitisse asserat, non Cardinalem a Lotharingia, neque Archiepiscopum Guerrerum, sed Episcopum Sulmonensem; quod tamen falsum esse fatetur etiam modernus Auctor, qui Sarpi historiam in Gallicum sermonem vertit; eodemque, quo Sarpus, infectus veneno, lividis notis asperfit, uti legere est *tom.* 2. *pag.* 724. *num.*22. Quocirca, si Concilii Tridentini Patres noluerunt quæstionem attingere, inter Catholicos exagitatam, jure meritoque Nos consulendum duximus Episcopis, ne illam in suis Synodis definiant, aut tanquam definitam assumant.

14 Urgeant ipsi, & inculcent suis Clericis, ex Ecclesiæ stipendiis victitantibus gravem obligationem, quam habent, elargiendi pauperibus, aliisve piis usibus applicandi, sibi redundantes Ecclesiasticos reditus, sed adhuc latentem hujus obligationis originem non investigent; ut enim ajebat Cardinalis Bellarminus in epistola ad Theanensem Episcopum nepotem suum, *controv.* 8. *& ult.* parum refert determinare, unde illud proveniat gravis obligationis vinculum, quo ceteroquin omnes Beneficiarios obstringi, indubitanter scimus: *Non disputo* (inquit Bellarminus) *quæstionem illam, an Prælati sint vere domini redituum Ecclesiasticorum, & an teneantur restituere, quæ male expenderunt. Parum enim refert, utrum Prælatus damnetur ad inferos, quia peccavit contra justitiam, an quia peccavit contra Charitatem, non bene distribuendo facultates suas. Solum quæro, in quos usus debeat expendere suas Ecclesiasticas facultates, ut non amittat vitam æternam.*

CAPUT

CAPUT III.

Regula in praecedentibus Capp. tradita limitatur.

1 Accidit interdum, rem aliquam in quæstionem adduci, nondum ab Ecclesia definitam, & nihilominus integrum esse Episcopo, aliquid de illa decernere, citra violationem regulæ, quam modo tradidimus; Etenim aliquando totius controversiæ cardo unice vertitur circa jus commune, quo solum inspecto, disputant Theologi, utrum aliquid fieri liceat, necne, ceterum nullus eorum abjudicat Episcopo potestatem, illud, suo peculiari statuto inhibendi, quod plerique contendunt, esse a jure communi permissum. Rem pandunt, quæ subnectimus, exempla. Percurrenti Dioecesanam Synodum Neapolitanam, celebratam a Cardinali Pignatello, poterit, primo aspectu, decisa videri controversia, magnis animorum motibus, inter Doctores agitata, de qua Nos egimus *in nostra Notific.* 15. *num.* 20. *& seqq.*; In ea quippe Synodo *part.* 1. *cap.* 9. *num.* 4., sancitum legitur, Ecclesiastici jejunii sanctitatem ab iis quoque servandam, quibus, valetudinis causa, esus carnium, in Quadragesima, aliisque esurialibus feriis, indulgetur, quod tamen apud Theologos est in quæstione positum: verum, re sedulo examinata, controversiæ decisionem, ex ejusdem Synodi verbis minime inferri, animadvertimus: in ea siquidem non dicitur, Ecclesiasticum jejunium cum carnium esu rite componi, quod plures negarunt Theologi, qui res morales, per analogiam ad physicas explicantes, sibi animo finxerunt Ecclesiasticum jejunium, instar compositi physici, quod destrui necesse est, si vel una corruat ex partibus, ejusdem essentiam constituentibus; sed, abstrahendo ab hac quæstione, jejunium, etsi non integre, ac sicuti ab Ecclesia præcipitur, suo tamen modo, servare, in ea Synodo jubentur, quos a carnibus abstinere ægra valetudo non permittit; quod & ab aliis Dioecesanis Synodis, Lucana videlicet, Adiacensi, & Aleriensi, sanctissime constitutum, ibidem asseritur; in quarum præsidium adduci etiam potuissent Acta Ecclesiæ Tarantasiensis, edita ab Anastasio Germonio, ejusdem urbis Archiepiscopo, in sua Dioecesana Synodo, ubi *ad tit. de observat. jejun. lib.* 3. *cap.* 2. hæc habentur: *Nos autem, qui dispensantem huc solum spectare intelligimus, ut quantum fieri potest a male affectis corporibus pericula, ex noxiorum ciborum usu imminentia avertantur, non videmus, cur dispensatus (quamvis carnes edere licite possit), ab hoc tamen saluberrimo Ecclesiæ præcepto excusari possit, immo cum ex robustiore alimento valentior factus, facilius jejunaturus præsumatur, nihil obstare putamus, quin & ipse, sicuti ceteri Christiani, tempore jejunii semel tantum in die, horaque ab Ecclesia præscripta, cibum sumere debeat, cum & inter celeberrimos Theologos non desint, qui se idem sentire scriptis mandaverint.* Neque vero quempiam inficiari arbitramur,

tramur, posse Episcopum ad unicam saltem comestionem præcepto obstringere, quos adversa valetudo ab alia jejunii parte, quæ est abstinentia a carnibus, absolvit; præsertim cum summi Pontifices Clemens XI., Innocentius XIII., & Benedictus XIII. in edictis, quæ tanquam Episcopi Romani, per Cardinalem suum in Urbe Vicarium super observatione quadragesimalis jejunii, singulis annis, ut moris est, promulgarunt, idipsum Romæ fieri præceperint; ad quæ edicta allusit laudatus Cardinalis Pignatellus, præfatam Synodalem Constitutionem ita exorditus: *Quia vero Apostolicæ Sedis, magisterio Spiritus Sancti edoctæ, præceptionibus, & institutis saluberrimis admonemur &c.* Sed supervacaneum est, de hac re pluribus disserere, quoniam Nos, postquam supremum Petri solium conscendimus, sinentes, Theologos in suis speculationibus tempus terere, Ecclesiastici jejunii, hominum intemperantia, satiscentem disciplinam, quantum fert conditio temporum, pro viribus sustentare curavimus, injungentes Episcopis, ne ulli permittant diebus Quadragesimæ, valetudinis causa, carnibus vesci, nisi adjecta lege religiose servandi alteram jejunii partem, quæ consistit in unica comestione, quod patet ex nostris Apostolicis litteris, quæ extant in tomo primo nostri Bullarii, & sunt 19. 27. 56. 99.

2 Simile judicium ferendum est, de aliis Synodalibus Constitutionibus, quibus severe interdicitur, ne Dominicis, aliisque festis diebus, exerceantur negotiationes, neve fiant publicæ nundinæ, sive annuæ, sive hebdomadariæ, quemadmodum non solum cautum reperimus in Synodo Provinciali Cameracensi II. *tit.* 4. *cap.* 2.; & Mechliniensi I. *tit. de festis*, *cap.*3., verum etiam, teste Van-Espen *J. E. U. par.*2. *tit.*17. *cap.*4. *num.*15. & 16., statutum legitur, in aliis pluribus Synodis Diœcesanis Belgii, nimirum Boscoducensi *tit.*12. *cap.*2., Tornacensi anni 1643. *tit.*3. *cap.*7., & Iprensi anni 1609. *tit.*6. *cap.*1., quibus ex Italicis addimus Synodum Lauretanam, habitam a Cardinali Roma anno 1626., Senogalliensem, habitam a Cardinali Antonio Barberino 1627., Sutrinam, celebratam a Cardinali Julio Spinola 1671., Farfensem, coactam a Cardinali Carolo Barberino 1684., Cesenatensem, habitam a Cardinali Denhoff 1693., aliasque non paucas. Etenim quamquam plures reperiantur, nimium fortasse benigni Theologi, qui negotiationem, etiam si publice, & cum strepitu exerceatur, non accensendam, opinentur, operibus servilibus, festis diebus vetitis, atque aliquot præterea ex iis, cum inficiari nequeant, nundinas, seu mercatus, ne Deo sacratis diebus fiant, expresse saltem prohiberi *in cap.* 1. *de feriis*, huic tamen præcepto derogatum afferant, per contrariam consuetudinem, uti videre est apud Cajetanum *in Summ. V. in festo prohibita*, Silvestrum *in Summ. V. negotium* §. 2. Navarrum *manual. cap.*13. *num.*8., & Layman *Theolog. moral. lib.*4. *tract.*7. *cap.*2. *num.*6. *versic. dico octavo*; Nihilominus nullus unquam ausus fuit negare Episcopo potestatem, ejusmodi consuetudinem abrogandi, suaque peculiari sanctione, inter-

interdicendi, ne prædicti profani actus, per quos certe Fideles summopere distrahuntur a Divinis, exerceantur diebus festis, quod bene observant Ventrigl. *in prax. rer. Eccles. tom.* 1. *annot.* 16. *§.* 1. *num.* 19., Zaul. *ad Stat. Favent. tom.* 1. *lib.* 7. *observat. ad rubric.* 2. *num.* 24., Nicol. *in prax. Canonic. tom.* 1. *litt. C §.* 1. *num* 44.

3 Quamobrem Episcopus removens a diebus, Dei cultui specialiter deputatis, aut solemnes nundinas, aut etiam hebdomadarias, nullam definit quæstionem, inter Theologos controversam, sed suo muneri indubitanter adnexam auctoritatem exerit, ad tuendam dierum festorum sanctitatem, quæ per prædictos actus profanatur. De hac materia uberrime a Nobis tractatum est, in nostris Apostolicis litteris, ad Ordinarios ditionis Ecclesiasticæ datis 5. Novembris 1745., impressis in tomo primo nostri Bullarii 144. in ordine, in quibus præmissa distinctione nundinarum annuarum, ab hebdomadariis, quas *mercatum* vocant, mercatum diebus festis haberi omnino prohibuimus, annuas vero nundinas, non tam permittendas, quam, ad evitanda populorum incommoda, ex quadam conniventia, tolerandas duximus, modo non exerceantur iis matutinis, & vespertinis horis, quibus Divina Officia in ecclesiis celebrantur, quod in iisdem litteris copiosius explicatur.

CAPUT IV.

Præcipue abstinendum a definiendis quæstionibus, respicientibus Sacramenta: ubi de intentione Ministri requisita ad validitatem Sacramenti.

1 Audivimus a Fagnano, illas potissimum quæstiones in particularibus Synodis, esse relinquendas intactas, quæ circa Sacramenta versantur; Quoniam autem impossibile foret, eas omnes hic recensere, nonnullas delibabimus, quæ frequentius occurrunt.

2 Utque, id ordinatim conficiamus, a quæstione exordimur, omnia Sacramenta complectente, alias subinde indicaturi ad singula pertinentes. Quæstio est inter Theologos, sæpius a Parochis refricari solita, an, & qualis intentio sit necessaria in Ministro, ut validum Sacramentum conficiat. Aliquam intentionem, saltem faciendi, quod facit Ecclesia, in eo requiri, Fidei dogma est: Etenim Eugenius IV. in suo decreto, post Concilium Florentinum, (*tom.* 9. *collect. Harduin. col.* 438.) septem novæ Legis Sacramentis singulatim enumeratis, ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri, conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia*; & Concilium Tridentinum *sess.* 7. *can.* 11. contrarium sentientes anathemate perstrinxit: *Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi, quod facit Ecclesia; anathema sit.*

3 Nec vero pauca, nec levia sunt rationum momenta, quibus hoc Fidei dogma fulcitur: Nam in primis Christus Dominus, Sacramentorum novæ Legis Auctor, & Institutor, eorumdem administrationem esse voluit actionem humanam; Actio autem humana esse non potest, nisi sit libera, nec libera, nisi fiat ex rationis judicio, & cum intentione voluntatis. Præterea actio Sacramentalis referri potest ad varios fines: infans quippe potest e. g. aqua ablui, vel ad munditiem corporis, vel ad sanitatem; quamobrem, ut ablutio sit Sacramentalis, necesse est, ut ad finem Baptismi determinetur, per intentionem abluentis. Demum, ut Sacramentum valide conferatur, qui illud administrat, gerere se debet, ut Christi, & Ecclesiæ Ministrum, ad quod profecto necessarium est, ut illud animo intendat, quod Christus instituit, aut facit Ecclesia.

4 Ex his porro, quæ late exornant Theologi, præcipue Gregorius de Valentia *tom.4. commentarior. Theologicor. disput.3. quæst. 5. punct. 3.* colligitur, eum, qui jocose ac scurriliter Sacramenti ritum celebrat, Sacramentum non conficere, neque valide administrare. Is quippe animum illudendi sibi adesse ostendit, non vero ponendi religiosam actionem, a Christo Domino institutam, ejusque virtute sacratam: quare Lutheri, & Calvini error, Sacramenta, per jocum administrata, nihilominus rata esse, asserentium, primo confixus est a Leone X. anno 1520., cum inter ceteras, hanc quoque Lutheri propositionem proscripsit: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus*; & deinde expresse damnatus a Concilio Tridentino, cum *cit. sess.7.* tum *sess.* 14. *cap. 6. & can. 9. de sacrament. Poenit.*

5 Nec quemquam movere debet, quod Socrates *lib.1.hist. Eccles.cap.15.*, Sozomenus *lib.2. cap.17.*, aliique ex Rufino scribunt, de Alexandro Patriarcha Alexandrino; ei nempe, aliisque Episcopis ad Concilium congregatis, ratum fuisse, ac validum Baptisma, ab Athanasio, nondum ex puerili ætate emerso cum sociis ludente, collatum: primo enim, uti Nos animadvertimus *Notificat.8.*, multi Auctores factum illud, non modo revocant in dubium, sed plane inficiantur: Quoniam, si Hieronymi Chronico fidem adhibeamus, Alexander ad Sedem Alexandrinam non est evectus, ante annum 321., & Athanasius, eodem Sozomeno referente, anno 325. Concilio Nicæno, jam Diaconus, interfuit, atque insequenti anno, Alexandro vita functo successit; Quocirca explicari non potest, quomodo puer luserit, Ecclesiam Alexandrinam regente Alexandro; & quamvis Alexandrum anno 313. Episcopum inauguratum dicamus, uti tradunt Pagius *ad an.311. num.25.*, & PP. Mauro-Benedictini *in vit. Athanas.* (*tom. 1. oper. part. 1. pag.* 111.) tunc tamen Athanasium suæ ætatis annum duodevigesimum egisse oportuit: quoniam annorum saltem triginta, prædicto anno 326. Alexandrinum Episcopum eumdem renuntiatum, fere communiter Eruditi consentiunt: nunquam enim ei ab Arianis objectum

ctum legimus, quod junior Episcopatum arripuisset, ut de Paulino, Hieronymi fratre narratur: Ætas vero duodeviginti annorum ab illis puerilibus nugis jam abhorret, quibus Socrates, & Sozomenus Athanasium distentum scribunt. Deinde, etsi res ita se habuerit, nihil tamen exinde ad adstruendum Hæreticorum errorem, conficitur; Athanasius quippe non irrisorie, sed serio Baptisma contulisse, eo ritu, quem ab Alexandro Episcopo adhiberi viderat, ex eo colligitur, quod iidem Historici narrant, eum scilicet, non omnes promiscue socios, sed solum Cathecumenos baptizasse; Cum autem Athanasium tunc lusisse iidem asserunt, nihil aliud sibi voluisse videntur, quam eumdem, in re serio peracta, oblectamentum animi, tanquam extrinsecum finem sibi proposuisse.

6 Verum, quanquam apud Catholicos certissimum sit, in Sacramenti Ministro aliquam intentionem requiri, saltem faciendi quod facit Ecclesia, valde tamen inter eosdem disputatur, de hujus intentionis objecto, seu quid illud sit, ad quod ferri debeat ejusmodi intentio, quam omnes necessariam fatentur. Ambrosius Catharinus, e Dominicanorum familia, Episcopus Minorensis, & postea Archiepiscopus Compsanus *in opusc. de intentione Ministri* contendit, ad Sacramentum valide administrandum, satis esse, ut Minister intentionem habeat serio perficiendi ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur; Atque ideo, etiamsi suam intentionem retineat, aut interius dicat, se nolle facere, quod facit Ecclesia, dummodo exterius serio agat, nulloque signo pravam suam voluntatem prodat, ratum, perfectumque Sacramentum ab eo perfici, Catharinus propugnat. Catharino præiverant Petrus Cantor, Robertus Cardinalis Pullus, Paludanus, Silvester, eumque postea sunt sectati Salmeron *lib. 1. comment. in epist. D. Pauli*, *3. par. disp. 2.*, Joannes Marius Scribonius *in Summ. Theolog. de Sacram. in genere quæst. 6. & 7.*, Vincentius Contempsonius *in suo tract. de Sacram. in genere*, Hyacinthus Serry *in Vind. vind.*, Natalis Alexander, Gaspar Juenin, aliique recentiores.

7 Hæc tamen opinio visa est aliis coincidere cum Lutheri, & Calvini doctrina, a Concilio Tridentino expresse damnata, ac propterea non dubitarunt hæresis notam eidem inurere; Verum hujusmodi Censores Concilii Tridentini historiæ se prorsus jejunos ostendunt: Etenim sessio septima, ubi primo impium Hæreticorum dogma anathemate confossum fuit, habita est die 3. Maji 1547., & laudatum Catharini opusculum, Romæ typis impressum prodiit anno 1552., quin opusculi Auctor, ea occasione, in aliquam erroris suspicionem venerit: Quapropter Cardinalis Pallavicinus, cui Tridentini canones, & decreta, eorumque genuinus sensus, ignota profecto non erant, in ejusdem Concilii historia *lib. 9. cap. 6. num. 2.* loquens de sententia, a Catharino in eodem Concilio propugnata, hæc habet: *Equidem existimo, Catharini sententiam falsam esse, sed non ideo per Tridentinos canones diserte damnatam: Quapropter fas illi fuit affirmare, eam Concilio non contradicere*; & *lib. 12. cap. 10.* exponens decreta, Pœnitentiæ

tiæ sacramentum spectantia, a Concilii Patribus formata, *num.* 34. ait: *Ex hisce postremis verbis conjicere potest quisquis ea legerit, haud esse expunctam sententiam Catharini, aliorumque Theologorum, opinantium, Sacramento, quo ratum sit, sufficere in Ministro voluntatem serio agendi, & obesse tantummodo jocum, quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit.*

8 Quamobrem melioris judicii Theologi, Catharini opinionem ab hæresis censura vindicant, latumque inter illam, ac Lutheri, & Calvini doctrinam discrimen intercedere demonstrant, præsertim Vasquez *in* 3. *par. tom.*2. *disput.* 138. *cap.* 2. *&* 3., Cardinalis de Lugo *de Sacrament. disput.* 8. *sect.* 2. *num.* 15. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom.* 2. *cap.* 1. *art.* 3. *reg.* 1., Juenin *de Sacram. dissert.*1. *quæst.*5. *art.*3. *§.*1.: Quinimmo Marcus Antonius de Dominis *lib.*5. *de republic. Eccles. cap.*12. *§.* 12. *&* 13., ubi perversum Hæreticorum errorem adstruit, Catharinum a sua sententia prorsus alienum agnoscit, & fatetur. Negari tamen haud potest, grave vulnus præfatæ opinioni inflictum ab Alexandro VIII., a quo die 7. Decembris 1690. hæc inter alias, propositio damnata fuit: *Valet Baptismus, collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia*; Sed nihilominus a damnationis telo, illam defendere conantur Juenin *cit. loc.*, Serry *in Vind. vind. pag.* 109., Auctor *oper. de re Sacram. pag.*113., aliique, confixam propositionem intelligendam rati, cum ritus externus, aut non serio, sed joco, & mimice peragitur, aut ab illo exercetur, qui aliunde, hoc est, ab aliqua exteriori circumstantia, puta a Sacramenti postulatione, non determinatur ad agendum nomine Ecclesiæ, seu tanquam Ecclesiæ Minister: ultro enim admittit Juenin, non valide baptizare, qui a nemine postulatus domi infantem abluit, cum expressa Sanctissimæ Trinitatis invocatione, si intra se deliberet id, quod fert propositio damnata: *Non intendo facere, quod facit Ecclesia*.

9 Verum, utut hæc res coram Deo se habeat, nulla usque adhuc de ea emanavit expressa Apostolicæ Sedis definitio. Quamvis igitur communior sit sententia exigens in Ministro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi, non solum ritum externum, sed id, quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia, & hæc, veluti tutior, sit omnino servanda in praxi; non est tamen Episcopi, priorem opinionem reprobare, atque ad hanc posteriorem, etiam theorice tuendam, suos Diœcesanos adigere: causas quippe majores, difficilioresque quæstiones, Fidem, aut disciplinam spectantes, ad Apostolicam Sedem deferendas, statuit perpetua Ecclesiæ consuetudo, ab Innocentio III. *in cap. Majores de Baptismo* confirmata. Quare, si constet, quempiam, aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum, ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si tamen res moram

moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum, quemadmodum ad Severum Scholasticum Constantinopolitanum faciendum scripsit Ferrandus Ecclesiæ Carthaginiensis Diaconus, in difficili quæstione, qua tunc Ecclesia fatigabatur, doctis, indoctisque in varias partes scissis, inquiens: *Interroga, vir prudentissime, si quid veritatis cupis audire, principaliter, Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis, & fulcitur mummine auctoritatis* (*tom. 9. Biblioth. PP. pag.* 509.). Quod semel monitum volumus, ut regula sit, etiam pro aliis controversiis, quas mox commemorabimus.

CAPUT V.

Nonnulla recensentur quæstiones, spectantes sacramentum Baptismi, a quibus in Synodo definiendis, est abstinendum: ubi de Baptismo collato infanti in matris utero latitanti, necnon infanti, qui aliquam sui partem ex utero matris emisit.

1 NEmo sit qui putet, Nos extra propositum vagari, cum de singulis Sacramentis, atque interdum etiam prolixius, disserimus: etenim quanquam Nobis in animo non fuerit, tractatum de Sacramentis elucubrare, attamen quia plerumque Episcopi in suis Synodis, de quolibet Sacramento specialem sermonem instituunt, nostri instituti esse arbitramur, difficultatum scopulos, in singulis latentes, iisdem detegere, per quos medii incedere debeant, neque in unam, alteramve partem deflectere, ne secus in legem delinquant, quam a Fagnano didicimus, suamque Synodum eruditorum hominum dicteriis exponant.

2 Post indicatam igitur controversiam, omnibus Sacramentis communem, nonnullas statim offendimus quæstiones, ad sacramentum Baptismi peculiariter pertinentes, quas in Synodalibus Constitutionibus præstat potius præterire, quam enodare. Certum est, infantem in matris utero ita latitantem, ut nulla ejus pars aqua perfundi queat, baptizari non posse, nec ei quidquam prodesse, quod nonnulli Hæretici olim sunt arbitrati, si ejus loco, matris corpus abluatur, quemadmodum *lib. 6.* contra Julianum *cap. 14.* diserte tradit Augustinus, relatus *in can. 114. de consecrat., distinct. 4. Si ad matris corpus id, quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est, aliquo mortis urgente periculo, cum eum gestaret in utero. Nunc vero cum etiam ipse baptizatur, non utique bis baptizatus habebitur. Non itaque ad maternum corpus, cum esset in utero, pertinebat*; & prosequitur D. Thomas *3. part. quæst. 68. art. 11.* At quæstio est, an, reserato materni uteri ostio, quod puerperii initio contingit, valide baptizetur infans, cujus corpusculum, etsi nulla sui parte in lucem prodierit, aqua nihilominus, saltem per siphunculum tingi potest. Mirum est, quantum in hac quæstione varient Doctores. Valide

lide eum baptizari affirmant Victoria *in Summ. de Sacram. quæst.32.* Suarez *in 3. part. disput. 2. quæst.68. sect 6. art.11. in comment.* Gregorius de Valentia *tom. 4. disput. 4. quæst.1. punct. 2. §. Tertiò sequitur*, Capeaville *de casibus in peste, cap.2. quæst.10. sub fin.* quibus ex recentioribus adhærent Peguletus *in tract. probabilit. cap. 41. & seqq.* Piette *in elucidat. difficilior. Theolog. quæstionum, part. 5. de Baptismo quæst. 8.* Florentius Cocq *de Baptismo sect. 7.* Franciscus Henno *disp. 3. quæst. 1. conclus. 2.* Holzman *Theolog. moral. tom. 2. tract. 2. cap.2. art. 2. §. 1. num. 137.* Sbogar *in Theologia radicali tract. 13. de Baptismo cap. 5. num.43.* & Gabriel Gualdus in opusculo de hac re accurate conscripto, Patavii impresso anno 1710., & denuo anno 1712., quorum sententiam Theophilus Raynaudus, etsi contrariam sequatur, dicit communissimam. Negant exadverso idem Raynaudus *opusc. de ortu infantium per sectionem Cæsaream, cap. 6. num. 14. oper. tom. 14.* Cardinalis de Lauræa *in 4. sent. tom. 1. de Baptism. disput. 14. art. 4.* Martinus Orelli in peculiari de hoc argumento dissertatione, Nicolaus l' Herminier *de Baptism. cap. 10.* Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom. 2. lib. 2. cap. 7. prop. 2. in fin.* Juenin *de Sacram. dissert. 2. quæst. 7. cap. 1. art. 2. in fin* Gibert. *consultat. Canonicar. tom.2. consult. 22. de Baptismo per tot.* & præsertim *pag.242. & seqq.* Cardinalis Gotti *tom. 13. pag. 260.* & novissime Joannes Laurentius Berti *in sua Theologia tom. 6. lib. 31. cap. 18.* Sed non omnes hujus posterioris sententiæ Patroni eidem fidunt argumento: Theophilus Raynaudus validum fatetur Baptismum, collatum infanti e matris utero nondum egresso, si ad ejus corpus aqua quomodocumque pertingat; sed hoc nequaquam evenire posse putat, *Quia* (inquit) *ipse uterus est admodum abditus, & exquisite occlusus a momento conceptionis, usque ad tempus partus, & intra ipsius uteri latebras; fœtus tot undique secundinis circumsæpitur, ut nesciam, qua ratione dici possit, aquam esse applicabilem, & ad fœtum immediate possit pertingere*, neque ad rem facere autumat Raynaudus, quod aqua madefiant secundinæ, quibus infantis corpus involvitur: nemo quippe, ait, censebit, vere baptizatum iri puerum, sacco coriaceo inclusum, si aqua soli corio affunderetur, per quod ad pueri corpus non pervaderet.

3 Sed ex duobus, quæ Raynaudus, tanquam certa sumit, primum est evidenter falsum; siquidem ex Medicorum, & obstetricum testimonio, satis constat, infantem, puerperii initio, secundinarum involucris jam spoliatum, posse intra matris uterum tangi, & tractari: alterum vero est in quæstione positum; quamvis enim fere communiter Doctores concedant, validum non fore Baptismum, si aqua solæ perfunderentur vestes, quibus baptizandus obtegitur, non omnes tamen idem sentiunt de secundinis, quibus infans a natura circumvestitur; hæ quippe censentur quodammodo pars infantilis corporis, quod propterea videtur immediate ablui, cum illæ madefiunt, uti præ ceteris ratiocinantur Silvester *v. Baptismus 4. quæst. 1.* & Vasquez *in 3. part. tom.2. disput. 145. cap. 4. num. 31.*

4 Quamobrem aliud alii argumentum instaurant, ad evertendum Baptisma,

ptisma, de quo est sermo: Baptismus (inquiunt isti) est Sacramentum regenerationis, & secundæ nativitatis spiritualis, cui necesse est, ut prima corporis nativitas præcedat; dixit enim Christus Dominus *Jo: 3. Nisi quis renatus fuerit denuo*; & rursum: *oportet eos nasci denuo*, non potest autem denuo nasci, qui nunquam antea natus fuit. Eo autem fidentius huic argumento insistunt, quia ab Augustino se illud accepisse gloriantur: enimvero non semel S. Doctor hac ratiocinatione utitur, ad probandum, natum esse oportere, qui regenerationis lavacro, ab Originali culpa est expiandus; libro enim 2. *de peccat. merit., & remission. cap. 27. (tom. 10. oper. col. 63.)* inquit: *Sacramentum Baptismi profecto Sacramentum regenerationis est: quocirca sicut homo, qui non vixerit, mori non potest; & qui mortuus non fuerit, resurgere non potest; ita qui natus non fuerit, renasci non potest*; & epistola 187., olim 57. ad Dardanum *num. 31. (tom. 2. oper. col. 688.) Nec renasci quisquam potest, antequam natus sit*; & infra: *Non video quomodo ædificentur homines in domum Dei, ad habendum in se inhabitantem Deum, nisi cum fuerint renati, quod non possunt esse, antequam nati*; ac tandem: *Si igitur homo regenerari, per gratiam Spiritus Sancti, in utero potest, quoniam restat illi adhuc nasci, renascitur ergo, antequam nascatur, quod fieri nullo modo potest*. Idem, quod Augustinus, docet Isidorus *lib. 1. sentent. cap. 24.* relatus *in can. 115. de consecrat. dist. 4. Qui in maternis uteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt: quia qui natus adhuc, secundum Adam non est, renasci, secundum Christum non potest*.

5 Verum has, & similes Patrum locutiones facile evadunt Auctores primæ sententiæ, contendentes, unicum illarum scopum esse, improbare Baptismum, collatum matri pro puero, quem in utero gestat, quod quidem Baptisma Augustinus, loco paulo ante producto, contra Julianum rejecit. Neque urgeri se arbitrantur a ratione petita, ex allegatis Christi Domini verbis: vere enim, quantum ad rem attinet, natum ajunt, qui ex abditioribus maternæ alvi penetralibus ad uteri ostium decidit, atque obstetricis manibus pertractatur. Hanc porro responsionem confirmant auctoritate D. Thomæ, qui *cit. quæst. 68. art. 11. in corp.*, nuper citatis Patrum testimoniis rite expensis, ideo dumtaxat infantem intra matris uterum latitantem baptizari posse, inficiatur, quia salutari aqua immediate lustrari nequit, ex quo apparet, oppositum ab Angelico statui, eum infantis corpus potest aliquo modo immediate ablui: *Dicendum* (verba sunt Angelici) *quod de necessitate Baptismi est, quod corpus Baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cum Baptismus sit quædam ablutio, ut supradictum est; corpus autem infantis, antequam nascatur ex utero, non potest aliquo modo ablui aqua, nisi forte dicatur, quod ablutio baptismalis, qua corpus matris lavatur, ad filium in ventre existentem perveniat. Sed hoc esse non potest &c.*

6 Hisce argumentis nimium confisus Gualdus *in cit. opusc. cap. 12. num. 216.*, Episcopos hortatur, ut parvulos, intra matris uterum adhuc occlusos, cum in vitæ discrimine versantur, & obstetricis manibus tractari

queunt, omnino baptizari præcipiant, atque edicant; verum, quoniam ipsemet fatetur, ultimum controversiæ judicium a Sede Apostolica esse proferendum, tutius erit, ut Episcopus istud expectet, nec interim quidquam suis Constitutionibus inferat, quo implexæ istius quæstionis decisionem sibi arrogasse videatur. Ad Parochos vero pertinebit obstetrices instruere, ut cum casus evenerit, in quo infantem, nulla adhuc sui parte editum, mox decessurum prudenter timeant, illum baptizent sub conditione, sub qua pariter erit iterum baptizandus, si periculum evadat, & foras prodeat, quemadmodum, post alios, faciendum monet Tournely *in suis prælection. de sacram. Baptism. quæst. 3. art. 3.*

7. Hæc de infante, intra matris uterum totaliter abdito; quid autem de illo dicendum, qui aliquam sui partem ex utero emisit? Huic, instante mortis periculo, in ea parte esse Baptismum conferendum, quæ ex utero emersit, statuit Rituale Romanum *tit. de baptizand. parvulis*, additque, non esse Baptismum ullo pacto repetendum, si salutari aqua infantis caput tinctum fuerit; secus vero faciendum decernit, cum non caput, sed alia quælibet corporis pars aqua perfunditur, tunc quippe puerulum, si vivus evaserit, iterum sub conditione baptizandum præcipit. Rituali Romano consentit Rituale Sacramentorum, a Cardinali Julio Antonio Sanctorio, jussu Gregorii XIII., Romæ evulgato, anno 1584., atque utrique respondent instructiones S. Caroli Borromæi, inter Acta Ecclesiæ Mediolanensis *pag. 497. §. Si vero fœtus*. Hanc eamdem doctrinam diserte tradit D. Thomas *3. part. quæst. 68. art. 11.* ubi hæc habet: *Ad quartum dicendum, quod expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad Baptismum, nisi mors immineat, si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari, periculo imminente, & non est postea rebaptizandus, si eum perfecte nasci contingat. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente: quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit, sicut in capite, videtur quibusdam, quod propter dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus, sub hac forma: Si non es baptizatus, ego te baptizo &c.*

8 At nihilominus, licet Doctores satis communiter admittant, sub conditione esse repetendum Baptismum, cum abluta fuit exigua pars corporis, puta digitus, & juxta alios, etiam sola manus, aut pes, quæ ex matris utero erupit, attamen inter se disputant, an repetendus sit, cum abluta fuit alia pars æque principalis, ac caput, puta humeri, pectus, scapulæ, brachia &c. existimantibus plerisque, tam a D. Thoma, quam a Rituali Romano caput nominatum esse, non restrictive, sed mere demonstrative, ut ajunt, seu exempli causa, ac propterea idem judicium esse ferendum, de aliis partibus, æque principalibus, sicuti ratiocinantur Sotus *in 4. distinct. 3. quæst. unic. art. 7.* circa medium, Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 2. quæst. 66. art. 4. sect. 2.*, ubi explicans mentem D. Thomæ, ait: *Si Baptismus fieri possit in capite, illa est certissima, & sufficientissima*

cientissima materia, quia illa pars præcipua est, & ab ea maxime potest totus homo denominari. Quod si hoc commode fieri non potest, propter aliquod gravis nocumenti periculum, si fiat ablutio in scapulis, aut in pectore, vel in humeris, erit satis certa, & indubitata materia. Interdum vero solet occurrere necessitas baptizandi puerum in pede, propter periculum mortis, & tunc etiam licite id fit; tamen quia res est dubia, si infans evadat periculum, & perfecte nascatur, iterum abluendus est sub conditione, prout in Ritualibus Ecclesiasticis Parochi admonentur. Et hæc est communis doctrina Theologorum cum D. Thoma; & prosequuntur Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disput.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 2. *§. Quanquam recte Sotus*, Coninch *de Sacram. quæst.* 66. *art.* 2. *dub.* 2. *num.*79., Gonzalez *in cap.* 5. *de Baptismo, num.* 3. *& alii*.

9 Idem dissidium, quod viget inter Theologos, viguisse olim, deprehendimus, inter Ecclesiarum Antistites. Etenim statuta Synodalia Ecclesiæ Biterrensis, a Guillelmo Episcopo anno 1342. condita *num.* 10. (*tom.* 4. *Thesaur. nov. anecdotor. Martene col.* 644.) validum statuunt Baptismum, quæcumque sit pars corporis, quæ aqua lustretur: *Præcipimus moneri populum, quod si in ipso partu mulieris immineat grande periculum, ipsa muliere multo tempore laborante in editione partus, & caput, & manus, vel alia pars infantis appareat, quod illa baptizetur, & censeatur baptizatus*: At antiqua statuta Ecclesiæ Rutenensis, in Aquitania ratum dumtaxat habent Baptismum, in capite, non vero in alio quovis membro collatum; *cap.* enim 6. (*tom.* 4. *Thes. anecdotor. Martene col.* 686.) ita decernunt: *Si vero muliere in partu laborante, infans extra ventrem matris caput tantum emiserit, & in tanto periculo infans positus, commode haberi nequiverit, infunde aliquis, vel aliqua de astantibus aquam super caput infantis, dicens: Creatura Dei ego te baptizo &c., & erit baptizatus. Si vero non caput, sed aliud membrum emiserit, & super illud membrum aquam effundendo, prædicto modo fuerit baptizatus, & postea vivus natus fuerit, non judicamus talem baptizatum*. Concilium vero Treverense anni 1310. discrimen faciens, inter membra principalia, & minus principalia, idem statuit, quod nuper laudati Theologi opinantur; *cap.* enim 114. hæc habet (*eodem tom.* 4. *Thes. anecdot. col.* 268.): *Si autem muliere in partu laborante, infans in ventre matris tantum caput emiserit, & nasci nequeat, mox aliqua de obstetricibus aquam super caput infantis infundat, dicens: Ego baptizo te &c., & erit baptizatus. Idemque dicendum est, prout quidam asserunt, si major pars corporis, præter caput appareat, baptizatur; secus si minor, solus pes, vel sola manus appareat, baptizari non debet; quod si fiat, nihil agitur. Cum enim partus tunc non nascatur, nec tunc etiam potest renasci*.

10 Cum itaque hæc controversia hactenus indecisa remaneat, uti scite animadvertit Cardinalis de Rohan in suo Rituali Argentinensi *ad tit. de Baptismo §.* 5., inquiens: *Utrum ratus sit Baptismus, non in capite, sed in aliqua alia corporis parte collatus, multi non immerito dubitant*, idcirco cavere debet Episcopus, ne in sua Synodo aliquid, quoad eam, decernat; sed id so-

id solum curabit, ut Parochi, ceterique, quorum interest, illud exacte exequantur, quod in Romano Rituali præscribitur, sicuti optime animadvertit citatus Gibertus *in consultat. Canonic. de sacramento Baptismi, consult.* 22., ubi Synodos affert, Rituali Romano conformes, ejusque vestigiis inhærentes.

CAPUT VI.

De forma conditionata Baptismatis, alteriusve Sacramenti characterem imprimentis.

1 Quoniam *in præcedenti capite* sæpius facta est mentio formæ conditionatæ Baptismatis, necessarium ducimus, de eadem hic ex professo agere, ne deinceps Episcopales Synodi, de illa loquentes, errent; sicuti reipsa non paucas hac in re errasse, comperimus. Eam a Scholasticis esse adinventam, & in Ecclesiam invectam, plerique viri eruditi existimarunt; sed eos toto cælo aberrasse, ait Martene *de antiquis Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *art.* 16. *num.* 10.; Siquidem, longe ante Scholasticos, S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, in suis statutis, circa annum 745. conditis, & *tom.* 9. Spicilegii, a Luca Dacherio editis, *cap.* 28., hæc habet: *Si de aliquibus dubium sit, utrum sint baptizati, absque ullo scrupulo baptizentur*; *his tamen verbis præmissis*: *Non te rebaptizo, sed si nondum es baptizatus, Ego te baptizo*; Idemque, ac totidem fere verbis, statutum legimus *Capitular. lib.* 6. *cap.* 184., apud Baluzium *tom.* 1. *pag.* 954., e quibus idem decretum excerpsit, ac suæ canonum collectioni, *sub tit.* 11., *cap.* 17. inseruit Isaac Episcopus Lingonensis, apud Harduinum *collect. Concil. tom.* 5. *col.* 447. Licet porro, ante sæculum VIII., prædictæ conditionatæ formulæ expressam mentionem in Conciliis, & Patribus non inveniamus, quemadmodum, præter laudatum Martene, observarunt Juenin *de Sacram. dissert.* 1. *quæst.* 3. *cap.* 5. *art.* 1., & Tournely *prælect. tom.* 6. *de Sacram. in genere quæst.* 1. *art.* 6. *edit. Venet. pag.* 38. & 39., non recte tamen inde intulit Natalis Alexander *hist. Eccles. sæc.* IV. *cap.* 4. *art.* 12., illam non fuisse in usu; quinimmo ex antiqua, & constanti Ecclesiæ praxi oppositum colligi, putamus, quod hac ratiocinatione ostendimus. Perpetuum Catholicæ Fidei dogma fuit, unicum esse Baptisma, juxta illud Apostoli *ad Ephes.* 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*, quod propterea semel rite collatum, sine gravi piaculo, iterari posse, semper Ecclesia negavit, uti constat *ex can.* 47. *Apostolor.*, juxta versionem Dionysii, ex *can.* 3. Concilii Valentini anni 374., & *can.* 38. Concilii Carthaginiensis III. anni 397., quibus in locis temere rebaptizantes gravibus subduntur pœnis, & Ecclesiastica communione privantur. At eadem Ecclesia, quæ ita docuit, eos nihilominus, de quibus dubitabatur, an essent in Christo regenerati, incunctanter baptizandos,

dos, præcepit, quod innumeris testimoniis comprobatur: sæculo III. disputatum fuit de Baptismo Clinicorum, num scilicet validum esset Baptisma, per aspersionem datum ægrotis, in lecto decumbentibus: consulitur Cyprianus: respondet Sanctus Doctor *epist. 76. ad Magnum*, validum quidem sibi illud videri; iis autem, qui dubitabant, auctorem se esse, ut illud iterum conferrent: *Si aliquis existimat* (ait Cyprianus) *eos nihil consequutos, eoquod aqua salutari tantum perfusi sunt, sed inanes, & vacui sunt, non decipiantur, ut, si incommodum languoris evaserint, & convaluerint, baptizentur*. Sæculo v. a Legatis Maurorum interrogantur Patres Concilii Carthaginiensis V. (aliis VI.) anni 401. quid agendum foret, de pueris, quos an baptizati essent, nemo certo sciret; ad quod responderunt Patres *can. 6.* (*collect. Hard. tom. 1. col. 987.*) *Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui, eos baptizatos esse, sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt idonei de traditis sibi Sacramentis respondere absque ullo scrupulo, eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari*; eumdemque canonem renovarunt Synodus Africana anni 401., & alia Synodus Carthaginiensis sub Bonifacio Episcopo anno 525. Idem ad Rusticum Narbonensem, atque iterum ad Neonam Episcopum Ravennatem rescripsit Leo Magnus; ad hæc autem præcedentium Conciliorum, & Patrum decreta allusit Gregorius II., cum de eadem re interrogatus a Bonifacio Episcopo, *epist. 2. num. 9.* (*tom. 3. collect. Hard. col. 1859.*) respondit: *De parvulis, qui a parentibus subtracti sunt, & an baptizati, an non, ignorant, quia interrogasti: hos ut baptizare debeas, secundum Patrum traditionem, si non fuerit, qui testificetur, ratio exposcit*. Jam vero cum ex his, aliisque similibus testimoniis, a laudato Martene prolatis, luculenter pateat, antiquum, atque ipsi Ecclesiæ coævum usum fuisse, eos baptizare, de quibus dubitabatur, num, per regenerationis lavacrum, ab originali culpa essent expiati, ne dicamus, Ecclesiam in eumdem incidisse Rebaptizantium errorem, quem toties detestata erat, & damnaverat, necesse est existimare, non aliter in ea dubietate Baptismum conferri, voluisse, quam sub tacita, & mente concepta conditione: *Si nondum es legitime baptizatus*. Hæc autem conditio, quæ prius mente tantum concipiebatur, cœpit sæculo VIII. in ipsa Baptismi forma exprimi, & pronuntiari; quam quidem disciplinam multis jam in locis receptam, Alexander III., sæculo XII., non solum approbavit, sed ubique servandam edixit *in cap. 2. de Baptismo*, inquiens: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur, his verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo &c.*; eamdemque sanctionem confirmavit Joannes XXII., apud Odoricum Rainaldum *ad an. 1333. num. 42.*

2 Non ideo tamen, quod per præfatam conditionem, periculum evitetur rebaptizandi, qui jam semel fuerit legitime baptizatus, est illa passim, & temere adhibenda, sed tunc solum ea uti licebit, cum prudens, & probabilis subest dubitatio, an quis fuerit rite baptizatus, nec diligent

præmis

præmissa indagatione, potuit rei veritas innotescere, quemadmodum scite perpendit Sotus *in 4. dist. 3. quæst. unic. art. 9. §. Circa hanc solutionem*, ubi a sacrilegio non excusat, neque ab irregularitate absolvit Sacerdotem, sub conditione rebaptizantem, quem, scit, domi baptizatum, & nihil est, quod collatum ei Baptisma rationabiliter suspectum reddat. Quare minime sectanda sunt exempla, quæ congesserunt Gobat *tom. 1. tract. 2. sect. 3.*, & Marin. *Theolog. tom. 3. tract. 19. disput. 1. sect. 8. num. 140.*, ubi plures sub conditione baptizatos narrant, qui, ob merum scrupulum, non tam dubitabant, quam imprudenter suspicabantur, se non esse rite baptizatos, quam quidem conditionatam Sacramenti iterationem, ob consequutos, seu potius apprehensos effectus, quietis conscientiarum, iidem Auctores videntur approbare; sed potius aures præbendæ sunt Estio *in 4. dist. 4. §. 15.* hæc ad rem adnotanti: *Sciendum est non quamcumque lœ em in contrarium suspicionem, vel scrupulum debere sufficere ad hoc, ut sub conditione quis hoc pacto baptizetur, sed requiri dubitationem probabilem .... Ea autem probabilis dubitatio est, quæ facta etiam diligenti indagine, discuti non potest, itaut nec moralis certitudo facti haberi queat*; Immo verius obtemperandum est Cathechismo Romano *par. 2. de sacram. Baptism. num. 57.* ubi de forma conditionata ait: *Ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter discussa, dubium relinquitur, an Baptismum susceperint; aliter vero nunquam fas est, etiam cum adjunctione, Baptismum alicui iterum administrare*.

3 Quæ hucusque diximus, copiosius adhuc, & clarius a Nobis exposita, pluribusque sacræ Congregationis Concilii responsis confirmata fuere *in nostra Notific.* 84., ubi non solum ex ejusdem sacræ Congregationis sententia ostendimus, non esse Baptismum, ne sub conditione quidem, iterandum, cum nulla occurrit prudens ratio dubitandi, de prioris Baptismi validitate, sed etiam ab irregularitate iterantibus Baptisma inflicta ab Alexandro III. *in cap. Ex litterarum, de Apostatis, & iterantibus Baptisma*, non eximi probavimus, qui, ob solum apprehensum prioris Baptismi vitium, nullaque præmissa veritatis indagatione, illud denuo, sub conditione conferunt, quibus certo sciunt jam semel antea fuisse collatum; Etenim quamquam plures Doctores istiusmodi, sub conditione rebaptizantes a gravi culpa, atque ab irregularitate absolvant, eo quod, per adjectam conditionem, satis consultum existiment reverentiæ debitæ Sacramento, ad quod conficiendum, non aliter fertur intentio Ministri, nisi si rite confectum non fuerit aliud, antea administratum; hæc tamen sententia rejicitur a Cathechismo Romano *cit. loc.*, ubi reprobantur asserentes, *nullum scelus admitti, si quemvis, sine delectu, cum adjunctione illa* (videlicet conditionis) *baptizent*; eidemque opinioni refragatur auctoritas S. Caroli, in cujus instructionibus, inter Acta Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 497. hæc de forma conditionata habentur: *Qua forma utitur, cum infans, aliusve, qui Baptismo offertur, re diligenter perquisita, dubium*

dubium relinquitur, aut certe non apparet, eum baptizatum esse, ut de expositis inventisque parvulis dubitari, atque ignorari sæpenumero solet. Quod si, re accurate investigata, exploratum habuerit, illum, forma servata, baptizatum esse, caveat omnino, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat, cum sacrilegium committat, si contrafecerit, & illud impedimentum contrahat, quod sacri Canones Irregularitatem vocant.

4 In alia itidem nostra *Notific.* 8., hanc eamdem materiam tractantes, diximus, cum Cardinali Albitio *de inconstantia in Fide cap.* 33. *à num.* 14. *usque ad* 16., improbandas esse Synodos, in quibus generatim, atque indistincte, iterum sub conditione, in Ecclesia baptizari jubentur, quicumque privatim fuere ab obstetricibus domi baptizati. De hisce Synodis, ac Ritualibus idem decernentibus, agit Holzman *in sua Theologia morali tom.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. *art.* 2., qui, licet eorumdem Auctores, hoc nomine excuset, quod scilicet dubium illis visum fuerit Baptisma ab obstetrice collatum, fatetur nihilominus, minus caute, ac nimium indefinite eos loquutos, cum debuerint potius rerum circumstantias distinguere, easque determinare, quæ incertam reddunt validitatem collati Baptismi, quem propterea tunc oporteat sub conditione iterari. Enimvero si obstetrices de Sacramenti materia, forma, & necessaria in Ministro intentione, fint legitime edoctæ, sicuti Nos *in cit. Notific.* 8. eas, per Parochos, solerter edoceri jussimus, priusquam ad obstetricum officium exercendum admittantur, eæque in speciali eventu, quo Baptisma periclitanti infanti privatim contulerint, ab eodem Parocho interrogatæ, omnia rite a se adhibita, testentur, quæ ad Sacramentum valide conficiendum, requiruntur, nulla sane subest probabilis ratio, cur Baptismus debeat, aut licite possit, sub conditione repeti. Scimus utique in aliis Synodis relatis a Giberto, *cit. tom.* 2. *consult. Canonicar.*, *consult.* 16. cautum reperiri, ne plena fides habeatur solius obstetricis testimonio, nisi comprobetur assertione aliorum, qui Baptismo præsentes fuerint; Verum, quanquam, ex plurium attestatione, major profecto hauriatur rei gestæ certitudo, attamen sacri Canones sufficienter probatam habent collationem Baptismatis, per unicum testem, præcipue si is testificetur de facto proprio, hoc est si affirmet illud fuisse a se legitime administratum, nec quidquam in contrarium occurrat, quod illius testimonio fidem detrahat, uti diserte decernitur *in can.* 110. & 112. *de consecrat. dist.* 4., & *cap. Nuper, de testibus*, ubi Interpretes omnes.

5 Aliud est, cum collati Baptismi testimonium præbetur a persona incerta: Etenim cum, juxta rescriptum Imperatoris Hadriani ad Junium Rufinum, Proconsulem Macedoniæ, relatum a Callistrato *in l. Testium* 3. *ff. de Testib.*: *Testibus non testimoniis sit credendum*, non debemus rem adeo gravem committere fidei personæ ignotæ, cujus qualitates, uti Callistratus *in cit. leg.* faciendum monet, explorare non possumus. Quare sacra Congregatio Concilii interrogata, an iterum baptizandi essent infantes, vulgo

vulgo *expositi*, ad hospitale S. Spiritus in Saxia de Urbe, delati, etiam si habeant collo appensam schedulam, attestantem, eos fuisse Baptismate ablutos, die 15. Januarii 1724. respondit, esse denuo baptizandos, sub conditione, nisi certa habeatur notitia personæ, a qua schedula sit exarata, aut aliunde indubitatum desumatur indicium Baptismatis, rite eidem collati, quod Nos *in cit. nostra Notific.* 8. animadvertimus, & videre est *in Thesaur. Resolut. tom.*2. *pag.*412., *& tom.*3. *pag.*2.

6 In eadem sententia fuerant Patres Concilii Provincialis Tolosani, habiti a Cardinali Francisco de Joyosa anno 1590., in cujus *part.*2. *cap.*2. decernitur: *Cum projectis expositisque puerulis, licet affixa reperiatur schedula, quæ eos baptizatos esse testetur, in id tamen, an vere factum sit Parochi diligenter inquirent: si certi nihil compererint in scripto chartulæ nomine, eos sub conditione baptizabunt* (*tom.*10. *collect. Hard. col.*1798.) Cumque minorem fidem collati Baptismatis, quam schedula incerti Auctoris, faciant alia signa exposito infanti apposita, puta sal, ideo rectissime a Richardo Poor, Episcopo Sarum, cautum legitur: *Si vero pueros cum sale, vel sine sale expositos contingat inveniri, baptizentur*, sub conditione tamen, ut statim ibidem explicatur *tom.*2. *Concil. Britan. Henric. Spelman. pag.*143.

7 Itaque si Episcopus in sua Synodo loqui velit de Sacramentorum forma conditionata, quod profecto nedum utile, sed quandoque etiam necessarium reputamus, omnia præ oculis habeat, quæ hactenus enarravimus, atque ad eorum normam congruam formet instructionem, ad quam Parochi, in illa adhibenda, se debeant conformare. Quod si diœcesi præsit, in qua sæpe contingat, baptizatos ab Hæreticis, ejurata hæresi, qua erant imbuti, in Catholicæ Ecclesiæ gremium sese recipere, & dubitetur, uti alicubi dubitatum scimus, an ii iterum sint, sub conditione, baptizandi, antequam, in re admodum sane gravi & ardua, quidquam decernat, diligenter investiget, oportet, num in illa Hæreticorum secta, de qua agitur, aliquid innovatum fuerit, circa Baptismi materiam, & formam a Christo Domino institutas. Si enim utramque ab ejusdem sectæ Pseudo-Ministris rite adhiberi deprehenderit, non potest permittere, ut Baptismus ullo pacto iteretur, quin veniat in suspicionem erroris Rebaptizantium, a S. Stephano I., atque uti affirmat Augustinus (*lib.*2. *cap.*8. *de Baptismo contra Donatistas*) a *Concilio plenario* proscripti; sive ejusmodi Concilium fuerit Arelatense I., sive magnum Nicænum, de quo litigant Eruditi; si autem certo compererit, aut baptizandi corpus ab illis non perfundi aqua naturali, aut formam pronuntiari, sine expressa invocatione Sanctissimæ Trinitatis, sive, alia ratione, ab illa diversam, quam Christus instituit, Baptismum absolute renovari jubeat: Ob non adhibitam quippe legitimam formam, *can.* 8. Concilii Laodiceni (*tom.*1. *collect. Hard. col.* 781.), rebaptizandos decrevit Hæreticos Montanistas; & Gregorius Magnus *lib.* 11. *indict.* 4. *epist.* 67. (*tom.* 2. *oper. col.* 1167.) scribens ad Episcopos Hiberos, universim statuit: *Hi vero Hæretici, qui in Trini-*

Trinitatis nomine minime baptizantur ..... cum ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur, quia Baptismum non fuit, quod in errore positi in Sancta Trinitatis nomine minime susceperunt. Hæc sapienter respexit Cardinalis de Rohan in suo Rituali Argentinensi, ad *tit. de Baptismo*, cum ait: *Baptizati ab iis Hæreticis, qui rectam baptizandi formam non retinent, denuo absolute baptizari debent*; Quod si denique diligenti præmissa perquisitione, rei veritatem certo assequi nequiverit. & dubia sibi atque incerta remaneat validitas Baptismatis, ab hæretico Ministro suscepti, illud utique erit sub conditione repetendum, quod *in cit. nostra Notific.* 84. declaratum, diximus a sacra Congregatione Concilii, quæ interrogata, *An, & in quibus casibus baptizati ab Hæreticis debeant sub conditione rebaptizari, si ad Fidem Catholicam convertantur*. Die 27. Martii 1683. respondit non esse rebaptizandos, *nisi adsit dubium probabile invaliditatis Baptismi*.

8 Rationabiliter porro Patribus Concilii Provincialis Mechliniensis anni 1607. incertum saltem, & dubium visum est Baptisma collatum ab Hæreticis Hollandiæ, finitimarumque regionum, apud quos mos invaluerat, ut uno aquam fundente, alter Sacramenti formam pronuntiaret, ac propterea juste illud iterandum decrevere *tit. 3. cap. 6.*: *Et quia frequens experientia docet, modernos Hæreticos sæpe contra receptam Ecclesiæ consuetudinem, & antiquissimam traditionem baptizare, uno aquam fundente, alio formam ipsam pronunciante: ab Hæreticis (qui non sunt ad baptizandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est) baptizati similiter sub conditione baptizentur (collect. Harduin. tom.* 10. *col.* 1943.), cujus quidem Concilii sanctionem tuto sectari possunt, & debent aliarum Ecclesiarum Præsules, a quibus sint Ecclesiæ reconciliandi Hæretici, iis in locis baptizati, ubi eumdem erroneum baptismi ritum plerumque adhiberi non ex incerto rumore, sed ex fide dignis testimoniis acceperint, atque ideo merito suspicentur, eodem modo fuisse etiam illos baptizatos, qui in Catholicorum numerum petunt aggregari, quod eam ob causam, cum Hæreticis Angliæ faciendum, docuere Silvius *in 3. part. q. 66. art. 9.*, Cardinalis de Lugo *in respons. moral. lib.* 1. *dub.* 2. *num.* 3., Gobat *tract.* 2. *num.* 392., Laurentius Neessen *tract.* 2. *de Baptismo dub.* 5., Ludovicus Michon *in casibus de Sacram. cas.* 8., & Lacroix *lib. 6. part.* 1. *num.* 322.

9 Caveat tamen Episcopus, ne incertam & dubiam pronuntiet Baptismi validitatem, hoc tantum nomine, quod hæreticus Minister, a quo fuit collatus, cum non credat, per regenerationis lavacrum, deleri peccata, illud non contulerit in remissionem peccatorum, atque ideo non habuerit intentionem illud conficiendi, prout a Christo Domino est institutum: Siquidem cum in Galliis disputatum olim fuerit, an, ob prædictam rationem, rebaptizandi essent baptizati a Calvinistis, S. Pius V., ad quem controversia delata est, minime rebaptizandos definivit: Sacramenti enim validitati non officit privatus Ministri error, cui prævalet generalis ejusdem Ministri intentio, faciendi quod Christus instituit, seu

quod fit in vera Christi Ecclesia, quemadmodum testantur Acta Concilii Ebroicensis anni 1576., ubi hæc ad rem adnotantur: *Ante decisionem Apostolicæ Sedis Romanæ, licuit fortasse cuique in suo sensu abundare. Verum quoniam post habitam de hac facultate disputationem, felic. record. Pius V. definivit, verum esse Baptisma, quo uterentur Calvinistæ, adhibentes formam, & materiam a Christo institutam, cum intentione generali faciendi, quod Christus instituit, licet errarent in particulari interpretatione, & singulari intentione, ut alii fere omnes Heretici errarunt, vel circa intelligentiam formæ baptismalis, vel circa aliquem ejus effectum, ob id baptizatos ab ipsis Calvinistis, non iterum tingendos sub conditione &c. Hinc interdicimus omnibus Curatis, & Presbyteris, sub pœna suspensionis ipso facto a Divinis, ne allatos ad se pueros, jam baptizatos a Calvinistis, audeant iterum tingere sub illa conditione.* Alia similia Synodorum statuta legi possunt apud Grancolas *in antiquo Sacramentario Ecclesiæ part. 2. pag. 153. & seqq.*

CAPUT VII.

De sacramento Confirmationis relative ad Presbyteros Græcos, qui illud pueris post Baptismum administrant; & primò de Ministro hujus Sacramenti.

1 CUM vetusta apud Græcos consuetudo obtinuerit, ut simplices Sacerdotes sacramentum Confirmationis administrent, puerosque statim post Baptismum, sacro Chrismate liniant, Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci habitant, suorumque Majorum institutis utuntur, persæpe dubitarunt, de ejusmodi Confirmationis robore; hanc autem quæstionem potissimum movere, & refricare solent in eorum Synodis, in quibus, juxta salutare monitum Fagnani *in cit. cap. Sicut olim, num.91. de accusat.*, ea sunt accuratius enucleanda, quæ in singulis Sacramentis, ut rata sint, dignoscuntur necessaria: Quapropter in hac nostra Lucubratione, quam ad omnium Ecclesiarum Antistitum utilitatem, & commodum exaramus, operæ pretium est, præfatis mixti ritus diœcesium Præsulibus, viam sternere, quam tuto calcare queant, quin impediantur innumeris molibus difficultatum, quæ a Doctoribus excitantur, circa legitimum sacramenti Confirmationis Ministrum, nullique incertæ, & controversæ inter Catholicos opinioni adhærentes, veram sectentur doctrinam, ab Apostolica Sede approbatam, quidque de Confirmatione, a simplici Sacerdote administrata, sentiendum sit, pro locorum diversitate, absque errandi periculo, in suis Synodis, statuant; quo vero clarius id fiat, nonnulla sunt præmittenda.

2 Ordinarium Ministrum sacramenti Confirmationis esse solum Episcopum, definitum est a Concilio Constantiensi, in damnatione errorum VVicleſi; ab Eugenio IV., in decreto instructionis ad Armenos; atque a Tridentino *sess.7. de Confirmatione can.7.*: *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordina-*

ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit. Hanc veritatem didicit Catholica Ecclesia ab Apostolis, qui cum *Act.* 8. audivissent, Samariam recepisse verbum Dei, miserunt illuc Petrum, & Joannem Apostolos, ideoque Episcopali charactere insignitos, qui recens a Philippo Diacono baptizatis, manus imponerent, ac Spiritum Sanctum traderent; hinc Innocentius I. in epistola ad Decentium, Eugubinum Episcopum, *cap.* 3. *num.* 6. (*ex recens. Coustant tom.* 1. *epist. RR. PP. col.* 858.) scripsit: *De consignandis vero infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet secundi sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificium solis deberi Episcopis, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit, Petrum, & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum; nam Presbyteris, sive extra Episcopum, sive præsente Episcopo, cum baptizant, Chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.*

3 Neque huic Catholico dogmati illud contrariatur, quod adnotavit Lucas Holstenius *in dissert.* 1. *de Ministro Confirmationis cap.* 1., nimirum ab Anania, non utique Apostolo, sed discipulo, manus fuisse impositas Saulo, uti legitur *Act.* 9. *versic.* 17.: Etenim ea manuum impositio, utpote quæ Baptismum præcessit, non fuit confirmatoria, sed curatoria, hoc est adhibita ad restituendam Paulo visus sanitatem, quod ex ejusdem capitis 9. *versic.* 18. liquet. De simili manuum impositione, adhibenda nimirum ad curandos energumenos, loquitur Innocentius I. *in cit. epist. ad Decentium cap.* 6. *num.* 9., ubi eam, ex Episcopi delegatione fieri permisit, etiam a Diacono, inquiens: *De his vero baptizatis, qui postea a Dæmonio, vitio aliquo, aut peccato interveniente, arripiuntur, est solicita dilectio tua, si a Presbytero, vel Diacono, possint, aut debeant designari. Quod hoc, nisi Episcopus præceperit, non licet. Nam manus eis imponenda omnino non est, nisi Episcopus auctoritatem dederit id efficiendi*, quem Innocentii locum non recte considerarunt Morinus *in dissertat. de sacramento Confirmationis cap.* 16., & citatus Lucas Holstenius, qui inde erui affirmarunt, potestatem confirmandi quondam fuisse Diaconis delegatam: Nam, uti melius observavit Morini Editor Moretus, & pluribus confirmat Petrus Coustant, *ad cit. epist.*; nullus hic est sermo de sacramento Confirmationis, quod, tunc temporis statim post Baptismum conferebatur, quemadmodum, *in sequenti capite* ostendemus, sed de ritu, quo eis succurrebatur, qui a Dæmonio, post susceptum Baptismum, essent arrepti.

4 At gravis olim exarsit, inter Doctores controversia, an, ex speciali delegatione Romani Pontificis, possit simplex Sacerdos, saltem Chrismate, ab Episcopo jam consecrato, sacramentum Confirmationis administrare. Negabant quamplurimi, non infimæ notæ Theologi, inter quos

Robertus Cardinalis Pullus *par.5. sentent. cap.23.*, Hugo Victorinus *lib.2. de Sacram. part. 7. cap. 2.*, Hadrianus *in 4. distinct. 7. art. 3.* Durandus ibidem *quaest.3. & 4.*, quibus ex recentioribus adhæserunt Estius *in 4. dist. 7. §.21. & 22.*, Sambovius *tract. de sacram. Confirm.*, Du-Hamel *tom.6. Theolog. tract. de sacram. Confirmat. cap.4.*, Herminier *eod. tract. cap.7.* Affirmant ex adverso Jacobus Cardinalis a Vitriaco *serm. in vigilia Pentecostes*, D.Thomas *in 4. dist.7. quaest.3.*, *& 3. part. quaest.72. art.11.*, Sotus *in 4. distinct.7. quaest.1. art.11.* Bellarminus *de sacram. Confirmat. lib. unic. cap.12.*, Suarez *tom.3. in 3. part. disput. 36. sect. 2.*, Gregorius de Valentia *tom.4. disput. 5. quaest.2. punct.1.*, Covarruvias *lib.1. var. cap.10.*, Navarrus *manual. cap.22. num.8.*, Cardinalis de Lugo *in respons. moral. lib. 1. dub. 6.*, Cardinalis de Lauræa *in 4. tom. 3. disput. 2. art. 2.*, Cardinalis Gottus *tom.2. in 3. part. quaest.2. de Ministro Confirmat. dub. 2. §. 1.*, Juenin *de Sacram. diss.3. quaest.5. cap.2. art.2. §. 3.*, Tournely *de sacram. Confirm. quaest. 3. art. 2.*, Drovet *de re Sacramentaria lib. 3. quaest. 7.*, Boucat *diss. 2. de Confirm. art. unic. sect. 2. tom.6.*, Simonnet. *tract. 13. disput. 2. art. 2.*, Berti *Theolog. tom. 7. lib. 32. cap.7.*, quorum sententia, etsi neque a Concilio Florentino, neque a Tridentino fuerit definita, sicuti contra Gregorium de Valentia observant Tournely *cit. loc.*, & VVitasse *de Minist. extraord. sacram. Confirm. tom. 2. quaest.2. art.5. sect. 5.*, attamen non videtur posse amplius, in controversiam, & dubitationem revocari.

5 Etenim S. Gregorius Magnus, cum *epist.9. lib.4. indict. 12.* (*tom. 2. oper. col.689.*) Presbyteris Calaritanis interdixisset; *Ne baptizatos infantes signare in fronte præsumerent, sed eos ungerent in pectore, ut Episcopi postmodum ungerent in fronte*, audiens postmodum, hac sua prohibitione multos offensos *epist.26. ead. indict.* (*col.705. tom. cit.*) relata *in can. Pervenit, dist.95.* facultatem, quam illis denegaverat, concessit; hæc ad Januarium, Calaritanum Episcopum scribens: *Pervenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod Presbyteros Chrismate tangere in fronte eos qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus, sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus, baptizatos Chrismate tangere debeant, concedimus.* Sunt quidem, qui Gregorium loquutum putant, non de unctione Confirmatoria, sed de mera cæremonia, seu Sacramentali quadam unctione, illi simili, quæ fit in vertice baptizati, quam Presbyteri Calaritani, contra usum ceteroquin Romanæ Ecclesiæ, aut ante, aut post Baptismum, faciebant in fronte: Ita Gregorium intelligendum affirmat Hadrianus *cit. loc.*; cujus interpretationem approbat etiam Petrus de Marca *differt. ad can.28. Concilii Claromontani, anni* 1095., licet enim hic Auctor non neget, posse a summo Pontifice potestatem confirmandi delegari simplici Sacerdoti, id tamen ex eo Gregorii loco, & facto, minime confici autumat. Verum hanc interpretationem validissimis argumentis refellit Suarez *cit. sect.2.*: Quoniam in primis Gregorius Magnus *epist. 26.* eam ipsam facul-

tatem

tatem Episcopis Calaritanis elargitur, quam *epist.* 9. denegaverat; in hac autem de sacramento Confirmationis sermonem fuisse, videtur manifestum; solius enim cæremoniæ abolendæ tantam curam, & solicitudinem Pontifex non suscepisset: deinde si de mera cæremonia quæstio fuisset, illius usum non limitasset Gregorius ad solam circumstantiam temporis, quo Episcopus abest: ac tandem Eugenius IV. in laudato decreto, præfatam sane respiciens Gregorii epistolam, certum ponit, in ea potestatem fieri simplici Sacerdoti, non solius ritus exercendi, sed verum sacramentum Confirmationis administrandi, inquiens: *Legitur tamen aliquando per Sedis Apostolicæ dispensationem, ex rationabili, & urgenti admodum causa, simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis sacramentum*.

6 Idem privilegium, quod Calaritanis Gregorius Magnus, plures posteriores Pontifices aliis Presbyteris sunt elargiti. Refert siquidem Lucas VVadingus *in annal. Minorum tom.* 11. *ad an.* 1444. *&* 1447. *& tom.* 16 *ad an.* 1521. *&* 1522., nonnullos Fratres Minores hoc privilegio donatos fuisse a Nicolao IV., Joanne XXII., Urbano V., Eugenio IV., Leone X., atque Hadriano VI., cujus diploma in cœnobio Franciscanorum, Hispali asservari, idem VVadingus asserit, ex quo colligere licet, Hadrianum ad Petri Sedem evectum, e sententia recessisse, quam antea docuerat. Narrat pariter Arcudius *concord. lib.* 2. *cap.* 15. se accepisse a Patre Ludovico Fonseca, Societatis Jesu, paucis quibusdam ejusdem Societatis Religiosis a Sede Apostolica indultum, ut Christianos Brasiliæ sacro Chrismate inungerent. Eamdem facultatem Abbati Montis Casini concessit Sixtus V., confirmavitque Benedictus XIII. *in sua Constitut.* 8. *post Concilium Romanum*. Recens pariter est exemplum san. mem. Clementis XI., qui eodem anno 1721., quo summum diem obiit, Patri Custodi Terræ sanctæ Ordinis Minorum permisit, Confirmationis sacramentum, Chrismate ab Episcopo confecto, conferre. Hæc, aliaque ejusdem generis exempla Nos congessimus, in quadam causa Americana, sacræ Congregationi Concilii, cui tum eramus a secretis, proposita, die 13. Julii 1722. *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 187., eademque repetita fuere a bon. mem. Cardinali Lanfredino, idem munus obeunte, in alia causa pariter Americana, eidem Congregationi proposita, die 24. Januarii 1733., *tom.*6. *Thesaur. pag.*14., evectique ad Petri Cathedram, etiam Nos potestatem fecimus Patri Custodi, & Guardiano sancti Sepulcri D. N. Jesu Christi, Ordinis Minorum de Observantia, idem conferendi sacramentum Confirmationis, in locis Terræ sanctæ, in quibus actu non degunt Episcopi Latini, &, quoad Fideles Græci ritus, ubi desit Episcopus Græcus Catholicus, qui in propria resideat diœcesi, aut ubi istius ibidem residentis, accesserit consensus, uti habetur *in nostra Constit.* 10., & in alia *Constit.* 87. *§.* 14. *nostri Bullar. tom.*1. *pag.*28. *& pag.*294.

7 Quare non videtur hodie fas esse, potestatem, de qua olim disceptaba-

ptabatur, summo Pontifici abjudicare: Quoniam, ut ait Veracrux *in specul. part. 2. art. 27.*: *De Pontificis potestate postquam dispensavit dubitare, instar sacrilegii est. Esset enim Christo, quasi exprobrare, quod non satis Ecclesiæ suæ providisset*; & magis ad rem Sotus *cit. dist. 7. quæst. unic. art. 11.*: *Non est dubitandum quin simplex Sacerdos ex commissione Papæ possit sacramentum Confirmationis exhibere. Et qui de hoc jam modo hæsitaret, Ecclesiasticis sanctionibus adversaretur. Etenim quamvis hæc conclusio ex sacris Litteris non plane colligatur, sufficere tamen debet Orthodoxis, quod Gregorius* (addimus Nos, & alii Pontifices) *illam fecerit dispensationem*.

CAPUT VIII.

De adhibendo Chrismate ab Episcopo benedicto, si Presbyter uti Minister extraordinarius Confirmationis sacramentum administret; & an ad solum summum Pontificem, excluso Episcopo, pertineat jus delegandi simplici Sacerdoti dicti Sacramenti administrationem.

1 HActenus expositæ quæstioni, quam Romanorum Pontificum facta enodarunt, alia succedit nondum dirempta controversia. Privilegium a laudatis Pontificibus inferioris ordinis Presbyteris concessum, Chrismate consignandi baptizatos, semper limitatum audivimus, hac lege, modo scilicet Chrismate uterentur ab Episcopo sacrato; Quærunt autem Doctores, an potuisset iisdem fieri etiam potestas conficiendi Chrisma, in sacra unctione adhibendum. Nemo est qui dubitet Chrismatis benedictionem annumeratam semper fuisse inter propria & præcipua Episcopalis Ordinis munera: In Concilio enim Charthaginiensi II. anni 390. (*tom. 1. collect. Harduin. col. 952.*) *cap. 3.*: *Ab universis Episcopis dictum est: Chrismatis confectio, & puellarum consecratio a Presbyteris non fiant*; Carthaginiensi III. anni 397. *cap. 36.* (*ibid. col. 964.*) edixit: *Ut Presbyter, inconsulto Episcopo, Virgines non consecret, Chrisma vero nunquam conficiat*; Concilium Bracharense anni 561. *cap. 19.* (*tom. 3. collect. Harduin. col. 372.*) deponi jussit Presbyteros, Chrisma conficere præsumentes: In Actis pariter Concilii Toletani II. anni 531. editis a Cardinali de Aguirre (*tom. 2. pag. 271.*) refertur epistola Montani Episcopi Toletani, ad Theoribium, in qua Montanus sacrilegam increpat quorumdam Presbyterorum audaciam, qui contra antiquissimum, ipsique religioni Christianæ coævum morem, jus sibi arrogabant consecrandi Chrisma: *Quidam*, (ait) *ut ad Nos perlatum, Presbyteri, ausu temerario, res sacras, non tam consecrare, quam violare præsumunt; & cunctis ab initio Fidei Catholicæ sæculis inusitatum, summis sui Ordinis hominibus, nisi tantum Pontificibus debitum, jus consecrationis Chrismæ, nescio quo typho, an dementia dicam, indubitanter assumunt: quod quam sacrilegum sit, conscientiam tuam latere non credo*. At cum isti, aliique similes canones de sola loquantur potestate ordinaria, quam nullus

lus unquam simplici Presbytero asseruit, non adimunt quæstionem, quæ versatur circa potestatem extraordinariam: Solum enim disputatur, an sicuti summus Pontifex potest simplici Sacerdoti facultatem impertiri, administrandi sacramentum Confirmationis, ita eidem committere etiam valeat potestatem conficiendi Chrisma. Affirmant Cajetanus *in 3. part. quæst. 72. art. 3.*, Gregorius de Valentia *tom. 4. disput. 5. punct. 2. §. At hoc in primis*, Cardinalis de Lauræa *in 4., tom. 3. disp. 2. art. 3.*, Berti *in sua Theolog. tom. 7. lib. 32. cap. 5. propos. 4.*, quorum sententiam valde probabilem existimant Suarez *tom. 3. in 3. part. quæst. 72. disp. 33. sect. 2. §. Tertia sententia*, Bonacina *de Sacram. disp. 7. quæst. unic. punct. 2. num. 3.*: Etenim, si summus Pontifex, suprema sua auctoritate potest simplici Sacerdoti munus demandare conficiendi sacramentum Confirmationis, de se ceteroquin annexum Ordini Episcopali, eo magis poterit facultatem eidem elargiri præparandi ejusdem Sacramenti materiam. Neque desiderantur ejusmodi concessæ facultatis exempla: nam, si qua fides VVadingo *in annal. Minor. tom. 9. ad an.* 1400., Eugenius IV. Fabiano de Bachia Ord. Minor. ad Indos proficiscenti, veniam dedit, non solum Chrismate consignandi Fideles, sed etiam ipsum Chrisma conficiendi: Apud Mabillonium itidem, *tom. 1. part. 2. musei Italici*, extat epistola Joannis Diaconi, hæc ad Senarium scribentis *num* 8. *pag.* 73. *Sed nec illud tangat animum, quod sibi aliquando quædam vis necessitatis assumit, veluti (quod nunc per Africam fieri dicitur) ut Presbyteri sanctum Chrisma conficiant, quod merito moveret, si istam Pontificalis auctoritas licentiam non dedisset, unde constat a Pontificibus quodammodo fieri, quod in tanta rerum necessitate, ut a Presbyteris perfici possit, superior Ordo constituit.*

2 Ultro tamen fatemur ejusmodi exempla, si vera sint, paucissima tamen esse, atque ut plurimum non aliter consuevisse a summis Pontificibus simplices Sacerdotes insigniri potestate administrandi sacramentum Confirmationis, nisi sub expressa conditione adhibendi Chrisma, non a se, sed ab Episcopo consecratum, quemadmodum perpendit Auctor Theologiæ moralis ad usum Seminarii Petrocoriensis *tom. 3. lib. 1. tract. 3. quæst. 5.*, quare insuetum foret, hac etiam prærogativa Episcopalis Ordinis propria, inferiorem Presbyterum exornare. Accedit nullam adesse necessitatem hanc potestatem faciendi simplici Presbytero: is quippe quocumque se conferat, potest secum deferre Chrisma ab Episcopo acceptum: & siquidem a sacris Canonibus, præcipue can. Litteris, *de consecrat.*, *dist. 3.*, & can. Si quis de alio, *de consecrat. dist. 4.*, vetitus est usus Chrismatis, ante annum benedicti, satis erit, ut ab hoc positivo Ecclesiæ præcepto, summi Pontificis auctoritate, eximatur, sicuti Nos *in cit. nostra Const.* 10. ab eodem absolvimus prædictum Custodem sancti Sepulcri, si in loco degat, ubi novi Chrismatis ei non suppetat copia.

3 Sed omnium in hac materia gravissima controversia versatur, circa auctoritatem Episcoporum: adeo enim diversa sunt hominum ingenia, ut eam

eam ipsam potestatem, quam plerique summo Pontifici abjudicarunt, alii cuilibet Episcopo asserere non dubitent. Cardinalis Pallavicinus *hist. Concil. Trident. lib. 9. cap. 7. num. 16.*, Christianus Lupus *in notis ad canones octavæ Synodi cap. 5. tom. 2. pag. 1423. & seqq.*, Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. par. 1. lib. 2. cap. 23. num. 6.*, Franciscus Farvacquius *de sacram. Confirm. cap. 4. quæst. 4. & 5.*, Van-Espen *Jur. Ecclesiast. par. 2. tit. 3. cap. 2. num. 5. & seqq.*, Juenin *cit. dissert. 3. quæst. 5. cap. 2. art. 1. §. 3. in fin.*, Petrus Coustant *in epistolas Decretales Roman. Pontific. tom. 1. col. 857.*, aliique recentiores opinantur, sola inspecta institutione Divina, & seclusa Ecclesiæ prohibitione, posse Episcopum simplici Sacerdoti committere, ut Chrismate a se confecto, Fideles consignet, ne secus degentes in locis, ad quæ ipse accurrere nequit, sacramento Confirmationis perpetuo careant. Nec vero pauca, nec levia sunt rationum momenta, quibus hæc opinio innititur; nam, ceteris prætermissis, quæ videri possunt apud laudatum Lupum, Concilium Toletanum I. celebratum anno 400., cui Patres undeviginti subscripsere *can. 20.* (*collect. Harduin. tom. 1. col. 989.*) ita statuit: *Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis, vel provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit ex hoc die nullum alium, nisi Episcopum Chrisma facere, & per diœcesim destinare .... statutum est Diaconum non chrismare, sed Presbyterum, absente Episcopo; præsente vero, si ab ipso fuerit præceptum.* Toletano concinunt Concilium Arausicanum anni 441., & Epaonense anni 517. (*tom. 1. collect. Hard. col. 1783. & tom. 2. col. 1049.*), quorum primum *can. 1.* ait: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderant, si desit Episcopus, a Presbyteris cum Chrismate, & benedictione consignari placuit*; alterum autem *can. 16.* inquit: *Presbyteros, propter salutem animarum, quam in cunctis optamus, desperatis, & decumbentibus Hæreticis, si conversionem subitam petant, Chrismate permittimus subvenire. Quod omnes conversuri, si sani sunt, ab Episcopo noverint expetendum.* Ad hæc Martinus Archiepiscopus Bracarensis *in sua canonum collect. cap. 51.*, non de hac, aut illa regione, sed veluti de consuetudine, ubique recepta, ait: *Presbyter, præsente Episcopo, non signat infantes, nisi forte illi ab Episcopo fuerit præceptum.*

4 Sed licet hæc momentosa sint, non tamen leviora sunt, quæ in contrarium proferuntur: etenim Innocentius I., qui statim, post allegatam Synodum Toletanam, hoc est anno 402., fuit Pontifex renuntiatus, *cit. epist. ad Decentium Eugubinum Episcopum*, ex Actis Apostolorum colligi asseruit, solius Episcopi esse baptizatorum frontem inungere, eaque unctione *Spiritum Paracletum tradere*; non potuisset autem Pontifex, sine ulla hæsitatione, hæc affirmare, si eadem ætate viguisset alicubi consuetudo, ut baptizati infantes a simplici Presbytero confirmarentur: quare, etsi Thomassinus dixerit, se non videre, nec suspicari posse, quidnam aliud, quam sacramentum Confirmationis, Patres Toletani simplici Sacerdoti permiserint; attamen alii, ex hac ipsa Innocentii I. Decretali manifeste confici

confici arbitrantur, eos de sola loquutos unctione, fieri solita, post Baptismum, ex mera cæremonia, a qua facienda jusserunt, Presbyterum abstinere, si Episcopus astaret. Ita Toletanum canonem interpretatur Binius *in notis ad eumdem, apud Cardinalem de Aguirre tom. 2. Concilior. Hispaniæ pag.* 148., inquiens: *Hæc verba canonis intelligenda sunt, non de sacramentali unctione Chrismatis in fronte, sed de unctione cæremoniali, quæ in solemni Baptismo in vertice baptizandi adhibetur. Hanc cæremonialem unctionem olim Presbyteris interdictam, nonnisi cum licentia Episcopi ab iisdem usurpatam fuisse recensuimus*. Hanc vero fuisse mentem præfati Concilii Toletani, suadent etiam Acta Concilii Hispalensis II., habiti anno 619. adversum Agapinm, Cordnbensem quondam Episcopnm, cui, inter cetera, crimini datum est, quod meris Sacerdotibus potestatem delegasset *conficiendi Chrisma, & Chrismate baptizatorum frontem signandi. Hæc enim omnia* (dixerunt Hispalenses Patres *cap.* 7.) *illicita esse Presbyteris, vel Chorepiscopis, quia Pontificatus apicem non habent, quem solis deberi Episcopis, auctoritate canonum præcipitur*; (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 560.). Minime autem reprehendendus fuisset Agapius, si rem gessisset a Patribus Toletanis Episcoporum arbitrio permissam.

5 Minus porro hujus sententiæ Patroni, se urgeri opinantur ab allegatis Arausicani, & Epaonensis Conciliorum locis: incertum quippe esse ajunt, num in illis sermo sit de Confirmatione, an potius de unctione, per quam Hæretici ad Ecclesiam redeuntes, ritu valde affini ritui Confirmationis, olim recipiebantur; & verosimilius credunt, ad hanc solam illa referri: ea siquidem tempestate, qua Confirmatio, statim post Baptismum conferebatur, vix evenire poterat, ut Hæretici in Ecclesiæ Catholicæ gremium se recipi exoptantes, nondum essent confirmati, ac propterea in mortis articulo sacro Chrismate signandi forent. Ad hæc Theodulfus Aurelianensis Episcopus, cui certe Galliæ Conciliorum canones ignoti non erant, *lib. de Baptism. cap.* 17. absolute ait: *Quod ergo Presbyteris baptizatos Chrismate ungere licet, Spiritum vero Sanctum, per manus impositionem tradere non licet, antiquus iste mos ab Apostolis est traditus*; Nulla autem ratione potuisset Theodulfus id ab Apostolis traditum afferere, si oppositum scivisset Galliæ moribus olim usitatum.

6 Ita ratiocinantur Doctores, jus, de quo agimus, uni vindicantes Romano Pontifici, quorum longum catalogum contexuit Verricellus *de Apostol. Mission. quæst.* 130. *sect.* 1. *& duabus seqq.*, eorumque agmen ducit D. Thomas *cit. quæst.* 72. *art.* 11. ubi hæc habet: *Dicendum, quod Papa in Ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quædam, quæ sunt superiorum Ordinum, committere quibusdam inferioribus, sicut quibusdam Presbyteris concedit conferre minores Ordines, quod pertinet ad potestatem Episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit Beatus Gregorius Papa, quod simplices Sacerdotes hoc Sacramentum conferrent, quandiu scandalum tolleretur*.

7 Ceterum, quidquid sit de hac difficili, & valde implexa contro-

versia, omnibus in confesso est, irritam nunc fore Confirmationem a simplici Presbytero Latino, ex sola Episcopi delegatione, collatam, quia Sedes Apostolica id juris sibi unice reservavit; quam quidem reservationem, non tantum a consuetudine in tota Ecclesia Latina jamdiu recepta, tacite inductam arbitramur, sicuti opinantur Juenin *cit. loc.*, & Tournely *de sacram. Confirmat. quaest.* 3. *art.* 2., sed jam ante IX. saeculum expresse factam colligimus ex Flodoardo *lib.* 3. *hist. Eccles. Remensis cap.* 17., ubi narrat Nicolaum I. ad Hincmarum, & ceteros Archiepiscopos, atque Episcopos, in Regno Caroli constitutos scripsisse, *Graecorum Imperatores, & Orientales Episcopos calumniari sanctam Romanam Ecclesiam, immo omnem Ecclesiam, quae Latina utitur lingua .... quia Presbyteros sortiri conjuges prohibemus, & quoniam eosdem Presbyteros Chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus*. Posita autem reservatione facultatis, de qua est sermo, a summo Pontifice sibi facta, nec licite, nec valide, potest Episcopus Latinus illa uti: nam quamvis confirmare sit actus Ordinis Episcopalis, cujus firmitas, & validitas, a Pontificis nutu non pendet, delegare tamen simplici Presbytero potestatem exercendi ejusmodi actum, potius ad jurisdictionem, quam ad Ordinem pertinet; Episcoporum vero jurisdictio, sive sit immediate a Christo Domino, sive a summo Pontifice, ita semper huic subest, ut, consentientibus omnibus Catholicis, ejusdem auctoritate, & imperio limitari, atque, ex legitima causa, omnino auferri possit. Illud etiam ad rem facit, quod modo audivimus a D. Thoma, nempe delegationem, de qua est sermo, esse actum potestatis, & jurisdictionis supremae, a Christo Domino soli suo in terris Vicario commissae. Quamobrem Clemens VI., priusquam ad Catholicam communionem reciperet Consolatorem, Armenorum Patriarcham, certior fieri voluit, an cum Ecclesia Romana sentiret, etiam in hisce articulis, expressis in Apostolicis litteris, ad eumdem Patriarcham datis, quae habentur apud Raynaldum *ad an.* 1351. *num.* 12. nimirum: *Primò de consecratione Chrismatis, si credis, quod per nullum Sacerdotem, qui non est Episcopus, potest Chrisma rite, & debite consecrari. Secundò, si credis, quod sacramentum Confirmationis per alium, quam per Episcopum, non potest ex officio ordinarie ministrari. Tertiò, si credis, quod solum per Romanum Pontificem plenitudinem potestatis habentem, possit dispensatio sacramenti Confirmationis Presbyteris, qui non sunt Episcopi, committi. Quartò, si credis, quod Chrismati per quoscumque Sacerdotes, qui non sunt Episcopi, neque a Romano Pontifice super hoc commissionem, seu concessionem aliquam receperunt, iterum per Episcopum, vel Episcopos sint chrismandi*. Quae verba perpendant, oportet, qui potestatem, de qua disserimus, Episcopis attribuunt.

CAPUT

CAPUT IX.

In quo finis imponitur propositæ quæstioni de pueris, qui post Baptismum a Presbytero baptizante confirmantur.

I DIcendum nunc restat de Græcorum consuetudine, quæ Nos ad hanc materiam tractandam induxit. Longe ante Photianum Schisma fuisse Græcorum moribus receptum, ut simplices Sacerdotes baptizatos infantes statim sacro Chrismate inungerent, demonstrant Morinus *cit. dissert.* 2. *de sacram. Confirmat.*, & Lucas Holstenius *dissert.* 1. *de Ministro Confirmationis apud Græcos*: eumdemque usum invaluisse apud alias Orientales Ecclesias, testantur Ambrosiaster *in comment. in epist. Pauli, ad cap.* 4. *epist. ad Ephes. v.* 12. (*tom.* 2. *oper. in append. col.* 241.) inquiens: *Apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus*; & Auctor *Q. Q. vet. & nov. Testam. quæst.* 101. *in append. ad* 1. *part. tom.* 3. *oper. S. Augustini col.* 93. *In Alexandria, & per totum Ægyptum, si desit Episcopus, consignat Presbyter*; quibus in locis verbum *consignat* non merum ritum, sed veram Confirmationem denotare, tanquam indubitatum ponit Christianus Lupus *cit. tom.* 2. *pag.* 1424. Sunt qui hanc Græcorum consuetudinem semper ab Ecclesia Latina improbatam affirmant. Etenim, inquiunt, Nicolaus I., vix exorto Photiano Schismate, cum audierit Græcos Presbyteros, auctoritate, & suasionibus Photii, sacramentum Confirmationis, per Bulgariam administrasse, misit illuc Paulum Populoniensem, & Formosum Portuensem Episcopos, Legatos suos, qui omnes Bulgaros a prædictis Presbyteris inaniter confirmatos, iterum sacro Chrismate rite signarent, quod constat, tum ex epistola Photii ad omnes Episcopos Orientales, ubi de hoc facto acerbe conqueritur, tum ex epistola Metrophanis Metropolitæ Smyrnensis ad Manuelem Patritium (*tom.* 5. *collect. Hard. col.* 1114.) testanturque Patres octavæ Synodi in sua epistola Synodali ad Hadrianum II. (*collect. Harduin. tom.* 5. *col.* 1114.), ac ipsemet Nicolaus I. scribit ad Hincmarum, apud Baronium ad annum 867. *num.* 50. Adhuc etiam expressius præfatam consuetudinem damnatam ajunt ab Innoc. III. *in cap. Quanto* 4. *de consuet.*, ubi Lucio Vicario suo, in Constantinopolitana urbe constituto scripsit: *Pervenit ad audientiam nostram, quod quidam simplices Sacerdotes, apud Constantinopolim ea Sacramenta præsumunt Fidelibus exhibere, quæ ab Apostolorum tempore fuerunt solis Pontificibus reservata, ut est sacramentum Confirmationis .... conferre; ad excusandas excusationes in peccatis solam consuetudinem prætendentes &c.*; Quam quidem Innocentii III. Decretalem, corroboratam, dicunt ab Innocentio IV., qui de pluribus interrogatus quæstionibus, inter Archiepiscopum Nicosiensem, ejusque Suffraganeos Latinos, ex una parte, atque Episcopos Græcos, regni Cypri ex alia, subortis, hæc ad Ottonem Cardinalem Tusculanum, Apostolicæ Sedis Lega-

Legatum, inter alia rescripsit: *Soli autem Episcopi consignent Chrismate in frontibus baptizatos; quia hujus unctio non debet, nisi per Episcopos, exhiberi.* (*collect. Harduin. tom.* 7. *col.* 364.)

2 At si Doctoribus hæc nobis obtrudentibus assentiremur, cogeremur quoque cum iisdem admittere, vacuam, inanem, atque irritam esse Confirmationem Græcorum: hæc enim a simplici Presbytero administrata, non potest aliunde vires sortiri, quam a delegatione, sive expresse, sive tacite, eidem Sacerdoti facta a Romano Pontifice: hujus autem delegationis nullum haberemus indicium, si Græcorum consuetudini, de qua est sermo, semper Romani Pontifices obstitissent. Asserere vero, cum præfatis Doctoribus, quos citant, & sequuntur Sambovius *cit. disput.* 7. *de sacram. Confirmat.*, & Du-Hamel *cit. tom.* 6. *tract. de sacram Confirm. cap.* 4. *in fin.* sacramentum Confirmationis ab Ecclesia Græca nunc penitus exulare, multis nominibus absurdissimum, recte ostendit Goarius, in suis notis ad Euchologium Græcorum *pag.* 367.: equidem ex Concilio Florentino certo conjicimus, Græcorum Confirmationem, etsi a simplici Sacerdote administratam, a Latinis Patribus ratam habitam: cum enim Græci, inter undecim quæstiones, sibi a Latinis, post unionem, propositas, ad hanc quoque jussi sint respondere: *Quare Episcopi non inungunt sacro Chrismate, sed Sacerdotes; cum hoc Pontificibus sit datum?* (*tom.* 9. *collect. Hard. col.* 430.) Plene, quoad hanc, per Mitylinensem Præsulem, Latinis satisfecisse, ex eadem historia colligimus, in qua, post undecim illas quæstiones, habetur: *Hæc a Latinis objecta Mitylenensis canonice omnia legitimeque dissolvit, præterquam duo; de quibus Papa significavit Imperatori; cur scilicet matrimonia dirimantur, & Patriarcha non eligatur.* Magis autem diserte ejusdem rei testimonium nobis præbet Gregorius Protosyncellus, qui eidem Concilio interfuit, tanquam Legatus Patriarchæ Alexandrini, & postea creatus est Patriarcha Constantinopolitanus: is quippe scribens adversum epistolam Marci Ephesini, apud Harduinum *tom.* 9. *col.* 641., ait: *Verum Latini etiam nostros consignabant, & Chrismatos appellabant. Sed hæc non fuisse in ex æquo, & bono facta, constat ex eo, quod in nostra unione nihil habuerunt, quod nobis objicerent, sed cum essemus orthodoxi, habiti sumus ab orthodoxis orthodoxi.*

3 Neque Confirmationem Græcorum irritam evincunt facta Romanorum Pontificum, in contrarium adducta. Etenim Nicolaus I. iterum Bulgaros consignari voluit, cum quia Confirmationem receperant a Sacerdotibus, qui Photii errore imbuti, eam contulerant, jure ordinario, existimantes nimirum, potestatem, eam conferendi, & Episcopis, & Sacerdotibus, pari jure competere: tum quia iidem Sacerdotes delegati fuerant a *Photio mœcho, & invasore*, uti loquebantur Apostolici Legati, hoc est Pseudo-Patriarcha, cui propterea legitimi Patriarchæ jura non conveniebant: tum denique, & præcipue, quia Bulgaria pertinebat ad Patriarchatum Occidentalem, quod pluribus ostendit Christianus Lupus *cit.*

tom. 2.

tom. 2. *pag.* 1404. *& seqq.*, atque ideo delegatio, de qua est sermo, a Romano Pontifice Occidentalibus Presbyteris, sive expresse, sive tacite facta, Bulgaros Sacerdotes nequaquam complectebatur. Decretalis autem Innocentii III. solos respicit Sacerdotes Latinos: Etenim cum tunc temporis urbs Constantinopolitana subjecta esset imperio Francorum, ejusque Patriarcha esset Venetus, ex Francis, & Venetis incolis, magna ex parte, conflabatur; cum autem audierit Innocentius, Sacerdotes Latinos, inibi degentes, Græcorum ritus adoptasse, Græcorumque more, Confirmationem ausos conferre, hunc Latinorum abusum compescuit, scribens ad Lucium: *Volentes igitur hæc, & alia, quæ oculos Divinæ majestatis offendunt, de agro Dominico extirpari, discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus omnibus Latinis Presbyteris, apud Constantinopolim constitutis districte prohibeas, ne talia de cetero sua temeritate præsumant.* Ita quippe habet integra Decretalis apud Balutium *tom.* 1. *epistol. Innoc. III. pag.* 480. & Gonzalez; sed quia in compilatione Decretalium, qua in scholis, & Foro utimur, omissum est verbum illud *Latinis*, hinc Auctores contrarii ansam acceperunt asserendi, Innocentium, irritam pronuntiasse Confirmationem, a Græcis etiam Sacerdotibus collatam, sicuti scite animadvertunt Morinus *cit. dissert. cap.* 22. & Van-Espen *J. E. U. part.* 2. *tit.* 3. *cap.* 2. *num.* 4. Innocentius IV. viribus carere voluit Confirmationem administratam a simplici Sacerdote, sed unice quoad regnum Cypri, in quo prævalere incœperat ritus Latinus, ob multitudinem Latinorum Antistitum, ibidem degentium; ut enim idem ritus per totum regnum propagaretur, & foret perpetuus, necessarium duxit Innocentius IV. revocare delegationem a Romanis Pontificibus, tacite saltem factam Sacerdotibus Græcis, conferendi sacramentum Chrismatis. Ceterum in aliis locis, in quibus Chrismatio, data a Sacerdotibus Græcis, non est a Sede Apostolica expresse improbata, ea pro valida est habenda, ob tacitum saltem privilegium a Sede Apostolica illis concessum, cujus quidem privilegii præsumptionem inducit ipsamet conniventia, & tolerantia Romanorum Pontificum, qui prædictum Græcorum morem scientes, non contradixerunt, nec unquam illum damnarunt, sicuti post Goarium, & alios, recte ratiocinatur Arcudius *de concord. Eccles. Occident. & Orient. lib.* 2. *de Confirm. cap.* 15. *pag.* 96., inquiens: *Tutissimum est dicere, Græcorum Presbyteros, per suos Patriarchas, & Antistites, ejusmodi facultatem a summo Pontifice obtinuisse, a quo omnis jurisdictio, quasi a capite, in alios, veluti membra, immediate, vel mediate derivatur, & diffunditur.*

4 Sed quoniam omnis præsumptio cedit veritati, eadem Confirmatio est irrita reputanda, in locis, in quibus certo novimus talem facultatem Græcis, alteriusve Orientalis ritus Sacerdotibus, esse ab Apostolica Sede expresse ademptam: Præter autem Sacerdotes Bulgaros, quibus eam ademptam audivimus a Nicolao I., & Sacerdotes Cypri, quibus eamdem abstulit Innocentius IV. scimus a Clemente VIII. severe interdictum Sacerdotibus

dotibus Italo-Græcis, ne baptizatos Chrismate consignare præsumant, cujus decretum Nos confirmavimus *in nostra Constit.* 57., *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 167., in cujus §. 3. hæc ad rem ediximus: *Episcopi Latini, infantes, seu alios in suis diœcesibus baptizatos a Presbyteris Græcis absolute Chrismate in fronte consignatos confirment: cum neque per Prædecessores nostros, neque per Nos Græcis Presbyteris in Italia, & Insulis adjacentibus, ut infantibus baptizatis sacramentum Confirmationis conferant, facultas concessa sit, aut concedatur; quinimmo usque ab anno* 1595. *a fel. rec. Clemente VIII. Prædecessore nostro fuit Presbyteris Italo-Græcis expresse interdictum, ne baptizatos Chrismate consignent. Secus sub conditione, & cum cautela eos confirmare debent, de quibus verosimiliter dubitari potest, utrum ab Episcopis Græcis ordinem Baptismi, juxta eorum Euchologium servantibus, fuerint baptizati*. In alia pariter nostra Constitutione 129. §. 4. *ejusd. Bullar. pag.* 512. illata mentione ejusdem Græcorum consuetudinis, hæc addidimus: *Quemadmodum enim Græcis incolis Italiæ expresse vetita est administratio utriusque Sacramenti, ab eodem Ministro contemporanee facienda; ita patientia quadam, & facilitate Sedis Apostolicæ factum est, ut unum, & alterum Sacramentum ab eodem Sacerdote in Oriente Græcis conferretur*; & §. 5. permittendum duximus Cophtis, perseverare in eodem ritu, jamdiu ab ipsis recepto, atque ab Apostolica Sede tolerato.

5 Hæc non incassum sunt prænotata; ex omnibus quippe simul consideratis, optima, & secura conflatur regula, ad quam dirigi debeat judicium Episcopi, in cujus Synodo accidit disputari, de robore Confirmationis, a simplici Sacerdote, Græci ritus administratæ. Antequam is quidquam definiat, diligenter inquirat, oportet, num in tali loco, ejusmodi Græcorum mos fuerit unquam ab Apostolica Sede expresse improbatus; an potius ex ejusdem Sedis conniventia, & lenitate, toleratus; si primum, Confirmationem irritam pronuntiabit, atque a Sacerdote Græco inaniter confirmatos, absque scrupulo iterandi Sacramentum, iterum sacro Chrismate inunget: Si alterum, Confirmationem ratam habebit. Quod si res dubia sit, nec possit certo dijudicari, num ejus regionis Sacerdotibus, aut expresse, aut saltem tacite data sit ab Apostolica Sede facultas, conferendi sacramentum Confirmationis, se abstinebit a proferenda sententia, eamque expectabit a Romano Pontifice, cui decet adeo grave negotium significari. Omnes ejusmodi circumstantias prudenter examinatas invenimus a pluribus Synodis, & pro earumdem diversitate, diversum ab illis prolatam deprehendimus de Confirmatione, Græco ritu, administrata, sententiam. In Synodo Maronitarum, habita tempore Gregorii XIII., eodem Pontifice jubente, Synodi Præses, liberum esse, declaravit, confirmatis a simplici Sacerdote, denuo idem Sacramentum recipere ab Episcopo; quia non satis constabat, an Presbyteris Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui subduntur Maronitæ, concessum fuerit unquam ab Apostolica Sede tacitum saltem privilegium, Sacramentum illud admini-

strandi,

ſtrandi, quemadmodum referunt Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. tit. 7. de Confirmat. quæſt.* 131. *num.* 1. & Thomas a Jeſu *de converſione omnium Gentium lib. 3. cap. 5. pag.* 484. *& pag.* 508. In Synodo Provinciali, ſeu Nationali Albana, habita anno 1703., atque a ſummo Pontifice confirmata, deciſum videtur, ſolius Epiſcopi eſſe baptizatorum frontes Chriſmate linire; *cap.* enim 3., ubi de Confirmatione eſtſermo, hæc habentur: *Tanti vero Sacramenti, quod ſola Epiſcopalis perſona ſua vindicat dignitati &c.* Contra in Synodo Provinciali Ruthenorum, celebrata Zamoſciæ, anno 1720. cujus Acta, a Nobis, qui Congregationis Concilii Secretarii munere tunc fungebamur, diligenter antea recognita, fuere pariter ab Apoſtolica Sede approbata, ſancitum eſt, validam habendam fore, neque idcirco, ſine ſacrilegio, poſſe iterari Confirmationem, receptam a ſimplici Sacerdote, quia ſcilicet compertum eſt, ad ea quoque loca extendi tacitam delegationem, Græcis Sacerdotibus factam a Romano Pontifice: *Sacramentum Confirmationis* (verba ſunt præfatæ Synodi) *a Chriſto Domino inſtitutum, quod Parochi in Orientali Eccleſia extraordinario jure, & delegata ab Epiſcopo facultate, ex Apoſtolica Sedis diſpenſatione, ſtatim poſt Baptiſmum adminiſtrare ſolent in genere viſibilium ſignaculorum, ſacroſanctum eſt, ut ipſe Baptiſmus, illudque nefas eſt iterare, propterea quod indelebilem characterem imprimit.* Denique in nupera Synodo Nationali Maronitarum, coacta in Monte Libano anno 1736. atque a Nobis confirmata anno 1741., *ut in noſtra Conſtitutione 31. Bullar. tom. 1. pag. 74.* hæc ad rem edita ſunt decreta, videlicet *cap. 2. de ſacramento Baptiſmi can. 15.*: *Majores noſtri, ſicut & ceteri Orientalium Eccleſiarum filii, ſtatim poſt Baptiſmum tam infantes, quam adultos conſueverunt ſacro Chriſmate perungere, atque adeo ſacramentum Confirmationis illis conferre; idque per ſimplices etiam Sacerdotes, quibus Patriarcha, & Epiſcopi hanc facultatem conceſſerant, quemadmodum ex Ritualibus apparet. Quia vero Patriarchæ noſtri, ut eo, quo par eſt, obſequio Romanis Pontificibus, qui frequentes ad illos hac de re litteras dederant, morem gererent, Latino ritui conſentientes, decreverunt, ut deinceps nemo, niſi Epiſcopali dignitate praditus, ſacramentum Confirmationis adminiſtraret; ideo mandamus, ac præcipimus omnibus Parochis, Archipresbyteris, Chorepiſcopis, ceteriſque dignitate Epiſcopali carentibus, ne audeant in poſterum Baptizati frontem ſacro Chriſmate perungere, & verba illa, quæ ad Confirmationis ſacramentum, adeoque ad Epiſcopum tanquam ordinarium illius Miniſtrum ſpectant, recitare; ſed illis omiſſis, intingant pollicem in ſacro Chriſmate, & ungant baptizatum in ſummitate capitis, in modum Crucis, dicentes Orationem ex Rituali Romano deſumptam, quæ ſequitur: Deus omnipotens, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti &c. ſi vero adfuerit Epiſcopus, & ipſe, vel ſimplex Presbyter, adultum quempiam baptizaverit, poterit idem Epiſcopus poſt Baptiſmum, ſi velit (ac præcipue cum contigerit ab illo baptizari adultum, ſeu infantem in mortis periculo conſtitutum) proſequi cetera, quæ ad collationem ſacramenti Confirmationis in Rituali pertinent; ita tamen, ut Patrinus, vel Matrina adhibeatur, & nomen Confirmati in libro ad id deſtinato a Parocho,*

Parocho, vel Episcopo adnotetur. Hinc in Rituali, quod auctoritate Reverendissimi Domini Patriarchæ propediem est edendum, ante illa verba, quibus, juxta ritum nostrum, Confirmationis sacramentum confertur, apponenda est admonitio ad simplices Sacerdotes, cum supradicta Oratione Deus omnipotens &c. & altera admonitio ad Episcopos cum ritu conferendi sacramentum Confirmationis, quem omnino a ritu Baptismi distingui, & separari præcipimus.

6 Et *cap. 3. de sacram. Confirm. can. 2.*: *Quia vero tam in nostra, quam in reliquis Orientalibus Ecclesiis, antiquus mos obtinuerat, ut statim post Baptismum etiam sacramentum Confirmationis conferretur, quemadmodum & in Ritualibus continetur, & a Concilio Laodiceno his verbis præscribitur: Quod oportet eos, qui illuminantur, post Baptismum inungi supercælesti Chrismate, & esse regni Christi participes. Hæc tamen in re servandum præcipimus, ac mandamus, quod dudum a Reverendissimis Dominis Patriarchis injunctum est, nosque supra de Baptismo monuimus, ne simplices Sacerdotes de cetero præsumant hoc Sacramentum administrare; sed illud Episcopi dumtaxat conferant, illum sacrosanctæ Tridentinæ Synodi canonem præ oculis habentes: Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.*

CAPUT X.

Rursus de sacramento Confirmationis, de quo in quadam Constitutione Synodali cautum est, ut pueris mox decessuris administretur.

1 NON multis antea annis dubitatum, & disceptatum fuit, an sustineretur quædam Synodalis Constitutio, in qua Episcopus declaraverat, paratum se esse ad sacramentum Confirmationis administrandum pueris, mox decessuris, ne privarentur incremento gratiæ, & gloriæ, quod certo forent ab eodem consecuturi; quapropter operæ pretium erit, hanc controversiam, utpote quæ ad Synodum pertinet, hic elucidare.

2 Catechismus Concilii Tridentini, jussu S. Pii V. editus *part. 2. num. 15.* observandum statuit, ut omnibus, post Baptismum, Confirmationis sacramentum administretur, sed minus expedire, addit, hoc fieri, priusquam pueri usum rationis adepti fuerint, atque ideo decere, ut sacro Chrismate non inungantur, nisi eum ad septimum suæ ætatis annum pervenerint. Contra Pontificale Romanum, Clementis VIII. primum, deinde Urbani VIII. auctoritate recognitum, *tit. de Confirmandis*, tanquam certum ponit, sacramentum Confirmationis, etiam infantibus ab Episcopo administrari, ait enim: *Infantes per Patrinos ante Pontificem confirmare volentem, teneantur in brachiis dextris*. Pugnare proinde inter se videntur Catechismus, & Pontificale; sed omnis cessabit antinomia, si res accuratius, uti decet, expendatur.

3 Extra

3 Extra omnem controversiam est, sacramentum Confirmationis valide conferri omnibus baptizatis, absque ulla ætatis differentia, quod colligitur *ex can. De his, de consecrat. dist. 5.*, notatque Sotus *in 4. dist. 7. q. unic. art.* 8. Certum insuper est, olim, tam adultos, quam pueros statim post Baptismum fuisse confirmatos. Diserte id testantur Tertullianus *lib. de Baptismo cap. 7. & 8.* ubi ait: *Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione .... dehinc manus imponitur per benedictionem, advocans, & invitans Spiritum Sanctum*. Cyprianus *epist. 73. ad Jubajanum*: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in ecclesia baptizantur, Præpositis ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem, ac manus impositionem, Spiritum Sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur*. Cyrillus Hierosolymitanus *cathechesi mystag. 3. num. 1. Vobis quoque similiter, postquam ex sacrorum laticum piscina ascendistis, datum est Chrisma*. Gennadius *de dogmat. Eccles. cap. 52.*: *Si parvuli sunt, vel hebetes; respondeant pro illis, qui eos offerunt, juxta morem baptizandi, & sic manus impositione, & Chrismate communiti, Eucharistiæ mysteriis admittantur*. Balutius *in suis notis in Reginonem lib. 1. cap. 19.* duos exhibet antiquos codices manuscriptos Pontificales, ex sæculo IX., in quibus ordo confirmandi infantes, statim post Baptismum, continetur: in eorum enim altero sic legitur: *Statim autem confirmetur infans*; in altero vero: *Si Episcopus adest, statim confirmari eum oportet Chrismate*. Hæc eadem disciplina sæculo XIII., licet in Ecclesia Latina nonnihil remitti cœpisset, nondum tamen penitus obsoleverat, quod pluribus monumentis demonstrat Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 2. art. 1. num. 3.* sed subsequenti ætate congruentius visum est, expectare, ut Confirmandus rationis usum adeptus fuerit. Concilium Provinciale Mediolanense I., a S. Carolo Borromæo anno 1565. celebratum, *part. 2.* (*Act. Mediol. Eccl. part. 1. pag. 7.*) decrevit: *Minori septennio Confirmationis sacramentum nemini præbeatur*. Concilium Turonense anni 1583. *cap. 7.* (*tom. 10. collect. Hard. col. 1403.*), loquens de eodem Sacramento: *Quod ut decentius conferatur, statuit, ne ad illud facile minores septennio .... admittantur*. Concilium Cameracense anni 1586. *tit. 7. cap. 2.* (*tom. 9. ejusd. collect. col. 2160.*): *Non infra septimum, aut octavum annum pueri confirmentur*. Concilium Tolosanum anni 1590. *part. 2. cap. 3.* (*collect. ejusd. col. 1799.*): *Ni summa quædam impellat necessitas, septennio minores pueri nequaquam veniant ad Confirmationem admittendi*. Tandem Catechismus Romanus *loc. cit.* hæc habet: *Illud observandum est, omnibus quidem post Baptismum Confirmationis sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedire hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certe hoc Sacramentum differri maxime convenit*.

4 Hanc tamen disciplinæ mutationem, justis de causis in Ecclesiam Latinam invectam, non est amplexa Ecclesia Orientalis; Ea quippe retinet etiam nunc veterem morem sacramentum Confirmationis statim post Baptismum ministrandi, sicuti ex iis colligitur, quæ in præcedenti cap. dixi-

diximus, testanturque Allatius *de perpet. consens. Eccles. Occid. & Orient. lib. 3. cap. 18.*, Thomas a Jesu *de conversion. Gent. lib. 7. cap. 7.*, ac Joseph Vicecomes *in observat. Ecclesiast. de antiquis Baptismi ritibus lib. 5. cap. 32.*, atque de Maronitis, & Syris asserit Naironus *in Euoplia Catholicæ Fidei part. 2. cap. 3.* Diversam utriusque Ecclesiæ hac in re consuetudinem considerans Pater Drovet *tom. 2. de re Sacramentaria q. 8.* inquit: *Habent sua consuetudinis idoneas causas Græci, habent & sua Latini. Illi Subjecti magis, quam Sacramenti respectum habentes, voluerunt, Confirmationem statim post Baptismum conferri, ut nimirum quidquid gratiæ poterant, promptius Neophytis procurarent: isti decori magis, ac dignitati Sacramenti, quam exigentiæ Fidelium consulentes, eousque differendum statuerunt, donec instructionis capaces essent, & possent Divini beneficii pretium pro meritis æstimare.* Hanc eamdem rationem respexerunt Patres Concilii Coloniensis anni 1536. *p. 7. cap. 9.* ajentes: *Cum enim hoc Sacramentum* [Confirmationis] *non sit necessitatis absolutæ, convenientius, & utilius dabitur, si addatur admonitiuncula. At antequam infans supra septimum ætatis annum progressus fuerit, parum, aut nihil horum, quæ aguntur intelliget, ne dicamus meminerit* (*collect. Hard. tom. 9. col.* 2004.). Prædictas diversas utriusque Ecclesiæ diversi ritus causas, Nos præ oculis habuimus, cum *in cit. nostra Constit. 129.* relinquendos diximus Cophtos, in sua antiqua consuetudine, recipiendi Confirmationem, statim post Baptismum, sed simul summopere reprehendendos, quod a Baptismo, ritu Latino collato, hoc potissimum nomine abhorreant, quod scilicet seorsum a Confirmatione administretur; quod in ejusdem *Constit. §. 5. & 6.* legitur.

5 Verum, ut ad propositum redeamus, quamvis Catechismus Romanus, non expedire, dicat, ut sacramentum Confirmationis pueris, ante septennium conferatur, non tamen prohibet, ne ullo unquam in eventu iisdem conferri queat, quod scite perpendentes Suarez *in 3. part. tom. 3. disp. 35. sect. 2.*, Silvius *in 3. part. Div. Thomæ q. 72. art. 8.*, Layman *Theolog. moral. lib. 5. tract. 3. cap. 5. num. 2.*, Diana *part. 3. tract. 4. resolut. 19.*, Cotonius *lib. 2. de Sacram. controv. 3. cap. 3.*, Juenin. *de Sacram. dissert. 3. q. 8. cap. 1.*, Silvester Maurus *tom. 3. Theolog. lib. 11. q. 119. num. 4.*, Roncaglia *de Sacram. tract. 3. cap. 3. num. 5.*, bon. mem. Cardinalis Gottus *tom. 13. Theolog. pag. 336. num. 6.*, aliique plurimi, affirmant, sancte, ac licite, etiam juxta præsentem disciplinam, sacro Chrismate inungi pueros, ante septennium, cum aut prævidetur futura diutina absentia Episcopi, aut iidem versantur in discrimine vitæ, aut alia urget necessitas, seu justa causa.

6 Et profecto, quod Confirmatio non sit deneganda pueris, ante septennium, si tali morbo laborent, ut decessuri prævideantur, aperte deducitur ex D. Thoma *3. part. q. 73. art. 8. ad 4.*, ubi docet, etiam pueris morituris hoc Sacramentum dandum esse: *Ut confirmati decedentes, majorem gloriam consequantur, sicut & hic majorem obtinent gratiam*, quod Nos ipsi advertimus, & cum eodem Angelico Præceptore tradidimus *nostra Notific. 6.*, ac plu-

ac pluribus prosequitur recens Auctor Catalanus *tom.3. in Pontificale Romanum pag.227. num.22.* Licet enim Confirmatio non sit pueris ante usum rationis necessaria, ad pugnam, tunc subeundam, pro Fide Christi, non est tamen inutilis: tum quia auget illis gratiam; tum quia eos roborat ad sustinendam pugnam pro casu, quo ex morbo convalescant; Quamobrem Du-Hamel *tom. 5. Theolog. tract. de Sacram. dissert.3. cap.1.* postquam docuit, expedire, ut sacramentum Confirmationis conferatur habentibus usum rationis, id limitat in infantibus, constitutis in mortis articulo, quibus laudabiliter conferri affirmat.

7 Quod vero, præter periculum mortis, alia insuper adesse possit justa causa, ob quam Confirmatio pueris, ante usum rationis ministretur, afferunt Patres Concilii Mediolanensis V. *part.1.* (*Act. Eccl. Mediol. part.1. pag.* 220.), ubi explicantes decretum, editum in Concilio I. Mediolanensi, quod Nos supra retulimus, hæc habent: *Alio decreto, quod in Concilio Provinciali primo sancivimus, cautum est, ne Confirmationis sacramentum iis præberetur, qui annis septem minores natu sunt: si tamen Episcopus, ob aliquam causam justam, atque adeo necessariam, parvulo, & infanti, qui non modo eam ætatem non expleat, sed ne attingat quidem, ministrandum aliquando censuerit, ne sit vetitum.* Idemque ab aliis Synodis sancitum esse, refert VVitasse *in tract. de sacram. Confirmat. tom.2. q.4. art.1.*

8 Ex his porro plane conficitur, nullam esse contrarietatem, nullam antilogiam, inter Catechismum, & Pontificale Romanum. Catechismus prohibet, ne regulariter sacramentum Confirmationis conferatur pueris, ante septennium; Pontificale supponit, quod in aliquo extraordinario casu, justaque urgente causa, possit idem conferri. Quæ traduntur in Catechismo, constituunt regulam: quæ adduntur in Pontificali, constituunt limitationem regulæ. Quibus positis: si Episcopus in suis Constitutionibus diceret, paratum se esse ad conferendum sacramentum Confirmationis pueris, & infantibus baptizatis, sed constitutis in mortis periculo; aut juberet, ut sibi, sacramentum Confirmationis ministraturo, in hoc, aut illo loco suæ diœcesis, exhibeantur pueri, & infantes, cum facilis ad eos in posterum sibi non sit futurus accessus, vel propter sui ingravescentem ætatem, vel propter eorum distantiam a civitate, aut propter itineris difficultatem, nihil profecto in hujusmodi Constitutionibus Synodalibus videretur reprehendendum; cum in præfatis circumstantiis non sit locus regulæ, traditæ in Catechismo, sed potius limitationi ejusdem regulæ, de qua in Pontificali. Cujus quidem limitationis exemplum præbuit Concilium Parisiense anni 829. *can.*33. (*tom.*4. *collect. Hard. col.* 1318.), ubi a lege decernente, ut Baptismus, & Confirmatio dumtaxat conferrentur tempore Paschatis, & Pentecostes, excepit infirmos, & periclitantes, quibus, ait, *sicut Baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter donum Spiritus Sancti est tradendum*, de qua re plura Gibert. *consultat. Canonicar. tom.2. consult.2. de sacramento Confirmationis*.

 9 Tria

9 Tria tamen advertere debet Episcopus: Primò, ne in sua Constitutione quidquam dicat, quo insinuare videatur necessitatem, seu praeceptum suscipiendi sacramentum Confirmationis in ea aetate, & statu. Secundò, ut Sacramentum administret ea dignitate, cui consulere voluit Ecclesia, cum illud denegavit infantibus, ante adeptum usum rationis, quemadmodum supra audivimus a Drovet. Tertiò tandem, ne postquam paratum se dixit ad Confirmationem conferendam omnibus pueris, positis in vitae discrimine, libenter accurrat ad nobiliores, sibique bene visos, & ire detrectet ad pauperes, aliosve de infima plebe; hoc siquidem fieret cum acceptione personarum, & multorum scandalo; a qua quidem personarum acceptione, quantum sit abhorrendum, praecipue in Sacramentorum administratione, ex iis colligitur, quae habentur *in nostra Constit.* 107. *pag.* 410. *& pag.* 417. *Bullar. tom.* 1.

CAPUT XI.

De evitandis in Synodo Theologicis quaestionibus, quae a Theologis moventur circa sacrosanctum Eucharistiae sacramentum, ubi de Viatico exhibendo, vel non exhibendo ei, qui post perceptam mane sanctissimam Eucharistiam eadem die prudenter timetur moriturus.

1 NEminem Episcoporum adeo desipere putamus, ut velit in sua Synodo, ne leviter quidem quaestiones attingere, quae de sanctissimae Eucharistiae effectibus, moventur a Scholasticis, atque in utramque partem versantur; Ejusmodi esset illa e. g. Utrum Eucharistia aequalem conferat gratiam, ex opere operato, eam sumentibus, sub utraque specie, quá sub una tantum accipientibus. Hanc quippe controversiam, teste Francisco Blanco, Archiepiscopo Compostellano, qui Concilio Tridentino interfuit, & cujus, tacito nomine, meminit Henriquez *de Sacram. lib.* 8. *cap.* 44. *§.* 5. *in margine*, declinare voluere PP. Tridentini, cum *sess.* 21. *cap.* 3. differentes de fructu, quem Fideles e sanctissima Eucharistia percipiunt, caute dixere: *Nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt*, noluerunt siquidem definire, an isti participes fierent tota ubertate gratiae, qua donantur illam, sub utraque specie degustantes: non solum autem inutile, sed incongruum esset in Dioecesana Synodo quaestionem tractari, quam Tridentini Patres reliquerunt intactam. Similis naturae, & adhuc sub opinione posita, est alia controversia, quam Theologi examinant: num scilicet sanctissima Eucharistia causet *per accidens* primam gratiam; hoc est, an Fidelis prudenter existimans, se esse in gratia, si ad Eucharistiam, saltem attritus accedat, consequatur remissionem lethalium, quorum est invincibiliter oblitus. Enimvero irrisionibus se exponeret Episcopus, qui inter hasce Scholasticorum tricas sese implicaret, praesertim cum de rebus agatur, quae unice pendent

dent a Divina institutione, nobis hactenus, per Ecclesiam non manifestata. Satius igitur erit, ejusmodi inutilibus quæstionibus prætermissis, unice insistere, ut Parochi, ceterique animarum Rectores crebro in Fidelium memoriam revocent præceptum Apostoli 1. *ad Corinth.* 11.: *Probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini*; simulque declarent, *eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat*; quemadmodum definivit Tridentinum *sess.* 13. *cap.* 7.

2 Verum aliqua interdum occurrunt, de administratione sanctissimæ Eucharistiæ, in Synodo statuenda, quæ ceteroquin summam exigunt circumspectionem, ne secus Synodale statutum ad difficultatis scopulum allidat, quem in præsens suademus evitandum. Rem, ne ab instituto deflectamus, quod hucusque servavimus, exemplis patefacimus. Recte, ac sancte in plerisque Synodis commonitos legimus Parochos, ut soliciti sint de sanctissimo Viatico, iis statim porrigendo, quos vita periclitari deprehenderint: in aliis gravem insuper pœnam iisdem inflictam invenimus, si, ipsorum inertia, evenerit, ut aliquis, sine sanctissimi Christi Corporis Viatico, ex hac vita decesserit. At fingamus Sacerdotem, corpore sanum, mane Missam celebrasse, aut Laicum, ex mera devotione, sanctissimam Eucharistiam percepisse: corripitur eadem die subito morbo, aut lethali percutitur vulnere, ita ut, Medicorum judicio, prudenter timeatur, ne ea ipsa die intereat: cupit ægrotus refici sanctissimo Viatico, illudque a Parocho instanter exposcit, quod tamen Parochus, ad eum deferre renuit; non tamen idcirco damnandus erit Parochus, tanquam transgressor Synodalis statuti; nec quidquam de hac re, quæ forte sæpius in diœcesi acciderit, erit in Synodo deliberandum, nisi maxima adhibita circumspectione, & cautela. Etenim licet communiter Theologi cum S. Thoma 3. *part. quæst.* 80. *art.* 11. in illis Christi Domini verbis *Joan.*6.; *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; contineri existiment præceptum, obligans omnes Fideles ad Eucharistiam percipiendam, aliquoties in vita, atque imminente mortis periculo, neque ulli fas sit, sine temeritatis nota, contrarium opinari, uti probant Valentia *disp.*6. *quæst.*8. *punct.*4., & Vincentius Baronius 2. *par. manuductionis*, *pag.* 258., atque ex iis liquet, quæ ad prædictum præceptum comprobandum adducunt Suarez *de Eucharist. disp.*69. *sect.*1., Vasquez *disput.* 213. *cap.* 2., & Cardinalis de Lugo *de Eucharist. disput.*16. *sect.*1. & *sect.* 2. *num.* 17. & *num.*33., nihilominus tamen iidem Theologi dissident inter se, num adveniente repentino mortis periculo, sanctissimi Christi Corporis Viatico, sit etiam illi succurrendum, qui eadem die, cum ceteroquin nondum ulla laboraret corporis infirmitate, Eucharistiam accepit. Docent plerique etiam hunc, inopinato incidentem

cidentem in mortis periculum, teneri denuo se reficere Eucharistico cibo, quo fiat validior, ad ultimam sustinendam cum Dæmone luctam; neque enim, inquiunt, per Communionem, ante vulnus, vel morbum, peractam, potuit satisfieri præcepto, quod nondum urgebat, Eucharistiam sumendi in mortis articulo. Ita Hurtadus *de Eucharist. disput.* 11. *diff.* 2., Pellizzarius, Dicastillo, Quintanaduenas, aliique relati a Diana *par.* 10. *tract.* 11. *resol.* 40. Alii exadverso cum Suarez *cit. disp.* 69. *sect.* 3. *§. Rogabis*, Coninc. *quæst.* 80. *art.* 11. *dub.* 3. *num.* 100. Cardinali de Lugo *cit. loc. num.* 52. aliisque, a Nobis allegatis *in nostro Opere de Canonizat. SS. lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 22., ubi aliquid de hac quæstione delibavimus, sentiunt, in prædicto rerum eventu, non solum non urgere præceptum sumendi Viaticum, sed recipi non posse, sine piaculo: Siquidem ex una parte, Divinæ Legi, qua jubentur Fideles, sanctissimam Eucharistiam percipere, cum in ultimo versantur vitæ discrimine, veluti prævia quadam solutione, jam satisfactum autumant, per Communionem mane peractam; ex alia vero parte, nemini licet bis, eadem die Christi Corporis participare mysteria; solumque id permittitur Parocho, in aliquo extraordinario eventu, de quo Nos pariter egimus *cit. cap.* 38., cum scilicet duas administrat parochias, & in utraque debet, eadem die, celebrare. Inter has duas, e diametro oppositas, opiniones, mediam viam ineuntes alii, quos tacito nomine, citat de Lugo *eod. cit. loc. num.* 50., & sequuntur Gobat *Theolog. experim. tract.* 8. *num.* 175., & Marin. *tom.* 3. *disp.* 9. *sect.* 1. *num.* 13. dicunt, prædictum hominem, qui mane bene valens ad Eucharistiam accessit, & deinde in periculosum incidit morbum, posse, si velit, denuo Eucharistiam sumere, per modum Viatici, nullo tamen præcepto ad id faciendum obstringi; Atque huic sententiæ adstipulatur praxis quorumdam Religiosorum, a quibus, uti referunt Diana *part.* 8. *tract.* 2. *resol.* 87., Gaspar Hurtado *de Sacram. disp.* 10. *de Eucharist. difficult.* 2., & Cardinalis de Lugo *cit. loc. num.* 51., in prædicto eventu, sanctissimum Viaticum porrigi consuevit Sacerdotibus, qui ea ipsa die celebrarunt.

3 In tanta opinionum varietate, Doctorumque discrepantia, integrum erit Parocho, eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit, quin fiat reus violati statuti Synodalis, quod certe non potuit casum istum extraordinarium respicere; neque fas erit Episcopo, aut in Parochum animadvertere, qui præfato ægrotanti Viaticum denegavit, aut quidquam de ejusmodi controversia, in sua Synodo decernere, ne videatur sibi arrogare partes Judicis, inter gravissimos, hac super re secum contendentes Theologos.

CAPUT

CAPUT XII.

In quo agitur de Viatico pueris exhibendo; item iis qui, perseverante eodem morbi periculo, instant Viaticum sibi exhiberi: & aliqua de frequenti, aut quotidiana Communione.

1 Recte tamen, & sine reprehensione poterit Synodali Constitutione, Parochos compellere, ad administrandum sanctissimum Viaticum pueris, mox decessuris, si eos compererint tantam assequutos judicii maturitatem, ut cibum istum cælestem, & supernum, a communi, & materiali discernant: haud enim leviter delinquere, credimus, qui pueros etiam duodennes, & perspicacis ingenii, sinunt ex hac vita migrare, sine Viatico, hanc unam ob causam, quia scilicet nunquam antea, Parochorum certe incuria, & oscitantia, Eucharisticum panem degustarunt. Ad radicitus autem ejusmodi gravem abusum extirpandum, quem nulla profecto cohonestare valet probabilis Theologorum opinio, ad quam Parochi confugiunt, ut suam aut prorsus excusent, aut ad minus elevent culpam, nonnulla sunt breviter præmittenda. Cuilibet antiquitatis studioso notissimum est, antiquam Ecclesiæ consuetudinem obtinuisse, ut sanctissimæ Eucharistiæ participes fierent infantes, statim post Baptismum, quod pluribus monumentis demonstrat Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *art.* 15. *§.* 11.; iisdemque infantibus, perinde ac adultis, consuevisse frequenter sacra mysteria ministrari, testantur Cyprianus *tract. de lapsis*, Auctor *Constit. lib.* 8. *cap.* 12. & 13., Dionysius, seu quicumque sit Auctor *Eccles. Hierarch. cap.* 2. & 7., Augustinus *serm.* 8. *de verbis Apostoli*, & *epist.* 106. *ad Bonifac.*, & constat ex Sacramentario, quod inscribitur nomine Sancti Gregorii *tit. de Sabbato sancto*, aliisque testimoniis adductis a Cardinali Bona *rer. liturgic. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 11., a Martene *cit. lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 10. *§.* 14., & Juenin *de Sacram. diss.* 4. *quæst.* 6. *cap.* 2., atque etiam ab Hæretico Bingamo *origin. Eccles. tom.* 4. *lib.* 12. *cap.* 1. *§.* 3. & *tom.* 6. *lib.* 15. *cap.* 4. *§.* 7. & *cap.* 7. *§.* 4. Hic mos, quem a Græcis, sua ætate, retentum, observat D. Thomas 3. *part. quæst.* 80. *art.* 9. *ad* 3., & etiamnum apud eosdem perseverare, tradit Arcudius *lib.* 3. *de sacram. Euch. cap.* 11., quandonam in Ecclesia Latina obsoleverit, incertum est: hoc unum certo scimus, ejusdem ritus vestigia inveniri, apud Hugonem a Sancto Victore, qui sæculo XI. scripsit, *de Sacram. lib.* 1. *cap.* 20., & apud Guibertum Abbatem, Auctorem XII. sæculi *lib.* 1. *de Pignoribus Sanctorum.*, *cap.* 2. *§.* 1.. Sed subsequenti ætate ea deprehendimus omnino deleta, nec quadringentis ab hinc annis usquam legimus, fuisse infantibus sanctissimam Eucharistiam, in Ecclesia Latina, administratam. Utramque disciplinam, habita ratione diversitatis temporum, commendavit Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 4., ubi hæc habentur: *Denique S. Synodus docet, parvulos usu rationis caren-*

carentes, nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ Communionem..... Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit: ut enim sanctissimi illi Patres sui Facti probabilem causam, pro illius temporis ratione, habuerunt; ita certe, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

2 Facta porro prædicta disciplinæ mutatione, Innocentius III. *in cap. Omnis utriusque sexus, de Pœnit. & remiss.*, omnes Christifideles, *postquam ad annos discretionis pervenerint*, obligavit ad Eucharistiam ad minus in Paschate, reverenter percipiendam. Hinc vero orta est inter Scholasticos dissensio, in determinando tempore, quo ejusmodi præcepto urgeri incipiant pueri. Plerique Doctores non improbabiliter docent, omnes pueros, statim ac sunt doli capaces, sicuti obstringuntur sacramentalis Confessionis præcepto, ita obligari ad communicandum in Paschate, nisi forte, ut decernitur *in cit. cap. Omnis utriusque sexus, de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum*; Allegata enim Decretalis Innocentii III. utrumque præceptum conjungit, & absque ullo, inter unum, & alterum discrimine, utrumque onus imponit, omnibus utriusque sexus Fidelibus, *postquam ad annos discretionis pervenerint*; Ita Paludanus, S. Antoninus, Tabiena, quos refert, & sequitur Joannes Sanchez *in selectis disp.26.*, quibus adde Castropalaum *tract. 21. disp. unic. punct. 10. num. 11.*, & Philippum de la Crux *in Thesaur. Eccles. tract. 1. §. 11. num. 3.*, atque huic sententiæ patrocinatur Manuale Henrici Episcopi Sistaricensis, a Synodo Sistaricensi approbatum, in cujus *can. 16.* habetur: *Moneant autem Sacerdotes parochianos suos, ut pueros a septennio, & supra* Pater noster, *&* Credo *doceant, ac in die sancto Parasceven ad ecclesiam adducant ad osculandum Crucem, & in die sancto Pascha, ut Corpus Christi, prius tamen confessi, recipiant* (*tom. 4. anecdot.* Martene, & Durand *col. 1082.*) At alii, quos citant, & sequuntur Suarez *tom. 3. in 3. part. quæst. 80. disp. 70. sect. 1.*, Vasquez *disp. 214. cap. 4.*, Dicastillo *tract. 4. disp. 10. dubit. 5. num. 110.* perfectiorem usum rationis expectandum censent, ut pueri ad annuam Communionem constringantur: non omnis quippe discretio, quæ sufficiens habetur, ad se expiandum sacramentali Confessione, satis est, ad rite percipiendam Eucharistiam, cujus excellentia majorem exigit in suscipiente judicii maturitatem, ut debita religione, ac reverentia ad eam accedat; quo vero ætatis anno, eam maturitatem advenisse, sit præsumendum, non potest certa regula definiri; cum alii tardius, alii citius perfectum rationis usum, rerumque spiritualium intelligentiam assequantur; id autem intra decimum, & decimum quartum ætatis annum, communiter evenire, notat citatus Suarez.

3 Verum, etsi Doctores ita inter se dissentiant, fere tamen communiter fatentur, tantam non desiderari ætatem, ut quis in mortis articulo, & possit, & debeat sanctissimo Viatico muniri; quinimmo laudatus Suarez

Suarez expresse docet, omnibus, qui sunt doli capaces, positis in vitæ discrimine, illud esse, ex Divino præcepto, porrigendum, citatam quippe sectionem in hunc modum absolvit: *At vero de Communione facienda in articulo mortis non est eadem ratio..... Unde existimo in illo articulo dandam esse Communionem cuicumque homini habenti usum rationis ad peccandum, & capaci Confessionis, & extremæ Unctionis. Quod Navarrus quidem fatetur esse omnibus consulendum: ego vero existimo esse obligationem, tam ex parte petentium, quam dispensantium &c.* Suaresii sententiam pluribus comprobat Cardinalis de Lugo *de Euch. disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 37. eidemque suffragatur Auctor Anonymus, in carmine MS. prolato a Martene *de antiq. Eccles. ritib. cit. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 10. *§.* 14. inquiens:

Non pueris infra bis quinque manentibus annos
Des Corpus Domini, quamvis sint corpore puri:
Quid sumant, cum ignorent, ergo prohibentur.
Excipe quos urget fera mors, anni licet his sint
Octo, sive novem, vel septem, dum sibi constet
Scire Pater noster *& eorum vita probata.*

Quare nulli controversæ opinioni calculum adjicit Episcopus, qui in sua Synodo, Parochos serio adhortatur, & monet, ne patiantur omnes pueros, indiscriminatim interire, sine Christi Corporis Viatico, illudque iis præbendum præcipit, quos iidem Parochi, diligenti præmisso examine, tanta compererint pollere ingenii perspicacia, ut latentem sub speciebus Sacramentalibus Christum, & firmiter credant, & reverenter adorent: tunc vero securius id in Synodo decernitur, cum non determinatur certa ætas, in qua decessurus puer sit Christi Corpore reficiendus, circa quam unice vertitur Theologorum dissensio, sed ipsiusmet prudentis Parochi judicio permittitur definire, an moriturus puer, spectata ejus indole, sit tanti Sacramenti capax; hoc siquidem adhibito temperamento, nemo facile contradicet Synodali Constitutioni, cui pæne omnes Theologi suffragantur.

4 Similiter, absque formidine, se aliqua involvendi controversia, & potest, & interdum debet Episcopus constituere, ne Parochi renuant sanctissimam Eucharistiam iterato deferre ad ægrotos, qui, etiam perseverante eodem morbi periculo, illam sæpius, per modum Viatici, cum naturale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt. Quamvis enim Vasquez *in* 3. *p. disp.* 214. *cap.* 2. *in fine* doceat, Divino præcepto satisfieri, per unicam perceptionem sanctissimi Viatici, in eadem ægritudine, nullum tamen invenimus, alicujus nominis Theologum, qui neget, & licitum, & pium, ac laudabile esse, illud sæpius repetere; ita quippe expresse tradunt Silvester *V. Eucharistia*, 3. *§.* 6. Tabiena *V. Communicare*, *num.* 48. Sotus *in* 4. *dist.* 12. *q.* 1. *art.* 8. Toletus *in Summa lib.* 10. *cap.* 15. Henriquez *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 1. *& cap.* 50. *num.* 1. Suarez *disp.* 68. *sect.* 5. Layman *lib.* 5. *Sum. tract.* 4. *cap.* 6. *q.* 6. *num.* 20. Diana *tom.* 1. *resolut.* 75.

Cardinalis de Lugo *disp.* 15. *sect.* 3. *num.* 64. qui male traducit Vasquez, quasi Auctorem contrariæ sententiæ, cum hic de sola loquatur obligatione, ut diximus, & legenti patebit.

5 Aliqua dumtaxat dissensio est, in præfiniendo temporis spatio, quod debeat intercedere, ut, intra eamdem infirmitatem, possit iterum non jejuno dari Eucharistia. Aliqui enim, cum Navarro, multum temporis interfluere debere existimant, inter unam, & alteram Communionem; quam indefinitam Navarri assertionem, de spatio triginta dierum, explicat Villalobos *in Summ.* 1. *part. tract.* 7. *dub.* 38. Alii cum Suarez *cit. loc.* decem, aut octo dies exposcunt. Alii cum Ludovico a Sancto Joanne *in Summ.* Hispano sermone edita *tom.* 1. *quæst.* 7. *art.* 10. *difficult.* 4. *de sacram. Euch.* post elapsos tres dies, Viaticum iterari concedunt. Alii demum cum Layman *cit. cap.* 6. *num.* 20. etiam insequenti die, illud repeti permittunt, si videatur instare mortis periculum, & ægrotus, qui cum sanus esset, frequenter consueverat Eucharisticum panem degustare, eo denuo nutriri, & roborari cupiat. Abstrahat igitur Episcopus ab hisce quæstionibus, solumque Parochis insinuet, posse, & debere sanctissimum Viaticum in eadem infirmitate iterum, & tertiò administrari, præsertim si ipsimet ægrotantes iterum cælestem illum panem esuriant: & si velit, pœnam etiam in Parochos decernat, qui post plurimum temporis, Eucharistiam ad eumdem infirmum, eam devote efflagitantem, falsis quibusdam, & emendicatis prætextibus, denuo deferre obstinate detrectant; nihil quippe in hac saluberrima Constitutione invenietur censura, & castigatione dignum.

6 Quod si in Synodo aliquid etiam dicendum occurrat, de sacramentalis Communionis frequentia, caveat Episcopus, ne, aut universim improbet, aut omnibus indiscriminatim suadeat, quotidianum ad sacram Mensam accessum. Etsi enim prisci Fideles, consueverint quotidie Eucharisticum panem degustare, quod discimus ex S. Justino *in apologia* 1., quam pro Christianis obtulit Imperatori Antonino, ex S. Cypriano *in expositione orationis Dominicæ*, ex S. Hieronymo *epistol.* 50. ex can. Omnes Fideles, *de consecrat. dist.* 1., & can. Peracta *ibid. dist.* 2., quidquid sit, an ad quotidianam Communionem, ex Ecclesiæ præcepto adigerentur, quemadmodum opinatur Vasquez 3. *part. disp.* 214., an potius ex mera devotione, & charitatis ardore quotidianus ejusdem usus fuerit a Fidelibus receptus, quod existimant Suarez *cit. disp.* 69. *sect.* 3. & Juenin *de Sacram. dissert.* 4. *quæst.* 9. *cap.* 3. *art.* 1. *in fin.*, indubitatum est, posterioribus sæculis, postquam scilicet elanguit Fidelium charitas, non solum intermissam fuisse Communionis frequentiam, sed jamdudum, hoc est a sæculo XII. inter pios, & doctos vehementer dubitatum, an consulendus esset Fidelibus quotidianus Christi Corporis esus: siquidem apud Innocentium III. *de myster. Miss. lib.* 4. *cap.* 42. legimus: *Dicat ergo quisquam communicandum esse quotidie, dixerit alius quotidie communicandum non esse*: quæ certe verba indi-

indicant rem positam in quæstione, quam Innocentius non solvit, subjungens: *Faciat unusquisque quod pie crediderit faciendum*; atque ad id comprobandum affert Augustinum, relatum *in can. Quotidie, de consecrat. dist. 2.* ubi ait: *Dixerit quispiam non quotidie accipiendam Eucharistiam: alius affirmet quotidie: faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum*. Eamdem quæstionem distincte & perspicue, suo more, pertractavit D. Thomas 3. *part. quæst.* 80. *art.* 10. in qua docet, esum quidem Eucharistici panis, in se spectatum, semper esse salutarem, & nihilominus non semper cuicumque expedire, illum sumere, quia non semper reperitur in sumente dispositio requisita, ad dignam illius comestionem, ex quo concludit: *Et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Unde Augustinus cum dixisset: Accipe quod quotidie tibi prosit*; subjungit: *Sic vive, ut quotidie merearis accipere; sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ, non est utile omnibus hominibus, quotidie ad hoc Sacramentum accedere*.

7 Hæc perpendentes sapientissimi Tridentini Patres, duobus a se editis decretis, Fideles hortati sunt, ad sanctissimæ Communionis frequentiam, sibique in votis esse demonstrarunt, ut quilibet tanta emineat morum integritate, ut digne possit etiam quotidie Christi carnibus pasci; consulto tamen abstinuerunt ab universali regula, hac de re tradenda, cum satis exploratum habuerint, eam unice desumi posse a cujuslibet peculiari statu, devotione, & charitate. Primum decretum habetur *sess.* 13. *cap.* 8. estque hujusmodi: *Paterno affectu admonet S. Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes, & singuli, qui Christiano nomine censentur .... hæc sacra mysteria Corporis, & Sanguinis ejus, ea Fidei constantia, & firmitate, ea animi devotione, ea pietate, & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint*. Alterum extat *sess.* 22. *cap.* 6. *de sacrific. Miss.*: *Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis Fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret*.

8 Sed nihilominus hæc saluberrima Tridentini decreta non extinxerunt antiquam, quam innuimus, controversiam, quinimmo hæc, sæculo elapso, acrius inter Theologos recruduit; plures quippe quotidianæ Communioni plus æquo patrocinantes, eam omnibus, sine ullo personarum delectu, suadendam dictitarunt, e quorum numero fuit, qui hanc etiam propositionem non est veritus asserere, quam die 2. Martii 1679. Apostolicæ damnationis telo confixit Innocentius XI.: *Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis*; alii contra frequentiorem, multoque magis quotidianum ad sacram Mensam accessum, nimium imprudenter, universim damnarunt. Utriusque classis Auctores referunt Rhodes *disp.* 1. *quæst.* 4. *sect.* 1. *§.* 2. & 3. Joannes Sanchez

disp. 22. Cardinalis de Lugo *de Euch. disp.* 17. & Cardenas *crisis Theolog. tom. 3. disp. 66.* Ad hanc vero litem præcidendam, jubente, atque approbante Innocentio XI. die 12. Februarii 1679. promulgatum est decretum, quod integrum legitur apud citatum Cardenas *cap.* 1., & Lacroix *lib. 6. part. 1. num. 665.* e quo hæc verba, ad Episcopos maxime pertinentia, transcribimus: *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti, aut quotidiana sacræ Communionis sumptione, unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet, illudque omnino provideat, ut nemo a sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque digne, pro devotionis, & præparationis modo, rarius, aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet .... Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum Fideles ad sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant; generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem, devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine, discant cælestem Mensam, in qua Christus est, revereri; & si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere.*

9. Si itaque in Synodo instituatur sermo, de frequenti, aut etiam quotidiano sanctissimæ Eucharistiæ usu, non est deviandum ab hujus decreti semita, sed si qua Parochis tradenda sit instructio, curandum est, ut hæc illi ad amussim respondeat: præcipue vero monendi sunt Confessarii, ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant, aut permittant, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, suaque vita emendanda sunt soliciti; sicuti nec illis, qui, etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhærentem; qua de re legendi sunt S. Franciscus Salesius *Philotea part. 2. cap. 20.* & Joannes Taulerus *serm. 4. in festo Ven. Sacramenti.*

CAPUT

CAPUT XIII.

De pertinentibus ad sacramentum Pœnitentiæ, & signanter de quæstione, ejusque usu in Synodalibus Constitutionibus quo ad necessitatem aliqualis dilectionis Dei in Attritione ex metu gehennæ concepta, aut dictæ necessitatis exclusionem.

1 Sancta Tridentina Synodus *sess.* 14. *cap.* 4. *de reform.* duplicem distinguens Contritionem, utriusque virtutem, & efficaciam, in hunc modum explicat: *Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando Charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam vero Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo Pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.*

2 Ex his Concilii Tridentini verbis celebris orta est quæstio, qualis sit illa Attritio, quæ ad Dei gratiam, in sacramento Pœnitentiæ impetrandam, disponit. Atque ut in primis, de ipso Attritionis vocabulo aliquid dicamus, illud non esse antiquissimum, neque ante annum 1220. in scholis vulgari cœptum, Eruditi omnes optime norunt, cum Morino *de Pœnit. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 14., quod tamen per nomen significatur, & Patribus, & Theologis semper perspectum fuisse, nemo dubitat: omnes quippe duplicem semper agnoverunt Contritionem, unam perfectam, quæ, ex se, justitiam, & sanctitatem affert; alteram imperfectam, quæ sola homini justificando impar est; hanc vero Contritionem imperfectam, visum est Scholasticis, congruo vocabulo, appellare Attritionem: *Sicut enim* (inquit Estius *in* 4., *distinct.* 16. *§.* 9.) *in corporalibus Attritum dicitur, quod aliquo modo, nempe forinsecus tantum, læsum est, aut comminutum; Contritum vero quod totum intus, & foris fractione in minima resolutum est, ita in spiritualibus Attritio ab illis dicta est, imperfecta quædam, & aliquo usque tantum progressa Pœnitentia; Contritio vero Pœnitentia intima, & perfecta.*

3 Porro ex multiplici capite potest hæc Contritionis imperfectio dimanare: & primo loco valde imperfecta est Contritio, quæ non est supernaturalis, sed unice movetur ab objecto naturali, aut non elicitur viribus Gratiæ. Hanc sufficientem non esse ad justificationis gratiam, tam extra, quam intra Sacramentum, consequendam, omnes fatentur; est enim similis

milis pœnitentiæ Antiochi, qui peccatum deflebat, non quod esset offensa Dei, sed propter gravissimum morbum, quo cruciabatur; qua de causa veniam a Deo non est consequutus 2. *Maccab. c. 9.* & quamvis aliquot ex veteribus Scholasticis visi sint huic naturali Attritioni vires tribuere, ad hominem Deo reconciliandum, eorum tamen opinio proscripta est ab Innocentio XI., qui anno 1679. hanc propositionem *num.* 57. damnavit: *Probabile est, sufficere Attritionem naturalem, modo honestam*. Advertendum tamen, ne quis confundat motivum Pœnitentiæ, cum occasione, qua ad Pœnitentiam excitatur; etenim multi, morbo, aliove temporali malo vexati, perpetrata crimina mente revolvunt, &, Dei gratia auxiliante, illa ex motivo superno, serio detestantur, sicuti accidit Ninivitis, qui, timore mortis temporalis, ac subversionis urbis, quam Jonas prænuntiabat, commoti, per veram, sinceram, & supernaturalem Contritionem, ad Deum conversi sunt.

4 Imperfecta pariter est Contritio, quæ ab aliquo dumtaxat peccatorum genere, non ab omnibus, voluntatem avertit: evenire enim potest, ut quis, ex speciali affectione erga aliquam virtutem, peccata eidem opposita detestetur, quin tamen propositum habeat, cetera præcavendi, quæ aliis virtutibus adversantur. Ac demum imperfectissima erit, nec Contritionis nomen ea merebitur, quæ non procedat, ex deliberata voluntate, sed potius sit quædam velleitas, seu sterilis, atque inefficax displicentia de peccato, absque absoluto proposito in posterum non peccandi. Evidens porro est, neutram ex his posterioribus Contritionibus, ad justificationem prodesse, quia neutra excludit voluntatem peccandi, sicuti Tridentinum exposcit, neque ad illam pertinet Pœnitentiam, quam a nobis exigit Dominus, *Isaiæ* 18.: *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.*

5 Alia est Contritio supernaturalis, & efficax, omnem excludens voluntatem peccandi, quæ nihilominus, aliis nominibus, dicitur imperfecta, & in quam unice cadit controversia, quam proposuimus. Et primò quidem potest Contritio esse imperfecta, imperfectione *mere negativa*, quia scilicet, etsi concipiatur, ex eodem motivo Charitatis, seu amoris Dei, super omnia, ex quo concipitur Contritio perfecta, ad istius tamen intensionis gradum non pertingit, sed est debilis, tenuis, & remissa. Secundò, dicitur imperfecta, quia peccata detestatur, propter Deum dilectum, non tamen amore amicitiæ, sed concupiscentiæ, hoc est dilectum non quatenus est in se summe bonus, sed quatenus est bonum nobis, seu quatenus nostra felicitas, beatitudo, & finis ultimus. Tertiò, & plerumque, nomine Contritionis imperfectæ, intelligitur dolor de peccatis, unice conceptus, atque elicitus, propter eorumdem turpitudinem, aut solum metum pœnarum, & gehennæ, absque ulla Dei dilectione. Verum hæc

hæc eadem Contritio imperfecta potest ita moveri ex timore gehennæ, ut simul conjungatur, cum aliquo Dei amore initiali, quatenus scilicet voluntas, quæ peccata odit propter supplicia, simul fertur quodammodo in Deum, ut objectum diligibile, eumque incipit amare, quamvis nondum amet, amore perfecto Charitatis. Difficile tamen est explicare hunc amorem initialem, nisi dicamus, eum esse verum actum amoris, sed debilem, tenuissimum, atque in minimo gradu; ac proinde hæc quarta species Contritionis imperfectæ videtur fere coincidere cum prima, ex nuper enumeratis, neque in alio ab ea differre, nisi quod illa sit ex solo Charitatis motivo, hæc vero admixtum etiam habeat timorem pœnarum.

6 His positis, quamvis ante Tridentinum communiter Theologi docuerint, ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ obtinendam, satis esse Contritionem imperfectam, quam jam tum *Attritionem* nuncupabant, Attritionis tamen nomine, nunquam dolorem intellexerunt de peccatis, aliunde excitatum, quam ex motivo Charitatis, seu omnino sejunctum ab aliquo saltem remisso, tenui, debili, seu initiali amore benevolo Dei, sicuti testatur doctissimus Morinus *cit. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 2.; omnium autem primi Franciscus Victoria, & Dominicus Soto, ambo ex Ordine Dominicanorum, docuerunt, ad peccatorum remissionem, virtute Clavium, assequendam, satis esse Attritionem mere servilem, seu conceptam ex solo metu gehennæ; modo tamen hæc a Pœnitente, bona fide reputetur Contritio, ad quam ceteroquin eliciendam eum pro viribus conari debere affirmarunt. At Melchior Canus, Victoriæ, & Soti sententiam sequutus, eam præterea extendit ad Attritionem mere servilem, sic cognitam, hoc est, quæ a Pœnitente non existimetur vera Contritio, sed talis esse cognoscatur, qualis revera est. Enimvero, si materia proxima sacramenti Pœnitentiæ esset vera Contritio, error Pœnitentis, bona fide, se contritum reputantis, cum revera contritus non sit, eum quidem excusaret a culpa, sed non disponeret ad gratiam assequendam in Sacramento, quod ex defectu materiæ proximæ, esset irritum; eo pacto, quo, qui, solo elicito actu doloris mere naturalis, quem tamen credit supernaturalem, ad sacramentum Pœnitentiæ accedit, non fit utique sacrilegii reus, sed Sacramenti effectu privatur, quemadmodum recte ratiocinatur Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 20. *sect.* 4. *num.* 15. *& seqq.* Quamobrem, si ad sacramentum Pœnitentiæ sufficit Attritio servilis, quæ reputetur Contritio, ut voluit Sotus, necessario inde consequitur, sufficientem etiam esse Attritionem, mere servilem, ut docuit Melchior Canus.

7 Melchioris Cani sententia vix nata, Scholas omnes pervasit, & tanto plausu excepta est, ut plurimos, ac magni nominis statim invenerit Patronos: *Sed præ ceteris* (inquit Morinus *cit. loc.*) *hanc opinionem celebrem reddiderunt duo Theologiæ scholasticæ clarissima & famosissima lumina, Franciscus Suarez, & Gabriel Vasquez, quos innumeri nunc sequuntur Theologi.* Verum qui inter istos doctiores, & sapientiores habentur, pavidi quodammodo, & meti-

& meticulosi, ac magna cum cautela, illi recenti opinioni subscripserunt, quam ipsemet Canus nonnisi dubitanter astruxerat *part. 5. relect. de Poenit.*, inquiens: *Ponitur Contritio pars Sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quod autem Attritio sufficiat, quamvis verum sit, non est adeo certum & indubitatum, & ideo Concilium Florentinum, communisque sententia tenens certum, dimittens incertum, ponit Contritionem partem hujus Sacramenti*. Hac eadem moderatione loquitur Suarez *tom. 4. in 3. part. quaest. 90. art. 4. disp. 15. sect. 4. num. 17.*, ubi obligans Fideles, qui lethalem culpam admiserunt, ad habendam Contritionem Charitate perfectam, in articulo mortis, hanc affert rationem: *Nam, licet sit probabilis opinio, Attritionem cognitam cum Sacramento sufficere ad justificationem, tamen non est certa, & potest esse falsa. Quod si fortasse in re ita est, probabilis ista existimatio non sufficit, ut homo salvetur. Ergo qui sciens, & videns, ita se mori permittit, voluntarie exponit se periculo morali aeternae damnationis. Nam ubi est morale dubium, est morale periculum, praesertim in re tam gravi. Hic autem est morale dubium, cum illa opinio nec valde antiqua sit, nec multum communis*. Suaresii monitum confirmat Philippus Gamachaeus *Summ. Theolog. cap.8. de Poenit.*, inquiens: *Etiamsi agnoscamus, sacramentum Poenitentiae revera facere ex attritis contritos, non tamen id omnino indubitatum .... Ergo debet tunc conari ad veram Contritionem, ut hoc modo Attritio saltem evadat certior*. Et Paulus Comitolus *in respons. moral. lib. 1. quaest. 32.*, licet absolvi posse doceat, qui, ex sola formidine aeternae poenae, de peccatis dolet, haec tamen prudenter addit: *Plures, magnique Theologi, in Poenitente, antequam absolvatur, Contritionem veram Charitate formatam requirunt, neque usque adeo certum est, Attritionem Poenitenti esse satis. Quccirca Sacerdotis partes praecipuae esse debent verae Contritionis motum in corde Poenitentis, auxiliante Deo, elicere, ardentique eum cohortatione urgere, ut propter Deum peccata admissa execretur omnia*. Sed quod isti, tanta adhibita circumspectione, affirmarunt, posteriores Doctores, ob auctum sibi consentientium numerum, animosiores facti, non solum absque ulla dubitatione, & limitatione asseruerunt, sed contrariam sententiam, requirentem in Poenitente aliquem Charitatis amorem, saltem initialem, carpere, & censura afficere non dubitarunt, eam omnino improbabilem, periculosam, Tridentini menti contrariam, atque implicite, & virtualiter quodammodo ab eodem Tridentino proscriptam, dictitantes. Verum istos redarguit Cardinalis Pallavicinus, diserte affirmans, unicum Tridentini scopum fuisse damnare Haereticos, improbantes timorem servilem, tanquam inhonestum, neutiquam vero definire controversiam, jam tum inter Doctores Catholicos agitatam; *lib.* enim *12. hist. Tridentini cap. 10. num. 25.* haec ad rem apposite scribit: *Quantum ex Actis conjicio, Theologorum mens erat, ut error Haereticorum damnaretur, tanquam inhonestum improbantium poenae timorem; non item ut ferret sententiam de scholastica quaestione, an hujusmodi timor non solum absque contritione animi perfecta (de quo controversia vix fuit, sicut patebit), sed etiam absque eo, quod*
ullus

ullus excitetur amor imperfectus, sufficiat ad peccatorum remissionem in Sacramento. Id vero clare liquet ex ipsa probatione Concilii, qua hujus articuli doctrinam firmat cap. 4., nimirum Ninivitarum poenitentiam ex timore profectam ipsis profuisse, cum certum esset, eo tempore, quo sacramentum Poenitentiæ adhuc non extabat, eam formidolosam pœnitentiam minime sufficeisse, per se ipsam, ad peccatum delendum, sed vim tantummodo habuisse ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur Charitas. Testatur deinde idem probatissimus Historicus, supracitatum decretum *cap. 4. sess. 14.*, fuisse prius ita concinnatum, ut in eo diceretur, Attritionem ex metu gehennæ, & pœnarum *sufficere* ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam, sed intercedente Joanne Æmiliano, Tudetano Episcopo, ablatum fuisse verbum illud *sufficere*, ejusque loco subrogatum verbum *disponit*, quod profecto æquivocum est, & referri potest, cum ad dispositionem proximam, tum ad remotam, sicuti opportune observant Petrus Lambertus le Drou *in tract. de Contrit. & Attrit. differt. 1. §. 1. & seqq.*, Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. lib. 2. de sacram. Poenit. art. 3. proposit. 5.*, Juenin *de Sacram. dissert. 6. quæst. 4. §. 3.*, Tournely *tract. de Poenit. quæst. 5. art. 2.*, VVitasse *eod. tract. quæst. 3.*

8 Ad hæc, ut observant Launojus in dissert. de mente Concilii Tridentini, circa Contritionem, & Attritionem *part. 2. cap. 2.* & cit. le Drou §. 3., ex ipsismet Patribus, & Theologis, qui Concilio Tridentino interfuerant, eodem Concilio absoluto, aliqui propugnarunt necessitatem inchoatæ Contritionis, seu amoris initialis, ad sacramentum Poenitentiæ, inter quos Fredericus Nausea, Episcopus Viennensis in Austria, in suo Catechismo, & Franciscus Sonnius Episcopus Antuerpiensis *tract. 4. de Poenit. cap. 6.*, alii pro sufficientia Attritionis mere servilis dimicarunt, uti Andreas Vega, & citati Dominicus Soto, & Melchior Canus. Non autem fuissent Præsules, & Theologi in has oppositas sententias distracti, si quid a Concilio Tridentino, de hac re definitum, scivissent.

9 Cum itaque versemur in quæstione, ab Ecclesia hactenus non definita, jure ac merito Alexander VII. die 5. Maji 1667. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, Sedi Apostolicæ reservatæ, præcepit: *Cunctis, & singulis Fidelibus ..... ut si deinceps de materia Attritionis scribent, vel libros, aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo Poenitentes, aut Scholares, ceterosque erudient, non audeant alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ notæ, taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei, in præfata Attritione, ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem; donec a sancta Sede fuerit aliquid, hac in re definitum.* Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis, aut in instructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid decernant, aut de Attritionis mere servilis ad sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate. Adhuc quip-

pe sub Judice lis est: adhuc impune pro una, & altera sententia dimicatur. Paucis antea annis Cardinalis Gottus *Theolog. tom.3. in 3. part. D.Thomæ, quæst.4. de Contritione, dub.4. §.1.* sententiam propugnavit non requirentem in Pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem, ad justificationis gratiam in sacramento Pœnitentiæ assequendam: Hac ipsa in Urbe, opera, & cura P. Caroli Jacobi Romilli, Ord. Min. Convent. Generalis Magistri, typis recusum est opus Claudii Frassen inscriptum: *Scotus Academicus*; cujus Auctor *tom.10. pag.563.* strenue defendit Attritionem ex solo metu pœnarum, & gehennæ, atque ex amore concupiscentiæ, seu affectu spei, conceptam, modo supernaturalis sit, omnemque excludat voluntatem peccandi, esse sufficientem dispositionem, ad sacramenti Pœnitentiæ fructum in se derivandum. Contra vero Cardinalis Denhoff Episcopus Cesenatensis, *in sua instructione Pastorali, de Pœnit. sacram. pag.33.*, aliqualem amorem in Attritione requirit, ut sit sufficiens sacramenti Pœnitentiæ materia: Franciscus Maria Campioni anno 1698. doctam elucubravit dissertationem Theologico-Scholasticam, in qua totis viribus conatus est demonstrare necessitatem aliqualis amoris Dei, saltem imperfecti, & initialis, ad impetrandam gratiam in Sacramentis, quæ dicuntur *Mortuorum*: & laudatus Petrus Lambertus le Drou, Episcopus Porphyriensis, Apostolici sacrarii Præfectus, cum per Urbem evulgatam vidisset dissertationem, a Bartholomæo Rivio, ejusdem sui Augustiniani Instituti Theologo, exaratam, in qua Auctor decertat pro sufficientia Attritionis, omnis Charitatis expertis, ad valide, & cum fructu recipiendum sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, eidem statim contradictorem se præbuit, aliisque editis dissertationibus, san. mem. Clementi XI. nuncupatis, nullum non adhibuit argumentum, quod aptum putaverit ad prædictam opinionem refellendam; contendens, Attritionem mere servilem, ne a Sacramento quidem vires sortiri, quibus valeat hominem proxime disponere, ad Dei gratiam, vel primò obtinendam, vel amissam recuperandam. Hinc recte intulit Berti *Theolog. tom.7. lib.34. cap.5.* nihil hactenus a Sede Apostolica, de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam, ex præfatis opinionibus eam eligendi, & docendi, quam maluerit.

10 Sed non ideo prohibentur Episcopi Confessarios monere, ut Pœnitentes ad veram, & perfectam Contritionem hortentur, & excitent: id siquidem faciendum suadent, etiam præcipui Auctores, qui pro sufficientia doloris, ex solo metu gehennæ, steterunt, uti Suarez, Gamachæus, Comitolus, quorum testimonia supra retulimus. Et quod magis est, ita fieri præcipit Rituale Romanum, jussu Pauli V. editum, Confessario injungens, ut audita Pœnitentis sacramentali Confessione, ejusque peccatis diligenter expensis, *Opportunas correptiones, ac monitiones, prout opus esse viderit, paterna charitate adhibeat, & ad dolorem, & Contritionem efficacibus verbis adducere conetur*; cui consonat Rituale Argentinense, editum a Cardinali de Rohan *tit. de Pœnit. §.1.*, ubi hæc habentur: *Ceterum Pœnitentes*

nitentes suos admonere non cessent Confessarii, ne se putent securos in sacramenti Pœnitentiæ perceptione, si præter Fidei, & Spei actus, non incipiant diligere Deum, tanquam omnis justitiæ fontem, ut loquitur sacrosancta Tridentina Synodus.

CAPUT XIV.

De Confessione, quam nonnullæ Synodi excipiendam prohibent Confessario, qui est in opere carnali complex criminis cum Pœnitente peracti.

1 UT jam, post dispositionem requisitam in Pœnitente, aliquid de Confessarii jurisdictione, quod ad propositum pertineat, dicamus, unum animadversione dignum censemus. Quamvis sacramentum Pœnitentiæ sit a Christo Domino institutum per modum judicii, & nemo esse queat Judex, in causa propria; nihilominus communiter existimant Theologi, duce D. Thoma, sola spectata natura Sacramenti, posse Confessarium sui criminis socium, a secum perpetrato peccato, cujuscumque speciei illud sit, in foro Sacramentali absolvere: Siquidem tunc, non de propria, sed de aliena culpa judicium profert; neque, seclusa legum prohibitione, repugnat, ut quis Judicis personam assumens, de commisso ab altero delicto sententiam dicat, licet ejusdem delicti ipse, tanquam privatus, particeps fuerit. Ita D. Thomas *in supplem. 3. part. quæst. 20. art. 1. ad 1. Ad primum ergo dicendum, quod in tali casu nec Sacerdos debet audire Confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia; si tamen absolveret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quod non debet esse in eodem crimine, intelligendum est, secundum congruitatem, non secundum necessitatem Sacramenti.* An vero non solum valide, sed etiam licite id fiat, non consentiunt Auctores. Aliquam certe labem in ea Confessione D. Thomam agnovisse, ex citatis ejusdem verbis palam est; & S. Petrus Damiani *opusc. 7. cap. 7.* adeo vehementer in eamdem Confessionem invehitur, ut certe videatur, illam non solum illicitam reputare, sed tanquam irritam rejicere; Ait enim: *Legis præceptum est, ut cum quis lepra perfunditur, Sacerdotibus ostendatur: tunc autem non Sacerdotibus, sed leproso potius ostenditur, cum immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur. Sed cum Confessio utique manifestatio sit; quid, obsecro, manifestat, qui audienti cognitum narrat? Aut quo pacto Confessio illa dicenda est, cui nihil a confitente manifestatur, nisi quod jampridem ab audiente cognoscitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis adstringitur, qua lege, quo jure, alterum poterit ligare, vel solvere? Frustra enim alium quis solvere nititur, qui & ipse vinculis irretitur.* His, ex Theologis moralibus assentitur Stephanus Fagundez *in secundum præceptum Ecclesiæ lib. 4. cap. 3. num. 35.*

num. 35., ubi gravis culpæ reum facit Sacerdotem, excipientem Confessionem suæ concubinæ. At exadverso Silvester *in Summ. p. 1. V. Confessio 1. num. 17.*, Joannes Sanchez *disp. 10. select. num. 16.*, Theophilus Raynaudus *tom. 16. in opere, cui titulus* Heteroclita spiritualia, *pag. 128.*, La-Croix *tom. 2. pag. 227.*, aliique affirmant, Confessionem factam Complici, tam ex parte Pœnitentis, quam ex parte Confessarii, culpa vacare, modo uterque a perpetrato crimine abhorreat, & longe absit periculum novi consensus in illud.

2 Et tamen in multis Synodis decretum est, nedum illicitam, sed inanem pariter, nullam, atque irritam fore absolutionem, datam a Sacerdote socio sui criminis, adversus sextum Decalogi præceptum: ita quippe statutum legimus in Synodo Leodiensi anno 1662. *pag. 74.*, in Veliterna sub Cardinali Cybo anno 1698. *pag. 36.*, in Synodo Fulginatensi, sub Episcopo Baptistello anno 1722. *pag. 76.*, in Bononiensi, sub Cardinali Jacobo Boncompagno *lib. 2. cap. 6.*, in Anconitana sub Cardinali Masséjo anno 1738. *pag. 11.*, atque in Synodo Lucana, quam refert Roncaglia *in sua morali Theologia tom. 2. tract. 19. cap. 3.* Numquid igitur prædicti Episcopi peccarunt contra regulam, quam hucusque inculcavimus, & elucidavimus, nihil in Synodo decernendi, de rebus dubiis, atque inter Theologos controversis, materiam præcipue Sacramentorum respicientibus?

3 Nihil illos peccasse ex eorumdem statutis deprehendimus: illi siquidem non deciderunt quæstionem, an Confessarius, generali ceteroquin jurisdictione instructus, valide, & licite Pœnitentem absolvat, a crimine secum perpetrato; sed eumdem privarunt jurisdictione seu facultate absolvendi sui socium, seu complicem in peccato impudicitiæ. Quam vero sapienter & sancte id præstiterint, ex iis fas est judicare, quæ Doctores de hac re agentes mature ponderarunt. Atque, ut ea prætermittamus, quæ a S. Petro Damiani, & D. Thoma nuper audivimus, Basilius Pontius *de matrim. lib. 7. cap. 38. n. 3.*, illata mentione Confessionis, de qua agimus, gravia mala describit, atque exaggerat, quæ ex ea proveniunt, præcipue cum Confessarius, in Sacramentali foro, feminam audit, cum qua non semel tantum, & diu antea peccavit, sed in turpi contubernio perseverat. Verjuvys *tom. 9. art. 5.* affirmat, longa experientia compertum, ejusmodi Confessiones plerumque sacrilegas esse, novisque peccatis fœdatas; Theophilus Raynaudus, quamvis *cit. loc.* eamdem Confessionem in se licitam dixerit, periculosam tamen fatetur; & Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom. 4. cap. 5. art. 9. regul. 67.*, hæc ad rem adnotavit: *Vix contingit, ut peccatores, qui apud ipsos hujusmodi crimen deponunt, sinceram illius pœnitentiam agant; Vix contingit, ut criminosi illi Sacerdotes salutaria dent consilia, & convenientem satisfactionis modum præscribant: & si peccata sint impudicitiæ, periculum est, ne nova cum Pœnitenti, tum Sacerdoti in ipsa Confessione, peccati nascatur occasio.* Quare S. Carolus Borromæus, ne sordidis hisce maculis illud fœdaretur Sacramentum, quo Christi sanguine perfundimur,

dimur, ut a peccatorum lepra mundemur, in sua Synodo Dioecesana XI. (*Act. Eccl. Mediol. part. 2. pag. 409.*) Confessariis generatim, atque universim facultate interdixit, sui cujuscumque criminis socium, seu quoquomodo participem, absolvendi: *Confessario* (inquit) *qui cujuscumque criminis, etiam minimi socius, particepsve ullo modo fuit, munere interdictum sit Confessionis eorum audiendae, quos illius socios habuerit..... Nec vero absolutio, si quam impartierit, ullius roboris sit, sed irrita plane, ac rescissa, nullaque omnino, tanquam ab eo impartita, qui jurisdictionis, & facultatis expers est. Et vero si quis Confessarius culpae socius, particepsve aliquid contra ausus fuerit, excommunicationis sententiam statim subeat: cujus vinculo irretitus, ab alio Sacerdote, nisi a nobis, absolvi non possit.*

4 Quamquam autem haec sanctissimi Praesulis statuta, etiam generatim, uti sonant, sint summopere commendanda, & quilibet Antistitum sancte queat eorumdem vestigiis insistere, negari tamen haud potest, majorem quamdam, & graviorem inhonestatem in eo adesse, ut Sacerdos illius personae Confessionem excipiat, cum qua impudicitiae scelus admisit, ac proinde statim ac Nos ad Petri Cathedram evecti, totius Dominici gregis curam suscepimus, universali lege ediximus, ne ullus Confessarius, *extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem sacramentalem personae complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi praeceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi, ipso jure, quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam*, ut legi potest in nostris Apostolicis litteris datis kalendis Junii 1741., quae extant in nostrarum Constitutionum *volum. 1. Constit. 20.* Ut porro conscientiarum tranquillitati consuleremus, aliis similibus litteris datis die 8. Februarii 1745., quae habentur *in eod. volum. Constit. 120.*, declaravimus, ad rem, de qua agimus, perinde esse, nullum adesse Sacerdotem, praeter illum, cum quo Poenitens inhoneste peccavit, aut eum tantum adesse, quem idem Poenitens, constitutus in mortis articulo eligere nequit, sine periculo se ipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi; atque ideo, in eo rerum statu, non prohiberi, diximus, Sacerdotem, suae impudicitiae complicem absolvere; eumdem tamen simul monuimus, ne praedictae infamiae, aut scandali pericula sibi confingat, quae revera absint; quinimmo voluimus, ut ea, cum potest, antevertat, & removeat, secus enim poenas non effugiet, in nostra prima Constitutione, inobedientibus inflictas.

CAPUT

CAPUT XV.

De reprobatione doctrinæ, quæ in nonnullis Synodis legitur, Confessionis videlicet factæ in mortis articulo Laico, aut etiam mulieri, deficiente Sacerdote, aut Diacono, vel Subdiacono.

1 BErnardus Lemovicensis anno 1374. factus Bononiensis Episcopus suam Synodum coegit, pluresque edidit Constitutiones, quas etiam Bernardi Successores religiose ac sancte custodiri, & servari jusserunt, uti testatur Sigonius *lib.3. de Episcopis Bononiensibus, in dicto Bernardo.* Illas easdem Constitutiones in posterioribus Bononiensibus Synodis iterum, iterumque publicatas, Augustinus Zannettus Episcopus Sebastenus, Laurentii Cardinalis Campegii, Episcopi Bononiensis, Vicarius Generalis, & Suffraganeus, anno 1535. typis editas vulgavit. In harum Constitutionum *tit. 5. de Pœnit.* hæc habentur: *Nullus alieno Sacerdoti peccata sua confiteatur, nisi prius a proprio petita licentia, & obtenta, quam, nullus requisitus, dolose, vel malitiose denegare præsumat. In quibusdam tamen casibus potest quis alieno Sacerdoti confiteri, a suo non petita licentia: primò, si Episcopus aliis specialiter delegaverit; secundò, si peccans in aliena parochia iterum vult de peccato, illi Sacerdoti illius parochiæ confiteri; tertiò, si suum domicilium ad aliam transtulit parochiam; quartò, quando quis est vagabundus; quintò, si periculum mortis sibi imminet, nec habere potest proprium Sacerdotem, quo casu, deficiente alio Sacerdote, confiteri potest Laico, ac etiam feminæ.* Id ipsum dictum, comperimus in Diœcesana Synodo Sabinensi, habita anno 1312. ab Arnaldo de Faugerio S. R. E. Cardinali, Episcopo Sabinensi, quam, ex codice bibliothecæ Othobonianæ, publici juris fecit Hannibal Cardinalis Albanus, in appendice ad suam Synodum pariter Sabinensem, habitam anno 1736.; Andreas quoque Minorita Episcopus Megarensis, *in lumine Confessorum*, quod anno 1429. obtulit Jordano Ursino, Episcopo Albanensi S. R. E. Cardinali Pœnitentiario, eamdem tradidit doctrinam, uti videri potest in dissertatione, quam Constantinus Ruggerii attexuit citatæ Synodo Sabinensi, Cardinalis Albani *pag.* 324. Quomodo autem intelligenda sit ejusmodi doctrina, operæ pretium est hic breviter explicare.

2 Plerique ex Hæreticis dixerunt, non solum Sacerdotem, sed quemcumque Fidelem, etiam Laicum, posse esse Ministrum sacramenti Pœnitentiæ, præsertim si probus sit, & justus. Hoc errore imbuti fuerunt Flagellantes, qui, spreto Sacerdotum tribunali, peccata sua Laicis confitebantur, & ab eis absolvebantur, uti videre est *in lib.3. de gestis Baldevvini de Luczenburch; miscellaneor. Baluz. tom.* 1. Eumdem docuit VVicelfus, teste VValdensi *tom.2. cap.*135. & 145., a quibus illum hausit, iterumque excitavit Lutherus, apud Rosensem *art.*13. Quare Henricus VIII. Angliæ Rex in suo opere *de septem Sacramentis adversus Lutherum*, postquam necessi-

necessitatem adstruxit, peccata sua aperiendi Sacerdotibus, quam non solum ex pluribus sacræ Scripturæ textibus, sanctorumque Patrum testimoniis, sed ex ipsa Fidelium antiqua, & constanti praxi evidenter ostendit, inquiens: *Verum si de Confessione verbum nullum neque nominatim, neque in figura legeretur, neque quidquam a sanctis Patribus diceretur, tamen cum videam totum populum, tot saculis peccata sua patefacere Sacerdotibus, cum ex ea re tam assidue videam tantum boni proventum, tam nihil enatum mali, aliud neque credere, neque cogitare possem, quam eam rem, non humano consilio, sed Divino plane mandato, & constitutam esse, & conservatam. Neque enim ulla humana auctoritate populus unquam potuisset adduci, ut occultissima scelera, quorum tacitam conscientiam horrebant, quæ ne prodirent in lucem tanti referebat ipsorum, in alienas aures (qui posset, cum vellet, prodere) tanto cum pudore, tanto cum periculo, tam incunctanter effunderent: neque fieri potuisse, cum tam numerosi Presbyteri, boni, malive, qui promiscue Confessiones audiant, ut audita continerent, etiam hi, qui alias nihil continent, nisi Deus ipse, qui Sacramentum instituit, rem tam salubrem speciali gratia defenderet. Mihi ergo, quidquid ait Lutherus, non ex aliqua populi consuetudine, nec ex institutione Patrum, sed ab ipso Deo videtur instituta, & præservata Confessio*: Postquam, inquam, de sacramentalis Confessionis institutione, hæc contra Lutherum scripserat, eumdem, alio etiam nomine exagitat, quod nimirum Confessionem cuicumque Laico, immo etiam feminæ fieri permitteret, addens: *Nunc igitur judicet quisque, quam vere sentit Lutherus, qui, contra Sanctorum omnium sententiam, claves Ecclesiæ trahit ad Laicos, trahit ad mulieres, & ait, verba Christi* Quæcumque ligaveritis &c. *non Sacerdotibus tantum, sed omnibus dicta Fidelibus*.

3 Ecclesiæ itaque Catholicæ certissimum dogma est, solos Sacerdotes posse Pœnitentiæ sacramentum administrare, & a peccatis absolvere; quoniam ad Sacramentalem absolutionem, qua anima solvatur a culpæ nexu, necessaria est potestas Clavium, quam Christus Dominus solis contulit Sacerdotibus, cum *Joann*. 20. solis Apostolis, eorumque Successoribus, riteque ab his ordinatis dixerit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Quamobrem S. Ambrosius *lib*. 1. *de Pœnit. cap*. 2. *num*. 7. (*tom*. 2. *oper. col*. 392.) loquens de potestate absolvendi a peccatis: *Jus hoc* (inquit) *solis permissum Sacerdotibus est*; & S. Basilius *in regulis brevius tractatis ad interrogat*. 288. *Qui confiteri vult peccata sua, debetne confiteri omnibus & quibuslibet, aut quibus?* respondet (*oper. tom*. 2. *pag*. 516.): *Peccata iis confiteri necesse est, quibus mysteriorum Dei concredita dispensatio est*; ac S. Leo Magnus *epist. olim* 91. *nunc* 83. *cap*. 2. ait, divinitus esse ordinatum, *ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri*. Atque ut missa faciamus alia plurima sanctorum Patrum testimonia, quæ congerunt Suarez *tom*. 4. *in* 3. *p. disp*. 21. *sect*. 1., Vasquez *tom*. 4. *in* 3. *p. q*. 93. *art*. 1., Gregorius de Valentia *tom*. 4. *disput*. 7. *q*. 10. *punct*. 1., Natalis Alexander *hist. Eccles. tom*. 3. *ad sæc*. III. *dissert*. 4, Juenin *de Sa-*

de Sacram. dissert. 6. q. 5. art. 2., & alii; Eugenius IV. in decreto unionis Armenorum (*tom. 9. collect. Hard. col. 440.*) definivit: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, habens auctoritatem ad absolvendum, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris*; Et *in bulla 44.* (*Bullar. tom. 3. part. 3. pag. 489.*) Leonis Papæ X., inter ceteros errores Lutheri, hic etiam proscribitur: *Quod*, videlicet, *in sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ non plus faciat Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos, & quando non esset Sacerdos, quam faceret quilibet Christianus, etiamsi mulier, aut puer esset*. Ac demum sancta Tridentina Synodus *sess. 14. cap. 6.* hæc habet: *Declarat sancta Synodus, falsas esse, & a veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, Clavium ministerium perniciose extendunt, putantes, verba illa Domini* quæcumque alligaveritis &c., & quorum remiseritis &c. *ad omnes Christifideles indifferenter, & promiscue, contra institutionem hujus Sacramenti, ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata*; & *can. 10.* ejusdem sessionis, anathema profert adversus eum, qui asserit, *non solum Sacerdotes, sed omnes Christianos esse Ministros Absolutionis*.

4 At primo aspectu, oppositum sensisse videtur S. Cyprianus *epist. 12.*, ubi permittit, Confessionem fieri Diacono, cum Sacerdos abest, ait enim: *Occurrendum puto Fratribus nostris, ut qui libellos a Martyribus acceperunt, & prærogativa eorum apud Deum adjuvari possunt, si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata præsentia nostra, apud Presbyterum quemcumque præsentem, vel, si Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque Exomologesim facere delicti sui possint, ut, manu ejus in pœnitentiam imposita, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt*. Cypriano adstipulantur, tum antiquissima Synodus Eliberitana *can. 32.* (*collect. Hard. tom. 1. col. 252.*), inquiens: *Apud Presbyterum, si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere, sed potius apud Episcopum: cogente tamen infirmitate, necesse est, Presbyterum Communionem præstare debere, & Diaconum, si ei jusserit Sacerdos*; tum Concilium Triburiense anni 895., relatum *in cap. Fures, de furtis*, ubi sic legitur: *Fures, & latrones, si in furando, & deprædando occiduntur, visum est pro eis non orandum; si comprehensi, aut vulnerati Presbytero, vel Diacono confessi fuerint, Communionem eis non negamus*; tum demum alia plurima Veterum testimonia, congesta a Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 6. art. 6. num. 7.*

5 Attamen hæc, quæ fucum faciunt, rite expensa minime pugnant cum veritate Catholica. Etenim, prætermissis ceteris responsionibus, quæ videri possunt, apud nuper laudatos Doctores, & Du-Hamel *tom. 7. Theolog. tract. 7. de Pœnit.*, hæc sola, quam subnectimus, sufficere posse videtur, ad omnem eluendam difficultatem. Nomen *Exomologesis* non semper apud Patres significat Confessionem arcanam, auricularem, & sacramentalem, sed frequenter usurpatur pro ultimo illo ritu, seu actu externo, qui

no, qui totius publicæ pœnitentiæ clausula erat, & complementum; cum nimirum publice Pœnitentes humi substrati, flentes, atque ingemiscentes, se ipsos incusabant, veniam exposcebant, & Ecclesiæ tandem reconciliari, atque iterum ad Sacramenta admitti, petebant, quemadmodum fuse demonstrant Albaspinæus *lib. 2. observationum observat. 26.*, Morinus *lib. 2. de Pœnit. cap. 2. num. 4. & seqq.*, Petavius *suis in Sanctum Epiphanium animadversionibus, ad hæresim 59.*, quæ est Novatianorum; & plane constat cum ex Tertulliano *lib. de Pœnit. cap. 9.*, ubi ait: *Exomologesis prosternendi, & humilificandi disciplina est*; & *lib. de oratione cap. 7. Exomologesis est petitio veniæ, quia qui petit veniam, delictum confitetur*; tum ex eodem laudato Cypriano *epist. 55.* ad Cornelium Papam, ubi de lapsis agens, qui publicam pœnitentiam subire detrectabant, hanc pariter Exomologesim appellat, inquiens: *Sublata pœnitentia, nec Exomologesi criminis facta, despectis Episcopis, atque calcatis, pax a Presbyteris verbis fallacibus prædicatur*, atque in eodem sensu *epist. 11.* ait: *Cum in minoribus delictis, quæ non in Domino committuntur, pœnitentia agatur, justo tempore, & Exomologesis fiat*. Hanc porro publicam Exomologesim, deficiente Sacerdote, & urgente necessitate, excipere poterat Diaconus, isque potestatem habebat, publicum Pœnitentem Ecclesiæ reconciliandi, eo pacto, quo, etiam nunc posset, facultate ab Episcopo accepta, Excommunicatum absolvere, & Ecclesiæ communioni restituere.

6 De hac Exomologesi loquitur Cyprianus *in cit. epist.*, & de ea intelliguntur ceteri Patres, & Concilia, cum idem, quod Cyprianus affirmant. Quodque hic sit proprius & genuinus Cypriani, aliorumque Patrum sensus, aperte insinuant posteriores Ecclesiarum Constitutiones, quæ eamdem potestatem faciunt Diacono, excipiendi scilicet Pœnitentium Confessiones, absente Sacerdote, sed simul aperte denegant eidem potestatem Clavium, & auctoritatem absolvendi a peccatis. Concilium Eboracense anni 1195. (*tom. 6. part. 2. collect. Hard. col. 1931.*) *Decrevimus etiam, ut non nisi summa & gravi urgente necessitate Diaconus pœnitentiam confitenti imponat, ut juxta paternorum tenorem canonum huic ordini Sacerd. tali proprie convenire decernat antiquitas*. Constitutiones Odonis Parisiensis Episcopi, circa annum 1198. *cap. 56.* (*tom. 6. part. 2. collect. Hard. col. 1946.*) inquiunt: *Prohibemus districte, ne Diaconi, ullo modo audiant Confessiones, nisi in arctissima necessitate: Claves enim non habent, nec possunt absolvere*; Constitutiones VValteri, Episcopi Dunelmensis anni 1255. (*tom. 7. collect. ejusd. col. 492.*) ajunt: *Et quia solis Sacerdotibus est potestas ligandi, atque solvendi commissa; prohibemus, ne Diaconi Confessiones audiant, aut admittant, pœnitentias injungant ..... , nisi necessitas urgeat, aut compellat, ut in casu mortis, per absentiam Sacerdotis*. Videri poterunt de hac re differentes Estius *in 4. distinct. 17. §. 13. in fin.*, Natalis Alexander *cit. dissert. 4. ad sæc. III.*, & Cardinalis de Aguirre *tom. 1. Concilior. Hispaniæ pag. 729.*, ubi loca, quæ in contrarium objici possunt, ita explicanda censet, ut sensus sit; *Absente Sacerdote*,

cerdote, & urgente extrema necessitate, Diaconos olim interdum, & aliquibus locis solitos, ex delegatione Episcoporum, audire Confessiones lapsorum Pœnitentium, non quidem ad absolvendum illos, non enim unquam id facere potuerunt, aut possunt adhuc per delegationem Episcopi, immo, nec Romani Pontificis, sed ad explorandum illorum statum, & veram Contritionem, sive plenam conversionem ad Deum.

7 Quod autem specialiter attinet ad Concilium Eliberitanum, illud, nomine *Communionis*, vel intellexit communionem Eucharisticam, vel Canonicam reconciliationem, cum Ecclesia, uti prosequitur Cardinalis de Aguirre *loc.cit.* Similiter, & textum *in cap. Fures*, nonnulli intelligendum existimant, de absolutione ab excommunicatione, qua irretiti erant publici latrones; Alii vero eum interpretantes de Eucharistia, dicunt, allegatum textum id unice permittere, nimirum, ut Diaconus præbeat furi vulnerato Eucharistiam, si ei constet de illius Contritione; cum inter ceteros casus, in quibus sufficit Contritio, sine sacramentali Confessione, ad percipiendam Eucharistiam, enumeretur etiam ille hominis, constituti in mortis articulo, cui deest Sacerdos, a quo Sacramentalem absolutionem obtineat. At Antonius Augustinus, in notis ad primam collectionem Decretalium *ad cap. Fures, de furtis* contendit verba illa *vel Diacono* non esse authentica; & revera in antiquis manuscriptis codicibus, illorum loco, legitur, *vel Deo*. Quod si hoc secundo modo legendum sit, tunc allatus textus Concilii Triburiensis concordat cum Capitularibus Theodori Cantuariensis. *cap. 35.* (*spicilegii tom. 9.*) & cum *can. 30.* inter eos, quos Gregorius III. ex variis Patrum sententiis excerpsit (apud Harduinum *tom. 3. col.* 1876.) quibus in locis dicitur, in casu necessitatis, cum scilicet Sacerdos deest, Confessionem faciendam esse *soli Deo*.

8 Majorem difficultatem faciunt, quæ apud antiquos Patres, & Theologos legimus, de Confessione facienda Laico, urgente necessitate: *Tanta itaque vis Confessionis est, ut si deest Sacerdos, confiteatur proximo*, verba sunt textus *in can. Qui vult, de Pœnit. dist. 6.* excerpto ex libro *de vera, & falsa Pœnitentia*, inter opera Augustini, ex quibus Petrus Cantor *in Summa de Sacram. fol.* 203. concludit: *Ecce ex hac auctoritate habemus, quod in necessitate confitendum sit Laico, si Sacerdos desit, & non solum venialia, sed etiam mortalia*. Idem docuere antiquiores Theologi, inter quos Divus Thomas *in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæstiuncul. 2.*, ubi ait: *Minister Pœnitentiæ, cui Confessio est facienda, ex officio est Sacerdos, sed in necessitate etiam Laicus vicem Sacerdotis supplet, ut ei Confessio fieri possit*. Hæc, aliorumque testimonia collecta sunt a Morino *de Pœnit. lib. 8. cap. 24.*, Juenin *de Sacram. dissert. 6. quæst. 5. art. 2.* Martene *cit. lib. 1. cap. 6. art. 6. num. 8.*, quibus addi potest, ex Canonistis, Ostiensis *lib. 5. Summæ, tit. de Pœnit., & remiss. num. 14.*, ubi casus explicans, in quibus licet alieno, & non proprio Sacerdoti, seu Parocho, peccata sua, sacramentali Confessione aperire, ait: *Tanta est vis Confessionis, quod si immineat necessitatis articulus, ut quia*

infir-

infirmatur ad mortem is, qui vult confiteri, vel oportet eum intrare bellum, & deest Sacerdos, non solum proprius, sed & quilibet; in tali articulo, potest etiam Laico, vel etiam mulieri, si non adsit alius, confiteri.

9 Verum hæc omnia facile explicantur. Duobus modis Confessio fieri potest homini Laico, primò, ut ab eo, tanquam a Judice, & Christi Ministro, habente potestatem Clavium, obtineatur Sacramentalis absolutio, & sic esset inutilis, perniciosa, & conjuncta cum errore contra Fidem. Altero modo posset quis confiteri Laico, ut ipsa animi demissione, seu humilitate, atque erubescentia Confessionis, magis flectatur Deus ad ei elargiendum uberem gratiam, qua excitetur ad perfectam Contritionem, & justificetur; atque ejusmodi Confessio esset in se proficua, eaque multo tempore in usu fuit. De hac loquuntur Textus, & Doctores supra allegati, quemadmodum se, aliosque explicando, tradit D. Thomas, qui postquam dixerat, posse, deficiente Sacerdote, Confessionem fieri Laico, statim addit, ejusmodi Confessionem esse quidem, aliquo modo, sacramentalem, quia est conjuncta cum voto Sacramenti, non tamen esse perfectum Sacramentum, nec gratiam causare, ex opere operato, ac propterea reiterandam, docet, coram Sacerdote. En Angelici verba in responsione ad primum: *Confessio Laico ex desiderio Sacerdotis facta, sacramentalis est quodammodo, quamvis non sit Sacramentum perfectum, quia deest ei id, quod est ex parte Sacerdotis.* Et clarius, in responsione ad tertium: *Quamvis ille, qui Laico confessus est in articulo necessitatis, consecutus sit veniam a Deo, eo quod propositum confitendi, secundum mandatum Dei, quod concepit, sicut potuit, implevit, non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est, ut ad Sacramenta Ecclesiæ admitti debeat, nisi prius a Sacerdote absolvatur, sicut ille, qui Baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur: & ideo oportet, quod iterum confiteatur Sacerdoti, cum copiam habere potuerit, & præcipue quia, ut dictum est, sacramentum Pœnitentiæ perfectum non est.* Hanc D. Thomæ explicationem confirmat, ac præterea quænam fuerit, ea in re, Ecclesiæ doctrina, nobis patefacit D. Thomæ coævus, ejusdemque condiscipulus, Thomas Cantipratensis; hic siquidem *lib. 2. de apibus cap.* 53. postquam narravit, Ludovicum Comitem Leodiensem, in extremis constitutum, Christianam Virginem arcessivisse, *eique omnia peccata sua, maximis cum lacrymis recitasse*, statim addit; *& hoc quidem, non pro indulgentia, quam dare non potuit, sed ut magis ad orandum pro se, tali piaculo moveretur.* Morem istum pandendi peccata sua Laico, cum instabat mortis periculum, & deerat Sacerdos, perdurasse usque ad sæculi xv. initium, discimus ex Guillelmo Lindevvode, qui per idem fere tempus, uti ex operis præfatione desumitur, glossemata adjecit ad Constitutiones Angliæ: is quippe Glossator *ad tit. de Sacramentis iterandis, vel non, V. Pœnit. pag.* 32. hæc habet: *Laico posset quis confiteri in necessitate, ut per hoc appareat Ecclesiæ de sua Contritione. Non potest tamen Laicus absolvere, vel ligare, cum non habeat Claves Ecclesiæ.*

10 Sed

10 Sed posteriori ætate ea consuetudo justis de causis, cœpit pedetentim remitti, donec tandem penitus obsoleverit. Nam Dominicus Soto, celebris Theologus Ordinis Prædicatorum, *in sua relectione de ratione tegendi, & detegendi secretum*, edita Romæ anno 1574. *pag.* 159. *& seqq.*, agens de Confessione, quæ in necessitate fit Laico, inquit: *At Confessionem fieri Laico, ubi non est copia Sacerdotis, multo minus necessarium est, in quacumque necessitate: nam, quanquam Augustinus dicat, tantam esse vim Confessionis, ut ubi non est copia Sacerdotis, facienda sit proximo, de Poenit. distinct.* 1. *cap. Quem poenitet; Non tamen insinuat, esse praeceptum, sed solum id consulit, ut merito verecundia majorem gratiam consequatur apud Deum. Immo vero jam non est tanta consuetudo hujusmodi Confessionis, quanta in primitiva Ecclesia, nec forsan est consilium, tametsi eam non damnaverim, mansit enim consuetudo solum inter nautas.* At quidquid sit de assertione tanti viri, hodie neque quoad nautas, ejus doctrina videtur recipienda; multa siquidem ex ejusmodi Confessione imminent damna, multa timentur pericula, quæ ponderat Clericatus *de Poenitentia decis.* 18. *sub num.* 13., neque ea evitantur, aut ideo contemni possunt, quod Laicus Confessionem audiat, ut illam, ex Confitentis mandato, referat Sacerdoti; quoniam a summo Pontifice Clemente VIII. nedum illicita, sed invalida declarata fuit Confessio, facta Sacerdoti, per Internuntium, ut videri potest *in ejus Constitutione* 87. *Bullar. tom.* 3. Merito propterea Navarrus *manual. cap.* 21. *num.* 41., Gregorius de Valentia *supracit. disput.* 7. *quæst.* 10. *punct.* 1., aliique, ab hoc allegati, concludunt, nisi excusetur ab ignorantia, in præsenti rerum statu, graviter eum peccare, qui etiam in casu necessitatis peccata sua confitetur Laico: quia sine ulla causa semetipsum infamat, & fortasse præbet aliis occasionem, de se suspicandi, quod adhæreat Lutheranorum hæresi.

11 Quibus stantibus, ut illuc redeamus, unde digressi sumus, etsi in supra relatis Constitutionibus Synodalibus, tam Bononiensibus, quam Sabinensibus insinuata fuerit Confessio facienda Laico, deficiente Sacerdote, quia nondum hæc consuetudo extincta erat, tempore, quo illæ conditæ sunt, attamen merito in subsequentibus utriusque Ecclesiæ Constitutionibus, neque ad titulum de Poenitentia, neque in ullo alio loco, facta est mentio necessitatis, aut utilitatis prædictæ Confessionis: sed communis doctrina tradita est, de actu Contritionis, in eo rerum eventu eliciendo.

CAPUT

CAPUT XVI.

De Sacramento extremæ Unctionis: ubi de materia hujus Sacramenti, de Olei benedictione ab Episcopo peragenda, nulla tamen in Synodo facta prohibitione Presbyteris Græcis illud benedicendi, & Catholicos Græci ritus inungendi, si in Latinorum diœcesibus Græci inhabitent.

1 QUamvis immemores haud simus nostri propositi, quod jam semel, atque iterum significavimus, neutiquam scilicet Nobis in animo esse, tractatum de Sacramentis hic exhibere; attamen innumeræ difficultates, quibus hoc Sacramentum scatet, Nos, vel invitum cogunt aliquantulum prolixius de eo disserere, quo securius possit Episcopus, e tot senticetis pedem subducere, suamque, de Sacramentis administrandis, Synodalem instructionem ita adornare, ut communem, receptamque ab universa Ecclesia doctrinam contineat, nullamque adoptet inter Catholicos controversam opinionem.

2 Extremam Unctionem verum esse novæ Legis Sacramentum, à Christo Domino institutum, apud Marcum quidem insinuatum, sed per Apostolum Jacobum, Fidelibus commendatum, & promulgatum, definivit Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 1., inquiens: *Instituta est autem sacra hac Unctio infirmorum, tanquam vere, & proprie Sacramentum novi Testamenti, a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini Fratrem, Fidelibus commendatum, ac promulgatum. Infirmatur, inquit* (epist. cap. 5.) *quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; &, si in peccatis sit, dimittentur ei.* Consulto autem dixere Tridentini Patres ejusmodi Sacramentum fuisse apud Marcum insinuatum; quamvis enim Marci *cap.* 6., de Apostolis a Christo ad prædicandum missis dicatur: *Et exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant*, secum tamen contendunt Theologi, num talis unctio esset illa Sacramentalis, de qua est sermo, an potius tantum adhibita ad restituendam corporum sanitatem; quod posterius, non sine gravi fundamento, post Hugonem a S. Victore, Alensem, S. Bonaventuram, aliosque antiquiores, opinantur Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 1. *art.* 1., & Bellarminus *de sacram. extrem. Unct. lib. unic. cap.* 2., tunc quippe Apostoli nondum erant Sacerdotes; omnesque ægrotos, promiscue inungebant, qui ceteroquin, cum nondum Baptismum suscepissent, non erant aliorum Sacramentorum capaces: quia vero Tridentini Patres tanta semper circumspectione, sua concinnarunt decreta, ut nullam vulnerarent Catholicorum opinionem; ideo adhibuerunt verbum illud *insinuatum*, quod sane referri

referri potest, tam ad institutionem, quam ad figuram, typum, & symbolum sacramenti extremæ Unctionis, quod Christus Dominus in ea unctione, de qua Marcus loquitur, voluerit præmonstrare, quemadmodum ex iis constat, quæ Pallavicinus narrat *hist. Concil. Triden. lib.* 12. *cap.* 12. ac recte expenduut Bellarminus *cit. loc.*, Suarez *tom.*4. *in* 3. *part. disput.* 39. *sect.*2. *num.* 4. *&* 5., Estius *in loca difficiliora sacræ Scripturæ ad cap.*6. *S. Marci*, *& in* 4. *sent. dist.* 23. *§.* 2., Tournely *de sacram. extrem. Unct. quæst.* 1. *art.* 2.

3 Pergunt deinde Tridentini Patres, atque ex allegatis S. Jacobi verbis colligunt, nobisque pandunt hujus Sacramenti materiam, formam, Ministrum, & effectus, ajentes: *Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione, per manus accepta, Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium Ministrum, & effectum hujus salutaris Sacramenti: intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus Sancti gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat; formam deinde esse illa verba: Per istam unctionem &c.* Quibus Tridentini vestigiis inhærentes, singula disertius explicabimus. Itaque sacramenti extremæ Unctionis materia remota est oleum, liquor videlicet ex baccis olivarum, expressus, qui solum in communi modo loquendi, absolute, & sine addito, *Oleum* nuncupatur, quemadmodum cum communi ponderat Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 40. *sect.* 1. *num.* 1. Debet autem ejusmodi oleum, saltem ex Ecclesiæ præcepto, esse simplex, hoc est, absque ulla alterius liquoris admixtione. Diximus *saltem ex Ecclesiæ præcepto*, quoniam Suarez *cit. loc. num.* 10. defendit, non solum non esse contra Christi Domini institutionem, alium liquorem huic oleo admiscere, sed insuper opinatur, aliquando fuisse illi balsamum admixtum: Siquidem Innocentius I. *epist. ad Decentium* allegata exponens Apostoli Jacobi verba, infirmorum oleo Chrismatis nomen attribuit, inquiens: *Quod non est dubium de Fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo Chrismatis perungi possunt*, ac sub eadem Chrismatis nomenclatura, idem infirmorum oleum a pluribus designatur Conciliis VVormatiensi præsertim, atque Aquisgranensi, ex quibus conjicit Suarez, aliquid balsami tunc consuevisse illi admisceri. At melius alii, quos sequuntur Juenin *de Sacram. dissert.* 7. *quæst.* 3. *cap.*1., & Tournely *cit. quæst.* 2. *art.* 1., hanc admixtionem, ex Chrismatis nomenclatura, nequaquam colligi arbitrantur: Chrisma quippe frequenter appellatum, advertunt, omne unguentum seu liquorem, quo corpus inungitur; omnes tamen Suaresio concedunt, nihil detractum iri Sacramenti validitati, si, contra communem ceteroquin, & perpetuam Ecclesiæ praxim, infirmorum oleo admisceatur aliquid balsami, modo admixtio tanta non sit, ut destruat exteriorem olei speciem, itaut non amplius oleum, sed potius unguentum, aut alterius generis mixtum artificiale, censeatur.

4 Debet præterea oleum, in extrema Unctione adhibendum, esse Episcopi

ſcopi benedictione antea ſacratum, quod ab antiquiſſima Patrum traditione accepimus: Etenim Innocentius I. *in cit. epiſt. ad Decentium*, ægros inungendos dixit, *oleo Chriſmatis ab Epiſcopo confecto*; Beda quoque *in comment. ad cap. 6. Marci* affirmat, ab Apoſtolis hunc ſanctæ Eccleſiæ morem traditum, *ut ægroti ungantur oleo, Pontificali benedictione conſecrato*; & Concilium Cabilonenſe anni 813., *cap.* 48. ait: *Secundum Beati Apoſtoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum conſonant, Infirmi, oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, a Presbyteris ungi debent (collect. Harduin. tom. 4. col.* 1040.); ac denique, ut cetera prætermittamus antiquiorum Patrum teſtimonia, ita nos docuerunt Eugenius IV. *in decreto, pro inſtructione Armenorum*, & Tridentinum *cit. loc.* Sed quæſtio eſt, num Epiſcopi benedictio, ſit neceſſaria, ex Chriſti Domini inſtitutione, an ſolum ex Eccleſiæ præcepto. Diverſæ ſunt, hac in re, Theologorum ſententiæ. Victoria *in Summ. de Sacram. num.* 216., Emanuel Sà *V. Extrema Unctio*, Sambovius *tract. de extrem. Unct.*, Juenin. *de Sacram. diſſert.* 7. *cap.* 1. *concluſ.* 3. putant, benedictionem fuiſſe oleo ſuperadditam ab Eccleſia, non vero inſtitutam a Chriſto Domino, ac proinde illicitum quidem, ſed validum pronuntiant Sacramentum, oleo non conſecrato adminiſtratum; quinimmo urgente neceſſitate, etiam abſque culpa, ita adminiſtrari poſſe, tradit cit. Victoria. Iſtis e diametro opponuntur Suarez *cit. diſp.* 40. *ſect.* 1. *num.* 3. & 4., Eſtius *in* 4. *diſt.* 23. *§.* 9., docentes olei conſecrationem, non tantum præcepti, ſed etiam Sacramenti neceſſitate requiri; eamque præterea conſecrationem ita a Chriſto Domino Ordini Epiſcopali annexam ajunt, ut ſimul aſſeverent, ne a ſummo Pontifice quidem, eam poſſe ſecundi ordinis Presbyteris delegari. Inter haſce duas extremas ſententias, medii quodammodo incedentes Cajetanus 3. *part. quæſt.* 72. *art.* 3., Sotus *in* 4. *diſt.* 23. *quæſt.* 1. *art.* 3. *§. De oleo ergo*, aliique, quos citant, & ſequuntur Gregorius de Valentia *tom.* 4. *diſp.* 8. *quæſt.* 1. *punct.* 2., & Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 1. *dub.* 1. *num.* 10., tria ſtatuunt: nimirum primò, aliquam conſecrationem, ex Chriſti inſtitutione, requiri, ut oleum fiat apta materia ſacramenti extremæ Unctionis: ſecundò, nunquam in Eccleſia Latina fuiſſe ægrotantes oleo inunctos, ab Epiſcopo, antea non conſecrato: tertiò denique ad Sacramenti validitatem ſatis eſſe affirmant, oleum a ſimplici Sacerdote benedictum. Et profecto poſſe, ſaltem ex commiſſione, ſive expreſſa, ſive tacita, Romani Pontificis, a ſimplici Sacerdote præparari materiam, aptam ad conficiendum ſacramentum extremæ Unctionis, res videtur exploratiſſima, quam nemini liceat in quæſtionem adducere: ſiquidem in Eccleſia Orientali mos viget, a mille & amplius annis in ea receptus, ut ipſimet Presbyteri, cum ſe accingunt ad infirmum inungendum, oleum, in ea Sacramentali unctione adhibendum, benedicant; uti teſtantur Joannes Natanail *in epiſt. ad Epiſcopum Anagninum*, (*apud Arcudium*), Arcudius *lib.* 5. *cap.* 2., Allatius *de conſenſu utriuſque Eccleſiæ cap.* 16., & legitur in Græcorum Euchologio, a Goario notis illuſtrato, *pag.* 436.; Eum-

Eumdemque morem ab Armenis retineri, asserit Joannes XXII. *sive* XX. epistola ad Ossinium Armenorum Regem scribens, in hæc verba: *Ipsi etiam Sacerdotes oleum, quod Infirmorum dicitur, consecrant, cum tamen apud nos ad Episcopos solos spectet*. Hanc autem Orientalium consuetudinem Ecclesia Latina, non solum non improbavit, sed ratam habuit: refert quippe cit. Goarius, a sacra Congregatione de Propaganda Fide approbatam, ejusque impensis Romæ editam *Synopsim vernaculam* Neophiti Rodini, in qua hæc habentur: *Materia sacramenti extremæ Unctionis est oleum olivæ expressum, a Pontifice, vel a Sacerdotibus, qui præsentes fuerint, juxta Ecclesiæ morem, benedictum*: consulto ait, *a Pontifice, vel a Sacerdotibus*, quia, uti narrat Arcudius, etiam Episcopi Græci, perinde ac Latini, feria v. majoris hebdomadæ, solemni pompa, & apparatu, oleum infirmorum consecrant, quamvis postea suis Sacerdotibus non distribuant, sed iisdem curam relinquant, illud consecrandi, quo mox, in Sacramenti administratione, utantur, de qua re, jure miratur laudatus Auctor *Theolog. moral. ad usum Sem. Petrocoriens.*; sed quod adhuc clarius ostendit, ab Ecclesia Latina validum haberi sacramentum extremæ Unctionis, a Sacerdotibus Græcis, oleo tunc a semetipsis benedicto, administratum, est decretum editum a Clemente VIII., in quo permittuntur Italo-Græci, in prædicto ritu perseverare: *Circa oleum sanctum infirmorum* (sunt verba decreti) *non sunt cogendi Presbyteri Græci, olea sancta, præter Chrisma, ab Episcopis Latinis diœcesanis accipere: cum ejusmodi olea ab eis, in ipsa oleorum, & Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, & benedicantur*, quod Clementis decretum fuit a Nobis, totidem fere verbis renovatum, & confirmatum *in nostra Constit. 57. §. 4. nostri Bullar. tom. 1. pag. 172.*: neutiquam autem id tolerandum fuisset, si oleum, simplicis Sacerdotis benedictione sacratum, ne per potestatem quidem a Romano Pontifice, sive expresse, sive tacite eidem Sacerdoti factam, esset materia idonea, ad conficiendum sacramentum extremæ Unctionis. Quare Episcopi Latini partem populi Græci ritus sibi subjectam habentes, etsi teneantur feria v. sacratioris hebdomadæ, una cum ceteris sacris oleis, etiam illud infirmorum, Latino ritu consecrare, Latinisque Parochis distribuere, ceteraque implere, quæ Nos ediximus *in nostra Notific. 81.*, ubi de infirmorum oleo, ejusque benedictione ex professo egimus, quo ad Sacerdotes Græci ritus nihil innovent, sed ea exequantur, quæ a Clemente VIII., iterumque a nobis decreta sunt. Legi etiam potest dissertatio Benedicti de Gaetanis *de suprema Unctione*, post hæc jam scripta, a Nobis visa, *cap. 7.*

CAPUT

CAPUT XVII.

De forma sacramenti extremæ Unctionis, de qua multa in Synodis & instructionibus Episcopalibus.

1 IN supracitata dissertatione Benedicti de Gaetanis plura erudite collecta legi possunt de forma hujus Sacramenti, desumpta ex variis Ecclesiarum Ritualibus tum Latinis, tum Græcis. Lectorem ad eum allegamus; & nunc tantum animus est ea subdere, quæ Episcopi in suas Synodos inserere possunt, si in eis de forma Sacramenti loqui velint.

2 Formam sacramenti extremæ Unctionis, non esse a Christo Domino institutam *in specie infima*, ut ajunt, hoc est certis verbis præscriptam, Theologi omnes admittunt; atque ex mox referendis diversis formulis, etiam in Ecclesia Latina, in illius administratione usurpatis, evidenter demonstratur. Quæ nunc in Ecclesia Latina sit adhibenda, jam a Tridentino accepimus, & clarius in Rituali Romano explicatur; neque est, qui non intelligat, eam esse deprecativam; quemadmodum deprecativam pariter esse, quæ adhibetur a Græcis, liquet ex eorumdem Euchologio *in Officio Olei sancti*, testanturque Gabriel Philadelphiæ Metropolita *in suo de Sacramentis opere*, Arcudius *lib. 5. cap. 5.*, & Neophytus Rhodinus *in cit. synopsi vernacula*; Sed quæstio est, an necessario debeat esse deprecativa, itaut indicativo modo pronuntiata, irritum reddat Sacramentum. Deprecationem pertinere ad Sacramenti essentiam docent S. Thom. *in 4. dist. 23. quæst. 1. art. 4. quæstiunc. 2. & in supplem. quæst. 29. art. 8.*, S. Bonaventura *ead. dist. artic. 1. quæst. 4.*, Suarez *cit. disp. 40. sect. 3.*, Valentia *cit. disp. 8. quæst. 1. punct. 2.*, Henriquez *de Sacram. lib. 3. cap. 8.*, aliique plurimi, præsertim ex antiquioribus; id manifeste confici existimantes, ex allegatis S. Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ..... & oratio fidei salvabit infirmum &c.* quibus certe tota Sacramenti efficacia Sacerdotis orationi tribuitur. Nihilominus Albertus Magnus *ead. dist. 23. art. 4.*, atque ibidem Richardus, Durandus, Paludanus, quibus ex recentioribus adhærent Tannerus *cit. disput. 7. dub. 1. num. 22.*, Estius *in 4. dist. 23. §. 10.*, Menardus *in notis ad lib. Sacramentorum S. Gregorii*, Juenin *cit. dissert. 7. quæst. 4.*, Tournely *de sacram. extrem. Unct. quæst. 2. art. 2.*, Martene *de antiq. Eccles. ritib. lib. 1. cap. 7. art. 3. §. 9.*, nihil, Sacramenti substantiæ detrahi arbitrantur, per formam, modo absoluto, non deprecativo prolatam, dummodo per eam significetur, Unctionem fieri in nomine Domini. Ad hanc autem sententiam comprobandam innumeras exhibent formas absolutas, & non deprecativas in variis Ecclesiis Latinis olim usurpatas, quin Majores nostri eas, tanquam insufficientes respuerint. Non ignoramus quid ad hoc, efficax certe argumentum, reposuerit Cardinalis Sanctorius *in suo Rituali, pag. 324.*, ubi ad illud refellendum,

lendum, hæc scripsit: *Sciat autem Sacerdos, formam hujus Sacramenti esse verba illa deprecatoria, quæ in unctionibus proferuntur, veluti, secundùm usum Romanæ Ecclesiæ: Per istam sacram unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Tum etiam noverit, formam non servari, & nihil agi, per verba indicativa tantum, puta, Ungo oculos tuos, vel manus tuas, & similia, sine verbis deprecativis, cujusmodi hactenus ego non reperi. Et quamvis ea occasione aliqui Theologi referant, quod multæ Ecclesiæ habent pro forma verba indicativa, ut Ungo oculos suos &c. & ideo quæsierint, an valeat, & de ea re plura, extra rem, dixerint, cum nusquam reperiatur talis forma per verba indicativa tantum, seu per orationem indicativam tantum, sine verbis deprecativis hoc Sacramentum conferri: Sed & libri, & ritus Ecclesiarum, qui pro ea parte citantur, quod habeant verba indicativa, paulo post habent etiam verba deprecativa &c. Quare quæstio inanis, & frustranea est. Quoniam autem hujusmodi forma variis verbis traditur in diversis Ecclesiis, etiam præmittendo verba indicativa, & subjungendo deprecativa, unaquæque Ecclesia suam potest retinere formam, modo semper adhibeantur verba deprecativa &c. Cæterum apud sanctam Romanam Ecclesiam, unam tantum in hoc Sacramento deprecandi formulam traditam, & passim in Italia, & toto orbe receptam esse, compertissimum, & exploratissimum est*. Verum, etsi Sanctorio concedamus, aliquam deprecationem posse deprehendi, cum in antiquissima illa forma Ambrosiana, quam refert S. Bonaventura *cit. loc. quæst.4. Ungo te oleo sanctificato, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen, aereas possis superare potestates*, tum in alia, desumpta ex libro Sacramentali Venetorum a Leone X., ut fertur, approbato: *Ungo te Oleo sancto, ut hac unctione protectus, fortiter stare valeas adversus aereas catervas, in nomine Patris &c.*, tum demum in ea, quæ, ex vetustissimo libro Sacramentorum Ecclesiæ Catalaunensis, profertur a Martene *cit. loc.: In nomine Patris &c. sit tibi hæc porrectio Olei sanctificati, ad purificationem mentis, & corporis*; Etenim verba illa *ut*, & *sit* optativa cum sint, non incongrue referre possunt proferentis votum, orationem, & preces; At nescimus, quo pacto possit deprecatio inveniri in aliis formis, ex pluribus antiquis Ritualibus, a Menardo, & Martene productis, in quibus solum adhibetur verbum *Ungo*, absque alio additamento, e quo deprecatio colligi, aut fingi queat; nec facile erit ad deprecativum sensum hanc detorquere, quæ extat in antiquo Pontificali Narbonensi: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti regnantis in secula seculorum, accipe sanitatem corporis, & remissionem peccatorum tuorum*. Sed utcumque hæc res se habeat, cum nihil de ea ab Ecclesia definitum habeamus, non decet in Synodo, seu Synodali instructione, ejusmodi quæstionem commemorare, sed dumtaxat injungendum est Parochis, ut formam adhibeant, in Rituali præscriptam, quæ certe, sine gravi flagitio, non potest, privata auctoritate immutari.

CAPUT

CAPUT XVIII.

De corporis partibus inungendis, de quo multa in nonnullis Synodis & Ritualibus habentur.

1 SED quoniam in decreto Eugenii, pro instructione Armenorum, in hujusce Sacramenti administratione septem unctiones fieri jubentur, videlicet: *In oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel loqutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem*; earumque singulis respondere debeat forma, tunc a Ministro pronuntianda, hoc est: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti*, cum inunguntur oculi; *quidquid per auditum deliquisti*, cum inunguntur aures, & sic deinceps, quemadmodum fuse exponitur in Rituali Romano, hinc alia gravis suboritur controversia; utrum omnes prædictæ unctiones, & formæ prolationes sint de Sacramenti substantia, de qua controversia multa habentur in citata dissertatione *de suprema Unctione* Benedicti de Gaetanis *cap.*8.

2 Ultro Doctores omnes fatentur cum Suarez *tom.*4. *in* 3. *par. disp.*40. *sect.*2. *num.*6., duas postremas unctiones, pedum scilicet, & renum, necessarias non esse, ad validam Sacramenti confectionem: tum quia non sunt in usu, apud omnes Ecclesias: tum quia illa renum, honestatis, & pudoris causa, semper omittitur in feminis, & interdum etiam in viris, qui propter labefactatas corporis vires, morbique languores, dimoveri nequeunt, sine gravi incommodo, quod adnotatur a Rituali Romano, atque a Cardinali Sanctorio *in suo Rituali pag.* 325. Haud difficulter quoque iidem admittunt, ceteras quinque sensuum unctiones, necessarias esse, necessitate præcepti, sed dissentiunt, & disputant, num etiam necessariæ sint, necessitate Sacramenti. Antiquiores Scholastici existimarunt, omnes pertinere ad substantiam, & integritatem Sacramenti, quod ex singulis, tanquam ex sui partibus essentialibus constitui, atque integrari, sunt opinati. Ita *in* 4. *dist.* 23. docuerunt S. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Sotus, quibus subscripsere Bellarminus *in extrem. Unct. lib. unic. cap.* 10., Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.*2. *§. Secundò asserimus*, Gonetus *tom.* 5. *pag.* 466., aliique plurimi, præcipue ex Theologis moralibus: Citatur etiam pro hac sententia S. Thomas, sed Auctor Supplem. 3. *part. quæst.* 32. *art.* 6. exponens Angelici Præceptoris mentem, dubitanter loquitur, inquiens: *Illa unctio ab omnibus observatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate Sacramenti*, & dubitanter quoque loquitur Suarez *cit. disp.*40. *sect.*3. *num.*16., quamvis sequenti *disp.*41. *sect.*2. *in fin.* videatur in sententiam propendere, tunc temporis fere communiter a Scholasticis receptam.

3 Alii exadverso validum censent extremæ Unctionis sacramentum, si vel una tantum inungatur corporis pars, unica prolata, mox referenda, forma universali, omnes sensus complectente; ita Silvius *in supplem. quæst.* 32. *art.* 6. *quæst.* 2., Nicolaus Serarius *tract. de extrem. Unct. cap.* 7., Becanus *in Summ. Theolog. de Sacram. in specie cap.* 27. *quæst.* 7., Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 15., Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom.* 5. *lib.* 2. *cap.* 5. *regul.* 6., Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 3. *cap.* 2., Tournely *cit. quæst.* 2. *art.* 1. *in fin.*, Vanroy *in sua Theolog. moral. part.* 4. *tom.* 2. *de Sacram. tract. de extrem. Unct. quæst.* 3. Piette *quæst. Theolog. part.* 6. *quæst.* 3. *vers. Dico septimò*, aliique recentiores passim. Huic opinioni validissimum fundamentum præbet, diversa, in unctionum numero disciplina, quam in diversis Ecclesiis, sua ætate viguisse affirmat Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 23. *art.* 16., inquiens: *Diversarum Ecclesiarum, & Ordinum, diversus est usus, quia in quibusdam Ecclesiis unguntur loca plura, in quibusdam pauciora*. Atque, exordiendo ab Ecclesia Orientali, licet Græci, teste Arcudio *concord. lib.* 5. *cap.* 7., nunc inungant frontem, mentum, ambas genas, pectus, manus, & pedes: attamen ineunte sæculo IX., tres tantum unctiones, ab iisdem fieri consuevisse, asserit Theodulphus Aurelianensis Episcopus, *Capitular.* 2. *apud Baluzium tom.* 7. *miscellan.*; in Ecclesia vero Occidentali, invenimus quidem in S. Gregorii Sacramentario, edito a Menardo, præscriptas unctiones quinque sensuum; at in codice Abbatis Rotaldi, illis additas legimus, unctionem colli, pectoris, & scapularum; in veteri Pontificali Prudentii, Episcopi Tricassini, imperatam insuper reperimus *unctionem umbilici, seu loci, ubi plus dolor imminet*; antiquus codex Turonensis, unctionem fieri mandat *in genibus quoque, & in cruribus, suris, pedibus, ac plantis, & pene in omnibus membris, seu in loco, ubi plus dolor imminet*; quæ omnia videri possunt apud Morinum *in append. ad tract. de Poenit.*, & Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 8. *num.* 8. Tanta autem in unctionum numero difformitas, non fuisset singularum Ecclesiarum arbitrio permissa, si certum earumdem numerum Sacramenti validitas exposceret.

4 Majus adhuc argumentum huic eidem opinioni suppeditant recentiora peculiarium Ecclesiarum Ritualia, unicam unctionem fieri permittentia, si omnes perfici nequeant: Siquidem Pastorale Mechliniense, cujus non levis est auctoritas, tum quia ab Academia Lovaniensi, anno 1588. approbatum, tum quia ab Octavio Frangipanio, Episcopo Tricariensi, per Germaniam, ac Belgium Nuntio Apostolico, ad dioecesis quoque Coloniensis usum, protractum, hæc de extrema Unctione statuit: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum magis ad unctionem expositum, ac detectum, dicendo: Per istam sanctam unctionem, & piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum*: In antiquo codice Remigio-Remensi a Sambovio laudato, legitur ritus *abbreviatus* confe-

rendi

rendi hujus Sacramenti, ubi unius pariter unctionis fit mentio: In Rituali Parisiensi, prolato a Tournely *cit. art.* 1. dicitur: *Si non possit super infirmum fieri, nisi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud sensuum organum, & ceteris precibus prætermissis, dicatur: Per istam sacri Olei unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus*; eamdemque praxim approbant Cameracensis, Atrebatensis, aliarumque Ecclesiarum Manualia, apud citatum Natalem Alexandrum.

5 Sed quoniam neque de hac quæstione, quæ sane gravissima est, ulla hactenus ab Apostolica Sede prodiit sententia, non debet Episcopus in sua Synodo, aliquid de illa decernere, sed dumtaxat Parochos monebit, ut cum prudenter timent, ægrotum decessurum, priusquam omnes absolvantur quinque sensuum unctiones, unicum sensum inungant, formam universalem pronuntiando, quam ab allegatis Ritualibus audivimus: Quinimmo in prædicto eventu consultius esse, ut caput, e quo omnium sensuum nervi descendunt, sub eadem forma universali, inungatur, non immerito advertit Coninch *de Sacram. disp.* 19. *dub.* 3. *num.* 2. Ne vero Parochi hac libertate abutantur, expedit, ut Episcopus simul serio eosdem admoneat, a gravis culpæ reatu non excusari, qui extra casum vere necessitatis, vel unam ex quinque sensuum unctionibus prætermittit.

CAPUT XIX.

De sacramenti extremæ Unctionis Ministro tum quo ad Ecclesiam Latinam, tum quo ad Ecclesiam Græcam: quidve Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci inhabitant, statuere valeant de eorum ritu hac in re.

1 Sacramenti extremæ Unctionis Ministros, solos esse Sacerdotes, contra Novatores, definivit Tridentinum *cit. sess.* 14. *can.* 4.: *Si quis dixerit Presbyteros Ecclesiæ, quos beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes, ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis Communitate, ob idque proprium extremæ Unctionis Ministrum, non esse solum Sacerdotem, anathema sit*. Neque ullam difficultatem facit, quod de hujus Sacramenti administrandi ritu legitur apud Guidonem, in disciplina Farfensi, nempe: *Tunc sint quatuor Conversi, quorum unus accipiat aquam sanctam, alius Crucem, tertius thuribulum, quartus Oleum sacrum*; hic quippe *Conversus* Oleum deferebat, quo Infirmus non a se, sed a Sacerdote inungeretur, sicuti ibidem postea adnotatur, & scite animadvertit Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Blasii in Silva nigra, *cap.* 127. præfationis ad opus, inscriptum *Vetus disciplina Monastica*, quod anno 1726. evulgavit. Aliquid tamen negotii facessit Innocentius I., in sæpius laudata epistola, ad Decentium, in qua videtur omnibus Christianis facultatem asserere, se ipsos, aliosque infirmos inungendi; loquens quippe

quippe de sacro Oleo, ait: *Quod ab Episcopo confectum, non solum Sacerdotibus, sed & omnibus uti Christianis licet, in sua, aut in suorum necessitate, ungendum.*, seu, ut melius alii legunt, *ungendo*, aut *ad ungendum*; Verum ab Innocentii mente, perquam longe aberrare, qui eum hoc loco, omnes Christianos, sacramenti extremæ Unctionis ministros facere, arbitrantur, optime advertit Petrus Coustant *in notis ad eamd. epist. tom.1. col.863*. Siquidem ibidem ad aliam statim progrediens quæstionem, de qua fuerat a Decentio interrogatus, an scilicet ita Presbyterorum proprium sit, sacramentum extremæ Unctionis administrare, ut illud conferre Episcopis non liceat; hanc opinionem, quæ plurimorum mentes invaserat, confutat Pontifex, respondens: *Ceterum illud superfluum esse videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non est dubium. Nam idcirco Presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt*; Cui nam autem in mentem veniat, potuisse Innocentium, omnibus Christianis potestatem tribuere, quam plerique, per eam ætatem, ex verbis Apostoli Jacobi inferebant, adeo propriam esse Presbyterorum, ut eam, etiam Episcopis abjudicarent?

2 Quocirca allegatum Innocentii textum, quem totidem verbis repetitum legimus a Beda, *in cit. epist. Jacobi*, atque ab Anonymo Scriptore, qui Canonicorum regulam, e Crodogango, atque ex Capitularibus Aquisgranensibus, anni 816. consarcinavit (*collect. Harduini tom. 4. col.1207.*) plerique intelligendum censent, de Unctione, non sacramentali, sed quæ unice fieret, ad medendos corporis languores, ideoque non de Unctione Jacobi, sed de alia, cum illa magis comparanda, de qua *Marci 6.*: Etenim cum viderent Fideles, extremæ Unctionis beneficio, plures infirmos in pristinam restitui sanitatem, cœperunt eodem sacro Oleo uti, ad sui, aliorumque curandas infirmitates, cujus rei fidem faciunt Rufinus *lib.11. hist. Eccles. cap.4.*, Palladius *hist. Lausiaca cap.20.*, Severus Sulpitius *in vita S. Martini cap.21.*, Gregorius Turonensis *in vitis Patrum cap.4.*, & clarius constat ex vita S. Gothardi Episcopi, *apud Surium die 4. Maji tom.7.*, qui Presbytero jussit, ut cujusdam mulieris oculorum morbo laborantis, *sacro Oleo, quod infirmorum dicitur, ejus ungeret oculos, quæ quidem unctio, & sancti viri preces, ab illo dolore, usque ad finem vitæ, eam immunem conservarunt*. Hunc autem morem, sua ætate maxime vigentem, voluisse Innocentium, *cit. loc.* approbare, interpretantur Alphonsus de Castro *lib. de hæres. V. Extrema Unctio*, Sotus *in 4. dist.23. q.2. art.1.*, Gregorius de Valentia *cit. tom.4. disp.8. q.2. punct.1.*, quorum explicationem probabilem putant Estius *in 4. dist.23. §.12.*, & Tournely *cit. q.2. art.4.*

3 At melius fortasse Jansenius Gandavensis *in cap.6. Marci*, Maldonatus *ibidem*, Bellarminus *cit. lib. 1. cap. 9.*, Baronius *ad an.63. num.14.*, Suarez *cit. tom.4. disp.43. sect.1. num.6. in fin.*, Estius *cit. §.12. versic. Potest & aliter*, quos sequitur laudatus Coustant, Innocentium loquutum arbitrantur, de unctione *non activa*, sed *passiva*, hoc est non de collatione, sed

sed de receptione Sacramenti: Cum enim aliquibus persuasum fortè fuerit, Oleo sancto solos inungi posse Sacerdotes, a quibus conficitur, eo pacto, quo in veteri, atque etiam in nova Lege, quædam aliæ sacræ Unctiones sunt Regum, & Sacerdotum propriæ, ad hunc refellendum errorem, docet ibidem Innocentius, Oleum sanctum confici quidem ab Episcopo, aliis adjuvantibus inferioris ordinis Sacerdotibus, non tamen ut subinde ipsi soli, verum etiam, ut omnes Christiani, positi in vitæ discrimine ungantur.

4 Posito jam, hujus Sacramenti administrationem solis esse commissam Sacerdotibus, dubitare quis posset, num ad illud valide conficiendum, unus sufficiat, vel plures requirantur Presbyteri. Rationem dubitandi præbent sæpius allegata verba Apostoli Jacobi, ajentis: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* At nihilominus firmiter tenendum est, per unum tantum Sacerdotem valide Sacramentum confici, quod & definivit Alexander III. *in cap. Quæsivit, de verbor. significat.*: *Nos itaque tibi duximus respondendum, quod Sacerdos, uno præsente Clerico, & etiam solus, potest infirmum ungere*, hodieque vigens in Ecclesia Latina usus confirmat. Neque refragantur verba S. Jacobi, qui cum dixit *Presbyteros Ecclesiæ*, significavit, aliquem ex Presbyteris Ecclesiæ; novum quippe non est, in sacris Litteris numerum pluralem poni pro singulari, quemadmodum advertit Augustinus *lib. 3. de consens. Evangelist. cap. 16.*, cujus auctoritate fretus S. Thomas *lib. 4. contra Gentes cap. 73.* scripsit: *Jacobus dicit: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & oratio fidei sanabit infirmum. Si tamen unus solus Presbyter adsit, intelligitur hoc Sacramentum perficere in virtute totius Ecclesiæ, cujus minister existit, & cujus personam gerit.*

5 Sed quamquam unus certe sufficiat, plures nihilominus Sacerdotes fuisse olim, in Ecclesia Latina adhibitos, ex pluribus antiquis Ritualibus colligit Menardus *nota 909. ad Sacramentarium S. Gregorii*, quibus alia ejusdem generis, præcipue Cadurcense, Rutenense, & Tutelense, addidit Martene *de antiq. Eccles. ritib. lib. 1. cap. 7. art. 3. §. 3.*, eumdemque morem nobis exhibent Constitutiones Angliæ, collectæ a Guillelmo Lindewode, in quibus *ad tit. de extrema Unctione pag. 27.* legimus: *Cum magna reverentia deferatur Oleum infirmorum ad infirmos, & ipsos inungant Sacerdotes, cum magna devotione, & orationum celebritate, quæ ad hoc sunt ordinatæ*, ubi adnotavit Glossator *verb. Orationum*, a singulis Sacerdotibus pronuntiatam fuisse formam deprecativam, cuilibet unctioni accommodatam; cumque eamdem Constitutionem, totidem prorsus verbis, repetitam inveniamus, inter Constitutiones Odonis Episcopi Parisiensis (*collect. Harduin. tom. 6. p. 2. col. 194.*), inde conjicimus, eam disciplinam in Galliis adhuc perdurasse sæculo XII., quo illæ sunt editæ. Recte tamen observat laudatus Martene *ibid. §. 5.*, hanc ipsam Ecclesiæ Latinæ consuetudinem, non fuisse firmam, constantem, atque universalem, cum ex aliis, æque antiquis

antiquis monumentis, ab eodem productis, constet, sæpius Infirmos ab unico Sacerdote inunctos: Nam Attemum febre correptum, ab unico *sancto Nepotiano visitatum, atque oleo perunctum*, narrat S. Gregorius Turonensis *lib.* 1. *hist. cap.*41.; & S. Eugendum *ab uno de Fratribus* pariter inunctum legimus, in ejus vita *apud Bolland.* 1. *Januarii*. Hic vero ritus sacræ Unctionis, ab unico recipiendæ Sacerdote, a paucis tunc, nec fortasse, extra casum necessitatis, usurpatus, adeo postea in Ecclesia Latina invaluit, ut Theologi scholastici, cum Suarez *cit. disp.* 43. *sect.* 2. *in fin.*, & Cardinali de Lauræa *in* 4. *sent. tom.* 3. *disp.* 11. *art.* 9. *num.* 114. illicitum nunc reputent, seclusa necessitate, ejusmodi Sacramentum a pluribus simul administrari: quoniam nemini integrum est, in Sacramentis administrandis, a norma recedere, in Rituali præscripta; si autem plures simul Sacerdotes reipsa Sacramentum hoc conficiant, nemo ambigit, illud esse ratum, modo singuli diversos inungant Infirmi sensus, & quilibet congruentem inuncto sensui formam pronuntiet, quemadmodum iidem Auctores scite animadvertunt. Præterea, etiam spectata hodierna Ecclesiæ disciplina, nedum licitum, sed valde laudabile est, ut uni Sacramentum administranti, alii plures assistant Sacerdotes, ob rationem, quam adducit S. Thomas *cit. cap.*73. *lib.*4. *contra Gentes*, ubi ait: *Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, competit huic Sacramento, ut multi Sacerdotes intersint; & ut oratio totius Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet*. Et, si plures Sacerdotes interesse nequeant, alios arcessendos probos viros, qui commode haberi valeant, ob eamdem rationem, adnotavit Cardinalis Sanctorius *in sæpe cit. Rituali Sacramentorum pag.*324., inquiens: *Sacerdos, ubi commode fieri potest, ut in ecclesiis Collegiatis, plures secum adhibeat Presbyteros, cum ungit infirmum; in aliis vero ecclesiis, saltem uno Clerico præsente, aut aliis pluribus Scholaribus, vel Confratribus ecclesiæ*.

6 Si porro causam investigemus, cur Ecclesia Latina, quamvis etiamnum plures adesse cupiat, per unicum tamen Sacerdotem, velit Sacramentum administrari, quantum ex conjecturis assequi licet, non aliam, nisi hanc fuisse suspicamur. Cum plures simul Sacerdotes ad infirmum inungendum advocabantur, quilibet pro sua opera haud exiguam exposcebat mercedem; cui solvendæ, cum pauperum vires non sufficerent, ii sine extrema Unctione decedebant: Quamobrem Hæretici Valdenses, seu Pauperes de Lugduno, uti narrat Reinerus Ord. Prædic. in opere contra eosdem, circa annum 1254. exarato, inter ceteras falsas rationes, propter quas sacramentum extremæ Unctionis reprobabant, hanc etiam adducebant, *quia tantum divitibus datur*: Curaverant sane Ecclesiarum Præsules prædictam turpem Sacerdotum avaritiam reprimere, severisque sanctionibus interdixerant, pro sacramentali Unctione, quidquam exigere; quod potissimum statutum reperimus ab Odone Episcopo Parisiensi, *in cit. cap.* 8. *suarum Constitutionum*, atque in Synodis, Andegavensi, anni 1283.,

ni 1283., Remensi, & Trecensi, habitis initio sæculi xv.; Verum cum hæc repagula haud sufficientia comperta sint, ad compescendam Sacerdotum petulantiam, visum est deliberandum, ut deinceps extrema Unctio, nulla petita mercede, a solo conferretur ægrotantis Parocho.

7 Enimvero, etsi quilibet Sacerdos possit illam valide conferre, solus tamen Parochus est ordinarius ejusdem Minister, nec ulli fas est, extra necessitatis eventum, sine ejusdem Parochi licentia, sacro Oleo ægrotantes inungere, uti diserte statuitur in Catechismo Romano *part.2. de sacram. extrem. Unct. §.21.* Quinimmo Religiosi, qui nulla petita a Parocho venia, sacramentum extremæ Unctionis administrare præsumunt, præter gravis culpæ reatum, in excommunicationem incidunt, Sedi Apostolicæ reservatam, uti habetur *in Clementina I. de privilegiis*: Quam quidem Clementinam, cum tanta severitate, post Archidiaconum, accipit Navarrus *manual. cap.27. num.102.*, ut asserat, eadem censura irretiri Regulares, extremam Unctionem ministrantes ægroto, etiam constituto in mortis articulo, cumque Parochus abest; sed jure ac merito Navarri opinionem refellunt Sotus *in 4. dist.23. q.2. art.1.*, Saintebeuve *de sacram. extrem. Unct. disp. 6. art. 2.*, Natalis Alexander *eod. tract. lib. 2. cap. 5. regul. 10.*, Tournely *cit. q.2. art.4.*, Juenin *cit. dissert. 7. q. 6. cap.2.*, aliique passim: Etenim cum Ecclesia, urgente mortis periculo, cuilibet Sacerdoti potestatem fecerit absolvendi a quibuslibet censuris, & peccatis, verosimile certe non est, quod cuipiam Sacerdoti interdixerit, ne in eodem statu, ac vitæ discrimine constituto, cum Parochus abest, administret extremam Unctionem, quæ est perfectio, & complementum Pœnitentiæ, neque ad sui validitatem requirit in Ministro potestatem jurisdictionis, sicuti sacramentum Pœnitentiæ. Quare S. Carolus Borromæus, etsi Parochorum jura studiose semper tutatus fuerit, nihilominus in Concilio Mediolanensi V. *part.1.* (*Act. Eccl. Mediolan. part.1. pag.223.*) deficiente Parocho, cuilibet Sacerdoti integrum esse voluit, sacro Oleo inungere infirmum, in mortis periculo constitutum, inquiens: *Ne alius Sacerdos, nisi Parochus, hoc Sacramentum ministret: si porro is impeditus, aut alias in mora est, mortisque periculum instat; tunc Sacerdos alius ministret, licet.*

8 Quæ autem diximus de extrema Unctione, per unicum Sacerdotem administranda, locum tantum habent in Ecclesia Latina, non vero in Græca, in qua antiqua retinetur consuetudo, septem adhibendi Sacerdotes, in hujusce Sacramenti collatione, uti legitur in eorumdem Euchologio, testanturque Simeon Thessalonicensis apud Saintebeuve *cit. tract. de sacram. extrem. Unct.* & Arcudius *concord. lib. 5. cap. 3.*, qui insuper ejus numeri rationes, & causas adducunt. Quod, si septem Sacerdotes præsto non sint, tres saltem ad Sacramentum conficiendum, ab ipsis adhiberi, iidem Arcudius, & Thessalonicensis enarrant, neque Ecclesia Latina hanc Græcorum disciplinam, quam & ipsa pluribus sæculis religiose servavit, unquam improbavit, modo Græci nobiscum credant, & fateantur, valide

 posse

posse idem Sacramentum ab unico Sacerdote administrari, quemadmodum adnotarunt Goarius *in comment. ad Græcorum Euchologium*, Leo Allatius *de consens. Eccles. Occid. & Orient. lib. 3. cap. 16.*, Arcudius *cit. cap. 3.*, & Auctor *Theolog. moral. ad usum Semin. Petrocoriensis tom. 4. lib. 2. tract. 2. cap. 2.* Quamobrem, si Episcopus Latinus diœcesi præpositus, quam Catholici Græci ritus inhabitant, velit aliquid de hac re, in sua Synodo delibare, vestigia sectetur superius citatæ Synodi Provincialis Ruthenorum, habitæ Zamosciæ anno 1720., atque a Benedicto XIII. anno 1724. confirmatæ, in qua hæc habentur: *Quamquam in Græca Ecclesia receptum fuerit, prout aliquando etiam in Latina, ut septem Sacerdotes, hisque deficientibus, tres saltem advocarentur, ad ministrandum hoc Sacramentum, hique omnes & materiam subministrarent, & formam proferrent, sciant autem Pastores, plures ea de causa adhiberi solitos Sacerdotes, tum ob reverentiam ejusdem, ac Gratiæ copiam, quam confert, tum ut plurium Sacerdotum preces effectum Sacramenti coadjuvent: qua de causa sancta Synodus statuendum censet, ut, si septem, aut tres Sacerdotes haberi commode non possint, unus, qui totius Ecclesiæ personam gerit, & cujus virtute hoc Sacramentum perficit, illud conferat, ac infirmo ministret.* Poterit etiam Synodo inserere §. 5. *cit. nostræ Constitutionis* 57., ubi hæc ad rem ediximus: *Nec refert, utrum eadem extrema Unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi ejusmodi viget consuetudo, dummodo credant, & asserant, illud Sacramentum, servata debita materia, & forma, ab uno Presbytero valide, & licite confici. Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronuntiare respective debet, ac præterea qui ungit, idem dicat formam respondentem, nec alius ungat, & alius formam pronuntiet.*

CAPUT XX.

De subjecto hujus Sacramenti, & præsertim de more Græcorum sanos Oleo inungendi: & quid de eo Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci inhabitant, in Synodo disserere possint.

I A Sacramenti Ministro ad *Subjectum* progredientibus, statuendum primo loco occurrit, quibusnam personis illud conferri valeat. Ecclesiæ Latinæ perpetua, & constans traditio fuit, extremam Unctionem solis infirmis esse exhibendam, & quidem tali morbo laborantibus, unde, Peritorum judicio, mors sequutura prudenter timeatur; eamque traditionem, ex sæpius allegatis Apostoli Jacobi verbis deductam, omniumque Theologorum consensione firmatam, cum D. Thoma *in 4. dist. 23. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 2.*, explicarunt, & inculcarunt Eugenius IV. in decreto (*tom. 9. collect. Hard. col. 440.*) inquiens: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet:* Concilium Tridentinum *cit. sess. 14. cap. 3. Declaratur etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis vero*

vero præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde & Sacramentum Exeuntium nuncupatur, ac demum Cathechismus ejusdem Concilii §. 18. *de extrema Unctione*. Hinc vero fit, ut extrema Unctio Illis denegetur, qui cum sano sint corpore, probabile, aut etiam certum adeunt vitæ periculum, puta quia mare transgressuri, prælium commissuri, aut ultimo supplicio plectendi sunt, sicuti statuunt Concilium Mediolanense IV. anni 1576., sub S. Carolo *part. 2. tit. 6.*, & Cameracense anni 1586. *tit. 12. cap. 3.*, & docuerat S. Thomas *cit. lib. 4. contra Gentes, cap. 73.*, inquiens: *Hoc Sacramentum non debet dari propinquis ad mortem, absque infirmitate, puta damnatis ad mortem*, quibus tamen postremis, etiam alio nomine denegari, perpendunt Suarez *cit. tom. 4. in 3. part. disp. 39. sect. 1. num. 1.*, & Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. art. 1. num. 1.*, quia nimirum damnati ad ultimum supplicium recensentur quodammodo inter publicos peccatores, quos, ante reconciliationem, sicuti a ceteris Sacramentis, ita & ab hoc arceri, respondit Innocentius I. *in cit. epist. ad Decentium*: *Pœnitentibus istud infundi non potest. Nam quibus cetera Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?* Hinc etiam extrema Unctione muniri nequeunt feminæ partui propinquæ, nisi alia insuper iisdem accesserit extraordinaria, & lethalis corporis ægritudo; quod bene ponderant Doctores, apud Clericatum *de extrem. Unct. decis. 79. num. 22.*

2 Neque huic Ecclesiæ Latinæ doctrinæ, & praxi adversantur exempla, ex probatis Historicis prolata a Martene *cit. loc.*, videlicet Odiliæ, filiæ Comitis Herimanni, & Mathildis, quæ a Ricardo Abbate monasterii S. Vitoni, de futura, sequenti die, ejus morte præmonita, licet corpore sana, *nullam gravedinem pateretur*, attamen *liquore sancti Olei inuncta ... inter verba orationis læta spiritum efflavit*, sicuti narrat Hugo Flaviniacensis, in chronico Virdunensi; & cujusdam Monachi, apud Mabillonium *sæc. VI. Benedict. part. 2.*, qui, post Nocturnos festi S. Martini, divinitus admonitus, de proxima sua, ex hoc sæculo migratione, revelationem Abbati manifestavit, cujus venia sacro Oleo unctus, *& Dominicis munitus mysteriis, sanus & incolumis; cum ceteris in Conventu versatus*, sequenti die obiit; nec non cujusdam Cinguriani Fratris Laici, qui similiter corpore sanus, *Oleo sancto*, uti rogaverat, *unctus*, mox decessit, quod habetur in vita S. Gildasii *sæc. 1. Benedict. pag. 151.*; neque demum adversatur exemplum, quod allatis a Martene adjicimus, videlicet S. Heduvigis, quæ referente ejus vitæ Scriptore *cap. 8.*, priusquam ægrotare cœpisset, voluit extremæ Unctionis sacramento muniri; Hæc, inquam, & si qua sunt alia, hujus generis exempla, communi Latinæ Ecclesiæ doctrinæ, & praxi non adversantur; nam præterquam quod extraordinaria sunt, & derivata e speciali afflatu Spiritus Sancti, qui interdum homines solvit ab ordinariæ providentiæ legibus, quod opportune adnotavit laudatus Auctor vitæ S. Heduvigis, scribens: *Hoc tamen, quod hic diximus, admirandum potius est, quam imitandum, cui Spiritus*

ritus Domini per revelationem tribuit efficaciam, & in quo, ut pie creditur, sancta devotio dispensavit, atque ad rem prosequitur Thiers *tom. 2. de superstitione circa sacramentum extremæ Unctionis, pag. 377. & seqq.*, possumus prudenter existimare, in prædictis rerum circumstantiis, eos, qui sunt divinitus admoniti de sibi instante vitæ interitu, jam tum cœpisse lethali morbo interius laborare, quo cito perducerentur ad mortem, quamquam exterius viderentur sani & incolumes: quamobrem fuit illis administranda extrema Unctio, ob eamdem rationem, propter quam a cit. Concilio Mediolanensi IV. *part. 2.*, & Aquensi anni 1585. *tit. Quæ pertinent ad sacramentum extremæ Unctionis (tom. 10. collect. Hard. col. 1535.)* atque a Theologis cum Suarez *cit. disp. 43. sect. 2. num. 11. in fin.* conceditur senibus, qui, præ decrepita ætate, licet nulla alia speciali afficiantur ægritudine, in dies morituri creduntur; ipsa enim gravis, & annosa senectus infirmitas est, quæ interiora vitæ organa labefactat, & mox ducit ad interitum.

3 Verum ab exposita Latinæ Ecclesiæ traditione deviarunt Græci: hi siquidem etiam sanos, & bene valentes solent sacro Oleo inungere, in remissionem peccatorum, quod liquet ex eorumdem Euchologio, asseruntque Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus *in sua censura adversus Augustanam Lutheranorum confessionem lib. 1. cap. 7.* Leo Allatius *de consens. Eccles. Occid. & Orient. lib. 9. cap. 16.* & Arcudius *concord. lib. 5. cap. 4. & cap. ult.*: Quinimmo ipsemet Episcopus, postquam feria v. majoris hebdomadæ Infirmorum Oleum, solemni ritu consecravit, non jubet illud asservari, ad ægrotos, suo tempore deferendum, sed totum statim insumit, omnes inungendo adstantes, quod accepimus a Goario *in suis ad Euchologium notis*: ac denique Joannes Nathanael Presbyter, ac magnus OEconomus Cretensis, *apud cit. Arcudium lib. 5. cap. 4.* respondens ad quæsita sibi facta a Viviano, Episcopo Anagnino, circa mores Græcorum, inter cetera, narrat, Græcos Sacerdotes, loco satisfactionis, in sacramentali Confessione Pœnitentibus imponendæ, solere interdum, haud exigua tamen accepta mercede, eosdem sancto Oleo inungere, ut tali pacto a peccatorum reliquiis, pœnisque pro iis subeundis, absolvantur, quem abusum ipse Nathanael, & cum eo Arcudius *cit. cap. 4.* acriter reprehendunt, & damnant.

4 Hæc certissima & exploratissima sunt, sed non æque certum, an ejusmodi Unctio sanis adhibita, habeatur a Græcis pro vero Sacramento: Goarius *in cit. comment. pag. 432.* illam fieri contendit, tanquam meram cæremoniam sacram, seu Sacramentalem quamdam benedictionem, per quam Sacerdotes unice intendunt inunctos sublevare, ab aliqua levi corporis infirmitate, aut etiam a graviori morbo præservare, quod etiam in Ecclesia Latina olim factitatum, in præcedentis capitis initio prænotavimus. Arcudius contra affirmat, sanos ac vegetos corpore a Græcis Sacerdotibus, perinde ac infirmos, sancto Oleo perungi, animo verum conficiendi Sacramentum; in cujus rei confirmationem, plures affert Græcorum Auctores, docentes, etiam sanos esse capaces sacramenti extremæ Unctionis.

ctionis. Quodque magis mirandum est, hæc doctrina, quam Arcudius exagitat, nec defendere ausus Goarius, negavit, unquam Græcorum menti insedisse, suos invenit, inter nostros Latinos, defensores, nempe Juenin *cit. dissert. 7. quæst. 7. cap. 3.* & Saintebeuve *de sacram. extrem. Unct. disp. 7. art. 1.*, qui triplici argumento illam defensare conantur: Etenim, ajunt, de prædicta consuetudine, quam antiquissimam esse, nemo ambigit, nulla lis fuit Græcis intentata, in Concilio Florentino, in quo ceteroquin jussi sunt, de omnibus rationem reddere, in quibus a Latinis differrent: secundò, etsi ex Apostolo Jacobo habeamus, extremæ Unctionis sacramento, esse infirmis succurrendum, non tamen inde legitime infertur, solos infirmos esse illius capaces: quocirca Eugenius IV. *in cit. decreto*, non dixit: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo dari non potest*; sed *dari non debet*, quod sane verbum merum præceptum denotat, cui contraria consuetudine potest derogari, non absolutam importat necessitatem: similiter Concilium Tridentinum decrevit, extremam Unctionem, *esse infirmis exhibendam*, de quo nullus dubitat, sed non dixit *solis infirmis*, de quo est quæstio: tertiò demum, pergunt iidem Doctores, cum a Græcis Sacerdotibus sancto Oleo inunguntur homines, perfecta fruentes valetudine, nihil prorsus desideratur, ad veram Sacramenti confectionem: siquidem a legitimo Ministro idonea, & apta adhibetur materia; debita simul pronuntiatur Sacramenti forma, nec illi deest necessaria intentio, cum eam unctionem facere intendat ad detergendas animæ sordes, quemadmodum testatur Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus *in cit. censura lib. 1. cap. 7.*, scribens: *Illis vero qui post Baptisma peccaverunt, Pœnitentia, consecratique Olei unctio conducunt: quæ Sacramenta aut remissionem præteritorum peccatorum largiuntur, aut sordes animæ inhærentes expurgant.*

5 At ejusmodi argumenta frivola sunt, nulloque labore evertuntur: Ad hoc quippe postremum, ut singula, inverso ordine expendamus, respondetur, ad validam Sacramenti confectionem, satis non esse, a legitimo Ministro debitas adhiberi materiam, & formam, cum intentione illud administrandi, si desit subjectum illius recipiendi capax, quod inter Sacramenti causas merito annumeratur a Suarez *cit. tom. 4. disp. 42. in princ.*; id autem in re nostra evenire perspicuum est, nisi illud ipsum, tanquam certum, assumatur, quod esset probandum, nimirum hoc Sacramentum, etiam pro sanis fuisse institutum; sicuti assumere videntur citati Juenin, & Saintebeuve, qui cetera recensentes, ad Sacramentum perficiendum requisita, subjecti capacitatem silentio prætereunt. Quod autem soli infirmi sint extremæ Unctionis capaces, licet clare & expresse non sit a Conciliis definitum, ex eorumdem tamen definitionibus legitime infertur: quoniam Eugenius IV. definiens, eam, *nisi infirmis, de quorum morte timetur, dari non debere*, sanos profecto exclusit: quamvis enim verbum *non debet* possit de se merum præceptum inducere, plerumque tamen absolutam denotat necessitatem, uti observant Doctores allegati a Barbosa *tract.*

de

de usu frequent. Dict., *dict.* 77. *num.* 1., atque in decretis dogmaticis, in quibus Sacramentorum doctrina ab Ecclesia explicatur, ut plurimum denotare necessitatem, non tantum præcepti, sed etiam Sacramenti, observat Suarez *cit. disp.* 43. *sect.* 2. Idem vero, quod Eugenius, sibi voluit Tridentinum, cum dixit, *esse hanc Unctionem infirmis adhibendam*, integram quippe hujusce Sacramenti *credendam*, *& tenendam* doctrinam nequaquam nobis tradidisset, quod ceteroquin in fine ejusdem capitis, se fecisse protestatur, si etiam non infirmis posset illa adhiberi. Accedit consensus omnium Theologorum, qui verba S. Jacobi, ita sunt interpretati, ut inde plane confici existimaverint, solum infirmum esse subjectum capax extremæ Unctionis: unanimem quippe Theologorum consensum efficax esse argumentum, ad Catholicum dogma stabiliendum, docet Melchior Canus *de locis Theologicis lib.* 8. *cap.* 2. *& seqq.* A silentio denique Concilii Florentini rectius deducimus, sapientissimis illis Patribus fuisse persuasum, sanctam Unctionem a Græcis Sacerdotibus non adhiberi hominibus bene valentibus, tanquam Sacramentum, sed veluti meram cæremoniam, & Sacramentalem quamdam benedictionem: Græci enim, qui de singulis suis ritibus coacti sunt rationem reddere, gravem utique reprehensionem non evasissent, si comperti fuissent, hac in re, a communi, & constanti Ecclesiæ Latinæ traditione, & praxi aberrare.

6 Jure itaque Græcorum morem, ita explicatum, uti voluit Arcudius, gravis erroris insimulant, & damnant Theophilus Raynaudus *in heteroclitis sect.* 1. *punct.* 12. *oper. tom.* 16. *pag.* 164., Gonzalez *in cap. Quæsivit, de verb. signific. num.* 2. Tournely *de sacram. extrem. Unct. cit. quæst.* 3. Benedictus de Gaetanis *in sæpe citata dissertatione cap.* 13. *§. Ex adverso*, aliique, quibus, post quæstionem sedulo examinatam, tandem adhæret Herminier *de Sacram. tom.* 3. *cap.* 5. Quocirca Episcopi Latini, in quorum potissimum commodum hanc materiam prolixius tractavimus diœcesibus præsidentes, quas Fideles incolunt Græci ritus, diligenter invigilent, ne iidem in eo versentur errore, ut credant, per unctionem, de qua loquimur, Sacramentum conferri; & severe interdicant, ne ea unctio, loco satisfactionis per Confessarios imponendæ, Pœnitentibus injungatur; id illis vetitum est a Nobis *in cit. nostra Constit.* 57. *§.* 5., ubi decrevimus: *Nulli per Sacerdotes, vel Confessarios, pro satisfactione Pœnitentiæ unctio aliqua solummodo injungatur; infirmis vero, juxta verbum Jacobi Apostoli, Unctio exhibeatur extrema.*

CAPUT

CAPUT XXI.

De eodem subjecto extremæ Unctionis, & signanter de ætate, in qua eadem pueris exhiberi potest: ubi etiam de amentibus & furiosis: ac nonnulla de Synodis, in quibus de prædictis rebus disseritur.

1 Quod autem diximus, hoc Sacramentum esse pro infirmis institutum, non est ita accipiendum, quasi omnes omnino Fideles, graviter decumbentes, sint illius recipiendi capaces: Illud siquidem, alio nomine denegatur pueris, ante usum rationis, etiamsi in gravi versentur vitæ discrimine, quia nimirum cum nondum potuerint ulla, vel levi culpa fœdari, illis non congruit Sacramenti forma, *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti &c.* quod bene perpendit D. Thomas *in 4. dist. 23. quæst. 2. art. 2.* inquiens: *Nulli dari debet Sacramentum, cui non competit forma Sacramenti: sed forma hujus Sacramenti non competit pueris, qui non peccaverunt, per visum, & auditum, ut in forma exprimitur: ergo eis non debet dari Sacramentum*; recte propterea S. Carolus Borromæus, in suis instructionibus, communem sequutus Theologorum doctrinam, statuit: (*part. 4. Actor. Eccl. Mediol. pag. 543.*) *Ministratur hoc Sacramentum* (extremæ Unctionis) *Adultis periculose ægrotantibus ....., at non infantibus, puerisque, qui nullum adhuc rationis usum habent, neque peccata admittunt:* Neque aliam unquam fuisse Ecclesiæ doctrinam, & praxim, ostendit Martene *cit. lib. 1. de antiquis Eccles. ritib. cap. 7. art. 1. §. 2.*; Quamvis enim Nicolaus Cusanus *epist. 3. ad Bohemos*, & Maldonatus *de Sacram. tom. 2. pag. 215.*, asserant, olim consuevisse etiam infantes infirmorum Oleo inungi, eos tamen sine fundamento loquutos, affirmat Cornelius a Lapide *in comment. ad epist. S. Jacobi cap. 5. v. 14.*, atque ex iis liquet, vetustis monimentis, quæ cit. Martene adducit; nisi forte Cusanus, & Maldonatus sint intelligendi de unctione, absque forma Sacramentali, quam olim fuisse in usu, præmonuimus.

2 At quæ ætas erit in pueris expectanda, ut censeantur hujus Sacramenti capaces? Certe non est expectanda ætas quatuordecim annorum, quam videntur exigere plures Synodales Constitutiones, relatæ ab eodem Martene, ac Provinciale Anglicanum, editum a Lindevvode *lib. 1. de sacra Unctione*, quamquam revera, si rite expendantur, tantam ætatem non absolute requirant, sed eos *maxime* inungendos statuant, qui ad eam pertigerunt; in hunc quippe modum loquuntur Constitutiones Odonis Episcopi Parisiensis *cap. 8.*, Synodalia statuta Ecclesiæ Meldensis *cap. 28.*, Nannetensis *cap. 50.*, & citatum Provinciale Anglicanum *§. Cum magna*. Multoque minus expectanda est ætas octodecim annorum, quam expresse exposcunt, cum antiquus codex manuscriptus S. Martini Turonensis, a Martene

tene pariter prolatus, tum Fredericus Nausea Episcopus Viennensis *in suo Catechismo lib.* 3. *cap.* 107., sed statim ac pueri rationis compotes, judicantur doli, & culpæ capaces, si in gravem incidant morbum, poterunt infirmorum Oleo liniri, quod rectius sancitum legimus inter Synodalia statuta Ecclesiarum, Cadurcensis, Ruthenensis, & Tutelensis *cap.*17. *tom.* 4. *anecdotor. Martene, & Durand col.* 714., & nuper a Cardinali de Rohan in Rituali Argentinensi *tit. de extrem. Unct. §.* 2. *pag.* 174., ubi edicitur: *Non denegetur etiam pueris, si septimum attigerint annum, nec iis, in quibus malitia supplet ætatem, etiamsi septenarii non sint*; Quamobrem minime approbandam censemus Synodalem Constitutionem, a Germano Valente Guellio, Episcopo Aurelianensi, anno 1587. promulgatam, in qua decernitur: *Non detur hoc Sacramentum pueris, qui nondum communicaverunt*: Etenim quandocumque censentur capaces sacramenti Pœnitentiæ, sunt pariter idonei reputandi, ad extremam Unctionem, quæ est illius complementum, quamvis nondum tanta polleant judicii maturitate, ut videantur apti ad rite participandam Eucharistiam, de cujus ineffabili excellentia, & sanctitate, non ita facile edoceri queunt. Quare scite, & apposite Pastorale Mechliniense, apud Van-Espen *part.* 1. *tit.*8. *cap.* 2. *num.*9., postquam retulit hæc Ritualis Romani verba: *Non ministretur pueris, usum rationis non habentibus*, addit *Secus de pueris periculose ægrotantibus, qui peccati mortalis, ac Confessionis capaces sunt, licet sint solum octo, aut novem annorum, & quamvis nunquam communicaverint*.

3 Ob eamdem rationem, propter quam ab ejusmodi Sacramento arcentur pueri, quibus nondum rationis lumen effulsit, illud pariter denegatur perpetuo amentibus, & furiosis, qui nullum, ab ortu lucidum intervallum obtinuerunt, quod expresse cautum est a S. Carolo Borromæo *in Actis Eccles. Mediolanen. part.*2. *pag.*270., atque a Concilio Cameracensi, anni 1586. *tit.* 12. *num.* 3. (*tom.* 9. *collect. Hard. col.* 2164.) & communiter tradunt Doctores apud Henriquez *de Sacram. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 9., quia nec isti potuerunt ulla gravi, aut levi culpa se contaminare, ad cujus abstergendas reliquias, institutum est hoc Sacramentum; quamvis enim Suarez *cit. disp.* 43. *sect.* 2. *num.* 8. opinetur, extremam Unctionem etiam illi posse conferri, qui nullum unquam actuale peccatum admisit, atque idcirco ea non caruisse, censeat Beatissimam Virginem, id tamen de iis dumtaxat intelligendum, ait Tannerus *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 1. *dub.* 3., qui quantum est, ex parte sui status, & adepti usus rationis, peccare potuerunt, etsi per accidens, atque ex speciali Dei privilegio, nunquam reipsa peccarint; secus nulla esset ratio, cur eodem Sacramento fraudentur infantes, quibus certe, contra S. Thomæ doctrinam, & communem Ecclesiæ praxim, illud ministrari non permittet Suarez. Quod vero speciatim attinet ad Beatissimam Virginem, res valde dubia, & controversa est, an ea, utpote omnis peccati expers, fuerit capax, & particeps sacramenti extremæ Unctionis. Affirmant S. Antoninus 3. *part. tit.* 14. *cap.* 8. & 13., Canisius

Canisius *lib.* 1. *de Beata Virgine cap.* 9., Henriquez *de Sacram. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 7., & modo laudatus Suarez, quia habebat potentiam, quam vocant *antecedentem* ad peccandum, etsi, ob singularem Dei erga ipsam providentiam, illa potentia nec prodierit, nec proxime posset prodire in actum, eo plane modo, quo dicimus impossibile fore, ut prædestinatus ex hac vita decedat, cum lethalis culpæ reatu. Contra Victoria *in Summ. num.* 222., Vasquez *in* 3. *part. disp.* 119. *cap.* 8., & cit. Tannerus, Beatissimam Virginem extremæ Unctionis incapacem, pronuntiant: licet enim, inquit Tannerus, absolute loquendo, potuerit peccare, attamen ex privilegio, non utcumque eidem concesso, sed veluti consentaneo, & quasi debito excellentiæ, & dignitati, qua præstabat, Divinæ maternitatis, fuit ab omni peccato præservanda, ac proinde non potuit, ullo pacto, eidem aptari extremæ Unctionis forma: *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti &c.* Sed quidquid sit de hac quæstione, quam Scholasticis relinquimus:

4 Indubitatum sit, extremam Unctionem exhiberi non posse perpetuo amentibus, & furiosis: Aliud vero est de Adultis, qui aliquando usum rationis habuerunt, & postea in phrenesim, aut amentiam inciderunt, his quippe Unctionem tribuendam, juxta illud Concilii Arausicani *can.* 13. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 1785.). *Amentibus quæcumque sunt pietatis conferantur*, declaravit Theodulphus Episcopus Aurelianensis *in secundo Capitulari, apud Baluzium miscell. tom.* 7., docetque S. Thomas *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæstiunc.* 3., cui teste Suarez *cit. disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 6., omnes Theologi consentiunt. Necesse tamen est, ut cetera adsint, quæ requirit Navarrus *in man. cap.* 22. *num.* 13., inquiens: *Cuilibet tamen ejusmodi infirmo est ministrandum, etiamsi jam sit amens, & phreneticus, si, absque irreverentia Sacramenti, id fieri possit, & potuerit ante peccare, & antequam insaniret, expresse, aut tacite petierit illud, aut si meminisset petiturus fuisset, nec in peccato mortali notorio insanierit.*

5 Porro de quolibet Fideli, de quo contrarium non constat, præsumendum est, fuisse hoc Sacramentum petiturum, si potuisset: passim siquidem videmus, extrema Unctione muniri, qui subita vi morbi oppressi, sensibus destituuntur, nec ullum Sacramenti desiderium significare valent; eorum quippe perspecta pietas, ac fides non obscurum præbet argumentum desiderii, quod, si possent, demonstrarent: hanc vero praxim approbat S. Thomas *loc. cit.*, inquiens: *Infirmis, qui, sana mente dum erant, illud petierunt, aut verosimile est quod petiissent, etiamsi postea in amentiam inciderint, vel ratione sermoneve uti desierint, ministrabitur item*, cui Concilium Parisiense anni 1557., & S. Carolus Borromæus *in suis instructionibus, apud Natalem Alexandrum Theolog. dogmat. & moral. tom.* 5. *lib.* 2. *regul.* 12., ac Ritualia omnia suffragantur; quinimmo observat Suarez *cit. disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 6., maxime oportere, ut prædicto ægroto, sensibus destituto, qui aliorum Sacramentorum est incapax, subveniatur remedio extremæ Un-

ctionis, *Quia* (ait) *inter fines præcipuos hujus Sacramenti est supplere vices sacramenti Pœnitentiæ, quando vel illud applicari non potest, vel de facto non satis utiliter applicatum est*; quamobrem plerique Theologi, inter quos Chapeaville *de Ministr. Sacram. tempore pestis cap.* 1. *quæst.* 12., Layman *Theolog. moral. lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 7., Thomas Tamburinus *in methodo celebrandæ Missæ lib.* 2. *cap.* 7. *§.* 7. permittunt Sacerdoti, Missam interrumpere, ut extremam Unctionem administret infirmo, morti propinquo, cui nullum aliud Sacramentum potuit conferri; quoniam in hoc eventu, ab unica extrema Unctione potest ille, si sit sufficienter attritus, obtinere primam gratiam justificantem, qua forte indigeat, atque in prædictis circumstantiis, sive primario, & per se, sive secundario, & per accidens, ab extrema Unctione causari, docent Theologi *in sequenti capite* referendi.

CAPUT XXII.

De tempore, quo infirmis extrema Unctio est exhibenda: & quid in Synodis & instructionibus Episcopi de dicto tempore statuere debeant.

1 QUamquam demonstratum jam sit, extremam Unctionem solis infirmis esse conferendam, qui decessuri prudenter timentur, attamen dubitare quis potest, quonam infirmitatis tempore sit administranda; statimne, detecto gravi, in quo versantur vitæ discrimine, an potius cum iisdem mox imminet interitus? Abusus olim in plerasque irrepserat regiones, ut sancto Oleo tunc tantum linirentur infirmi, cum prorsus desperata salute, jamjam essent extremum spiritum exhalaturi. Huic abusui ansam præbuit falsa persuasio, quæ sæculo XIII. plurimorum invaserat animos, nempe post semel receptam extremam Unctionem, non amplius licere conjugatis, si convalescerent, ad conjugale opus reverti, nullique fas esse carnes deinceps comedere, nudisque pedibus incedere, quod narrant Martene *sæpius cit. lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 2. *§.* 2., & Thiers *in suo tract. de superstitione tom.* 2. *cap.* 7., Quocirca plures Synodi, eodem sæculo XIII. celebratæ populum de hoc errore, quo a Sacramento percipiendo deterrebatur, solerter dedoceri curarunt, inter quas Synodus VVigorniensis anni 1240. *cap.* 19. (*tom.* 7. *collect. Harduin. col.* 337.) ubi statuit: *Sunt quidam, ut audivimus, qui post perceptionem hujus Sacramenti, sanitati pristinæ restituti, nefas reputant vel uxores suas cognoscere, vel carnes comedere, vel aliqua ratione, nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem, utpote doctrinæ sanæ contrarium exsecramur, & eos excommunicationibus, & monitionibus duximus corrigendos*: Et Synodus Exoniensis anni 1287. *cap.* 6. (*tom.* 7. *ejusdem collect. col.* 1081.) inquiens: *Quoniam quidam Laici imperiti de hoc Sacramento nequiter sentientes, illud abhorrent, in tantum quod vix velint illud suscipere, etiam in extremis, fatue existimantes, post ipsius susceptionem, carnis esum, nudis pedibus incessum, copulam carnalem, etiam cum uxore legitima, sibi fore*

penitus

penitus interdicta. Præcipimus parochialibus Presbyteris, ut ubi noverint tantam hæresim pullulare, contrarium prædicent; quibus præiverat Richardus Episcopus Sarum, in Anglia, qui in suis Constitutionibus anni 1217. *cap.* 68., *relato* in citato Provinciali Anglicano *cap. Cum Magna, de sacra Unctione*, infirmum secreto moneri jusserat, *quod post Sacramentum susceptum licite posset reverti ad opus conjugale*. Prædicto errore eliminato, alia, insequenti ætate, alicubi invaluit opinio, quæ Fideles pariter remorabatur ab extrema Unctione recipienda, nisi jam essent in ultimo agone constituti: putabant quippe, per sacram Unctionem sibi adimi testamenti factionem, hoc est potestatem condendi testamenti: hunc vero errorem, præcedentis sæculi initio, in Belgio perseverantem proscripsit Concilium Mechliniense anni 1607. *tit.* 8. *cap.* 2. (*tom.* 10. *collect. Harduin. col.* 1946.) inquiens: *Falluntur qui existimant, suscepto hoc Sacramento, vel testamentum condi non posse, vel spem convalescendi, ob id imminui. Ideoque Pastores contrarium subinde populum doceant. Et, si forte alicubi usu introductum sit, ut testamentum a susceptione hujus Sacramenti conditum non subsistat, declarat hæc Synodus, ejusmodi consuetudinem pro corruptela habendam esse*.

2 Hac nostra ætate, liberi profecto sunt Fideles ab enarratis præjudiciis, & nihilominus humani generis hostis hanc plerisque rudibus, & ignaris mentem injecit, ut credant, actum esse de vita illius, qui sancto Oleo est inunctus, & solum ei superesse sepulcrum; ex quo fit, ut a sacra Unctione, perinde ac ab ipsa morte, abhorreant. Opportunum idcirco, & perutile erit, ut Episcopus in sua Synodo, aut Synodali instructione, hunc detestandum errorem e rudium hominum mente evellere satagat, quod Nos, pro nostro Pastorali munere, præstare curavimus *in nostra Notific.*22. Quo vero facilius propositum sibi finem assequatur, suæ Synodali instructioni rationes inserat, propter quas non decet ejusmodi Sacramentum ad tempus differri, quo *jamjam anima in primoribus labris laborat*, sicuti nobis exprobrabat impius Calvinus *lib.* 4. *instit. cap.* 19., occasionem inde arripiens, nobis illudendi, quia *non infirmos*, ut ipse calumniabatur, *sed semimortua cadavera pinguedine inficimus*. Prima autem ratio illa est, quam, ad rem, de qua agimus, Fidelibus insinuari voluit, Synodus Burdigalensis anni 1583. *tit.* 13. (*collect. Harduin. tom.* 10. *col.* 1347.) Parochis præcipiens: *Curet etiam crebris monitionibus imperitum vulgus ab illa inani, & impia opinione abducere, qua plerique sinistre de hujus Sacramenti virtute sentiunt, perinde ac si mortem ægris acceleret; cum certum sit, ex Apostoli doctrina, Deum non anima tantum, verum etiam corpori, si expedierit, virtute hujus Sacramenti, salutem conferre*; & nuper Cardinalis de Rohan *in suo Rituali Argentinensi*, §.2. inquiens: *Solantur Sacramenta, non occidunt; hoc sæpe sæpius Pastor mentibus Fidelium inculcet*. Enimvero cum inter ceteros, quos extrema Unctio producit effectus, causet etiam corporis valetudinem, si hæc conferat ad animæ salutem, quod non solum eruitur ex sæpius allegatis verbis Apostoli Jacobi, sed liquido constat ex Sacramenta-

rio S. Gregorii Magni, ubi ad Olei infirmorum consecrationem, hæc præscribitur Oratio: *Ut tua benedictione fit omni hoc unguentum tangenti tutamentum mentis, & corporis, ad evacuandos omnes dolores, omnesque infirmitates; omnem ægritudinem corporis*; ac diserte declararunt, tam Eugenius IV. *in cit. decreto*, inquiens: *Effectus est mentis sanatio; in quantum autem expedit, etiam corporis*, quam Tridentinum *cit. sess.* 14. *cap.* 2., ubi de effectibus hujus Sacramenti differens, ait: *Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit* (infirmus) *consequitur*. Idcirco, ad inungendum infirmum expectanda non est ultima ejus vitæ periodus, qua extremum agat spiritum: hunc enim effectum non operatur Sacramentum per modum miraculi, quod in illis circumstantiis esset necessarium, sed virtute quadam, supernaturali quidem, sed quodammodo ordinaria, quæ causas naturales adjuvat, sicuti ratiocinatur Suarez *cit. tom* 4. *disp.*41. *sect.*3. *num.*5.

3 Altera ratio, qua efficacius alliciendi sunt Fideles ad extremam Unctionem celeriter petendam, & recipiendam, priusquam sensibus, & mente destituantur, desumenda est ex aliis nobilioribus effectibus, quos eadem in decumbentium anima operatur, quorum haud faciliter particeps esse potest ægrotus, jam sensibus, & rationis usu carens. Concilium Tridentinum *loco modo cit.* extremæ Unctionis sacramento, non solam attribuit virtutem causandi corporis sanitatem, sed ceteros ejusdem effectus singulatim enumerans, hæc habet: *Res porro, & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur: Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; &, si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti; cujus unctio delicta, si qua sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo Divinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus, & morbi incommoda, ac labores levius fert, & tentationibus Dæmonis, calcaneo insidiantis, facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur*. Porro inter hos extremæ Unctionis effectus, a Tridentino enumeratos, curiose magis, quam utiliter, investigant Scholastici, quinam sit dicendus hujus Sacramenti proprius, & primarius, & in diversas scinduntur opiniones, quas supervacaneum esset hic recensere; sed legi possunt apud Suarez *cit. tom.*4. *disp.*41., Gregorium de Valentia *cit. disp.*8. *q.*1. *punct.*3., Estium *in* 4. *dist.* 23. §. 4., Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 8., & Tournely *cit. tract. quæst. ultim. art.*1., apud omnes tamen indubitatum esse, per ejusmodi Sacramentum deleri peccata venialia testantur Navarrus *man. cap.*22. *n.*13., & Suarez *cit. loc. sect.*1.*n.*1. & 3.: fere etiam communiter admittunt, ejusdem virtute, interdum remitti peccata lethalia; cum scilicet peccator, sufficienter ceteroquin attritus, alia Sacramenta recipere nequit, aut post illa suscepta, peccato irretitur, quod invincibiliter ignorat; quidquid sit, an in hujusmodi eventu, illa remittat directe, & per se, sicuti opinantur Bellarminus *de extrem. Unct. lib. unic. cap.* 8. §. *Dicet aliquis*, Maldonatus *de sacram. extrem. Unct. quæst.* 2., & Saintebeuve *de extrem.*

*trem. Unct. disp.5. art.*1. sive indirecte, & per accidens, uti arbitrantur Suarez *cit.loc. num.16.*, Cardinalis de Lugo *de Sacram. disp.9. sect.1. num.7.*, & Coninch *disp.19. de extrem. Unct. dub.5. num.19. & 20.* Utramque virtutem extremæ Unctioni attribuit S. Thomas *cit. lib.4. contra Gentes cap.73.*, ubi ait: *Contingit, quod homo omnium peccatorum, quæ commisit, notitiam, vel memoriam non habet, ut possit per Pœnitentiam singula expurgare, a quibus oportet hominem, per hoc Sacramentum emundari*; & clarius *in supplem. 3.par. quæst.30. art.1.*: *Si invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis*; Cui S. Thomæ doctrinæ adhæsit S.Carolus Borromæus *in Actis Eccles.Mediolanen.par.4. pag.* 541. ubi, loquens de extrema Unctione, ait: *Prima igitur utilitas, & effectus hujus Sacramenti est, quod peccati reliquias tollit, tanquam complementum sacramenti Pœnitentiæ, quæ reliquiæ peccata esse intelliguntur, sive mortalia, sive venialia, quæ post alia Sacramenta remanent: potest enim fieri, ut, ignorante eo, qui commisit, vel non valente confiteri, peccatum mortale remaneat, in quo delendo, ita hoc Sacramento juvatur, ut fieri posset, eum per hoc Sacramentum salvari, qui alioquin fuisset damnatus*. Jam vero neutrum effectum potest extrema Unctio operari, sine pio aliquo ipsius suscipientis actu: nec enim peccata venialia remittit, absque aliqua eorumdem displicentia, nec lethalia delere valet, sine eorumdem detestatione, eaque saltem imperfecta Contritione, quæ est necessaria ad veniam, & justificationem assequendam, in sacramento Pœnitentiæ, quod cum communi advertit idem Suarez *num.*22. Ejusmodi autem actus, cum certe elicere nequeat, qui est sensibus, & mente jam destitutus, nisi forte eos jam antea elicuerit, utroque sane Sacramenti effectu fraudatur. Quocirca Catechismus Concilii Tridentini *§.*18. *de extrem.Unct.* graviter objurgat animarum Pastores, qui se falsæ vulgi persuasioni accommodantes, tunc primum infirmum sacro Oleo linire curant, cum vita, & sensibus carere incipit: *In quo tamen* (sunt verba Catechismi) *gravissime peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissa, vita, & sensibus carere incipiat. Constat enim ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam plurimum valere, si ægrotus cum in eo adhuc integra mens, & ratio viget, fidemque, & religiosam animi voluntatem afferre potest, sacro Oleo liniatur*. Idemque decernunt Concilium Mediolanense I. anni 1565., Burdigalense, & Remense ejusdem anni 1583., Bituricense anni 1584., & S. Carolus Borromæus in suis instructionibus, apud citatum Natalem Alexandrum *reg.* XIV.

4 Hæc exempla imitetur Episcopus, & in sua Synodo omnem operam conferat, ut sui Diœcesani, omni, si quo sint imbuti, errore abjecto, sacram Unctionem exposcant, statim ac ex morbi violentia, se ad interitum vergere sentiunt, tempusque præoccupent, quo, emota jam mente, nec Sacramenti efficaciam agnoscere, nec illud, eo devotionis affectu, percipere valent, quem ad uberem ejusdem gratiam participandam, requirit S. Thomas *cit. dist.23. quæst.2. art.2. quæstiunc.3. & 4.*, & *in supplem.* 3. *part.*

3. *part. quaest.* 32. *art.* 4. Cum tamen celerem commendat hujus Sacramenti administrationem, abstineat a verbis, quae videantur significare ejusdem recipiendi absolutam necessitatem, ne secus videatur ipse quaestionem dirimere, hactenus indecisam; Adhuc quippe litigant Theologi, num Fideles periculoso morbo laborantes, quique jam Poenitentiae sacramento sua peccata expiarunt, & Eucharistico pane sunt refecti, teneantur insuper, aut Divino, aut saltem Ecclesiastico praecepto, extremam Unctionem suscipere. Negant quamplurimi magni nominis Theologi, quos citant, & sequuntur Suarez *disp.* 44. *sect.* 1., Henriquez *de Sacram. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 3., Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 15., Cabassutius *in theor. & prax. juris Canonici lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 8., & Sambovius *cit. tract. pag.* 352., qui tamen hanc addit limitationem, nisi aegrotus gravibus prematur tentationibus, ad quas superandas, novo indigeat hujus Sacramenti munimine. Contra, quemlibet, in eo statu, jure tam Divino, quam Ecclesiastico, obstringi ad sacram recipiendam Unctionem, sentire videntur Magister Senten. & S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 23. *circa textum*, Petrus Sotus *lect.* 2. *de extrem. Unct.*, & expresse defendunt Juenin *cit. dissert.* 7. *quaest.* 9. *cap.* 2., ac Tournely *cit. quaest. ult. art.* 2., quibus non obscure favet Concilium Coloniense anni 1536. *par.* 7. *cap.* 50. (*tom.* 9. *collect. Harduin. col.* 2011.) ubi cum dixerit; *Est autem Unctio impendenda, cum expositione Unctionis, & mandati Apostolici, quod sic habet: Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiae &c.* indicavit profecto, se in hisce Apostoli verbis verum praeceptum agnoscere. Verum, etsi expediat, ut Episcopus hanc controversiam declinet, indubitanter tamen asserere poterit, non posse, sine gravi culpa ejusmodi Sacramentum, aut contemni, aut cum aliorum offensione, & scandalo negligi, & praetermitti; id siquidem a nemine negari, fatetur Suarez *cit. loc. num.* 5. & 6., nec praeterea incongruum esset addere, facile Sacramenti contemptum praesumi, in infirmo, qui cum vita periclitetur, extremam Unctionem sciens, & volens petere negligit, multoque magis, si eam sibi a Parocho exhibitam recipere renuat; propterea Synodus Coloniensis anni 1549. *cap.* 38. (*tom.* 9. *collect. Harduin. col.* 2110.) idem esse rata, Sacramentum respuere, ac contemnere: *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines, infirmitatis suae tempore, sacram Unctionem respuisse, ac contempsisse*: hujuscemodi homines Ecclesiastica sepultura privandos decrevit, quod recte ponderant Natalis Alexander *cit. loc. reg.* xx., ac modo laudati Juenin, & Tournely.

CAPUT

CAPUT XXIII.

De ordine, quo extrema Unctio infirmis administranda est; & de reiteratione administrationis ejusdem Sacramenti.

1 SED & illud quoque edoceri cupiunt Parochi, quonam ordine debeant extremam Unctionem infirmis administrare, ante ne, an post sanctissimi Christi Corporis Viaticum? Nemo, qui Ecclesiasticæ historiæ non sit omnino imperitus, inficiabitur, usum quondam fuisse, ut sacro Oleo linirentur infirmi, post peractam quidem sacramentalem Confessionem, sed priusquam Christi Corporis reficerentur Viatico, quod multis exemplis probat Suarez *disp.* 44. *sect.* 1. *num.* 8., atque ex pluribus Ritualibus, ac Synodorum statutis demoustrant Launojus *observat.* 8. *tom.* 1. *oper. pag.*608., Hugo Menardus *nota* 915. *in Sacrament. S. Gregorii*, Van-Espen *jur. Eccles. univ. p.*2. *tit.*8. *cap.*2. *num.*22. *& seqq.*, Martene *de antiq. Eccles. ritib. lib.*1. *cap.*7. *art.*2. *num.*3., Saintebeuve *cit. tract. disp.*8. *art.*3., & fuse Pouget *institutionum Catholicarum tom.*2. *part.*3. *sect.*1. *cap.*6. *§.*4.; Neque ad hanc inducendam consuetudinem, legitimam defuisse causam, ait citatus Suarez: Cum enim extrema Unctio sit *perfectio, & consummatio Pœnitentiæ* uti communiter appellatur a Patribus, quæ peccatorum reliquias abstergit, uti a Tridentino edocemur, non sine rationabili causa, Pœnitentiæ conjungebatur, ut per utrumque Sacramentum homo perfecte expiatus, sine ulla animæ sorde cælestem panem degustaret. At nihilominus prædicta consuetudo, ne priscis quidem temporibus fuit ubique, atque apud omnes inviolate servata: alia quippe præsto sunt, æque vetusta, Ecclesiarum statuta, sacram Unctionem post Viaticum exhiberi præcipientia; nec desiderantur exempla sanctorum virorum, qui Viaticum extremæ Unctioni præmiserunt, quæ pari diligentia congesta, atque ingenue producta sunt a cit. Martene *eod. art.*2. *num.*4. Hæc vero posterior praxis adeo postea prævaluit, ut Catechismus Concilii Tridentini, S. Carolus Borromæus in suis instructionibus, ac innumera Ritualia, extremam Unctionem, post Viaticum, præberi decreverint, quemadmodum animadvertit Cardinalis Sanctorius *in suo Rituali pag.*323: *Quamvis apud Veteres aliquando consuetudo fuerit, ut post Pœnitentiam, & reconciliationem infirmorum, extrema prius eis Unctio, & deinde sacra Communio exhiberetur, ut ex diversis sacris Canonibus, ac vetustis codicibus, Pontificalibus, & Ordinibus administrandorum Sacramentorum manifeste liquet, postea tamen ex generali consuetudine, quæ, & hodie universaliter in Latina, & Occidentali Ecclesia viget, factum est, ut prius sacra Communio, postmodum vero extremæ Unctionis sacramentum infirmis exhibeatur. Atque ideo & hunc ordinem hic servare oportet.* Hujus porro disciplinæ mutationis aliam, æque rationabilem causam affert idem Suarez, quia scilicet (sunt ejus verba) Eucharistia, *ut cibus ad confortan-*

fortandum in via præbetur, & ideo, ut detur, non est expectandum ultimum vitæ periculum: hoc verò Sacramentum exeuntium est, quasi in ultimum subsidium institutum.

2 Sed licet res ita se habeat, aliqua nihilominus Ritualia collecta a Pouget *cit. Cathol. instit. loc. cit.*, extremam Unctionem, ante Viaticum, conferri permittunt, si ægrotus, ex pio desiderio, se melius ad Eucharistiam præparandi, ita secum fieri expostulet. Idem indulget etiam Cardinalis de Rohan *in suo cit. Rituali Argentinensi §.2.* ubi hæc habet: *Si eodem tempore ægroto detur Eucharistia, & extrema Unctio, hæc ante illam dari poterit, si ita fieri postulet ægrotus, & pia illa ægrotorum postulatio, hisce fulciatur momentis, quod nempe quia effectus Unctionis extremæ abstersio est reliquiarum peccati, ipsa Unctio extrema spectari potest, quasi amplior ad Eucharistiam præparatio, & quod aliunde eam ante Viaticum conferendi usus antiquus est & probatus, licet non ubique admissus. Faciat autem super ea re Parochus, quod magis expedire videbitur pro adstantium ædificatione, maxime autem pro temporis opportunitate; si enim vis morbi urgeret, Viaticum primò detur, & postea extrema Unctio ministretur.* Verum Nos, quamquam hanc permissionem nequaquam improbemus, siquidem a laudato Suarez discimus, contrariam consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, a Concilii Tridentini Catechismo pariter approbatam, non esse, sub gravi saltem obligatione, ab omnibus Christiani orbis regionibus receptam, ac præterea a Natali Alexandro *cit. loc.*, *reg.* XXI. accipimus, apud Cistercienses, etiam hodie perseverare antiquum morem, sacram Unctionem præmittendi Viatico: nihilominus in locis, in quibus hic mos obsolevit, vigetque disciplina a Concilii Tridentini Catechismo præscripta, non facile permitteremus, ab hac recedi, solum ad indulgendum privatæ, & peculiari infirmi devotioni, sed potius Parochis injungeremus, ut extremam Unctionem petentibus, ante Viaticum, suaderent, tutius, & utilius fore, Ecclesiæ Romanæ ritui, ac usui, a majori parte Ecclesiæ Catholicæ jam recepto, se accommodare.

3 Dicendum nunc restat de hujus Sacramenti iteratione. Labente sæculo XI., & ineunte XII., hac nonnulli imbuti erant opinione, ut illicitum reputarent, Fidelem sancto Oleo semel inunctum, unquam deinceps eodem linire: & si vera narrarent Ciacconius, & Ughellius, eadem opinio, saltem apud aliquos, etiam sæculo XV. perseverasset: Ambo enim referunt, ille *tom.2. in vita Pii II. pag.*1005., hic vero *Italiæ sacræ tom.2. pag.*553., disputatum fuisse, an summo Pontifici Pio II., graviter ægrotanti, administrari posset extrema Unctio, eo quod, pluribus antea annis, eam recepisset Basileæ, cum peste laboraret, quæ in ea urbe grassabatur: Verum cum hujus, memorandi certe facti, nulla mentio occurrat, neque in vita ejusdem Pii II., a Jo. Antonio Campano, Episcopo Aprutino accurate descripta, neque in commentariis Cardinalis Papiensis, qui ceteroquin quam minutissime scribit, quæ in Pii II. morte contigerunt, illud propterea, aut fabulosis, aut saltem suspectis narrationibus accensemus.

ſemus. Opinabantur alii, extremam Unctionem poſſe iterum eidem conferri, modo tamen a die, qua ſemel inunctus fuerat, tres integri anni effluxiſſent: hanc falſam perſuaſionem ſibi induxiſſe Monachos Hirſaugienſes, refert ſupramemoratus Auctor veteris diſciplinæ Monaſticæ, *in præfat. cap.*128., ubi poſtquam antiquum exhibuit eorumdem Monachorum uſum, ponendi infirmum, extrema Unctione jam munitum, & cui mortis momentum inſtaret, *ſuper ſagum cilicinum cinere aſperſum*, hæc ex Guidone Farfenſi addit: *Ceterum Hirſaugienſes exiſtimabant Unctionis ſacramentum ab eodem iterari non poſſe, niſi effluxo triennio: hinc ſtatuerunt, eumdem Fratrem, ſi mortem evaſerit, poſt tres annos iterum perungi poſſe*. Cenſuerunt denique alii, apud Petrum Cantorem *in Summ. cap.*132., & Durandum *lib.*1. *rational. Divin. Offic. cap.*8. *num.*25., non licere, extremam Unctionem, intra ejuſdem anni ſpatium, repetere, etiamſi contingeret, quempiam in periculoſum morbum iterato incidere. In hac ſententia fuit ille idem Anonymus Auctor codicis Turonenſis, cujus ſupra meminimus, ait quippe: *Nonniſi menſe ſemel tantum communicet æger: Hic idem ſolo non bis ungatur in anno*; neque eam, ſæculo XVI., ab omnium mente deletam, colligimus ex Synodo Iprenſi, eodem ſæculo labente, habita ab Epiſcopo Rithovio, in qua *tit.*17. *cap.*3., poſtquam declaratum fuit, poſſe extremam Unctionem, quandocumque opus fuerit, eidem denuo adminiſtrari, additum legimus: *Proinde conſuetudinem, ſecundum quam, non conſuevit hoc Sacramentum, intra annum ſecundò ſuſcipi; etiamſi altera gravis obveniat infirmitas, tanquam noxiam abrogemus*. Equidem jamdiu antea prævaluerat, & communi uſu recepta, atque approbata fuerat ſententia, hujus Sacramenti iterationem permittens, quotieſcumque Fidelis in novum incidit morbum, & in diverſum adducitur vitæ diſcrimen: Ideo enim, uti ratiocinatur S. Thomas *in ſupplem.* 3. *p. q.*33. *art.*1. ſacramenta Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis, nequeunt, ſine ſacrilegio, iterari, quia imprimunt characterem, & producunt effectum perpetuum: *Sacramentum autem, quod non habet effectum perpetuum, poteſt iterari ſine injuria, ut effectus deperditus iterato recuperetur; & quia ſanitas corporis, & mentis, quæ ſunt effectus hujuſmodi Sacramenti poſſunt amitti, poſtquam fuerit per Sacramentum effecta, ideo hoc Sacramentum, ſine ſui injuria, poteſt iterari*. Idem quod S. Thomas, docuere Magiſter Sent. *in* 4. *diſt.* 23., Guillelmus Altiſſiodorenſis *lib.* 4. *Summ. tract.*7. *cap.*2., S. Bonaventura *in* 4. *diſt.*23. *art.*2. *q.*4., ceterique Scholaſtici, quorum ſententiam, ſua tandem infallibili auctoritate firmarunt Tridentini Patres *ſeſſ.*14. *cap.*3., definientes: *Quod ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc Unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterunt, cum in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint*.

4 Verum, adeo diverſa ſunt hominum ingenia, illud idem Sacramentum, quod plerique nunquam iterari poſſe, affirmarunt, alii, etiam in eadem infirmitate, ſæpius repeti voluere: Etenim in antiquo codice manuſcripto S. Remigii, circa annum Milleſimum exarato, & prolato ab

Hugone Menardo *in notis ad Sacrament. S. Gregorii* statuitur, infirmos vita periclitantes, per septem continuos dies, & Christi Corporis Viatico recreandos, & sancto Oleo esse perungendos; eumdemque ritum, clarius adhuc, & magis aperte præscribunt Theodulfus Aurelianensis in suo secundo Capitulari apud Baluzium *tom. 7. miscell.*, aliique multi antiqui libri rituales, apud Martene *cit. lib. 1. cap. 7. art. 2. num. 5.* Sed usus postea ab universa Ecclesia receptus, a Theologis communi calculo approbatus, & Synodorum, ac Ritualium auctoritate roboratus, obtinuit, ut semel dumtaxat, in eadem infirmitate, extrema Unctio adhibeatur: una siquidem necessarias suppeditat vires, ad illa incommoda evitanda, quæ morbus affert, quo actu æger laborat; atque, ut Theologos prætermittamus, qui innumeri sunt, ita servandum decernunt statuta Synodalia Danielis Nannetensis, Stephani Parisiensis Episcopi, Synodus Cameracensis anni 1586. *tit. 12. cap. 4.*, Pastorale Mechliniense, Viennense, Lemovicense, aliaque quamplurima congesta a Launojo *tom. 1. pag. 552.*, & Van-Espen *cit. p. 2. tit. 8. cap. 3. num. 32. & seqq.* Durante autem eadem infirmitate, si post susceptam extremam Unctionem, morbus ita remittat, ut ægrotus mortis periculum evasisse videatur, sed antequam convalescat, iterum in vitæ discrimen relabatur, etiam juxta præsentem disciplinam, poterit absque scrupulo, denuo sacra Unctione muniri, quemadmodum diserte tradit D. Thomas *in 4. dist. 23. art. 4. q. 2. §. Ad secundam quæstionem*, inquiens: *Hoc Sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum; quia non debet dari, nisi infirmis, qui secundum humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam ergo infirmitates non sunt diuturnæ: unde si in eis datur hoc Sacramentum, tunc cum homo ad illum statum perveniat, ut sit in periculo mortis, non recedit a statu illo, nisi infirmitate curata: & ita iterum non debet inungi, sed si recidivum patiatur, erit alia infirmitas; & poterit fieri alia inunctio. Quædam vero sunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, & hydropisis, & hujusmodi: & in talibus non debet fieri inunctio, nisi quando videntur perducere ad periculum mortis: & si homo illum articulum evadat, eadem infirmitate durante, & iterum ad similem statum per illam infirmitatem reducatur, iterum potest inungi; quia jam est quasi alius infirmitatis status, quamvis non sit alia infirmitas simpliciter.* Idem quod a D. Thoma audivimus, decernunt Synodus Lingonensis anni 1404., Senonensis anni 1524., Carnotensis anni 1526., apud Natalem Alexandrum *supracit. lib. 2. cap. 5. regul. 19.*, quibus consentiunt Rituale Romanum *tit. de extrema Unctione*, Rituale Cardinalis Sanctorii *pag. 324.*, ubi legitur: *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, & infirmus, cum visus esset melius se habere, iterum in periculum mortis incidit*, Rituale Argentinense *tit. de extrema Unctione §. 4.*, ac omnia Pastoralia modo commemorata, uti videre est apud citatum Van-Espen, qui non inopportune Parochos monet, ne nimium scrupulose in hoc se gerant; sed si dubitent, an revera morbi status sit mutatus, seu num idem, vel diversum sit vitæ periculum, in quo ægrotus

ægrotus versatur, expedire ait, ut ad Sacramenti iterationem propendeant, eo quod hæc iteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium, & levamen infirmo obveniat.

CAPUT XXIV.

De cautela in Constitutionibus Synodalibus adhibenda, cum in eis agitur de sacramento Ordinis. Plura de quæstione, utrum in cujuslibet Ordinis minoris collatione verum conficiatur Sacramentum, quam nonnulli Episcopi in suis Constitutionibus Synodalibus aut decidisse, aut ignorasse visi sunt.

I Vidimus multis in Synodis, cum de sacris Ordinationibus habetur sermo, graviter increpari, qui ad Ordines suscipiendos accedere audent, cum conscientia peccati lethalis, eosdemque sacrilegii reos denuntiari; eo quod Ordinationis sacramentum, quod vivorum cum sit, exigit in suscipiente statum Gratiæ, mortali culpa fœdati participare præsumunt. Equidem ejusmodi reprehensionem summopere commendamus, multis quippe nominibus illicitum, & turpe credimus, quempiam, ullo, etiam minori Ordine, initiari, qui gravis culpæ reatu se non ignorat obstrictum; cui enim nefas non videatur, inter Ecclesiæ Ministros cooptari, sacrisque addici ministeriis, qui actu est Dæmonis servituti alligatus? Fatemur præterea, ejusmodi hominem vix eximi posse a sacrilegii reatu; tum quia plerumque, post susceptum etiam minorem Ordinem, sanctissimæ Eucharistiæ fit particeps; tum quia, quamvis ab hac percipienda abstineat, adhuc se exponit periculo sacrilegii, quod recte notavit Juenin *dissert.* 8. *quæst.* 7. *cap.* 2. *in princ.*, & ex mox dicendis patebit; sed non itidem approbamus adjectam objurgationis causam, quæ displicet etiam Navarro *man. cap.* 22. *num.* 18. *v. Quare probabilis*: per eam siquidem videtur affirmari, & pro certo haberi, in cujuslibet, etiam minoris Ordinis collatione, verum confici Sacramentum, quod tamen esse in quæstione positum, ad rem monuit idem Navarrus, & hic paucis exponemus.

2 Ordinem, seu verius sacram illam cæremoniam, qua inaugurantur Ecclesiæ Ministri, cujus effectus est ipse Ordo, esse verum, & proprium novæ Legis Sacramentum, perfracte quidem negarunt Lutherus *in lib. de captivit. Babylon.*, *cap. de Ordine*, Illyricus *in confess. Antuerpiensi cap.* 11. Kemnicius *in* 2. *part. examinis Concilii Tridentini*, *disp. de sacram. Ordin.*, aliique Novatores; sed omnes Orthodoxi constanter asserunt, & definitum est a Tridentino *sess.* 23. *cap.* 3.: *Cum Scriptura testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, quæ verbis, & signis exterioribus perficitur, Gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem esse vere, & proprie unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacra-*

mentis; & *can.* 3. Novatorum perstringens audaciam: *Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse vere, & proprie Sacramentum, a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris, rerum Ecclesiasticarum imperitis; aut esse tantum ritum quemdam eligendi Ministros verbi Dei, & Sacramentorum; anathema sit.* Hinc omnes Theologi inferunt, Fide Divina tenendum, saltem Ordinationem Sacerdotum, esse verum, & proprium Sacramentum: ad veritatem enim prædictæ definitionis universalis, necesse est, ut ea ad minimum complectatur Ordinum præstantissimum, quale est Sacerdotium: inter eosdem etiam communiter convenit, veram Sacramenti rationem participare Episcopatum, & Diaconatum; Quinimmo de Episcopatu, etiamsi ab aliquibus non censeatur Ordo diversus a Sacerdotio, cujus tamen, juxta omnes, est extensio, perfectio, & complementum, id esse pariter de Fide, affirmat Petrus Soto *in institut. Sacerdotum lect.* 4. *de sacram. Ord.*, aut saltem non posse, sine periculo, & gravis erroris nota, hoc tempore, negari, asserunt Medina *lib.* 1. *de sacrorum hominum continentia, cap.* 15. & Vasquez *tom.* 3. *in* 3. *part. S.Thom. disp.* 240. *cap.* 4. *in princ.*: De Diaconatu vero, quamvis Bellarminus *controv. tom.* 3. *de sacram. Ord.*, *cap.* 6. *in princ.* existimet id non esse de Fide; *Quia non potest evidenter deduci ex verbo Dei scripto, vel tradito; neque extat ulla Ecclesiæ, de hac re, expressa determinatio*; idemque asserant Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 1. *art.* 4., & Estius *eadem dist.*, §. 8. *v. Ad quæstionem porro*; attamen ex Tridentini definitione liquido inferri, autumat Vasquez *eodem tom.* 3. *disp.* 238. *cap.* 2., inquiens: *Ego tamen valde miror, viros non vulgariter doctos, aut decretum Concilii Tridentini sess.* 23. *cap.* 6. *non legisse, aut plane non intellexisse, ubi definitur in hunc modum: Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam, Divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit. Ex quo canone expresse liquet, Hierarchiam jure Divino institutam, non solum constare Episcopis, & Presbyteris, seu Sacerdotibus, sed etiam Ministris; per Ministros autem, ut minimum Diaconos intelligere oportet, cumque de ceteris inferioribus Ordinibus nemo, etiam probabili conjectura ductus, asserere possit, canonem esse intelligendum, superest, ut dicamus, de Diaconis non posse non intelligi.*

3 Consulto autem, pergit Vasquez, Concilium eam vocem *Ministris* adhibuit, ut Diaconos denotaret: *De reliquis autem nihil definiret, sed Scholæ disputationi relinqueret*; siquidem quæstio valde admodum difficilis, & implexa est, an reliqui Ordines, Diaconatu inferiores, verum sint Sacramentum. Omnes veram Sacramenti rationem participare, docent S.Thomas *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæstiunc.* 3., & *in supplem.* 3. *part. quæst.* 37. *art.* 2., S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 24. *art.* 2. *quæst.* 4., Franciscus Victoria *in Summ. de Sacram. quæst.* 226., Petrus Soto *de instit. Sacerdotum lect.* 4. *circa medium*, Silvester *in Summ. V. Ordo* 1. *quæst.* 1. *in fin.* & *quæst.* 2. *in princ.* Melchior Canus *de loc. Theolog. lib.* 3. *cap.* 4., Bellarminus *cit. lib.* 1. *de sacram. Ord. cap.* 7. & 8., quorum sententiam, & communiorem, & probabiliorem

rem vocant Gregorius de Valentia *tom. 4. disput. 9. quaest. 1. punct. 4. §. Tertia opinio*, Hallier *de sacris Elect. & Ordinat. part. 2. sect. 2. cap. 1. art. 2. §. 6. & 7.*, Cabassutius *in theor. & prax. jur. Canonic. lib. 3. cap. 16. num. 3.* Auctor Theologiae moralis ad usum Seminarii Petrocoriensis *tom. 4. lib. 2. tract. 3. cap. 2. quaest. 4. & 5.*, & Estius *in 4. dist. 24. §. 8. v. Alii denique*, qui etiam paulo inferius *v. Ad quaestionem porro*, sibi videri addit, in hanc sententiam propendere Concilium Florentinum, ac Tridentinum. Nec praeterea defuere aliquot juris Canonici Periti, quos refert Vasquez *disp. 237. cap. 1.*, qui etiam primae Clericali Tonsurae veram Sacramenti rationem adscripserint.

4 Censent alii, ex Ordinibus, infra Diaconatum, solum Subdiaconatum pertinere ad sacramentum Ordinis, ceteros vero, quamvis certum Ministrorum ordinem in Ecclesia constituant, ad Sacramenti tamen dignitatem non assurgere, opinantur. Ita sentiunt Michael Medina *lib. 1. de Continent. cap. 46.*, Vasquez *cit. disp. 237. cap. 2. & disp. 238. per tot.*, & Navarrus *man. cap. 22. num. 18. v. Quare probabilis videtur*, in quorum sententiam videtur nonnihil inclinare Cardinalis Bona *rer. liturgic. lib. 1. cap. 25.*, ubi sub *num. 16. de Subdiaconis* dubitat, an fuerint a Christo Domino instituti: *Secundus Ministrantium locus Subdiaconorum est, quorum licet expressa mentio in sacris Litteris non reperiatur, eorum tamen institutio, vel ad Christum, ut recentiores Scholastici existimant, vel ad Apostolos est referenda*; ceteros vero inferiores Ordines, recentioris esse instituti, non obscure affirmat, inquiens *seq. num. 17.*: *Tertia classis Ministrantium Clericos minorum Ordinum complectitur; Acolytos scilicet, Exorcistas, Lectores, & Ostiarios, quos antiquissimos esse, & ab Apostolis, vel ab immediatis eorum Successoribus institutos, Doctores scholastici asserunt, sed non probant.*

5 Alii denique omnibus Ordinibus, exceptis Presbyteratu & Diaconatu, veram Sacramenti rationem, virtutem, & excellentiam adimunt. Hanc sententiam tenuit Scholasticorum princeps Petrus Lombardus *lib. 4. dist. 24.*, quem a suis discipulis paene relictum, sectati postea sunt, Habertus *in notis ad Pontificale Graecorum pag. 48.*, Goarius *in notis ad Euchologium pag. 247.*, Morinus *de sac. Ordinat. exercit. 11. cap. 1.*, ubi tanta firmitate huic sententiae inhaeret, ut eidem neminem facile contraire posse, arbitretur: *Cum ego examino, & perpendo* (ait Morinus) *antiquiorum Patrum de Subdiaconatu, & minoribus Ordinibus testimonia, propositionem illam, qua asseritur, & Subdiaconatum, & quatuor minores Ordines non esse Sacramenta, judico tam esse certam, & evidentem, ut, qui ea consideraverit, ire contra vix possit*; Morino consentiunt Juenin *de Sacram. dissert. 9. quaest. 6. cap. 1.* Tournely *de sacram. Ord. quaest. 6. art. 4. & art. 5.*, aliique plurimi recentiores, Boucat *in Theologia Patrum tom. 5. dissert. 6. de Ordinis institutione art. 8.* ubi late ostendere conatur, opinionem hanc esse valde probabilem, VVitasse *in tract. de sacram. Ordinis part. 2. quaest. 4. art. 2.* Habert *in Theologia dogmatica & morali tom. 7. de Ordine part. 1. cap. 6. per tot.* l' Herminier *in tract. de Sacramentis tom. 3. cap. 3. conclus. 3. & 4.*

6 Ideo

6 Ideo autem Doctores in tot diversas scissi sunt opiniones, quia obscura, & incerta est Ordinum, infra Diaconatum, origo, a qua unice pendet quæstionis decisio: Etenim, si ea referenda sit ad Christi Domini institutionem, nemo audebit illis detrahere Sacramenti dignitatem, cujus cetera habere requisita, facile demonstrabunt: si vero adinventi, & constituti sint ab Ecclesia, non poterunt sane veram participare rationem Sacramenti, ad quod de novo instituendum, sola Ecclesiæ auctoritas non protenditur. At hanc originem indagare est operosum, assequi vero fere impossibile. Fatentur omnes, in sacris Litteris nullam fieri mentionem de Ordinibus Diaconatu inferioribus; sed non exinde recte inferri, eos non esse a Christo Domino institutos, ajunt Auctores primæ sententiæ; potuit quippe evenire, eorumdem institutionem fuisse a Christo Domino Apostolis ore traditam; atque ita reapse evenisse, hac ratiocinatione, plane ostendi opinantur: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur*: Firmissima regula est, quam nobis præbet Augustinus *lib.* 4. *contra Donatistas*, *cap.* 24. *num.* 31. (*tom.* 9. *oper. col.* 140.) Hanc autem regulam rei nostræ convenire, est manifestum: Etenim, quin ullum reperiatur Concilium, in quo instituti fuerint Ordines, Diaconatu inferiores, eos nihilominus semper, ab Ecclesiæ primordiis, in Ecclesia fuisse, semperque constanter retentos, scimus. Equidem, quod speciatim attinet ad Subdiaconatum, expressam illius mentionem faciunt, Cyprianus *epist.* 42., Synodus Eliberitana *can.* 30. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 253.), Laodicena *can.* 21. & 22. (*ibid. col.* 785.), Athanasius *epist. ad Solitarios*, & Synodus Carthaginiensis IV. anni 398. *cap.* 5. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 979.): quod vero ad alios pertinet minores Ordines, idem Cyprianus in eadem epistola, præter Hypodiaconum, nominat Acolytum, cujus pariter meminit Augustinus *epist.* 194. aliàs 105.. quam se, per Albinum Acolytum, Sixto misisse significat; Cyprianus itidem *epist.* 33. affirmat, Aurelium Confessorem, fuisse a se in Lectorem ordinatum; & Confessores ad eumdem Cyprianum scribentes, *epist.* 17, & Lectorem, & Exorcistam commemorant: *Præsente* (inquiunt) *de Clero, & Exorcista, & Lectore*; Lectoris quoque fit mentio in Concilio Sardicensi *an.* 347. *can.* 13. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 645.) & Chalcedonensi *can.* 13. (*tom.* 2. *ejusd. collect. col.* 607.) Narrant præterea Theodoretus *lib.* 3. *cap.* 2., Socrates *lib.* 3. *cap.* 1. Julianum, ante apostasiam, fuisse Lectorem in ecclesia, & post apostasiam jussisse, ut, ad instar Ecclesiæ Catholicæ, in templis Gentilium essent Lectores. Sed, quod magis est, Cornelius Papa epistola ad Fabium, Episcopum Antiochenum, circa annum 251. exarata, Romanum Clerum enumerans, omnes nominatim, & majores, & minores Ordines recenset, Romæ adesse affirmans; *num.* 3. (*ex recens. Coustant col.* 150.) *Presbyteros quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolytos duos, & quadraginta, Exorcistas autem, & Lectores, cum Ostiariis quinquaginta duos*, & citata Synodus Carthaginiensis IV.

ſis IV. *can.* 5. 6. 7. 8. & 9., non ſolum ſingulos prædictos Ordines nominat, ſed modum deſignat, quo eorum quilibet ab Epiſcopo conſerretur. Porro recentiores hujus ſententiæ Patroni miſſa faciunt antiquiora teſtimonia, quæ ad eamdem roborandam aſſertionem, olim proferebantur, ex Canone Apoſtol. LXIX., ex Conſtitut. Apoſtol. *lib.* 3. *cap.* 11., ex Epiſtola Ignatii ad Antiochenos, ex Dionyſio *cap.* 3. *Eccleſ. Hierarch.*, atque ex Synodo Romana, ſub Silveſtro, in quibus iidem Ordines ſingillatim pariter enumerantur, quia ſciunt ab hodiernis Criticis rejici, & ſuppoſititia haberi: neque hiſce dubiis monimentis, ſe indigere autumant, cum ex allatis, certo genuinis, ſatis luculenter demonſtratum credant, omnes Ordines, ab Apoſtolis ad nos perveniſſe: *Si enim* (concludit Melchior Canus *cit. lib.* 3. *cap.* 4., ubi regulam ab Auguſtino acceptam, rei, quam verſamus, applicat) *conſuetudinis cujuſquam diu in tota Eccleſia obſervatæ, originem, & principium, nec ad ſummos Pontifices, nec ad Concilia Epiſcoporum referre poſſumus; ſed ea conſuetudo ad Apoſtolorum uſque tempora retrotrahitur, conficitur plane, illam ab Apoſtolis eſſe profectam.*

7 Verum plura ad hæc reponunt Auctores contrarii; atque in primis: Eſto (inquiunt) omnium Ordinum origo ad Apoſtolos referatur, attamen non inde conficitur, eos eſſe a Chriſto Domino, omnium Sacramentorum novæ Legis primo, & unico Auctore inſtitutos, ut enim ibidem fatetur idem citatus Melchior Canus, ipſimet Apoſtoli pleraque ad Eccleſiæ utilitatem conſtituere, poteſtate quidem a Chriſto Domino accepta, ſed quæ ſibi non fuerant ab eodem Chriſto immediate tradita, quæque propterea obnoxia fuere mutationibus, quibus certe non potuerunt ſubeſſe præcepta a Chriſto data, multoque minus Sacramenta, ab eodem inſtituta. Hujus autem ſecundi generis eſſe Ordines, Diaconatu inferiores, etiamſi Apoſtolis ſuam deberent inſtitutionem, vel ex hoc evidenter conſtat, quod nec ſemper, nec ubique iidem, atque eodem numero ſint habiti. Etenim Eccleſia Græca, quidquid ſit, an proxima ab Apoſtolis ætate, omnes habuerit minores Ordines, quod neget quidem Morinus *exercit.* XIV. *cap.* 1., ſed affirmat Schelſtratus *ad Concil. Antiochen. diſſert.* 4. *cap.* 17., & pluribus probat Hallier *de ſacr. Elect. & Ord. part.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 1. *art.* 1. §. 4. *num.* 27., nunc certe alios Ordines, infra Diaconatum non admittit, niſi Subdiaconatum, & Lectoratum, ceteros vero in ſuis Euchologiis, a mille, & amplius annis, nunquam recenſuit. Similem mutationem factam deprædicant in Eccleſia Latina, in qua ultra quatuor minores Ordines, quos retinemus, quondam numerabatur etiam Ordo *Cantorum*, ſeu *Pſalmiſtarum*, de quo fit expreſſa mentio in Concilio Carthaginienſi III. anni 397. *can.* 21. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 963.): *Ut Clericum alienum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtæ, & Oſtiarii retinent*, & in cit. Concilio Carthaginienſi IV. *can.* 10., ubi ſpecialis ritus præſcribitur ordinandi Pſalmiſtam, ſeu Cantorem; &

magis

magis diserte Isidorus Hispalensis *etymol. lib. 7. cap. 12.*, *relat. in can. Cleros dist. 21.*, inter Ecclesiæ Ministros, proprium, & distinctum locum assignat Psalmistis. *Generaliter Clerici nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt, quorum gradus, & nomina sunt hæc, Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus*. Præter Cantores fuisse etiam decantant alios minores Ordines, postea obliteratos, præcipue *Fossariorum*, qui etiam *Laborantes*, & *Copiatæ* sunt appellati; *Custodum* Martyrum, & *Notariorum*. De Fossariis, quorum officium erat, operam impendere, in sepeliendis Fidelium corporibus, meminit Hieronymus, seu quicumque sit Auctor tractatus de septem Ecclesiæ gradibus, ad Rusticum Narbonensem; iidemque Clericis annumerantur *in cod. Theodosiano leg. 15. tit. de Episcopis, lib. 16.* Custodibus Martyrum, ita dictis, quod ipsis concrederetur custodia ecclesiarum, ubi sepulta erant Martyrum corpora, peculiarem in Ecclesia gradum attribuit Synodus, quæ dicitur Romana, sub Silvestro Papa, ubi de iis, qui in Ecclesia militare, ac proficere desiderant, decernitur, ut in pluribus gradibus, aliquo temporum intervallo, morentur, ac quinque annis Custodes Martyrum existant, antequam ad Diaconatus, vel Presbyteratus Ordinem ascendant; quamvis enim hæc Synodus spuria habeatur, exhibet tamen disciplinam sexti sæculi, quo creditur conficta. Notarios denique, qui curam habebant instrumentorum, & tabularum ecclesiæ, peculiarem constituisse Clericorum Ordinem, colligunt ex Ennodio Ticinensi, in vita Antonii Monachi Lirinensis, quem refert a Constantino Antistite, inter Ecclesiasticos Exceptores, seu Notarios, cælestem militiam jussum ordiri; atque ex libro Pontificali in Hadriano I., quem Notarium Regionarium, postea Subdiaconum, demum Diaconum factum, ad Pontificatum ascendisse, narrat.

8 Sed, ut quod sentimus, aperte dicamus, nunquam Ecclesiam Latinam alios Ordines agnovisse credimus, præter eos, quos singulatim recensuit Cornelius Papa: quia vero Clericis, aliquo ex iis Ordinibus initiatis, diversa committebantur officia, ex istorum diversitate, diversam pariter sortiebantur nomenclaturam, puta Cantoris, Fossarii, Custodis Martyrum &c., quod bene ponderavit Bellarminus *de Clericis lib. 1. cap. 11.*, & fuse probat Hallier *de sacr. Elect. & Ordinat. par. 2. sect. 1. cap. 1. art. 1. §. 4.* Et profecto, quod Cantores, de quibus videtur esse specialis difficultas, merum haberent officium, sine vero Ordine, a ceteris distincto, eruitur ex ipsomet Concilio Carthaginiensi IV. *capitul. 10.* (*tom. 1. collect. Hard. col. 979.*) in contrarium allegato; ibi enim omnium Ordinum collatio ab Episcopo dicitur facienda; Cantoris autem munus, sola Presbyteri jussione, suscipi, atque exerceri permittitur: *Psalmista, idest Cantor potest absque scientia Episcopi, sola jussione Presbyteri, officium suscipere cantandi*. Ceterum, si ex diversis officiis, quibus Clerici addicebantur, & diversa, quam inde assequebantur, nominis appellatione, Ecclesiasticorum Ordinum diversitas inferretur, nimium ingens sane fuisset, apud Majores no-

strós,

ſtros, minorum Ordinum numerus: etenim in Eccleſiaſticis tabulis recenſentur *Catechiſtæ*, veluti ſpecialem gradum in Eccleſia obtinentes, & tamen diſcimus a Cypriano *epiſt.* 24. ad hoc munus obeundum, aliquem inferioris Ordinis Clericum ſeligi conſueviſſe, quin idcirco ad novi Ordinis gradum promoveretur: *Optatum* (ait Cyprianus) *inter Lectores Doctorem Audientium conſtituimus*. *In l.* 42. *& l.* 43. *tit.* 2. *cit. lib.* 16. *cod. Theodoſiani* commemorantur *Parabolani*, hoc eſt, ut *in eadem l.* 43. explicatur, homines *ad curanda debilium ægra corpora deputati*, quos e Clericorum cœtu fuiſſe, ibidem adnotavit Gothofredus, teſtaturque Baronius *ad. an.* 416., quin tamen, eodem Baronio obſervante, novum, & peculiarem Clericorum Ordinem conſtituerent. Erant pariter Defenſores pauperum, & Defenſores eccleſiarum; de illis ſermo eſt in Concilio Carthaginienſi V. anni 401. *can.* 9. (*tom.* 1. *collect. Harduini col.* 988.); de iſtis mentio fit in Concilio Chalcedonenſi *cap.* 23., utroſque vero, quamvis Petavius *in notis ad Epiphan. hæreſ.* LXII. *num.* 10., inter Laicos collocet, attamen Morinus *exercit.* 16. *cap.* 6. *num.* 16., ex Eccleſiaſticis monumentis conſtare aſſerit, ea munera, nonniſi Clericis conſueviſſe committi. E Clericorum inſuper numero eligebantur eccleſiarum *OEconomi*, de quibus in Concilio Epheſino *act.* 1., & in Concilio Chalcedonenſi *can.* 2., & *can.* 26. (*tom.* 2. *collection. Hard. col.* 601. *&* 611.) Ex eodem deſignabantur *Apocriſiarii*, de quibus Liberatus *breviar. cap.* 12., Euagrius *lib.* 4. *cap.* 38., & Juſtinianus Imp. *Novell.* 6. *cap.* 2., quorum id erat officii, ut tanquam Procuratores, omnes cauſas Eccleſiaſticas, ad eos, a quibus mandatum acceperant, attinentes, in aula Imperatoris agerent. Atque, ut alios hujus generis multos prætereamus, Epiphanius *expoſit. Fid. num.* 21. Eccleſiæ Miniſtris accenſet *Hermeneutas*, ſeu Interpretes, quorum munus erat, ex una in aliam linguam transferre, tam lectiones Scripturarum, quam conciones ab Epiſcopis ad populum habitas; ejuſmodi vero munus fuiſſe ſpeciale, atque ab aliis diſtinctum, liquet ex Actis Paſſionis Procopii Martyris, a Valeſio publicatis *in not. ad Euſeb. de Martyr. Palaſtin. cap.* 1., hæc de Procopio narrantibus: *Eccleſiæ tria miniſteria præbebat. Unum in legendi officio, alterum in Syri interpretatione ſermonis, & tertium adverſus Dæmones, manuum impoſitione*; niſi igitur dicamus omnia, quæ retulimus, & quamplurima ſimilia, quæ referri poſſent, nomina fuiſſe officiorum, non Ordinum, admittere cogeremur in antiqua Eccleſia Ordines fere innumeros, quod nemo facile credet. Quamobrem quod ex Morino retulimus, argumentum, ſuas quidem vires habet, qua parte pervetuſta innititur conſuetudine Eccleſiæ Græcæ, tres minores Ordines jamdiu reſpuentis; ſed inefficax eſt, quantum ad variationem, quam factam aſtruit, in Eccleſia Latina, quoad eorumdem numerum. Majoris ponderis ſunt alia, quæ ab eodem Morino, eique adſtipulantibus Theologis proferuntur, ad ſuam ſuſtentandam opinionem.

9 Verùm Sacramentum, ajunt, Gratiam producit ex opere operato;

eaque Gratia, per aliquod signum sensibile, significatur; at in collatione quinque Ordinum inferiorum, nihil fit, quod Gratiæ productionem arguat; non enim conferuntur per manus impositionem, sicuti tres Ordines supremi, qua Gratiam significari, & causari docet S. Thomas *in 4. dist. 15. quæst. 1. art. 1., & 3. part. quæst. 84. art. 4.*; nec Episcopus eos conferens dicit; *Accipe Spiritum Sanctum*; aut his æquivalentia verba pronuntiat. Neque in hoc ullum intercedit, aut unquam intercessit discrimen, inter Subdiaconatum, aliosque inferiores Ordines: nam laudatum Concilium Carthaginiense IV., postquam *can. 2. 3. & 4.* dixerat, Episcopum, Presbyterum, & Diaconum ordinari per manuum impositionem, *can. 5.* expresse statuit; *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, Patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & Calicem vacuum*; Sacramentarium pariter S. Gregorii, vetus Ordo Romanus, & hodiernum Pontificale Romanum Subdiacono denegant manus impositionem; quinimmo idem Subdiaconatus olim in Ecclesia Latina accensebatur minoribus Ordinibus, in quorum classem etiam num a Græcis rejicitur; tum vero primum apud nos cœpit sacris annumerari, cum Urbanus II. in Concilio Beneventano anni 1091. *can. 1.* (*tom. 6. part. 2. collect. Hard. col. 1696.*) permisit, ut interdum, *sed rarissime, opportunitate exigente, & non sine Romani Pontificis, vel Metropolitani licentia*, Subdiaconus eligi posset in Episcopum, quem ex solo cœtu eorum, qui sunt in Sacris constituti, assumendum, veteres Canones sanciverant, quod testatur Innocentius III. *in cap. A multis, de ætat. & qualit. & ordin. præficiendor. Cum hodie Subdiaconatus, inter sacros Ordines computetur, sicuti Urbanus Papa Secundus sub his verbis expressit...... Qui in sacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, & Subdiaconatu sunt positi*; immo observat Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. par. 1. lib. 2. cap. 33.*, non ab Urbano II., sed ab ipsomet Innocentio III. fuisse Subdiaconatum in sacros, & majores Ordines relatum, cum scilicet ipse, in cit. Decretali statuit, ut, absque ulla dispensatione *Subdiaconus in Episcopum valeat libere eligi, sicut Diaconus, vel Sacerdos*; hanc vero sanctionem adscribit Urbano II., quia is illi præluserat, ejusque jecerat fundamenta, permittens ex venia, & indulgentia fieri, quod, ne ex venia quidem, antea fiebat, & postmodum Innocentius libere fieri permisit. Sed sive Innocentius, sive Urbanus Subdiaconatum e minorum in majorum Ordinum classem evexerit, sat est, eum quondam locum habuisse inter minores Ordines, ne, in re, de qua agimus, ulla inter eumdem, & minores Ordines ponenda sit differentia.

10 Sed quid aliunde argumenta quærimus (pergit Morinus) ad probandum Subdiaconatum, eoque inferiores Ordines, non pertinere ad Hierarchiam, Divina ordinatione institutam, cum id clare, & expresse asseruerit idem Urbanus II. *in cit. can. 1.* hisce verbis: *Nullus deinceps in Episcopum eligatur, nisi qui in sacris Ordinibus religiose vivens inventus est. Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum, ac Presbyteratum. Hos siquidem solos pri-*

mitiva

mitiva legitur Ecclesia habuisse, super his solum præceptum habemus Apostoli &c. Urbano concinit Gratianus, qui, medio sæculo XII., suum compilavit Decretum, scribens initio *dist.* 21.: *Levitas ab Apostolis ordinatos legimus ..... Subdiaconos, & Acolytos, procedente tempore, Ecclesia sibi constituit.* Ante Gratianum, & Urbanum II., sæculi IX. initio, id ipsum aperte tradiderat Amalarius *lib.* 2. *de Divinis Officiis, cap.* 6., inquiens: *Primò notandum, eos Ordines, qui potissimum necessarii sunt in Ecclesia, Apostolum Paulum denominasse, & eorum mores depinxisse, sine quibus non potest rite immolatio altaris celebrari, scilicet sine Sacerdote, & Diacono .... Ceteri Ordines his adjecti sunt. Crescente Ecclesia, crevit Officium Ecclesiasticum, ut multitudini Ecclesia subveniri posset, adjiciuntur inferiores in adjutorio Præpositorum. Unde Ambrosius in tractatu epistolæ ad Timotheum: Illud vero dictis nostris adjici dignum est, quoniam non convenit demirari, si neque Subdiaconorum, neque Lectorum memoriam Apostolus fecisse videtur: Illis enim gradibus functionum, qui in Ecclesia necessario habentur, isti postea magis sunt adjecti, propter utilitatem ministerii.*

11 Idem affirmavit Magister sententiarum *cit. l.* 4. *dist.* 24.: *Canones duos tantum sacros Ordines appellari censent, Diaconatus scilicet, & Presbyteratus: quia hos solos primitiva Ecclesia legitur habuisse .... Subdiaconos vero, & Acolytos, procedente tempore, Ecclesia sibi constituit.* Et quod magis est, S. Thomas, qui aliis in locis singulis Ordinibus veri Sacramenti, a Christo Domino instituti, excellentiam asserit, *in cap.* 3. *epist.* 1. *ad Timoth. lect.* 2., Magistrum sequutus, ait: *In primitiva Ecclesia solum erant tres Ordines .... Episcoporum, Presbyterorum, & Ministrorum; & non dividebantur per diversos gradus; sed omnes erant in uno Ordine, propter paucitatem Ministrorum, & propter novitatem Ecclesiæ*, ex quo colligitur, dubiam saltem fuisse, hac in re, Angelici Præceptoris mentem.

12 Dubii pariter & Nos hæremus, nec ullam, in hac difficillima controversia, sententiam ferimus, ideo autem rationes attigimus, quæ in utramque partem adducuntur, & paulo prolixius illas expolivimus, quæ postremæ favent opinioni, ut videant Episcopi, non posse indubitanter sacrilegii damnari, qui cum conscientia peccati lethalis, Ordines, Diaconatu inferiores, suscipere non reformidant: *Durum quippe videtur* (ad rem inquit Navarrus *cit. cap.* 22. *man. num.* 18. loquens de Ordinibus minoribus) *damnare omnes, qui accipiunt eos, non præmissa Confessione, vel saltem Contritione sufficienti, quorum infinitus videtur esse numerus, quod tamen necesse esset facere, si essent Sacramenta vera, Gratiam conferentia ex opere operato.* Loquitur vero Navarrus in eventu, quo conferantur extra Missarum solemnia, nec subinde debeant illis initiati, sanctissimam Eucharistiam percipere, quod tamen regulariter fieri non solet, nec fortasse sine rationabili causa licet, ut paulo inferius dicetur. Quocirca Episcopus in sua Synodali instructione, seu edicto tutò poterit prædictos temerarios, & pervicaces homines, hoc nomine, sacrilegos declarare, quod peccati sorde contaminati, non vereantur immaculatis Christi carnibus vesci, & solum

 cavere

cavere debent ab alia adducenda sacrilegii causa, quod scilicet ad sacramentum Ordinis accedere præsumant, ne tali pacto, aut controversiam ignorare, aut illam videantur decidere.

CAPUT XXV.

Quod nihil in Synodo sit decernendum de trium hierarchicorum Ordinum materia, & forma insinuatur, exemplo, desumpto ex quadam quæstione Congregationi Concilii proposita.

1 SI Episcopus velit in sua Synodo peculiariter differere de singulis Ordinibus, quod a plerisque, ad Ordinandorum instructionem prudenter factitatum, comperimus, diligenter curet, ut omnia ad amussim iis respondeant, quæ de iisdem Ordinibus a Catechismo Romano traduntur, atque omnino declinet quæstiones in scholis agitatas, maxime circa materiam, & formam trium hierarchicorum Ordinum: Ne secus in ea se conjiciat difficultatum dumeta, a quibus vix possit explicari; quod ne perperam a Nobis monitum videatur, ad rem facientem, quæstionem subnectimus, de qua, priusquam huic Operi extremam manum admoveremus, fuit in sacra Congregatione Concilii disceptatum. Quidam Sacerdotio initiandus, etsi omnes consuetas manuum impositiones ab Episcopo accepisset, ad Episcopum tamen, solita Patenæ cum Hostia, & Calicis cum vino, instrumenta porrigentem, ad alia tunc temporis distractus, non accessit. Re postea detecta, quid facto opus esset, dubitatum, atque a sacra Congregatione petitum est. Difficultatis decisio ab illa pendebat gravissima controversia, inter Theologos agitata, circa materiam, & formam Ordinis Presbyteratus.

2 Antiquiores Scholastici, quos Sotus *in 4. dist. 24. quæst. 1. artic. 4.*, & teste Goneto *in clypeo disp. 2. art. 3.*, plerique alii Thomistæ sectantur, aliam non agnoverunt Ordinationis materiam, quam porrectionem instrumentorum, neque aliam formam, quam verba huic porrectioni adjuncta. Eorum præcipuum fundamentum situm est in decreto, ab Eugenio IV. edito, in Concilio Florentino, ad Armenorum instructionem, ubi cum singulorum Ordinum materiam, & formam singillatim Eugenius recenseat, solam porrectionem instrumentorum, & quæ eam comitantur verba, commemorat, inquit enim (*tom.9. collect. Harduin. col. 440.*) *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus vero per Calicis vacui, cum Patena vacua superposita traditionem: & similiter de aliis, per rerum, ad ministeria sua pertinentium, assignationem. Forma Sacerdotis talis est; Accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; & sic de aliorum*

aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur, cujus quidem decreti auctoritate suffulti præfati Auctores, adeo tenaciter suæ opinioni adhæserunt, ut interrogati, cujusnam instrumenti traditione, Euangelicæ prædicationis initio, ab Apostolis ordinarentur Diaconi, cum nondum Euangeliorum liber esset conscriptus, sine hæsitatione responderunt, ejus loco, porrectam fuisse Ordinando chartam, in qua Fidei nostræ mysteria erant conscripta, quam sane ridiculam, & plane absurdam responsionem explodit Isambertus *de sacram. Ordinis disp.3. art.6.*

3 Alii, cum ex una parte prædictum Eugenii decretum præ oculis habuerint, atque ex alia animadverterint, in sacris Litteris, ubicumque de sacra Ordinatione fit mentio, non aliter eam explicari, quam per manuum impositionem; *Act.* enim 6., cum de constituendis Diaconis Apostoli deliberassent, eorumque electionem Discipulorum multitudini permisissent, septem ab his designatis, *orantes manus imposuerunt*, & *cap.*13. de Ordinatione Pauli, & Barnabæ, dicitur: *Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos*; Paulus itidem 1. *ad Timoth.* 4. scribit: *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, cum impositione manuum Presbyterii*, & *epist.*2. *ad eumd. cap.*1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum*; Ut hæc testimonia, cum prædicto decreto simul conciliarent, docuerunt, tam porrectionem instrumentorum, quam manuum impositionem, esse Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus adæquatam materiam; formam vero esse verba, quæ in utraque actione ab Ordinante proferuntur. Ex tribus autem mox referendis, manuum impositionibus, quæ adhibentur in Ordinatione Presbyteri, tertiam dumtaxat, quæ fit sub hac formula, *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata &c.* ad Sacramenti essentiam pertinere, isti Auctores autumant. Ita Bellarminus *de sacram. Ordin. lib. unic. cap. 9.*, Maldonatus *tract. de sacram. Ordin. quæst. 3. part. 2. prop. 1. & 4.*, ubi hanc assertionem, quoad manuum impositionem esse de Fide, quoad porrectionem instrumentorum, proxime ad Fidem accedere, ait, Vasquez *in 3. part. disp. 239. cap. 2. 3. & 4.*, Hallier *de sacris Elect. & Ordinat. par. 2. sect. 2. cap. 2. art. 1. §. 10. & seqq.*, Estius *in 4. dist.24. §. 24.*, Isambertus *cit. loc.*, Piette *de sacram. Ord. quæst. 9.*, Van-Roy *eod. tract. cap.3. quæst. 1.*, Simonnet. *tract. 17. de Ord. disp. 3. art.1.*, aliique innumeri.

4 Alii demum existimant, trium Ordinum hierarchicorum, Episcopatus videlicet, Presbyteratus, & Diaconatus, adæquatam materiam, & formam, solam esse manuum impositionem, cum ei respondentibus verbis; porrectionem autem instrumentorum ritum censent mere accessorium, & integrantem, ab Ecclesia adjunctum, ad majorem dumtaxat significationem, & expressionem collatæ potestatis. Quoniam vero in Ordinatione Presbyteri ter Episcopus manus imponit Ordinando: primò, absolutis litaniis, una cum sibi astantibus Presbyteris, nihil dicens: secundò, immediate post primam, invocans in Electum gratiam, & dona Spiritus

tus Sancti: tertiò, post Communionem, proferens illa verba, *Accipe Spiritum Sanctum &c.*; non primam, neque tertiam, sed tantum secundam, cum adjunctis precibus, totam Sacramenti essentiam perficere, hujus sententiæ Patroni contendunt: non immerito tamen advertit mox citandus Martene, secundam manuum impositionem non differre a prima, sed esse illius continuationem, quod revera utramque inspicienti est manifestum. Ultro porro iidem concedunt, ceteros Ordines, Diaconatu inferiores, per solam instrumentorum traditionem conferri: quoniam, ut ipsi opinantur, non sunt a Christo Domino instituti, sed ab Ecclesia adinventi, ac proinde, cum non participent veram rationem Sacramenti, neque conferant Gratiam ex opere operato, potuerunt quocumque alio modo, ad Ecclesiæ placitum, institui, & conferri. Hanc sententiam propugnant Hugo Menardus *in notis ad lib. Sacramentor. S. Gregorii*, Joannes Morinus *de sacris Ordinat. part.3. exercit.7. cap.1.*, Martinus Becanus *de sacram. Ordin. cap. 26. q. 4. conclus. 3.*, Goarius *in not. ad Euchologium Grecorum pag. 256. num. 11.*, Arcudius *concord. lib. 6. cap. 7.*, quibus in locis hi duo posteriores Doctores, non de sola Ecclesia Græca, sed etiam de Latina expresse loquuntur, Juenin *de Sacram. dissert. 9. q.3. cap. 2. & quæst.4. cap. 2. & 3.*, Van-Espen *J. E. U. part.2. tit. 9. cap. 1. num. 9. & seqq.*, Martene *de antiq. Ecccles. ritib. lib. 1. cap. 8. art. 9. num.11. 16. & 18.*, Tournely *de sacram. Ordin. q.3. conclus. 1. & 2.*, aliique recentiores, quibus facem prætulerant S. Bonaventura *in 4. dist.24. part.2. art.1. q.4.*, & Petrus Sotus *lib. de instit. Sacerd. lect.5.*, quorum primum hanc sententiam expresse docuisse, alterum vero maxime in eam inclinasse, fatetur Vasquez *cit. disp.239. cap.2. num.5.*

5 Duo autem sunt argumenta, quibus hanc assertionem, nedum probari, sed evidenter demonstrari, putat Morinus. Primum ex eo desumitur, quod per annos, ad minimum nongentos, Ordines hierarchici, in universa Ecclesia collati fuerint, per solam manuum impositionem, absque ullius instrumenti traditione; quod etiam Doctores contrariæ sententiæ, cum Bellarmino, & Hallier *citt. locc.*, coguntur admittere: nulla quippe traditionis instrumentorum occurrit mentio, in antiquis Ritualibus, & Sacramentariis, a Menardo, Morino, & Martene diligenter perquisitis, & prolatis; quinimmo in supracitato Concilio Carthaginiensi IV., anni 398., cui Episcopi 214., inter quos Augustinus, interfuere, per hoc, Subdiaconatus, ab hierarchicis Ordinibus distinguitur, quod isti manuum impositione, ille vero instrumentorum porrectione conferretur, sicuti animadvertimus; eamdemque differentiam fieri, legimus in antiquo Sacramentario Romano, edito a Cardinali Thomasio *pag. 229.*; nullam etiam instrumentorum traditionem commemorant Amalarius Fortunatus, Rabanus Maurus, & VValafridus Strabo, etsi de ritibus conferendi sacros Ordines, fuse, atque ex professo agant. Altum similiter, apud eosdem Scriptores, atque in vetustissimis libris ritualibus, est silentium, de tertia impositione manuum, nunc fieri solita, in Ordinatione Presbyteri, cum illis

illis verbis, *Accipe Spiritum Sanctum &c.*, cujus nullum inveniri monumentum, illo antiquius, quod extat in vita Lietberti, Episcopi Cameracensis, qui vixit sæculo x., testatur Martene *cit. art.9. num.12.*, unde infert idem Martene, hunc ritum, saltem, quoad totam Ecclesiam Latinam, esse adhuc recentiorem altero, porrigendi instrumenta, quem ceteroquin non ante annos 700., aut ad summum 800. in Ecclesiam Latinam invectum, ex iisdem Ritualibus plane constat. Quare, inquiunt laudati Doctores, ne alterum ex his dicamus, nimirum, aut mutatam fuisse Sacramentorum substantiam, quod erroneum; aut antiquam Ecclesiam caruisse vero Sacerdotio, & legitimis Ministris, quod aperte hæreticum foret, necessario dicendum est, etiam nunc Ordines hierarchicos, sola manuum impositione, & quidem distincta ab illa tertia, quæ est recentioris ævi, conferri.

6 Porro non aliud Ecclesiam sibi voluisse, credendum est, cum prædicta additamenta sacræ Ordinationi fieri præcepit (pergunt iidem Doctores) quam magis diserte explicare potestatem, quæ secunda manuum impositione, est abunde Ordinato collata, quemadmodum, priusquam Scholasticorum opinio omnium menti altius insideret, fassi sunt Hugo a Sancto Victore *lib.2. de Sacram. part.3. cap.12.*, inquiens: *Accipiunt Calicem cum vino, & Patenam cum Hostiis de manu Episcopi, quatenus his instrumentis potestatem se accepisse agnoscant, placabiles Deo hostias offerendi*, ac totidem fere verbis Petrus Lombardus *lib. 4. dist. 24.*: *Accipiunt etiam Calicem cum Hostiis, ut per hec sciant, se accepisse potestatem, placabiles Deo hostias offerendi*; quibus consentit antiquum Pontificale Romanum MS. bibliothecæ Colbertinæ, ubi legitur: *Accipiat Patenam cum Oblatis, & Calicem cum vino, & ponat simul in manibus Ordinati cujuslibet per se*: Etenim cum dicat *Ordinati*, & non *Ordinandi* aperte denotat, ante instrumenti traditionem, absolutam, & perfectam jam esse Ordinationem.

7 Alterum, nec minus validum argumentum huic sententiæ astruendæ, suppeditat Ecclesia Græca, quæ in sacris Ordinationibus perficiendis, aliam non adhibuit, neque adhibet materiam, præter manuum impositionem, uti legere est in Græcorum Euchologio, & testatur Arcudius *cit. lib. 6. cap. 2.*, quin tamen Ecclesia Romana ejusmodi Græcorum Ordinationes unquam irritas habuerit, aut ullo pacto improbaverit; immo de illarum validitate, non solum nihil dubitatum fuit in Conciliis Lugdunensi, & Florentino, quibus Græci cum Latinis adfuere, sed nihil præterea dubitavit Clemens VIII., qui Russorum Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, ad Catholicam unitatem admisit, cum Ordinibus, quibus, secundùm ritum Græcorum, insigniti fuerant, in suo schismate, uti late prosequuntur Natalis Alexander *in Theolog. dogmat. & moral. lib. 2. de sacram. Ordin. art. 7. §. 2.*, Morinus *de sacr. Ordination. par. 3. exercit. 7. cap. 1. num. 8.*, Cabassut. *in notit. Ecclesiast. saculi* IV. *in appendic. ad can. Concilii* IV. *Carthaginiensis, num. 4. & 5.*, Tournely *in prælection. Theolog. de sacram. Ordin.*, Cardinalis

dinalis de Lugo *de Sacram. disp.* 2. *sect.* 5. *num.* 85., Cardinalis Albitius *de inconstant. in Fide cap.* 30. *sub num.* 374. §. *Diverso autem ritu*, Verricell. *de Apostol. Mission. tit.* 11. *quæst.* 168. *sect.* 3. *num.* 22.

8 Hoc autem eodem argumento, e Græcorum more petito, Auctores, quorum sententiam in præsens exponimus, antevertunt fundamentum contrariæ opinionis, Eugenii decreto subnixum: qua enim ratione, inquiunt, potuisset Eugenius IV. definire, in instrumentorum porrectione, eique respondentibus verbis, consistere essentiam sacræ Ordinationis, postquam in eodem Concilio ad communionem admiserat Episcopos, Sacerdotes, & Diaconos Græcos, sola manuum impositione ordinatos? Necesse est igitur fateri, Eugenium loquutum de materia, & forma integrante, & accessoria, quam optavit ab Armenis superaddi manuum impositioni, jamdiu ab illis adhibitæ, ut Ecclesiæ Latinæ moribus se prorsus accommodarent, ac, rituum uniformitate, firmius eidem adhærerent, quod bene ponderant Menardus, Becanus, & Morinus. Neque hanc explicationem respuere possunt Auctores contrarii: Siquidem in eo decreto nulla fit mentio tertiæ impositionis manuum, quam nihilominus ad Ordinationis Presbyteri essentiam pertinere, iidem affirmant, atque idcirco fateri coguntur, non fuisse mentem Pontificis, ibidem explicare, quæ Ordinationis substantiam perficiunt.

9 Ut hæc argumenta, quibus profecto nimium se premi sentiunt, declinent, varia prædicti Doctores tentarunt effugia. Dixerunt plerique, etiam nunc in Ecclesia Latina Ordines hierarchicos sola conferri manuum impositione, quia Episcopus suis manibus instrumenta exhibet Ordinando. At in primis, si porrectio instrumentorum, vera esset manuum impositio, etiam inferiores Ordines dicerentur conferri per manuum impositionem, contra id, quod a Concilio Carthaginiensi IV. audivimus: per manus etiam impositionem perficerentur Baptismus, & extrema Unctio, quia Ministri manibus, baptizandi corpus abluitur, & sancto Oleo perungitur infirmus; quod tamen nemo unquam dixit. Deinde hac responsione difficultatis nodus non solvitur: nam neque hodie Græci, neque olim Latini, in conferendis Ordinibus hierarchicis, instrumenta adhibuere, ac propterea alia diversa est impositio manuum, in quam cadit præsens controversia.

10 Dicunt alii, revera olim Latinos, sicuti nunc Græci, Ordines hierarchicos sola contulisse manuum impositione, & nihilominus hodie, in Ecclesia Latina necessariam esse traditionem instrumentorum: quia Christus Dominus non instituit, neque determinavit materiam, & formam Ordinationis, in specie infima, seu *atoma*, uti ajunt, sed permisit Ecclesiæ, illas pro suo libito determinare, justisque de causis mutare, modo & res, & verba semper usurpet, quæ apta sint ad significandum sacræ Ordinationis effectum; Ecclesia autem, quæ solam olim designaverat manuum impositionem, cum verbis, eam comitantibus, mutatis postea rerum

rerum circumstantiis, illa Græcis relicta, aliam materiam adhibendam statuit à Latinis. Verum hæc doctrina duas gravissimas offendit difficultates: primò quippe non satis probatur; quod Christus Dominus prædictam potestatem fecerit Ecclesiæ; Immo oppositum videtur evinci ex Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2., ubi declarat, à Christo relictam esse Ecclesiæ potestatem, mutandi, quæ Sacramentorum dispensationem respiciunt; *salva illorum substantia*; mutatio vero materiæ, & formæ non ad ritum, & dispensationem, sed ad substantiam pertinet. Deinde, data Ecclesiæ facultate, de qua est sermo, gratis omnino, & arbitrario fingitur, quod Ecclesia ea usa fuerit: Dicant enim, ubi, & quando, quo sæculo, in quo Concilio, à quo Pontifice facta sit ejusmodi mutatio? Enimvero si Ecclesia ab Ordinationis ritu ea ablegasset, quæ antiquitus fiebant, cogeremur utique affirmare, Ordinationis materiam, & formam fuisse, Ecclesiæ auctoritate, mutatas, novasque antiquis subrogatas; sed cum omnia, quæ habentur in antiquis Ritualibus, perseverent intacta, ac sancte & integre etiam nunc peragantur, nemo facile credet, illa eadem, quæ jampridem satis erant, nunc, ad Ordinis sacramentum perficiendum, amplius non sufficere.

11 Hæc omnia placuit hic exponere, non ut huic postremæ sententiæ calculum adjiceremus, sed eo tantum consilio, ut perspicuum fieret, eam, quamvis habeat contra se universam fere aciem Scholasticorum; ab istorum tamen ictibus nihil sibi metuere, immo & sua jacula habere, quæ in eos intorqueat.

12 Quare, ut ad propositum redeamus; cum valde incertum sit, an is, de quo in casu, per secundam manuum impositionem; esset rite ordinatus, id utique faciendum erat, quod præscribit Gregorius IX. *in cap. Presbyter; de Sacram. non iteran.*, ubi in casu, haud absimili, decrevit: *Nihil esse iterandum, sed caute supplendum, quod per errorem extitit prætermissum*; quod præcipue in illo rerum statu servandum erat, ne Sacramentum, quod, in multorum sententia; censebatur undique perfectum, iterationis periculo subjiceretur, quemadmodum optime, atque ad rem omnino apposite; adnotavit Natalis Alexander *Theolog. dogmat.*, *& moral. de sacram. Ordin. cap.* 1: *art.* 7. *§.* 2. *in fin.*, inquiens: *Unde si quis horum rituum, qui ad materiam, vel formam pertinent; secundum varias Theologorum opiniones, in Ordinatione fuisset omissus, v. g.; manuum impositio prima, vel adjuncta Oratio; aut Calicis cum vino, & aqua, & Patenæ cum Hostia traditio; aut unctio, aut denique manuum impositio postrema, vel hæc verba ipsam concomitantia, Accipite Spiritum Sanctum &c.; supplere deberet Episcopus, quod in Ordinatione fuisset incaute prætermissum, ut colligitur ex cap. Pastoralis, & ex cap. Presbyter; de Sacramentis non iterandis:*

13 Quia autem nonnulli, non infimi Theologi dixerunt, impositionem manuum præambulam porrectioni instrumentorum, simul cum hac, in unam coalescere materiam, quæ, una cum verbis, ab Episcopo instru-

menta exhibente prolatis, prima confertur Sacerdotalis poteſtatis pars, conficiendi nimirum Corpus Chriſti, idcirco ſacra Congregatio, ſcite animadvertens, præviam illam manuum impoſitionem, jamdiu antea peractam, non poſſe moraliter conjungi cum traditione inſtrumentorum, quæ poſtmodum fieret, ut etiam hujus opinionis, in re tanti momenti, rationem aliquam haberet, totam Ordinationem, ſub conditione iterandam, reſcripſit.

CAPUT XXVI.

De Proteſtatione in aliquas Synodos inſerta, & per Archidiaconum, Epiſcopi nomine, ante Ordinationem repetita, per quam Epiſcopus Ordines collaturus proteſtatur, ſe intentionem non habere ordinandi irregulares, aut canonico impedimento irretitos: & de Ordinatis ad majores Ordines, ab Epiſcopo in Miſſa, non ab ipſo celebrata, ſed a Sacerdote; de qua re, in Synodo Epiſcopali aliquando diſceptatum eſt.

1 IN Pontificali Romano habetur edictum, quo Epiſcopus Ordines collaturus, ſub pœna excommunicationis præcipit, ne quiſquam canonico impedimento irretitus, ad Ordines ſuſcipiendos accedere audeat. Idem ſolent Epiſcopi in ſuis Synodis clarius adhuc edicere, & explicare, ac præcipue ſolent illorum audaciam cenſuris compeſcere, qui, emendicato, & ficto patrimonii titulo, quo revera carent, ad ſacros Ordines promoveri præſumunt. Hæc omnia laudabiliter fiunt, neque ulli ſunt reprehenſioni obnoxia. At plerique Epiſcopi, his diligentiis nequaquam contenti, alias ulteriores adhibent, quæ non omnibus probantur: Solent quippe, priuſquam ſacræ Ordinationis cæremonias incipiant, per Archidiaconum, aliumve publice denuntiare, ſe intentionem non habere ordinandi irregulares, cenſuris innodatos, carentes legitimo patrimonio, aut Beneficio, vel litteris dimiſſorialibus proprii Ordinarii &c. Quamquam autem præſumendum ſit, unicum ejuſmodi proteſtationis ſcopum eſſe, deterrere, qui aliquo ex enuntiatis vitiis laborans, ad Ordines ſacrilege ſuſcipiendos ſe accingit; ne enim gravis peccati reus fiat, tenetur Epiſcopus abſolutam intentionem habere, Ordinem conferendi homini præſenti, cui manus imponit, & conſueta porrigit inſtrumenta, quemadmodum recte animadvertunt Navarrus *conſil. 5. de tempor. Ordinat.*, Gobat *Theolog. experim. tract. 8. num. 316.*, & Cardinalis de Lugo *de Sacram. diſput. 8. ſect. 7. num. 119.*; Nihilominus tamen, cum prædictam proteſtationem Ordinationi præmittit, innumeris ſcrupulis, & animi anxietatibus occaſionem præbet, & quandoque etiam probabilis, & prudens dubitatio exinde excitatur, num revera quis fuerit legitime ordinatus, eo quod aliquo ex enuntiatis impedimentis eſſet obſtrictus. Quare, ne, cum maximo

maximo totius Christianæ reipublicæ detrimento, & perturbatione, dubii, atque incerti Ministri sacris ministeriis addicantur, præstat omnino, ut Episcopus ab illa generali protestatione abstineat; quod opportune monet citatus de Lugo his verbis: *Ego quidem usum talis protestationis nullo modo probo; tum quia in ritibus Ecclesiasticis fundamentum non habet: nam licet in Pontificalibus antiquis, & modernis apponatur formula, qua Ordinandi moneantur ex parte Episcopi, ne ullus accedat irregularis, absque ætate, vel facultate legitima &c., in nullo tamen Pontificali invenitur talis protestatio, de defectu intentionis ..... tum etiam, quia licet existente gravissima causa, posset aliquando Episcopus habere intentionem sub conditione ..... Ceterum hujusmodi voluntas conditionata universalis cum omnibus haberi non potest, absque gravissimis inconvenientibus, propter dubia, quæ inde oriuntur circa valorem Ordinis*. Minus itaque decet, aliquid Synodo inseri, quod prædictam protestationem contineat, aut eidem æquivaleat: Etenim cum Synodales sanctiones sint de se stabiles, & perpetuæ, simile edictum in Synodo promulgatum incertos redderet etiam Ordines, ab Episcopis Successoribus conferendos: Quamvis enim illi nihil fortasse dicant, quo significent, se non habere intentionem, quemquam initiandi, qui canonico detineatur impedimento, semper nihilominus dubitari poterit, an suam intentionem conformaverint Synodali statuto, nondum revocato.

2 At quid faciendum, si reipsa contingat, aliquem canonico impedimento ligatum Ordines recepisse ab Episcopo, qui eam solemnem protestationem sacræ cæremoniæ præmisit? Fuse de hac quæstione a Nobis actum est *in nostro tractatu de sacrificio Missæ sect. 2. §. 70.*, ubi, ex sacræ Congregationis Concilii sententia diximus, interrogandum Episcopum, si sit superstes, a quo Ordines sunt collati; & si is asserat, suam intentionem vere alligasse præmissæ protestationi, Ordinationem diximus absolute iterandam: si vero dubia, & incerta remaneat Episcopi intentio, eo quod non satis constet, qua mente eam protestationem emiserit, & an illi revera suam aptaverit intentionem, Ordinatio erit sub conditione repetenda. Quare ad consulendum conscientiarum securitati, & quieti, omnemque dubitationem de re sane gravissima, removendam, cavere utique debet Episcopus, ne ullus ad Ordines suscipiendos admittatur, qui, diligenti præhabita inquisitione, non fuerit dignus, & idoneus repertus, omnibusque ornatus qualitatibus, quæ a sacris Canonibus requiruntur: at in ipso actu collationis Ordinum opus est, ut absolutam habeat intentionem initiandi omnes, & singulos, sive a se antea approbatos, sive quoquo modo intrusos, qui ad illos suscipiendos accedunt, & per consuetam materiæ exhibitionem, formæque prolationem, voti compotes fiunt: Neque expedit, ut aliquid, ne ad terrorem quidem tunc dicat, unde fas sit ejus intentionis defectum conjicere, aut leviter suspicari.

3 Aliam ob causam, non semel dubitatum fuit de collatorum Ordinum validitate: Quidam Episcopus Græci ritus, cui, ob ingravescentem

ætatem, & adversam corporis valetudinem, laboriosum erat, Missam celebrare, cum esset Ordines collaturus, eam, per alium Sacerdotem fieri curabat, eoque Sacrum peragente, ipse, consueto ritu, Ordines conferebat. Dubitatum fuit de Ordinationis, ita peractæ validitate, & quid de ea sentiendum, ab Apostolica Sede quæsitum. Rei examen commissum fuit sacræ Congregationi sancti Officii, Nobisque, qui ejusdem Consultoris officium tunc gerebamus, demandatum, ut in scriptis sensum nostrum panderemus: mandato obsequentes dissertationem elucubravimus, qua prædictam Ordinationem, illicitam quidem, sed validam ostendimus. Illicita quod fuerit, saltem quoad Ordines sacros, nullo labore demonstravimus: Etenim, si antiquam Ecclesiæ disciplinam respicimus, indubitatum est, primis dumtaxat exceptis temporibus, quibus ob ferventes persequutiones, integrum non erat Fidelibus in unum locum congregari, Ordinationes non alibi, nisi intra ecclesiam fuisse celebratas: quocirca S. Gregorius Nazianzenus *carm. de vita sua* Maximo Cynico, Constantinopolitanæ Sedis invasori exprobravit, quod ecclesia exclusus, in ædibus cujusdam Auloedi fuerit ordinatus: & teste Socrate *lib.4. cap. 29.*, Ursino pariter, seu Ursicino, contra legitimam Damasi electionem, a factiosis quibusdam, in Antipapam electo, inter cetera objectabatur, quod non in ecclesia, sed in obscuro quodam basilicæ Sicinii loco ordinatus esset. Intra ecclesiam vero, non alio unquam tempore, fuisse Ordines, saltem sacros, collatos, nisi cum inibi Divina celebrarentur mysteria, pluribus probat Hallier *de sac. Elect. & Ordinat. part.2. sect.3. cap.5. art.1.*, cui assentitur etiam hæreticus Binghamus *origin. Ecclesiast. tom.2. lib.4. cap.6. §.8.*; eumque morem, ex Apostolica traditione derivatum, colligit idem Hallier *ex Act. cap. 13.*, ubi Ordinatio Sauli, & Barnabæ, cum Sacrificio perfecta describitur: *Ministrantibus illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus, segregate mihi Saulum, & Barnabam*: Per *ministerium* enim denotari Sacrificium, per *segregationem*, collationem Episcopatus, Interpretes omnes adnotarunt. Eamdem disciplinam nobis exhibent antiqui Patres, qui Ordinationes, quas referunt, semper Sacrificii tempore peractas asserunt: Theodoretus *hist. relig. cap. 13.*, loquens de Ordinatione Macedonii Anachoretæ, eam factam, dicit, tempore *mystici Sacrificii*: Epiphanius *epist. ad Joannem Hierosolymitanum (inter Hieronymianas 51. olim 60. tom. 1. oper. col. 241.)* Paulinianum fratrem Hieronymi invitum & reluctantem a se, sacris mysteriis operam dante, primum in Diaconum, deinde in Presbyterum ordinatum, narrat: Synodus vero Laodicena paulo etiam accuratius tempus definit peragendæ sacræ cæremoniæ: cum enim *can.4. (collect. Hard. tom.1. col.781.)* dixerit, *Quod non oporteat Ordinationes sub conspectu Audientium celebrari*, uti legit Dionysius, vel *Non licere manus impositionem super Ordinandos, præsentibus Cathecumenis, fieri*, juxta versionem Isidori, significavit profecto, Ordinationes fieri debere tempore Oblationis, cui adesse prohibebantur Catechumeni, & Audientes; quo nomine

nomine denotari potuit, tam certus ordo Catechumenorum, qui ad sermones, in ecclesia audiendos, admittebantur, quam cœtus Pœnitentium, quibus privilegium erat, ingrediendi ecclesiam; utrosque enim *Audientes* appellatos, norunt Eruditi.

4 Nec solum Ordines sacros, quibus (ut superius diximus), nondum annumerabatur Subdiaconatus, sed etiam istum, ceterosque minores Ordines, intra Missarum solemnia collatos, affirmat Auctor *Constit. Apost. lib.*8., ubi omnes exhibens ritus, quibus, tempore Collectæ, sacri ecclesiæ Ministri inaugurabantur, modum etiam recenset ordinandi Lectorem. Neque inter majores, & minores Ordines, aliud, quoad hoc, intercedebat discrimen, nisi quod illi in sanctuario, ante altare, isti vero, extra sanctuarium, & longe ab altari, conferrentur, quod testatur Amalarius *cit. lib.*2. *de Divinis Officiis cap.*6., eamdemque consuetudinem etiam nunc a Græcis retineri, post Morinum, observat Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom.*2. *lib.*1. *cap.*8. *art.*4. §.10. Ex hac autem consuetudine conferendi Ordines minores, extra sanctuarium, & altare, evenisse arbitramur, ut vetus Ordo Romanus, & Pontificale Romanum, severe quidem interdixerint, ne Ordines sacri, inter quos etiam Subdiaconatus fuit postea cooptatus, extra Missarum solemnia conferantur: *Minores vero Ordines conferendos* (uti loquitur citatus Hallier) *etiam extra ipsa, favorabiliter indulserint*. Negari tamen non potest, congruum esse, magisque conforme ritui, in eodem Pontificali præscripto, ut, quantum fieri potest, etiam hodie omnes Ordines, in Missa conferantur: *Quia omnes* (ut *eodem cit. cap.* 5. *art.*1. *num.*3. prosequitur Hallier) *ad sacrificium Missæ, tanquam ad finem suum, & scopum referuntur; omnium Ordinum ipsum consummatio, & perfectio est ..... consentaneum est itaque, ut coram Divinis symbolis, quæ Jesum in sacro altari præsentem continent, Ordinationes perficiantur.*

5 Sed quod de Ordinibus minoribus congruum diximus, de sacris est, ex gravi præcepto servandum: nullus quippe a gravi culpa eximeret Episcopum, qui, contra communem Ecclesiæ morem, ritumque, in Romano Pontificali præscriptum, sacrum Ordinem, extra Missarum solemnia, conferret. Ad sacram vero cæremoniam licite explendam, Missa non ab alio, *sed ab eo celebrari debet* (inquit Hallier *cit. cap.*5. *art.*3.), *a quo Ordines sunt conferendi*, idemque adnotaverat Glossa *in cap. Quod sicut, de elect. v. Dividatur*: & merito; tum quia, ut eadem Glossa ibidem advertit, ita obtinuit constans, & perpetua Latinæ Ecclesiæ consuetudo, cui consonat etiam Græcorum praxis, de qua Arcudius *lib.*6. *concord. cap.*2., Goarius *in notis ad Euchologi. Græcor. pag.*292., & Morinus *de sac. Ordinat. p.* 3. *exercit.*11. *cap.*6.: tum quia, nisi Missa ab eo fiat, a quo Ordines conferuntur, *dividitur mysterium Unitatis*, uti loquitur Innoc. III. *in cit. cap. Quod sicut, de elect.*; cum enim omnes Ordinati debeant sanctissimam Eucharistiam percipere e manibus Ordinantis, quod, ab Ecclesiæ primordiis, usitatum, ac severa lege præscriptum, ostendit sæpius citatus Hallier *sect.*8.

sect.8. cap.11. art.6. , asseritque Auctor Eccles. Hierarch. *cap.6.* : *In fine sacratissimarum ipsarum consecrationum , SS. Eucharistiæ communio conceditur ab eo , qui ipsas perficit , Pontifice* , nisi Eucharistia ab illo eodem conficiatur , a quo initiatis porrigitur , non adeo perfecte repræsentatur unio ipsorum cum suo Præsule , quemadmodum exhibetur , cum cælestem panem ab eodem paratum , suaque consecratione , in Christi Corpus conversum, omnes simul accipiunt ; quæ quidem ratio fortius adhuc urget , si agatur de Ordinatione Episcopi , vel Presbyteri , qui , ad eamdem Ecclesiæ unionem repræsentandam , debent idem Sacrificium cum Ordinante conficere, seu simul concelebrare : Denique tenetur sacrorum Ordinum collator Missam facere , per se ipsum , ut obtemperet Pontificali Romano , Clementis VIII. , & Urbani VIII. auctoritate roborato ; ibi enim alius non apparet descriptus ritus conferendi sacros Ordines , nisi in Missa Conferentis.

6 Quare , hæc , quæ adduximus ad propositam referentes quæstionem , jure , indubitatum diximus , prædictum Præsulem , qui Ordines etiam sacros contulerat , cum non ipse , sed alter Sacrificium offerret , multis nominibus graviter deliquisse ; sed , quod attinebat ad collatorum Ordinum validitatem , hanc sustineri , neque ulla probabili ratione , posse in dubitationem adduci , affirmavimus . Quamvis enim inventi sint pauci aliqui Auctores , quos commemorat Hallier *cit. cap.5. art.2.* , qui opinati sunt , sacrificium Missæ esse de substantia consecrationis , seu promotionis ad sacros Ordines ; attamen , in primis nemo unquam dixit , esse de Ordinationis substantia Missam Pontificis Ordinantis : Deinde ea ipsa paucorum opinio jamdiu rejecta , & explosa fuit ab omnibus Theologis , & Canonistis , quos congerit Sanchez *consil. moral. lib.7. cap.1. dub 4.* ; Quocirca Hallier *cit. loc.* indubitanter ratam habendam , ait , Ordinationem , extra Missarum solemnia factam : *Adeo ut hocce tempore de ea re dubitare , frivolum videatur : nec cum conditione repetendam eam esse sacram Ordinationem censerem , in qua sacrificium Missæ defuisset ; nullus enim canon legitur , qui ad substantiam promotionis ad sacros Ordines sacrificium Missæ pertinere ostendat* . Minus itaque dubitandum erit de validitate Ordinis collati , non absolute extra Missarum solemnia , sed non intra Missam ab Episcopo celebratam , a quo fuit collatus .

7 Hæc Nos pro veritate tunc scripsimus , nostrumque suffragium approbatum fuit a Congregatione generali , anno 1715. habita , coram fel. rec. Clemente XI. Cumque postea ad Sedem Apostolicam delatum fuerit , quemdam Episcopum in Hibernia sacros Ordines contulisse , cum sacra mysteria , non a se , sed ab alio Sacerdote , conficerentur , eadem controversia iterum excitata , atque ad novum examen , in eadem Congregatione est adducta ; & Cardinalis Petra tunc ejusdem Consultor , jussus pariter sententiam suam proferre , a nostro sensu non recessit , Ordinumque collationem illicitam , & ipse pronuntiavit , validamque sustinuit , ejusque sententiam confirmavit fel. rec. Innocentius XIII. in Congregatione generali ,

nerali, habita die 5. Februarii 1722., qui simul prædictum Episcopum, per Bruxellensem Internuntium, serio moneri jussit, ut conscientiæ suæ consuleret, cum certe graviter in canones peccasset, quemadmodum legere est in ejusdem Cardinalis Petra *comment. ad Constitut. Apostolic. tom. 5. pag.* 283.

8 Neque hæc, extra propositum, dicta censeantur: Scimus quippe, non multis antea annis, in quadam Synodo disceptatum, an a sacrorum Ordinum exercitio forent arcendi, qui a finitimo Episcopo illos receperant, tempore Sacrificii, ab alio Sacerdote oblati; quapropter a nostro instituto minime alienum judicavimus, hujus controversiæ decisionem referre, ut si, in posterum contingat, in aliqua Synodo eamdem refricari, sciat Episcopus, quid sit deliberandum.

CAPUT XXVII.

Ad demonstrandum quam circumspecte sit, in Synodo loquendum de Ministro sacramenti Matrimonii, nonnulla præmittuntur, respicientia Concilii Tridentini decretum, quo irrita fiunt Matrimonia clandestina.

1 Haudquaquam satis explicare possumus, quantum intersit, ne in Episcopales Synodos ullum obrepat verbum, quo videatur aliqua approbari opinio, inter Catholicos controversa; quamvis enim illud fortasse ex Episcopi, seu potius Scriptoris calamo, oscitanter excidat, statim nihilominus Auctores stantes pro ea sententia, sibi adstipulari, decantant, Synodorum auctoritatem, quam omnes, jure, meritoque plurimi faciunt, privatorumque Doctorum placitis anteponunt. Rem enarrabimus, e qua, vel sola apparebit, quanta circumspectione opus sit, in concinnandis Synodalibus decretis, ne in ullam deflecti valeant, de re aliqua dissidentium Theologorum, partem.

2 Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reform. Matrimonii cap.* 1. irrita esse decrevit Matrimonia, quæ aliter deinceps contraherentur, *quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus*, simulque statuit, *ut hujusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur, post triginta dies habere incipiat, a die primæ publicationis, in eadem parochia factæ, numerandos*. Absoluto, atque ab Apostolica Sede confirmato Concilio Tridentino, quamplurimi Episcopi suas coegerunt Synodos, in quibus prædicti decreti promulgationem, uti par erat, urgentes, per singulas parochias, populo denuntiari jusserunt, firmitate caritura quælibet conjugia, in posterum contrahenda, nisi fuerint celebrata *coram legitimo Ministro*. Equidem Nobis persuasum est, hanc unam ob causam, ab hisce Synodis, Parochum appellari, legitimum Matrimonii Ministrum, quia scilicet ipse est publicus Minister, cui soli Ecclesia aucto-

auctoritatem tribuit, sua præsentia roborandi Matrimonii contractum, eique vires, & firmitatem adjiciendi; At nihilominus plures Doctores, præcipue Serry *in præfat. ad nov. edit. operum Melchioris Cani cap.7. §. Novam*, ejusmodi loquutionibus a Synodis, inconsiderate, ut Nos opinamur, usurpatis, atque a se diligenter collectis, usi sunt, ad probandum, etiam ex Synodorum sententia, Sacerdotem, esse verum, & proprium sacramenti Matrimonii Ministrum, quod proinde nisi fuerit Sacerdotali benedictione sacratum, neque Gratiam conferre, neque, ulla ratione, ad Sacramenti dignitatem pertingere, iidem Auctores defendunt. Verum quot, & quantis difficultatibus hæc opinio sit obnoxia, quotque habeat contradictores, necessarium ducimus hic exponere, ut deinceps cautiores fiant Episcopi, in suis conscribendis decretis, atque, ut acturi de Matrimonio, a prædicta, plerisque Theologis invisa, loquendi formula, abstineant.

3 Fidelium Matrimonium a Deo, in officium naturæ, ab initio institutum, fuisse postea a Christo Domino elevatum ad dignitatem veri, & proprii Sacramenti novæ Legis, causantis Gratiam, ex opere operato, veritas Catholica est, definita ab Eugenio IV. in decreto pro Armenis *§. Septimum*, atque a Tridentino *cit. sess.24. de reform. Matrim. cap.1.*, quam a Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum telis vindicat Bellarminus *de sacram. Matrim. lib. unic.* Quamobrem quo religiosius Fideles Matrimonium celebrarent, quod *magnum esse Sacramentum, in Christo, & Ecclesia*, prædicaverat Apostolus *ad Ephes. 5.*, ab Ecclesiæ primordiis cautum est, ne aliter illud inirent, quam coram Sacerdote, cujus benedictione quodammodo obsignaretur. Hujus disciplinæ testimonium nobis perhibent antiquissimi Patres: Etenim S. Ignatius epist. ad Polycarpum *num. 5. (ex recensione Cotelerii tom.2. pag.42.)* ait: *Decet vero, ut Sponsi & Sponsæ de sententia Episcopi conjugium faciant, quo nuptiæ sint secundùm Dominum, & non secundùm cupiditatem. Omnia ad honorem Dei fiant*; & juxta aliam editionem: *Decet vero, ut Mariti, & Maritæ, cum Episcopi arbitrio conjugium faciant, quo nuptiæ juxta Dominum sint, non autem juxta cupiditatem*: Tertullianus *lib. 2. ad Uxorem (edit. Paris. an.1634. pag. 191.)* scribit: *Unde sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat Oblatio, & obsignat benedictio*; & lib. de pudicitia *(ejusdem edit. pag.718. & in Pamelii edit. cap.4.) Ideo penes nos occultæ quoque conjunctiones, idest non prius apud Ecclesiam professæ, juxta mœchiam, & fornicationem judicari periclitantur &c.*; Ad quem locum, Rigaltius *in notis pag. 114.*, animadvertit, iis verbis a Tertulliano prolatis, *Non prius apud Ecclesiam professæ*, indicari conjugia, in quibus non fuerat servata consuetudo, qua solebant, *Fideles conjugandi per Presbyteros Ecclesiæ offerri, ut communibus votis conjugia benedicerentur*; Quam quidem consuetudinem firmavit Concilium Carthaginiense IV. *can.13.*, relato a Gratiano *can.5.*, xxx. *q.5.*: *Sponsus, & Sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdotibus, a parentibus suis, vel paranymphis offerantur.* Ad eumdem vero morem allusit Synesius Cyrenensis, qui floruit initio sæcu-

sæculi v. *epist.* 105. ad Evoptium, fratrem & successorem suum, in Metropolitana Sede Ptolemaidis, in Lybia Pentanopolitana, cum scripsit *pag.* 248. *Mihi, & Deus ipse, & lex, & sacra Theophili* (Patriarchæ Alexandrini) *manus uxorem dedit*: ut enim opportune observavit Christianus Lupus *in schol. & not. ad canones octavæ Synodi tom.* 2. *pag.* 1421., hæc S. Synesii verba, *Mihi sacra Theophyli &c. ostendunt Fidelium nuptias palam in Ecclesia fuisse semper ab Episcopo, aut Presbytero benedictas, & sanctificatas.* Demum in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179., hæc in nuptiis præscribuntur servanda: *Prius conveniendus est Sacerdos, in cujus parochia nuptiæ fieri debent, in ecclesia, coram populo; & ibi inquirere una cum populo ipse Sacerdos debet, si ejus propinqua sit, an non, aut alterius uxor, vel sponsa, vel adultera: &, si licita, & honesta omnia pariter invenerit, tunc per consilium, & benedictionem Sacerdotis, & consultu aliorum bonorum hominum, eam sponsare, & legitimè dotare debet.*

4 Hæc, aliaque hujus generis multa, a viris eruditis congesta, probant quidem, semper ab Ecclesia vetita clandestina conjugia, sed num, ante Tridentinum, fuerint insuper, ullo unquam tempore, etiam irrita, quæstio est, de qua secum contenderunt ejusdem Concilii Tridentini Patres, uti videre est apud Cardinalem Pallavicinum *in hist. Triden. lib.* 22. *cap.* 4. Etenim cum plerique Patrum abnuerent enuntiato decreto *cap.* 1. *sess.* 24., eo quod absonum reputarent, tunc primum irrita decerni Matrimonia, aliter quam coram Parocho celebrata, quæ, etsi semper Ecclesiæ esset detestata, nunquam tamen antea firmitate carere voluerat; alii, qui pro decreto stabant, illis opposuerunt modo a Nobis allegatas vetustissimas Ecclesiæ sanctiones, quibus Sacerdotalem benedictionem præscriptam contendebant, non solum ad cohonestanda, verum etiam ad firmanda Christianorum conjugia; idque adhuc clarius colligi, ajebant ex decreto, Evaristo Papæ adscripto, & relato *in can. Aliter*, 30. *q.* 5., ubi habetur: *Aliter legitimum non fit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur ...... uxor petatur ......, & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicatur .... Ita peracta, legitima scitote esse connubia: aliter vero præsumpta, non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes.* Aliud addere poterant, & fortasse addiderunt, indubitatum testimonium Nicolai I., qui, cum rescivisset Lotharium, Imperatoris Lotharii filium, & Caroli Calvi, Regis Francorum nepotem, repudiata priore uxore Teuthberga, cui perpetrati incæstus cum Huberto fratre suo crimen affinxerat, aliam duxisse nomine Valdradam, seu Gualdradam, quam tamen, ad suum excusandum flagitium, ante Teuthbergam, a se ductam affirmabat, Concilium Metis celebrandum indixit, suisque Apostolicis Legatis, Radoaldo Portuensi, & Joanni Ficolensi, Episcopis, illuc missis, ut de hac causa judicarent, præcepit, ut diligenter investigarent, an revera Lotharius, priusquam conjugali fœdere se devinciret Teuthbergæ, Matrimonium cele-

 braſſet

braſſet cum Gualdrada, *coram teſtibus ſecundum legem, & ritum, quo nuptia celebrari ſolent; Si vero* (ait *in can. Lotharius*, 31. q. 2.) *minime probatum fuerit, Gualdradam fuiſſe uxorem legitimam, neque nuptiis ſecundùm morem celebratis, per benedictionem ſcilicet Sacerdotis, filio noſtro Lothario extitiſſe conjunctam; ſuggerite illi, ut non moleſte ferat legitimam ſibi, (ſi innocens ipſa apparuerit) reconciliari uxorem*. Hinc enim videtur evidenter inferri, medio ſæculo IX., quo Nicolaus I. univerſalem regebat Eccleſiam, ratas non fuiſſe Chriſtianorum nuptias, niſi eſſent *ſecundùm morem celebrata per Sacerdotalem benedictionem*, uti ajebat Nicolaus; Ex quibus omnibus prædicti Tridentini Patres, qui decretum urgebant, quo irrita fierent Matrimonia clandeſtina, nihil, per illud novi decerni, concludebant, ſed antiquas tantum Eccleſiæ leges inſtaurari, quas, aliquot dumtaxat ante Tridentinum ſæculis, ſola contraria conſuetudo abrogaverat.

5. Verum alii Theologi, & Patres, qui decreto obſiſtebant, non ſatis conſtare, affirmabant, Sacerdotalem benedictionem fuiſſe, ullo unquam tempore, neceſſariam ad vires impertiendas Chriſtianorum connubiis. Ad Tertullianum enim quod attinet, alioſque Patres, & Canones, eumdem in modum loquentes, eos commode intelligi, ajebant, de ſola neceſſitate præcepti, quo cogebantur Fideles, ſuas nuptias celebrare, coram ſacro Eccleſiæ Miniſtro, cujus benedictione, uberiorem aſſequerentur ſanctitatem: Siquidem Siricius Papa *epiſt. ad Himerium, Epiſcopum Tarraconenſem, cap.* 4. Sacerdotali benedictione obſignari voluit etiam ſponſalia de futuro, ſcribens: *De conjugali autem velatione requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam, alter poſſit in Matrimonium accipere. Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nuptura Sacerdos imponit, apud Fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla transgreſſione violetur*; hic quippe ſermonem eſſe de ſponſalibus de futuro, non dubitat Couſtant *in notis ad epiſt. Decretal. tom.* 1. *col.*628., inquiens: *Obvius verborum Siricii ſenſus poſtulat, ut ea potius de prima deſponſationis fide, qua etiam Virginem conjugem vocari, Patres ex Evangelio probant, interpretemur*; nec tamen inde conficitur, etiam promiſſionem Matrimonii inanem fuiſſe, ſine Sacerdotis benedictione. Ad canonem porro Evariſti, de quo ſpecialis erat, & nunc quoque eſt difficultas, non quod genuinus credatur Evariſti fœtus, ſed quia (uti alias diximus de ſimilibus epiſtolis Decretalibus ab Iſidoro productis) præſumitur fabricatus ad normam diſciplinæ, quæ in Eccleſia vigebat in fine octavi, aut initio noni ſæculi. Ad canonem inquam Evariſti reponebant, ſi ille accipiendus eſſet, ſicuti verba ſonant, non ſola Sacerdotis benedictio, verum etiam alia quamplurima ibidem enumerata, fuiſſent de forma conjugalis contractus, quod tamen nemo unus aſſeruit; ait quippe Pſeudo-Evariſtus: *Aliter legitimum non fit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam feminam dominationem habere videntur, & a quibus cuſtoditur, uxor petatur, & a parentibus, & propinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur, & ſuo tempore, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicatur, & a paranymphis, ut conſuetudo*

tudo docet, custodita, & sociata, a proximis congruo tempore petita, legibus detur, ac solemniter accipiatur, & biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant. Ita peracta, legitima scitote esse connubia: aliter vero præsumpta, non conjugia, sed adulteria &c.: Ne itaque tot conditiones ad Matrimonii validitatem, unquam ab Ecclesia requisitas putemus, necesse est, ita Pseudo-Evaristum explicare, ut illis verbis *Aliter non fit legitimum conjugium*, solum significare voluerit, aliter non fieri *licite*, omnibusque servatis ritibus, atque solemnitatibus, a legibus præscriptis: aliter porro facta conjugia, appellanda dixit *Adulteria*, & *Contubernia*, quia, uti ibidem adnotavit Glossa *verb. Contubernia*, Matrimonia clandestina occasionem, & securitatem præbent, alia postea ineundi, in foro quidem externo legitima, sed quæ vere, & coram Deo, sunt adulteria, & contubernia. Ceterum ipsemet canonis Auctor ratas, etsi legitimæ non essent, reputavit nuptias, sine prædictis solemnitatibus celebratas: postquam enim dixerat, aliter inita conjugia esse adulteria, contubernia &c. hanc statim limitationem apposuit; *nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima*: quam limitationem opportune ponderavit, ac Tridentinis Patribus, de allegati canonis sensu, inter se disputantibus, considerandam proposuit Didacus Laynez, uti idem Pallavicinus refert *cit. cap.* 22. *num.* 25. Et sane quanquam hodie nomine Matrimonii legitimi, & non rati, communiter intelligamus Matrimonium Infidelium, olim tamen a juris Canonici Peritis, etiam inter Matrimonia Fidelium, fuisse hanc adhibitam distinctionem, ut alia dicerentur legitima, & rata, alia rata dumtaxat, sed non legitima, testis est Gratianus, qui in fine quæst. I. caus. XXVII., loquens de conjugiis Fidelium, hæc scripsit: *Horum quædam sunt legitima, veluti cum uxor a parentibus traditur, a sponso dotatur, & a Sacerdote benedicitur. Hæc talia conjugia legitima, & rata appellantur. Illorum vero conjugia, qui, contemptis omnibus illis solemnitatibus, solo affectu, aliquam sibi in conjugem copulant; hujusmodi conjugium non legitimum, sed ratum tantummodo esse creditur.*

6 Facilius fuit Nicolai I. epistolæ genuinum sensum aperire. Siquidem Lotharius, minime sibi constans, nunc unam, nunc alteram obtendebat sui repudii caussam, quod ex pluribus constat ejusdem Nicolai epistolis, præsertim 22. 23. 32. 49. 52. & 58., hac super causa datis, quæ extant *in collect. Harduini tom.* 5. *col.* 236. *& seq.*, & fuse enarrant Natalis Alexander *dissert.* 9. *in histor. Eccles. sæc.* IX. *&* X., & Pagi junior *in vitis Nicolai I.*, *& Hadriani II.*; ad Pontificem autem scripserat, se Teuthbergam repudiasse, quia priusquam ei nuberet, jam erat obstrictus vinculo alterius connubii, initi cum Gualdrada; Videns porro Pontifex quam parum fidendum esset assertionibus, parum sibi cohærentis Lotharii, nullam, quoad hoc, ei fidem habendam rescripsit, nisi probaret, se legitime, omnibusque adhibitis juris solemnitatibus, nupsisse Gualdradæ, quam ceteroquin aliunde notum erat, habuisse loco pellicis, sicuti iidem citati Auctores testantur. Ceterum a Nicolao validum habitum Matrimonium, clanculum, solo

Contrahentium consensu, celebratum, liquet ex ejusdem responsis ad consulta Bulgarorum, ubi, postquam omnes descripsit nuptiales ritus, in Romana Ecclesia usitatos, illis prorsus respondentes, quos nuper a Pseudo-Evaristo audivimus, inquit (*tom. 5. collect. Hard. cap. 3. col. 355.*): *Peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus, quemadmodum Græcos vos adstruere dicitis: præsertim cum tanta soleat arctare quosdam rerum inopia, ut ad hæc præparanda nullum his suffragetur auxilium; ac per hoc sufficiat, secundum leges, solus eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur. Qui consensus, si solus in nuptiis forte defuerit, cetera omnia, etiam cum ipso coitu, celebrata frustrantur.* Jure autem Bulgari ad Nicolaum scripserant, se a Græcis accepisse, non posse recensitas nuptiarum solemnitates, sine peccato omitti: quoniam Leo Imperator *Novell.* 89. publica lege sanciverat: *Ut sacræ benedictionis testimonio Matrimonia confirmarentur, adeout, si citra hanc Matrimonium ineant, id ne ab initio quidem, ita dici, neque illos in vita illa consuetudine Matrimonii, jure potiri debeant.* Verum hæc Constitutio, cum a Principe laico prodierit, non potuit Matrimonii validitatem, quoad forum conscientiæ, infringere.

7 Hæc in utramque partem a Tridentinis Theologis, & Patribus versata sunt, & tandem deliberatum, ut Matrimonia clandestina, sive ullo unquam tempore fuerint antea invalida, sive non, quod dubium profecto, atque incertum remansit, ad ea nihilominus præcavenda gravissima mala, quæ in animarum perniciem, ac totius Christianæ reipublicæ perturbationem, ex illis obveniebant, & quibus, experientia docente, haud satis occurrere poterat, sola eorumdem prohibitio, a Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. *in cap. Cum inhibitio, de clandest. desponsat.*, renovata, deliberatum inquam est, ut invalida in posterum decernerentur, quod reipsa factum legimus, per sæpius laudatum saluberrimum decretum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.*

CAPUT XXVIII.

Ex eo quod præsentia Parochi necessaria nunc sit, ad vires tribuendas Christianorum connubiis, recruduit quæstio, jam antea a nonnullis excitata, an scilicet ille sit sacramenti Matrimonii minister. Secum invicem, hac in re pugnantium Doctorum præcipua argumenta proferuntur; concluditurque, non esse, in Synodalibus Constitutionibus, de hujusmodi controversia ferendum judicium, nec aliquid asserendum, quod uni, aut alteri opinioni refragetur.

1 CUM prædicta controversia, inter Tridentinos Patres ferveret, aliquot Theologi Parisienses, duce Simone Vigorio, in medium protulere sententiam Guillelmi Parisiensis, qua rem totam facile componi,

ni, arbitrabantur. In unoquolibet Matrimonio, etiam Fidelium, distinguendam voluit Guillelmus *in suo tract. de sacram. Matrim. cap.9.* rationem contractus, a dignitate Sacramenti, docuitque illam quandoque ab hac separari: Etenim (ajebat) minister sacramenti Matrimonii est Sacerdos, qui solus potest contractum conjugii, de se mere civilem, & profanum, sua benedictione consecrare, & efficere, ut per eam, tanquam formam, elevetur ad causandam Gratiam, ex opere operato; Eo pacto, quo, aqua elementaris, quæ est materia sacramenti Baptismi, per verba a Ministro prolata, quæ sunt ejusdem Sacramenti forma, virtutem acquirit abluendi interiores animi sordes, producendique Gratiam: Quare, pergebat Guillelmus, si contingat, Matrimonium, sine Sacerdotis præsentia iniri, validum & firmum utique erit, in ratione contractus, nequaquam autem Sacramenti naturam, ac virtutem participabit. Posita porro hac opinione, omnem explanatam difficultatem, deprædicabant Parisienses: præjactis quippe Guillelmi principiis, perspicuum fit, Matrimonia clandestina, quamvis semper ab Ecclesia vetita, semper nihilominus firmitatem habuisse insolubilis contractus, sed Sacramenti natura, dignitate, ac virtute caruisse: Canones proinde, & Patres validitatem illis attribuentes, solum respexerunt civilem contractum; quibus vero eadem visa sunt minus rata, consideraruntin illis rationem Sacramenti, quam, sine Sacerdotis benedictione, minime assequi, existimarunt.

2 Hæc Parisiensium doctrina, a Vigorio proposita, si vera narrat, Pallavicinus *cit. hist. lib.20. cap.4. num.1.*, paucos quidem habuit sectatores; attamen non erat adeo singularis, uti dictitavit Sotus *in 4. dist. 26. q.2. art.3.*: Siquidem, præter Guillelmum, eamdem tradiderat Paludanus *in 4. dist.5. q.2.*, eidemque adstipulati fuerant Patres Concilii Provincialis Coloniensis anni 1536. *part.7. cap.40.* (*tom.9. collect. Hard. col.2010*) ubi non obscure insinuarunt, contractum Matrimonii, nonnisi per Sacerdotis benedictionem Sacramentum effici, ajentes: *Quod Sacramentum, si quis, sicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione, confert donum Spiritus, quo vir diligat uxorem, amore casto, sicut Christus dilexit Ecclesiam*; & clarius id ipsum expressit, qui eidem Concilio præfuit, & postea ad Lutheranos defecit, Hermannus, Archiepiscopus Coloniensis, in suo Catechismo, ubi *pag.273.*, agens de sacramento Matrimonii, hæc habet: *De Ministro hujus Sacramenti postremo videndum est. Ut forsan quidam non improbanda ratione dicant; Matrimonium, certum Ministrum non exigere, quod conjuges in se casto amore, ac religiose consentientes Deus ipse conjungat, tamen videmus, & in veteri Lege quosdam fuisse, qui Dei vice conjuges conjungerent: quanto ergo magis putandum est, in nova Lege, Sacerdotes, qui legatione pro Deo funguntur, legitimos hujus Sacramenti ministros esse*. Præterea paulo ante, quam Vigorius Guillelmi opinionem Tridentinis Patribus exponeret, anno nimirum 1562. publici juris factum fuerat, etsi fortasse nondum omnibus innotuisset, celeberrimum opus Melchioris Cani, de locis Theologicis,

logicis, ubi *lib.*8. *cap.*5. doctissimus Auctor Guillelmi sententiam instaurat, & validissimis sustentat argumentis; Nam, præterquam quod, (inquit Canus) nunquam Patres Christianorum Matrimonium verum Sacramentum nominarunt, nisi simul meminerint Sacerdotalis, in illo intervenientis ministerii, quod percurrenti, quos jam præmisimus, textus, patebit, certum est, quodlibet Sacramentum esse opus Divini cultus, & religionis; Matrimonium autem, solis verbis viri, & feminæ contractum, sine ullo ministerio Sacerdotis, aliquam ponentis sacram cæremoniam, licet rei sacræ signaculum sit, non potest tamen dici opus Divini cultus, & religionis. Ad hæc Augustinus *in epist. ad Bonifacium* tradit, oportere res ipsas corporeas, quibus Sacramenta constant, imaginem, & similitudinem gerere, ejus sanctificationis, cujus sunt signa, & causæ; cum autem connubiale fœdus, sine ullo sacro ritu, & Sacerdotis ministerio, contractum, nullam exterius exhibeat speciem interioris sanctificationis, consequens est, ut proprie Sacramentum non sit. Deinde Concilium Florentinum docet, omnia Sacramenta constare rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma; nemo autem sibi facile suadebit, formam sacramenti Matrimonii esse verba, quibus Contrahentes suum exprimunt consensum, quæ mere profana sunt, atque etiam ab Ethnicis usurpata. Insuper verba, quæ sunt alicujus Sacramenti forma, non possunt suppleri per nutus, scripturam, aliudve signum, eorum loco substitutum, quod consideranti alia Sacramenta est manifestum; At Contrahentes, si, verborum loco, nutus, scripturam, aliudve signum supponant, æque Matrimonium perficiunt, ac si verbis uterentur; non igitur eorum verba sunt sacramenti Matrimonii forma. Tandem Auctores, qui tenent, Contrahentes esse sacramenti Matrimonii ministros, multum inter se dissentiunt in determinanda ejusdem Sacramenti materia, ac forma; Aliqui enim, cum Catharino *de Matrim. q.*1., docuere, consensum Contrahentium, exterioribus signis expressum, esse materiam; verba vero a Christo Domino semel prolata *Matth.*19.: *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ* esse formam, pro omnibus Fidelium Matrimoniis: Alii cum Victoria *in Summ. de Matrim. num.*245., opinantur, verba unius Contrahentis, qui primo suum præstat consensum esse materiam, & verba secundo proferentis esse formam, per quam prima determinantur ad constituendum contractum, & Sacramentum; quam quidem opinionem probabilem putat Henriquez *de Sacram. lib.*11.*cap.*2. Alii cum Covarr. 2.*p. de Matrim. cap.*1. *num.*8., Vasquez *in* 3. *p. tom.*2. *disp.*129. *cap.*3. *& disp.*3. *de Matrim. cap.*5., & Basilio Pontio *de Matrim. lib.*1. *cap.*7. *num.*12. existimant, consensus utriusque Contrahentis, verbis, seu signis manifestatos, esse formam, corpora esse materiam remotam, eorumque traditionem, & acceptationem (quam nescimus quo pacto a consensu distinguant) esse materiam proximam. Alii cum Cardinali de Lugo *disp.* 2. *de Sacram. num.* 29. dicunt, Contrahentium verba, seu signa, prout sunt traditio corpo-

corporum, esse materiam, ut vero significant, & causant personalem obligationem, in utroque Contrahente, esse formam. Alii demum, magisque communiter, cum Soto *in 4. dist.26. q.2. art.1.*, Bellarmino *lib. 1. de Matrim. cap.6.*, Suarez *tom.3. in 3.p. de Sacram. disp.2. sect.1.*, Sanchez *de Matrim. lib.2. disp.5. num.6.*, & Gonet *disp.2. art.5.* defendunt, utriusque Contrahentis consensum, verbis, seu signis expressum, esse materiam simul, & formam, sed sub diversa consideratione; est enim materia, quatenus significat corporum traditionem; est forma, quatenus mutuam exhibet eorumdem acceptationem. Jam vero, clamat Melchior Canus, nonne tanta, in re gravissima, varietas, & dissonantia haud leve indicium est, falsitatis opinionis, ad quam adstruendam, coguntur illius Assertores tot diversas assignare unius Sacramenti materiam, & formam; quarum pleræque Hæreticis nugatoriæ, ipsisque Catholicis, aut commentitiæ, aut certe parum solidæ videntur? Ad tot igitur evitandas ineptias, concludit Canus, a junioribus Theologis excogitatas, teneamus, oportet, sacramenti Matrimonii ministrum esse Sacerdotem; formam esse benedictionem, seu sacra verba, quibus ille conjugibus bene precatur; materiam vero esse contractum civilem, ab ipsismet Contrahentibus, mutuo consensu perfectum.

3 Hactenus Melchior Canus, cujus argumenta, etsi totis viribus convellere studuerit Bellarminus *cit. lib.1. cap. 7.*, non ideo tamen a Cani opinione omnes retraxit; siquidem eamdem sunt postea sectati Silvius *in 3.par. D.Thom. tom 4. dist.42. art.1. quæst.1.*, Estius *in 4. sent.dist.26.§.10.*, Juenin *de Sacram. dissert.11. quæst.3.*, Serry *cit. præfat. ad opera Melchioris Cani cap.7.*, Du-Hamel *Theolog. tom. 7. tract. de Matrim. cap. 6.*, Tournely *de sacram. Matrim. pag. 120. & seqq. edit. Parisiensis*, l' Herminier *tract. de Sacram, tom. 3. cap. 5.*, Piette *par.6. quæstion. Theologicar. quæst.13.*, Gibertus *consult. Canonic. de Matrim. tom. 1. consult. 55. & alii.*

4 Verum quanquam hucusque explicata Melchioris Cani sententia, tot Doctorum suffragiis communita, sit valde probabilis, ac cuique liberum, absque ulla erroris nota, eam amplecti, uti fatentur Habert *in Theolog. dogmatic. & moral. tract. de Matrim. cap.4.*, Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. de sacram. Matrim. art. 5. §. 2.*, & Genett. *Theolog. moral. tom. 5. tract. 9. cap. 4.*, attamen nullus inficiabitur, communiorem esse contrariam aliorum opinionem, qui constanter defendunt, solos Contrahentes esse ministros sacramenti Matrimonii, quod proinde necessario ab illis confici docent, simulac validum inter se ineunt conjugii contractum. Hanc quippe sententiam propugnarunt fere omnes antiqui Theologi, jurisque Canonici Interpretes, quos citant, & sequuntur Vasquez *cit. disp.3. de sacram. Matrim. dub. 3.*, Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 5. & 6.*, Theophilus Raynaudus *in heteroclitis spiritual. punct. 14. oper. tom. 16.*, Frassen *in suo Scoto Academico tom.12. tract. 3. disput. 2. art.1. quæst.3. conclus. 2.*, Cardinalis de Lauræa *in 4. tom. 3. de Matrim. disp. 13. art. 6.*, Clericatus *de-*

cis. 6.

cif. 6. de Matrim., Cardinalis Gottus *tom. 4. in 3. part. dub. 5. §. 1. quæst.2.* Nec verum eſt, quod nonnulli jactitant, hanc opinionem, ultra Montes, eſſe jam fere antiquatam: ex illis quippe, qui ultra Montes, non diu antea ſcripſerunt, eamdem tuentur Van-Eſpen J. E. U. *tom. 1. part. 2. tit. 12. cap. 5. num. 4.*, Simonnet *inſtit. Theologicar. tom. 3. tract. 18. diſp. 1. & 2.*, Boucat *in Theologia Patrum tom. 5. diſp. 7. de inſtitutione Matrimonii, art. 5. ſect. 1. & ſect. 2.*, Auctor Theologiæ moralis, ad uſum Seminarii Petrocorienſis *tom.4. cap. 4.*, Merbeſius *in Summa Chriſtiana, tom.2. de ſacram. Matrim. diſſert.7. quæſt.5.*, Pontas *in ſuo opere, verb. Matrimonium tertio, caſ.1.*, aliique non pauci; quocirca Tournely, quanquam Melchiori Cano adhæſerit, nihilominus ingenue ſaſſus eſt, *cit. loc.*; *Si ex auctoritate, & numero Scholaſticorum pugnandum hic foret, vinceret haud dubie oppoſita ſententia*.

5 Neque tam ingens Theologorum numerus, tanta animi fortitudine pro hac ſententia dimicaret, niſi & ipſi validiſſima haberent argumenta, quæ ſuis adverſariis opponant, inter quæ non contemnendum utique eſt, quod in hunc modum inſtaurant. Quidquid ſit, an Matrimonia clanculum celebrata fuerint unquam, ante Tridentinum, irrita, apud omnes tamen indubitatum eſt, ea, aliquot ante Tridentinum ſæculis, firmitate non caruiſſe, id quippe diſerte declararunt ipſimet Tridentini Patres *cit. cap. 1.* hiſce verbis: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina Matrimonia, libero Contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe Matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde, jure damnandi ſint illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant*: & ſiquidem idem Tridentinum, ſuum decretum, quo irrita illa fecit, robur habere noluit, niſi poſt triginta dies, a die primæ ejuſdem publicationis in unaquaque parochia factæ numerandos, certum pariter eſt, etiam nunc Matrimonia clandeſtina vera, ac rata eſſe, in locis, in quibus prædictum decretum nunquam fuit promulgatum; jam autem nunquam Tridentini Patres illa *vera, ac rata* conjugia dixiſſent, & declaraſſent, niſi credidiſſent, ea eſſe vera Sacramenta; uti enim perpendit Bellarminus *cit. cap. 7.*, ſapientiſſimis illis Patribus notum erat, a ſacris Canonibus, quibus ſuum loquendi modum conformaſſe, eſt præſumendum, ea tantum Matrimonia dici *vera, ac rata*, quæ non ſolum ſunt contractus civiles, ſed etiam Sacramenta religionis, quod potiſſimum diſcimus ab Innocentio III. *in cap. Quanto, de divortiis*, ubi ait: *Etſi Matrimonium verum inter Infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; inter Fideles autem verum, & ratum exiſtit: quia Sacramentum Fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur, ſed ratum efficit conjugii Sacramentum*. Porro ſi ſemel evincitur, Matrimonium, ſine Sacerdotis præſentia, clanculum contractum, aliquando fuiſſe, & alicubi nunc quoque eſſe Sacramentum, neceſſario inde conficitur, illius miniſtros eſſe Contrahentes, & non Sacerdotem.

6 Præterea, ſi Sacerdos eſſet miniſter ſacramenti Matrimonii, verba ab eodem prolata, *Ego vos conjungo &c.*; eſſent ejuſdem Sacramenti forma, quod

quod ultro concedunt Doctores, Cano adstipulantes. At, inquiunt Adversarii, nec ea verba, nec alia illis æquivalentia, semper, atque ubique adhibita fuere, neque eadem, aut illis similia inveniuntur in omnibus Ritualibus, quemadmodum testatur Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom. 2. lib. 1. cap. 9. art. 3. num. 6.*, inquiens: *Inaudita apud eos* (Majores nostros) *erant illa verba: Ego vos conjungo &c., in quibus aliqui ex recentioribus Scholasticis formam hujus Sacramenti constituunt, quæ tamen desiderantur in duobus antiquis Ritualibus Mss. Beccensis monasterii, in Pontificali Senonensi, annorum 300., in antiquo Rituali Bituricensi, & in aliis pene omnibus, quæ a nobis postea exhibebuntur*; additque Simonnet *cit. tract. 18. disp. 2. art. unic. §. 3.*, alicubi, hæc tantum verba, a Sacerdote fuisse pronuntiata: *Quod Deus conjunxit homo non separet*, quæ certe nihil commune habent cum illis, *Ego vos conjungo &c.* Et quamvis Tridentinum *cit. loc.* hanc posteriorem formulam indicaverit, quamcumque tamen aliam, juxta cujuslibet regionis usum adhiberi permisit, *vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum*. Tantam porro varietatem Ecclesia non tolerasset, multoque minus cujuslibet provinciæ arbitrio permisisset, si existimasset, per verba a Sacerdote prolata, confici sacramentum Matrimonii.

7 Sunt qui insuper hoc idem argumentum confirment, exemplo secundarum nuptiarum, quæ quanquam valide, & licite contrahantur, quidquid in contrarium sentiant aliquot Orientales, quos, hac in re errantes Nos redarguimus *in nostra Constitut. 57. §. 8. num. 3., & in alia nostra Constit. 129. §. 29.*, attamen prohibentur benedici, tam apud Latinos, ut habetur *in cap. 1. de secundis nuptiis*, quam apud Græcos, ut *in cit. nostra Constit. 57. §. 8. num. 4.*; hinc quippe iterum inferri autumant, Sacerdotis benedictionem necessariam non esse, ad perficiendum Matrimonii sacramentum. Verum ejusmodi argumentum inane, & fallax est: Etenim secundæ nuptiæ non sunt quidem benedicendæ ea solemni benedictione, quæ continetur in speciali Missa, pro Sponso, & Sponsa, de qua Nos egimus *in nostra Notific. 80.*, quamque nullus unquam dixit pertinere ad essentiam sacramenti Matrimonii; sed ut validæ sint, contrahi debent, coram Parocho, qui, eodem plane ritu, eademque verborum formula, in quam unice cadit præsens controversia, illis bene precatur. Non ignoramus Glossam Canonicam adnotasse, ideo secundas nuptias non esse benedicendas, ne Sacramenta iterentur, sed nomine Sacramenti intellexisse arbitramur *Sacramentale*, quod licet in se spectatum, semper iterari queat, hic tamen obstat specialis ratio, ne iterari permittatur: Siquidem, uti scite, atque ad rem ponderat S. Thomas *in 4. dist. 42. quæst. 3. art. 1.* quamvis secundum Matrimonium verum Sacramentum sit, deficit tamen ab illa perfecta significatione unionis Christi cum Ecclesia, quæ cum fuerit, & sit unius cum una, melius, & perfectius repræsentatur per primum; propter hunc autem significationis defectum, Ecclesia denegat secundis nuptiis eam solemniorem benedictionem, quam primis impertitur.

8 Melius, & solidius fulciri potest eadem opinio alia ratiocinatione, quam a suis Auctoribus prætermissam advertimus. In locis, in quibus Tridentinum jam est promulgatum, non raro contingit, virum, & feminam, Matrimonium inter se contracturos, inopinantem Parochum adire, & coram eo, quamvis invito, & reluctante, ac duobus testibus, ibidem fortuito astantibus, mutuum in conjugium consensum exprimere, atque inde statim se subducere, quin Parochus ullum, nisi fortasse objurgationis, verbum protulerit; ejusmodi Matrimonium, in sententia Melchioris Cani, est validum in ratione contractus, sed ob defectum Sacerdotalis benedictionis, non est Sacramentum: ne itaque sic copulati Fideles perpetuo careant Gratia, quæ ex sacramento Matrimonii in Contrahentes derivatur, deberet Ecclesia illos compellere, aut saltem hortari, atque inducere ad suum contractum legitime, consuetisque adhibitis sacris ritibus, iterum renovandum, coram eodem Parocho, cujus verbis fiat Sacramentum. Atque ob eamdem rationem, coram Sacerdote, aut præciperet, aut saltem instaurari curaret, clandestina conjugia, in locis inita, ubi Tridentini decretum non est receptum. Cum autem in neutro casu conjugii renovationem ab Ecclesia urgeri videamus, non temere inde conjicimus, utrumque contractum, quamquam Sacerdotis benedictione non obsignatum, jam ab Ecclesia haberi pro Sacramento. Ad hanc excutiendam difficultatem, respondere possunt Cani Asseclæ, ideo Ecclesiam nequaquam solicitam esse de prædictis conjugiis, debito ritu, instaurandis, quia contractus conjugii semel valide initus, nisi cum iniretur Sacramenti naturam induerit, nunquam deinceps poterit Sacramentum effici, quod docent Durandus *in 4. dist. 26. quæst. 3. num. 14.*, Vasquez *tom. 2. in 3. part. disp. 138. cap. 5.*, *& tom. 4. disp. 2. de Matrim. cap. 10.*, aliique, quos citat, & sequitur Basilius Pontius *de Matrim. lib. 1. cap. 9. num. 8.* Verum hac responsione difficultatem non evadunt; siquidem alii longe plures Doctores, quos recenset, & sequitur Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 9.* existimant, Matrimonium, quod fuit validum, solum in ratione contractus, posse deinde renovari, & assequi virtutem Sacramenti, qua prius caruit; In hac porro dubietate, non negligeret Ecclesia Fideles urgere, ut in prædictis rerum eventibus, sua connubia, debito modo renovarent, ne frustrarentur, ad minimum spe consequendæ Gratiæ, quæ saltem in multorum, probabili, & communiori sententia, ex contractus iteratione ipsis obveniret.

9 Utriusque opinionis solidiora fundamenta innuimus, non animo quemquam inducendi ad unam, ant alteram amplectendam, sed ut Episcopis sit persuasum, utramque esse probabilem, suosque habere magnæ auctoritatis Patronos; atque inde non decere discant, ut ipsi Judicis partes assumant, quæstionemque definiant, de qua, Ecclesia, nihil hactenus pronuntiavit, sed Theologorum disputationi permisit. Quare acturi in Synodis de Matrimonio, proponant quidem, explicentque doctrinam, a

Con-

Conciliis Florentino, & Tridentino, de ejusmodi Sacramento diserte traditam, sed caveant, ne aut Parochum, aut ipsos Contrahentes, ejusdem ministros appellent; suorum vero Prædecessorum Synodos, in quibus Ministri nomen vel istis, vel illi inditum reperiunt, intactas relinquant, ne eas corrigendo, aut approbando, in idem incidant vitium, alterutri suffragandi, ex controversis inter Theologos opinionibus, a quo Dioecesanas Synodos prorsus immunes esse debere, hucusque inculcavimus.

CAPUT XXIX.

Corrigatur falsa doctrina, quæ in quasdam Synodos irrepsit, quoad idem Matrimonii sacramentum.

1 IN Synodo Bononiensi, habita anno 1634., dicitur, non posse viros, & feminas a Matrimoniis contrahendis, hoc nomine prohiberi, quod doctrinam Christianam ignorent, quamvis deceat, ut Parochus ejusmodi prohibitionem illis comminetur, quo facilius eosdem inducat, ad Fidei rudimenta addiscenda. Idem sentit Romaguera, in notis ad Constitutiones Synodales Gerundenses *lib. 4. tit. 1. cap. 2.*, ubi cum in hanc offenderit Synodalem sanctionem: *Renovantes Constitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Christianam, statuimus, & ordinamus, quod de cetero ad sponsalia, per verba de præsenti, non admittantur, qui doctrinam Christianam nescierint, & Confirmati non fuerint*, loco eam illustrandi, uti alias solet, tacite impugnat, docens, fas non esse Episcopo, quemquam a Matrimonio arcere, hanc solam ob causam, quod doctrinam Christianam ignoret; sed dumtaxat posse blandis verbis, atque adhortationibus, eum inducere, ad Matrimonium differendum, donec Christianis imbuatur institutis; nec dissimilia sunt, quæ in hanc rem adduxit Marcellus Severoli *in suo voto, impresso part. 14. Recent. decis. 535. num. 52. & 53.*

2 Fulcitur hæc opinio quorumdam Theologorum auctoritate, qui cum ignorantiam doctrinæ Christianæ non invenerint, in vulgatis versiculis, in quibus enumerantur impedimenta, Matrimonium impedientia, asserere proinde non dubitarunt, neminem posse, ob illam solam, a Matrimonio celebrando cohiberi: ita docuit Thomas Sanchez *lib. 3. de Matrim. disput. 15. num. 9.*, inquiens: *Nescio tamen, qua ratione possit* (Episcopus) *ob hanc ignorantiam arcere aliquos a Matrimonio contrahendo, cum ipsius non sit impedimenta Matrimonii statuere; nec hoc impedimentum ab Ecclesia statutum sit*, & sequitur Diana *in edit. coord. tract. 6. tom. 2. resolut. 95.*

3 Verum huic doctrinæ, & Rituale Romanum, & S. Carolus Borromæus, & quamplurimæ Episcopales Synodi, ac summorum Pontificum edicta adversantur: Etenim Rituale Romanum *tit. de Matrim.* de iis loquens, qui Matrimonio sunt jungendi, ait: *Uterque sciat rudimenta Fidei cum ea deinde filios suos docere debeant*: Sanctus Carolus *in Concilio Provinciali*

Mediolanensi V. part. 3. (Act. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 286.) hæc statuit. *Parochus, quos Sponsos, experiundo viderit doctrina Christiana rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea item ratione cognovit didicisse, quæ eo de genere illos plane scire oportet:* Quæ verba advertens Franciscus Amatus Pouget *instit. Catholic. tom. 2. (part. 3. sect. 1. cap. 8. §. 5. num. 6.)* inquit: *Non accedendum prius ad connubii legem, quam teneantur præcipua religionis mysteria, Christianaque vitæ ratio, & conjugatorum officia probe noscantur:* In Archiepiscopali Bononiensi Cardinalis Gabrielis Palæoti *part. 3. pag.* 157. cavetur, ne Parochus ad tertiam deveniat Matrimonii denuntiationem, nisi certo noverit, Sponsos principalia Fidei nostræ mysteria didicisse, & saltem *Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolicum, & Præcepta Decalogi memoriæ mandasse:* Idem edixere innumeræ Synodi, collectæ a Genetto *Theolog. moral. tom. 5. tract. 9. cap. 2. quæst. 17.*, quibus addimus Synodum Farfensem, habitam anno 1685. a Cardinali Barberino; Cesenatensem, habitam anno 1693. a Cardinali Denhoff; Neapolitanam, habitam anno 1694. a Cardinali Cantelmo; Ariminensem, habitam anno 1724. a Cardinali De Via; Neapolitanam, habitam anno 1726. a Cardinali Pignatello; Sabinensem, habitam anno 1736. a Cardinali Albano, omnes *ad titulum de Matrimonio*: ac demum in Congregatione, habita coram san. mem. Innocentio XII. anno 1697. decretum est, non esse a Parochis Matrimonium in ecclesia proclamandum, nisi antea Sponsos repererint in Christianæ religionis rudimentis sufficienter instructos; quod quidem decretum confirmatum fuit a fel. rec. Clemente XI. *in suo Bullario pag.* 326. Idem edixit Cardinalis de Rohan *in suo Rituali Argentinensi, ad tit. de Matrimonio pag.* 254., ubi Parochos diligenter investigare jussit, *an Matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei*. Ac denique Nos ipsi in nostra encyclica epistola, ad universos Episcopos (quæ est 42. *in nostro Bullario §. 11.*) hæc scripsimus: *Verum, cum Matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando, deprehenderit, marem, seu feminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tanta, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum admoneat officii sui, & huic si desint, negligentiæ repetant pœnas.*

4 Quamobrem cum doctrina tradita in citata Synodo Bononiensi anni 1634. a communi Ecclesiæ sensu, & praxi discordet, est omnino reformanda, & corrigenda, sicuti reapse correcta fuit in alia Synodo Diœcesana Bononiensi, celebrata a Cardinali Boncompagno anno 1699. *lib. 2. cap. 9.*, atque iterum a Nobis *Notific. 9. & Notific. 46.*, ubi ad Matrimonium contrahendum, neminem admitti, præcepimus, Christianis institutis nondum satis edoctum.

5 Neque in contrarium facit, quod ajebat Sanchez, nimirum, non posse Episcopum, nova impedimenta, Matrimonium impedientia statuere: huic enim difficultati in primis reponimus; ab Episcopo, repellente a Matrimonio contrahendo, ignorantes Christianæ religionis necessaria

ſaria rudimenta, nullum de novo poni impedimentum, ſed illud explicari, & inculcari quo iidem jam detinentur: Enimvero cum Matrimonium, inter Fideles, unum ſit ex ſeptem novæ Legis Sacramentis, a Chriſto Domino inſtitutis, atque e numero eorum, quæ dicuntur *vivorum*, nemo, ſine gravi ſacrilegio, illud celebrare poteſt, in ſtatu peccati mortalis, quod optime perpendit Didacus Covarruvias *ſuper 4. Decret. part. 2. de Matrim. cap.6. in princ.*, inquiens: *Exiſtens in mortali crimine, non poteſt, abſque novo peccato, Matrimonium contrahere; tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum*: nec Parochus licite eidem Matrimonio aſſiſtit; Quamvis enim, juxta communiorem, magiſque receptam ſententiam, non ſit ſacramenti Matrimonii miniſter, ut *in præcedenti capite* diximus, nihilominus in multis comparatur miniſtro, nec licite ſua præſentia, & auctoritate firmare poteſt contractum, quem, ſcit, a Contrahentibus ſacrilege iniri, quemadmodum proſequitur Cardinalis Lauræa *in 4. ſentent. tom. 3. diſput. 22. art.22. num.549.*, & pluribus Franciſcus Maria Muſcettola, Archiepiſcopus Roſſanenſis *in ſua diſſert. de Sponſalibus, & Matrimoniis*, quæ extat, poſt ſecundam impreſſionem *obſervat. bon. mem. Zauli ad ſtatuta Faventina*, iterumque edita eſt Neapoli anno 1742.; Qui autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto ſcire tenetur, quamdiu illa non addiſcit, cum poteſt, verſatur in ſtatu peccati mortalis, ac propterea jure, ac merito a Matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez *cit. diſput.15. num.3., & lib.7. diſput.6. num.6.*, Baſilius Pontius *de Matrim. lib.6. cap.7.*, Gaſpar Hurtado *diſput.25. difficult.1. num.1.*, & Perez *de Matrim. diſput.23. ſect.1. num.1.*, non ſolum in Epiſcopo, ſed etiam in Parocho facultatem agnoſcunt, impediendi ad tempus Matrimonium, ex aliqua rationabili cauſa, puta ad ſedandum ſcandalum, vel ad detegendam alicujus objecti impedimenti veritatem, nec tamen inde confici, autumant, verum, & proprium impedimentum, eorum auctoritate, Matrimonio apponi: Siquidem illa prohibitio temporaria eſt, atque, ablato ſcandalo, & detecta falſitate objecti obſtaculi, ſine ulla diſpenſatione, ceſſat, & extinguitur; Idem autem contingit in re noſtra; Epiſcopus enim ignorantibus Chriſtianæ religionis inſtituta, & præcepta, Matrimonium interdicit, ſolum ad tempus, donec ſcilicet illa addiſcant: quod ſi hæc prohibitio diuturna ſit, & perſeveret, id per accidens eſt, atque unice oritur ex culpa eorum, qui illis erudiri, aut recuſant, aut negligunt.

6 Unum tamen advertendum addimus, quod recte conſideravit Giribaldus *de ſacram. Matrim. tract. 10. cap. 3. dub. 13. num. 111.*, nimirum quandoque evenire, ut quis præcipua Fidei noſtræ myſteria, & ſciat, & credat, cetera pariter, quæ neceſſitate præcepti ſunt addiſcenda, aliquo ſaltem rudi modo, perceperit, ſed quia hebetis eſt ingenii, & exilis memoriæ, poſt omnem adhibitam diligentiam, illa memoria retinere, & recitare non valeat: in hoc autem rerum ſtatu, non debet perpetuo arceri

arceri a Matrimonio, quod est institutum in officium naturæ, & propterea nemini, sine propria culpa, est denegandum, sed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ semel crasse didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur. Inter celeberrimas Constitutiones Gibertinas, editas a Joanne Matthæo Giberto, Episcopo Veronensi, quas alibi commendavimus, *tit.* 5. *cap.* 23. legitur: *Cum autem quilibet Christianus Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, & Præcepta Dei, atque Ecclesiæ scire debeat, retinendo saltem sensum; & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere sibi imposito, prout tenentur, fungentibus, nullus se in veritate excusare poterit, quod, a quo necessaria ad salutem addiscere possit, non habeat. Ideo præmissa nescientes, ut magis confundatur &c. in faciem Ecclesiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur*, ubi Cardinalis Augustinus Valerius *in notis* ad rem subdit: *Adverte, non esse arcendos &c. qui ut necessaria ad salutem perdiscant, faciunt quod in se est, sicut qui scholas doctrinæ Christianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, sed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem, ea non addiscunt.*

C A P U T XXX.

Nihil in Synodo decernendum, quod præjudicium inferat auctoritati, & juribus Apostolicæ Sedis: Ubi de falsitate assertionis, tribuentis Episcopo potestatem statuendi in sua diœcesi, iis dumtaxat exceptis, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, quidquid Papa sibi specialiter non reservavit.

1 Nihil, quod juribus Apostolicæ Sedis præjudicium afferat, aut ejusdem auctoritati sit injuriosum, inveniri debet in Constitutionibus, sive Provincialium, sive Episcopalium Synodorum, & si quid ejusmodi in eas forte irrepserit, statim erit a Romano Pontifice rescindendum.

2 Urbanus VI., sub quo Schisma omnium teterrimum, & diuturnissimum exortum est, ut suæ obedientiæ Prælatos, novis sibi devinciret beneficiis, & magis, magisque a partibus retraheret Roberti Gebennensis, qui a nonnullis Cardinalibus, adversum eumdem Urbanum, in Pontificem electus, Clementis VII. nomen assumpserat, & in Galliam secesserat, inter cetera privilegia, hoc etiam est illis elargitus, ut in eorum civitatibus, & diœcesibus Apostolicæ litteræ executione carerent, nisi ab ipsismet Prælatis, vel eorum Officialibus essent antea examinatæ, atque approbatæ; idque statim in consuetudinem, & velnti in legem deductum est, pluribusque Synodalibus statutis firmatum, ac roboratum. E vivis erepto Urbano VI., ejusdem Successor Bonifacius IX., prædictam concessionem ab Urbano factam, revocavit, & peculiaria locorum statuta, quæ ad illam fulciendam, & stabiliendam emanaverant, nullius esse roboris, decrevit. Cum verò anno 1417. in Concilio Constantiensi, ad Petri

Petri Cathedram evectus fuerit Martinus V., ejus electione, sublatum est Schisma, quod, quadraginta fere annos, Christi Ecclesiam dire laceraverat: nam, etsi Petrus de Luna, dictus Benedictus XIII., a Concilio exauctoratus, Pontificiæ dignitatis insignia, invicta pervicacia, retinuerit, attamen pæne ab omnibus, qui ei obedientiam præstiterant, post Concilii sententiam, & Martini electionem, desertus est. Jam vero probe animadvertens indubitatus Pontifex Martinus V., rationi congruum esse, ut quæ Schismatis calamitas, in detrimentum Apostolicæ Sedis concedenda suaserat, restituta Ecclesiæ pace, & tranquillitate, rescinderentur, sacro approbante Concilio, eamdem Urbani VI. Constitutionem denuo abolevit.

3 Et nihilominus in Toletana, & Carthaginiensi Ecclesiis, obtentu obviandi falsitatibus, conditæ postea fuerunt Synodales Constitutiones, quibus edicebatur, ne Tabelliones, & Notarii, etiam ab iis, quorum intererat, requisiti, Apostolicas litteras reciperent, a loci Ordinario, ejusve Officialibus prius non examinatas. Petita est hujusmodi Constitutionum confirmatio a Leone X., supremum Ecclesiæ clavum, tunc temporis tenente; sed hic, indecens, absonum, quinimmo, & temerarium reputans, quod quæ erant a summo Pontifice gesta, ea inferiorum examini, & judicio subessent, nedum porrectam sibi supplicationem rejecit; sed, nova insuper edita Apostolica Constitutione, memoratas Bonifacii IX., & Martini V. sanctiones approbavit, & restauravit, & quæcumque illi contraria statuta, tam in præfatis Toletana, & Carthaginiensi, quam in aliis quibuslibet Synodis facta & attentata, irrita esse voluit; & ne ulla eorumdem memoria, ullo unquam tempore extaret, eadem e libris, seu codicibus, in quibus scripta, atque adnotata reperiebantur, ita obliterari, & radi præcepit, ut amplius legi non possent.

4 Bonifacii IX., Martini V., & Leonis X. vestigia sectatus Clemens VII. *in sua Constitutione* 47. *Bullar. tom.* 4. *part.* 1. *pag.* 105., id ipsum sancivit, quod illi hac de re edixerant, addiditque, se in suis litteris, in die Coenæ Domini lectis, & promulgatis anathemate perculisse, & iterum percellere, quicumque litterarum Apostolicarum executionem, quovis prætextu, impedirent, aut impedientibus consilium, auxilium, & favorem præberent. Hoc unicum exemplum satis esse existimamus ad cautos reddendos Episcopos, ne in suas Constitutiones aliquid obrepere sinant, quod ulla ratione, Apostolicæ Sedis, aut auctoritati injuriam irroget, aut jura imminuat; ob eam quippe conjunctionem, & necessitudinem, quam membra cum suo capite habere oportet, maxime decet, ut ipsi primæ Sedis prærogativas, quæ hac præsertim tempestate, multorum invidia, in discrimen vocantur, sedulo defendant, & pro viribus promoveant; suam enim causam agunt, cum supremi Pastoris auctoritatem propugnant, & sustinent, quoniam, si hujus jura evertantur, paulatim pariter inferiorum Præsulum jurisdictio nutabit, & corruet. Hæc optime considerarunt

runt Patres Concilii Duziacensis I. habiti anno 871., cui Episcopi unus, & viginti, per se, octo per suos Procuratores subscripsere, cum ad Hadrianum II. Papam, in Synodali epistola, quæ extat *in collect. Harduini tom.5. col.*1321. ad rem apposite, atque ad posterorum exemplum maxime opportune, ita scripsere: *Quia ergo nos, quantum scimus, & possumus, privilegium sanctæ, ac primæ Sedis Romanæ, & conservare, & obaudire, & extollere cupimus, atque satagimus, pro suo scilicet principatu, quem Beatus Petrus Apostolus, Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper, & retinet: servet vestra Paternitas, & a Deo in prima Sede constituta auctoritas, nobis filiis, & subjectis sibi Episcopis Ecclesiastica privilegia, a sacris Canonibus, & vestris Decessoribus, & Prædecessoribus, nostris Decessoribus, ac Prædecessoribus conservata. Quatenus, & Apostolica Sedes proprium vigorem retineat, & a se concessa aliis sua jura non minuat.*

5 Verum accidit interdum, aliquot Episcopos, ceteroquin erga Apostolicam Sedem obsequentissimos, ejusdem auctoritatem non consulto, sed potius incogitanter sibi usurpare, deceptos nimirum a quibusdam Doctoribus, qui potestatem uni Romano Pontifici competentem, quarumcumque Ecclesiarum Præsulibus adjudicant. Astruunt scilicet ejusmodi Auctores, & veluti indubitatum axioma venditant, hanc propositionem: *Quidquid potest Pontifex in universo orbe, si ea excipias, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, uti Fidei articulum definire, potest Episcopus in sua diœcesi, nisi specialiter Papa sibi illud reservaverit*, eoque fundamento præjacto, Episcopalem jurisdictionem, mirum in modum extollunt, ac ultra præscriptos ei limites protendunt. Hanc porro opinionem, plurium, & non infimæ notæ Doctorum, quos referunt Fagnanus *in cap. Dilectus, de tempor. Ordinat. num.16., & in cap. Perniciosam, de offic. Ord. num.* 28., atque Arcudius *concord. lib. 2. de Confirmat. pag.* 110., auctoritate munitam facile hauriunt Episcopi, eaque imbuti, sibi licere autumant, nonnulla in suis Synodis statuere, quæ ad solam pertinent Apostolicam Sedem. Quamobrem laudatus Fagnanus *citt. locc.* operæ pretium existimavit, præfatam propositionem totis viribus convellere, ejusque falsitatem, & ratione, & auctoritate, demonstrare.

6 Ratione quidem: Etenim, uti pariter argumentatur Suarez *lib. 6. de legibus, cap.14. num.4. & 6.*, etiam seclusa Superioris prohibitione, nequit Inferior legem, ab eodem Superiore latam, aut abrogare, aut relaxare: Superior quippe, statim ac aliquid, per suam legem præscribit, aut prohibet, illud subtrahit ab ordinaria potestate Inferioris, cui propterea non licet, in illam falcem immittere, nisi velit suam voluntatem anteponere voluntati Superioris, per legem manifestatæ, quod profecto esset suæ subjectionis jugum excutere: *Et qui majoris potestatis est, judiciis suis addicere, aut propriis definitionibus subjugare*, quam intolerabilem insolentiam reprehendit Nicolaus I., *in epist. ad Michaelem Imperatorem, relata, in can. Inferior, dist.* 21. Præterea, si integrum esset Episcopo, legem relaxare a Con-

Concilio Generali, aut a summo Pontifice rogatam, tota everteretur Ecclesiæ disciplina, caput subjiceretur membris, & proinde actum jam esset de Ecclesiastica Hierarchia, divinitus instituta, quod bene ponderavit idem Fagnanus, *in cap. Nimis, de filiis Presbyterorum*, inquiens: *Unde etiam apparet, longe minus admittendum esse, jure ordinario Episcopum dispensare, contra legem Concilii Generalis, vel summi Pontificis, quoties dispensandi facultas illi non adimitur: hæc enim doctrina, nisi temperetur, secundum ea, quæ dicta sunt, falsa, & periculosa est, & nullatenus ad praxim deducenda; nam Inferiorem posse contra legem Superioris absolute dispensare, nihil est aliud, quam caput membris, & superiora inferioribus subjicere, & ordinem naturalem invertere, & Ecclesiasticam Hierarchiam confundere, Dei ordinatione institutam. Præsertim vero quia mos sacrorum Canonum, & Conciliorum est fere ubique simpliciter præcipere, aut prohibere, quid faciendum sit, vel non faciendum: raro autem descendunt ad prohibitionem dispensationis. Unde, si liceret Episcopis dispensare, quotiescumque dispensatio in specie non prohibetur, consequenter esset in eorum facultate, totum jus commune, & Concilia Universalia subvertere, in singulis casibus dispensando, quod est erroneum asserere.*

7 Ad auctoritatem quod attinet, Fagnanus *in cit. cap. Dilectus, de tempor. Ordinat.*, ex hoc ipso textu inferri, autumat, falsitatem propositionis, quam impugnat: cum enim Episcopus Rossensis in Hibernia tres sacros Ordines, eadem die contulisset cuidam Canonico Ymilicensi, in hujus Ecclesiæ Episcopum electo, obtentu mandati sibi facti, ab Archiepiscopo Casselensi, suo Metropolitano, rem gestam improbavit, & Rossensis excusationem respuit Innocentius III., rescribens, etiamsi constitisset de mandato Archiepiscopi, adhuc illi non fuisse obtemperandum, eo quod talis dispensatio nulli sit a canone permissa: *Tum quia* (sunt verba vulgatæ Decretalis, quæ habentur in compilatione, qua utimur) *si de mandato Archiepiscopi constaret, cum illi hujusmodi dispensatio a canone non sit permissa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte*; Ad ligandos igitur Inferioris manus, ejusque jurisdictionem coarctandam, non est necesse (inquit Fagnanus) ut sit illi expresse interdictum, ne quidquam, contra Superioris legem, audeat intentare, sed sat est, id ei non esse ab ipsa lege permissum, sicuti ab Innocentio audivimus; verum, cum in integra Innocentii III. Decretali, quæ refertur a Gonzalez, post verbum *permissa*, hæc alia subdantur, *Quam ad solum Romanum Pontificem, non est dubium pertinere*, ex quibus potest quis conjicere, potestatem relaxandi legem, de qua agebatur, fuisse a jure Episcopis ademptam, uniquè Romano Pontifici reservatam, jam corruit argumentum, quod ex ea Decretali Fagnanus instaurat. Clariores, nullique cavillationi obnoxii sunt alii textus, qui ad Fagnani opinionem roborandam, & contrarium axioma confodiendum, producuntur. Primus est *in Clem. Ne Romani, de elect.*, in qua Clemens V. ait: *Nos, inter cetera, præcipue attendentes, quod lex Superioris, per Inferiorem tolli non potest*, idque ita intelligendum declarat, ut nequeat

ab Inferiori *corrigi*, *vel immutari*, *aut quidquam ei detrahi*, *sive addi*, *vel dispensari quomodolibet*, *circa ipsam*, *seu aliquam ejus partem*. Alter textus est *in cap. Sancta Romana*, *de religiosis domibus*, *inter Extravag. Joannis XXII.*, ubi legitur: *Quidam autem eorum dictum habitum*, *& vivendi ritum*, *a quibusdam Episcopis*, *seu eorum Superioribus*, *vel aliis Ecclesiarum Prælatis*, *habuisse profitentur*, *quod nec eis concedere licuit*, *contra formam Concilii Generalis*, ad quem locum opportune notat Glossa *litt.O.*: *Non licet igitur Episcopis*, *contra inhibitionem Generalis Concilii facere*, *cum sint adstricti ad observantiam Canonum*, idemque late ostendunt Innocentius *in cit. cap. Cum dilectus*, *de tempor. Ordinat. num.2. & 3.*, & *in cap.2. De eo*, *qui furtive Ordinem suscepit*, Panorm. *in cap. Tam litteris*, *num. 3. de testibus*, Covarr. *in 4. p. 2. cap. 6. num. 15.*, Guttierez CC. QQ. *lib. 1. cap. 5. num. 10.*, Suarez *cit. cap.14.*, Vasquez *tom.2. in 1. 2. disp.178. cap.2.*, Sanchez *de Matrim. lib.8. disp.5. num.9.*, & *lib.2. Summ. cap.40. num.1.*, Pontius *de Matrim. lib. 8. cap. 6. num. 1.*, Cabassutius *in theor. & prax. juris Canon. lib. 3. cap. 27. num. 3.*, Diana *in edit. coord. tom. 3. tract. 2. resolut. 25. per tot.*, aliique innumeri, ab his allegati. Et quamvis adversus hæc afferatur textus *in cap. Nuper*, *de sententia excommunicationis*, ubi dicitur ab Inferiore concedi posse censuræ relaxationem, si conditor canonis eam sibi non reservaverit, sapienter tamen Gonzalez *ad dictum cap. Nuper*, *num. 3.* animadvertit, id esse speciale in absolutione a censuris, nec esse extendendum ad alias materias, in quibus ex eo dumtaxat, quod aliquid non sit expresse Episcopis prohibitum, non licet inferre, illud esse iisdem positive concessum.

CAPUT XXXI.

Ex iis, quæ dicta sunt, decernitur, quibus in casibus fas sit, aut non sit Episcopo, relaxare impedimenta dirimentia Matrimonium. Agitur etiam de consuetudine, ac nonnullis Synodis Gallicanis, eamdem Episcoporum facultatem spectantibus.

1 EX iis, quæ hucusque stabilita sunt, sequitur, fas non esse Episcopis, removere impedimenta dirimentia Matrimonium, seu quemquam solvere ab impedimento, quo detinetur, veniamque eidem concedere, ut, impedimento non obstante, Matrimonium contrahat; quoniam ejusmodi impedimenta ortum habent, aut a Concilio Generali, aut a summis Pontificibus, quorum decreta nequit Inferior infringere, iisque, ulla ratione, contraire, quod ex modo dictis liquet, & ad rem perpendunt Sanchez *cit. lib. 8. disp. 6. num. 14.*, & Pontius *de Matrim. lib. 8. cap. 13. num.1.* Ne autem hac doctrina, quam communem esse citati Auctores asseverant, suam jurisdictionem nimium coarctari conquerantur Episcopi; priusquam ea uberius explanetur, plura sunt prænotanda. Et primò animadvertendum est, sermonem hic non esse de impedimentis mere impedien-

pedientibus, quæ nullus dubitat posse ab Episcopo relaxari, si excipias impedimentum, ortum ex sponsalibus cum altero initis, quod isto invito, sine ejusdem injuria remitti nequit, & illud quod provenit ex voto, aut ingrediendæ Religionis, aut perpetuæ castitatis, quæ vota, nisi fuerint conditionata, summo Pontifici reservantur, Sotus *in 4. dist. 37. q. unic. art. 1.*, Navarrus *man. cap. 22. num. 85.*, Sanchez *lib. 7. de Matrim. disput. 17. num. 15.*, Salmanticenses *in cursu morali Theologico tom. 2. tract. 9. de Matrim. cap. 13. punct. unic. num. 16. & 17.*, Perez *de Matrim. disp. 23. sect. 8. num. 5.*, Cabassutius *in theor. & prax. jur. Canonic. lib. 3. cap. 27. num. 7.*, Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. de Matrim. lib. 2. art. 13. reg. 14.*, aliique communiter; neque res est, de impedimento, quod irritum reddidit Matrimonium, jam publice contractum; Ultro enim concedimus Episcopo, illud relaxandi facultatem, quam eidem adscribunt Silvester *V. Dispensatio, §. 9.*, Sotus *cit. dist. 37. q. unic. art. 2.*, Navarrus *cit. cap. 22. num. 85.*, Sanchez *lib. 2. disp. 40. num. 3.* Pontius *lib. 8. cap. 13. num. 2.*, Zerola *1. p., V. Dispensatio, §. Ad quintum*, Cabassutius *cit. cap. 27. num. 3.* Silvius *operum tom. 5. inter resolutiones in verb. Dispensatio secundò*, Fagnanus *in cap. Nimis, num. 33. de filiis Presbyterorum*, Natalis Alexander *cit. loc., reg. 10.*; qui tamen unanimiter monent, non posse Episcopum eam potestatem sibi usurpare, nisi simul concurrant sex circumstantiæ. Primò scilicet, ut jam Matrimonium fuerit contractum in faciem Ecclesiæ, omnibusque adhibitis solemnitatibus: secundò, ut contractum fuerit, bona fide, ex juris, aut facti ignorantia: tertiò, ut sit consummatum: quartò, ut impedimentum sit occultum: quintò, ut non possit facile adiri prima Sedes, seu dispensatio a Papa obtineri, ob conjugum paupertatem, rusticitatem, locorum distantiam, aliasque similes causas: sextò denique, ut non possit separatio fieri sine scandalo: *Si verò* (ait Cabassutius *loc. cit.*) *aliqua absit ex præfatis circumstantiis, & personæ sint pauperes, aut rudes, ac rusticæ, officium erit Ordinarii prosequi hanc dispensationem, in forma pauperum, apud Sedem Apostolicam, ut plane gratis, & sine compositione obtineatur*. Notant itidem iidem Doctores, dispensationem ab Episcopo, in prædictis circumstantiis, obtentam, prodesse dumtaxat, pro foro conscientiæ, non autem pro foro externo: non enim plus potestatis tribuendum est Episcopo, quam habeat Major Poenitentiarius Papæ, qui, in prædicto rerum eventu, impedimentum aufert, ut Matrimonium convalescat, solum in foro interno: Quocirca si impedimentum antea occultum, postea detegatur, & deducatur ad forum contentiosum, opus erit nova dispensatione, a summo Pontifice impetranda.

2 Tandem advertendum est, nec quæstionem hic esse, de impedimento dirimente occulto, quod obstet Matrimonio nondum contracto, sed proxime contrahendo; Scimus quippe non deesse Doctores, qui Episcopo facultatem aserant, illud auferendi, cum tales urgent rerum circumstantiæ, ut nec summus Pontifex consuli, nec Matrimonii con-

tractus, ad quem omnia sunt disposita, differri possit, sine scandalo, & paratorum ad nuptias infamia: Ad præcavenda enim prædicta gravia mala, si alius non suppetat modus, illis occurrendi, præsumendum est, summum Pontificem delegare Episcopo potestatem dispensandi, quam certe requisitus, non esset ei denegaturus. Hanc facultatem, nullius præcedentis Doctoris patrocinio fretum, se omnium primum Episcopis vindicasse, gloriatur Sanchez *cit. lib. 2. disp. 40. num. 7.*, sed eum postea sequuti sunt Pontius *cit. lib. 8. cap. 13. num. 6.*, Hurtadus *disp. 26. de Matrim. num. 7.*, Perez *de Matrim. disp. 44. sect. 6. num. 12.*, Bonacina *de Matrim. disp. 3. punct. 15. num. 5.*, *v. Rursus addo*, Barbosa *de offic.*, *& potest. Episcopi p. 2. allegat. 35. num. 5.*, Cabassutius *cit. cap. 37. num. 4.*, De Justis *de dispensationibus Matrimonialibus*, *lib. 2. cap. 2. num. 129. & pluribus seqq.*, Wiestner *ad tit. 16. lib. 4. Decretal. num. 66. & seqq.* Anacletus *in jus Canonic. tom. 4. in append.*, *de dispensat. super impedimentis num. 62.*, *& 63.* Sed quamvis hæc opinio, teste cit. Bonacina, hodie sit fere communis, eam tamen acriter reprehendit, & exagitat Fagnanus *in cit. cap. Nimis, de filiis Presbyter.*, *num. 34. & 35.*, fortasse, quia, uti adnotavit Perez *cit. sect. 6. num. 13.*, est moraliter impossibile, eas omnes concurrere rerum circumstantias, quas sibi fingit Sanchez, in quibus nequeat Matrimonium retardari, absque scandalo, cum alii plurimi semper præsto sint modi, ab eodem Perez indicati, protrahendi tempus nuptiis, absque ulla suspicione criminis, & infamia eorum, qui jam erant ad eas celebrandas accincti.

3 Sed quidquid sit, de ea extraordinaria potestate, quæ, ex præsumpta summi Pontificis voluntate, in aliquo eventu urgentissimæ videlicet necessitatis, & impedimenti occulti, competat Episcopis, nullum in præsens de ea ferimus judicium; sed tantum differimus de ordinaria potestate dispensandi, in quibusdam impedimentis dirimentibus publicis. Hanc potestatem, communi fere calculo, Doctores denegant Episcopo: quinimmo sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac supremæ Inquisitionis, non semel proscripserunt, tanquam falsam, & temerariam, propositionem, asserentem Episcopo jus dispensandi, super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonio contrahendo, etiam si gravis urgeat illud contrahendi necessitas, uti videre est, apud Joannem Baptistam Rigantium, virum apprime doctum *tom. 4. commentarior. in regul. Cancellar. in notis ad regul. 49. num. 1.*, *& 2.*, ubi sacrarum Congregationum responsa, summa diligentia congesta, per extensum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita, copiose allegantur. Et nihilominus aliquot Episcopi eamdem potestatem etiam nunc sibimet ipsis adscribunt, & contra juris communis principia, ac communem Doctorum sensum, etiam in suis Synodalibus Constitutionibus, sibi asserere, quandoque non dubitant; & quod magis dolendum est, non desunt aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Episcopis blandientes,

dientes, quorum aliqui innituntur prædicto axiomate, cujus falsitatem deteximus; alii vero innituntur diuturna consuetudine, per quam, a quibusdam Episcopis, potestatem relaxandi aliqua impedimenta dirimentia, qua, spectato jure communi, carerent, acquisitam decantant. Hinc Gibertus suarum consultationum *tom.* 12., *consult.* 59. *de Matrim.* absolute docet, Episcopos, in hoc negotio, unice spectare debere suorum Prædecessorum praxim, libereque posse, legitima exigente causa, eas dispensationes indulgere, quas a suis Prædecessoribus concessas deprehenderint. Hinc pariter Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. cit. lib.* 2. *de Matrim. art.* 13., postquam *reg.* 11., auctoritatem dispensandi, super impedimentis, Matrimonium dirimentibus, publicis & notoriis, uni vindicavit Romano Pontifici, inquiens: *Hodierna Ecclesiæ disciplina, secundum quam dispensationes in gradibus prohibitis consanguinitatis, vel affinitatis, aliisque impedimentis dirimentibus, Romano Pontifici reservatæ sunt, cum publicum impedimentum est, & de Matrimonio contrahendo agitur, non permittit, ut Episcopi, his in circumstantiis, dispensent. Cum enim ab Ecclesia universali, sive illius capite Romano Pontifice sint instituta impedimenta Matrimonium dirimentia, dispensationes super eis, communi jure, ad caput universalis Ecclesiæ Romanum Pontificem, non ad Episcopum pertinent, ut colligitur ex cap. Cum Inferior, de majorit., & obed., Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Ecclesiarum, Auctores omnes id confirmant, & auctoritatem dispensandi competere negant Episcopis, cum publicum impedimentum est, vel de contrahendo Matrimonio agitur*; postquam inquam hanc communem doctrinam diserte tradidit, & insinuavit, in sequenti reg. 12., eamdem in hunc modum limitat: *Si tamen antiqua sit, & legitime præscripta diœcesis consuetudo, ut Episcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in casibus dispenset, quia ejus Decessores hac usi sunt ab antiquo, ad hanc usque diem facultate, quæ a Sede Apostolica concessa creditur, (quod in quibusdam Galliarum diœcesibus fieri novimus) de his dispensationibus haud movenda lis est: Siquidem consuetudo legitime præscripta juri positivo præjudicat, usufque longævi non levis est auctoritas, ut dicitur in cap. Consuetudinis, & cap. Cum tanto, de consuet.* Hinc denique nonnulli Gallicani Episcopi, uti narrant Pontas *in verb. Dispensatio Matrimonii, cas.* 35. l' Herminier *de Sacramentis tom.* 3. *cap.* 17. Auctor collationum Ecclesiasticarum Parisiensium sub Cardinali de Noailles *tom.* 3. *lib.* 5. *collat.* 2. *cap.* 2. Gerbesius in tractatu, quem edidit, *de potestate Ecclesiæ, & Principum super impedimentis Matrimonii*, & Saintebeuve *tom.* 1. *resolut. casuum conscientiæ, cas.* 66. & 67., usum prætexentes suorum Decessorum, dispensant in impedimento quarti, & alicubi etiam tertii gradus consanguinitatis, seu affinitatis; Et alii jus sibi vindicant relaxandi insuper impedimenta cognationis spiritualis, criminis, & publicæ honestatis, licet alii ejusdem Regni Antistites, observante eodem Saintebeuve, sibi integrum non esse arbitrentur, ab ullo, cujuscumque generis canonico impedimento, Matrimonium dirimente, quem-

quemquam solvere, prout scilicet, sicuti idem Auctor prosequitur, fert diversa, quæ in qualibet diœcesi inolevit consuetudo. Ab eadem quoque consuetudine, quæ ex privilegio, & indulto Apostolico initium sumpsisse censenda sit, contendunt similiter Episcopi Leodienses, se potestatem adeptos, dispensandi in quarto, & in tertio, hinc, inde, consanguinitatis gradu: *Si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos Fidei hostes, mutuæ internecionis, parentum, & amicorum inter se, ob corruptam puellam, & Partes non habeant media recurrendi ad Urbem*, quemadmodum referunt Lessius *in auctar. V. Matrimonium, cas. 9.*, Gobat *Theolog. experim. tract. 9. num. 596.*, & Van-Espen *I. E. V. tom. 1. p. 2. tit. 14. cap. 1. num. 11.*, quod tamen jus sibi non arrogare alios Belgii Episcopos, ne eos quidem, quorum diœceses, auctoritate Pauli IV., a Leodiensi divulsæ sunt, opportune animadvertit Zipæus *ad tit. De eo, qui cognovit consanguineam uxoris, num. 3.*

4 Verum, sicuti graviter errant qui potestatem, de qua agitur, Episcopis adjudicant, unice freti illo axiomate, cujus falsitatem plurima Concilia Provincialia, Ritualia Ecclesiarum, Auctoresque omnes agnoscere, fatetur etiam cit. Natalis Alexander, in allegata reg. 11., ita periculum est, ne se, aliosque decipiant, qui eam a consuetudine mutuantur. In primis enim prudenter dubitari potest, an ejusmodi consuetudo, in florentissimo Galliarum Regno, Apostolicæ Sedi obsequentissimo, & sacrorum Canonum religiosissimo custode, ullo unquam tempore viguerit; cum non solum contingere potuerit, hunc, illumve Episcopum, in hoc, aut illo impedimento dispensasse, ex privilegio, sibi a prima Sede specialiter concesso; sed etiam ita rem se habuisse, constet ex regestis sacræ Congregationis de Propaganda Fide, & sancti Officii, in quibus frequentes adnotatæ reperiuntur concessiones Episcopis Gallicanis indultæ, dispensandi super impedimentis tertii, & quarti gradus: unde Ducasse Auctor Gallicanus *in sua practica jurisdictionis Ecclesiasticæ cap. 10. sect. 7.* scribit, timoratæ conscientiæ, & excellentis doctrinæ Gallicanos Episcopos dispensasse, post indultum sibi a Sede Apostolica concessum, & a dispensatione abstinuisse, postquam cessaverat, nec fuerat renovatum indultum, quod, ad certum tempus obtinuerant. In hac autem dubietate, non licere Successori similes dispensationes elargiri, recte adnotavit idem Natalis Alexander *in fine cit. regulæ 12.*, scribens: *At si dubitet, vel merito dubitare debeat Episcopus, an dispensationes, a suis Decessoribus concessæ, sint ex privilegio reali, & perpetuo, an ex privilegio personali, dispensare non potest, nisi & ipse dispensandi privilegium a summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta spectante, non licet minus probabilem, ac minus tutam opinionem sequi, relicta probabiliore, atque tutiore.*

5 Quod autem aliquot Galliarum Episcopi, ex privilegio mere personali, non vero ex consuetudine, nacti sint facultatem, super aliquo impedimento dispensandi, inde etiam conjicimus, quod ex una parte incredibile

bile videatur, talem consuetudinem, intra unius, aut alterius dioecesis limites constitisse, nec conterminas permeasse: id quippe evenire vix potuit, in re Episcopis favorabili, atque in Regno, servandæ inter Pastores, disciplinæ, morumque concordiæ, & unitatis studiosissimo; ex alia vero scimus, quamplurimos Galliarum Antistites diserte declarasse, sibi fas non esse, ullum auferre, seu relaxare impedimentum, Matrimonium dirimens: Siquidem Concilium Turonense anni 1583. *tit.* 9. *de Matrim.*, (*tom.* 10. *collect. Harduin. col.* 1405.) definivit: *In quarto consanguinitatis & affinitatis, nec non cognationis spiritualis, prohibitis gradibus, Episcopis dispensare, non licere declaramus*; In Concilio Tolosano anni 1590., *cap.* 8. legimus: *Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus solutos, & dispensatos, nisi visa prius summi Pontificis dispensatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant*; Synodus Lingonensis, apud Natalem Alexandrum *cit. reg.* 12., post enumeratas personas, in aliquo, usque ad quartum, consangninitatis gradum inter se conjunctos, ait: *Inter istas non est legitimum Matrimonium, nisi cum eis fit per Sedem Apostolicam dispensatum*, idemque sancitum, declaratumque reperiri in Synodo Trecensi, idem Natalis Alexander testatur. Additque Diot in opere, cui titulus *Sacramentarium Pastorum, tract.* 13. *de dispensationibus Matrimonialibus cap.* 8. *pag.* 213. *edit. Parisien. an.* 1709. in generali Congregatione Episcoporum & universi Cleri Gallicani declaratum esse, dispensationes omnes Matrimoniales ad solum Papam pertinere, & Parlamentis esse obsistendum, si aliquando Episcoporum dispensationes admittant. Quis autem credat tot Gallicanos Episcopos, suæ jurisdictionis tenacissimos, sibi sponte abjudicasse eam auctoritatem, quam passim viderent ab aliis, finitimarum dioecesium Præsulibus, jure ordinario, & non mere delegato exerceri?

6 At etiam dato, in aliquam dioecesim irrepsisse consuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Episcopo legitimum jus auferendi impedimenta, a Conciliis OEcumenicis, aut a summis Pontificibus inducta, diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit conditiones necessarias, ut potuerit prævalere legi, Episcopo inhibenti, ne Superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare præsumat. Quinimmo cum talis consuetudo, non solum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollenda, & minuenda jura, uni competentia Romano Pontifici, præter ceteras conditiones, necesse est, ut centum ad minus annorum spatio, sine ulla interruptione, perseveraverit. Quocirca citatus Van-Espen *jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 14. *cap.* 1. *num.* 11., ut Episcopo Leodiensi auctoritatem astruat dispensandi in tertio, & quarto, & in tertio, hinc inde consanguinitatis, seu affinitatis gradu, eamque ex legitima consuetudine ab eo acquisitam evincat, ejusmodi consuetudinem contendit esse immemorabilem. Ad consuetudinem quoque, cujus initii memoria non extet, confugit Auctor citt. collationum Parisiensium *tom.* 3. *collat.* 2. §. 2. Verum postremo, & potissimum,

mum, considerandum est, an per eam consuetudinem, si qua inoleverit, *disrumpatur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ*, in quo eventu nunquam, per eam adversus legem præscribi, declaravit Innocentius III. *in cap. Cum inter, de consuet.* Num porro prædicta consuetudo ejusmodi inficiatur vitio, potius quam a Nobis, præstat audire a Gallicano Auctore Cabassutio, qui *cit. lib. 3. cap. 27. num. 6.* loquens de auctoritate dispensandi, quam sibi vindicant nonnulli suæ nationis Præsules, hæc habet: *Si in oppositum reclamantibus Conciliis OEcumenicis, quæ hanc potestatem uni summo Pontifici, Legatisque reservant, sibi assint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Episcopi, cum suis Vicariis, seorsum in suis diœcesibus, singuli pro suo arbitrio, hujusmodi licentiam, ingruet profecto tota Gallicana ditione admodum exuberantior, & inordinatior inter tot, tamque diversa sibi, aliisque indulgentium Prælatorum capita, in dispensandis Matrimoniis licentia. Quin etiam, si per universum Regnum ista invalesceret consuetudo (quod malum Deus avertat) contingeret demum, ut quilibet laici, etiam subalternorum tribunalium Judices, per captionem, & distractionem Bonorum Episcopalium, ipsosmet Episcopos cogerent, pro suo peculiari, aut amicorum, aut Partium postulantium affectu, ad sic dispensandum, sicut jamdudum compellunt invitos, ad monitoria, & excommunicationes decernendas; sicque simile quid illis obveniret Divina huic, apud Isaiam comminationi*: Pro eo quod abjecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, propter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes, & multas: *Sic enim renuentes hac in parte summo universalis Ecclesiæ Pontifici subjici, compelluntur indignissime laicorum Judicum infimorum decretis obtemperare, aut propriorum fructuum, ni pareant, interceptionem, ac privationem pati*. Et post adducta modo a Nobis relata loca Conciliorum Turonensis, & Tolosani, inanem decernentia, hac in re dispensationem, quæ a summo Pontifice non dimanarit, concludit Cabassutius: *Sane ista ab Episcopis concessæ dispensationes pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinem causant Sacramenti. At vero in re Sacramentaria unanimes docent Theologi, non esse licitum, quidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermisso, quod adhiberi possit. Atque ita licentia ista vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad summum tutiore simul, & probabiliore opinione rejecta, minus probabilem, nec tutam, in tanti momenti Sacramento, consectatur opinionem*.

7 Huic Cabassutii monito morem gerant Episcopi, & nullius consuetudinis prætextu, eam exerceant facultatem, quam dubiam saltem, atque incertam esse, dissimulare non possunt: Quod si quis eam sibi certo competere obstinate contendat, adhuc abstineat, oportet ab illa in sua Synodo ostentanda, & Synodali statuto sibimet ipsi asserenda: Etenim (uti inferius, suo loco demonstrabitur) ne ea quidem, quæ Episcopis certo licent, ex tacita permissione, & conniventia Apostolicæ Sedis, possunt ab iisdem per edictum, aut Synodalem Constitutionem decerni, & juri suo ordinario quodammodo attribui; Id quippe manifestam saperet

ret ambitionem, qua viderentur se quodammodo æquiparare summo Pontifici, ejusque affectare supremam jurisdictionem.

8 Quare, si aliquis Antistes, ob nimiam suæ dioecesis ab Urbe distantiam, aliamve legitimam causam, necessariam sibi reputet auctoritatem, dispensandi in uno, aut pluribus impedimentis, Matrimonium dirimentibus, eam exposcat a Romano Pontifice, qui eam petentibus, impertiri non renuit, nunc magis, nunc minus amplam, pro temporum, & locorum varietate.

CAPUT XXXII.

Aliud affertur exemplum Synodalis Constitutionis, adscribentis Episcopo facultatem absolvendi ab hæresi, quæ, nisi congrue explicetur, jura deturbat Apostolicæ Sedis.

1 IN nonnullis antiquis Synodis indubitanter adjudicatur Episcopo facultas absolvendi ab hæresi: Ita quippe diserte statutum legimus, in Synodis Andegavensibus, annorum 1216. & 1493., atque in Synodo Ambianensi, anno 1411. apud Pontas *verb. Cas. reservat.*, *cas.* 4. : Eamque facultatem, nullo posteriori jure, esse Episcopis ademptam, declarasse Cardinalem Gasparem Quirogam, Archiepiscopum Toletanum, atque in Hispaniarum Regno supremum Inquisitorem in sua Synodo Toletana anni 1583., referunt Hurtadus *de Fide*, *disp.* 84. *sect.* 2. *§.* 11., Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei*, *disp.* 23. *sect.* 3. *§.* 1. *num.* 44., & novissime Milante *exercitat.* 3. *in* 3. *propositionem*, *damnatam ab Alexandro VII. pag.* 20.

2 Verum, ne hisce, aliarumque plurium Synodorum, vetustis exemplis se abduci patiantur Episcopi, eamque sibi vindicent jurisdictionem, qua carent, priusquam quidquam, de hac re, in suis Synodis statuant, oportet, ut certa ab incertis secernant, rerumque, ac temporum varietatem accurate dispiciant: potestas quippe absolvendi a crimine hæreseos, quæ olim indiscriminatim omnibus competebat Ecclesiarum Pastoribus, neque hodie illis denegatur in aliquibus circumstantiis, in aliis tamen communiter censetur summo Pontifici nunc reservata. Omnia singulatim expendamus.

3 Inter præcipuas Pastoralis muneris curas, est, solerter invigilare, ne ullus contra orthodoxam doctrinam error, in suam dioecesim irrepat, quod luculenter expressit Apostolus 1. *ad Timotheum cap.* 3., *&* *ad Titum cap.* 1. Hinc nemo dubitat, quin ad Episcopum potissimum pertineat, in Hæreticos inquirere, atque in illos, quos in suis erroribus pertinaces compererit, canonicis poenis severe animadvertere: Hanc Episcoporum obligationem agnovit, & inculcavit Auctor epistolæ, ad Episcopos in Galliis, atque in Hispaniis consistentes, quam Lucio Papæ adscripsit Isidorus,

dorus, ita Episcopos alloquens: *Ideo Fratres hortor dilectionem vestram, obtestor, & moneo, ut qua debetis, & potestis solicitudine, vigiletis ad investigandos Hereticos, & inimicos sanctæ Ecclesiæ, & a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, severitate, qua potestis, pro viribus extirpetis* (*collect. Harduini tom. 1. col. 140.*); Quamquam porro hoc Lucii testimonium credatur adulterinum, adulterinum certe non est decretum Concilii Remensis anni 625., vel 630., quod *can. 4.* (*collect. Hard. tom. 3. col. 572.*) ab Ecclesiarum Pastoribus Hæreticos diligenter perquiri, & ad Fidem Catholicam, pro viribus, revocari mandavit; Et ne inutiliter tempus teramus, in re exornanda, apud omnes indubitata, satis abunde erit, unam allegare sanctionem Innocentii III. in Concilio Generali Lateranensi IV., anni 1215., in cujus *cap. 3. de Hæreticis*, jubentur Episcopi, singulis annis, vel per se, vel per Archidiaconos suos circumire dioeceses, & sedulo indagare, an ullus in ea latitet hæretica contagione infectus: Socordes vero, & negligentes, in expurganda concredita sibi dioecesi ab hæretica lue, veluti gravis flagitii reos; & Pastorali ministerio indignos, e gradu dejici, ibidem decernitur (*collect. Harduin. tom. 7. col. 22.*): *Volumus igitur, & mandamus, & in virtute obedientiæ districte præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda Episcopi per dioeceses suas diligenter invigilent, si canonicam effugere voluerint ultionem. Si quis enim Episcopus super expurgando de sua dioecesi hæreticæ pravitatis fermento, negligens fuerit, vel remissus: cum id certis indiciis apparuerit, & ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere pravitatem*. Neque per hoc, quod a Sede Apostolica institutum fuerit Inquisitionis tribunal, cujus initium ad ejusdem sæculi XIII. initium, post tamen absolutum Concilium Lateranense IV., in quo certe nulla, de Inquisitoribus a Sede Apostolica delegatis, occurrit mentio, refert Ludovicus a Paramo *de origine sacræ Inquisitionis lib. 2. tit. 1. cap. 2.* non est Episcopis subductum onus, aut adempta facultas in Hæreticos inquirendi, sicuti diserte declaravit Bonifacius VIII. *in cap. 17. de Hæreticis, in 6.*: *Per hoc quod negotium hæreticæ pravitatis alicui, vel aliquibus, ab Apostolica Sede generaliter in aliqua provincia, civitate, vel dioecesi delegatur, dioecesanis Episcopis, quin & ipsi, auctoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari*; sed possunt, & debent, perinde ac antea, omnem suam operam impendere, ut eamdem pestem, e sua quilibet dioecesi, eliminent; solumque cavere, ne delegatos ab Apostolica Sede Fidei Quæsitores, ubi sunt constituti, a suo munere obeundo impediant, sed pari studio, animorumque concordia, debent in opus adeo salutare incumbere, juxta modum præscriptum in eodem *cap. Per hoc*, atque *in Clementina 1., eodem tit.*, & *in Extravag. Benedicti XI., cap. 1. de Hæreticis*. Jam vero tam Inquisitor, quam Episcopus potest resipiscentem Hæreticum, aut sponte coram se comparentem, aut ad suum forum, quoquomodo deductum Ecclesiæ reconciliare, &

re, & pro utroque foro absolvere a censura, in quam, propter hæresim incidit, quod pluribus ostendunt Cardinalis Albitius *de inconstantia in Fide*, *cap.* 25. *num.* 35. *& seqq.* Farinaccius *de hæresi*, *q.* 92. *§.* 4. *num.* 52., Cardinalis De Lugo *de virtute Fidei*, *disp* 23. *sect.* 3. *§.* 1. *num.* 52., Thomas Del Bene *de offic. S. Inquisitionis*, *p.* 1. *dubitat.* 57., & Cardinalis Petra *tom.* 3. *ad Constit.* 18. *Innocentii IV. num.* 27. *& seqq.* Quinimmo uterque potest pœnitentem Hæreticum, postquam suos ejuravit errores, ad simplicem Confessarium remittere, ut ab eo absolvatur; eamque absolutionem, licet a Confessario datam in foro Sacramentali, prodesse etiam pro foro externo a cujus jurisdictione promanat, recte observat idem Del Bene. Plura de ordinaria potestate Episcoporum inquirendi in Hæreticos, eosque Ecclesiæ reconciliandi, congesta sunt ab Altaserra *de jurisdict. Ecclesiast. lib.* 4. *cap.* 3., & novissime a P. Jo: Antonio Bianchi *de potestate Ecclesiæ tom.* 3. *lib.* 1. *§.* 10. *num.* 2. *&* 3.; plura itidem ad rem facientia legi possunt *in colloquiis Andegavensibus*, *mensis Maji* 1713., *q.* 4. *pag.* 110.

4 Hæc certa sunt: communiter quoque Doctores, non tantum Episcopo, verum etiam cuilibet simplici Confessario facultatem concedunt absolvendi ab hæresi, pure interna, & mentali, nullo exteriori signo manifestata: absolutio quippe ab hæresi est summo Pontifici reservata, solum ratione censuræ, eidem hæresi annexæ; Ecclesia autem, sicuti non potest, per se, directe, & immediate præcipere, aut prohibere actum mere internum, juxta communem Theologorum sententiam, quam cum S. Thoma 1. 2. *q.* 91. *art.* 4., *& q.* 100. *art.* 9. docet Suarez *lib.* 4. *de legibus*, *cap.* 12. *per tot.* ita non potest hæresim, quæ in exteriorem actum non prodit, censura perstringere, uti ad rem tradunt Navarrus *man. cap.* 27. *num.* 56., Suarez *de censuris*, *disp.* 4. *sect.* 2., *& disp.* 21. *sect.* 2., Sanchez *lib.* 2. *in Decalogum cap.* 8. *num.* 1. *& seqq.*, Bonacina *de censuris*, *in bulla Cœnæ contentis*, *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *num.* 2. *&* 3., Barbosa *de offic. & potest. Episcopi p.* 2. *alleg.* 40. *num.* 6. *& num.* 9., & in collectan. *ad cap.* 6. *sess.* 24. *Concil. Trident.*, *num.* 50. *&* 51., censuram pariter evaderet, possetque pro foro conscientiæ ab Episcopo, aliove simplici Confessario absolvi, qui exterius verbo, vel facto, aliquem negaret Fidei articulum, retento tamen interiori assensu, circa illum: nam iste, etsi graviter contra Fidem peccaret, non tamen esset formaliter hæreticus, ac propterea non irretiretur censuris in Hæreticos inflictis, quod bene perpendunt Lessius *de just. & jur. cap.* 43. *dub.* 2. *num.* 11., Suarez *de Fide*, *disp.* 14. *sect. ult.*, *num.* 3., & Sanchez *cit. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 8.; In foro autem externo esset puniendus tanquam hæreticus, nec ei crederetur asserenti, se, interiori assensu, firmiter adhæsisse veritati, cui visus est exterius dissentire, uti prosequuntur Simanca *de Catholic. instit. tit.* 13. *num.* 15., Roias *tract. de Hæret.*, 1. *p.*, *num.* 304. *& seqq.*, & Farinaccius *de hæresi*, *q.* 179. *num.* 55.

5 Sed difficultas unice circa eum versatur, qui interius Fidei articulo dissen-

diſſentitur, ſuumque diſſenſum, aliquo exteriori ſigno pandit, quin tamen idcirco fuerit ad forum judiciale deductus; De hoc quippe, quem hæreticum eſſe, cenſuriſque in Hæreticos latis, innodatum, nemo dubitat, controvertitur, an quandiu ejus delictum occultum eſt, poſſit ab Epiſcopo, pro foro conſcientiæ, abſolvi. Difficultatem faciunt Tridentinum, & Conſtitutio Apoſtolica, quæ ſingulis annis, in die Cœnæ Domini, promulgatur: Etenim ex una parte Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6. de reform.* facultatem tribuit Epiſcopis, diſpenſandi, in qualibet irregularitate, proveniente ex delicto occulto, ea tantum excepta, quæ oritur ex homicidio voluntario, & inſuper abſolvendi in foro conſcientiæ, a quibuſcumque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, non ſolum non excepto, ſed nominatim expreſſo etiam crimine hæreſis: *Liceat Epiſcopis ...... in quibuſcumque caſibus* (ſunt verba Tridentini) *etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, Delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua, per ſe ipſos, aut Vicarium, ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine, in eodem foro conſcientiæ, eis tantum, non eorum Vicariis, ſit permiſſum*; Ex alia vero parte ſummus Pontifex in prædicta Conſtitutione, poſtquam anathemate perculit omnes Hæreticos, ſibi uni facultatem reſervat, eos abſolvendi; hinc vero oritur controverſia, an per hujuſmodi Conſtitutionem, quotannis renovatam, cenſeatur derogari præfato decreto Tridentini. Enimvero extra controverſiam eſt, per illam, ademptum eſſe Regularibus, aliiſve, privilegium, ſi quod antea habuerint, quempiam abſolvendi ab hæreſis crimine: quinimmo quamvis ab ipſomet ſummo Pontifice, tempore Jubilæi, cuilibet Confeſſario, ex approbatis a locorum Ordinariis, ampliſſima concedatur poteſtas, omnia remittendi facinora, atque, in foro Sacramentali, quaſlibet relaxandi cenſuras, ſibi, quomodocumque, etiam virtute bullæ Cœnæ, reſervatas, per eam tamen, aliaſve ſimiles conceſſiones, nunquam collatam cenſeri auctoritatem, abſolvendi a crimine hæreſis, niſi hoc fuerit ſpecialiter, & nominatim expreſſum, declaravit Alexander VII. in ſuo decreto, a Nobis relato, & accurate expenſo, *in noſtra Notific. 4.*, quod eſt hujuſmodi: *Sanctiſſimus Dominus noſter Alexander Papa VII., ſub die 23. Martii 1656. inhærendo declarationibus alias a Prædeceſſoribus ſuis factas, ad removendam omnem dubitandi occaſionem, & ne circa id in poſterum ullo tempore hæſitari contingat, cum crimen hæreſis, præ ceteris graviſſimum, ſpeciali nota dignum ſit, decrevit, facultatem abſolvendi ab hæreſi, in Jubilæis, vel aliis ſimilibus conceſſionibus, non cenſeri comprehenſam, niſi expreſſis verbis concedatur facultas abſolvendi ab hæreſi*, & ſiquidem hæc facultas non exprimitur in bulla Cruciatæ, idcirco Gregorius XIII. jam antea edixerat, neminem poſſe, illius tantum obtentu, ſolvi a cenſura, in quam, propter hæreſim, incidit, quod videre eſt apud Manuel. Roder. *in addit. ad bullam Cruciatæ §. 9. num. 66.*

6. Sed

6 Sed nihilominus specialis est ratio dubitandi, num per eamdem bullam Cœnæ, sit ablata etiam Episcopis potestas absolvendi ab hæresi occulta, iisdem tributa a Concilio Tridentino: huic quippe, existimant plerique cum Sanchez *de matrim. lib.3. disp.26. n.7. circa medium*, non derogari, sine expressa ejusdem mentione, qualis in bulla Cœnæ non occurrit. Accedit incredibile videri, Pium IV., qui decreta Concilii Tridentini approbavit, omnemque adhibuit operam, ut per omnes orbis Christiani provincias, promulgarentur, eodem ipso anno, quo hoc negotium urgebat, atque eorumdem decretorum acceptationem, & religiosam observationem impense commendabat in bulla Cœnæ, quam, consueto more, evulgavit, voluisse derogare præfato decreto, Episcopis favorabili; indignati enim fuissent Episcopi, si audivissent, se compelli ad subeunda onera, sibi a Tridentino imposita, eo ipso tempore, quo privabantur privilegio, sibimet ipsis ab eodem Tridentino indulto. Cum autem bulla Cœnæ etiam tum munita esset iisdem clausulis derogatoriis, quibus nunc est referta, præsumendum est, per istas voluisse, & velle Pontifices revocare dumtaxat facultates absolvendi ab hæresi, a suis Antecessoribus concessas, non vero illam, qua justis de causis, sunt Episcopi a Concilio Tridentino donati. Ita ratiocinantur Bannes 2. 2., *q.* 11. *art.* 3., Arragonins *ibid. art.* 1. *col.* 10., Hurtadus *disp.* 84. *sect.* 2., Guttierez *Canonicar. QQ. lib.* 1. *cap.* 13., Fagundez *in* 2. *præceptum Ecclesiæ, lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 33., Campegius *in addit. ad Zanchinum, de hæresi, cap.* 34., Bossius *de Jubilæo, sect.* 1. *cap.* 10. *§.* 5., Leander *p.* 4. *tract.* 2. *disp.* 17. *q.* 45., aliique, quos referunt Sanchez *lib.* 2. *in Decalogum, cap.* 11. *num. ult.*, & Diana 1. *p.*, *tract. de absolutione ab hæresi, resolut.* 2.

7 Verum utrumque argumentum, nullo labore refellunt Auctores contrarii, quos citant, & sequuntur Sanchez *lib.* 2. *moral. disp.* 3. *§.* 2. *num.*22., Garzias *de Benefic. part.* 11. *cap.* 9. *num.* 121., Barbosa *ad dict. cap.* 6. *sess.* 24. *de reform.*, & *de offic. & potest. Episc.*, *allegat.* 40 *num.* 3., Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei, disp.* 23. *sect.* 3. *§.* 1., Rosignolus *de censuris, tom.*1. *q.* 1. *cap.* 25. *num.* 7., Duard *in bulla Cœnæ, lib.* 3. *§.* 2. *q.* 11. *num.* 43., Clericatus *de Pœnit. decis.* 45. *num.* 4. *& seqq.*, Anacletus Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal.*, *tit.* 7. *§.* 7. *num.* 351. *& seqq.*, aliique quamplurimi. Meliori sane, & veriori judicio contendunt isti, facultatem, de qua loquimur, esse Episcopis per bullam Cœnæ ademptam, & Romano Pontifici reservatam, nec multum negotii ipsis facessunt argumenta in contrarium adducta. Ad primum quippe ajunt, sufficienter derogari Concilio Tridentino, per illam generalem clausulam, in bulla Cœnæ contentam, *Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, & cujusvis Concilii decretis*: Etenim cum nullum, præter Tridentinum, reperiatur Concilium, a quo data sit Episcopis potestas absolvendi ab hæresi, allegata verba, quibus Pontifex eamdem potestatem sibi deinceps reservat, unice alludere queunt ad enuntiatum Tridentini decretum, cui in hac parte se dero-

se derogare declarat. Ad hæc ut Papa deroget Concilio Tridentino, non est necesse, ut expressam faciat ejusdem mentionem, sed satis est, ut aliquid statuat, quod Tridentini decretis adversetur: siquidem cum ipsimet Tridentini Patres *cap. ult.*, *sess.* 25. *de reform.* sua decreta subjecerint judicio, & voluntati summi Pontificis: *Omnia, & singula, quæ sub quibuscumque clausulis & verbis, in hoc sacro Concilio statuta sunt, sancta Synodus declarat, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ, & sit, & esse intelligatur*; Idcirco Pontifex aliquid edicens, contra aliquam Tridentini sanctionem, non operatur contra mentem ejusdem Concilii, neque illam exerit supremam auctoritatem sibi a Christo Domino collatam, relaxandi, & immutandi, cum opus fuerit, quamcumque legem Ecclesiasticam, sed potius eo utitur arbitrio, a cujus nutu voluit idem Tridentinum suarum sanctionum firmitatem pendere, quod apposite expendunt Garzias *de Benefic. p.* 4. *cap.* 5. *num.* 32. *&* 33., Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell.*, *gloss.* 6. *num.* 120., Bonacina *de censur. in bulla Cœnæ*, *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *num.* 8., & Fagnanus *in cap. Nulla*, *num.* 86., *de concess. Præbendæ*.

8 Alterum, quod proferunt argumentum, ut aliquid haberet roboris, in primis probandum esset, quod gratis assumitur, nimirum bullam Cœnæ, a Pio IV., de more promulgatam, iisdem fuisse munitam clausulis, quæ leguntur in similibus Constitutionibus, a posterioribus Pontificibus editis. Enimvero enuntiata verba, *Non obstantibus cujusvis Concilii decretis* non leguntur in bulla Cœnæ promulgata a Martino V., quæ refertur a S. Antonino 3. *p.*, *tit.* 24. *cap.* 72., neque in bulla Cœnæ, promulgata a Paulo III., quæ est 10. inter Constitutiones ejusdem Pontificis *Bullar. tom.* 1.; quinimmo Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei*, *cit. disp.* 23. *sect.* 3. §. 1. *num.* 48. testatur, se ea verba non invenisse in ulla bulla Cœnæ, ante Gregorium XIII., ex quo conjicit, neque a Pio IV. fuisse adhibita, ac proinde corruit potissimum argumentum, cui plurimum fidunt Auctores stantes pro contraria opinione.

9 Deinde, cum hæc controversia non versetur circa jus, sed circa factum; nemo quippe Catholicorum dubitat, potuisse Pontificem, facultatem, de qua agitur, Episcopis adimere, sed solum disputant an reipsa ademerit, non est ex meris præsumptionibus, & conjecturis colligenda voluntas summorum Pontificum, quam ipsimet diserte explicuerunt: Etenim S. Pius V., & Gregorius XIII. de hac re interrogati, indubitanter responderunt, nulli, præter Papam, hodie integrum esse, quemquam absolvere ab hæresi, etiam occultissima, eo quod Papa per bullam Cœnæ, ejusmodi facultatem sibi reservet, sicuti totidem verbis refert Navarrus *man. cap.* 27. *num.* 275., addens ab iisdem Pontificibus, ne Cardinali quidem summo Pœnitentiario, fuisse talem facultatem tributam, nisi multis limitationibus circumscriptam. Præterea in vita S. Francisci Salesii, descripta a Petro Hyacintho Gallizia *lib.* 2. *cap.* 32., atque

atque in alia, alterius Auctoris, relata a Gobat *Theolog. experim. tract.* 7. *cas.* 8. *num.* 370. legitur, eum ad Episcopatum promotum, coram Clemente VIII. examen subiisse, promovendis ad Episcopatum ab eodem Pontifice indictum, atque inter quæstiones eidem propositas, de hac fuisse a Pontifice interrogatum: *Possent ne Episcopi ab hæresi absolvere?* Respondit Salesius: *Posse, virtute facultatis iisdem factæ a Tridentino*; At aliam sibi mentem, aliam esse voluntatem, mox subjecit Pontifex; ad quod Salesius: *Siquidem hæc est mens Sanctitatis vestræ, eidem acquiesco, atque e mea sententia recedo.* Idem, nec semel decisum est a sacris Urbis Congregationibus, quarum ministerio, solent Pontifices mentem suam manifestare: ita quippe declaratum a sacra Congregatione S. Officii testantur Pœnia, Romanæ Rotæ Auditor, in notis ad Eymericum 3. *p.*, *q.* 92. *comment.* 141., *§. Equidem*, & Cardinalis Albitius, qui ejusdem Congregationis Assessoris munus obierat, *in suo tract. de inconst. in Fide*, *cap.* 25. *num.* 4. *& seqq.*; idemque responsum datum a sacra Congregatione Concilii, narrant Fagnanus *in cap. Quoniam*, *num.* 29. *de Constitutionibus*, & *in cap. Dilectus*, *num.* 30. *de tempor. Ordinat.*, ac Cardinalis Petra *in comment. ad Constit.* 18. *Innocentii IV.*, *tom.* 3. *num.* 19. *& seqq.* Quocirca Suarez, qui *in tract. de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 3. *num.* 5. probabilem censuerat opinionem, Episcopis favorabilem; cum postea diligentius expenderit allegata summorum Pontificum, sacrarumque Congregationum responsa, e priori sententia recessit, & *in tract. de Fide*, *disp.* 21. *sect.* 4. *num.* 13. aperte docuit, nulla probabili ratione, posse hodie astrui Episcopis potestas absolvendi ab hæresi; Et Cardinalis de Lugo *cit. sect.* 3. *§.* 1. *num.* 46., post quæstionem, in utramque partem versatam, eadem respiciens decreta concludit: *Mihi moraliter certa est Pontificis mens, & sensus Romanæ Curiæ, in qua omnes Pontificis Ministri, pro certo supponunt, singulis annis, denuo eam facultatem Episcopis auferri, & ea solum de causa, ad eumque finem, addita esse in bulla Cœnæ verba illa, quibus revocantur facultates concessæ etiam per cujusvis Concilii decreta.* Ac denique Fagnanus *in cit. cap. Dilectus*, *num.* 30., postquam indicatam retulit declarationem, editam a sacra Congregatione Concilii, ait: *Unde frustra nonnulli ex recentioribus Theologis hunc articulum in controversiam adducunt, cum habeamus claram determinationem sacræ Congregationis.*

10 Sed majorem adhuc firmitatem huic sententiæ adjecit Alexander VII., cum die 24. Septembris 1665. hanc, inter ceteras, propositionem proscripsit: *Sententia asserens, bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629., 18. Julii, in Consistorio sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium, visa, & tolerata est.* Fatemur equidem damnationis telum non directe contodere opinionem, asserentem Episcopis auctoritatem absolvendi ab hæresi occulta, sed solum directe perstringere quorumdam audaciam, & imposturam,

posturam, qui', ut eamdem opinionem, validissima fulcirent auctoritate, in vulgus jactabant, eam a sacra Congregatione examinatam, omnem evasisse censuram, uti advertunt Salmanticenses *in cursu morali*, *tom.* 4. *tract.* 18. *de privilegiis*, *cap.* 4. *§.* 11. *num.* 163., & Milante *exercit.* 3. *in* 3. *propositionem damnatam ab Alexandro VII. pag.* 19.; At nihilominus nemo facile inficiabitur, damnationis ictum, grave vulnus indirecte inflixisse etiam opinioni, quam sui Auctores prædicta impostura tutabantur: parum enim solicitus fuisset Pontifex, de præcipuo evertendo argumento, quo ea fulciebatur opinio, si illam quoquo modo probabilem, ac tolerabilem reputasset, quemadmodum ratiocinatur Dominicus Viva *in eamdem tertiam propositionem Alexandri VII.*, recte inde inferens, præfatam opinionem, e sua probabilitate, si quam antea haberet, plurimum saltem fuisse deturbatam.

CAPUT XXXIII.

Alia evertuntur argumenta, quibus speciatim suffulti nonnulli Auctores Gallicani, facultatem absolvendi ab hæresi, quam aliis ablatam haud difficulter admittunt, in sua nationis Episcopis intactam perseverare asseverant.

1 Potestatem, de qua hactenus disseruimus, aliis innixi argumentis, suæ gentis Episcopis vindicare conantur plures Auctores Galli, quos sequuntur Tournely, seu verius Continuator *Theolog. moralis ejusdem*, *tom.* 2. *tract.* 3. *de censuris*, *part.* 1. *pag.* 471. *edit. Venet.*, & Pontas *V. Casus reservati*, *cas.* 4.: Aliqui enim, teste Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl.*, *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 8. *§. Accessit*, eam in Galliarum Præsules derivatam, volunt a consuetudine, tacito Romani Pontificis consensu roborata, quæ jamdiu obtinuit, ut Episcopi occultos Hæreticos, in foro Sacramentali absolvant: *Absolvunt tamen* (ait Thomassinus) *Episcopi Galliarum*, *non contradicente*, *adeoque*, *ut ex regulis juris ipsi interpretantur*, *consentiente Pontifice*: Alii vero, cum Gibert *in suo tract. de usu Ecclesiæ Gallicanæ in materia censurarum*, *tit.* 17., ideo, per bullam Cœnæ, non revocatam defendunt Gallicanis Episcopis auctoritatem absolvendi ab hæresi occulta, iisdem concessam a Tridentino, quia præfata bulla, ut ipsi ajunt, & pluribus suadere conatur Gibert, nunquam fuit in Galliis recepta.

2 Verum neque ejusmodi argumenta tantæ sunt efficacitatis, ut illud evincant, quod prædicti Auctores contendunt: Etenim quod spectat ad non acceptationem bullæ Cœnæ, mirum est, non vidisse Gibertum, ejusmodi argumentum in ipsum retorqueri: nam sicuti in Galliis, uti Gibertus, ejusque Asseclæ ajunt, neque promulgata, neque usu recepta unquam

unquam fuit bulla Cœnæ, ita pariter, iisdem asserentibus, nec publicatum, nec receptum ibidem fuit Concilium Tridentinum, quoad decreta, respicientia disciplinam: *Episcopi autem illarum regionum, in quibus Concilium Tridentinum adhuc receptum non est, non possunt uti facultate concessa in hoc decreto*, scilicet *cap. 6.*, *sess. 24.*, de quo disputabatur, rescripsit sacra Congregatio Concilii, apud Cardinalem de Lugo *cit. disp. 23. sect. 3. §. 1. num. 54.* Equidem cum facultas absolvendi ab hæresi occulta, unice ex Concilio Tridentino, in Episcopos dimanaverit, non potuit illam participare, qui Tridentino aditum, in suam diœcesim occlusit: neque æquum est, ut id commodi ex Concilio reportent, qui ejus onera subire detrectant, quemadmodum cum eodem De Lugo, ad rem prosequuntur Doctores congesti a Sanchez *cit. lib. 2. in Decalogum, cap. 11.*, atque a Barbosa *ad cit. cap. 6. sess. 24. num. 3.*

3 Quod vero attinet ad consuetudinem, tacito Romani Pontificis consensu approbatam, quam in plerisque Galliarum diœcesibus jamdudum obtinuisse, ajebat Thomassinus, ut earumdem Præsules passim ab hæresis crimine suos subditos absolvant; Thomassinum confundere suspicamur hæresim occultam, de qua est quæstio, cum hæresi ad Episcopi forum jam deducta, a qua jam præmonuimus jus esse cuilibet Episcopo, resipiscentem reum in utroque foro absolvendi; hanc porro suspicionem Nobis injiciunt Comitia Cleri Gallicani, anni 1585., ab eodem Thomassino indicata, quæ, teste Du Taix, communi suffragio rogandum statuerunt Pontificem, ut Episcopis, eorumque Officialibus veniam daret absolvendi Hæreticos, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium redeuntes; necessarium etenim non fuisset, hanc facultatem, pro omnibus Regni Episcopis a Pontifice efflagitare, si jam plerique illam, consuetudine, aliove modo, a se acquisitam ibidem exercuissent. Idem privilegium, quod omnibus concedi exoptarunt Cleri Comitia, non diu antea sibi fieri, curaverant Patres Conciliorum Provincialium, Rothomagensis, anni 1581., & Turonensis, anni 1583.: primi siquidem, postquam decretum ediderant, quo astruebatur Episcopis potestas absolvendi ab hæresi, iisdem a Tridentino tributa; re melius considerata, eam potestatem, post bullam Cœnæ, dubiam saltem, atque incertam agnoverunt, ac proinde sibi fieri a Pontifice postularunt, ita ad Gregorium XIII. scribentes: *Circa decretum de casibus reservatis, ubi dicitur ex Concilio Tridentino Episcopos absolvere ab hæresi, videtur contra bullam de Cœna Domini, & reservationem factam per Dominos Pios Quartum, & Quintum. Sed plures potius manebunt in hæresi, quam propter eam mittant ad Sedem Apostolicam; & interea dum mittitur, & expectatur absolutio, multa incidere possunt tentationes, & mutationes. Ideo humillime supplicant Episcopi, ut dignetur sua Sanctitas illis potestatem ex decreto Tridentino concedere*; hisce vero precibus indulgendum censuit Pontifex, sed solum ad tempus, rescribens: *Pro necessitate provinciæ concedetur ad tempus hac facultas absolvendi, juxta decretum Concilii Triden-*

 tini,

tini, cui magis visum fuerit (*collect. Harduin. tom.* 10., *col.* 1266.). Patres autem Turonenses (*eodem tom.* 10., *col.* 1393.) in Synodi proœmio *cap.* 2. sanxere: *A sua Sanctitate, cujus judicio, & censuræ omnia in præsenti Concilio sancita, & diffinita subjiciuntur, supplex Synodus, quam potest efflagitat obnixe, ut Episcopis provinciæ, eorumque Vicariis, Officialibus, & Pœnitentiariis, facultatem ab hæresi absolvendi, ac Hæreticos Ecclesiæ restituendi iis interdictam, concedere dignetur: quo facilius hæresis labe infecti, eadem ejurata, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium revertantur*. Habemus igitur viginti Patres Gallos, septem videlicet, qui Concilio Rothomagensi, & tredecim, qui Turonensi, vel per se, vel per suos Procuratores interfuere, præter plures Abbates, & Procuratores Capitulorum, qui eorumdem Conciliorum decretis subscripsere, quibus persuasum fuit, virtute bullæ Cœnæ, vetitum sibi esse uti facultate Episcopis facta a Tridentino, & occultos Hæreticos, sine speciali Pontificis venia, Ecclesiæ restituere. Idem universim sentiunt aliarum nationum Episcopi, qui non audent Hæreticos a censurarum nexu absolvere, sine speciali privilegio summi Pontificis, a quo illud & petere, & impetrare solent, quod de Episcopis Germaniæ testantur Gobat *Theolog. experim. tract.* 7. *cas.* 8. *num.* 371., & Reiffenstuel *ad cit. tit.* 7. *lib.* 5. *Decretal. num.* 397. De Episcopis vero degentibus in Anglia, Hibernia, & Hollandia, refert Arsdekin *Theolog. tripartita tom.* 2. *p.* 2. *tract.* 2. *cap.* 5. *§.* 1. 5. *&* 6.

4 Judicent nunc alii Antistites, an ipsi valeant, sine temeritatis nota, tot illustrium, & amplissimorum Præsulum exemplis contraire, eamque auctoritatem sibi arrogare, atque etiam in Synodo ostentare, quam primæ Sedi reservatam sacræ Urbis Congregationes, ac ipsimet summi Pontifices, non semel declararunt, omnesque fere Theologi, sacrorum Canonum Periti, paucis quibusdam exceptis, Episcopis, per bullam Cœnæ ablatam docent. Neque quoad hoc postpositos se credant Inquisitoribus, sicuti nonnullos Episcopos conqueri audivimus, quasi Inquisitoribus illa detur facultas, quæ ipsis denegatur. Etenim (uti jam prænotavimus) aut sermo est de Hæretico, ad forum judiciale deducto, sive sponte suum delictum ad idem forum deferente; & tam Episcopus, quam Inquisitor potest illum, pro utroque foro absolvere, & in Ecclesiæ gremium recipere; aut sermo est de Hæretico occulto; & istum neque Episcopus, neque Inquisitor potest solvere a vinculo excommunicationis, qua coram Deo, atque in foro conscientiæ est innodatus, ac propterea Cardinalis Albitius *cit. cap.* 25. *num.* 16. opportune, & fortasse ad prædictam præoccupandam Episcoporum querimoniam, scripsit: *Quod dictum est de Episcopis, idem dicendum est de Inquisitoribus, qui nullo modo habent facultatem absolvendi Hæreticos in foro conscientiæ*; idemque animadvertit Cardinalis Petra *loc. cit.*, *num.* 28., inquiens: *Quamvis autem Inquisitores ab hæresi, in foro judiciali absolvere possint, & talis absolutio pro utroque foro suffragetur, uti dixi, in foro tamen conscientiæ ejusmodi facultatem*

non

non habent, nec expedit, ut habeant: Equidem non ignoramus, quod refert Pallavicinus *in hist. Concil. Trident. lib. 23. cap. 10. num. 4.*, optasse nimirum Oratores Hispanos, & Lusitanos, ut in eo ipso decreto *cap. 6. sess. 24.*, quo data est Episcopis potestas absolvendi ab hæresi occulta, prohiberentur iidem, hac potestate uti, in Regnis, & locis, ubi est tribunal Inquisitionis; ex quo plerique conjiciunt, Inquisitoribus Hispaniæ, & Lusitaniæ idem jus, jam antea fuisse, quod a Tridentino fuit etiam Episcopis concessum; Secus quippe (ajunt) nulla fuisset ratio, cur præfati Oratores vellent, a decreto excipi, loca, in quibus viget tribunal Inquisitionis; Scimus præterea nonnullos Doctores, congestos a Diana *in edit. coord. tom. 5. tract. 8. resolut. 19. & 20.*, opinari eamdem facultatem in iisdem Inquisitoribus etiamnum perseverare. Verum quidquid sit, an Inquisitores, præsertim Hispaniæ, & Lusitaniæ auctoritatem unquam habuerint absolvendi, in foro Sacramentali ab hæresi occulta, quod probabilius negat Thomas Del Bene *de offic. S. Inquisit. p. 1. dub. 57. num. 11. & seqq.*, certum est eam per bullam Cœnæ esse revocatam, nec posse ab iisdem usurpari, nisi speciale privilegium obtineant a Sede Apostolica, quemadmodum ex iis, quæ de Episcopis diximus plane deducitur, aliisque allegatis docent Barbosa *de offic., & potest. Episc., allegat. 40. num. 28.*, Del Bene *num. 13. & seqq.*, ac Cardinalis Petra *cit. loc., num. 29.*

CAPUT XXXIV.

Eadem jura Romani Pontificis læduntur etiam per Synodalem Constitutionem, infligentem degradationis pœnam Clericis, quorumdam atrociorum criminum reis.

1 TAM in antiquis, quam in nuperis Synodis, quo magis Clerici a delictis deterreantur, recensentur pœnæ canonicæ, in Delinquentes infligendæ, & fit specialis mentio *degradationis*, cui fiunt obnoxii quorumdam atrociorum criminum rei. Hæc prudenter sane, & laudabiliter in Synodos inferuntur, sed iterum periculum hic est, ne Episcopus, cum degradationem Clericis hujus, aut illius delicti sontibus comminatur, suæ potestatis terminos prætergrediatur, & jura invadat Romani Pontificis; quod, qua ratione contingere queat, paucis ostendimus.

2 Adeo indecens semper, & probrosum visum est, sacris addici ministeriis, hominem non integræ famæ, ut qui grave scelus admisit, in ceterorum Fidelium offensionem incurrens, si laicus adhuc sit, juxta vetustissimas, & sanctissimas Ecclesiæ leges, in perpetuum arceri debeat, a sacris suscipiendis Ordinibus; si vero jam fuerit inter Clericos cooptatus, sit e Clericali gradu dejiciendus. Primum ex Apostolo Paulo, tra-

dit Augustinus *tract. 41. in Euang. Joann.* ubi præmissa distinctione, inter leviores culpas, quas *Peccata* vocat, & graviora flagitia, quæ *Crimina* appellat, ea singulatim enumerat, quorum Apostolus, prorsus insontes esse voluit sacris initiandos Ordinibus *num.* 10. (*tom. 3. oper. col.* 575.): *Apostolus Paulus, quando elegit Ordinandos, vel Presbyteros, vel Diacones, & quicumque ordinandus est ad præposituram Ecclesiæ, non ait,* Si quis sine PECCATO est; *hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur; sed ait,* Si quis sine CRIMINE est, *sicuti est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, & cetera hujusmodi*. Alterum præscribunt innumeri Canones, e quibus paucos exhibemus. Canon 25. *ex recens. Cotelerii* ex Apostolicis statuit: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione privetur*, & Canon. 30.: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem; dejiciatur & ipse, & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscindatur*. S. Basilius *epist. ad Amphilochium de Canonibus, can.* 3. (*tom. 3. oper. pag.* 271.): *Diaconus post Diaconatum fornicatus, Diaconatu ejicietur quidem, sed, in Laicorum detrusus locum, a communione non arcebitur*. Concilium Aurelianense III., anni 538. *can.* 7.: *Si quis adulterasse, aut confessus fuerit, vel convictus; depositus ab officio, communione concessa, in monasterio toto vitæ suæ tempore retrudatur* (*tom. 2. collect. Harduin. col.* 1425.); Et *ibidem can.* 8.: *Si quis Clericus furtum, aut falsitatem admiserit, quia capitalia etiam ipsa sunt crimina; communione concessa, ab Ordine degradetur*. Ex his, aliisque hujus generis multis, quæ in antiquis Synodis passim occurrunt, non solum crimina addiscimus, propter quæ Clerici e gradu deturbabantur, sed etiam colligimus ejectionem e Clericali gradu minorem fuisse pœnam, quam esset *Segregatio* e consortio Fidelium, seu excommunicatio: Aliquos enim audivimus e gradu deponendos, quin tamen idcirco essent communione privandi; quod adhuc clarius liquet *ex can.* 29. Apostolorum, ubi Clericus Ordinis ministerium exercere præsumens, a quo esset depositus, veluti gravioris criminis reus, severiori anathematis pœna plecti jubetur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depositus juste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur*. Placuit autem id obiter animadvertere, ut vel ex hoc appareat, quam gravis pœna sit excommunicatio, qua Majores nostri longe leviorem existimarunt ejectionem e gradu, atque hanc regulariter illi præmiserunt, ut delinquentes Clericos corrigerent, neque faciles fuerunt in ferenda anathematis sententia, quam plerique nostri temporis Antistites, in Synodalium decretorum transgressores, immoderate quandoque decernunt, de quo abusu plura suo loco.

3 Quamquam porro, insequenti ætate nonnihil remissa fuerit antiquæ disciplinæ severitas, non tamen exolevit degradationis pœna; sed etiam-

etiamnum viget, & fertur in Clericos, aut cujusdam atrocioris criminis reos, aut inemendabiles. Hanc pœnam Theologi morales, & Canonistæ sæpe confundunt, cum simplici depositione; sed revera, licet fortasse antiquioribus Ecclesiæ sæculis, nullum intercederet inter utramque discrimen, attamen illud, aut induxit, aut jam inductum agnovit Clemens III., sive (uti habetur in collectione, qua utimur) Cælestinus III. *in cap. Cum non ab homine*, 10. *de judiciis*, ubi Clericum, homicidii, furti, perjurii, seu alterius gravis criminis legitime convictum, primò jubet deponi, deinde excommunicari, & crescente contumacia, anathematis, (hoc est solemnioris excommunicationis, cum execratione) mucrone feriri; ac demum, si in profundum malorum venerit, degradari, seu Curiæ sæculari, puniendum tradi, præcipit. Differentia vero, inter simplicem depositionem, & degradationem, in hoc sita est, ut scilicet per simplicem depositionem, Clericus perpetuo quidem removeatur, aut a suscepti Ordinis exercitio, aut ab officio, & Ecclesiasticæ jurisdictionis usu, aut a Beneficio, aut denique ab Ordine simul, officio, & Beneficio; non tamen spolietur privilegio canonis, & fori, sed remaneat subjectus foro Ecclesiastico, neque ulla ratione subjiciatur jurisdictioni laicali, quod ex modo *cit. cap. Cum non ab homine*, inferunt Abbas *in cap. At si Clerici*, 4., §. *de adulteriis*, *num.* 2. *de judiciis*, Suarez *de censuris*, *disp.* 30. *sect.* 1. *num.* 8., Engel *ad tit.* 37. *lib.* V. *Decretal.*, *num.* 11., Wiestner *ibidem num.* 73., Schmalzgrueber *num.* 135.; nec obscure etiam inde colligitur; quod Clerici depositi, plerumque a sacris Canonibus jubeantur detrudi in arctum monasterium, sicuti de Sacerdote revelante peccatum, sibi in sacramentali Confessione manifestatum, statuit Innocentius III. *in cap. Omnis utriusque sexus*, *de Pœnit. & remiss.*: nemo enim facile credet, Sacerdotem in monasterium detrusum esse extra forum Ecclesiasticum, & laicali jurisdictioni obnoxium. At per veram degradationem Clericus non solum arcetur in perpetuum ab omni Ecclesiastico ministerio, omnique privatur Ecclesiastico officio, & Beneficio, verum etiam exuitur privilegio fori, & subjicitur Potestati sæculari, a qua, post degradationem judicari, in carceres detrudi, secundum leges civiles puniri, & condemnari potest, perinde ac si esset laicus: Ante degradationem tamen *realem*, & *actualem* retinet privilegium canonis, ita ut injiciens violentas manus in Clericum, solum *verbaliter* degradatum, & nondum *actu* traditum Curiæ sæculari, incidat in excommunicationem *can. Si quis suadente*, *XVII.*, *q.* 4., quod docent Glossa *in cap. Degradatio*, *V. Privilegio*, *de pœnis in* 6., Panorm. *in cap. Ad abolendam*, *num.* 11. *de Hæreticis*, Barbosa *in cit. cap. Degradatio*, *num.* 9., Wiestner *ad cit. tit. XXXVII.*, *lib.* 5. *Decretal.*, *num.* 78.

4 Enimvero duplicem degradationem distinguit Bonifacius VIII. *in cit. cap. Degradatio*, unam vocat *verbalem*, & est ipsa prolatio sententiæ, per quam Judex Ecclesiasticus Clericum ejicit e gradu, & foro laicali addi-

addicit; aliam nominat *actualem*, seu realem, & est actus ipse, seu solemnis cæremonia, qua Episcopus Clericum, verbali sententia antea degradatum, sacris spoliat insignibus, & reipsa tradit Curiæ sæculari. Degradatio verbalis olim fiebat, in Provincialibus Episcoporum Synodis, ad quas Presbyterorum, aliorumque Ecclesiæ Ministrorum criminales causæ referebantur, ut ibidem discuterentur, & deciderentur, juxta canonem quintum Nicænum; Verum cum haud faciliter, & quotiescumque opus erat, ejusmodi Synodi congregarentur, propterea ne Clericorum enormia facinora diu manerent impunita, in Concilio Carthaginiensi II., anni 390., *can.* x. relato a Gratiano *can.* 4., xv., *q.* 7., statutum est, ut in posterum quæcumque Clericorum causæ, etiam extra Synodum agitari, & terminari possent, hac tamen adjecta limitatione, ut, si ageretur de delicto exauctorationis sententiam merente, hæc in Episcopum, nonnisi a duodecim, in Presbyterum a sex, in Diaconum a tribus, simul congregatis Episcopis, ferri posset, quem canonem renovavit Concilium Carthaginiense III., anni 397., *can.* 8., *relato*, *eadem causa*, *& q.*, *can.* 5., ac proinde Concilium Hispalense II., anni 619., *can.* 6. relato pariter a Gratiano *cit. loc.*, *can.* 7., ait: *Episcopus Sacerdotibus, ac Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest.* Statutum a priscis Canonibus Episcoporum numerum, ad verbalem degradationem Clericorum majorum Ordinum, præscripsit etiam Bonifacius VIII. *in cit. cap. Degradatio*, solumque permisit, ut Clerici minorum Ordinum possent, sola proprii Episcopi sententia, exauctorari. At quoniam nonnulli maledici Ecclesiam calumniabantur, quasi tot Episcopos, ad degradationis sententiam requireret, quot haud facile possent congregari, ut, tali pacto, majoribus Clericis, quocumque enormi flagitio conspurcatis impunitatem daret; quod videre est apud Boehmerum *jur. Eccles. Protestantium*, *tom.* 5. *tit.* 37. *de pœnis*, *num.* 118., cumque insuper ea de re conquesti essent etiam Principes Germaniæ, qui inter centum gravamina, quibus levamen, & remedium afferri, ab Hadriano VI. summo Pontifice, postulaverant, hoc *art.* 12. exposuerant: *Et tandem ut in peccatis, maleficiisque perpetrandis magis adhuc foveantur, præter omnem æquitatis rationem, aliquatenus interdictum est Archiepiscopis, & Episcopis, ne malefactores hos publice, criminali judicio reos agere possint, nisi prius degradatos: id quod tantis sumptibus, tantaque pompa, celebrari oportet, ut propterea perquam rarissimum Uncti illi malefactores merita plectantur pœna*: idcirco Tridentini Patres *sess.* 13. *cap.* 4. *de reform.* ad obstruendum os malignantium, sanxere, ut deinceps liceret Episcopo, per se, vel per suum Vicarium Generalem, ad verbalem Clerici degradationem *in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia, in numero a Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere; adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, usum Mitræ, & Baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate, aut diœcesi reperiri, & commode interesse possint; alioquin aliis personis* in Ec-

in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant: Ejusmodi porro, sive Abbates, sive alias personas in Ecclesiastica dignitate constitutas, non adhiberi tanquam meros Consiliarios, sed esse Judices assessores, quibus competit suffragium decisivum, recte docent Suarez *de censuris disp. 30. sect. 1. num. 20.* & Barbosa *ad cit. cap. Tridentini, num. 8.*; sunt enim suffecti in locum Episcoporum, quos veros fuisse Judices, constat ex allegatis juribus, & adhuc clarius ex *cap. 3. de sententia, & re judicata*, ubi dicitur: *Non potest quemquam a Sacerdotali gradu (nisi justis ex causis) concors Sacerdotum sententia submovere*: quinimmo ex hoc textu inferri arbitrantur, Maranta *de ordin. judic. p. 4. dist. 11. num. 71.*, Barbosa *de offic. & potest. Episc., allegat. 110. num. 28.* Reiffenstuel *ad cit. tit. de pœnis, num. 44.*, Schmalzgrueber *ibidem, num. 146.* aliique ab his citati, necesse esse, ut in degradationem Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi, omnes prædicti, Episcopo assidentes unanimiter consentiant.

5 Post degradationem verbalem, si procedendum sit ad realem, Clericus degradandus, sacris vestibus indutus, ac si celebrare, vel, si infra Sacerdotium sit constitutus, alium sui Ordinis actum exercere deberet, adducitur ad Episcopum, præsentibus aliis Episcopis, seu Abbatibus, aliisve, qui degradationis sententiam protulerunt, atque adstante etiam Judice sæculari; Episcopus vero eum gradatim exuit singulis Ordinum insignibus, incipiens ab illo, quod eidem in Ordinatione, ultimo loco traditum est, ceterisque adhibitis cæremoniis, quæ præscribuntur *in cit. cap. Degradatio*, & habentur in Pontificali Romano, quibus expletis degradatum tradit Judici sæculari, secundum Laicorum leges puniendum; sed simul eumdem Judicem serio, atque ex animo, rogat, ut sententiam moderari, atque a pœna sanguinis abstinere velit, sicuti habetur *in cap. Novimus, 27. de V. S.* Eædem cæremoniæ, & solemnitates, juxta laudatam Decretalem Bonifacii VIII., & Pontificale Romanum, essent adhibendæ in actuali degradatione Clerici minorum Ordinum, aut etiam primæ Tonsuræ; sed multis saltem in locis, teste Van-Espen *I. E. V. part. 3. tit. 11. cap. 2. num. 61. & seq.*, quoad Clericos ejusmodi, non sunt in usu.

6 Actualis degradationis, per quam Clericus Sacerdotali, & Clericali dignitate quodammodo denudatur, & quasi redigitur ad laicalem conditionem, rudimenta habemus in Novella 83., ubi Justinianus Imperator ait: *Illud palam est, si reum esse putaverit eum, qui convenitur, provinciæ Præses, & pœna judicaverit dignum; prius hunc spoliari a Deo amabili Episcopo Sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu*. Verum Gothofredus *ad leg. XXXIX., tit. 2., cod. Theodosiani* observat, Clericos exauctoratos non semper tum fuisse traditos Curiæ sæculari, ut afficerentur morte, vel alia capitali pœna, uti nunc fit, sed ut jam dejecti ab Ecclesiastici gradus honore, ac Clericalibus exuti prærogativis, addicerentur *Curiæ*, idest Collegio alicujus civitatis, in quo perinde ac laici subire coge-

cogerentur officia, ad quæ ceteri cives tenebantur: ipsis autem, utpote qui se indignos præbuerant Clericatu, & ob morum improbitatem, fuerant ex Ecclesiæ Ministrorum albo expuncti, plerumque demandabantur humiliora, magisque abjecta Curiæ ministeria, iisque in perpetuum addicebantur, ut, tali pacto omnem amitterent spem, pristinum recuperandi in Ecclesia gradum; Quare Honorius Imperator eam tulit legem, quam Gothofredus exornat, ubi de Clericis ab officio depositis, in hunc modum statuit: *Quemcumque Clericum, indignum officio suo Episcopus judicaverit, & ab Ecclesiæ ministerio segregaverit: aut si qui professum sacræ Religionis sponte dereliquerit, continuo sibi eum Curia vindicet: ut liber illi ultra ad Ecclesiam recursus esse non possit: & pro hominum qualitate, & quantitate patrimonii, vel Ordini suo, vel Collegio civitatis adjungatur, unde ut quibuscumque apti erunt publicis necessitatibus obligentur*.

7 Sed ut ut res tunc se habuerit, hodie nullus Clericorum solemniter degradatus, reipsa traditur Curiæ sæculari, nisi qui ob grandia delicta meretur pœnam capitalem. Quinimmo non ob quodlibet crimen, cui est a legibus inflicta pœna ultimi supplicii, potest Clericus exauctorari, & sæculari foro subjici; sed debet esse crimen, cui a jure communi Ecclesiastico, aut a Pontificiis sanctionibus, sit expresse, & nominatim annexa degradationis pœna; Ejusmodi autem crimina sunt. Primò hæresis, & multo magis apostasia a Fide, saltem cum quis in illam relapsus, aut in ea pertinax est, *cap. Ad abolendam*, *§. Præsenti*; *cap. Excommunicamus*, 1., *§. Damnati*, *de Hæreticis*; *cap. Quoniam*; *& cap. Super eo*, *eodem in 6.*; Inter Hæreticos vero magis adhuc specialiter, actuali degradatione puniendi decernuntur, negantes mysterium Sanctissimæ Trinitatis, vel Christi Domini conceptionem, opera solius Spiritus Sancti, seu intactam Deiparæ virginitatem, aut ejusdem Christi Domini mortem, juxta Constitutionem Pauli IV., innovatam a Clemente VIII. *Constit.* 97. *Bullar. tom.* 3. Secundò, falsificatio litterarum Apostolicarum *cap. Ad falsariorum*, 7. *de crimine falsi*, & *cap. Novimus*, 27. *de V.S.* Tertiò, gravis contumelia, vel calumnia, proprio Episcopo illata, seu structæ eidem insidiæ, & in ejus necem conspiratio *can. Si quis*, XI. *q.* 1., quia tamen plerique Auctores, ac præsertim Glossa *in cit. cap. Novimus*, *V. Tradatur*, Panormitanus *in cap. At si Clerici*, *de judiciis*, *num.* 37., & Silvester *V. Degradatio*, *num.* 4. docent, non posse Clericum, ob ejusmodi crimen degradari, nisi fuerit incorrigibilis, si eorum doctrina admittatur, non poterit illud recenseri, inter specialia delicta, quæ in præsens enumeramus; nam, ut ad rem advertit Oliva *de foro Ecclesiastico p.* 2. *q.* 12. *num.* 14., quæcumque alia enormia Clericorum flagitia poterunt, actuali degradatione animadverti, si in illis Clerici obstinate perseverent, quod paulo inferius declarabitur. Quartum est, quod vulgari nomine dicimus, *Assassinium*, *cap.* 1. *de homicidio in 6.* Quintum est nefandum Crimen, frequentatum, hoc est non semel tantum commissum, *ex Constit.* 95. *S. Pii V.*, *quæ incipit*

pit: Horrendum (*tom.* 4. *part.* 3. *Bullar. pag.* 33.) Sextum est sollicitatio ad turpia in Confessione sacramentali; si enim eam aggravent peculiares quædam circumstantiæ, Sacerdos illius reus degradari permittitur *in Constit.* 34. *Gregorii XV. Bullar. tom.* 3. Septimum est celebratio Missæ, aut exceptio Confessionis sacramentalis, temere præsumpta ab eo, qui sacro Presbyteratus Ordine non est initiatus, ex Constitutionibus Clementis VIII., atque Urbani VIII. a Nobis innovatis *in nostra Constit.* 97. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 342. Octavum est fabricatio, tonsio, aut adulteratio monetæ aureæ, vel argenteæ, ejusque adulteratæ erogatio, vel expositio, in regnis, provinciis, & civitatibus Italiæ, ex Constit. Urbani VIII., quæ incipit *In suprema*, *Bullar. tom.* 4. Nonum est sacrilegum, & execrabile furtum sanctissimæ Eucharistiæ: sive cum sacra Pixide, sive sine illa, quis sacram Hostiam surripiat, & apud se retinere, aut alio transferre præsumat, juxta Constitutiones Innocentii XI., & Alexandri VIII., a Nobis confirmatas *in nostra Constit.* 93. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 314.

8 Præter hæc nominatim excepta, alia, etsi æque gravia, aut etiam graviora Clericorum scelera, tum demum actuali degradatione animadverti, permittit Cælestinus III. *in tit. cap. Cum non ab homine*, *de judiciis*, cum Clericus depositionis, & excommunicationis pœnis, antea coercitus, non resipiscit, sed *in profundum malorum veniens contemnit*, tunc quippe (uti textus loquitur) *cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse perditio plurimorum, per sæcularem comprimendus est Potestatem*. At nihilominus plures Doctores ita hanc Decretalem interpretantur, ut per eam minime prohiberi opinentur, ne Clericus parricidii, homicidii insidiosi, aut sacrilegi, vel alterius atrocissimi criminis reus, prædictis pœnarum gradibus, non servatis, statim tradi possit Curiæ sæculari. Ita *ad præd. cap.* docuere Ancharanus *num.* 10., Alciatus *num.* 22., Martinus Del Rio *disquisit. magicar. lib.* 5. *sect.* 16., §. *Si quæras quid Judici liceat*, aliique relati a Farinaccio *prax. crim. q.* 8. *num.* 81.

9 Verum communis Doctorum sententia, indubitanter affirmat, ad actualem Clerici, cujuscumque criminis rei, degradationem, præter enumeratos casus, a jure speciatim expressos, non posse procedi, nisi ille sit incorrigibilis, hoc est, uti a Cælestino audivimus, nisi Ecclesiæ monita, sibique gradatim inflictas canonicas depositionis, & excommunicationis pœnas, pervicaciter contempserit; superfluum quippe fuisset, in quædam peculiaria Clericorum flagitia degradationis pœnam nominatim decernere, si hæc potuisset cuicumque Clerico flagitioso statim irrogari. Neque ad rem facit, immanius scelus esse parricidium, quam forte sit aliquod ex iis exceptis, ob quod Clericus, nulla præmissa canonicarum pœnarum gradatione, permittitur statim tradi Curiæ sæculari: Etenim leges pœnales non complectuntur delicta, quæ non exprimunt, etiamsi sint expressis graviora, quod *arg. cap. In pœnis*, *de R. I. in* 6., probant Castro *de lege pœnali lib.* 1. *cap.* 7. *docum.* 3., & Suarez *lib.* 6. *de LL.*, *cap.* 3.

cap. 3. num. 5., quare Innocentius III., qui statim post Cælestinum III. Pontificatum tenuit, interrogatus ab Episcopo Londinensi, quid agendum foret, de Clericis, in latrociniis, aliisque magnis sceleribus deprehensis, eos deponendos quidem, seu verbaliter tantum degradandos, non tamen Curiæ sæculari tradendos, rescripsit *in cap. Tua, 6. de poenis*: *Ad illud, quod a Nobis tertiò requisisti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi puniri debeant: respondemus, quod a suis Ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis, ad poenitentiam peragendam*; Et Bonifacius VIII. *in cap. Felicis, eod. tit. in 6.*, etsi hostiliter insectantes, aut percutientes S. R. E. Cardinalem, reos declaret criminis lesæ majestatis, & veluti tales infames, atque intestabiles pronunciet, variisque poenis addicat, non tamen, si fuerint Clerici, actuali degradatione plectendos statuit.

10 Instar igitur regulæ sit, neminem Clericorum, quantumvis flagitiosum, posse ab Episcopo actu degradari, & Curiæ sæculari tradi, nisi post ei inflictas alias poenas *in cit. cap. Cum ab homine* præscriptas, deprehensus fuerit inemendabilis, aut nisi sit reus alicujus ex enumeratis criminibus, a jure communi, vel a Pontificiis sanctionibus nominatim expressis, quemadmodum docent Ostiensis *in cap. 1. num. 2. de homicid.*, Berojas *in cap. At si Clerici, num. 181. de judiciis V. Mihi autem*, Covarr. *lib. 2. var., cap. 20. num. 7.*, Farinaccius *citat. prax. criminal., q. 8. num. 81.*, Fagnanus *in cit. cap. Cum non ab homine, num. 6.*, Pignatellus *tom. 7. consult. 33. num. 25. & seqq.*, aliique apud Raynaldum, ad Bannimenta Bonon. *cap. 5. §. 1. a num. 154.* Ab hac regula, communi usu recepta, non recedat Episcopus, neque ad compescenda scelera, quæ frequenter a suæ dioecesis Clericis forte perpetrantur, fas sibi esse putet, in sua Synodo, solemnis, & actualis degradationis poenam in illorum sontes decernere: id quippe cum sit contra Canones, unice pertinet ad Romanum Pontificem, cujus certe supremam jurisdictionem invadit, qui sua auctoritate maleficis Clericis eamdem poenam irrogare præsumit. Quod si alicubi tanta sit alicujus enormis criminis frequentia, & experientia compertum jam sit, alias poenas haud sufficientes esse, ad Clericos ab illo deterrendos, poterit Episcopus summum Pontificem rogare, ut in Clericos, vel semel illud deinceps perpetrantes, decernat actualis degradationis sententiam, eamque a summo Pontifice latam, in sua Synodo, ad omnium terrorem, promulgare, sicuti faciendum monent Farinaccius *cit. quæst. 8.*, & Panimoll. *decis. 14. adnot. 1. num. 25.*

CAP.

CAPUT XXXV.

Nulla in Synodo decidatur controversia, quæ in materia jurisdictionis vertatur inter Potestatem Ecclesiasticam, & sæcularem: ubi multa de causis nunc, & olim pertinentibus ad Ecclesiasticam Potestatem.

1 QUem supra laudavimus, Fagnanus *in cap. Sicut olim, de accusat. num.* 86. ea pergens enumerare, quæ in particularibus Synodis, non sint statuenda, ait: *In materia jurisdictionis Ecclesiasticæ, & sæcularis, consultius erit, nihil statuere, quam, ut appareat ex juribus Ecclesiæ, aliquid esse imminutum, vel usurpatum*; prudenter, suo more, id monuit Fagnanus, sed æque sapienter eam adjecit limitationem, *nisi appareat, aliquid esse imminutum, vel usurpatum, ex juribus Ecclesiæ*; aliud quippe est jus controversum sibi asserere; aliud, jus sibi certo competens tueri, atque ab injusto usurpatore vindicare: a primo omnino abstinendum, alterum est, Sacerdotali fortitudine præstandum; quod a pluribus Synodis laudabiliter factum comperimus. In Diœcesana Synodo Meldensi anni 1365. *cap.* 8., districte Parochis præcipitur, ut diebus Dominicis, & festivis, inter Missarum solemnia denuntient, *quod omnes, qui jurisdictionem Ecclesiasticam impediunt, manifeste, vel occulte, directe, vel indirecte, & qui impedientibus impendunt auxilium, consilium, & favorem, declarantur excommunicati*. In Synodo incerti loci, sed in Hispania, anno 1215. habita, *cap.* 11. decernitur, ut Clericus in flagitio deprehensus, atque a sæcularis fori Administris detentus, Ecclesiastico Judici illico tradatur. In Synodo Trecorensi *cap.* 60., excommunicatione innodati declarantur *Sæculares, qui per se, vel per alios, a personis Ecclesiasticis exigunt, & extorquent pedagia, quidagia, vel costumas, pro rebus suis, quas, non causa negotiandi, vel mercandi deferunt, aut transmittunt*, (*Thesaur. nov. anecdot. collect. a Martene, & Durand. tom.* 4. *col.* 926. 171. & 1106.) Hæc, aliaque sexcenta hujus generis statuta, quæ cum in antiquis, tum in recentioribus Synodis passim occurrunt, plurimum sunt commendanda; quoniam alienam jurisdictionem non invadunt, sed quæ foro Ecclesiastico est a jure communi indubitanter adscripta, firmant magis, & sustentant.

2 Verum, ne Episcopus in hoc difficili, & arduo negotio erret, ac nimio, atque indiscreto zelo abreptus, graves inter Sacerdotium, & Imperium discordias imprudenter excitet, priusquam quidquam in hac materia faciendum aggrediatur, temporum, & locorum circumstantias, sed & potissimum rerum, causarumque naturam diligenter consideret, oportet. Ex causis Ecclesiasticis, aliquas ratione sui, alias ratione personarum, ad forum Ecclesiasticum pertinere, dicitur *in cap.*4. *de immunit. Eccles.*

Eccles. in 6. Inter primas, principem locum obtinent causæ, quæ versantur, circa res mere spirituales, puta circa Fidem, Sacramenta, religionem, seu cultum Divinum; quas in solo foro Ecclesiastico, esse pertractandas, nullus Catholicorum ambigit, potestas quippe illas cognoscendi pendet a jure Clavium, quod solis Sacerdotibus est a Christo concreditum. Quamobrem Joannes VIII. relatus *in can.11. dist.96.* scripsit: *Si Imperator Catholicus est, filius est, non Præsul Ecclesiæ: quod ad religionem competit, discere ei convenit, non docere..... Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi Potestates; quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectas;* & Innocentius III. *in cap.8. de Arbitris* severe prohibuit, ne in causis hujusmodi compromittatur in Laicum, qui, ex defectu potestatis Clavium, incapax est, judicium de illis ferendi. Huic doctrinæ constanter adhærent etiam Doctores Galli, quos proinde immerito aliqui traducunt, quasi, hac in re, Potestati Ecclesiasticæ adversentur: In primis quippe Regni Optimates, in illa ipsa solemni protestatione, relata a Matthæo Parisio, ad ann. 1247. qua jurisdictionem Ecclesiasticam plurimum coarctare tentarunt, nequaquam ausi sunt ab ea subducere causas Fidei, matrimonii, & usurarum, quas ultro admiserunt, ad solum forum Ecclesiasticum pertinere: *Nos omnes* (ajebant *pag.720.*) *Regni Majores attento animo percipientes, quod Regnum, non per jus scriptum, nec per Clericorum arrogantiam, sed per sudores bellicos fuerit adquisitum, præsenti decreto, omnium juramento statuimus & sancimus, ut nullus Clericus, vel Laicus alium de cetero trahat in causam, coram ordinario Judice, vel delegato, nisi super heresi, matrimonio, vel usuris.* Deinde eamdem Ecclesiasticam jurisdictionem, cui nimium angustos limites præscribi voluerant Regni Optimates, ad omnes alias causas, aut spirituales, aut spirituali annexas, protendi, declararunt Christianissimi Reges, Franciscus I., Henricus II., & Carolus IX. in suis Constitutionibus relatis in codice Henricæo, & in collatione Regiarum Constitutionum, atque insuper Henricus IV. *in edicto anni 1606. art. 12.* Idemque pronuntiatum fuit a Parlamento Parisiensi, die 29. Decembris 1562., præsidente Thuano, quæ omnia collecta sunt a Cabassutio *in theor. & prax. jur. Canon. lib.1. cap.9. num.15. & 16.*

3 Quia porro matrimonium Fidelium, etsi contractus civilis sit, est tamen a Christo Domino elevatum, ad dignitatem Sacramenti, idcirco causas matrimoniales, ad Judices Ecclesiasticos spectare, pronuntiato anathemate, in contradicentes, definivit Tridentinum *sess. 24. can. 12. de matrim.*; ex Judicibus vero Ecclesiasticis, nullum, Episcopo inferiorem, posse illas cognoscere, idem Concilium decrevit *ead. sess. 24. cap. 20. de reform.*, inquiens: *Causæ matrimoniales, non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantum examini, & jurisdictioni relinquantur.* Non exinde tamen, quod causæ matrimoniales fori sint Ecclesiastici, fas erit Episcopo, quidquid matrimonium tangit, sibi, suoque tri-

tribunali adjudicare, ſed cauſarum naturam attente inſpicere, & diſtinguere debet. Tria ſunt cauſarum matrimonialium genera: aliquæ verſantur, circa initi conjugalis fœderis firmitatem; & hæ, nullo Catholicorum contradicente, in ſolo Eccleſiæ foro, ſunt pertractandæ: Quinimmo quæſtiones ejuſmodi in Epiſcoporum Concilio, fuiſſe olim deciſas, colligitur ex fragmento epiſtolæ, ab Alexandro II. ad quemdam Guillelmum de Monaſteriolo, ſcriptæ, atque ab Ivone *part. 9. cap. 32.*, & Gratiano *can. 10.*, XXXV. *quæſt. 6.* relatæ, in qua Pontifex eidem Guillelmo interdicit, ne propriam uxorem, conſanguinitatis prætextu, *præſumat dimittere, vel aliam ducere, donec Epiſcoporum religioſorum Concilium cauſam iſtam examinaverit*. Audivimus etiam ſuperius, litem, quæ vertebatur inter Lotharium, & Teutbergam, ſuper validitate connubii, inter eos antea contracti, diſcuſſam fuiſſe, in Synodo Aquiſgranenſi; cumque ab iſtius ſententia Teutberga appellaſſet ad Nicolaum I., eodem Pontifice jubente, fuiſſe iterum examinatam, in Synodo Metenſi. In Actis itidem Concilii Remenſis habiti anno 1119., cui præfuit Callixtus II., relatis ab Orderico Vitale *lib. 12. pag. 859.* legimus, Comitiſſam Hildergardem, uxorem Wilhelmi, Comitis Pictavorum, ad Synodum acceſſiſſe, & *alta, claraque voce querimoniam eloquenter enodaſſe, quam omne Concilium diligenter auſcultavit. Se ſiquidem dixit, a marito ſuo eſſe derelictam, ſibique Malbergionem, Vicecomitis de Caſtello Airaldi conjugem, in throno* (ſeu verius toro) *ſurrogatam*. Pontifex vero cum non poſſet cauſam definire, inaudito Comite, qui infirmitate præpeditus, non potuerat ſe Synodo ſiſtere, ad quam fuerat a Papa vocatus, *inducias ei dedit, certumque terminum conſtituit, quo Conſul ad placitum in Curiam Papæ veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet, aut pro illicito repudio ſententiam anathematis ſubiret*.

4 Aliæ ſunt cauſæ excitatæ, aut ſuper validitate ſponſalium, aut ſuper jure inſtituendi divortium, quoad torum, & cohabitationem; & iſtæ pariter, ob illum reſpectum, quem habent ad matrimonii Sacramentum, ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum deferuntur, quod deducitur ex *cap. 10. Ex litteris, de ſponſalibus*, & *ex cap. Porro, de divortiis*. Sponſalia quippe prævia ſunt ad matrimonium celebrandum obligatio; & per divortium, jura relaxantur, utrique conjugum, ex matrimonio quæſita. Aliæ demum ſunt cauſæ, quæ connexionem quidem habent cum matrimonio, ſed res mere politicas, & temporales, directe, atque immediate reſpiciunt: uti ſunt lites, quæ frequenter moventur, ſuper dote, donatione propter nuptias, hereditaria ſucceſſione, alimentis, & ſimilibus; & iſtas ad Judices ſæculares pertinere, ex communi Doctorum ſenſu, recte docent Bellarminus *lib. unic. de matrim. cap. 32.*, & Tannerus *tom. 4. diſp. 8. num. 166.*

5 Verum, ſi, cum de hujuſmodi controverſiis, in foro laicali diſceptatur, quæſtio incidat de jure connubii, puta de præcedenti ad nuptias impedimento, Judex ſæcularis ſuperſedere debet, atque incidentem cauſæ articulum, ad Judicem Eccleſiaſticum examinandum remittere, quod

non

non solum a jure communi sancitum est, sed & in Senatu Neapolitano, post maturam rei discussionem conclusum, refert Matthæus *decis. Neapolit.* 219. ac religiose servari in Gallia, testantur Annæus Robertus *lib.* 3. *rerum judicat. cap.* 5. *& lib.* 4. *cap.* 10., ac Renatus Choppinus *de sacr. polit. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 16., notatque Altaserra *de jurisdict. Ecclesiast. lib.* 6. *cap.* 3. *§. Superest*. Non idem tamen locum vicissim habet, in Judice Ecclesiastico: Etenim hic, cum causam cognoscit, aut de matrimonii validitate, aut de jure ad divortium, incidentem etiam quæstionem dirimit, de alimentis, aut dote, quod plane eruitur *ex cap.* 1., *Qui filii sint legitimi*; *ex cap. De prudentia*, 3.; *& cap. Per tuas*, 7. *de donat. inter vir. & uxor.*, ubi id notant omnes Interpretes. Sed quamquam, jure communi spectato, ita res se habeat, attamen, si vera narrat Feuretius *de abusu*, *lib.* 5. *cap.* 5., in Gallia usus invaluit, ut ejusmodi accessoriæ controversiæ, de re mere temporali, a Judice Ecclesiastico ad laicum, illico remittantur.

6 Idem accidit in aliis plerisque causis, quæ licet vere, & proprie spirituales non sint, ob connexionem tamen, quam habent cum re spirituali, a jure communi foro Ecclesiastico addicuntur; & nihilominus alicubi, sive ex privilegio, sive ex consuetudine inductum est, ut in tribunali sæculari discutiantur: ejusmodi e. g. est causa juris patronatus, de qua Alexander III. *in cap.* 3. *de judic.* generatim edixit: *Causa vero juris patronatus, ita conjuncta est, & connexa spiritualibus causis, quod nonnisi Ecclesiastico judicio valeat definiri*; & nihilominus in Gallia receptum esse, ut de jure patronatus mere laicali, in judicio tam possessorio, quam petitorio, non Ecclesiasticus, sed sæcularis Judex sententiam ferat, narrant Franciscus de Roy *in proleg. de jur. patron. cap.* 29., Van-Espen *Jur. Eccles. part.* 2. *tit.* 25. *cap.* 4. *num.* 16., & cit. Altaserra *jurisdict. Eccles. lib.* 6. *cap.* 11., ubi hæc habet: *Moribus nostris, causa juris patronatus spectat ad Judicem laicum, quia, depravato fere rerum omnium sensu, jus patronatus, ratione personarum, quæ hujusmodi jure utuntur, vel prædiorum quibus cohæret, magis spectatur ut temporale, quam ut spirituale*.

7 Haud absimile infortunium obvenit aliis causis fori Ecclesiastici, quas paulatim Judices laici sibi usurparunt. Communis Doctorum doctrina, jure communi subnixa, fert, ut lites motæ, super possessione, seu quasi possessione juris, annexi rei spirituali, atque ab hoc profluentis, puta super possessione exigendi Decimas Ecclesiasticas, non minus, quam causas proprietatis, versandas, & dirimendas esse in tribunali Ecclesiastico, quod pluribus argumentis demonstrarunt Antonius de Butrio *in cap. final. de judic. num.* 20., Ripa *in cap. Decernimus*, *eod.*, *num.* 17., Gutticrez *CC. QQ. lib.* 1. *cap.* 34. *a num.* 26., Garcias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 2. *a num.* 50., Marta *de jurisdict. part.* 4. *cent.* 1. *cas.* 24., aliique congesti a Ranbech, *panoplia immunit.*, *disput.* 2. *cap.* 5. *a num.* 9., & tamen plerisque in locis, enumeratis a Barbosa *jur. Eccles. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 161. *& seqq.*, sive expresso privilegio Apostolico, sive diuturna consuetudine, ab

ab Ecclesia tolerata, inductum est, ut causæ Beneficiales, Decimarum, & similes, in judicio petitorio, remittantur quidem ad Judicem Ecclesiasticum, sed in judicio possessionis, in foro sæculari audiantur, & definiantur, quod etiam in Belgio servari, præsertim cum agitur, de quasi possessione juris percipiendi Decimas, affirmat citatus Van-Espen *part. 2. tit. 33. cap. 9. num. 14.* Diximus, sive *ex privilegio, sive ex consuetudine*: fertur quippe, Carolum VII. Francorum Regem, privilegium impetrasse a Martino V., ut causæ possessoriæ Beneficiorum agitari possent, apud Regias Curias, solo reservato petitorii judicio Ecclesiasticæ cognitioni. Pontificium diploma refertur a Guidone Papæ *in decisionibus Parlamenti Delphinatus, quæst. 1.*, atque a Joanne Feralto *de juribus & privilegiis Franciæ Regum, privileg. 11.*; Verum cit. Altaferra *de jurisdict. Eccles. lib. 3. cap. 8.*, ejusdem diplomatis verbis diligenter perpensis, contendit Martinum V. non concessisse de novo Regibus Francorum, eorumque tribunalibus jus cognoscendi, & terminandi causas Beneficiales, super possessorio, sed tantum declarasse, suæ mentis neutiquam fuisse, per alias suas præcedentes Constitutiones, derogare juri, quod iidem Reges, ex antiqua consuetudine, cujus initii non extaret memoria, a se, suisque Judicibus acquisitum, asserebant, cognoscendi de ejusmodi possessorio. Et certe, si privilegium genuinum sit, ejusdem verba id aperte denotant, quod Altaferra affirmat: verum tam Altaferra, quam Cabassutius *in theor., & prax. jur. Canon., lib. 4. cap. 7. num. 3.*, aliique J. C. Galli ab hoc allegati, docent, non astringi Judicem Ecclesiasticum eidem Parti petitorium decernere, cui Regius Judex possessorium antea adjudicaverit; testanturque, eam ipsam Galliarum consuetudinem limitari, ad interdicta retinendæ, aut recuperandæ, nec complecti interdicta acquirendæ possessionis.

8 Ob adjecti quoque jurisjurandi religionem, causas reales, quæcumque forent, & quascumque respicerent personas, ad Judicem Ecclesiasticum spectasse, constat *ex cap. 13. de judiciis*, ubi Innocentius III. ait: *Numquid non poterimus de juramenti religione cognoscere, quod ad judicium Ecclesiæ, non est dubium, pertinere*; ac tanquam certum ponit Bonifacius VIII. *in cap. 3., de for. competen. in 6.*, ubi respondet, potuisse Clericum, Laicum, pro quo fidejusserat, quique, juramento interposito, promiserat, fidejussorem servare indemnem, convenire coram Judice Ecclesiastico, *ad cujus forum, ratione juramenti, causa hujusmodi cognitio noscitur pertinere*. Hoc porro titulo, omnes fere quæstiones, super civilibus contractibus, ad Judicem Ecclesiasticum olim devolvebantur: Quoniam (inquit Mornacius *ad leg. 8. Cod. de Episcopali audientia*) *Nunquam fere omittebant Tabelliones adjicere præstitum a Contrahentibus sacramentum, de servandis, quæ pepigissent*; Et nihilominus, tam sancte hæc disciplina, pluribus sæculis, retenta est, ut Principes laici non ausi sint illam infringere, nec alium sibi modum suppetere, existimaverint, impediendi, ne

hac

hac ratione, omnes causæ a suis foris ablegarentur, quam prohibere, ne deinceps contractus, pacta, aliaque negotia firmarentur juramento, quod in Lusitania, aliisque in locis, legibus cautum, refert Felicianus de Oliva *for. Eccles. part.* 1. *q.* 30., ubi simul has leges irritas contendit. In Gallia tamen, si vera narrat sæpius cit. Altaserra *de Eccles. jurisdict. lib.* 6. *cap.* 10., non solum interdictum fuit, ne deinceps juramentum apponeretur contractibus, sed simul sancitum, ut contra legum prohibitionem appositum, vires amplius non haberet causam pertrahendi ad forum Ecclesiasticum: *Olim tanta erat* (scribit Altaserra) *jurisjurandi religio, ut jusjurandum omnibus contractibus apponeretur, quo fides contractus religione jurisjurandi tutior esset. Hac occasione usu evenit, si fides sæcularibus, ut Episcopi cognoscerent de contractibus, & de feudis, propter juramenti vinculum in his interpositum, cap. Novit, de judiciis. Hac de causa vetitum, ne jusjurandum contractibus apponeretur, neve ulla ejus ratio in judiciis haberetur, nec hoc obtentu, sæcularis jurisdictio evacuaretur, quoniam jusjurandum non debet esse vinculum iniquitatis*; Hæc de causis, ratione sui, Ecclesiastico foro destinatis: aliæ sunt causæ eidem foro addictæ, ratione personarum, quas tangunt. Non vacat hic, illam examinare quæstionem, quo jure, Divino ne, an humano, Clerici in causis mere temporalibus, exempti sint a jurisdictione sæculari: Superfluum quippe videtur, indagare primigeniam originem ejus exemptionis, qua ceteroquin certo scimus, Clericos potitos, ubi primum Ecclesia, sedatis persecutionum procellis, Christianos Principes nacta est: Enimvero narrat Nicephorus *lib.* 7. *hist. Eccles. cap.* 46. *Constantinum Magnum, Clericos omnes, Constitutione lata, immunes, liberosque esse, permisisse, judiciumque, & jurisdictionem in eos, Episcopis, siquidem civilium Judicum cognitionem declinare vellent, mandasse*; cujus quidem exemptionis tuendæ adeo Episcopi soliciti fuere, ut Patres Concilii Carthaginiensis III., habiti anno 397. *can.* 9., *relato a Gratiano in can.* 43., II., *q.* 1. statuerint, Clericos, judicia sæcularia, in causa criminali adeuntes, ejiciendos e gradu; in causa vero civili, illud amittere debere, quod evicerunt, si pristinum locum in Ecclesia obtinere vellent: *Item placuit* (dixerunt Patres) *ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, seu Clericorum, cum in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si, derelicto Ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat. Et hoc in criminali actione; In civili vero perdat, quod evicit, si locum suum obtinere voluerit*. Eamdem immunitatem, atque exemptionem, insequentibus sæculis, & summos Pontifices, & Principes, summa inter se consensione, Clericis confirmasse, liquet *ex Auth. Hodie, Authentic. Clericus, Authentic. Statuimus, cod. de Episcop., & Cleric.*, *atque ex Decretalium rubricis, de judiciis, & de for. competen.*

9 Neque dumtaxat, si jus commune inspiciamus, solus Episcopus est Judex competens, in quibuslibet Clericorum causis, sed ejusdem tribunal

adire

adire permittuntur etiam Laici, in controversiis, cujuscumque generis sint, inter eosdem exortis: idque non tantum de communi litigantium consensu, uti statutum legimus ab Arcadio Imperatore *in leg. 7. cod. de Episcopali audientia*, sed etiam, altero eorum refragante, quemadmodum expresse decernitur *in Extravag. 1. de Episcopali judicio, in append. ad cod. Theodosianum*: Etsi enim demus Gothofredo, eam legem non esse Constantini Magni, cujus nomen præsefert; nemo tamen inficiabitur, editam saltem esse a Theodosio, sub cujus nomine citatur a Carolo Magno, a quo est renovata, suisque Capitularibus inserta *lib. 6. cap. 366.* eidemque Theodosio adscribitur ab Innocentio III. eam approbante *in cit. cap. 13. de judic.*, ubi hæc habet: *Nec illud humillimum omittamus, quod Theodosius statuit Imperator, & Carolus innovavit ...... Quicumque videlicet litem habens, sive petitor fuerit, sive reus, sive in initio litis, vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum jam cœperit promi sententia: si judicium elegerit sacrosanctæ Sedis Antistitis, illico, sine aliqua dubitatione (etiamsi pars alia refragetur) ad Episcoporum judicium, cum sermone litigantium dirigatur*. Hæc autem facultas, ab utroque jure Laicis facta, deferendi suas causas temporales, ad judicium Episcoporum, intacta perseverabat in fine sæculi XIII., seu verius ineunte XIV.: Scribit enim Mayerus *annalium Flandriæ lib. 10.*, a Synodo Provinciali, per Archiepiscopum Remorum, apud Compendium anno 1301., coacta, *Fulminatos fuisse Magistratus laicos, qui non patiebantur, ut Laici in foro Ecclesiastico convenirentur*; quod reapse legimus in ejusdem Concilii Actis, quæ ex MS. codice Sanctæ Genovefæ Parisiensis, post Labbæum, publici juris fecit Harduinus *tom. 7. col. 1250.*

10 Potiori jure ad tribunalia Ecclesiastica provocare permittuntur viduæ, orphani, pupilli, aliæque miserabiles personæ, quibus opitulari, ab Ecclesiæ incunabulis, non ultimam fuisse Episcoporum curam, ostendit Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 2. lib. 3. cap. 87. & pluribus seqq.*, & aperte constat *ex can. 1. & 2. dist. 87.*, in quorum 1. habetur: *Licet omnibus de nobis* (idest summis Sacerdotibus) *sperantibus, non debeamus, in quantum possumus, nos negare; plus tamen viduarum, & orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas: quas tueri a nobis, vel ab omnibus Divina manifestat assertio*; & in altero dicitur: *Defensionis propria desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse, pro ætatis infirmitate non possunt, exoratum Pontificem decet subvenire: quia pupillis tuitionem etiam Divinitas jussit impendi*: Scimus utique istorum canonum fidem nutare, cum non reperiantur inter genuinas epistolas Gelasii Papæ, cui a Gratiano tribuuntur, at non propterea sunt contemnendi, uti enim alias observavimus, exhibent saltem disciplinam usu receptam, ea ætate, qua creduntur exarati. Prætterquamquod certus, & indubitatus est canon 12. Concilii Matisconensis II., habiti anno 585. (*collect. Hard. tom. 3. col. 463.*) ubi idem, quod a Pseudo-Gelasio audivimus, hisce verbis decernitur: *Quoniam provisioni nostræ, Deo auctore, causæ principaliter viduarum, & pupillorum sunt commissæ, pervenit*

venit ad Nos, quod a Judicibus crudelius, pro leviſſimis cauſis, veluti Defenſore carentes, irremediabiliter affliguntur. Ob quam cauſam, decernimus, ut Judices non prius viduas, & pupillos conveniant, quam Epiſcopo nuntiarint, cujus ſub velamine degunt. Quod ſi Epiſcopus præſens non fuerit, Archidiacono, vel Presbytero cuidam ejus;ut pariter ſedentes,communi deliberatione cauſis eorum terminos figant, ita juſte, & recte, ut deinceps de talibus, antedictæ perſonæ non conquaſſentur. Perperam autem ejuſmodi Canones in eum ſenſum nonnulli detorquent, ut meram ſignificent tuitionem & protectionem viduarum, ac pupillorum, Epiſcopis ſpecialiter commiſſam, & commendatam: nam in primis, tuitio, & defenſio, ne ſit inefficax, debet eſſe conjuncta cum juriſdictione: quamobrem cum Patres Concilii Carthaginienſis V. *can.* IX., relato a Gratiano, XXIII. quæſt. 3. can. X., Imperatores rogarunt, ut Eccleſiis darent Defenſores, adverſum potentiam divitum, nomine *Defenſorum* veros intellexerunt Judices, cum poteſtate coercitiva, quorum munus eſſet Eccleſiam defendere, a divitum violentiis: eademque de cauſa, ne ſcilicet inutiles eſſent Conſervatores, quibus Sedes Apoſtolica munus committit, tuendi jura, & privilegia, alicui perſonarum cœtui, a ſe ſpecialiter conceſſa, neceſſarium reputarunt ſummi Pontifices, veram juriſdictionem iiſdem conferre, exercendam in aliquibus caſibus, de quibus *in cap. 1. & cap. 2. de offic. Jud. deleg. in 6.* Deinde nonniſi violenter, ad meram ſignificandam tuitionem detorquentur allegata verba Concilii Matiſconenſis; ſiquidem Patres non hortantur, non rogant, quod proprium eſt meri Defenſoris, & Protectoris, ſed diſtricte præcipiunt, ne Judices ſæculares viduas, & pupillos conveniant, ſine Epiſcopi ſcientia, iiſdemque Judicibus, abſente Epiſcopo, per Archidiaconum, vel Presbyterum, terminos conſtitui decernunt, ad earumdem perſonarum cauſas finiendas; contravenientes vero Judices anathemati ſubjiciunt. Hæc autem omnia veram redolent juriſdictionem, videnturque manifeſte innuere, viduarum, ac pupillorum cauſas pertinuiſſe ad judicium Epiſcoporum, a quibus quodammodo delegarentur Judicibus ſæcularibus, certis tamen adjectis legibus, & conditionibus. Eamdem juriſdictionem Epiſcopis vindicarunt poſteriores Canones, quibus libertas data eſt prædictis miſerabilibus perſonis, declinandi forum ſæculare; vetitumque ſæcularibus Judicibus, ne illas coram ſe ſiſtere cogerent: quare Innocentius III. *in cap. Super quibuſdam, de verb. ſignific.* Comiti Toloſano reſcripſit, ut ſi quid litium ipſi eſſet, adverſus viduas, orphanos, & miſellos quoſvis coram Judice Eccleſiaſtico, ad quem illi provocaſſent, ſtare deberet: *Item viduis* (ait) *pupillis, orphanis, & perſonis miſerabilibus, tenearis in judicio Eccleſiaſtico reſpondere*. Tanta præterea fuit hujus rei, apud Majores noſtros perſuaſio, ut quædam Regina Angliæ, hoc ſolum nomine, quod vidua eſſet, ſibi fas eſſe putaverit, in cauſa feudali, declinare judicium Domini directi feudi, & ad Papam provocare, uti habetur *in cap. Ex parte, de for. compet.*, ubi Honorius III., totam enarrans hujus rei geſtæ ſeriem, inquit: *Fuit ex parte ipſius*

ipsius Reginæ responsum, quod vidua spoliata, irrequisito feudi Domino, spoliatorem, seu detentorem rei, coram Ecclesiastico Judice poterat convenire, cujus interest viduas defensare.

11 Hæc simul collecta, & adnotata Episcoporum oculis subjecimus, ut priora tempora, cum hodiernis conferentes, videant, & doleant gravia vulnera, suæ antiquæ jurisdictioni inflicta: siquidem sæculares Potestates, ait Guillelmus Durandus junior *de modo Generalis Concilii rub.* 70., *quasi per quamdam alluvionem, frustatim ad se omnia trahunt. Et sicut frustatim lupus agnum comedit; ita & per ipsos jurisdictio Ecclesiastica frustatim quodammodo devoratur. Quidquid ad Ecclesiasticam jurisdictionem, potissime quoad temporalia, pertinet, sibi competere putantes. Et pauci sunt casus, in quibus directe, vel indirecte, per eos, Ecclesiastica jurisdictio non turbetur, in diversis mundi partibus. Hac jam constituta remedia proficere possunt, sicut experientia docet.* Hisce Judicum sæcularium ausibus, ab initio obstiterunt Pontifices maximi, & sanctissimi Ecclesiarum Antistites, sed cum illos a proposito dimovere nequiverint, ad evitanda majora mala, inolescentes in dies, contra Ecclesiasticam jurisdictionem, consuetudines dissimularunt, & tolerarunt; & quandoque summi Pontifices consultius duxere, id ipsum privilegio Principibus concedere, quod propria auctoritate jampridem sibi usurpaverant.

12 Jam vero, cum desperandum jam sit, ut Potestas sæcularis, intra constitutos sibi ab antiquo limites, contineri patiatur, imprudenter ageret Episcopus, si in sua Synodo aliquid decerneret, quo jurisdictionem sibi olim, jure communi attributam, recuperare tentaret; rem siquidem impossibilem aggrederetur, & sine ulla Ecclesiæ utilitate, graviter apud Principem offenderet. Quare suo muneri satis abunde facturum se credat, si ad hæc tria animum diligenter intendat: primò, ne Princeps sæcularis, sibi unquam arroget jus Sacrorum, hoc est, ne, in ullo rerum eventu, se immisceat in causis primi generis, mere scilicet spiritualibus, & Ecclesiasticis: secundò, ne Judex laicus eam quoque partem Ecclesiasticæ jurisdictionis invadat, quæ hactenus perseverat intacta; nisi enim Episcopus ejus vindicem statim se præbeat, hanc pariter pedetentim amittet: quia tamen plerumque privati Judices, supremi Principis auctoritate suffulti sunt, etiam in hoc negotio, summa prudentia, circumspectione, & dexteritate opus est; atque in primis, priusquam Episcopus consueta exerat censurarum arma, debet accurate perpendere, quod monet Augustinus *lib.* 3. *contra epistolam Parmeniani num.* 13. (*tom.* 9. *oper. col.* 64.) hæc, quæ ad rem optime quadrant, scribens: *Cum quisque Fratrum, idest Christianorum intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum schismatis nullum est; atque id cum ea dilectione, de qua ipse alibi præcipit, dicens, ut inimicum non eum existimetis, sed corripite ut fratrem ...... Quando ita cujusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non*

 tales

tales habeat Defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ.

13 Tertiò denique, ubi aut privilegio, aut legitima consuetudine, fori Ecclesiastici limites, ultra juris communis sanctiones, ampliati sunt, quod ceteroquin perquam raro contingere scimus, curabit Episcopus, ne sua incuria, aut conniventia contrahantur. Rem unico explicamus exemplo. Jure communi sancitum est, ut actor sequatur forum rei, ac proinde Clericus, conveniens Laicum, in causa mere civili, & profana, illum convenire debeat, coram Judice sæculari, per Textum *in cap. Si Clericus Laicum, de foro competenti*; attamen alicubi usus inolevit, ut Clericus, etiam in prædictis causis, Laicum conveniat, coram Judice Ecclesiastico: ejusmodi consuetudo viget in nostra diœcesi Bononiensi, quam approbavit, & servari præcepit Gregorius XV., cujus Apostolicas litteras Nos retulimus *nostrar. Notific. notific.*40. *in fin.* Ubi ergo hæc, aut similis consuetudo invaluit, ea utique erit sarta tecta custodienda: neque conqueri poterunt Laici, quod Episcopus hoc sæcularis jurisdictionis minimum frustulum, consuetudine acquisitum, sibi vindicet, cum ipsi, sicuti a Guillelmo Durando supra audivimus, sola consuetudine, quæ ab initio dici potuit abusus, & corruptela, fere integram devoraverint jurisdictionem Ecclesiasticam.

CAPUT XXXVI.

Leges civiles cum moderatione, & delectu, in Synodo allegandæ.

1 V*idetur etiam abstinendum a mentione legum sæcularium, præsertim si affines sint illis, quæ a Sede Apostolica improbatæ fuerunt*; verba sunt Fagnani *in eod. cit. cap. Sicut olim, num.* 86., ad quorum rectam intelligentiam, meminisse oportet, ex legibus civilibus, aliquas esse a jure Canonico expresse approbatas, aliquas expresse correctas, atque abrogatas, aliquas vero, neque approbatas, neque improbatas, sed silentio prætermissas. Leges primi generis, & possunt, & quandoque debent, in Synodalibus Constitutionibus allegari: a legibus secundi generis commemorandis, est abstinendum: legum tertii generis mentionem fieri, perutile aliquando, & laudabile; quæ omnia congruis exemplis exornabimus.

2 Atque, ut a primis initium ducamus, aliquas ex iis delibabimus, matrimonium respicientes. Impotentia perpetua, recensetur inter impedimenta matrimonium dirimentia, de quo in *cap. Fraternitatis, ac toto tit. De frigidis, & maleficiatis*: At quoniam post contractum conjugium, frequenter contingit, constare quidem de alterutrius conjugis impotentia, sed valde dubitari, num ea sit perpetua, vel potius temporaria, seu an sit insanabilis, vel possit naturali arte superari, idcirco leges civiles, quando impotentiæ signa, aut evidentia, aut indubitata non sunt, certum conju-

conjugibus præscripsere tempus, intra quod, operam dare possint rei conjugali, suasque vires experiri: adhibitis etiam opportunis remediis, quæ Peritorum judicio, apta sint ad illas reficiendas, & roborandas, si adhiberi queant, citra grave vitæ periculum, & valetudinis detrimentum. Ad ejusmodi experimentum Justinianus Imperator *in l. In causis, cod. de repudiis*, præfinivit biennium, sed postea ratus, non posse intra biennium, certum ferri judicium, de impotentiæ perpetuitate, *in Novella* 22. *§. Per occasionem* illud prorogavit ad triennium: Hanc autem Justiniani sanctionem expresse approbavit Cælestinus III. *in cap. Laudabilem*. 5., *de frigid. & malefic.*, ac proinde in foris Ecclesiasticis, tanquam lex Canonica allegatur, & ubique religiose custoditur; neque enim fides habenda est quibusdam Doctoribus Gallicanis, asserentibus, prædictam triennalem cohabitationem, non esse hodie, in Galliis usu receptam; eorum siquidem assertionem falsitatis redarguit, & valide confutavit Boucchier, Præses Parlamenti Divionis *in suo tract. edito anno* 1735. *de matrimonii dissolutione ex capite impotentiæ pag.* 67. *& seqq.*

3 In solatium orbitatis filiorum adinventum est figmentum adoptionis, per quam filios suscepisse videatur, qui illos non procreavit, uti habetur *in l.* 1., *& in l. Is qui filium ff. de adoptionibus*. Ad hoc fingendum naturæ simulacrum, cujus delineamenta expressa reperimus in sacris Litteris, nempe Genesis 48. Exodi 2., & Esther. 1., varios, & diversos ritus, pro temporum, & locorum diversitate, legimus adhibitos. Atque, ut prætereamus modum illum adoptandi, Barbaris usitatum, quem describit Diodorus Siculus, *Biblioth. IV.* 40., inquiens: *Illam adoptionem* (Herculis) *hoc mod factam perhibent. Juno lectum ingressa, Herculem corpori suo admotum, ut verum imitaretur partum, subter vestes ad terram demisit, quem in hoc usque tempus adoptionis ritum Barbari observant*; apud Romanos peragenda erat coram Prætore, aut Magistratu, penes quem esset legis actio, trina illa imaginaria venditione, per æs, & libram, qua apud ipsos, ceteri perficiebantur actus legitimi; &, si ageretur de adoptione perfecta, de qua mox, hæc explenda erat, in Comitiis Curiatis, accersitis etiam Pontificibus, aliisque adhibitis solemnitatibus, quas referunt Vincentius Gravina *origin. jur. civil. tom.* 1. *pag.* 208. *& seq.*, Heineccius *antiquit. Roman. lib.* 1. *tit.* 11. *num.* 15., sed posteriori ævo, alii a Romanis adinventi sunt adoptandi ritus, quos iidem Auctores prosequuntur. Aliæ itidem adoptionis formulæ, apud alias invaluerunt nationes: A Gothis quippe filios adoptatos, per tactum barbæ, narrat Aimoinus *de gestis Francorum lib.* 1. *cap.* 20. A Francis per barbæ præcisionem, testatur idem Auctor *lib.* 4. *cap.* 25. sed magis communiter, apud Christianos, recepta fuit quædam spiritualis adoptionis species, quæ fiebat, per incisionem capillorum: Siquidem de Pipino misso a Carolo Martello ad Luitprandum, Longobardorum Regem, hæc scribit Paulus Diaconus *lib.* 6. *cap.* 53.: *Circa hæc tempora Carolus Princeps Francorum Pipinum filium suum ad Luitprandum*

prandium direxit, ut ejus, juxta morem, capillum susciperet, qui ejus cæsariem incidens, ei pater effectus est: & de Pontifice Benedicto II., scribit Anastasius Bibliothec.: *Hic una cum Clero, & Exercitu, suscepit mallones capillorum Dominorum Justiniani, & Heraclii, filiorum clementissimi Principis, simul & ejus jussionem, per quam significabat, eosdem capillos direxisse*; quem Anastasii locum explicans Baronius *ad ann. 684. num. 7.*, ait: *Sic igitur pius Imperator voluit, ut filii sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cujus monitis impensius parere deberent, eumdemque ut patrem diligere, ac revereri*. De hoc peculiari Christianorum adoptandi ritu differit Balsamon *ad cap. 53. Synodi Trullanæ*, eumdemque pluribus illustrant Merillus *lib. 3. observat. cap. 40.*, & Binius *in notis ad vitam Benedicti II.*

4 Sed omnibus hisce, aliisque plurimis adoptionis ritibus, quos recensent Cironius *ad tit. de cognat. legali*, & Gonzalez *ad cap. 1. eod. tit.*, deletis, alium modum adoptioni faciendæ præscripsere leges civiles, quibus utimur. Distinguunt istæ, sicut & etiam olim fuerat apud Romanos, duas species adoptionis: unam *perfectam*, quæ dicitur *Adrogatio*; alteram *imperfectam*, quæ *Adoptio simplex, & in specie*, etiam appellatur. Prima fit, cum persona extranea, sui juris, ex Principis rescripto, ita transit in potestatem, & familiam adoptantis, ut perinde ac filius legitimus, & naturalis, fiat ejus heres necessarius, tam ab intestato, quam ex testamento *§. Cum autem 3. Instit. de adoption.*, *l. Impuberem 2. cod. eod.* Imperfecta fieri dicitur, cum persona extranea, constituta sub sui naturalis patris, seu avi potestate, solius Magistratus, alteriusve Judicis competentis auctoritate, in filium, aut nepotem adsciscitur, quin tamen transeat in familiam, & potestatem adoptantis, cujus propterea non fit heres necessarius, ex testamento, quo præteriri potest, licet eidem succedat ab intestato *§. 1. vers. Sed & hodie, Instit. de adoption.* Eædem porro civiles leges, turpe, atque inhonestum reputantes, matrimonium inter eos iniri, qui etiam imaginaria, & ficta ista cognationis specie conjunguntur, irritas decrevere nuptias: Primò inter adoptantem, & adoptatum, atque ab isto descendentes *leg. Quin etiam 55. ff. de rit. nuptiar.*: Secundò inter adoptatum, & filios naturales adoptantis *leg. Per adoptionem 17. ff. eod. §. Inter eas, Instit. de nupt.*: Tertiò inter adoptantem, & uxorem adoptati; ac vicissim inter adoptatum, & uxorem adoptantis, *leg. Adoptivus 14. ff. cit.* At id discriminis, inter enumeratas personas, adoptione conjunctas, intercedere, leges voluere, ut inter primas, quæ sunt quodammodo in linea recta ascendentium, & descendentium, nunquam, ne soluta quidem adoptione, matrimonium consistere valeat; ut enim dicitur *in cit. leg. Quin etiam*, semper nefas reputatur, eam uxorem ducere, quæ per adoptionem filia, aut neptis fuit; idemque servandum edixere, inter personas tertii generis, inter quas semel ortam, ex adoptione affinitatis speciem, quæ matrimonio contrahendo obicem ponit, perpetuam esse decernunt: Quocirca *adoptivus filius, si emancipetur, eam, qua patris adoptivi*

ptivi uxor est, ducere non potest, quia novercæ locum habet, inquit Textus *in cit. leg. Adoptivus, ff. de rit. nuptiar.* Sed inter personas secundi generis, quæ, adoptione interveniente, sibi e latere juncti videntur, impedimentum durat, quamdiu durat adoptio, seu quamdiu filii permanent sub patria potestate, sicuti habetur *in cit. leg. Per adoptionem* 17. *de rit. nuptiar.*; soluta vero patria potestate, vel per mortem adoptantis, vel per emancipationem filii, sive adoptivi, sive naturalis, cessat impedimentum, & potest filius adoptivus in uxorem ducere filiam naturalem ejus, a quo fuerat adoptatus, juxta apertum textum *in cit. §. Inter eas, Instit. de nupt.*

5 Jam vero & cognationem legalem, & quæ ex ea ad nuptias profluunt obstacula, eo prorsus modo, quo a jure civili statuta fuerant, universim recepit, approbavitque Nicolaus I. *in responsione ad consulta Bulgarorum cap.*2., cujus responsionis fragmenta referuntur *in can. Ita diligere,*xxx. *q.*3., *& in cap. unic. de cognat. legal.* Quamobrem, si quæstio incidat, sive in tribunali Ecclesiastico, sive etiam in Synodo, an in hoc, vel illo casu adsit impedimentum cognationis legalis, necessario recurrendum erit ad leges civiles, atque, ad earumdem normam, controversia decidenda. Disputant ex. gr. Doctores, num præfata ad matrimonium obstacula a sola inducantur adrogatione, an etiam ab adoptione simplici, & imperfecta. Ex utraque oriri affirmant Glossa *fin. in cit. cap.unic. de cognation. legal.* atque ibidem Panormitanus *num.*5., Ancharanus *num.*8., Alex. de Nevo *num.*12., Gonzalez *num.*10. *in fin.*, Covarr. *part.*2. *de sponsal. cap.*6. *§.*5. *num.*2., Pontius *de matrim. lib.*7. *cap.*41., Hurtadus *eod. tract. disp.*19. *difficult.*2. *num.*3. Contra, illa ex sola adrogatione promanare, contendunt Innocen. *in eod. cap. unic.*, Silvester *verb. Matrimonium* 8. *quæst.*8. *disput.*4., Henriquez *de Sacram. lib.*12. *cap.*12. *num.*3., Sanchez *de matrim. lib.*7. *disp.*63. *num.*9., Canisius *ad tit. de cognat. legal. num.*3., Piringh *num.*4., Engel *num.*3., Vincentius De Justis *de dispensat. matrim. lib.*2. *cap.*6. *n.*198. *& seqq.* Tam prioris, quam posterioris sententiæ Patroni, unice insistunt juris civilis Textibus, quos de qualibet adoptione indiscriminatim loqui, Defensores primæ sententiæ autumant; aliis exadverso opinantibus, eos de sola adrogatione intelligendos. De hac quæstione actum fuit in sacra Congregatione Concilii die 25. Septembris 1734., uti videre est *in Thesaur. Resolut. tom.*6. *pag.*364.; nihil tamen ex decisione, quæ tunc prodiit, potest concludenter, ad rem evinci. Adoptio siquidem, de qua tum disceptabatur, respiciebat puerum duodennem, expositum hospitali Sancti Spiritus in Saxia, sub nullius patria potestate existentem, & adoptatum, auctoritate Commendatarii ejusdem hospitalis, cui id juris a summo Pontifice concessum est; atque idcirco talis adoptio non immerito videri potuit vera adrogatio, quam impedimentum ad matrimonium, inter recensitas personas præstare, nullus dubitat. Itaque cum indecisa adhuc remaneat controversia, si de ea in Synodo agendum foret, ex solis juris civilis sanctionibus posset definiri.

CAPUT

CAPUT XXXVII.

Exempla legum secundi generis, quæ scilicet sunt a Jure Canonico correctæ, & improbatæ, ubi de matrimoniis filiorumfamilias sine consensu parentum, & servorum sine consensu dominorum.

1 HActenus de legibus civilibus, a jure Canonico expresse receptis, & approbatis. Longe plura proferre possumus exempla legum abrogatarum. Ac primo loco occurrunt leges Cæsareæ permittentes usuras, dummodo non sint immoderatæ, nec modum excedant præscriptum a Constantino Magno *in celeberrima lege* 1. *tit. ult. lib.*2. *cod. Theodosiani*, renovata a Justiniano *l.* 26. *cod. de usuris*: *In trajectitiis contractibus, vel specierum fœnori dationibus, usque ad centesimam tantummodo licere stipulari, nec eam excedere, licet veteribus legibus hoc erat concessum*; quibus tamen, sanctioribus Ecclesiæ legibus est derogatum, ac severe vetitum, seu verius jure naturali, & Divino vetitum, declaratum, quidquam lucri, etiam si minimum sit, ex mutuo reportare, quod ex *can.*43., inter Apostolicos, ex *can.*2. Concilii Illiberitani, ex *can.*12. Concilii Arelatensis I., ex *can.*16. Concilii Carthaginiensis III., aliisque pluribus Ecclesiæ sanctionibus, atque ex communi SS. Patrum sensu, aperte constare, inferius demonstrabimus.

2 Jure communi Cæsareo, irrita fiunt matrimonia, inita a filiisfamilias, sine consensu parentum, uti probant textus *in princip. Instit. de nuptiis*, & *in l. Nuptiæ* 2., *ff. de ritu nuptiar.*, in quorum primo habetur: *Si filii familiarum sint, consensum habeant parentum, quorum sunt in potestate; nam hoc fieri debere, & civilis, & naturalis ratio suadet, in tantum ut jussus parentum præcedere debeat*; & infra: *Si adversus ea, quæ diximus, aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec nuptiæ, nec matrimonium, nec dos intelligitur*; in altero dicitur: *Nuptiæ consistere non possunt, nisi consentiant omnes, idest qui coeunt, quorumque in potestate sunt*. Equidem non ignoramus, Cujacium *in lib.*35. *Pauli ad edictum, ad l.* 2. *&* 10. *de ritu nuptiar.*, & Dionysium Godefridum *in l. Filius, ff. de ritu nuptiar*, contendere, per præfatas leges, non irritas, sed solum illicitas decerni nuptias, quas filiifamilias contrahunt, invitis, aut insciis, nec consentientibus parentibus, sub quorum sunt potestate; Neque Nos præterit, hanc opinionem fulciri auctoritate Pauli J. C., qui *lib.*2. *sent. tit.*14. scripsit: *Eorum, qui in potestate patris sunt, sine voluntate ejus, matrimonia jure non contrahuntur, sed contracta non solvuntur: contemplatio enim publicæ utilitatis privatorum commodis præfertur*. Verum non ita sentiunt alii eruditi viri, quibus prædictorum juris textuum verba, adeo perspicua videntur, ut indubitanter afferant, per illa, infirmari conjugia filiorumfamilias, quibus paternus consensus non adjecerit vires: Quinimmo Vinnius *ad lib.*1. *Instit. tit.*x. perpendens

dens verba illa Justiniani, *ut jussus parentis praecedere debeat*, hæc insuper adnotavit: *Jussus, idest consensus, aut potius assensus parentis in nuptiis filiorum adeo necessarius est, ut etiam praecedere debeat, neque ratihabitione patris retro legitimæ fiant, nimirum cum ratihabitio in iis tantum locum habeat, quæ non statim, ipso jure nulla sunt, sed aliquo modo consistunt, aut pendent*. Quod vero attinet ad locum ex Paulo J. C. allegatum, hac ipsa de causa, quod scilicet aperte contradicat citatis legibus, quas certissimum est, Imperatorem Justinianum ex ejusdem Pauli J. C. sententia, inseruisse corpori juris, a se promulgati, non immerito suspicantur plerique, quos sequitur Juenin *tract. de Sacram. dissert.* x. *q.* 5. *art.* 2., illum non esse Pauli, sed Aniani cujusdam, qui Theodosianum codicem, tempore Alarici, Gothorum Regis, notis illustravit. Nec mirum, tantam ab Imperatoribus tributam potestatem parentibus, in filiorum nuptias; adhuc enim remanebant rudera illius immoderatæ potestatis patriæ, quæ, Auctore Romulo, diu viguerat apud Romanos, cujus ratione, *licebat parentibus loris cædere filios, carcere coercere, in agros ad opera rustica vinctos amandare, venundare, denique interficere*, quod totidem verbis refert Dionysius Halicarnassæus *lib.* 2. *pag.* 46.; hinc teste Lactantio *instit. lib.* 4. *cap.* 3. filii dicebantur *servire patri*; quinimmo liberorum conditionem, in quibusdam, fuisse duriorem, conditione servili, observant idem Lactantius, & Servius *ad Virgil. Æneid.* XI. *v.* 143. Quamvis porro hæc parentum in filios immoderata jura, quæ certe barbariem sapiebant, cultioribus Romanæ Reipublicæ temporibus, fuerint valde imminuta; nihilominus tamen Justiniani ætate, tantam parentes retinebant, in filios potestatem, ut idem Imperator §. 2. *Instit. de patria potestate* affirmaverit, *nulli alii sunt homines, qui talem in liberos habeant potestatem, qualem nos habemus*. Quocirca cum leges Cæsareæ viribus carere voluerint, matrimonia a servis contracta, non consentientibus dominis, quorum subsunt dominio; mirum non est, earumdem edicto, fuisse robur ademptum conjugiis, a filiisfamilias celebratis, sine consensu parentum, sub quorum potestate existunt.

3 Utrasque civiles leges, tam videlicet, quæ servorum, tam quæ filiorumfamilias, solo Contrahentium consensu, inita matrimonia infringebant, quondam ratas habuit Ecclesia: Etenim S. Basilius *epist.* 199. *Canonica* 2. *ad Amphilochium, can.* 42. (*tom.* 3. *oper. pag.* 296.) ait: *Matrimonia sine iis, qui potestatem habent, fornicationes sunt. Neque ergo, vivente patre, neque hero, qui conveniunt extra reprehensionem sunt, quemadmodum si annuant cohabitationi, quos penes hujus rei est arbitrium, tunc firmitatem conjugii accipit cohabitatio*. Et Concilium Aurelianense IV., anni 541. *can.* 22. (*tom.* 2. *collect. Hard. col.* 1439.): *Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, ne conjugium, quod contra parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas judicetur: sed sicut est prohibitum, non admittatur. In his qui perpetraverint, excommunicationis severitas, pro modo piaculi, imponatur*: & *can.* 24., loquens de conjugio servorum, decrevit: *Quæcumque mancipia, sub specie* conju-

conjugii, ad ecclesiæ septa confugerint, ut per hoc credant, posse fieri conjugium; minime eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio a Clericis defensetur, & paucis interjectis, complectens tam servorum, quam filiorumfamilias, matrimonia clanculum, & propria auctoritate, inita, addit: *De qua re decernimus, ut parentibus, aut propriis dominis, prout ratio poscit personarum, accepta fide excusati, sub separationis promissione, reddantur; postmodum tamen parentibus, aut dominis libertate concessa, si eos voluerint, propria voluntate conjugare*; Concilium Cabillonense II., anni 813. *can.* 30., relato a Gratiano *in can. ult.*, XXIX. *q*.2. postquam dixit, *Nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur*, hanc statim limitationem adjecit: *Ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem dominorum*. Ac denique, ut alia prætereamus, quæ ad rem congessit Gonzalez *in cap. fin. de conjugio servorum, num.* 3. *& seqq.*, Ahyto Episcopus Basileensis *in suis Capitularibus, sæculo* IX. *editis* (*apud Harduin. tom.* 4. *col.* 1244.) *can.* 21. edixit: *Ubi vero mancipia, non unius, sed diversæ potestatis juncta fuerint, nisi consentientibus utrisque dominis, hujusmodi copulatio rata non erit*.

4 Verum postea consultius visum est Ecclesiæ, præfatas civiles leges, pluribus sæculis a se, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a solo penderet Contrahentium consensu, nequaquam autem a nutu eorum, sub quorum dominio, vel potestate Contrahentes existunt, quod generatim sancitum legimus *in cap. Cum locum, de sponsal. & matrim.*; *in cap. Licet*; & *in cap. Tua, de sponsa duorum*; speciatim vero de servis, rescripsit Hadrianus Papa ad Archiepiscopum Salisburgensem *in cap. Dignum, de conjugio servorum: Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi, &, si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt, propter hoc, Ecclesiastico judicio dissolvenda*; ac tandem de filiisfamilias, post alias sanctiones indicatas ab Juenin *cit. dissert.* X. *quæst.* 5. *cap.* 3. *art.* 1., definivit Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.*, ubi anathemate perculit, *qui falso affirmant, matrimonia a filiisfamilias, sine consensu parentum contracta; irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse*.

5 Quamobrem non licet hodie easdem civiles leges, jamdiu ab Ecclesia rescissas, excitare, earumque obtentu, firmitatem adimere, aut servorum, aut filiorumfamilias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Boehmerus *jur. Eccles. Protestantium, lib.* 4. *tit.* 9. *§.* 6., nempe in Pomerania, Westphalia, & Boemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquæ servitutis, & etiam hodie reperiuntur *homines proprii*, hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia non aliter esse valida, quam ex dominorum consensu, aut est accipiendum de servorum conjugiis, quoad effectus civiles, aut non est admittendum a Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesiæ legibus reguntur. Intra fines pariter pœnarum civilium concluditur edictum, a Christianissimo Rege Henrico III., in Comitiis Blesensi-

fensibus anni 1579. *art.*40. promulgatum, atque a Ludovico XIII. an.1629. & 1639. renovatum, quo nulla, & invalida declarantur matrimonia, a filiisfamilias contracta, fine consensu parentum; illud siquidem verbum *invalida non esse aliter explicandum, quam per solam relationem ad contractum civilem*, ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regii Commissarii, uti habetur *tom.* 11. *rerum, & decretorum Cleri Francici*; testaturque Lovetus, in Parisiensi Senatu Consiliarius *tit. 6. litt. M*, scribens: *Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus* 40. *Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominus in isto matrimonio existit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut ejus essentialibus caeremoniis; sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem, quae conditiones non dependent ex Theologicis decisionibus, sed ex edictis in Parlamento verificatis*: Idem ostendit Isaacus Habertus Episcopus Vabrensis *in libro de justitia connubialis edicti* a Ludovico XIII. conditi, ubi haec habet: *Non multum laborandum est, de conciliandis Regiis edictis cum Ecclesiae sententia: nullo siquidem edicto, matrimonia filiorumfamilias invalida, ac nulla esse, absque consensu parentum, tutorumve, constitutum est, etsi hic error multis imposuerit. Prohibita quidem sunt, sed invalida, & nulla esse, haudquaquam definitum. Unde etiam Decessorum suorum vestigiis insistens Rex Christianissimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac austerius interdixit: invalida tamen, ac nulla esse, contra Tridentinae Synodi decretum, ac Theologorum unanimem in Regno suo sententiam, minime sanxit*. Idem tradit Cabassutius *in theor. & prax. jur. Canon. lib.*3. *cap.*26. *num.*6. *&* 7., ubi Brodeum carpit, quod Regium edictum, ad ipsam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbasius in libro, quem inscripsit *Tractatus pacificus &c. pag.*504. Idem Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom. 6. lib. 2. de Sacram. matrim. cap. 2. art. 3. prop.* 1. Quocirca nescimus, qua ratione Juenin *cit. dissert.* X. *cap.* 3. *art.* 2. metuerit, suum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum sententiae, Regia etiam declaratione firmatae, & decidere noluerit, an revera in Gallia, matrimonia inita a filiisfamilias, fine consensu parentum, sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destitui, nemo dubitet. Neque extra institutum vagati sumus, dum haec prolixius enarravimus: Siquidem verebamur, ne Episcopi, praedicti Juenin, aliorumque, contra communem sapientiorum Galliae Doctorum sensum, idem scriptitantium, auctoritate decepti, non audeant, in suis Synodis declarare, matrimonia a filiisfamilias, invitis, ac insciis parentibus contracta, etsi illicita, valida tamen esse, ac proinde integrum non esse Contrahentibus, quamdiu eorum alter superstes est, alias nuptias inire; quam profecto Synodalem declarationem, ad consulendum animarum saluti, non solum utilem, sed maxime necessariam, reputamus.

Fff 2 CAPUT

CAPUT XXXVIII.

Exempla alia legum civilium a jure Canonico correctarum, ubi præcipue de adulteriis, & concubinatu.

1 JUxta leges civiles Conjugatus cognoscens Solutam, adulterii judicio non tenetur *l.6. §.1. ff. de adulteriis*, & *l.2. Cod. eod. tit.*, quamvis adulterii crimine damnetur Conjugata, Solutum admittens. Aliud statutum est a jure Canonico, quod tam virum, quam uxorem, eadem lege teneri, voluit, quia utrobique idem ligat fidei conjugalis vinculum: Quare Ambrosius *lib.1. de Abraham*, relatus *in can. Nemo*, XXXII. *quæst.* 4. ait: *Nemo blandiatur sibi de legibus hominum. Omne stuprum adulterium est, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem a viro, quæ ab uxore debetur castimonia. Quidquid in ea, quæ non sit legitima uxor, commissum fuerit, adulterii crimine damnatur*; ubi Glossa *V. De legibus* notat: *Quæ dicunt, quod adulterium non committitur cum Soluta, sed cum Nupta*. Acrius eas Romanorum leges reprehendit Hieronymus *in epist. ad Oceanum, de morte Fabiolæ*, cujus fragmentum refert Gratianus *in can.20. eadem caus.* XXXII. *quæst.5.*, ait quippe Hieronymus: *Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi. Aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitiæ frena laxantur, & solo stupro, atque adulterio condemnato, passim per lupanaria, & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas. Apud nos, quod non licet feminis, æque non licet viris, & eadem servitus pari conditione censetur* (*tom.1.pag.455.*) Ad eamdem, inter leges Cæsareas, & Ecclesiasticas, hac in re, discrepantiam allusit Augustinus *lib.2. de adulterinis conjugiis, cap. 8. n. 7.* (*tom.6. oper. col.* 407.) ubi quosdam inducit adulteros, ita secum invicem loquentes: *An vero sexus nostri dignitas hanc sustinebit injuriam, ut cum aliis feminis præter uxores nostras, si quid admittimus, in luendis pœnis, mulieribus comparemur?* Eosque in hunc modum conqueri (addit Augustinus) confisos juribus forensibus, discrimen ponentibus, inter viri, & uxoris conditionem: *Sed isti* (ait) *quibus displicet, ut inter virum, & uxorem par pudicitiæ forma servetur, & potius eligunt, maximeque in hac causa, mundi legibus subditi esse, quam Christi; quoniam jura forensia non eisdem, quibus feminas, pudicitiæ nexibus, viros videntur obstringere &c.* Abrogatis autem prædictis legibus civilibus, nimium indulgentibus virorum impudicitiæ, consequens fuit, ut eadem actio ad divortium daretur uxori, contra virum adulterum, quæ huic competit adversus adulteram uxorem, quemadmodum perpendit Hieronymus *cit. epist. ad Oceanum relat. in can. Præcepit*, XXXII. *q.5.*: *Præcepit Dominus, uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, &, si dimissa fuerit, manere innuptam, quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in feminas. Neque enim adultera uxor dimittenda est, & vir mœchus retinendus*, cui consonant Augustinus, relatus *in can. Idololatria*, XXVIII. *q.1.*, & Inno-

& Innocentius I. *epist.* 3. *ad Exuperium Episcopum Tolosanum cap.*4., relat. pariter *cit. causa* XXXII. *q.* 5. *can. fin.*, ubi rationem insuper expendit, propter quam rarius contingit, maritum adulterum ab uxore dimitti: *Et illud desideratum est sciri* (scribit Innocentius) *cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores, in consortio adulterorum virorum, manere videantur? Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu, pari ratione condemnat. Sed viros suos, mulieres non facile, de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras, apud Sacerdotes deferre consueverunt, & ideo mulieribus, prodito eorum crimine, communio denegatur...... Cum ergo par causa sit, interdum, probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit.*

2 A legibus civilibus, permissum esse concubinatum cum una, uxoris loco, domi retenta, asserit Cujacius; quod si verum sit, nemini dubium est, eas leges, utpote juri naturali, & Divino contrarias, esse ab Ecclesia reprobatas, præsertim a Tridentino *sess.* 24. *cap.* 8. *de reform. matrim.*, ubi concubinarios, tam solutos, quam uxoratos, si ter ab Ordinario moniti, *concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint, excommunicatione feriendos esse*, decrevit. Diximus, *si verum sit*, quod sibi persuasit Cujacius: alii enim æque docti, ac eruditi juris civilis Interpretes, præsertim Merillus *observat. lib.* 3. *cap.* 15. hallucinatum existimant Cujacium, qui concubinam confudit cum pellice; concubina quippe a legibus civilibus permissa, erat vera uxor, ducta tamen sine dote, & nuptiali solemnitate, uti colligitur *ex l.* 144. *ff. de V.S.*, *l. Donationes* 32., *ff. de donationibus*, & Justiniani *Novella* 18., a legitima vero uxore differebat, sola dignitate, quia scilicet concubina, etsi & ipsa uxor esset, non transibat in familiam mariti, neque istius participabat jura, privilegia, & honores, quorum consors fiebat uxor legitima, quod constat *ex cit. l. Donationes*, & pluribus exornant Merillus *cit. loc.*, Antonius Augustinus *de emendatione Gratiani, lib.*1. *dialog.* XV., & Ducangius *in glossario*, *V. Dos*. In hoc eodem sensu, sanctissimos antiqui Testamenti Patriarchas, quibus permissa erat polygamia, præter uxores, habuisse legimus concubinas, hoc est aliud uxorum genus, quæ unice ad procreandos liberos, non ad familiam regendam, resque familiares administrandas, essent admissæ; Etenim Cethura *in eod. cap.*25. *Genesis*, dicitur Abrahæ concubina, & uxor; & Agar, quæ ibidem appellatur pariter ejusdem concubina, *in cap.* 16. vocata fuerat vera uxor, quod bene animadvertit Bellarminus *de Concilior. auctorit. lib.*2. *cap.*8. *proposit.*XI.

3 De ejusmodi concubinis, & non de pellicibus, loquuntur antiqui Canones, concubinas ad Baptismum, & concubinarios ad communionem admittentes: *Concubina cujuspiam Infidelis mancipii* (ait Auctor Constitutionum, loquens de Baptismo, *lib.* 8. *cap.* 32.) *illi soli dedita, admittatur; si autem etiam cum aliis petulanter agit, rejiciatur*; & Patres Concilii Toletani I. habiti anno 400. *can.* 17., relato a Gratiano *in can. Is qui, dist.* 34.:

Si quis

Si quis habens uxorem fidelem, concubinam habeat, non communicet. Ceterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur, tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit, sit conjunctione contentus; alias vero vivens abjiciatur, donec desinat, & per pœnitentiam revertatur. Ac denique Isidorus, relatus *in can.* 5., *ead. dist.* 34.: *Christiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum, aut uxorem, aut certe, loco uxoris, si conjux deest, concubinam*. Omnes inquam ejusmodi Canones non loquuntur de pellice, sed de uxore, non adhibitis dotalium tabularum solemnitatibus ducta, quam, vocabulo, a Cæsareis legibus usurpato, & communiter tunc usitato, nominarunt *concubinam*. Ita canonem Toletanum interpretatur Gratianus *cit. dist.* 34., ubi ait: *Concubina hic ea intelligitur, quæ, cessantibus legalibus instrumentis, unita est, & conjugali affectu adsciscitur. Hanc conjugem facit affectus: concubinam vero lex nominat*; Gratiani vero interpretationem amplectuntur, & illustrant Correctores Romani *in ead. cit. can. Is qui*, Antonius Augustinus, & Bellarminus *citatis locis*, Hurtadus *resolut. moral. tom.* 1. *tract.* 1. *de absolutione Sacramentali, cap.* 6. *per totum*, Binius *in notis ad eumdem canonem* 17. *Toletanum, tom.* 2. *Conciliorum Hispaniæ, collectorum a Cardinali De Aguirre pag.* 148., *num.* 22., Natalis Alexander *dissert.* 29. *ad sec.* 1. Atque in eumdem sensum, tam canonem Toletanum, quam locum ex Apostolicis Constitutionibus allegatum, accipiendum, asserit etiam hæreticus Binghamus *origin. Ecclesiast. tom.* 4. *lib.* 11. *cap.* 5. *§.* 11., & *tom* 7. *lib.* 16. *cap.* 11. *§.* 5.

4 Quod si quis Patres Toletanos loquutos, velit de vera pellice, hoc est muliere, nullo conjugali fœdere, viro juncta, sed unice ad explendam libidinem, ab eodem domi retenta, tunc dicendum esset, eos nomine *Communionis*, quam concubinariis, non censuerunt denegandam, non intellexisse *Communionem Eucharisticam*, sed solam *Communionem civilem*, a qua, depravatis ejus sæculi moribus, quantum fas erat, indulgentes, illos non judicarunt repellendos, uti, post Ferdinandum Mendoza, eumdem canonem explicat Cardinalis De Aguirre *cit. loc.*, *num.* 23. & *seqq.*. Ecquis etenim credat, novendecim sapientissimos Patres, qui Toletano Concilio interfuerunt, potuisse permittere, ut Divinæ mensæ participes fierent fornicarii, non solum nulla peracta pœnitentia, verum etiam in suo crimine insordescentes, quos Apostolus Paulus, 1. *ad Corinthios* 5., e regno cælorum exclusit, & ad Ephesios 5. *non habere hereditatem in regno Christi, & Dei*, prædicavit.

5 In sensu, a nuper exposito, diverso, *Concubinæ* nomen accepit S. Leo Magnus, in responsione ad inquisitiones Rustici Narbonensis, relata *in can.* 12., XXXII., *q.* 2., ubi postquam dixerat, *Non omnis mulier juncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius heres est patris*, addit: *Igitur cujuslibet loci Clericus, si filiam suam viro habenti concubinam, in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eam Conjugato dederit, nisi forte illa mulier,*

mulier, & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honestata videatur; loquitur nimirum Pontifex, de concubina, quam vir sibi devinxerat, non solum sine nuptialibus tabulis, sed nexu solubili, seu quam ad individuam quidem vitæ sibi asciverat societatem, sed ad sui arbitrium duraturam. Ejusmodi concubinarum genus, quas alio nomine, *Ancillas* etiam appellabant, quæque nulla ratione esse poterant veræ uxores, a Paganis inventum, pedetentim fluxisse in Christianos, constat *ex l. 1. cod. Theod. tit. de naturalibus liberis*, ubi durior fit conditio naturalium liberorum, ut metu pœnæ hominum animi avocarentur a concubinatu, *gentili, & admodum solubili*, more Romano inito; ea nihilominus lex, ab Imperatoribus lata, non valuit eumdem detestandum abusum, e Christiana republica eliminare; insequenti quippe ætate adhuc plures inventi sunt, qui licere putaverint, unam feminam sibi jungere, quam possent, pro libito a se abjicere, quod discimus ex Marculfi *formul. lib. 2. cap. 30.*, & ex Mabillon. *tom. 4. analect.* Jam vero has concubinas, quæ vere erant pellices, respexit Leo, cum Clericis permisit, filias suas nuptui tradere viris, habentibus concubinas, cum his quippe, ad tempus dumtaxat acceptis, haud consistere potuerat insolubile vinculum matrimonii; hanc sibi mentem esse, aperte significavit idem Pontifex, inquiens: *Aliud est Nupta, aliud concubina*; & paulo inferius: *Ancillam a toro abjicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis*. In easdem temporarias concubinas pluribus in locis invehitur Augustinus, & præcipue, de Bono conjugali *cap. 14.*, *relat. in can. 5.*, XXXII., *q. 2.*: *Concubinæ ad tempus adhibitæ, nec etiam si causa filiorum concumbant, justum faciunt concubinatum*. De illis pariter expresse loquitur Ecgbertus, Episcopus Eboracensis, in suis excerptionibus, ex sacris Canonibus, sanctorumque Patrum dictis, concinnatis *cap. 127.* (*tom. 1. collection. Concil. Britann. pag. 109.*) ubi hæc habet: *Augustinus dicit: Quale est, quod multi virorum, ante nuptias, concubinas sibi adhibere non erubescunt, quas post annos dimittant; & sic postea legitimas uxores accipiant: Unde coram Domino, & coram Angelis ejus testor, atque denuntio, Deum ista conjugia semper prohibuisse, & nunquam placuisse, & præcipue temporibus Christianis: Concubinas habere nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit*.

6 Infiniti essemus, si ceteras percurrere vellemus leges a jure Canonico deletas. Duas alias tantum indicabimus. De jure civili, vidua nubens intra annum luctus, & multis fit obnoxia pœnis, de quibus Cironius *ad tit. Decretalium, de secundis nuptiis*, & inter ceteras notatur infamia *l. Liberorum 81. ff. de his, qui notantur infamia*; iisdemque viduis, intra annum, nubere vetitum etiam legimus, a Concilio Ænhamensi, habito, circa annum 1009., in cujus *can. 16.* præcipitur: *Et sit qualibet vidua, quæ se ipsam recte continuerit sub præsidio Dei, & Regis, & sedeat 12. menses marito orba; deinde eligat, quem ipsa voluerit* (*tom. 1. Concilior. Britannia pag. 289.*) Verum ejusmodi leges abrogarunt, Urbanus III. *in cap. 4.*, & In-

& Innocentius III. *in cap. 5. de secundis nuptiis*, quorum postremus ait: *Cum secundùm Apostolum, mulier, mortuo viro suo, ab ejus sit lege soluta, & nubendi cui vult, tantum in Domino, liberam habeat facultatem; non debet legalis infamia sustinere jacturam, quæ licet post viri obitum, infra tempus luctus, scilicet unius anni spatium, nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo, utitur potestate.*

7 Juxta antiquiores leges, jus erat marito occidendi uxorem in adulterio deprehensam, quod videre est apud Covarr. *in 4. Decretal. part. 2. cap. 7. §. 7. num. 1.*; posteriori vero jure Digestorum, & Codicis Justinianæi, facultas quoque data est marito, occidendi adulterum turpiter cum uxore agentem, in propria domo deprehensum, uti liquet *ex l. Marito, ff. ad leg. Juliam, de adulteriis*, & *ex l. Graccus C. eod. tit.*; Patri quoque facta est potestas, interficiendi filiam, in sua potestate existentem, in sua domo, vel in domo Generi, in adulterio deprehensam, dummodo tamen una cum ipsa adulterum quoque occidat *l. Quod ait, l. Nihil interest, l. Nec in ea, l. Patri, & tribus seqq., ff. ad legem Juliam, de adulteriis*. At omnes ejusmodi leges, utpote quæ impunitatem dabant delinquentibus, adversus quintum Decalogi præceptum, quo cuilibet interdicitur, ne quemquam, privata auctoritate interficiat, sunt a jure Canonico rescissæ, uti habetur *in can. Inter hæc*, XXXIII., *quæst. 2.*; Quare ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1665. Apostolicæ damnationis telo, confixa fuit etiam hæc propositio, in ordine 19.: *Non peccat maritus, occidendo propria auctoritate uxorem, in adulterio deprehensam*: Quinimmo adeo jus Canonicum abhorret ab occisione uxoris, etiam in adulterio repertæ, ut virum, id scelus perpetrantem, non solvat ab impedimento, quo *in can. Interfectores*, & *in can. Admonere*, XXXIII., *quæst. 2.* ceteros ligavit, propriæ uxoris interfectores, ne deinceps possint cum alia matrimonium contrahere, uti perpendit Perez *de matrim. disp. 23. sect. 6. num. 2.*, quod tamen impedimentum, esse tantum impediens, & non dirimens, docet cum communi S. Thomas *in 4. dist. 38. quæst. 1. art. 2.* Ad aliquid vero indulgendum humanæ imbecillitati, & subitæ iræ, qua homines exardescunt, cum suæ, suæque familiæ honori illatam injuriam, propriis oculis conspiciunt, statuit Alexander III. *in cap. Si vero, de sent. excomm.*, ut excommunicationi, Papæ reservatæ, non subjaceat, *qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum, manus injecerit violentas*.

8 Quas hucusque enumeravimus, aliasque similes leges, a jure Canonico correctas, frustra Episcopus, in sua Synodo commemoraret, nisi forte ab illis aliquod argumentum desumere vellet, ad magis roborandas suas Synodales sanctiones: sic si in Synodo agendum foret de adulteriis, posset hujus criminis gravitas vel inde colligi, & ponderanda proponi, quod leges civiles interdum permiserint occisionem adulteri, in flagitio deprehensi: Ita pariter ad compescendam effrenatam licentiam filiorumfamilias, nuptias contrahere præsumentium, insciis, aut juste, ac rationabiliter

biliter renuentibus parentibus, merito diceretur, ejusmodi connubia; non solum esse a naturali, & Divina lege graviter prohibita, sed & insuper legibus civilibus adeo exosa, ut si istis standum foret, validitate carerent. Sed de legum civilium usu, plura inferius, ubi de legibus a jure Canonico silentio præteritis.

CAPUT XXXIX.

Gravis dubitatio olim exorta, an quædam lex civilis esset a jure Canonico recepta, an potius abrogata; atque ideo, an valide contrahi possit matrimonium inter vitricum, & uxorem privigni.

1 CUM sacræ Congregationis Concilii Secretarii munere fungebamur, acriter in ea disputatum fuit, an textus juris civilis *in l. Uxorem, ff. de ritu nuptiarum* esset correctus, & abrogatus a jure Canonico, *in cap. Non debet, de consanguinit. & affinit.*; Disputationi autem causam dedit quædam Synodalis Constitutio, cujus firmitas, a prædictæ legis civilis pendebat firmitate. Quidam Episcopus, in suis Constitutionibus Synodalibus, explicans impedimenta, matrimonium dirimentia, & speciatim impedimentum affinitatis, provenientis ex copula licita, dixit, matrimonium valide contrahi non posse, inter vitricum, & uxorem privigni, juxta *cit. textum jur. civil. in l. Uxorem* 15. *ff. de rit. nuptiar.*, ubi Papinianus ait: *Uxorem quondam privigni conjungi matrimonio vitrici non oportet, nec in matrimonium convenire novercam ejus, qui privignæ maritus fuit*; Cui quidem textui minime derogatum, addebat ab Innocentio III. *in cit. cap. Non debet, de consanguinit. & affinit.*: Quoniam, ut ipse ajebat, Innocentius dumtaxat revocavit, & abolevit impedimentum secundi, & tertii generis affinitatis, in linea Collateralium, non autem in linea Ascendentium, & Descendentium, sicuti utrumque textum, Canonicum scilicet, & Civilem perpendentes, docuerunt Oinotomus *ad lib.* 1. *Instit. tit. de nupt. n.*14., Arnoldus Vinnius *ad eumd. tit. num.*2., Joannes Schneideunitus *in comment. ad Instit. civil. lib.*1. *de nupt. tit.*10. *pag.* 50., Bruneman *in comment. ad Pandectas, ad cit. leg. Uxorem* 15., *ff. de rit. nuptiar.*, quorum Auctorum judicium non ideo parvi faciendum est, quod ii sint Heterodoxi; quoniam & ipsi, quoad matrimonii impedimenta, jus Canonicum sectantur: Quare cit. Schneideunitus affirmat, hanc unicam ob causam, matrimonium inter vitricum, & uxorem privigni, ab eorum consistoriis irritum pronuntiari: *Quia* (ait) *in hoc casu jus civile expresse non reperitur correctum a jure Canonico*. Idemque in tribunalibus Galliæ, sæpius judicatum, refert Antonius Mornaccius *in observat. ad* 24. *primos libros Digestorum, lib.*23. *ad leg.*42. *de rit. nuptiar. pag.*862. Et dato etiam, pergebat Episcopus, quod in casu, matrimonio non obstet impedimentum affinitatis, obstabit fal-

tem impedimentum publicæ honestatis, quod consideravit Modestinus J.C. Cum *in leg. Non facile 4. ff. de gradibus, & affinibus* ait: *Hos itaque inter se, qui affinitatis causa, parentum loco, liberorumque habentur, matrimonio copulari nefas est*: & profecto matrimonium, de quo est sermo, ob maximam, quam redolet inhonestatem, a jure civili improbatum, censuit Faber *in sua jurisprudentia Papiniana, tit.11. de nuptiis, princ.6. illat.12.*, inquiens: *Inhonestum autem palam est, eam, quæ aliquando uxor fuerit illius, qui mihi, aut filii, aut parentis loco fuerit, uxorem a me duci*; cui adstipulatur Carpzovius *lib. 2. jurisprud. consist., tit. 7. de dispensat. matrimon. in gradu prohibito, definit.119. pag.182.*, ubi ait: *Privignus a vitrici, & hic rursus a privigni Vidua abstinere debet, non solum ob rationem honestatis, quæ in matrimonio multum attenditur, sed etiam propter expressam juris civilis dispositionem.*

2 Nihilominus tamen hujus quæstionis articulo, in sacra Congregatione Concilii mature discusso, expensisque rationum momentis, a Nobis, qui (ut diximus) ejusdem a Secretis eramus, in utramque partem adductis, quæ legi possunt *in Thesaur. Resolut. tom. 2. pag. 26.*, eadem sacra Congregatio die 8. Martii 1721. validum pronuntiavit matrimonium, inter vitricum, & uxorem privigni contractum. Neque enim ulla habenda fuit ratio prædictarum Constitutionum Synodalium, utpote quæ unice innitebantur juris civilis sanctionibus, jamdiu correctis, atque abrogatis ab Innocentio III. *in cit. cap. Non debet, de consanguinit. & affinit.*; ad cujus textus expositionem, præmittendum est, triplex olim fuisse affinitatis genus, juxta *can.3. & can. fin., XXXV., quæst.3.*, & *cap.1. de sobole, ex secundis nuptiis suscepta; in prima collect. Decretal.* Primum, una dumtaxat media persona; alterum duabus; tertium tribus personis mediis, contrahebatur; quæ omnia exemplis melius, quam ulla alia ratione explicantur. Si Titius, frater Caji matrimonium iniisset, & consummasset cum Berta, hæc Caji affinis erat, sicuti nunc est, in primo genere affinitatis: Si mortuo Titio, Berta matrimonio jungebatur cum Sempronio, Sempronius alter Bertæ maritus, & Cajum, & omnes defuncti Titii consanguineos, secundo affinitatis genere contingebat: Si demum, mortua Berta, Sempronius aliud conjugium celebrasset cum Nævia, etiam cum hac, & Cajus, & omnes Consanguinei Titii, tertio affinitatis genere, conjungebantur. Ex his porro affinitatis speciebus, quælibet matrimonio valide contrahendo obstabat, quod *ex cit. can.3. & final.* liquet, & explicant Petrus Blesensis *epist.115.*, ac fuse Sanchez *lib.7. de matrim. disput.67.*, ac Basilius Pontius *lib.7. cap.34.* Sed Innocentius III. *in laudato cap. Non debet*, secundam, & tertiam affinitatis speciem abolevit, & abrogavit, statuitque, ut deinceps sola affinitas primi generis, usque ad quartum gradum, matrimonium impediret, & dirimeret. Adeo autem indefinite Innocentius loquitur, ut gratis omnino, atque arbitrario quis sibi fingere valeat, per præfatam Decretalem, abrogatas, & deletas non esse secundam, & tertiam speciem affinitatis, in linea recta Ascendentium, & Descendentium,

tium, quemadmodum *ad tit. de consanguinit. & affinit.*, optime ponderarunt Zoesius *num.9.*, Engel *num.6.*, Konig *num.22.*, Schmalzgrueber *n.77.* & Auctor *Theolog. dogmat. & moral. ad usum Seminarii Catalaunensis, tom. 7. pag.853.*, unde ab omnibus Canonistis, instar regulæ nullam habentis limitationem, usurpatur commune illud effatum: *Affinitas non parit affinitatem.*

3 Jam vero cum vitricus, & uxor privigni, secundo dumtaxat, & non primo affinitatis genere, inter se conjungantur, necessario inde consequitur, nullo nunc detineri canonico impedimento, quo minus possint validum matrimonium, inter se contrahere, sicuti egregie ratiocinatur Cujacius *ad tit.14. de consanguinit. & affinit. (oper. posthumor. tom.3. edit. Parif. anni 1658. pag.316.)* inquiens: *At hodie ex cap. penultimo, sive Concilio Lateranensi, sub Innocentio III., in secundo genere affinitatis nuptiæ vetitæ non sunt, & abrogata est lex 15. ff. de rit. nuptiar.*, & in comment. *ad eamdem legem, Uxorem 15. (oper. tom.1. pag.153.)* ubi ait: *At hæc Papiniani sententia hodie abrogata est, decreto Innocentii in cap. Non debet, de consanguinit. & affinit., quo in primo tantum genere affinitatis nuptiæ prohibentur, non in secundo, vel tertio, & persona, de quibus in hac lege agitur, sunt in secundo genere affinitatis, non in primo.*

4 Remoto impedimento affinitatis, illico corruit aliud, quod ex publica honestate oriri fingitur: Etenim impedimentum publicæ honestatis unice emergit, aut ex sponsalibus validis; juxta textus *in cap.1. de sponsal. & matrim. in 6.*, & *cap.3. sess.24. Concil. Trident. de reform. matrim.*, aut ex matrimonio dumtaxat rato, ad normam Constitut. S. Pii V. incipien. *Ad Romanum*: Matrimonium autem consummatum, aut veram producit affinitatem, aut certe aliud impedimentum non parit. Præterea publicæ honestatis impedimentum, ex matrimonio rato ortum, solum contrahitur inter maritum, & consanguineos uxoris, ac vicissim inter uxorem, & consanguineos mariti; non autem inter maritum, & affines uxoris; neque inter uxorem, & affines mariti; vitricus vero non est consanguineus, sed affinis sui privigni, ac proinde neque affinitate, neque publica honestate impeditur, ne matrimonium contrahere valeat cum ejusdem sui privigni uxore. Itaque concludendum est, male fuisse in præfatis Constitutionibus Synodalibus allegatas leges civiles, quæ a jure Canonico jamdiu fuerant expresse abrogatæ. In Synodo Limana decretum est, ut Indi Peruani, qui matrimonium contraxerunt cum noverca, vel nuru, non admittantur ad Baptismum, nisi prius conjugium præfatum veluti jure naturæ irritum solvant, uti refert Acost. *de procuranda Indorum salute, tit.16. cap.21.* Synodus hæc certum ponit, affinitatem, quæ ex matrimonio causatur, jure naturæ dirimere matrimonium in primo gradu lineæ rectæ; id autem certum non est, cum probatissimi Auctores doceant, nullam affinitatem, ne eam quidem, quæ est in primo gradu lineæ rectæ, dirimere matrimonium jure naturæ, sed jure tantum Ecclesiastico, & consequenter super eo im-

Ggg 2 pedi-

pedimento, graviſſimis urgentibus cauſis poſſe a ſummo Pontifice diſpenſari: Silvius *oper. tom. 5. in verb. Diſpenſatio tertio*. At, quidquid ſit de poteſtate, a ſimili diſpenſatione Romani Pontifices, etſi pluries rogati, abſtinuerunt. Legi poteſt Rigantius *cit. tom. 4. ad regul. 49. Cancellariæ, a num. 18. & ſeqq.*, ubi etiam mentionem facit noſtri conſilii reverenter exhibiti, dum in minoribus eſſemus, Benedicto XIII. noſtro Benefactori, ut a ſimili diſpenſatione, pro qua rogabatur, abſtineret, prout abſtinuit.

CAPUT XL.

De legibus civilibus a jure Canonico, neque correctis, neque expreſſe approbatis, & proinde aliquando opportune in Synodo memorandis.

1 Aliquid nunc dicendum remanet, de legibus ſæcularibus, a jure Canonico ſilentio prætermiſſis. Ejuſmodi leges, ſi rem ſpectent mere profanam, neque ulla ex parte ſacris Canonibus adverſentur, tacite approbatæ videntur *in cap. 1. de novi oper. nuntiat.*, in quo legitur: *Sicuti leges non dedignantur ſacros Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur*; atque iterum *in cap. Super ſpecula, de privileg.*, ubi habetur: *Sancta Eccleſia legum ſæcularium non reſpuit famulatum, quæ æquitatis, & juſtitiæ veſtigia imitantur*; unde fit, ut Judex Eccleſiaſticus ſententiam prolaturus, de quæſtione, ſuper re mere temporali, de qua nihil a jure Canonico reperiatur deciſum, non ſolum poſſit, ſed debeat juri civili ſe conformare; quod *in cit. cap. 1. de nov. oper. nuntiat.* tradunt Abb. antiq. *num. 2.*, Joannes Andreas *num. 5.*, & cum communi proſequuntur Menoch. *de Arbitrar. lib. 2. caſ. 185. num. 12.*, & Fagnanus *in cap. Cum eſſes, de teſtament. num. 18.* Hinc Gregorius Magnus in ſuis ex regeſto decretis ſæpenumero præcipit, ut ſecundum *leges, & canones Eccleſiaſtica judicia terminentur*; & Gelaſius Papa *epiſt.* 4. ad Anaſtaſium Imperatorem (*tom. 2. collect. Hard. col. 893.*) ſcripſit: *Quantum ad ordinem pertinet publicæ diſciplinæ, cognoſcentes Imperium tibi ſuperna diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent religionis Antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ*. Hinc pariter Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, in ſchedula, ſeu libello expoſtulationis adverſus Hincmarum, Epiſcopum Laudunenſem, quem obtulit Synodo Duziacenſi, ſæpius, ſed præcipue *cap.* 23. ad leges civiles provocavit. (*tom. 5. collect. Hard. col. 1257.*). Quamobrem ſi Epiſcopus in ſua Synodo cauſam pertractaret, de qua in ſacris Eccleſiæ Canonibus nihil inveniret ſtatutum, & poſſet, & deberet leges civiles allegare, eiſque adhærere.

2 Plures etiam leges civiles Eccleſiaſticis Conſtitutionibus robur, & firmitatem adjiciunt, puta quia in illarum contemptores, & refractarios ſeveris pœnis animadvertunt; & eæ pariter utpote foventes Eccleſiaſticam diſciplinam, perutiliter allegantur: ita Leo Magnus *epiſt.* olim 93. nunc 15. ad Tur-

ad Turribium, Asturicensem Episcopum adducit, & summopere commendat leges, a Principibus latas, contra hæreticos Priscillianistas, inquiens: *Etiam Mundi Principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut Auctorem ejus, cum plerisque discipulis, legum publicarum ense prosternerent ..... Profuit diu ista districtio Ecclesiastica lenitati, quæ etsi Sacerdotali contenta judicio, cruentas refugit ultiones, severis tamen Christianorum Principum Constitutionibus adjuvatur; dum ad spirituale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium.* Ob eamdem rationem, quod nimirum sint Ecclesiæ favorabiles, sine ulla difficultate, in medium proferri possunt leges civiles, concedentes privilegia, atque exemptiones Ecclesiis, earumque Ministris ex. g. *Auth. Item nulla, cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, ubi Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ ab exactionibus, & oneribus, per sæculares Magistratus imponendis, liberantur: *Auth. Ingressi, cod. eod.*, ubi Bona ingredientium Religionem, si intestati decedant, monasteriis addicuntur. Et *Auth. Quas actiones, cod. eod.*, ubi Imperator tempus quadraginta annorum exposcit, ut quis usucapiat res immobiles, ad inferiores Ecclesias pertinentes, ac Romanæ Ecclesiæ, tanquam omnium præstantissimæ, ac ceterarum capiti, privilegium indulget, ne adversus ejusdem Bona, vel jura præscribi valeat, nisi centum annorum spatio; eo autem liberius potest prædicta lex civilis allegari, quia utrumque privilegium est in sacros Canones insertum: Privilegium etenim inferiorum Ecclesiarum, legitur *in cap. Istud; in cap. Quia indicante, de præscriptionibus*; & *in cap. Accedentibus, de privilegiis*; & de privilegio Ecclesiæ Romanæ mentio fit *in can. penult.*, & *ult.*, *XVI. quæst. 3. in cap. Dilecta, de confirmatione utili, vel inutili*; *in cap. Cum nobis*; *in cap. Ad audientiam*; *in cap. Si diligenti, de præscriptionibus*; & *in cap. Si qui, de præscriptionibus in 6.*

3 Fas etiam erit Episcopo aliquid, ad normam ceteroquin sacrorum Canonum, constituenti, innuere, atque in exemplum afferre leges civiles, quid simile decernentes; ita se gessit Innocentius III. *in cap. Vergentis, de Hæreticis*, ubi Bona Hæreticorum confiscanda edicens, eaque, in terris Imperii, fisco sæculari, in terris Ecclesiæ, fisco Ecclesiæ addicenda, exemplo utitur legum sæcularium, eadem pœna afficientium reos lesæ majestatis: idemque exemplum legum sæcularium in aliis etiam delictis, delinquentium Bona fisco addicentium, adhibuit Bonifacius VIII. *in cap. Cum secundum leges, de Hæreticis in 6.*, ut inde pariter conficeret, potiori jure confiscanda esse Bona Hæreticorum. Idem insuper Pontifex *in Extravag. 1. de electione, inter communes*, prohibens, quemquam in Episcopum recipi, qui antea non exhibuerit Apostolicas litteras, testantes, sibi talis Ecclesiæ regimen fuisse commissum, utitur exemplo legum sæcularium, id ipsum, ab iis fieri præcipientium, qui ad aliquam provinciam gubernandam, se a Principe missos asserunt. Denique idem Bonifacius VIII. *in cap. Si Judex, de senten. excomm. in 6.*, ad confirmandum quod ibidem decernit, nimirum reum a Curia sæculari deprehensum, in habitu, & Tonsura

fura Clericali, reputandum esse Clericum, *donec constet de contrario*, ac proinde veluti talem Curiæ Ecclesiasticæ tradendum, utitur auctoritate legum civilium, idem, in re simili, decernentium: *Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit; si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate, non ipse, sed adversarius adstringatur*, atque ut magis adhuc insinuet, unumquemque talem præsumi, qualis ex habitu esse dignoscitur, aliud adducit exemplum, a legibus pariter civilibus petitum: *Justum est enim, ut ipse talis, quem gestat ex habitu, quousque aliud appareat, præsumatur, qualis is esse, cujus fert habitum, comprobatur. Ex stigmate namque consueto Fabricensibus imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et Custodes aquarum, quos Hydrophilacas nominant, quæ eis infigi solet, annotatione signati, manifesti sunt, & angariarum nomine non tenentur*; Fabricenses quippe, hoc est homines deputati, ad arma cudenda, in publicis fabricis, notabantur stigmate, in brachiis, ut si ab opere se subducerent, cui erant perpetuo alligati, ex eo dignosci possent, nulliqne liceret fugientes receptare, quod habetur *in l. Stigmata, cod. de Fabricensibus, lib.* XI. Similiter Hydrophilacæ, seu Aquarii, homines scilicet, quibus commissa erat custodia publicorum aquædnctuum, signandi erant Imperatorio stigmate in singulis manibus, *l. Decernimus, cod. de aquæductu, eod. lib.* XI., ut inde essent omnibus manifesti, nec unquam a proprio munere distraherentur, uti in eadem lege cavetur. Erant nimirum tam Fabricenses, quam Hydrophilacæ genus quoddam servorum, quibus olim stigma inurebatur in facie, sed Constantinus Augustus *in l.* 17., *cod. de pœnis*, vetuit, ne ullum signum hominum vultibus deinceps imprimeretur; *Ne facies* (ait) *quæ ad similitudinem pulcritudinis est cælestis figurata, maculetur*, jussitque, ut deinceps pœna criminum reis inflicta scriberetur in eorumdem suris, vel manibus, ex quo factum est, ut etiam illi, qui sponte se publicis operibus, in perpetuum mancipabant, non in vultu, sed in brachiis, vel manibus signarentur. Jam vero, ratiocinatur Bonifacius, si recensiti homines, ex civilium legum sanctione, tales præsumuntur, quales apparent, ex signo, quod in brachiis, aut manibus habent impressum, ideoque, nulla interjecta mora, sunt ad opus reducendi, ad quod dignoscuntur addicti; ita pariter qui signa gestat Clericalia, habitum videlicet, & Tonsuram, donec contrarium probetur, pro Clerico habendus est, & tanquam talis Ecclesiastico foro illico restitnendus.

4 Præterea inopportunum quandoque non erit, commemorare severissimas pœnas, a legibus sæculi, in hujus, aut illius delicti fontes inflictas, puta in homicidas, adulteros, usurarios, ut hac ratione, qui ad ea crimina proclives sunt, eorumdem gravitatem magis agnoscant, atque ab illis perpetrandis retrahantur. Denique si cuipiam nimium asperæ videantur leges Ecclesiæ, quas propterea nonnihil leniri, & temperari, aut ab illis saltem se absolvi exoptaret, salubre consilium erit, ei in memoriam revocare leges civiles, e quarum conspectu mites, & suavissimæ apparere pote-

poterunt Ecclesiasticæ sanctiones: ita Innocentius III. *in cap. Per venerabilem, qui filii sint legitimi*, scribens ad Willelmum, Comitem Montis Pessulani, qui suos filios spurios, a Pontifice legitimari petierat, ejus petitioni abnuens, ne hac repulsa Comes offenderetur, opportunum duxit, adducere leges civiles, longe severius, quam Ecclesiasticæ, Spurios insectantes, inquiens: *Canone vero vetante tales ad sacros Ordines promoveri; sæcularibus quoque legibus, non solum repellentibus eos a successione paterna, sed negantibus ipsis, etiam alimenta, petitioni tuæ non duximus annuendum.*

5 Si hæc omnia diligenter consideret Episcopus, intelliget enimvero quid sibi voluerit Fagnanus, cum monuit abstinendum esse, ab allegandis in Synodo legibus civilibus, ab Ecclesia reprobatis, ac satis superque de illis edocebitur, quas tuto commemorare, atque in suas Synodales Constitutiones, inoffenso pede, inserere valeat.

CAPUT XLI.

Nihil in Synodo constituendum, quod Regularium privilegia lædat.

1 Quemadmodum Inferiori non licet legem abrogare a Superiore latam, ita nec privilegiis derogare, cuipiam a Superiore concessis: Quocirca S. Gregorius Magnus *epist.* 14. *lib.* 8. *indict.* 1. (*tom.* 2. *oper. col.*905.) *Hæc Constitutionis nostræ decreta, quæ pro Defensorum sunt privilegiis, & ordinatione disposita, perpetua stabilitate, & sine aliqua constituimus refragatione servari: sive quæ scripto decrevimus, seu quæ in eis in nostra præsentia videntur esse disposita; nec a quoquam Pontificum, in totum, partemve, qualibet occasione convelli decernimus, vel mutari*; & *epist.*111. *lib.*9. *indict.*2.: *Cura est solicitudinis adhibenda, ut ea, quæ pro quiete Monachorum, religiosæque conversationis fuerint ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quadam valeat præsumptio perturbare. Sed sicut hoc, quod ratio exigebat utiliter, oportuit definiri: ita quod definitum est, non debet violari*; & Innocentius IV. in Concilio Generali Lugdunensi *relat. in cap.*1. *de privileg. in* 6.: *Volentes* (inquit) *libertatem, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant.*

2 Hæc, aliaque jura id ipsum decernentia Episcoporum oculis subjecit Fagnanus *in cap. Quod super his, de majorit. & obed. a num.*14. *ad fin.*, ut sibi persuasum haberent, nihil Synodalibus Constitutionibus esse inferendum, quod præjudicium inferat privilegiis, a Sede Apostolica concessis Regularium Ordinum Institutis: Ad uberiorem autem Episcoporum instructionem, in exemplum adduxit idem Fagnanus quamdam Synodum Cracoviensem, e cujus Actis, jubente Paulo V., expuncta fuere nonnulla decreta, quibus Regularium exemptio vulnerabatur. Haud absimile exemplum Nos adnotatum reperimus *in lib.*14. *decretor. sacræ Congregationis Concilii*

*Concilii pag.*601., ubi Robertus Cardinalis Ubaldini refert, a sacra Congregatione approbata fuisse Acta, & decreta Concilii Provincialis Cameracensis, hac tamen adjecta declaratione, ut per illa nihil censeretur derogatum privilegiis Regularium, quibus propterea denuntiari mandavit, ut sua privilegia, non clausa in corpore juris, quantocius ejusdem provinciæ Episcopis exhiberent, ut hac ratione isti cognoscerent, quidnam in Concilii decretis, illis adversaretur, & idcirco corrigendum foret.

3 Hisce fortasse exemplis nimium perterriti plerique Episcopi, nullum, ne minimum quidem verbum, in suis Synodis, de Regularibus fecere; quod tamen Nos minime probandum censemus: Siquidem quamplurima sunt, in quibus Regulares, quantacumque fruantur exemptione, subsunt Episcopo, tanquam Apostolicæ Sedis Delegato; & ne hujus subjectionis obliviscantur, necesse est, eam quandoque illis in memoriam redigere, quod certe nusquam commodius, quam in Synodalibus Constitutionibus, fieri potest. Quare saniori consilio, alii Episcopi, absque ulla Regularium injuria, aut eorumdem exemptionis violatione, plura in suis Synodis, expresse; & nominatim, de illis sanxere. Atque, ut antiquiora hujus rei prætereamus exempla, in Synodo Amerina, habita anno 1595. ab Antonio Maria Gratiano, duo leguntur integra capitula, Regulares respicientia; unum sub *num.*959., cui titulus: *Quando puniendi Regulares, Episcopo jus est*; alterum sub *num.*960., ubi casus enumerantur, in quibus *Episcopi jussis, edictisque Regulares parere debent*. De Regularibus pariter multa speciatim statuta, deprehendimus in sæpius a nobis laudatis Synodis, nimirum Cæsenatensi, habita a Cardinali Denhoff *lib.*2. *cap.*7., Neapolitana, habita a Cardinali Cantelmo *cap.*8., altera Neapolitana, sub Cardinali Pignatello *part.* 4. *cap.*8., Imolensi, sub Cardinali Gozzadino *tit.*3. *cap.*10. Sabinensi, coacta a Cardinali Hannibale Albano *cap.*8., ac Cingulana, celebrata a Cardinali Lanfredino, anno 1736. *cap.*10.

4 Verum, ut Episcopus tuto, & sine ullo offendiculo, in hoc negotio procedat, debet omnia bene prænoscere, in quibus Regulares habet suæ jurisdictioni obnoxios. Hæc singulatim recensentur ab Auctoribus, de hac materia tractantibus, præcipue ab Erasmo Chokier *de jurisdict. Ord. in exempt. part.*2. *quæst.*45., Fagnano *in cap. Grave, de offic. Ord. a num.*37. *usque ad fin.*, Natali Alexandro *in appendic.* 1. *ad tom.*1. *Theolog. dogmat. & moral.*, e quibus pauca quædam seligimus. Et primò quidem Regulares, delinquentes contra Decretalem Innocentii III. *in cap.*1. *de custod. Eucharist.*, non solum a suo Superiore Regulari, sed etiam ab Episcopo, cui tanti Sacramenti cura debet potissimum incumbere, corrigi, & puniri possunt, sicuti, approbante Innocentio XIII., die 8. Januarii 1724., rescriptum fuit a sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium, cujus decretum refertur *in appendic. ad cit. Synodum Neapolitanam, habitam a Cardinali Pignatello num.*20. Et quoniam ad SS. Eucharistiæ majorem venerationem confert, ne passim, & sine causa, publicæ Fidelium adora-

adorationi exponatur, propterea sacra Congregatio Concilii, apud cit. Fagnanum *num.77.*, censuit, non licere Regularibus, illam in propriis ecclesiis, sine velamine, exponere, nisi ex causa publica, a loci Ordinario approbata. *Sacra &c. censuit* (sunt verba decreti, editi die 10. Augusti 1630.) *non licere Regularibus, etiam in eorum propriis ecclesiis, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, publice adorandum exponere, nisi ex publica causa, quæ probata sit ab Ordinario; ex causa autem privata posse, dummodo sanctissimum Sacramentum e tabernaculo non extrahatur, & sit velatum ita, ut ipsa sacra Hostia videri non possit.* De quo argumento plura a Nobis collecta legi possunt *Notificat.30.*

5 Præterea Concilium Tridentinum in decreto *sess.22. de observandis, & evitandis in celebratione Missæ*, postquam plura statuit, religiose servanda, in celebratione hujus tremendi Sacrificii, addidit: *Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi, pro data sibi a sacrosancta Synodo potestate, ac etiam, ut Delegati Sedis Apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolate servanda, censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, Fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque*; Ex quibus verbis aperte conficitur, amplam, atque indefinitam auctoritatem, datam esse Episcopis, compellendi Regulares quoscumque, ad plenam, & exactam observationem, non tantum eorum, quæ in præfato decreto continentur, verum etiam aliorum, quæ ipsimet Episcopi, ad majorem illius ineffabilis Mysterii decorem, & cultum, duxerint præcipienda: Quocirca laudatus Cardinalis Lanfredinus *in cit. Synodo Cingulana*, jure dixit: *Cum etiam Regulares, ex vi decreti sacri Concilii Tridentini, subsint correctioni, & punitioni Episcopi, si commiserint prohibita, vel indecentia in ecclesiis, etiam suorum Ordinum, circa Missæ sacrificium, prout alias a sacra Congregatione Concilii declaratum fuit, diligenter caveant eorumdem Ordinum Superiores, ne hujusmodi potestate, nobis competente, uti cogamur in sibi subjectos Sacerdotes.* Quoniam vero in eodem Tridentini decreto, Episcopis præcipitur, *ut singuli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti, Missas celebrare liceat*; Jure pariter Joseph Cardinalis Spinelli, Archiepiscopus Neapolitanus, die 5. Januarii 1743., sub pœna suspensionis a Divinis, ipso facto incurrenda, etiam Regularibus injunxit, ne quempiam exterum Sacerdotem, in suis ecclesiis celebrare permittant, sine prævia Ordinarii licentia (quod & a Nobis vetitum fuerat *in nostra Notific.34. §.1.*): pro sua quippe rerum Ecclesiasticarum singulari peritia, probe noverat idem Cardinalis, prædicti decreti virtute, factam esse Episcopis facultatem, etiam censuris animadvertendi, in contumaces, & inobedientes Regulares: Enimvero cum in eodem decreto, cautum reperiatur, ne Episcopus quemquam patiatur Missam celebrare extra ecclesiam, in altari portatili, idcirco sacra Congre-

 gatio

gatio Concilii die 4. Junii 1672., licuisse censuit Archiepiscopo Toletano, contravenientes Regulares, etiam censurarum inflictione, coercere, uti habetur *lib.27. decretor. pag.406.* : Atque generatim loquendo *in his, in quibus a jure communi, a sacro Concilio Tridentino, a Constitutionibus Apostolicis tributa est Episcopo jurisdictio in Regulares, potest illos, etiam per censuras Ecclesiasticas compellere*, quod totidem verbis, ab eadem sacra Congregatione rescriptum, legimus ad Episcopum Nebiensem die 7. Februarii 1632. *lib.4. decretor. pag.571. a tergo*. Ob eamdem rationem, quia scilicet Tridentinum *sess.25. de invocat. & venerat. Sanctorum* decrevit, ne in ulla ecclesia, quomodolibet exempta, ulla exponatur insolita Imago, aut nova Reliquia, ab Episcopo non approbata, minime dubitandum est, quin possit Episcopus, inobedientes Regulares, quibuscumque pœnis, etiam censurarum, compescere, quod etiam ex decreto colligitur, edito a sacra Congregatione Concilii 5. Junii 1700., *apud Monacell. in formul. tom.1. tit.3. form.8. num.49.*

6 Eadem porro sancta Tridentina Synodus *sess.25. cap.5.* Sanctimonialium clausuræ exactam custodiam Episcopis committens, iisdem mandavit, *ut in omnibus monasteriis sibi subjectis, ordinaria, in aliis vero, Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime procurent; inobedientes, atque contradictores, per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes*; Hanc vero sanctionem explicavit, ampliavitque Gregorius XV. *in sua Constitutione* 18., *incipiente*: Inscrutabili, *Bullar. tom.3.*, decernens, quoscumque Regulares delinquentes in iis, quæ respiciunt clausuram Monialium, etiam ipsismet Regularibus subjectarum, aut circa personas, intra monasterii septa degentes, corrigi, & puniri posse ab Episcopo loci, tanquam Apostolicæ Sedis Delegato. Quo vero sanctius Monialium clausura custodiretur illæsa, Alexander VII. *in sua Constitutione* 156., *quæ incipit* Felici, *Bullar. tom.5.*, statuit, Prælato Regulari semel dumtaxat in anno, occasione visitationis, fas esse monasterii sibi subjecti septa ingredi; si autem necessitas urgeat, sæpius in anno, idem monasterium ingrediendi, id non aliter Prælato Regulari licere, voluit, quam, cum præsentia Episcopi diœcesani, aut alterius personæ Ecclesiasticæ ab ipsomet Episcopo specialiter deputandæ.

7 Et quoniam crebræ allocutiones Regularium cum Monialibus, visæ sunt quodammodo adversari fini perfectæ clausuræ, cujus præcipuus scopus fuit, segregare Moniales ab hominum consortio, ut liberius orationi vacent, & Deo unice animum intendant, idcirco pluribus Pontificiis sanctionibus, vetitus fuit Regularibus accessus ad Moniales, etiam sui Ordinis, suisque Prælatis subjectas, sine expressa licentia, non solum ejusdem Prælati Regularis, sed etiam Episcopi. Sancitum id fuerat a Sixto V. anno 1590., cujus decretum Paulus V., Urbanus VIII., aliique posteriores Pontifices confirmarunt, & renovarunt; Verum quia Regulares varia tenta-

tentarunt effugia, ut ejusmodi decretum eluderent, novis propterea sanctionibus fuit roborandum, & clarius explicandum. Dictitabant plerique, gravis culpæ reos non fieri Regulares, alloquentes Moniales, ex rationabili causa, atque ad honestum finem. Alii subtilius ratiocinantes opinabantur, horæ quadrantem, cum dimidio, respectu spatii viginti quatuor horarum, quibus dies naturalis absolvitur, exiguam esse materiam, quæ Ecclesiastici præcepti transgressionem plerumque excusat, a gravi noxa, ac proinde, per tanti temporis intervallum, quod clepsydra metiebantur, putabant, se posse, sine periculo lethalis peccati, cum Monialibus loqui, nulla petita ab Episcopo licentia. Arbitrabantur alii, saltem prædicto decreto, non comprehendi Regulares, prædicationis munus obeuntes, in Monialium monasteriis, quibus idcirco, docebant licere, post expletam concionem, sermonem cum illis habere, præsertim de rebus spiritualibus, in ipsa prævia concione tractatis. Sed istas omnes cavillationes amputavit sacra Congregatio Concilii, quæ die 11. Maji 1669., approbante Clemente IX., declaravit, Regulares quoscumque, *absque legitima facultate accedentes ad colloquendum, etiam per quodcumque modicum temporis spatium, cum Monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque contra Regulares, accedentes, sine licentia, ad monasteria Monialium, statutis pœnis, posse ab Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato coerceri*; Et die 26. Novembris 1672. respondit, nullam, quantumvis honestam, & rationabilem causam, eximere a gravi culpa Regulares, accedentes ad Moniales, sine Episcopi licentia; Ac die 21. Maji 1678., iisdem pœnis affici, dixit Regulares, qui post habitam ad Moniales concionem, de quibuscumque rebus, cum iisdem loquuntur, nisi specialem, quoad hoc facultatem, ab Episcopo antea impetraverint. Hæc, aliaque sacræ Congregationis decreta, eamdem materiam respicientia, simul collecta habentur, post Diœcesanam Synodum Pisanam anni 1708., & in appendic. ad Synodum Lucanam, habitam ab Archiepiscopo Colloredo anno 1736.

8 Neque vero prædictis tantum limitibus circumscribitur delegata jurisdictio Episcopi, in Regulares, sed longe ulterius protenditur; Etenim coercitioni Episcopi fiunt obnoxii Regulares, excipientes Confessiones Sæcularium, sine accepta ab Episcopo facultate, contra decretum Tridentini *sess.*23. *cap.*15. *de Regular.*: Excipientes Confessiones Monialium, etiam suo Ordini subjectarum, sine prævia Episcopi approbatione, juxta *Constit.*18. Gregorii XV. *Bullar. tom.*3., & juxta *Constit.*10. Clementis X. *§.*4. *Bullar. tom.*7. *pag.*30.: Renuentes accedere ad publicas Processiones, contra *cap.*13. *ejusdem sess.*25.: Prædicantes in ecclesiis suorum Ordinum, Episcopo contradicente, vel non petita ab eo benedictione, aut in alienis ecclesiis, sine ejusdem Episcopi licentia, contra decreta Tridentini *sess.*5. *cap.*2. *de reform.*, & *sess.*24. *cap.*4., ac *citatam Constitutionem* Inscrutabili

Gregorii XV.: Non servantes interdictum, ab Episcopo latum, aut dies festos ab Episcopo indictos, vel recusantes promulgare censuras, jussu Episcopi, denuntiandas, contra decretum *sess.* 25. *cap.* 12. *de Regular.*: Conferentes litteras dimissoriales, aut Ordines suis Subditis Sæcularibus, contra decretum *sess.* 23. *cap.* 10.: Publice docentes, non emissa prius Fidei professione, coram Episcopo loci, ad normam Constitutionis Pii IV., editam anno 1564.: Graviter delinquentes in administratione cujuslibet Sacramenti, quemadmodum expresse sancitum fuit a Gregorio XV. *in eadem Constitutione* Inscrutabili §.4.: Notorie, & cum scandalo, delinquentes extra Claustra; Hi quippe, juxta Constitutionem Clementis VIII., editam 8. Martii 1596., puniri possunt ab Episcopo, nisi Superior Regularis ab Episcopo admonitus, intra ei præfixum ab eodem Episcopo tempus, illos punierit, & de punitione Episcopum certiorem fecerit: Delinquentes in personam ipsius Episcopi, ejusque jurisdictionem impedientes, juxta decretum sacræ Congregationis Concilii, a Gregorio XIII. approbatum, de quo Fagnanus *in cit. cap. Grave, num.* 76.: Transgredientes decretum, ab Alexandro VII. editum die 27. Septembris 1659., quo privilegia concessa Prælatis, Episcopo Inferioribus, quoad usum Pontificalium, intra certos terminos coarctantur, & locorum Episcopis potestas datur, decreti transgressores, censuris coercendi: Præsumentes dare habitum sui Ordinis mulieribus Tertiariis, non collegialiter viventibus, inconsulto Episcopo; Privilegia enim, quæ ad id faciendum olim Regulares habuerant, ita hodie sunt limitata, ut nulli queant habitum prædictum conferre, sine licentia Episcopi, ad quem pariter pertinet, præmittere examen conditionum, quas sacræ Urbis Congregationes, in mulieribus exigunt, quæ, inter prædictas Tertiarias cooptari, petunt, de qua re, pluribus Nos disseruimus *in nostra Notific* 29., ubi ediximus, Regularibus, priusquam a loci Ordinario facultatem obtineant, de qua est sermo, onus incumbere, hæc rite probandi: primò scilicet se privilegium habere, a Sede Apostolica, concedendi sui Ordinis habitum, feminis, non collegialiter viventibus: secundò, feminas habitum actu petentes, esse probatæ vitæ, bonisque moribus præditas: tertiò, eas suæ ætatis annum agere quadragesimum: quartò, tot annuos reditus, ex propriis bonis percipere, quot sunt ad earum alimoniam necessarii: quintò denique non cum aliis eas cohabitare, quam cum personis, in primo tantum consanguinitatis, vel affinitatis gradu, sibi conjunctis; Aliqua vero ex his conditionibus deficiente, debet Ordinarius petitam licentiam denegare; quæ omnia in prædicta nostra Notificatione præscripta, jam antea expensa a Nobis pariter fuerant, occasione cujusdam causæ *Mazarien.*, sacræ Congregationi Concilii, cujus Secretarii munere tunc temporis fungebamur, propositæ, & decisæ 10. Maji 1727. *Thesaur. Resolut. tom.* 4. *pag.* 55.

9 Sed tædet jam cetera prosequi, in quibus Regulares delegatæ subjacent Episcopi jurisdictioni. Qui singula exacte, & minutissime descripta videre

videre desiderat, citatos legat Chokier, & Fagnanum. Interim Nos concludimus, integrum esse Episcopo, in Synodalibus Constitutionibus, hanc suam exerere delegatam auctoritatem, in Regulares, & quandoque expedire, ut id faciat, ad illos continendos in officio, & irrepentes abusus cohibendos.

CAPUT XLII.

Modus adhibendus in Constitutionibus respicientibus Regulares.

1 ETsi Regulares non ignorent, se in prædictis casibus Episcoporum subdi jurisdictioni, cum tamen in Synodalibus Constitutionibus se tangi sentiunt, eas multis nominibus impugnare conantur, quod a longa ejusmodi rerum experientia edocti sumus. Synodale decretum quandoque incusant, eo quod ita conceptum sit, ut videatur plus juris Episcopo tribuere, quam ei competat: reclamant aliquando adversus decreti verba, eo quod ordinariam potius, quam delegatam jurisdictionem, videantur Episcopo asserere: conqueruntur interdum, aliquid in Synodo esse universim, & veluti per modum regulæ statutum, quod solum in certis, & peculiaribus Facti circumstantiis poterat ab Episcopo decerni, ne secus Regularium privilegia violaret. Operæ autem pretium erit hæc omnia opportunis exemplis explicare.

2 Episcopus Midensis in sua prima Constitutione Synodali, excommunicationis vinculo, ipso facto innodatum voluit, & pronuntiavit quemcumque, sive Sæcularem, sive Regularem, quovis modo exemptum, qui, sine sui auctoritate, & licentia, quodcumque Sacramentum administraret personis sæcularibus, aut alia ratione, in cujuslibet Sacramenti administratione delinqueret. Conformis profecto videbatur hujusmodi Constitutio superius indicatæ sanctioni Clementis V. *in Clem. 1. de privileg.*, ubi anathemate percelluntur Regulares, sacramentum Eucharistiæ, aut extremæ Unctionis, sive Clericis, sive Laicis administrantes, vel *Matrimonia solemnizare*, hoc est, ut ibidem explicat Glossa, solemnem benedictionem conjugibus impertiri, præsumentes, sine licentia Parochi. Cohærere pariter videbatur laudatæ Constitutioni XVIII. Gregorii XV., in cujus §. 4. Episcoporum coercitioni supponuntur Regulares, sine legitima facultate sese ingerentes in iis, quæ pertinent ad animarum Curam, aut quodlibet Sacramentum ministrantes, absque prævia Episcopi approbatione, & licentia.

3 Sed quanquam hæc ita se habeant, attamen prædicta Constitutio, verbis nimium indefinitis concepta, acriter fuit a Regularibus impugnata, ob rationes, quas subnectimus. Summus Pontifex Paulus IV. in sua Constitutione impressa in Bullario Rodriquez, permisit Fratribus Minoribus distribuere sacram Eucharistiam, in suis ecclesiis, omnibus Christifideli-

delibus, illam petentibus, sola excepta die Paschatis Resurrectionis Dominicæ: ejusmodi privilegium, confirmatum a S. Pio V., ad omnes Regulares, *per communicationem*, ut ajunt, extensum est. Verum, quia Eugenius IV. in sua Constitutione *Fide digna* (29. *pag*.318. *tom*.3. *part*.3. *Bullar*.) jampridem declaraverat, tempus Paschale, intra quod integrum est Fidelibus, annuæ perceptionis Eucharistiæ præcepto satisfacere, non unius, sed quindecim dierum spatio, hoc est a Dominica Palmarum, ad Dominicam in Albis, intercludi; dubitatum fuit, an sub limitatione præfati privilegii, Regularibus concessi, sola intelligenda esset dies Paschatis, an potius omnes comprehenderentur prædicti quindecim dies. Controversia, de qua plura Diana *tom*.2. *edit. coord. de Eccles. Commun.*, *resolut*. 17. *usque ad* 24., Lezana *oper. tom*.2. *V. Eucharistia, quoad Regulares*, *num*.2., & Tamburin. *de jur. Abbat. tom*.2. *disput*.3. *quæst*.3. *num*.2., *&* 3. sæpius discussa fuit, in sacra Congregatione Concilii, quæ censuit, sola die solemnitatis Paschatis, absolute prohiberi Regulares, ne Eucharistiam, in suis ecclesiis porrigant Sæcularibus, etiamsi illi jam antea annuæ Communionis præceptum, in propria parochia, impleverint: aliis vero diebus impediri non posse, quominus illam distribuant, modo Sæculares, Eucharistico pane in eorum ecclesiis refecti, non se solutos arbitrentur ab obligatione, illum percipiendi a proprio Sacerdote. Ex multis, quæ proferri possent, duo seligimus sacræ Congregationis decreta: Primum prodiit in causa Burdigalen. 9. Julii 1644., iterumque confirmatum fuit in una Senonen., 11. Junii 1650., *lib*.19. *decretor. pag*.54., cujus verba sunt: *Sacra Congregatio Concilii, post maturam discussionem, censuit, Archiepiscopum Burdigalensem non posse prohibere Regularibus, habentibus privilegia Apostolica, ut a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis inclusive, non valeant ministrare personis sæcularibus sacramentum Communionis; posse tamen iisdem prohibere, ut personis sæcularibus, die Paschatis, non administrent dictum Eucharistiæ sacramentum, etiamsi dictæ personæ sæculares satisfecissent præcepto Ecclesiæ, hac de re edito*. Alterum emanavit in causa Mechlinien., anno 1682., quod in sacræ Congregationis Actis, ita legitur adnotatum: *Parochi loci Lovanii conquerentes, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum personis sæcularibus ministrari, a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis, a Regularibus, & præsertim Societatis Jesu, prætextu privilegiorum, unde arguunt, juribus parochialibus præjudicium inferri, & Ecclesiæ præceptum eludi, cum non desint falso asserentes, se in ecclesiis Regularium illi satisfecisse; libellum porrexerunt Sanctissimo Domino nostro, ut hisce malis occurreret, vetando Regularibus, ne præfato tempore dictum Sacramentum audeant ministrare. Cum autem Sanctitati suæ placuerit, ad sacram Congregationem Concilii remittere hujusmodi preces, Patri Procuratori provinciæ Belgicæ Societatis Jesu successive communicatas, proponitur dubium; An Patres Societatis Jesu, aliique Regulares possint ministrare sanctissimum Eucharistiæ sacramentum personis sæcularibus, a Dominica Palmarum, usque & per totam Dominicam in Albis. Cui dubio, die* 31. *Januarii ejusdem anni* 1682. *respon-*

responsum fuit, Affirmative, excepto die Paschatis, ita tamen, ut in aliis diebus sumentes Eucharistiam a Regularibus, intra duas hebdomadas Palmarum, & Paschatis, non satisfaciant præcepto.

4 Jam verò hisce decretis, sæpius a sacra Congregatione renovatis, etiam, die 14. Januarii 1736. in causa Suessana, Jurium Parochialium, de qua *in Thesaur. Resolut. tom.7. pag.161., & 181.* aperte contraire dicebant Regulares, præfatam Constitutionem Episcopi Midensis, cujus verba adeo generalia erant, ut viderentur liberam facultatem ipsis auferre, etiam Eucharistiam, in suis ecclesiis, qualibet anni die ministrandi. Et quia, Synodalis Constitutionis verbis rite expensis, justa deprehensa est Regularium querimonia, ideo sacra Congregatio Concilii, die 24. Augusti 1686., eamdem Constitutionem corrigi, & reformari jussit.

5 Nullus autem Regularium querimoniæ esset locus, si Episcopus illis interdiceret, ne solemni Dominicæ Resurrectionis die, ulli Sæcularium sacram Eucharistiam audeant ministrare, aut, si severissimis pœnis, eorum refrenaret insolentiam, qui eam falsam, nec certe tolerandam doctrinam, in vulgus disseminarent, annuæ scilicet Communionis præcepto posse Fideles, in eorum ecclesiis satisfacere: Etenim hæc propositio, non solum est aperte contraria Decretali Innocentii III. *in cap. Omnis utriusque sexus*, ejusdemque Decretalis communi, usuque comprobatæ, acceptioni, verum etiam contradicit ipsismet Apostolicis, de quibus gloriantur, privilegiis; in his enim facultas fit Regularibus ministrandi in suis ecclesiis sacram Eucharistiam personis sæcularibus, expresse, & nominatim excepta die Paschatis Resurrectionis Domini, uti audivimus. Quare cum circa annum 1630. quidam Patritius Cahil Parochus Dublinensis, inter ceteras propositiones, quas a nonnullis Regularibus in Hibernia degentibus doceri, ac spargi audierat, & quarum judicium a facultate Theologica Academiæ Sorbonensis postulavit, hanc etiam ab iisdem Regularibus prolatam, ad eamdem facultatem detulisset: *Parochiani non tenentur in propria parochia communicare in Paschate*, etsi Regulares, qui ceteroquin alias propositiones, de quibus accusabantur, unquam a se assertas negabant, hanc unam, consueto suorum privilegiorum obtentu, pro viribus, nisi sunt defendere, impedire nihilominus non valuerunt, ne eidem hæc, quàm jure merebatur, inureretur censura *propositio falsa, scandalosa, & temeraria*; quemadmodum refertur in opere inscripto, *Collectio judiciorum &c.* edito Parisiis anno 1727. *pag.* 324., 329., & 356.

6 Idem Episcopus Midensis, in sua Synodali Constitutione 8. expresse denuntiaverat, se nulli, sive Sæcularium, sive Regularium, Ordines collaturum, qui non servasset temporum interstitia, a Concilio Tridentino præscripta; a quibus, an quempiam absolvendum, Ecclesiæ necessitas, aut utilitas exposceret, id non a Prælato Regulari, sed a se fore dijudicandum, edixerat. Hæc pariter Constitutio innixa videbatur Tridentino *sess.* 23. *cap.* 11. & 13. *de reform.*, quibus in locis, soli Episcopo permitti-

tur,

tur, causam examinare, propter quam sit aliquis, citius, quam jura requirant, ad altiorem Ordinem promovendus: fulciri insuper videbatur pluribus decisionibus sacræ Congregationis Concilii, quæ sæpius censuit, a sacra Tridentina Synodo, soli Episcopo Ordines collaturo, nequaquam autem Prælato Regulari, litteras dimissoriales concedenti suo Subdito Regulari, facultatem fieri, hunc, ex justa causa, ab interstitiorum lege eximendi: ita quippe ab eadem responsum comperimus in *Nullius* 31. Januarii 1597. *lib. 9. decretor. pag.* 18., in Aquen. mense Junii 1589., *lib. 6. decretor. pag.* 18., & in N. N. 12. Septembris 1609., *lib.* 11. *decretor. pag.* 65. Attamen, quia Sedes Apostolica, post Tridentinum, nonnullis Regularium Ordinum Institutis privilegium concessit exemptionis, ab interstitiis, hac de causa sacra Congregatio, prædicta die 24. Augusti 1686., rescripsit, etiam hanc Constitutionem Synodalem Midensem, *esse reformandam, quoad eos Regulares, qui habent privilegium concessum post Tridentinum.*

7 Aliud rei, de qua agimus, exemplum spectat facultatem administrandi sacramentum Pœnitentiæ. Bonifacius VIII. *in cap. Super Cathedram, de sepulturis, inter Extravag. commun.* statuit, non posse Regulares Sæcularium Confessiones excipere, *sine licentia, gratia, & beneplacito* Episcopi, in cujus diœcesi commorantur; Benedictus vero XI. *in cap. Inter cunctas, de privilegiis, pariter inter Extravag. commun.* decrevit, Superiores Regulares debere quidem significare Episcopo, fuisse a se quosdam sui Ordinis Fratres deputatos ad audiendas Sæcularium Confessiones, non tamen teneri eorumdem Fratrum nomina exprimere, nec certum numerum designare; voluitque insuper, ut nisi Episcopus intra triduum, ad Confessiones excipiendas approbasset, quos Prælatus Regularis, ita confuse eidem significaverat, iidem nihilominus possent sacramentum Pœnitentiæ, auctoritate Apostolica, Sæcularibus administrare. Verum hanc Benedicti XI. sanctionem abrogavit Clemens V. *in Clement. Dudum, de sepulturis,* restauravitque Constitutionem editam a Bonifacio VIII., quam denuo renovavit Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.*, edicens, nulli Regularium fas esse, Sæcularium, etiam Sacerdotum, Confessiones excipere, sine Episcopi approbatione. Hanc porro approbationem, seu licentiam, posse ab Episcopis, Regularibus concedi ad certum tempus, & limitari ad certum dumtaxat genus personarum, diserte declararunt Clemens X. *in sua Constit.* 10. *§.* 4., Urbanus VIII. *suis Apostolicis litteris in forma Brevis* anno 1639. datis in causa moti litigii, inter Cardinalem Sandovalem, & Regulares illius diœcesanos; Innocentius XIII. *in sua Constitut. super Ecclesiastica disciplina in Regnis Hispaniarum, edita die* 13. *Maji* 1723., & confirmata a Benedicto XIII. die 23. Septembris 1724. alia Constitutione, quæ extat *in appendic. ad Concilium Romanum anni* 1725.; atque opposita doctrina, quam Regularium plerique venditabant, proscripta est ab Alexandro VII., qui teste Cabassutio *in theor., & prax. juris Canonic. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 13., die 30. Januarii 1659., hanc propositionem; *Non possunt Episcopi*

scopi limitare, seu restringere approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare, declaravit falsam, temerariam, scandalosam, & erroneam; quæ omnia videri possunt *in nostra Notific. 86.*

8 Quibus præmissis, sibi licuisse autumabat quidam Episcopus, in suis Synodalibus Constitntionibus prohibere, ne ullus Regularium, etsi ceteroquin a se approbatus, accederet ad domum Sæcularium ægrotantium, ut eorumdem Confessiones inibi exciperet, sine speciali licentia Parochi proprii ejusdem ægrotantis. Displicuit hæc Constitutio Regularibus, eo quod ea, non tam imminui, quam prorsus ipsis auferri videretur facultas audiendi Sæcularium Confessiones: neminem quippe facile reperiri, ajebant, qui velit sanus Confessarium eligere, a quo nequeat ægrotans, & mox fortasse decessurus, Sacramentalem absolutionem obtinere; suas proinde, adversus decretum, querelas ad sacram Congregationem Concilii detulerunt; eaque, sive ob prædictam rationem, sive potius, ne ægrotantes privarentur solatio peccata sua aperiendi Confessario, quem optarent, die 14. Decembris 1658. Synodalem Constitutionem ita temperandam censuit, ut liberum quidem esset Regularibus, jam ab Episcopo approbatis, accedere ad domos Sæcularium, morbo laborantium, ibique sacramentum Pœnitentiæ iisdem administrare, hac tamen adjecta lege, ut tenerentur exceptæ Confessionis attestationem, in schedula scriptam, in eadem domo relinquere, qua certior fieret Parochus de peracta ab Infirmo sacramentali Confessione, ut tuto deinde posset cetera Sacramenta eidem conferre.

CAPUT XLIII.

Aliæ exponuntur earumdem querelarum causæ.

1 HÆC de prima qnerelarum causa: alteram, quam non decretum, sed potius decreti verba interdum Regularibus suppeditant, unicum patefaciet exemplum. Sacrum Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 1. de Regular.* præcipit: *Ut omnes Regulares, tam viri, quam mulieres, ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam instituant, & componant*; Hinc autem factum est, ut nonnulli Episcopi non dubitaverint, hanc Tridentini sanctionem, in suis Synodis renovare, idemque, ac totidem fere verbis, iterum decernere. Enimvero cum Episcopi, in sua quilibet diœcesi, sacrorum Canonum custodiam habere, atque in id potissimum incumbere debeant, ut quotquot Deo devincti, atque Ecclesiæ obsequiis sunt specialiter mancipati, Canonum statuta religiose custodiant, ad eos quoque pertinet invigilare, ut Regulares ad Regulam, quam professi sunt, suam vivendi rationem componant; atque, ut missa faciamus quamplurima Provincialia Concilia, quæ ante concessam Regularibus exem-

exemptionem ab Episcopi jurisdictione, exactam propriæ Regulæ observationem iisdem & commendarunt, & statutis in transgressores pœnis districte præceperunt, Synodus Provincialis Bituricensis, anni 1336. (*tom.7. collect. Hard. col.* 1609.) quamvis non minus, quam Diœcesana, jurisdictione careret in Regulares, nihilominus *cap.* 1. ait: *Statuimus, præcipimus, & ordinamus, quod Religiosi, cujuscumque status fuerint, Capitulum* Ne in Agro, *& alias Decretales editas super Regularibus Institutis, & Constitutiones inviolabiliter custodiant, & observent*; Et Synodus Burdigalensis, habita post Tridentinum, anno nimirum 1583. (*collect.Hard. tom.* 10. *col.* 1366. *cap.* 25.) inquit: *Superiores, atque Præpositi omnium monasteriorum, & Ordinum, omnem curam, & diligentiam adhibeant, tam in Capitulis provincialibus, quam in monasteriorum, etiam commendatorum, visitationibus, ut ipsorum inferiores, ac subditi, ex præscripto suæ professionis vitam instituant, & paupertatis, castitatis, obedientiæ, ac, si quæ sunt alia, cujusvis monasterii peculiaria vota, & præcepta fideliter, & inviolate observent*. Sed quamquam hæc nemo inficiari audeat, attamen sæpius a Regularibus accusatum est verbum illud *præcipimus*, seu *statuimus*, in Synodalibus Constitutionibus usurpatum; eo siquidem denotari dicebant, ordinariam Episcopi, in ipsos auctoritatem, & jurisdictionem, & non meram custodiam, atque vigilantiam, super observatione eorum, quæ, aut a jure communi, aut a Pontificiis Constitutionibus, aut a propriis cujusque Ordinis Institutis, sunt Regularibus injuncta; Quapropter sacra Congregatio Concilii justam agnoscens Regularium querelam, verbum illud *præcipimus*, seu *statuimus*, nedum a Diœcesanæ, verum etiam a Provincialis Synodi Constitutionibus, jussit expungi, & decretum in hunc modum reformari: *Intelligant Regulares, se teneri ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam instituere*, sicuti testantur Fagnanus *in cap. Quod super his, num.* 25. *de majorit. & obed.*, & Matthæucc. *de Official. cap. ultim. num.* 3. *& seqq.*

2 Tertiam demum occasionem impugnandi Synodalia statuta, quam a Regularibus inde arripi diximus, quod nimirum generatim, atque instar regulæ tradant, quæ in peculiaribus facti circumstantiis, unice determinari possunt, duo demonstrabunt exempla. Summus Pontifex Clemens VIII., die 15. Martii 1596., prævio consilio sacræ Congregationis Concilii, sancivit, non licere Prælato Regulari, litteras dimissoriales concedere suis Subditis Regularibus, ad Ordines suscipiendos a quocumque Antistite, sed teneri illas dirigere ad Episcopum diœcesanum, in cujus scilicet diœcesi degit Regularis Ordinibus initiandus: si vero Episcopus diœcesanus absuerit, aut non sit Ordinationem habiturus, tunc permisit Prælato Regulari, suos Subditos dimittere ad quemcumque Antistitem, dummodo non in fraudem, hoc est de industria, litteras dimissoriales illis dare distulerit, ad tempus, quo prævidebat, diœcesanum Episcopum absuturum, aut Ordinationem non habiturum; quod quidem multis de causis quandoque fieri contingit, & præcipue, ut Regularis, ad Or-

ad Ordines promovendus, qui juxta ejusdem Clementis VIII. sanctionem, suæ scientiæ experimentum subire debet coram Episcopo, a quo Ordines petit, declinet examen, quod ab Episcopo diœcesano severius instituti solere novit.

3 Hoc decreto, de quo Nos prolixe tractavimus *in nostra Notific.* 23., suffulti, aliquot Episcopi, in suis Constitutionibus, absolute illicitas pronuntiarunt, Ordinationes Regularium, qui cum tempus imminet Ordinationis, e loco recedunt, ubi antea degebant, & ad alteram commeant diœcesim, a cujus Episcopo Ordines suscipiunt, & paulo post ad pristinum locum redeunt: Omnes quippe prædictæ circumstantiæ recessus, & reditus vehementem inducunt præsumptionem fraudis, quam abesse voluit Clemens VIII., ut Regulares ab alieno Episcopo, & non a proprio loci, in quo commorantur, licite Ordines suscipere valeant. Enimvero, si minor, aut mulier, e patria recedat, alio se conferat, ibique aliter, quam patriæ leges requirant, contractum ineat, ac stipulatione sequuta, in patriam se recipiat, id in fraudem statuti, in patria vigentis factum præsumitur, juxta ea, quæ allegantur a Rota *decis.* 17. *num.* 17. *& seqq. part.* 13. *recen.*

4 Et nihilominus sacra Congregatio Concilii, ejusmodi Episcoporum Constitutionibus ad trutinam positis, in causa Neapolitana, die 5. Septembris 1682. censuit, non posse in re præsenti universalem regulam constitui, sed judicium eliciendum esse, ex peculiaribus Facti circumstantiis: Quamvis enim ex iis, quæ enarravimus, vehemens oriatur fraudis præsumptio, hæc tamen præsumptio, aliis contrariis præsumptionibus debilitari, & elidi potest: Etenim, quod attinet ad ipsos Subditos Regulares, Ordinibus initiatos, hi facile se excusare valent, prætextu obedientiæ debitæ suis Superioribus, a quibus alio se conferre, & paulo post ad priorem Conventum jussi sunt redire, quin rationem sciant, propter quam id fuerit ipsis imperatum: Superiores vero statim obtendunt necessitatem monasterii, quod brevem tantum, & non diuturnam exigebat permanentiam illius Religiosi, quem illuc miserunt; Quamvis autem ejusmodi excusationes interdum falsæ sint in oculis Dei, hominum corda perscrutantis, non tamen illico falsæ probari queunt in foro Ecclesiæ. Quamobrem integrum quidem erit Episcopo laudatam Clementis VIII. sanctionem suis Synodalibus Constitutionibus inserere, ejusque exactam observationem Regularibus indicere, atque inculcare, quod in plerisque Diœcesanis Synodis, tam Italiæ, quam Galliæ prudenter factum, refert Hallier *de sacris Ordinat. p.*2. *sect.*5. *cap.*3. *art.*8. *§.*1. : fas etiam erit eidem, illicitam quandoque pronuntiare Ordinationem Regularis, quem ex specialibus Facti circumstantiis, cognoscat, vere in fraudem e sua diœcesi abiisse, ut alibi Ordines reciperet: licebit præterea universim declarare, Regularium e diœcesi discessiones, imminente Ordinationis tempore, & subitas ad eamdem regressiones, postquam alibi sunt Ordinibus initiati,

 nun-

nunquam carituras fraudis suspicione: verum, propter indicatas rationes, cavendum ei erit, ne generatim, & veluti per modum regulæ, illicitas, & fraudulentas statuat habendas omnes omnino Ordinationes Regularium, e sua diœcesi discedentium, &, post susceptos ab altero Episcopo Ordines, iterum in eamdem sese recipientium.

5 Alterum ejusdem rei haud absimile exemplum nobis exhibet facultas prædicandi, in Synodalibus Constitutionibus, nimium quandoque Regularibus limitata. Euangelicæ prædicationis ministerium Episcopis præcipue esse concreditum, nemo dubitat: Apostolis quippe, in quorum vices, & munus Episcopi successerunt, Christus Dominus, cælos conscensurus, peculiarius præcepit: *Euntes in mundum universum prædicate Euangelium omni creaturæ*, quod illi adeo districte ad se pertinere existimarunt, ut cetera potius Apostolatus munia, quam prædicationis officium, aliis committenda duxerint, cum *Act. 6.* agentes de Diaconorum electione, discipulorum multitudini dixerunt: *Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Hinc Apostolus Paulus 1. *ad Corinth.* 1. de se ait: *Non misit me Dominus baptizare, sed euangelizare*;& ad Timotheum scribens *epist.2. cap.2.* eum ad prædicationis opus, tanquam sui muneris præcipuum, hortatur, inquiens: *Prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia, & doctrina.* Persuasum id fuit sanctissimis Ecclesiarum Præsulibus, qui non solum prædicationis ministerium per semetipsos religiose explebant, sed illud recensentes inter proprias, & peculiares Pastoris curas, nullum, ne Presbyterum quidem, coram se, e suggestu prædicare permittebant, nisi raro admodum, atque ex sui jussione, & singulari quadam delegatione. Colligimus hoc ex Possidio, de Augustino, in ejus vita *cap.5.*, narrante, eum a Valerio Hipponensi Episcopo deputatum fuisse, ad sui loco concionandum *contra usum, & consuetudinem Africanarum Ecclesiarum*, ubi solus Episcopus prædicandi officio fungebatur: Chrysostomo itidem, eximiæ, & singulari laudi vertit Palladius, quod nondum Episcopus factus, *vices Episcopi ageret in prædicatione verbi Dei.* At insequentibus sæculis, Episcopi, sive aliis curis nimium distenti, sive prædicationis muneri rite obeundo impares, illud etiam coram se peragendum, aliis demandare passim consueverunt: Quocirca Patres Concilii Valentini III. anni 855. *can.16.* sese mutuo ad verbi ministerium excitantes, novaque lege adstringentes, illud, vel per se, vel per alium ministrare, sibi invicem permiserunt, ajentes (*tom.5. collect. Harduin. col.94.*): *Ut unusquisque nostrum, sive per se, sive per aliquem ex Ministris Ecclesiæ fideliter doctos, ita verbum prædicationis tam in urbe, quam foris, in plebibus exhibeat, ut omnino eis admonitio, & exhortatio salutaris deesse non possit*: Eamdemque permissionem prædicandi, per idoneum substitutum Episcopis fecerat Ludovicus Pius

Capi-

Capitular. lib. 1. *cap.* 103., inquiens: *Episcopos monemus, ut sive per se, sive per Vicarios, pabulum verbi Divini sedulo populis adnuntient*; Non proinde tamen unquam Episcopi penitus subtracti fuere ab onere, verbum Dei, ore proprio annuntiandi: id siquidem, utpote a Christo Domino eorum humeris impositum, nunquam a se abjicere valent, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *p. quæst.* 67. *art.* 2., ubi hæc habet: *Utrumque officium docendi, & baptizandi Dominus injunxit Apostolis, quorum vicem gerunt Episcopi; Aliter tamen, & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, ut ipsi per se illud exercerent, tanquam principalissimum. Unde & ipsi Apostoli dixerunt: Non est æquum, nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit Apostolis, ut per alios exercendum. Unde Apostolus dicit*: Non misit me Christus baptizare, sed euangelizare; *& hoc ideo, quia in baptizando nihil operatur meritum, & sapientia Ministri, sicut in docendo*; sed tunc solum libertas illis data est, aliorum opera, & ministerio uti, cum ipsi, legitimo detenti impedimento, Euangelici verbi panem suis ovibus frangere nequeunt, quod luculenter explicavit Innocentius III. *in Concilio Lateranensi cap.* 10., *relato in cap.* 15. *de offic. Ordinar.*, ubi ait: *Cum sæpe contingat, quod Episcopus propter occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cetero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas dicceses, & diffusas: generali Constitutione sancimus, ut Episcopi viros idoneos, ad sancta prædicationis officium salubriter exequendum, assumant, potentes in opere, & sermone; qui plebes sibi commissas, vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, solicite visitantes, eas verbo ædificent, & exemplo*; & magis diserte Tridentinum *sess.* 5. *cap.* 2., *& sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.*, quibus in locis definivit; *Prædicationis munus esse Episcoporum præcipuum, eosque teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Euangelium*; Cui decreto inhærens Sanctus Carolus Borromæus, *in sua prima Synodo Provinciali p.* 1. (*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 2.), ita Episcopos est alloquutus: *Nos auctoritatem sacrosancti Tridentini Concilii, & veterum Patrum sequuti, in Domino Episcopos hortamur, ut toto pectore in hanc curam incumbentes, greges sibi commissos ipsimet, præsertim in Ecclesia sua, verbo Dei pascant. Quod si levi de causa, aut quodam animi languore impediti non fuerint, sciant sibi prætermissi necessarii officii Judici Deo præcipue rationem esse reddendam. Sin autem se interdum vere impeditos cognoverint, per viros idoneos, ex præscripto ejusdem Concilii deligendos, hoc munus studiosissime populo præstent.*

6 Hanc Episcoporum obligationem præ oculis habentes Bonifacius VIII. Benedictus XI., & Clemens V., certumque simul putantes, eidem, interdum saltem, ab Episcopo satisfieri, cum concesserunt Regularibus privilegium prædicandi in ecclesiis suorum Ordinum, atque in communibus plateis, omnes unanimiter, primus quidem *in cit. cap. Super Cathedram, de sepulturis*,

pulturis, alter *in cit. cap. Inter cunctas, de privilegiis, inter Extravag. commun.*, & Clemens V. *in Clem. Dudum*, *de sepulturis*, horam exceperunt, in qua ipsemet Episcopus prædicat, *vel coram se solemniter prædicare facit*; tunc enim in eadem civitate, seu oppido, quemlibet inferiorem silere jusserunt, nisi Episcopus ipse aliter judicaverit. Et recte quidem: Etenim cum solus Episcopus in sua dioecesi sit publicus Doctor, & Magister, indecens profecto est, ut, eo docente, quisquam discipulorum docere præsumat. Porro ad rem præsentem perinde esse videtur, sive ipsemet Episcopus magisterii cathedram conscendat, sive alium deputet, qui coram se, e suggestu verba faciat: hic quippe tunc non reputatur merus Coadjutor, & Cooperator Episcopi, in prædicationis officio, sicuti a citato Concilio Lateranensi ceteros nuncupatos, audivimus, qui ad annuntiandum Dei verbum, ab Episcopo destinantur; sed videtur esse speciale instrumentum, quo præsens Episcopus utitur, ad suos animi sensus suo populo manifestandos, eumque ad virtutem, & pietatem informandum.

7 Jam vero nulla unquam in sacra Congregatione Concilii fuit difficultas, circa prohibitionem factam Regularibus, ne ea hora in suis ecclesiis conciones habeant, qua Episcopus, per semetipsum prædicat, sed semper, & firmiter censuit, ejusmodi prohibitionem, in suo robore permanere, atque ad unguem esse servandam: ita quippe respondit in Pacen. 26. Aprilis 1607. *ad* 4. *dub. lib.*89. *Positionum pag.*170. In Bituntina 17. Februarii 1629. *lib.* 14. *decretorum pag.* 32., In Brundusina 10. Martii 1645. *lib.*17. *pag.* 445.: quinimmo eadem Congregatio semper fuit in sententia, licere Episcopo, concionem habere ad populum, in qualibet suæ dioecesis ecclesia, etiamsi ad Regulares pertineat, juxta ea, quæ congesta leguntur *tom.* 8. *Bullarii Ord. Prædicatorum*, editi ab Antonino Bremond, ejusdem Ordinis Alumno *tit.* 5. *quæst.* 1. *num.* 37.: sed sæpius quæstio agitata est, super secunda prohibitionis parte, qua interdicitur Regularibus, ne prædicent, quando Episcopus *coram se solemniter prædicare facit*: Quoniam, etsi eadem Congregatio olim respondisset, hanc quoque prohibitionem sustineri, attamen Gregorius XIII. vehementer dubitavit, an id esset usu receptum, sicuti adnotatum reperimus *in cit. lib.* 89. *Positionum pag.* 171. Enimvero, cum soleant Episcopi concionibus in sua Cathedrali interesse, tempore Adventus, & Quadragesimæ, si prædicta prohibitio vigeret, deberent Regulares, ab habendis in suis ecclesiis concionibus abstinere, eo potissimum tempore, quo Fideles illas audire solent, & hac de causa, eorumdem Regularium ecclesias frequentant. Hæc autem ratio tantæ efficacitatis visa est sacræ Congregationi Concilii, ut in allegata causa Pacen. 26. Aprilis 1607. dixerit, nulli quidem fas esse concionari, quando Episcopus ipse, per semetipsum, ad suum populum verba facit, sed nequaquam impediri posse Regulares, ne in propriis ecclesiis conciones habeant, quando Episcopus *coram se solemniter prædicare facit*; At postmodum, eadem quæstione novo examini subjecta, in citata causa Brundusina 10. Martii 1645.,

tii 1645.,

tii 1645., eadem Congregatio mentem suam clarius explicans, declaravit, id esse intelligendum, cum Episcopus, consuetis concionibus interest, quæ per annum fieri solent; sed si idem Episcopus *ex causa publica, convocatis Clero, Magistratu, & populo, coram se prædicare faciat*, tunc illi licere, dixit, præcipere Regularibus, ut a prædicando abstineant, atque inobedientes, pœnis, etiam censurarum coercere: Equidem omnes prædictæ rerum circumstantiæ videntur efficere illam solemnitatem, quam jura requirunt, ut non liceat, eodem tempore Regularibus prædicare: secus vero accidit, cum, tempore Adventus, & Quadragesimæ, Episcopus concioni adest: tunc quippe non videtur Episcopus *facere coram se solemniter prædicare*, sed potius concionem audire, quæ, etiam, eo absente, haberetur.

8 Quoniam autem in Synodalibus Constitutionibus, seu Episcoporum edictis, non possunt omnia explicari, quæ necessaria sunt ad discernendum, quandonam, cum veritate, & proprietate sermonis, dici possit, *quod Episcopus faciat coram se solemniter prædicare*, idcirco eadem sacra Congregatio Concilii, ad præcavendas lites, & discordias inter Episcopum, & Regulares, die 12. Julii 1687. censuit, posse quidem Episcopum, in peculiaribus eventibus, in quibus opportunum reputet, solemnem indicere concionem, coram se ab alio habendam, inhibere Regularibus, ne ea ipsa hora, in suis ecclesiis prædicent; minime tamen expedire, ut Constitutione, seu edicto, illis generatim prædicare prohibeat, quotiescumque ipse *coram se solemniter prædicare faciet*: inde enim innumeræ orirentur lites, an hæc, aut illa concio coram Episcopo habita, iis fuerit prædita qualitatibus, seu comites habuerit conditiones, quas sacra Congregatio Concilii ad ejusdem solemnitatem requiri, declaravit. Fingite, Episcopum, sola motum curiositate, celebrem quemdam Oratorem audiendi, eidem injungere, ut solemni quadam die, in sua ecclesia Cathedrali, pium aliquod argumentum e suggestu exponat, atque ad eumdem, Auditorum frequentia, cohonestandum, Clerum convocare, Magistratum, & populum; nulla profecto tunc suberit justa causa, prohibendi, ne in aliis ecclesiis, præsertim Regularium, concio fiat; & tamen hic casus, sub generali Constitutionis prohibitione, comprehenderetur, a qua ceteroquin fuisset excipiendus.

CAPUT

CAPUT XLIV.

Censuræ, præsertim latæ sententiæ Synodalium Constitutionum transgressoribus, nonnisi sobrie, & circumspecte infligantur; ubi etiam de potestate dictas censuras ferendi.

1 CEnsura, uti eam describit Suarez *de censuris, disput.* 1. *sect.* 1., est pœna spiritualis, & medicinalis, qua homini baptizato, delinquenti, ac contumaci, quorumdam spiritualium bonorum usus aufertur ab Ecclesia, donec a contumacia recedat. Omnium gravissima, teste Augustino *lib. de corrept. & gratia cap.* 15., est excommunicatio, per quam Fidelis, non hoc, aut illo spirituali bono privatur, sed, tanquam putridum membrum, ab Ecclesia abscinditur, atque a Fidelium communione, & consortio separatur: Quocirca Cyprianus *epist.* 62. eam appellat *gladium spiritualem, quo superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim* (ait) *vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia possit*; Cui concinit Hieronymus *epist. ol.* 1., *nunc* 14. ad Heliodorum, scribens, *num.* 8. *In veteri quidem lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut, extra castra positus, lapidabatur a populo: aut gladio cervice subjecta, contemptum expiabat cruore; nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia rabido Dæmonum ore discerpitur.*

2 Quare cum rationis, & æquitatis principia suadeant, pœnam esse commensurandam culpæ, & pro culpæ modo imponendam, consequens inde est, non nisi propter graviorem culpam esse excommunicationem ferendam: Id jampridem edixerant Concilium Aurelianense v., anni 594. *can.* 2., & Arvernense II. paulo post celebratum, *can.* pariter 2., relato a Gratiano *in can.* 42., XI., *q.* 3., inquiens: *Nullus Sacerdotum, quemquam rectæ fidei hominem, pro parvis, & levibus causis a communione suspendat*; Et Concilium Meldense anni 845. *can.* 56.: *Quia anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine*; Sed quoniam hæc saluberrima monita e memoria exciderant quorumdam Ecclesiæ Prælatorum, qui frequenter, ob culpas, si non leves, minus tamen graves, anathematis gladio suas oves percellebant, de quo sæpius conquestus est infra allegandus Joannes Gerson, ideo Concilium Provinciale Coloniense anni 1536. *part.* 13. *cap.* 5. (*tom.* 9. *collect. Hard. col.* 2025.) illa renovare, atque in omnium Prælatorum memoriam redigere curavit, ita decernens: *Cum excommunicatio pœna sit, qua nulla major est in Ecclesia, nec sit excommunicandus quis, nisi pro peccato lethali, quod anathema sit æternæ mortis damnatio, nec infligendum veniat, nisi his, qui aliter corrigi non possunt: debebit Judex non ante excommunicare quempiam, quam cognoverit, id vel causæ gravitatem, vel ejus, qui extra communionem puniendus est, apertam contumaciam, præcepto justo acquiescere nolentis, exigere*; ac demum Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.*,

reform., omnes Ecclesiarum Antistites, in hunc modum admonuit: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est, cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem.*

3 Quæ porro de excommunicatione dicta sunt, intelligi etiam debent de suspensione, & interdicto: quanquam enim pauci quidam Doctores, inter quos Cajetanus *in Summ.*, *V. Suspensio*, & Medina *Summ. lib. 1. cap. 11. §. 8.* affirment, suspensionem, ob levem culpam ferri posse; idemque de interdicto sentiant Emmanuel Sà *V. Interdictum, num. 7.*, & Gaspar Hurtado *tract. de interdicto, difficult. 13.*, rectius tamen Suarez *de censuris, disput. 4. sect. 4. num. 7.*, & *disput. 36. sect. 3. num. 2.*, Vasquez *in 1. 2.*, *disput. 158. num. 49.*, Layman *lib. 1. Theolog. moral. tract. 5. part. 3. cap. 3. num. 2.*, & *part. 4. cap. 4. num. 4.* docent, suspensionem a Divinis, seu ab officio, & Beneficio, ad longum tempus, atque Interdictum, etiam personale, nisi partiale sit, sed integrum, & totale, nec valide propter culpam levem, nec prudenter propter lethalem, quæ gravioribus non accenseatur; irrogari. Quamvis igitur Episcopus ordinariam potestatem habeat ferendi censuras, easque in suarum Constitutionum transgressores decernendi; non tamen expedit, ut hunc suæ potestatis gladium exerat, nisi ad coercenda graviora crimina. Scimus profecto, necesse non esse, ut ante Superioris legem, qua aliquid sub censura prohibetur, illud jam esset lethaliter malum, sed quandoque contingere, tunc primum graviter malum fieri, cum a Superiore prohibetur, sub pœna censuræ; quæ certe ejusdem intentionem ostendit obligandi sub mortali; At non decere, dicimus, ab Episcopo aliquid sub gravi præcipi, vel prohiberi, statuta in transgressores censura, nisi materia præcepti, sive ratione sui, sive ratione circumstantiarum, quas inferius indicabimus, talis, & tanta sit, ut hanc pœnam exposcat: De Prælatis hæc ait Gerson *tract. de vita spirituali, lect. 4. coroll. 7.* (*tom. 3. oper. col. 42.*) loquens de excommunicationibus latæ sententiæ: *Qui pro solis incommodis temporalibus evitandis, aut commodis politicis conservandis, æternam vult infligere mortem, cui quæso similis erit? illi nimirum, qui volens abigere muscam a fronte vicini, eam securi percutiens, vicinum stolidus excerebravit; aut ei parem dixerim, qui studens curationem medici vulneris in pede equi sui, pedem confestim abrupit, & scidit, equumque peremit.*

4 In eumdem fere sensum, longe ante Gersonem, ad Alexandrum II. scripserat S. Petrus Damiani *epist. 12.*, ubi morem reprehendens, qui tunc temporis inoleverat, ut cunctis fere Constitutionibus Apostolicis subjungeretur anathematis pœna, in earumdem transgressores, inquit: *Delinquit igitur quisquis ille est, in illud Apostolicæ Constitutionis edictum, & aliquando levi quadam, ac perexigua offensione transgreditur; & continuo, veluti hæreticus, & tanquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis sententia condemnatur. Et cum, dictante justitia, alia sit ultione plectendus, qui plus delin-*

delinquit, alia qui minus excedit; hic graviter, leviterque peccantibus aqua cunctis, & indifferens pœna, solius scilicet anathematis irrogatur ...... Quamobrem, si sancta prudentia vestra placet, hunc morem de cetero a Decretalibus paginis amoveri pracipiat, & vel damni pecunia, vel alterius cujuslibet ultionis calculum in earum transgressione prafigat; ne quod aliis est ad tuitionis munimenta provisum, aliis ad perniciem proveniat animarum.

5 Quod si omnium Doctorum consensu, grave, & enorme crimen requiritur, ad irrogandam censuram, etiam quam vocant *comminatoriam*, & *ferenda sententia*, multo sane gravius, & execrabilius esse oportet delictum, ob quod infligatur censura latæ sententiæ, qua nimirum homo, per solam legis transgressionem, nulla prævia monitione, ejusdem legis ministerio, statim perstringitur. Ejusmodi censuras, præcipue vero excommunicationes latæ sententiæ, visi sunt improbare nonnulli Doctores. Godscalcus Rosemundus Theologus Lovaniensis *in suo Confessionali cap.20.*, eas e medio prorsus auferri vellet, inquiens: *Valde inconsultum, & periculosum est, quod Episcopi in suis statutis, ceteri quoque Judices tam faciles sint in multiplicando censuras; unde expediens esset, ut etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones sententia excommunicationis, lata sententia, in jure, vel statutis contenta, quarum usus nullus est, aut plus obest, quam prodest, expressa revocatione cassarentur, in provinciis, & diœcesibus, & in Ecclesia universali. Expediens etiam esset, ut nulla excommunicationis sententia ferretur de facto a jure, vel Judice, neque pro præsenti, neque pro futuro, nisi pro manifesta contumacia, qua quis ostendit, se non paratum audire Ecclesiam*; Verum hæc Godscalchi assertio, qua parte omnes excommunicationes latæ sententiæ tanquam perniciosas deleri, & abrogari vellet, audax est; communem enim Ecclesiæ usum condemnat, & Concilia, summos Pontifices, omnesque Ecclesiarum Præsules tacite carpit: Neque eidem adstipulatur, quem citat, Gerson: hic siquidem *loc. cit.* totus est in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo, ipso facto, irretiatur, qui ex mera ignorantia, quanquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etsi ceteroquin contumax non sit, sed paratus sit stare correctioni Ecclesiæ; & postquam multa, ad hanc rem explicandam adduxit, concludit (*col.49.*) eas excommunicationes latæ sententiæ *tantundem operari, ut absque processu alio judiciali, aut nova Constitutione, possit Judex statim, probato facto, vel confessato, ferre juris sententiam, & eamdem publicare; non sic ubi Canones essent solum ferenda sententia; quoniam monitiones, & processus, secundum terminos juris prarequirerentur multiplices*; Unde apparet, non improbari a Gersone excommunicationes latæ sententiæ, sed ad eas requiri sententiam declaratoriam criminis; quæ utique est necessaria pro foro externo, in quo nemo est reputandus censura innodatus, nisi legitime probetur reus criminis, cui est censura, jure ipso alligata: In foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda sunt, & aperta, ad incurrendum in censuram latæ sententiæ, nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sat est, crimen

crimen perpetrare, cui illa est annexa: *Suam quippe contumaciam, & Ecclesiæ contemptum satis aperte manifestat, qui in legem delinquit, quam scit in sui transgressores censuræ vinculum statim, & illico injicere,* sicuti egregie ratiocinantur Suarez *de censuris, disp.3. sect.8. num.3.*, & Gonzalez *in cap.48. de sententia excommunicationis, num.6.*, sed præ ceteris legendus est, de hac re ex professo differens, Theophilus Raynaudus (*oper. tom.14. pag.514.*), ubi scribens adversus Ayalam, censuras latæ sententiæ, hoc nomine, reprehendentem, quod illis non præcedat canonica admonitio, egregie ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis, vel prohibentis, sub pœna censuræ.

6 Godscalco, & Ayalæ assentiri videtur Van-Espen *jur. Eccles. univ. par.3. tit.11. cap.6. num.19.*, ubi, etsi non audeat absolute damnare excommunicationes latæ sententiæ, eas tamen recens adinventas, &, per decem omnino sæcula, ignotas Ecclesiæ fuisse, affirmat: At Van-Espenium falli, facile demonstrabimus. Atque in primis nullam, putamus fingi posse excommunicationem, illa severiorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur a Sacramentorum perceptione, omnique excidat spe consequendæ ab Ecclesia reconciliationis; & tamen prioribus sæculis, quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu sola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurrisse, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaspinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona *rer. liturgic. lib.1. cap.17. num.1.*, inquiens: *In exordio Christianæ religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quæ atrociora visa sunt, omnis prorsus veniæ spes, omnis pœnitentia denegaretur; adeout qui ea commisisset, quamvis a Divina misericordia eorum remissionem, veræ Contritionis subsidio obtineret; nunquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari. Ea erant idololatria, homicidium, & adulterium.* Quid, quod, si actu Pœnitentes, aut jam semel pœnitentia functi, in aliud, cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim & occulte, relaberentur, nunquam deinceps veniam & pacem ab Ecclesia impetrarent? Nonne & hæc species erat severissimæ excommunicationis? Et tamen hanc relapsis fuisse, ipso facto, inustam, & pluribus demonstrat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib.5. cap.27. 28. & 29.*, & liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam relapsos ab omni, etiam civili, Fidelium consortio segregantibus: Siquidem Concilium Turonense I., anni 461. *can.8.* (*collect. Hard. tom.2. col.795.*) decrevit: *Si quis vero post acceptam pœnitentiam, sicut Canis ad vomitum suum, ita ad sæculares illecebras, derelicta, quam professus est pœnitentia, fuerit reversus; a communione Ecclesiæ, vel a communione Fidelium extraneus habeatur*; Concilium Veneticum, circa annum 465. celebratum, *can.3.* (*collect. Hard. tom.2. col.797.*) statuit: *Pœnitentes quoque, qui susceptam publice pœnitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitæ se sæculari, conversationique reddiderint, non solum a communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam a conviviis Fidelium submovendos;*

vendus; Concilium Aurelianense I., anni 511., *can.* 11. (*collect. Hard. tom.* 2. *col.* 1010.) *De his* (ait) *qui, suscepta pœnitentia religionem sua professionis obliti ad sacularia relabuntur, placuit, eos & a communione suspendi, & ab omnium Catholicorum convivio separari*. Quare, quod Siricius Papa *epist.* 1. ad Himerium Tarraconensem Episcopum *cap.* 5. (*collect. Hard. tom.* 1. *col.* 848.) relapsis permiserit, *ut sola intra ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, & sacra mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: a Dominica autem mensa convivio segregentur*; id, ex mera indulgentia, & communis legis relaxatione, factum, existimat Morinus *cit. cap.* 29. Ad hæc Auctor operis de vita contemplativa (quem alii Prosperum Aquitanicum, qui medio sæculo v. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui, eodem sæculo labente, floruit, fuisse contendunt) *lib.* 2. *cap.* 7., diserte affirmat, ea ætate Clericos, grave aliquod facinus occulte admittentes, statim in foro conscientiæ, & coram Deo, in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus, *observat. lib.* 1. *cap.* 2., & Suicer *Thesaur. Eccles. tom.* 1. *pag.* 601. pro quadam excommunicationis specie habitam, non immerito notarunt; Ait quippe Pomerius: *Hi, qui aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se vana persuasione decipiunt, si eis videbitur propterea communicare, & officium suum implere debere, quod homines, occultatione sui criminis, fallunt ......, qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam justa excommunicationis accipiant, sine causa communicant: immo vero dupliciter contra se iram Divina indignationis exagerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei judicio, abstinere se ab altari propter homines erubescunt*.

7 Quod si hæc nondum satis esse videantur, ad probandum, Majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras, latæ sententiæ, alia statim proferemus antiquissima, & certissima ejusdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis majoris, de qua sola in præsens res est: Prima dicebatur *Excommunicatio simplex*: Altera *Anathema*: Tertia *Maranatha*, de qua frequens mentio occurrit in annalibus S. Benedicti, conscriptis a Patre Mabillon *tom.* 4. *in appendice*, In historia Lotharingiæ, Calmet *tom.* 1. *par.* 2. *pag.* 390., Et in nova editione glossarii Caroli Dufresne *tom.* 4. *in verb. Maranatha*. Simplex excommunicatio, & anathema, in hoc dumtaxat, inter se differebant, quod illa, solo verbo proferretur; anathema vero pronuntiaretur, celebri quadam solemnitate, pluribusque adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent ad ostendendam perpetrati sceleris enormitatem: *Maranatha* autem hoc *anathemati* addebat, ut excommunicatus solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur, usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii; quod ex ipsa nominis etymologia elicuit Augustinus (apud Suarez *de censuris disp.* 8. *sect.* 2.) & explicarunt Patres Concilii Toletani IV., statim allegandi. Jam vero antiquissima Synodus Gangrensis, paulo post Nicænam habita, omnes suorum viginti canonum

canonum transgressores anathemate perculit, his verbis: *Anathema sit* (*collect. Hard. tom.* 1. *col.* 533. *&c.*), quibus sententiam latam importari, nemo facile inficiabitur; Patres autem Concilii Toletani IV., habiti anno 633., cui Episcopi 62. interfuere, *cap.* 75. (*collect. Harduin. tom.* 3. *col.* 594.) *anathema, maranatha* in eos pronuntiarunt, qui adversus Regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam sententiam, ter repetitam, protulerunt: *Hoc etiam tertiò acclamamus, dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, qualibet meditatione, vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate Regiæ potestatis pollicitus est, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione tyrannica Regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritus Sancti, & Martyrum Christi: atque ab Ecclesia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Christianorum alienus, neque partem Justorum habeat, sed cum Diabolo, & Angelis ejus, æternis suppliciis condemnetur, una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur: ut par pœna perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo, si placet omnibus, qui adestis, hæc tertiò reiterata sententia vestra vocis eam consensu firmate. Ab universo Clero, vel populo dictum est: Qui contra hanc nostram definitionem præsumpserit, Anathema, Maranatha, hoc est, perditio in adventu Domini sit, & cum Juda Scarioth partem habeat, & ipsi, & socii eorum: Amen.* Eamdemque anathematis sententiam, eodem ritu, ac iisdem fere verbis, in eosdem Regni, & Regis proditores, denuo latam, legimus in Concilio Toletano XIV., anni 693. *cap.* 10. (*eod. tom.* 3. *collect. Harduin. col.* 1801.) Qui autem prædictæ sententiæ ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco, fuit repetita, consideraт, multoque magis, si illorum verborum *Anathema sit*, *in conspectu Spiritus Sancti*, & *Martyrum Christi*, vim, & efficaciam attentius expendat, minime dubitabit, Patrum mentem fuisse, excommunicatione latæ sententiæ percellere, quotquot in posterum, in patriam, aut Regem, rebellionem intentarent.

8 Non itaque recenter adinventæ, nec primis decem Ecclesiæ sæculis, ignotæ prorsus fuerunt excommunicationes latæ sententiæ, sicuti sibi finxit, rerumque Ecclesiasticarum minus peritis imposuit Van-Espen, ut illarum usum improbaret, easque parvi faciendas, suaderet, quod certe alibi non obscure insinuavit.

CAPUT

CAPUT XLV.

Auctoritate, & exemplis improbatur immoderatus usus censurarum latæ sententiæ.

1 VIndicata Ecclesiæ potestate infligendi censuras latæ sententiæ, illud affirmamus, quod nemo negabit, nimirum frequentius, quam rectæ disciplinæ ratio exposcat, censuras ejusmodi irrogari: Enimvero Navarrus *manual. cap.* 27. *n.* 49. notat, ante annum 1398., quo promulgatus est sextus Decretalium, vix numeratas fuisse triginta sex excommunicationes latæ sententiæ, quæ etiam ad viginti sex poterant commode redigi, eo quod plures unum, eumdemque fere casum respicerent: *Per solum autem sextum Decretalium* (pergit Navarrus) *inductæ fuerunt* 32., *& per solas Clementinas* 50. *Postea per bullam Cœnæ, per Extravagantes impressas, & non impressas, per Constitutiones Synodales, & Provinciales, per visitationes, & reservationes Sæcularium, & Religiosorum, pæne innumera*, additque: *Valde utilem, immo & necessariam fore aliquam earum limitationem, saltem quoad forum conscientiæ*. A Navarro in hunc modum edocti, ac præfatum Concilii Tridentini decretum præ oculis habentes, cum Nos sacræ Congregationis Concilii Secretarii munere fungebamur, semper Episcopis, Nos amice consulentibus, auctores fuimus, ut parce, & magna cum circumspectione, censuras infligerent, præsertim latæ sententiæ; sæpe etiam, cum iidem suas Synodales Constitutiones, priusquam promulgarentur, ad Nos transmiserunt, eos hortati fuimus, ut ab illis censuras delerent, quibus earumdem transgressores, ipso facto innodabantur. Hanc eamdem fuisse mentem comperimus, Præsulis Altoviti, nostri in eodem munere Prædecessoris: ille quippe in causa Neapolitana, proposita die 18. Maji 1686., cum ageretur de edicto, ab Archiepiscopo edito, quo sub pœna suspensionis, ipso facto incurrenda, interdicebatur Parochis, ne, in sepeliendis pauperum cadaveribus, quædam peragerent, quæ videbantur minus decentia, hæc in suo voto adnotavit: *Verum mihi semper absonum visum est imponere pœnam suspensionis, ipso facto incurrenda, pro qualibet levi culpa, præsertim contra Parochos, non minus in præjudicium animarum, eorum curæ commissarum, quam ipsorum Parochorum delinquentium.*

2 Item, cum in Congregatione, habita die 20. Decembris 1687. examinanda essent Synodalia decreta Episcopi Vasionen., & controversia præcipue verteretur circa unum decretum, quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibebantur Sacerdotes ludere aleis, vel taxillis, quocumque modo, & cum quacumque persona, postquam Altovitus in suo suffragio Doctores retulit asserentes licere quandoque Sacerdotibus, animi relaxandi causa, aleis, & taxillis ludere, modo id non frequenter, & sine scandalo faciant; attamen quia ludus, qui juxta doctrinam D. Thomæ

2. 2. *quæst.*

2. 2. *quæſt.* 168. *art.* 2. ad virtutem pertinet Eutrapeliæ, facile degenerat in vitium, eo quod ludentes, aut nimium illi indulgeant, aut a conditionibus deficiant, quas idem D. Thomas *ibid. & art. ſeq.*, ad ludum cohoneſtandum requirit, ideo addidit Altovitus, poſſe Epiſcopum in ſua Synodo edicere, ne Sacerdotes, & Clerici aleis, vel taxillis ludant; ſed quantum attinet ad cenſuras, hæc prudenter animadvertit: *Pœnam excommunicationis latæ ſententiæ, ut nimis rigidam, etiam nullo reclamante, ex officio tollendam eſſe, & per conſequens, decretum in hac parte reformatione indigere, cenſerem: licet enim ſacrum Tridentinum Concilium cap.* 1. *ſeſſ.* 22. *de reform. tribuerit Epiſcopis facultatem procurandi obſervantiam eorum, quæ per antiquos Canones diſpoſita fuere circa vitam, & honeſtatem Clericorum, non ſolum ſub pœnis, per dictos Canones ſtatutis, ſed etiam aliis, eorum arbitrio imponendis, attamen arbitrium hujuſmodi regulari debet a jure, juxta cujus diſpoſitionem non eſt imponenda pœna excommunicationis, præſertim latæ ſententiæ, niſi in caſu, quo committitur culpa lethalis, quæ ex ſupradictis non contrahitur per Clericos, raro, vel recreationis cauſa, & citra ſcandalum ludentes.* Putavit nimirum Altovitus, nullam in caſu, de quo res erat, adſuiſſe circumſtantiam, ob quam potuerit ludus prohiberi ſub gravi, quod ceteroqui poſſe aliquando e[illegible]ire, paulo poſt demonſtrabimus.

3 Sed nunquam magis ſe a cenſuris multiplicandis alienum oſtendit Altovitus, quam in cauſa Melitenſi, quæ fuit ejuſmodi. Epiſcopus Melitenſis in ſua Synodo excommunicationi latæ ſententiæ ſubjecerat Clericos, occulte detinentes arma prohibita. De hoc decreto, adverſus quod Clerici reclamaverant, diſputandum erat in ſacra Congregatione Concilii, die 16. Decembris 1684.; at Altovitus in ſuo ſuffragio, quod pro ſuo Secretarii munere, ut moris eſt, exaravit, acriter decretum impugnavit: ajebat enim, uſum armorum vetitum quidem eſſe Clericis *in cap. Clerici, de vit., & honeſt. Clericor.*, & propterea recte poſſe iterum illum ab Epiſcopo Clericis interdici, ſub pœnis arbitrariis, etiam pecuniariis, locis piis applicandis, quemadmodum tradunt Antonell. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 2., & Bellet. *diſquiſit. Clerical. part.* 2. *tit. de pœnis Clericor.* §. 1. *num.* 2., ſed, quod attinet ad cenſuras, eas a jure irrogatas, dicebat, Clericis, arma geſtantibus, non autem illa domi retinentibus; & præterea prædictas cenſuras eſſe ferendæ, & non latæ ſententiæ, quemadmodum bene ponderavit Raynaudus *de Religioſo loricato, verſ. Jure tamen communi, oper. tom.* 17. *pag.* 193.; Et quamquam (pergebat Altovitus) in Conſtitutionibus ſummorum Pontificum, videlicet 49. *Pii IV.*, & 145. *S. Pii V.* excommunicatio latæ ſententiæ feratur adverſus Clericos, deferentes, aut domi detinentes arma prohibita, hæ tamen Conſtitutiones ſolos complectuntur Clericos, degentes in temporali ditione Romani Pontificis; cumque verſemur in materia odioſa, & pœnali, non ſunt extendendæ ad Clericos, alibi commorantes; Etenim, quamvis in Clementina *Ne in agro, §. Quia vero, in fin., de ſtatu Monachorum*, excommunicatio latæ ſenten-

sententiæ decernatur in Monachos, arma detinentes, intra septa monasterii, sine licentia Abbatis, non propterea sub ea comprehensi censentur Canonici Regulares, licet isti sæpius in jure confundantur cum Monachis, & expresse nominentur, in præcedenti Clementinæ periodo, ubi excommunicatione ipso facto declarantur irretiti, tam Monachi, quam Canonici Regulares, qui, relictis Claustris, per Principum Curias evagantur, quemadmodum post Glossam *in ead. Clem. verb. Monachos*, advertit Suarez *de censuris disput.* 25. *sect.* 5. *num.* 8.; ex quibus omnibus concludebat Altovitus, Synodalem Constitutionem Melitensem esse ita temperandam, ut excommunicationem, non latæ, sed ferendæ tantum sententiæ Clericis arma detinentibus inureret. Non fuit causa, præfata die, definita, nec deinceps in sacræ Congregationis regestis proposita apparet; fortasse quia Constitutionis Defensores, a contrario suffragio Secretarii certum periculum causæ suæ metuentes, Episcopo suaserunt, ut ipsemet Synodale decretum reformaret.

4 Nihil enimvero hoc exemplo efficacius adduci poterat, ad indicandam, & suadendam Episcopis cautelam, & circumspectionem, quam adhibere debeant, in decernendis censuris latæ sententiæ, ne secus sua decreta reformare, aut etiam prorsus delere cogantur: etenim nihil magis est apud Doctores receptum, quam quod Episcopus queat jus commune adjuvare, pœnasque augere ab illo inflictas, quod suse probat Romaguera ad Constitutiones Synodales Gerundenses *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 25., & nihilominus ex iis, quæ enarravimus, perspicuum fit, non semper congruum reputari, ut quæ a jure communi sunt vetita, atque interdum etiam sub censurarum comminatione interdicta, iterum ab Episcopo prohibeantur, statuta in transgressores censura latæ sententiæ; Sed hæc tanquam extremum remedium, est tantum adhibenda, cum malum gravissimum est, neque aliter præcidi, aliisque pœnis cohiberi potest. Hanc pariter fuisse, esseque constantem sententiam sacræ Congregationis Concilii, ex eo colligitur, quod paucis antea annis accidit Episcopo Larinensi: Habita ab eo fuerat Diœcesana Synodus, anno 1728., adversus cujus nimium severas Constitutiones, Clerici Larinenses appellarunt; Sed san. mem. Benedictus XIII., appellatione rejecta, eas ad unguem servari jussit: Benedicto e vivis erepto, ab ejus Successore Clemente XII. facultas facta est Larinensibus Clericis sua jura deducendi ad sacram Congregationem Concilii, quæ cum in prima ex Synodalibus Constitutionibus, a Clero impugnatis, sancitum deprehenderit, ut omnes indiscriminatim Ecclesiastici tenerentur interesse Congregationi, de quæstionibus, ad forum conscientiæ spectantibus, haberi consuetis, atque in earum altera injunctum viderit Sacerdotibus, ut quotiescumque prædictæ Congregationi non interessent, insequenti die abstinerent a celebratione Missæ; die 30. Augusti 1732. rescripsit, primam Constitutionem non sustineri, quoad Clericos, nondum Sacris initiatos; ex altera vero deleri jussit præfatam pœnam

nam suspensionis; etsi enim hæc levissima esset, & unica tantum die Sacerdotes arceret a sacro altaris ministerio, levior tamen sacræ Congregationi visa est culpa, propter quam infligebatur, quod videri potest *in Thesaur. Resolut. tom.5. pag.387.*

CAPUT XLVI.

Interdum decerni potest Censura latæ sententiæ ad cohibendam culpam, quæ in se spectata est levis, si ob adjunctas circumstantias fiat gravis.

1 VErum contingere potest, ut res, quæ in se spectata, levis esse videtur, gravis tamen appareat, si circumstantiæ perpendantur, quibus circumvestitur, & præsertim si consideretur periculum, ne abusus, qui ab uno, vel altero in diœcesim induci cœpit, nisi statim præfocetur, totam paulatim Communitatem contaminet, quemadmodum notavit Gibalinus *de censuris, discept.2. quæst.2. consectar.7.*; in hoc autem rerum eventu, si Episcopo alius non suppetat modus, licebit profecto, etiam censurarum ense illum præcidere: novum quippe non est, ut quod in paucis dissimulandum prudentia dictat, in tota Communitate tolerari non debeat. Plura hujus rei exempla nobis suppeditant Conciliorum Canones: Etenim Concilium Carthaginiense IV., anni 398. *can.24.*, *relat. in can. Sacerdote, de consecrat. dist. 1.*, excommunicandum statuit, qui, *Sacerdote verbum in ecclesia faciente, egressus de auditorio fuerit*: Gregorius II. in Concilio Romano, anni 721., cui Episcopi 32. interfuere, *can. 17.*, *relat. dist.23. can.23.*, & *in cap.4. de vit. & honest. Clericor.*, anathema pronuntiavit adversus Clericos, comam nutrientes, inquiens: *Si quis ex Clericis laxaverit comam, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò: Anathema sit*: Bonifacius VIII. *in Extravag. Detestandæ, de sepulturis, inter comm.*, excommunicatione perculit, quicumque cadavera exenterarent, & conciderent; nulla autem ex his actionibus, si nude inspiciantur, tantam præsefert culpam, ut excommunicationis pœna debuerit coerceri: Quinimmo, etiamsi assentiamur Suarez *de censuris disput.24. sect. 1. num. 6.* docenti, *Interdum in antiquis juribus excommunicationem vocari solam privationem Eucharistiæ, cujus usus per antonomasiam dicitur Communio*; atque in hoc sensu excommunicationis vocabulum usurpatum, intelligamus a citato Concilio Carthaginiensi IV., adhuc videri non potuerant tanti criminis rei, qui a concione recedebant, ut propterea debuerint sacra mensa prohiberi. Quare, ne credamus, sacros Canones a justitiæ, & æquitatis tramite deviasse, dubitandum non est, quin illæ actiones gravitatem acceperint ab adjunctis circumstantiis; quod certe de concisione cadaverum, quæ non sine enormi barbarie, & maximo Fidelium horrore fiebat, ex prædictæ Decretalis lectione apparet.

2 Hinc pariter in recentioribus Synodis, præcipue Hispalensi, Tole-

tana, & Abulensi, relatis a Thoma Sanchez *consil. lib. 5. cap. 1. dub. 14. num. 6.*, Leandro *qq. moral. part. 3. tract. 5. disput. 2. quæst.* 30., & Sancio *in select. disp.* 51., excommunicatio lata est adversus eos, qui cum ex legitima causa, jejuniorum diebus, carnibus vescerentur, pisces simul comedebant: Quamvis enim ea admixtio, seu carnium una cum piscibus comestio, priusquam a Nobis, nostris Apostolicis litteris, datis die 3. Maji 1741., confirmatis die 22. Augusti ejusdem anni, & luculentius explicatis, in nostra responsione ad quæstiones, Nobis propositas, ab Archiepiscopo Compostellano die 8. Julii 1744., quæ extant *tom. 1. nostri Bullarii Constit.* 19. *Constit.* 27. *& Constit.* 99., severa lege prohiberetur, fortasse secundum se, gravi culpa vacaret, attamen ob adjunctum scandalum, a quo vix sejungi poterat, jure, ac merito, etiam sub pœna excommunicationis, fuit in præfatis Synodis interdicta, quemadmodum bene ponderat Daniel Concina Ord. Præd. Theologus *in suo comment. Theologic. in præfatum nostrum Rescriptum ad postulata Archiepiscopi Compostellani §. 1. num.* 50. Levissimam quoque turpitudinem, etiam priusquam a fere communi hominum consuetudine cohonestaretur, præseferre potuit usus pulveris Nicosiani, vulgo *Tabaci*, & nihilominus Urbanus VIII. Constitutione, quæ incipit *Cum Ecclesia*, edita die 30. Januarii 1642., sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, *Tabacum* sumere vetuit in ecclesiis civitatis, & diœcesis Hispalensis: quia ejusdem diœcesis Sacerdotes non verebantur *Tabacum* sumere in altari, ex quo sacra lintea indecenter fœdabantur, & Fideles nondum assueti *Tabaci* graveolentiæ, illius fœtorem abhorrentes, ab ecclesiis se subducebant; Eademque de causa Innocentius X., & Innocentius XI., sub eadem excommunicationis pœna latæ sententiæ, ejusdem *Tabaci* usum interdixere, intra Vaticanam basilicam, pluresque Episcopi hisce permoti exemplis, excommunicatione innodarunt non solum quotquot intra quamlibet suarum diœcesium ecclesiam *Tabacum* sumerent, sed etiam Sacerdotes, qui ante Missæ celebrationem, & Laicos, qui ante Eucharisticam Communionem, eodem pulvere extra ecclesiam uterentur, de quibus Constitutionibus plura inferius.

3 Quod si res, quæ in se leves sunt, ob adjunctas interdum circumstantias scandali, prudenter sub censura latæ sententiæ prohibentur; multo magis excommunicatione latæ sententiæ cohiberi poterit peccatum, quod & in se jam grave est, & insuper grave affert scandalum. Sanctus Toribius *in sua prima Synodo Provinciali, habita anno* 1582., (*tom. 4. CC. Hispaniæ Card. de Aguirre pag.* 244.) *act. 3. cap. 4.* ipso jure excommunicatos, decrevit Clericos, operam dantes Mercaturæ: Contra hanc Constitutionem appellavit Clerus ad sacram Congregationem Concilii, ad quam Synodus, de more, missa fuerat examinanda; Sed sacra Congregatio, etsi alias plures censuras, ex ejusdem Synodi Constitutionibus deleri jusserit, hanc tamen sustinendam, censuit, non solum quia sciebat, omnem negotiationem, sub *interminatione anathematis* prohibitam esse Clericis, præsertim

ſertim Sacris initiatis, *in cap.6. Ne Clerici, vel Monachi*; verum etiam quia audierat, Infideles Indos plurimum offendi, cum Miniſtros Euangelicos vident, impenſam operam dare negotiationi; Inde enim occaſionem arripiunt ſuſpicandi, Euangelicæ prædicationis, ſi non unicum, ſaltem præcipuum ſcopum eſſe, viam aperire Europæis ad negotiationem, illis in regionibus exercendam, atque ingentem auri copiam ex iis in Europam aſportandam, quemadmodum narrat idem Cardinalis de Aguirre *loc. cit. pag.*261.

4 Ad idem præcavendum ſcandalum, Euangeliique præconum conſulendum famæ, & dignitati, ſummus Pontifex Clemens IX., ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, prohibuit quibuſcumque Eccleſiaſticis, tam Sæcularibus quam Regularibus, degentibus, ſive in inſulis, provinciis, & regnis Indiarum Orientalium, ſive in partibus Americæ, tam auſtralibus, quam ſeptemptrionalibus, ne unquam cujuſvis cauſæ, occaſionis, & tituli prætextu, quæſtuoſam exerceant negotiationem, ſive per ſe, ſive per alios, ſive nomine proprio, ſive Religioſorum Ordinum, quorum forte ſint alumni: Voluitque, ſtatutas a ſe, in prædictos Negotiatores, pœnas, neque eum evadere, qui ſemel tantum mercaturam facit; quod videre eſt in Conſtitutione ejuſdem Pontificis, impreſſa, inter Apoſtolicas Conſtitutiones, reſpicientes Miſſiones Sinarum, & Tunquini, in unum volumen collectas, editaſque Pariſiis anno 1676. *pag.* 73.

5 Ex quibus omnibus conficitur, impoſſibile eſſe, ut Epiſcopis certa præſcribatur norma, ad quam tuto, & ſine offendiculo, conformare ſe queant, in decernendis cenſuris latæ ſententiæ, cum res pendeat a rerum, locorum, & temporum conditionibus, quas perpendere ad ipſorum prudentiam pertinet. Neque ex eo, quod Nos ſciamus, aliquam cenſuram, ab aliquo Epiſcopo latam, etiam Clero contradicente, ratam habitam a ſacra Congregatione Concilii, inferre poſſumus, eamdem, ſi alibi feratur, ratam pariter habendam: Scimus etenim, ſacram Congregationem ſuſtinuiſſe edictum quondam editum ab Epiſcopo Comenſi, quo, ſub pœna ſuſpenſionis, ipſo facto incurrenda, prohibebatur Clericis, in Sacris conſtitutis ingreſſus in eccleſiam, ſine veſte nigra oblonga, quam *Talarem* vocant, uti habetur, *lib.*43. *decretor. pag.*128., ſed ſimul *lib.*58. *pag.*288. adnotatum legimus, eamdem ſacram Congregationem e ſimili edicto, promulgato ab Epiſcopo Rubenſi, expungi juſſiſſe pœnam cenſurarum, earumque loco ſubrogandam pœnam ſolutionis quinque librarum ceræ albæ, & ſolum in ſubſidium adjiciendas cenſuras, ferendæ tamen, non vero latæ ſententiæ: quia nimirum in diœceſi Rubenſi uſus veſtis brevioris non adeo apud Eccleſiaſticos invaluerat, ſicuti in diœceſi Comenſi, in qua, uti Epiſcopus ſacræ Congregationi ſignificaverat, uſus veſtis talaris, quam propriam eſſe Eccleſiaſticorum infra dicemus, omnino fere obſoleverat, non ſine populi admiratione, & ſcandalo. Quare

Lll 2 iterum

iterum concludimus, non posse certam regulam tradi, in infligendis censuris, ubique servandam, sed rem totam relinqui prudentiæ, & circumspectioni Episcoporum.

CAPUT XLVII.

Quid de usuris, & contractibus in Synodo decerni possit; ubi specialiter de Mutuo.

1 Optabat Fagnanus in sæpius *cit. cap. Sicut olim*, *num.* 82. *de accusat.* nihil a Synodis Provincialibus quoad usuras decerni, & tamen vix erit Concilium Provinciale invenire, a quo non fuerint usuræ expresse damnatæ, easque exercentes severissimis pœnis subjecti; hunc eumdem morem imitatæ Diœcesanæ Synodi, præsertim recentiores, ab anno scilicet 1698., usque ad hanc diem habitæ, quas summo studio collectas, attente perlegimus, specialem de usuris sermonem instituerunt, easque iterum, iterumque improbarunt; nec proinde, aut hæ auctoritati Fagnani refragantur, aut Fagnanus communi Synodorum usui, & praxi adversatur; Quod enim Fagnanus voluit, hoc unum est, ne a particularibus Synodis quæstiones dirimantur, *in casibus usurarum, aliorumque vitiorum, quibus timoratæ conscientiæ irretiri possunt*, quales sunt quæstiones circa contractus, inter graves Theologos controversæ, & nondum ab Ecclesia definitæ; Non vero prohibuit, ne usura vere, & proprie talis, aut contractus certo fœneratitii proscribantur, atque e qualibet diœcesi exterminentur. Quæ autem nominatim prioris, aut posterioris generis sint, per summa capita innuemus.

2 Omne lucrum ex mutuo, præcise *ratione mutui*, uti loquuntur Theologi, hoc est lucri cessantis, damni emergentis, aliove extrinseco titulo remoto, usurarium; atque omni jure, naturali scilicet, Divino, & Ecclesiastico illicitum esse, perpetua fuit, & est Catholicæ Ecclesiæ doctrina, omnium Conciliorum, Patrum, & Theologorum unanimi consensione firmata. Huic contradixere Græci schismatici, qui, teste Guidone Carmelita *in catalogo Hæreticorum*, quodcumque lucrum ex mutuo permittunt: Græcis ex parte consensit Calvinus, qui *ad cap.* 18. *Ezechielis*, licere docuit, aliquod moderatum lucrum, non quidem a paupere, sed a divite, præcise ratione mutui, exigere: Errorem a Calvino obiter insinuatum, ex professo propugnavit Carolus Molinæus *in suo tractat. de usuris*, ubi *num.* 10. audacter affirmat, usuram non esse prohibitam, *nisi in quantum est contra Charitatem*; distinguit deinde *num.* 85. tres hominum gradus: Primus complectitur pauperes, emendicata stipe viventes, quibus non mutuo, sed eleemosyna succurrendum, ait: Alter indigentes, qui pro tempore indigent, quamvis pares sint, mutuo, postea restituendo; atque his quoque mutuum gratuito dandum, asserit: Tertius gradus complectitur divites, & Mercatores, qui nihil indigent, sed rem suam negotiatione

tione amplificare ftudent, & ab his ufuram moderatam, ratione mutui, jufte, ac fancte exigi poffe, tradit Molinæus. Eamdem pravam opinionem amplexatus, alia ratione defendit Claudius Salmafius, in duplici tractatu, altero infcripto *De ufuris*, altero *De trapezitico fœnore*, quibus in locis ufuram, nifi Charitatem lædat, ab omni culpa abfolvit, eo quod fit *merces locatæ pecuniæ*. Verum quamquam plurimi Heterodoxi, Calvini, Molinæi, & Salmafii fyftemati ftabiliendo allaboraverint, inter quos Petrus Heinigius *lib.2. quæft.1.*, Gerardus Noodt *de fœnore, & ufuris lib. 1.*, Gronovius, & Barbeyrac *in notis ad Hugonem Grotium, lib.2. cap.12.* Boehmerus *jur. Ecclef. Proteft. tom.5. lib.5. tit. 19.*, rationem tamen, qua eam Salmafius tutatus eft, fere omnes refellerunt, recte arbitrantes, mutuatæ pecuniæ dominium transferri in mutuatarium, ac propterea, non poffe mutuum locationi, ullo pacto comparari, ficuti teftatur Gottfridus Mafcovius *in notis ad Pufendorf lib.5. cap.7. §.5.*

3 Impiæ Calvini, & Molinæi opinioni non veriti funt fubfcribere pauci quidam Doctores Catholici: diftinguunt & ifti duplex genus mutui: unum, quo pecunia, aliave res, datur ad confumptionem, quod plerumque fit cum indigentibus, pecuniam mutuam accipientibus, ut fe, fuamque familiam fuftentent, debita folvant, filiam nuptui tradant &c.: alterum, quo datur ad negotiationem, ut cum Mercatoribus fieri folet, qui acceptam mutuo pecuniam negotiatione augent, ingenfque ex ea lucrum reportant: in primo cafu ufuram effe fatentur, quidquid exigitur ultra fortem; At a fœnoris labe excufant lucrum, quod in fecundo cafu ex mutuo percipitur, dummodo fit moderatum, modumque fervet, a patriæ legibus definitum.

4 Novam hanc diftinctionem, ab Hæreticis primum excogitatam, præverterant Ecclefiæ Patres, qui uno ore, abfolute, atque indefinite fœneratitium pronuntiaverant, quidquid ex mutuo, ultra fortem exigitur: Tertullianus *lib. 4.* contra Marcionem *cap. 17.* ita explicat Ezechielis locum: *Pecuniam inquit, fuam fœnori non dedit, & quod abundaverit, non fumet; fœnoris fcilicet redundantiam; quod eft ufura.* S. Bafilius *in Pfalm. 14.* (*tom. 1. oper. pag. 107.*) allegato pariter Ezechielis loco, ait: *Ezechiel id in maximis malis recenfet, fi fœnus, & quidpiam ultra fortem, accipiatur.* S. Ambrofius *lib. unic. de Tobia, cap.14. num. 49.* (*tom.1. oper. col. 607.*): *Et efca ufura eft, & veftis ufura eft, & quodcumque forti accedit ufura eft.* S. Hieronymus *in cap.18.* Ezechielis (*tom. 5. oper. col. 210.*): *Alii pro pecunia fænerata folent munufcula accipere diverfi generis, & non intelligunt ufuram appellari, & fuperabundantiam, quicquid illud eft, fi ab eo quod dederint, plus acceperint.* S. Auguftinus *in Pfalm. 36. ferm. 3. num.6.* (*tom.4. oper. col.285.*): *Si fœneraveris homini, ideft mutuam pecuniam tuam dederis a quo aliquid plufquam dedifti expectes accipere, non pecuniam folam fed aliquid, plufquam dedifti, five illud triticum fit, five vinum, five oleum, five quodlibet aliud, fi plufquam dedifti expectas accipere, fœnerator es:* Concilium Agathenfe relatum a Burchardo *lib. 2. cap.126.*, Ivone *part.6. cap.200.*, & a Gratiano *cauf.14. qu.3. can. 4.*

can. 4. : *Usura est, ubi amplius requiritur, quam datur, v. g., si dederis solidos decem, & amplius quaesieris*; Ex quibus Gratianus ibidem concludit: *Ecce evidenter ostenditur, quod quidquid ultra sortem exigitur, usura est*. Patribus adhaesere veteres Theologi, qui, duce D. Thoma 2. 2. *q.* 78. *art.* 2., adeo districte omne lucrum ex mutuo, jure naturali, & Divino vetitum asseruere, ut ne munus quidem *ab obsequio, aut a lingua*, quod certe quid minimum est, nullique onerosum, a mutuatario, solius mutui causa, exigi posse docuerint.

5 Neque vero Calvini, & Molinaei Asseclis suffragantur, aut loca sacrae Scripturae speciatim prohibentia, ne pauperes usuris opprimantur, uti Exodi 22. *vers.* 25., & Levitici 25. *vers.* 35.; aut sententiae Patrum, usuras dumtaxat redarguentium immoderatas; aut Canones Conciliorum, puta 36. ex Apostolicis, 17. Nicaenus, & 12. Concilii Arelatensis primi, solos Clericos foeneratores severis poenis subjicientes: Etenim antiqui Testamenti pagina, in ipsismet in contrarium adductis locis, & adhuc clarius Deuteronomii 25. *vers.* 19., Ezechielis 18., *& Psalm.* 14., omnem omnino usuram, absque ullo personarum, a quibus exigatur, discrimine, prohibet, & detestatur; Pauperes autem alicubi expresse nominat, vel tantum exempli causa, quia plerumque contingit, ut illi magis egeant opis alienae, & necessitate adacti mutuum accipiant, etiam sub obligatione immoderatum foenus solvendi, quemadmodum ad praedictum Exodi caput adnotavit etiam Hugo Grotius; vel quia usurae, quae a pauperibus extorquentur, praeter propriam pravitatem, quamdam redolent saevitiam, & immanitatem, speciali nota, & reprehensione dignam, sicuti ratiocinatur Gibalinus *de usuris*, *lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 2.

6 In novo autem Testamento *Lucae* 6., illis Christi Domini verbis, *Mutuum date, nihil inde sperantes*, praeceptum tradi, seu verius naturalem legem iterum inculcari, nihil prorsus lucri ex mutuo, ab ullo, sive paupere, sive divite, exigendi non solum docet D. Thomas 2. 2. *q.* 78. *art.* 1. *ad* 4., sed concors fuit Conciliorum, Patrum, summorumque Pontificum sententia, praecipue Urbani III. *in cap. Consuluit, de usuris*, qui praefati Textus auctoritate, omnem quantumvis minimam usuram, universim vetitam pronuntiavit; explicans enim praefata Christi Domini verba, iis prohiberi, ait, *omnem usuram, & superabundantiam*. Dicere autem, summos Pontifices, & Concilia praedicti Textus verum, & genuinum sensum non esse assequuta, quod aliquos mussitare non puduit, & temerarium, & fere haereticum est: quidquid enim sit, an Ecclesia, non solum infallibili polleat auctoritate, in definiendis quaestionibus, Fidem, aut mores respicientibus, quod nullus Catholicorum negat, sed etiam in delectu rationum, quas ad suas definitiones stabiliendas interdum adducit, de quo nonnulli Catholici dubitarunt, certum, & indubitatum est, eam errare non posse, in interpretanda Divina Scriptura, ejusque genuino sensu Fidelibus aperiendo.

7 Haud

7 Haud absimilia reponimus ad testimonia Patrum: hi siquidem, licet vehementius invehantur in usuras immoderatas, atque a pauperibus extortas, veluti culmen sceleris, ad quod homines pertrahit sordida, atque insatiabilis avaritia, non idcirco tamen approbant moderatas, a divitibus exigendas; quinimmo etiam istas aliis in locis expresse condemnant: Enimvero Ambrosius *cit. lib. de Tobia, cap. 6. (tom. 1. oper. col. 597.)* de iis agens, qui pecuniam suam fœnerantur non indigenti, sed diviti, sed Negotiatori, cui uberes proventus pariat, eos in hunc modum increpat: *Nihil nequius fœneratoribus, qui aliena damna sua lucra arbitrantur, & dispendio suo deputant, quidquid ab aliis possidetur. Aucupantur heredes novos, adolescentulos divites explorant, per suos adjungunt, se simulantes paternam, & avitam amicitiam, volunt domesticas eorum cognoscere necessitates ..... Sin vero nullos laqueos alicujus necessitatis offenderint, intexunt tabulas, ajunt, nobile prædium esse venale, amplam domum, accumulant proventus fructuum, annuos reditus exaggerant, hortantur, ut coemant, similiter faciunt pretiosas vestes & monilia nobilia prædicantes. Neganti se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes: Utere, ut tua; de fructibus empta possessionis pretium multiplicabis, debitum reddes*; & *cap. 14. (col. 607.)*: *Et putas te pie facere, quia a Negotiatore, velut munus suscipis? Inde ille fraudem facit in mercium pretio, unde tibi solvit usuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quidquid ille fraudaverit. Et esca usura est, & vestis usura est, & quodcumque sorti accedit, usura est. Quod velis ei nomen imponas, usura est.* Similiter Hieronymus *in cit. cap. Ezechielis (col. 208. tom. 5. oper.)* perinde ac si cum illis ipsis congrederetur, contra quos pugnamus, fœnus reprobat, etiam ex re percipiendum, quæ ingentem fructum mutuatario attulit, inquiens: *Solet argumentari, ac dicere: Dedi unum modium, qui satus fecit decem modios, nonne justum est, ut medium modium de meo plus accipiam; cum ille mea liberalitate novem, & semis de meo habeat?* Nolite errare, *inquit Apostolus*, Deus non irridetur. *Respondeat enim nobis breviter fœnerator misericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Si habenti, utique dare non debuerat; sed dedit quasi non habenti. Ergo quare plus exigit quasi ab habente &c.*

8 Ad Canones quod attinet, si argumentum, quod ex illis instaurant, quidquam haberet roboris, & efficacitatis, probaret etiam fornicationes, & adulteria esse Laicis permissa, quia plerique Canones in solos Clericos fornicarios, & adulteros, nulla facta Laicorum mentione, animadvertunt, quæ sane argumentatio inepta, & ridicula foret: novum quippe non est, Ecclesiam severius in Clericis punire delicta, quæ etiam in Laicis execratur; sicuti opportune, & ad rem apposite monuit Concilium Carthaginiense 1. *can. 13.*: *Quod in Laicis reprehenditur, id multo magis in Clericis oportet prædamnari*. Ceterum non desunt alii innumeri Canones, Clericos æque ac Laicos usurarios redarguentes; atque ut alios prætereamus, antiquissima Synodus Eliberitana *can. 20. (tom. 1. collect. Hard. col. 252.)* hæc habet: *Si quis Clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit eum degradari, & abstineri.*

stineri. Si quis etiam Laicus accepisse probatur usuras; & promiserit correctus, jam se cessaturum, nec ulterius exacturum, placuit ei veniam tribui. Si vero in ea iniquitate duraverit, ab Ecclesia esse projiciendum: Ac Leo Magnus *epist. ad Episcopos per universam Italiam, relata can.7., XIV., q.4.*, exagitans usuræ peccatum, ait: *Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in Clericali officio constituti, sed in Laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus.*

9 Jure itaque ac merito Auctores permittentes moderatum lucrum ex mutuo, a divite, & Negotiatore exigere, veluti adversantes communi, & perpetuæ Catholicæ Ecclesiæ doctrinæ, inclamarunt, & validissimis argumentis confutarunt Navarrus *comment. de usuris, num. 8. & seqq.*, Gibalinus, & Leotardus, in suo quilibet *de usuris* tractatu, Cardinalis de Lugo *de just. & jur. tom. 2. disput. 25.*, Jacobus Gaytte egregio opere, quod concinnavit adversus Molinæum, Salmasium, Auctoremque libelli Gallici *du traittè de la pratique des Billets*, Saintbeuve *in resolut. casuum conscientiæ, tom. 2. ultim. edit. Paris. anni* 1700. *cas.*210. *pag.* 422. *& seqq.*, Aloysius Bulteau, seu Bultellus *in apologia pro Lactantio in materia usurarum, edita Parisiis anno* 1677., Pouget *in suis Canonic. instit. tom.*1. *pag.*760., Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. tom. 8. part. 2. cap. 7.*, Gennett. *Theolog. moral. tom.1. tract. 4. de mutuo, & usura, quæst. 6. & seqq.*, Pontas *in dictionar. cas. conscient. tom. 3. verb. Usura*, Continuator *prælect. Theologic. Honorati Tournely, tract. de contract. part.2. cap.3.*, aliique plurimi.

10 Verum, quoniam tot Doctorum auctoritate, & argumentis minime perterriti, prædictam exoticam opinionem nonnulli iterum refricare non dubitarunt, propterea Nos ad Petri Cathedram evecti, ne Catholicæ doctrinæ puritas, cujus depositum Nobis est a Christo concreditum, hac erroris labe fœdaretur, datis ad Italiæ Episcopos encyclicis litteris sub die prima Novembris 1745., hæc inter cetera declaravimus: Primò, omne lucrum ex mutuo, ratione mutui, usurarium, & illicitum esse: secundò, ad usuræ labem purgandam, nullum arcessiri posse subsidium, vel ex eo quod id lucrum non excessivum, & nimium, sed moderatum; non magnum, sed exiguum sit: vel ex eo quod is, a quo id lucrum, solius causa mutui, deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus: tertiò, quanquam una cum mutui contractu possint quandoque alii tituli, ut ajunt, forte concurrere, ipsi mutuo extrinseci, e quibus justa oriatur causa, aliquid, ultra sortem ex mutuo debitam, exigendi, attamen falso, & temere affirmari diximus, ejusmodi titulos semper reperiri, ac ubique præsto esse, itaut illorum ratione, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis, alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram, salvamque recipere. Alia præterea ediximus, atque in contractibus servanda commendavimus (quæ in Episcopales Synodos utiliter inseri poterunt) ne usuræ

ne usuræ macula inficiantur, sicuti videre est *in præfatis nostris litteris impressis tom. 1. nostrar. Constitut.*, *Constit.* 143., quas nuperrime Theologico commentario illustravit Daniel Concina Ord. Prædicat. Theologus.

11 Quamobrem si jampridem aliquot Episcopi, inter quos Cardinalis de Camus Episcopus Gratianopolitanus, Cardinalis de Bissy tunc Episcopus Tullensis, Jacobus Benignus Bossuet Episcopus Meldensis, & Bragadinus Episcopus Veronensis in suis edictis, & Pastoralibus instructionibus, præfatam proscripserant erroneam opinionem, utpote quam noverant jam a Conciliis, summorumque Pontificum Constitutionibus prædamnatam, multo magis integrum nunc erit Episcopis illam, postquam iterum nominatim, & expresse est ab Apostolica Sede reprobata, novis, si opus fuerit, Constitutionibus, e sua diœcesi exturbare, eamque temere disseminantes, aut usu ipso approbantes severis pœnis coercere.

12 Post eliminatum Hæreticorum errorem, qui paucorum fraudulentia, etiam in Catholicam rempublicam irrepere cœperat, abs re non erit obiter detegere falsam doctrinam, qua sunt imbuti Judæi, inter Christianos degentes. Ex illis Deuteronom. verbis *cap.23.*: *Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec frugem, nec quamcumque aliam rem, sed alieno*, inferunt Hebræi sibi licere fœnerari Christianis, quos, licet inter eos versentur, pro alienis habent, & extraneis. Facile quidem esset hanc Judæorum fallaciam retundere, aut dicendo cum Ambrosio *cit. lib. de Tobia cap.15.*, in allegato textu, permissum dumtaxat fuisse Judæis, usuras exigere ab Amorrhæis, Amalecitis, aliisque vicinioribus populis, a quibus Deus dominium abstulerat rerum omnium, quas possidebant, & Judæis contulerat; aut dicendo cum D. Thoma 2. 2. *cit. quæst.* 78. *art.* 1. *ad* 2., non fuisse permissum Hebræis usuras exigere ab extraneis, sed toleratum, tanquam minus malum, eo pacto, quo, propter duritiam cordis eorum, fuit in illis toleratum uxorum repudium; quod etiam ante Divum Thomam senserat Alexander De Hales *part.3. quæst.86. art.2.*, ubi ait: *Nunquam fuit Judæis licitum fœnerari alieno, sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii, propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter fœnerando alieno; sed permittebatur eis duplici de causa, scilicet ne facerent pejus, idest ne fœnerarentur fratribus suis; & quia duri erant, & paulatim trahendi ad perfectionem*: At quoniam res est cum Hebræis, qui Theologorum, & SS. Patrum auctoritatem irrident, nec ullus nobis suppetit modus evellendi pravam illam opinionem, quæ in eorumdem mentibus altas egit radices; unum faciendum superest, nimirum, ut falsæ illius opinionis usum, qui in detrimentum cedit, & oppressionem pauperum Christianorum, pro viribus impediamus; neque aliter id præstari potest, quam opportunis Constitutionibus Episcoporum, & Christianorum Principum edictis, quibus severe prohibeantur Judæi Christianorum loca incolentes, ne ratione mutui, quidquam a Christianis extorqueant, & certa simul præscribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impune exigere possint ex aliis contractibus, cum Christianis initis.

13 Primum statutum fuit in Concilio Albiensi anni 1254., edito a Luca Dacherio *tom.2. spicilegii*, in cujus *cap.19. (pag.643.)* habetur: *Statuimus, & mandamus, in his, quæ deinceps mutuaverint Judæi Christianis, Christianorum ipsorum stetur simplici juramento, an quidquam usurarium sit in eis; & in eo quod usurarium esse dixerint, sic jurati absolvantur*, quod decretum renovatum legimus in Concilio Montis Pessulani, anni 1258. *cap.5., eod.tom.2. spicilegii*. Alterum edixit Innocentius III. *in Concilio Generali Lateranensi cap.67., relat. in cap. Quanto magis, de usuris*, ubi districte vetuit, ne Judæi, obtentu cujuslibet contractus, quem ceteroquin licite cum Christianis inire queunt, graves, & immoderatas usuras exigant: *Synodali decreto statuimus, ut si de cetero, quocumque prætextu Judæi a Christianis graves, & immoderatas usuras extorqueant, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter*. Utrumque vero ad compescendos fœneratores Judæos, in temporali ditione Ecclesiæ commorantes, iterum decernendum consuluit Marcellus Severolus, sacri Consistorii Advocatus, Nobis, dum viveret, singularis amicitiæ nexu conjunctus, in suo elaborato suffragio, edito apud Passerinum *in cap. Quanquam, 2., post num.84., de usuris in 6.*: & ne a Synodis recedamus, ita nuperrime statuit Episcopus Pisauriensis *in sua Diœcesana Synodo habita anno 1742. tit.4. num.17.*, cujus exemplum poterunt alii Episcopi imitari.

CAPUT XLVIII.

An, & quando usuræ suspicione vacent quidam speciales Contractus, de quibus interdum est in Synodo agendum, ubi de lucro, quod ultra sortem recipitur in Montibus Pietatis, de censibus, & de cambiis.

1 HActenus de usuris generatim acceptis: Descendendum nunc est ad speciales contractus, de quibus dubitari potest, an occulta usuræ tabe sordescant. Diu multumque inter Theologos, & Canonistas olim disceptatum fuit, an usurarii essent Montes Pietatis, Perusiæ anno 1450. primum erecti, in quibus, recepto pignore, pecunia, aut frumentum mutuo datur pauperibus, ea lege, ut si præfixo tempore debitum non solvant, vendantur pignora, & ex eorum pretio Mons Pietatis sortem creditam, & modicum quid, ultra sortem recipiat, residuum vero reddatur debitori. Ejusmodi Montes, præ ceteris impugnarunt Cajet. *in comment. de Mont. Piet. cap.1.*, & Dominicus Soto *lib.6. de just., quæst.1. art.6.*, quibus videbatur modicum illud lucrum, ultra sortem receptum, usuram sapere; acriter pariter in illos invehitur, cum aliis Acatholicis Carpzovius *pract.crim. quæst.92.num.4. & seqq.* Verum Leo X. *in Concilio Lateranensi V., sess.10.*, sacro approbante Concilio, Montes prædictos licitos, atque ab omni usuræ labe immunes, pronuntiavit: Siquidem quod ultra sortem a mutuatariis exigitur, non causa mutui, sed alio nomine exigi-

exigitur, præcipue, ut fine Montis detrimento, congrua merces aſſignetur Miniſtris, qui, non fine magno labore, pignora cuſtodiunt, excutiunt, expendunt, & alia ejuſdem generis multa præſtant, in gratiam mutuatariorum: Sicut enim ſi amicus, unius diei intervallo a me diſtans, mutuum a me petat, quod ad eum mittere cogar, per hominem a me conductum, & mutuum, & mercedem, quam dedi homini, per quem mutuum miſi, jure repetere poſſum; ita Montis Præfecti aliquod ultra ſortem creditam exigere valent, erogandam in Montis Miniſtrorum ſalarium, quemadmodum ratiocinatur Silvius *in 2. 2. D. Thomæ, quæſt.78. art.4. quæſit.1.*, ubi alia plurima adducit argumenta ad vindicandam juſtitiam Montium Pietatis.

2 Quoniam vero periculum eſt, ne quod a Montis Præfectis, ultra mutuatam pecuniæ ſummam, exigitur, expenſas ſuperet, in Miniſtrorum ſuſtentationem erogandas, ideo ſacra Congregatio Concilii, ut omnis uſuræ ſuſpicio, quam longe abeſſet a Montibus Pietatis, quos Tridentinum *ſeſſ.22. cap.8. de reform.*, inter loca pia enumeravit, & Epiſcoporum viſitationi ſubjecit, die 7. Februarii 1637. reſcribens ad Archiepiſcopum Neapolitanum, nihil ultra ſortem exigendum ſtatuit, niſi prius conſulta Apoſtolica Sede: *Loca pia* (verba ſunt ſacræ Congregationis, quæ reperimus adnotata *lib.15. decretor. pag.486.*) *& ſacras ædes, quæ depoſita retinent, dum mutuant indigentibus pecunias, accepto pignore, non poſſe quidquam a mutuatariis, niſi ex Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione accipere*. Idemque reſponſum datum legimus ad Epiſcopum Adrienſem, die 14.Martii ejuſdem anni, *eod. lib.15. decretor. pag.501. a tergo*. Multo minus, abſque Apoſtolicæ Sedis placito, erit plus exigendum, quam antea conſueverit, etiamſi Mons Pietatis eo auctario indigeat ad ſolvenda debita, quæ in mutuatariorum commodum contraxit: quod probe ſcientes Præfecti Montis Pietatis civitatis Caſalenſis, dum Nos ſacræ Congregationis Concilii Secretarium agebamus, ab eadem ſacra Congregatione facultatem ſibi fieri petierunt, & Montem, cujus reditus impares erant ſublevandis pauperum indigentiis, ære alieno gravandi, & ſimul exigendi quinque ex ſingulis centenis nummis ab iis, qui in poſterum, dato pignore, pecuniam a Monte reciperent, ut tali pacto poſſent & conſueta ſuſtinere onera, & æs alienum paulatim ſolvere, quemadmodum videri poteſt *in Theſaur. Reſolut. tom.1. pag.28.*

3 Quod ſi contra Epiſcopus animadverteret, plus a mutuatariis ſolvi, quam neceſſarium ſit, ad Montem ſervandum indemnem a neceſſariis impenſis, & poſſet, & deberet uſuram moderari, & redigere ad æqualitatem cum quotidianis ſumptibus, aliiſque oneribus, quibus Mons prægravatur: quamvis etiam in hoc eventu tutius ſit, ut priuſquam Epiſcopus moderationem decernat, ſacram Congregationem Concilii conſulat.

4 Non ſolum de Montium Pietatis, ſed etiam de emptionis cenſualium redituum juſtitia plerique dubitarunt: Omnem ſiquidem cenſum eſſe larvatam uſuram, putarunt Henric. *quodlib.1. q.39.*, & *quodlib.8. q.24.*, & Sa-

& Salicet. *in Auth. Ea lege, cod. de usuris*, quibus adhæsit Hotomannus *lib.2. observat. cap.15.*, quamvis hic non tam indagandæ, & stabiliendæ veritatis studio, quam Apostolica Decreta, statim alleganda, insectandi pruritu, ductus videatur. Sed distinguendum est, inter censum realem, & personalem; censum realem, qui jus est percipiendi annuam pensionem ex prædio, aliove fundo fructifero, absque nlla usuræ labe constitui, vendi, & emi posse, declararunt Martinus V. *in Extravag. 1. de empt. & vendit. inter commun.*, Callistus III. *in Extravag. 2. eod. tit.*, & S. Pius V. *in sua Constitutione incipien.* Cum onus, *edita 14. kalen. Februarii* 1568., modo eæ serventur conditiones in præfatis Constitutionibus præscriptæ, quas singulatim enumerat, & explicat Navarrus *in comment. de usuris, num.45. & seqq.* Sicuti enim potest quis emere rei alicujus usumfructum, remanente dominio directo penes venditorem, ita potest emere jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, eorumque loco, potest venditor se obligare ad solvendam emptori, singulis annis, certam pecuniæ summam, illorum fructuum æstimationi respondentem; hoc autem, & non aliud fieri per contractum census realis, in quo omnia impleantur, quæ fieri voluit S. Pius V., illum perpendenti evidenter apparet. Controversia tamen adhuc hodie remanet, an licitus, vel potius fœneratitius sit census personalis. Constituitur hic census non super re aliqua fructifera, sed super persona venditoris, qui obligationem sibi, vel suis etiam heredibus, imponit certam pensionem solvendi emptori, ex industria, arte, & labore suo; qui quidem census non transit in realem, quamvis pro ejus securitate quandoque detur hypotheca, quoniam pereunte re hypothecata, non perit census, sicuti contingit cum perit fundus, in quo est constitutus census realis, sed adhuc remanet obligata persona. Jam vero ejusmodi censum, solo spectato jure naturæ, ab usuræ reatu absolvunt Sotus *lib.6. de just.*, *q.5. art.1. conclus.4.*, Covarruvias *lib.3. variar. cap.7. num.5. vers. Ego sane*, Azorius *instit. part.3. lib.10. cap.5. q.1.*, Lessius *lib.2. de just. cap.22. num.18.*, Reiffenstuel. *ad tit. de usur. num.157.*, Continuator *prælect. Honorati Tournely, part.2. de contract. cap.6.*, aliique non pauci. Illum exadverso merum esse mutuum, census veste obtectum, ad occultandam usuram, contendunt Navarrus *cit. comment. de usur. num.81.*, Molina *de just., tract.2. disput.387. num.7.*, Guttierez *lib.2. practicar. q.177. num.7.*, Cardinalis De Lugo *de just. & jur. disput.27. sect.2. num.25.*, Facchin. *lib.2. controv. cap.44.*, aliique magni nominis Doctores: quoniam (inquiunt) ejusmodi censu personali non emitur jus ad percipiendam annuam pensionem, sicuti in reali, sed venditur ipsa pensio; quemadmodum enim is, qui, accepto pretio, se obligat ad dandum equum, reipsa vendit equum, & non merum jus ad equum, ita qui accepta certa pecuniæ summa, se, suamque personam obligat ad solvendam quotannis certam pensionem, dicitur vendere ipsam pensionem; Quamobrem censum personalem ementi, aurum ex auro, per se, & immediate nasceretur, in quo tota consistit usu-

ftit ufurarii contractus nequitia, ficuti dicitur *in can. Sicut*, 8., *verf. Interdum, dift* 47. Magis autem prædictis Auctoribus ufuræ labe fœdatus videtur cenfus perfonalis utrinque redimibilis, qui, ablato verborum cortice, aliud effe non deprehenditur, quam purum putum mutuum: & profecto, fi, tefte Fagnano *in cap. In civitate*, *num.* 16. *de ufuris*, fere omnes Canonistæ melioris notæ periculofam fatentur emptionem cenfus realis ad certum tempus, & idcirco Innocentius omnibus Fidelibus confulendum ait, ut ab hujufmodi contractu abftineant, additque præterea Conradus hortandos effe Magiftratus, ut illum prohibeant, eo magis deterrendi erunt Fideles a contrahendis cenfibus perfonalibus utrinque redimibilibus, qui certe majorem præferunt ufuræ fpeciem, quam cenfus reales ad certum tempus.

5 Sed fuperfluum eft cenfum perfonalem novis argumentis infectari, quem jam profcripfit S. Pius V. *in laudata Conftit. Cum onus*, ubi ad cenfus honeftatem, inter ceteras conditiones, hanc quoque requirit, ut cenfus conftituatur in re fructifera, non qualicumque, fed immobili, certa, ac nominatim defignata. Quapropter etiam Auctores, qui cenfum perfonalem, ejus natura infpecta, ab ufuræ fufpicione vindicant, ingenue tamen fatentur, eum licite fieri non poffe, ubi præfata Pii V. Conftitutio eft recepta; quod tamen in Gallia, Belgio, & Germania non contigiffe, affirmant Leffius *cit. cap.* 22. *num.* 20., Haunoldus *de juft. tract.* 10. *num.* 316., Pirhing *ad tit. de ufur. num.* 85., Wieftner *ibid. num.* 81. Verum, quanquam Nos fciamus, eumdem fummum Pontificem, fupplicante Catholico Rege Philippo II., indulfiffe Hifpanis, ne ad fuæ Conftitutionis, quoad eas conditiones, quæ juris naturalis, aut Divini non funt, exactam obfervationem adftringerentur, ficuti narrant Guttierez *cit. q.* 177. *in fin.*, & Felicianus De Solis *lib.* 1. *de cenfib. cap.* 7. *num.* 2., nec dubitemus, ab eadem obligatione potuiffe, contrario ufu, feu legitime præfcripta confuetudine, ceteras eximi nationes; vehementer tamen fufpicamur, in cenfu mere perfonali, præfertim utrinque redimibili, eas defiderari conditiones, quas non folum Pontificia Conftitutio, verum etiam ipfum jus naturale, & Divinum expofcunt, ne fit larvatus contractus mutui, & proprerea coram Deo ufurarius.

6 Sed quoniam nulla hactenus hac de re ab Apoftolica Sede prolata eft fententia, non decet, ut Epifcopus in fua Synodo cenfum perfonalem declaret ex natura fua ufurarium; fed fi præfit diœcefi, ubi prædicta viget S. Pii V. Conftitutio, urgebit ejufdem obfervationem, curabitque pro viribus, ne perfonales cenfus in eam clanculum inducantur; fi vero diœcefim gubernet, in qua Piana Conftitutio non eft moribus recepta, ferio Fideles monebit, atque hortabitur, ut a cenfibus perfonalibus abftineant, eo quod, etiam fola fpectata eorumdem indole, ufuræ periculo, & fufpicione non vacent.

7 Poft cenfus, confideranda occurrunt *cambia*; eft autem cambium permu-

permutatio pecuniæ, cum moderato Campsoris lucro; quod tribus modis fieri potest: vel scilicet permutando pecuniam præsentem cum alia diversæ speciei, puta auream cum argentea: vel numerando Campsori pecuniam in uno loco, puta Romæ, restituendam in alio, puta Parisiis: vel contra accipiendo ab ipso Campsore pecuniam Romæ, ut illa eidem restituatur Parisiis. Primum dicitur cambium *minutum*, *& manuale*; alia duo appellantur cambia *localia*, *& per litteras*, eo quod numeranti pecuniam Romæ, litteræ tradantur directæ ad alterum Campsorem, seu Mercatorem commorantem Parisiis, cui restitutio ibidem facienda committitur. Ex quolibet ex his cambiis licere Campsori aliquid lucrari, Doctores omnes consentiunt: quia lucrum, quod percipit, non ex mutuo, sed ex aliis provenit legitimis titulis, quos præ ceteris expendunt Sotus *lib. 6. de just., quæst.*10. *art.*2., Navarrus *manual. cap.*17. *a num.* 289. *usque ad* 295., Joannes Medina *de cambiis, quæst.*4., & Molina *de contractibus, tract.* 2. *disput.* 404. Necesse tamen est, ut in cambio locali vera fiat pecuniæ translatio, aut saltem, ut qui pecuniam accipit, serium habeat animum, illam alibi restituendi: si enim sciret, eo ipso in loco, ubi accepta est, fore restituendam, quamvis cambii litteræ alio directæ fingerentur, sub cambii specie, vera lateret usura, quæ hominum quidem judicium effugere, Deum autem eludere non posset. Et de hoc cambio, quod *fictum*, & *siccum* appellant, ea sunt intelligenda, quæ adversus cambia statuit clar. mem. Cardinalis Lanfredinus *in sua Diœcesana Synodo Cingulana, habita die 6. Augusti* 1736. *cap.* 14.

8 Hæc manifesta sunt, & vix ulli obnoxia difficultati: alia captiosa adinventa est species cambii, quod vocant *obliquum*: Titius indigens mille aureis, mutuos eos petit a Cajo, qui cum consueverit negotiari, & negotiatione pecuniam suam augere, renuit indulgere petitioni Titii, a quo ratione mutui, nihil potest exigere: quia vero Titius Cajum urgere non cessat, res inter eos, in hunc modum componitur: Titius mutuos accipit a Cajo prædictos mille aureos, neque, mutui causa, quidquam se Cajo, ultra sortem, soluturum promittit; ut tamen Cajo damnum rependat, quod ex dato mutuo subit, dat ei facultatem, æquivalentem pecuniæ summam, sive a semetipso, sive ab alio, per cambii contractum, accipiendi, eamque ad negotiationem destinandi, simulque Titius se obligat ad solvendum Cajo, donec ei mutuum restituat, quidquid ratione cambii impendit, aut impendere deberet, si prædictos mille aureos a Campsore accepisset. Quandoque etiam ipsemet Titius mutuatarius assumit sibi onus, cambiis negotiandi tantam pecuniæ summam, quantam mutuam accepit a Cajo, in commodum tamen, & utilitatem ejusdem Caji, cui quotannis solvit quantum ex cambiis lucratur, aut lucrari posset, donec ei mutuum restituat. Si primo modo res peragatur, pertinet ad Cajum mutuantem probare, cambii litteras revera a se transmissas, seu mille aureos se fuisse per cambium ab alio consecutum. Sed si Titius mutuatarius onus in se suscepit,

cepit, summam ei æquivalentem, quam a Cajo mutuam accepit, cambiis activis negotiandi; tunc aut stetit promissis, aut non: Si primum, Cajus creditor juste percipit fructus, seu pecuniæ accessiones a cambiis productas: Si secundum, quamvis tunc nihil ex cambiis consequatur, eosdem tamen fructus a Titio requirit, titulo *ejus quod interest*, seu damni quod subit, ex eo, quod Titius susceptæ obligationi non satisfecerit, juxta decisionem 829. *Romana Rota coram Dunozzetto jun.*. Et quia hic posterior modus securiorem reddit mutuantem, cui duplicem aperit viam ad consequendum auctarium mutuatæ pecuniæ, hac de causa frequentius adhibetur.

9 Præmissa hac cambii obliqui notione, quam præbet Cardinalis De Luca *lib. 5. tit. de cambiis, in Sum. par.2. num.16.*, facile est suspicari, prædictas involutas ambages, esse unice excogitatas, ad palliandam usuram, quæ nihilominus non satis occultatur, & magis adhuc aperte se prodit, cum contractus, secundo ex recensitis modis initur: quid enim absurdius, quid incredibilius fingi potest, quam quod Titius indigens mille aureis, quos mutuos accipit a Cajo, totidem statim habeat paratos ad nundinas transmittendos, atque in activa cambia erogandos, in mutuantis Caji utilitatem? Et nihilominus non desunt Auctores, qui pro ejusmodi cambiorum tuenda justitia decertant, inter quos Cardinalis De Luca *de cambiis, disc. 3. num. 5., disc. 5. num. 8., disc. 23. num. 9.*, Ansald. *de commerc. & mercat. disc. 65. num.46. & seqq.*, Rota Bononien. apud Urceol. *de transact. quæst. 40. a num. 23. usque ad fin.*, & Rota Romana *decis. 1. lib. 8. ad Ornat. Card. De Luc.*, & *decis. 323. & 695. cor. Molines*.

10 Verum quidquid sit de foro externo, in quo fortasse ita res gesta præsumitur, sicuti in contractus stipulatione describitur, in foro tamen interno, ubi sola spectatur veritas, si pecunia accepto mutuo respondens, neque a mutuante, neque a mutuatario, juxta prædictas diversas pactiones, fuerit ad nundinas transmissa, seu in cambia activa erogata, nec unquam in alterutrius animo fuit, eam ad nundinas transmittere, seu in cambia erogare, minime dubitandum est, cambium esse illicitum, turpe, & usurarium, ac propterea e Christiana republica prorsus eliminandum. Non enimvero negamus, posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere, aliquid percipere a mutuatario, titulo *ejus quod interest*, hoc est lucri cessantis, aut damni emergentis; sed cum hic legitimus adest titulus aliquid ultra mutuatam sortem exigendi, is erit ingenue adducendus, neque recurrendum ad prædictos cambii obliqui anfractus, qui vehementem ingerunt suspicionem fraudis, & doli; quamobrem clar. mem. Cardinalis Marcellus De Aste Episcopus Anconitanus, in suo Pastorali monito, edito post Constitutiones Synodales Cardinalis Bartholomæi Massei, ejusdem urbis Episcopi, evulgatas anno 1738. *pag. 165. & seqq.*, suas oves serio est dehortatus a cambiis obliquis, quæ mera esse deprehendit tegumenta usuræ; Nec inopportunum existimamus, ut quilibet Episcopus, ad eradi-

eradicandum e sua dioecesi eorumdem cambiorum abusum, simile monitum formet, suisque inserat Synodalibus Constitutionibus.

CAPUT XLIX.

A Cambiis localibus activis, omnique alia quaestuosa negotiatione, quantumvis in se licita, & Laicis permissa, per Synodalem sanctionem, cohibeantur Clerici.

1 EX illicitis cambiis iterum ad localia licita redeuntes, haec a Laicis impune exerceri poterunt, non vero itidem a Clericis, quibus vetitum esse, cambiis activis operam dare, statim demonstrabimus. Nihil est antiquius in Ecclesia, lege, Clericos interdicente, omni saeculari cura, & quaestuosa negotiatione, quo liberius possint orationi vacare, & ad Ecclesiastica, quibus addicti sunt, ministeria incumbere, quod pluribus probat Theophilus Raynaudus *in discept. de Religioso Negotiatore*. Quinimmo tam ipse Raynaudus *in ead. discept. §.* 3., quam Franciscus Dominicus Granulettus in apologia, quam compilavit *pro lege Divina prohibente Clericis mercaturam*, eam prohibitionem a jure Divino promanasse contendunt. Septimus inter Canones, dictos Apostolicos, (*ex recens. Coteleri 7. al. 4.*) sic se habet ex versione Dionysii Exigui: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam saeculares curas adsumat: Sin aliter, dejiciatur*: Cyprianus *epist.* 66. testatur suo aevo, Clericos ab omni commercio civili fuisse avocatos: *Quae nunc ratio* (ait) *& forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini, Ordinatione Clerica promoventur, in nullo ab administratione Divina avocentur, nec molestiis, & negotiis saecularibus alligentur*; cujus quidem disciplinae adeo tenax fuit idem Cyprianus, ut cum audierit, a Geminio Victore, de saeculo excedente (quem Pamelius suspicatur fuisse Episcopum Ecclesiae Furnitanorum) quemdam Geminium Faustinum Presbyterum fuisse, testamento suo, tutorem nominatum, *in ead. epist. ad Clerum, & plebem Furnitanorum data*, jussit, ut contra Victorem sententiam exequerentur canonis Africani, quae erat: *Ne pro dormitione ejus fieret Oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in ecclesia* (pro more tunc temporis usitato) *frequentaretur*. *Neque enim* (ait) *apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & Ministros voluit avocare*. Atque ut propius ad quaestuosam negotiationem accedamus, Concilium Carthaginiense III., anni 397. *can.* 15. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 963.) statuit: *Placuit, ut Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici non sint Conductores, neque Procuratores Privatorum, neque ullo turpi, vel inhonesto negotio victum quaerant; quia respicere debent scriptum esse: Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus*: Concilium Arelatense II., circa annum 452. *can.* 14. (*tom.* 2. *collect. Hard. col.* 774.) decrevit: *Si quis Clericus pecuniam dederit ad usuram, aut conductor alienae rei voluerit esse, aut turpis lucri*

pis lucri gratia aliquid negotiationis exercuerit, depositus a Clero, a communione alienus fiat; Patres vero Concilii Chalcedonensis *can.* 3. se molestissime audivisse ajunt, *Quod quidam, qui in Clero videntur adlecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & sacularia negotia sub cura sua suscipiant*; idque fieri eodem canone vetant. Conciliis consentiunt antiqui Ecclesiæ Patres, e quibus Hieronymus *epist.* 2. *ad Nepotianum relat. in can.* 9. *dist.* 88., Clericum negotiationi vacantem, quasi excommunicatum fugiendum suadet: *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge*: Auctor quæstionum veteris, & novi Testamenti, inter opera Augustini *cap.* 127. *relat. ead. dist. can.* 10.: *Fornicari* (ait) *omnibus semper non licet*: *negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari; facto jam, non licet*. Severus Sulpitius *hist. lib.* 1. *cap.* 23. Clericos turpi quæstui inhiantes, ita objurgat: *Tanta hoc tempore animas eorum habendi cupido, veluti tabes incessit: inhiant possessionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt, venduntque, quæstui per omnia student*. Quare Gelasius Papa, ut hanc Clericorum immoderatam aviditatem compesceret, *epist. ad Episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos, cap.* 15. *relat. in can.* 1., *XIV.*, *q.* 4. Clericos, qui deinceps negotiationi operam darent, ab omni Ecclesiastico ministerio arcendos, decrevit: *Clerici, aut ab indignis quæstibus noverint abstinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi, si cessare noluerint, mox a Clericalibus officiis abstinere cogantur*; Cujus vestigiis inhærens Alexander III. (*in cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi*) *sub interminatione anathematis* prohibuit, *ne Monachi, vel Clerici, causa lucri negotientur*, ejusque Constitutionem instauravit Clemens V. *in Clemen.* I. *§. Adversus vero, de vit. & honest. Clericorum*.

2 Verum quædam sunt species negotiationis improprie talis, Clericis minime interdictæ, quas diligenter expendunt Theophilus Raynaudus *in cit. discept.*, Gonzalez *in cit. cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi, num.* 6., Panimoll. *decis.* 6. *annot.* 5. *part.* 1., & Episcopus Perimezzius *in suis Canonic. allegat.*, *part.* 3. *allegat.* 3.: Istarum præcipua est, qua quis manuum suarum labore, & honesto artificio, victum sibi comparare studet: hanc approbavit Apostolus Paulus *Act.* 20., de se ipso dicens: *Ipsi scitis: quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ*; & 2. ad Thessalonic. 3. scribens: *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte, & die laborantes, ne quem vestrum gravaremus*; Ad sanctissimi porro Apostoli Pauli imitationem, plerique venerabiles Antistites, & Sacerdotes, susceptæ Divini verbi prædicationi, sacrisque Ecclesiæ ministeriis externam manuum operam adjungebant, quæ nec a dignitate ipsorum, nec ab Ecclesiæ cura, quam perpetuam gerebant, abhorreret, eaque ratione, cum sibimetipsis vitæ subsidia parabant, tum aliis egentibus operis sui quæstum impertiebantur, sicuti narrat Epiphanius

nius hæresi LXXX. *num.6*. Et profecto de Zenone Episcopo Majumæ in Palæstina memoriæ prodidit Sozomenus *lib.7. cap.28.* eum jam senem, ac centum circiter annos natum, certum tempus, lineas vestes texendi artificio dedisse, eoque & sibimetipsi, & pauperibus necessaria subministrasse tametsi Ecclesiam divitem, & opulentam haberet. De Spyridone Episcopo Trimithuntis in Cypro, referunt Rufinus *lib.* 10. *cap.* 5., & Socrates *lib.*1. *cap.*12., quod cum antea Pastor ovium fuisset, in isthoc vitæ genere, ex singulari animi moderatione, omnem ætatem suam transegerit: Monachos pariter Abbatis Aphtonii exercuisse omnes artes, atque ex divenditis opificiis victitasse: Quod vero supererat, per mulierum monasteria, & carceres distribuisse, scribit Palladius *in Aphtonio, hist. Lauf. cap.39.*: Atque, ut innumera ejusdem rei prætereamus exempla, Concilium Carthaginiense IV., *can.52.* (*tom.*1. *collect. Hard. col.*982.) jubet, *Clericos victum, & vestitum sibi, artificiolo, vel agricultura, absque officii sui detrimento, parare*. Altera impropriæ negotiationis species, Clericis permissæ, est vendere res, ex propriis prædiis collectas, suæque sustentationi superfluas, in quo sensu dixit Auctor operis imperfecti *in Matthæum, hom.*38. omnes homines esse negotiatores, quia omnes coguntur res, quibus abundant, cum aliis, quibus carent, permutare. Licitum quoque esse Ecclesiasticis, e rebus ad propriam, & familiæ sustentationem coemptis, quæ supersunt, etiam carius, quam emerint, vendere, modo justi pretii non prætergrediantur limites, jure tradunt Gonzalez *in cit. cap.6. num.6.*, Rebell. *de oblig. just.*, *part.* 2. *quæst. ultim. num.* 2., Molina *de just.*, *disp.*342. *conclus.*2., Guttierez *de gabell. quæst.* 39. *num.* 16. Cetera, quæ, absque veræ negotiationis nota a Clericis exerceri queunt, iidem Auctores enucleate explicant.

3 Quoniam tamen Clerici quæstui inhiantes facile sibi persuadent, hunc, aut illum contractum, ipsis ceteroquin prohibitum, intra classem contineri negotiationis minus proprie talis, & quod deterius est, facile Theologos inveniunt, falsæ eorum opinioni patrocinantes, necesse propterea est, ut interdum Episcopus eorum immoderatæ aviditati obsistat; sed si res dubia sit, priusquam hunc, aut illum contractum Clericis vetitum declaret, explorare debet, quid de illo senserit sacra Congregatio Concilii, cujus in hanc rem plura decreta simul collecta referunt Fagnanus *in cap. Multa, ne Clerici, vel Monachi*, Natalis Alexander *epist.*23. *post tom.*1. *Theolog. dogmat. & moral.*, Passerinus *de stat. homin. tom.*2. *quæst.*187. *n.*189., & Monacell. *in formul. legal. tom.* 3. *pag.* 149. Quod vero speciatim ad rem præsentem spectat, tuto, & absque ulla hæsitatione declarare potest, cambia activa, ad veram, & propriam pertinere negotiationem, Clericis prohibitam, quemadmodum docuerunt Abbas *in cap.* 1. *num.* 12. *vers. Ex his nota, Ne Clerici, vel Monachi*, Redoan. *de spoliis quæst.*2. *num.*6. & *quæst.*15. *num.*15., Bellet. *disquisit. Cleric. par.*1. *tit. de disciplin. Cleric.* §.21. *num.*19., & sæpius decisum fuit a Rota Romana, præcipue *decis.* 173. *num.6.*

num.6., decis.251. num.5. & seqq., part.14. rec., & decis.209. num.19. par.12. recent. Quapropter, etsi cambium activum a Clerico initum validum sit, neque ex eo quod is illicite egerit, propterea absolvatur debitor ab obligatione solvendi, quod stipulatione promisit, sicuti advertit Cardinalis De Luca *de cambiis, disc.18. num.7.*, & respondit Rota *decis. 378. num. 5. & seqq. part.17. recent.*, & *decis.353. num.5. & 6. part.19. recen.*; Attamen potest Episcopus in ipsum tanquam verum negotiatorem, statutis, a sacris Canonibus, & Apostolicis Constitutionibus poenis, animadvertere, suisque Synodalibus Constitutionibus edicere, ne ullus in posterum, in sacrorum Canonum contemptum, id facere præsumat.

4 At nihilominus arbitrantur Clerici, nullo negotio se posse eas poenas evadere, si nimirum cambii activi contractum, per interpositam ineant personam: Haud enim ignorant plurimos, gravesque Auctores opinari, fas esse Clericis, quamlibet quæstuosam negotiationem, per alium exercere; tunc quippe, ajunt, non distrahuntur a Divinis, nec cum proprii status dedecore, implicantur sæcularibus curis, quæ fuit unica ratio, cur sacri Canones omnem illis interdixerint negotiationem. Ita docuere Molina *tractat.2. disp.342. num.13.*, Lessius *de just., lib.2. cap.21. num.6. in fin.*, Layman *Theolog. moral. lib.3. tractat.4. cap.17. §.7. num.40. vers. Praeterea*, Theophilus Raynaudus *cit. discept. num. 91.*, Cardinalis De Luca *de cambiis disc.18. num.8. circa med.*, Lazarus Benedictus Miglioruccius, sacrorum Canonum in Pisana Universitate Professor *instit. Canon. lib.2. tit.29. dissert.7. pag.497. & seqq.*, aliique plures. Huic eidem opinioni adhærens sæpius laudatus Altovitus, sacræ Congregationis Concilii olim Secretarius, in quadam causa Florentina, sacræ Congregationi proposita die 29. Novembris 1681., Clericos etiam Sacris initiatos, censuit, & poenæ & culpæ reatum effugere, si cambia activa contrahant, per interpositam personam, quamvis hanc opinionem minus tutam advertens, suum suffragium, hisce verbis concluserit: *Verum quidem est hunc negotiandi modum, per interpositam personam, licet non prohibitum, nec illicitum, non esse tamen decentem statui Clericali, ideoque non esse ad praxim deducendum*. De eodem juris articulo, ejusdem causæ occasione, disseruit Cardinalis De Luca in suo speciali discursu, edito ab Episcopo Zaulo *ad statut. Favent. tom. 1., 2. edit. Roman. anni 1723. pag.166. & seqq.*, qui cum jam antea docuisset, licere Clericis, etiam per semetipsos cambia activa contrahere, eo fortius illis permissum censuit, & cambia, & quamlibet aliam negotiationem, per alium exercere; quia tamen optime prævidebat, hanc doctrinam, si a sacra Congregatione approbaretur, scandalum parituram, ideo sub ejusdem discursus *num.60.* sacræ Congregationi auctor fuit, ne ullum hac de re responsum daret; & reapse neque tunc, neque die 23. Septembris 1686., qua eadem quæstio ejusdem sacræ Congregationis examini fuit iterum subjecta, ullum ab ea prodiit responsum. Sed prædictam opinionem, quam Cardinalis De Luca, & Altovitus sectati fuerant, iterum postea in trutina posi-

tam, validissimis argumentis refutarunt Fatinellus Romanæ Curiæ Prælatus, morum integritate, & juris scientia præclarus *in suo respon.6. n.42. tom. 2.*, & clar. mem. Cardinalis Acciajuolus, in quodam suo suffragio, exarato in causa Melevitana Synodi *num. 26.*, & similiter Romanæ Rotæ Auditorium, eadem rejecta, contrariam sententiam est amplexatum, uti videre est *in decis. 1. num.9. tit. 43. tom. 3. coram bon. mem. Cardinali Falconerio*. Et recte quidem: quoniam juxta *regulam 72. jur. in 6.*: *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum*; nec verum est, Clericos, per interpositam personam, cambiis, alteriusve generis negotiationi, vacantes, a curis liberari, quibus Negotiatores implicantur: Scimus quippe, experientia edocente, eos continuo anxios, & solicitos esse, de lucro, quod ex data alteri pecunia sint reportaturi, plenosque timoris, ne a socio decipiantur. Neque contrariæ opinioni favet *canon. 18.* Concilii Eliberitani, ubi venia data, videtur sacris Ecclesiæ Ministris, aliorum opera, & ministerio, negotiationem exercendi, cum dixerit (*tom. 1. collect. Hard. col.252.*): *Episcopi, Presbyteri, & Diacones de locis suis, negotiandi causa, non discedant, nec circumeuntes provincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sane ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant; & si voluerint negotiari, intra provinciam negotientur*: Siquidem, si vel sola consideretur, quæ ea ætate vigebat Ecclesiasticæ disciplinæ sanctitas, & præ oculis habeantur, quos indicavimus, vetustissimi Ecclesiæ Canones, sacros altaris Ministros ab omni turpis quæstus suspicione, quam longe abesse jubentes, facile est conjicere, Eliberitanos Patres de sola loquutos honestissima negotiatione, tunc temporis usitata, qua scilicet sanctissimi Antistites, aliique inferioris ordinis Sacerdotes ex artificiolis, proprio labore confectis victum sibi, & pauperibus comparabant, simulque edixisse, ne ad hanc, licet innoxiam exercendam, iidem extra provinciam vagarentur.

5 Sed supervacaneum est pluribus de hac quæstione disserere, quam Nos, statimac ad supremum Ecclesiæ Pontificatum evecti fuimus, definivimus: necessarium quippe reputantes, novæ legis freno cohibere insatiabilem Clericorum cupiditatem divitias accumulandi, nostris Apostolicis litteris, datis die 25. Februarii 1741., quæ habentur *tom. 1. nostrar. Constit. Constit. 13.*, declaravimus, & ediximus, nullam negotiationem, alias Clericis prohibitam, posse ab iisdem, sub alieni nominis velamine, exerceri, eique, etiam per alios, operam dantes obnoxios fecimus pœnis, quæ a sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis statutæ sunt, contra Clericos negotiatores. Quocirca cum controversia Apostolicæ Sedis judicio, dirempta jam sit, tuto poterunt Episcopi id ipsum in suis Synodis iterum decernere, & Clericos, per interpositam personam, cambia activa contrahere præsumentes, ad sacrorum Canonum normam, punire.

CAPUT

CAPUT L.

Quid sentiendum de Contractu, quem vocant trium Contractuum : *An a Synodo permitti, an potius proscribi debeat.*

1 Postquam Clericis ab omni, etiam in se licita negotiatione proprietali, omnino abstinendum diximus, indagandum restat, an Laicis inire liceat contractum societatis, cum *assecuratione* (ut ajunt) *Capitalis, & fructuum*, quem etiam *Contractum trinum* appellant, quidque de illo ab Episcopo decerni queat, est indicandum. Contractus societatis generatim acceptus, *est duorum, vel plurium conventio contribuendi ad commune lucrum, & damnum, secundum proportionem rerum contributarum*; potest autem contribui, vel pecunia, vel opera, seu industria, vel instrumentum, puta Navis, Equus, Animalia &c., eaque omnia debent ad negotiationem destinari : nulla quippe, nisi ficta, potest esse societas, ubi nulla ex rebus a sociis collatis instituitur negotiatio, ex qua lucrum sperari queat. Ut autem societas justa sit, sicuti lucrum, ita & periculum, ac damnum debet, secundum eamdem proportionem, esse singulis sociis commune : Nam, ut ait Ulpianus *in leg. 29. ff. pro socio, si alter lucrum tantum, alter damnum sentiret*, societas diceretur *Leonina*, ab apologo leonis, qui absque ullo sui periculo, aliarum ferarum venationis particeps esse voluit.

2 Ad ejusmodi vero periculum evitandum, atque unum ex sociis solius lucri participem, ejusque securum reddendum, hic ineundæ societatis modus est adinventus : Titius init contractum societatis cum Sempronio Mercatore, cui mille aureos tradit, e quibus probabiliter sperat, se centum, & triginta lucraturum : Sed metuens Titius, ne una cum sperato lucro, etiam Capitale amittat, alium contractum init cum eodem Sempronio, cui condonat sexaginta aureos sperati lucri, ut, qualiscumque sit futurus negotiationis exitus, ipsi caveat de securitate Capitalis mille aureorum ; rursusque secum reputans Titius, melius sibi fore, aliquod moderatum lucrum, sed certum habere, quam pinguius, sed incertum, expectare, tertium contractum cum eodem Sempronio init, quo eidem remittit alios viginti aureos, sperati lucri, ut quinquaginta residuos ei solvat, sive negotiatio bene, sive male succedat. Obstringitur itaque hisce contractibus Sempronius, ad reddendum Titio, intra certum tempus, integram sortem, idest summam mille aureorum salvam, & quinquaginta insuper aureorum incrementum.

3 Hic porro est trinus ille contractus, quem celebrem fecit, exorta inter Dominicum Sotum, & Martinum Navarrum discordia : putabat nimirum Navarrus, tres prædictos contractus simul, & cum eadem persona, tuta conscientia iniri posse, atque ab usuraria pravitate immunes esse, ob

se, ob rationes, quas adducit *in suo manuali*, *cap.* 17. *num.* 254. *& seqq.*: Sotus exadverso asserebat trium illorum contractuum conjunctionem degenerare in mutuum fœneratitium, & societatis leges, quæ lucri, damnique communionem exposcunt, evertere, suamque assertionem pluribus propugnabat argumentis, quæ videri possunt *in ejus opere de justitia*, *lib.* 6. *quæst.* 6. *art.* 2. Causa delata est ad Sixtum V. Pont. Max., qui diligenter quæstione discussa, duplicis securitatis pactionem societati adjectam, usurariam pronuntiavit, eamque deinceps fieri prohibuit, sua Constitutione 68., quæ incipit *Detestabilis*, edita anno 1586. (*tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. pag.* 263.)

4 Et nihilominus nondum causa finita est: Siquidem plures, & non obscuri nominis posteriores Theologi trinum contractum ab omni usuræ reatu absolvunt, & licite etiam nunc fieri posse defendunt, inter quos Covarr. 3. *var.*, *cap.* 2. *num.* 3., Lessius *lib.* 2. *de just.*, *cap.* 25. *dub.* 3. *num.* 24., Franciscus Garcia *de contract. part.* 2. *cap.* 67., Cardinalis de Lugo *de just. & jur.*, *disput.* 30. *sect.* 4., Gibalinus *de usur.*, *lib.* 6. *cap.* 3. *art.* 4., Salmanticenses *tom.* 3. *curs. moral.*, *tract.* 14. *cap.* 3. *punct.* 2. *§.* 2., Bonacina *de contract. disput.* 3. *quæst.* 3. *punct.* 11. *num.* 2., Vanroy *part.* 3. *tract. de contract.*, *cap.* 6. *quæst.* 10.: Neque his negotium facessit contraria Constitutio Sixti V.; ajunt enim, Cardinales Toletum, & S. Severinæ, quibus concinnandæ Constitutionis cura fuerat a Pontifice commissa, testatos esse Patri Stephano Tuccio, Societatis Jesu, Sixti mentem fuisse, damnare dumtaxat conventiones, & pacta, quæ in se injusta, illicita, & usuraria forent, non vero quæ omni usura vacare, probarentur, quod refert Comitolus *respons. moral.*, *lib.* 3. *quæst.* 12. *num.* 3. hisce verbis: *Cardinalis Toletus, & Cardinalis S. Severina, quibus munus mandatum fuit a Sixto V. componendæ legis, seu bullæ*, Detestabilis, *affirmarunt Patri Stephano Tuccio Theologo Societatis Jesu, ut is datis ad me litteris testatus est, noluisse Sixtum sua lege prohiberi, nisi injustos societatis contractus; quare qui ante legem latam justi erant, post latam quoque licere*; At ante legem a Sixto latam, pergunt præfati Doctores, injusta, & usuraria erat societas, in qua periculum Capitalis, & lucri rejicitur in alium socium, virtute solius contractus societatis; non autem, quæ vi duorum, qui societati superadduntur, contractuum, unum socium securum reddit Capitalis, & alicujus partis lucri: hic quippe hanc securitatem emit ab altero socio, qui libere, & sponte ad eam se obligat, &, tanquam præstitæ cautionis pretium, assequitur illud longe majus lucrum, quod primus, ex collata in negotiationem pecunia probabiliter sperare posset. Ita pariter sensisse addunt celebrem Romanæ Rotæ Auditorem Joannem Baptistam Coccinum *in una Romana Societatis* 3. *Junii* 1602., cujus sententiam idem sacræ Rotæ tribunal constanter tenuit, pluribusque confirmavit decisionibus, in quibus ratum habuit contractum trinum.

5 At præfatis Doctoribus contradictores se præbent Genett. *Theolog. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14., Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral.* edit

edit. Parif. tom. 8. , *cap.* 7. *art.* 5. , *regul.* 23. , Auctor *differt. edit. Lugduni anno* 1673. *de usuraria trium contractuum pravitate*, Aurelius Piette *tom.* 4. *de contract.* , *quæst.* 4. *§.* 2. , Saintebeuve *cas.* 185. *tom.* 2. *resolut.* , Auctor *Theolog. moral. ad usum Seminarii Petrocoriensis* , *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 8. , Gabriel Antoine *tom.* 3. *tract. de contract.* , *cap.* 8. *quæst.* 3. , Continuator *prælect. Tournely* , *part.* 2. *de contract. cap.* 4. *art.* 1. , & nuper Daniel Concina in opere , cui titulus : *Usura contractus trini dissertationibus Historico-Theologicis demonstrata* , aliique , quibus absonum videtur opinari , Sixtum V. in Constitutione , quam edidit ad terminandam controversiam , inter Sotum , & Navarrum , summa contentione agitatam , circa illum contractum trinum , de quo in præsens est sermo , verbis lusisse ; & quæstionis nodum , non solum non solvisse , sed ne attigisse quidem . Ex assertione autem Cardinalium Toleti , & S. Severinæ , aliud non inferri autumant , nisi quod Sixtus noluerit legem novam rogare , sed contractum proscribere , quem deprehenderat jam in se turpem , & usuræ labe fœdatum : Equidem cum tempore Clementis VIII. compilandus esset liber septimus Decretalium , fuit dubitatum, an illi inferenda foret prædicta Sixtina Constitutio, atque in Congregatione habita,die 12. Novembris 1593. deliberatum, non esse inferendam , eo quod nihil novi in ea decernatur , sed contractus reprobetur in se fœneratitius , jam a jure communi proscriptus , sicuti colligitur ex Actis Congregationum , ea super re habitarum , quæ asservantur in archivo Arcis Sancti Angeli. Quod autem contractus trium contractuum sit in se fœneratitius, evidenter patere, prædicti Auctores arbitrantur : quoniam conferens pecuniam , rejecto periculo in accipientem , censetur mutuum dare , & pecuniæ dominium in eumdem accipientem transferre , cui reipsa perit , si pereat . Neque ad rem facere videtur , quod accipiens pecuniam obligetur ex pacto , ad eam erogandam in negotiationem , quod non contingit in vero mutuo , cujus ratione , ita mutuatarius fit dominus acceptæ pecuniæ , ut eam pro suo libito , in quemcumque usum impendere valeat : Etenim ea pactio , & inde orta obligatio videtur apparens , atque unice apposita ad obtegendam usuram , quia revera nihil interest ejus , qui pecuniam tradit , habita cautione , & pecuniæ , & lucri , an illa ab accipiente , in negotiationem , vel in alium quemcumque usum impendatur . Addunt præterea trini contractus obtentu, omnes leges eludi , usuras prohibentes , cum petenti mutuum quilibet respondere possit : nolo mutuum dare , sed societatem tecum inire , sub pacto , ut me de sorte securum facias , & ob majus lucrum , quod ex negotiatione probabiliter spero eventurum , aliquod minus , sed certum , mihi tradendum promittas . Sciunt sane , etiam hunc contrahendi modum approbari a Navarro *cit. loc. num.* 255. , at non ita sensisse clamitant Gregorium IX. *in cap. Naviganti* , *de usuris* , cum ait : *Naviganti* , *vel eunti ad nundinas* , *certam mutuans pecuniæ quantitatem* , *pro eo quod suscipit in se periculum* , *recepturus aliquid ultra sortem* , *usurarius est censendus* ; Siquidem (inquiunt) si Pontifex *fœneratorem* pro-

pronuntiavit, qui non aliter pecuniam vult mutuam dare Mercatori maritimo, quam subeundo ejusdem pecuniæ periculum, ut hac ratione, aliquid ultra sortem, a mutuatario percipiat, quemadmodum prædictum Textum expendentes adnotarunt S. Antoninus 2. *p. cap.* 7. *§.* 21. *tit.* 7., Silvester *V. Usura* 1., *§.* 35., Molina *de contract., disput.* 318. *num.* 1., & Gonzalez *in eod. cap. Naviganti*, *num.* 8.; multo magis usurarius erit, qui non aliter vult societatem inire, nisi rejecto in socium sortis periculo, & accepta insuper ab eo securitate alicujus lucri; Neque vero audiendos volunt, Auctores, relatos a Gibalino *de usuris*, *lib.* 2. *cap.* 4. *art.* 3. *num.* 25., existimantes in allegatum Textum irrepsisse mendum, & legendum, *usurarius non est censendus*; huic quippe explicationi, teste eruditissimo Gonzalez *ibid. num.* 7. *in fin.*, repugnat omnium codicum fides, in quorum nullo invenitur particula *Non*, sed Textus legitur, sicuti habetur in vulgata Decretali.

6 Hæc sunt præcipua rationum momenta, quæ in utramque partem adducuntur; Neque Apostolica Sedes priori opinioni, etsi minus congruere videatur Sixtinæ Constitutioni, ullam hactenus censuram inussit, a qua proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere: Ad usum vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem Patroni periculosum fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari, quod a plerisque Episcopis, in suis Diœcesanis Synodis sapientissime factum, referunt cit. Genett. *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14., & Natal. Alexand. *epist.* 94. *in appendic. ad tom.* 2. *sua Theolog. moral.*

C A P U T LI.

Contractus cujuslibet diœcesis proprii, & peculiares in Synodo examinentur.

1 Quoniam impossibile foret, singulos recensere contractus, quos versutorum hominum nequitia in dies excogitat, ad larvandas usuras, Episcopos generatim monemus, ut cum aliquem peculiarem contractum, alibi inusitatum, in commissis sibi diœcesibus, fieri animadvertunt, quem ipsamet implexa, atque involuta illius ineundi formula suspectum reddit, eum, accitis in consilium Theologis, diligenter examinent, &, si usuræ labe fœdatum repererint, statim prohibeant. Præstitum id fuisse a sæpius laudato Præsule Bonaventura, Episcopo Montis Falisci, & Corneti, narrat Franciscus Gervasius *in supra cit. ordine Synodi*, quo teste, vigilantissimus ille Antistes, in Congregationibus suæ Diœcesanæ Synodo præviis, Theologorum judicio subjecit plures contractus, in sua civitate, & diœcesi usitatos, e quibus, qui, aut manifeste fœneratitii, aut occulti fœnoris suspecti sunt ab illis renuntiati, Synodali Constitutione interdixit.

2 In nonnullis diœcesibus frequentes sunt contractus, vulgo nuncupa-

ti

ti *Collatici*, qui sunt hujusmodi: Pro quolibet bove terram arante, tradito bubulco, seu colono, solvitur domino bovis certa portio frumenti, hac tamen adjecta lege, ut si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino, & bubulco commune; si vero pereat culpa ejus, cui traditus est, is totum damnum subeat. Hic contractus, de quo fuse Clericat. *in miscellan.*, *decis.* 30., *per tot.*, invaluerat in dioecesi Amerina, & quia poterat, primo aspectu, aliquam usuræ suspicionem ingerere, ut eam eluerent providi Episcopi Amerini, illum Theologis sedulo discutiendum commiserunt; cumque ab his accepissent, usuræ flagitio vacare, contractum, uti antea consueverat, etiam in posterum fieri permiserunt; sed quo magis dolis, & fraudibus occurrerent, nonnullas conditiones in eo adhiberi jusserunt, quas etiam approbavit sacra Congregatio Concilii die 6.Decembris 1730. *Thesaur. Resolut. tom.5.pag.86. & 87.*

3 In nostra dioecesi Bononiensi, aliisque finitimis urbibus, frequentissimus est contractus, qui dicitur *Pactum francandi*: Titius vendit domum, seu prædium Sempronio, cum pacto redimendi rem venditam, quam tamen non tradit Sempronio, sed sibi retinet, tanquam ejusdem conductor, solvitque propterea emptori mercedem conventam, donec illam redimat. Contractus ejusmodi, cujus meminit Rota Bononiensis apud Gypsium *decis.*119., reputatur licitus: Etenim cum illicitum non sit, rem vendere cum pacto redimendi, neque illicitum erit, eidem adjicere alium contractum locationis, & conductionis, qui præcedentem venditionem non destruit, sed confirmat, quemadmodum ratiocinatur Ansaldus *decis.* 463. *num.*4. *& seqq.*

4 At nonnulla sunt, quæ contractum venditionis, cum pacto redimendi, vitiare possunt: Et primò quidem, si in illius stipulatione facultas, quæ datur venditori, rem venditam, quandocumque voluerit, redimendi, gravetur onere eam redimendi majori pretio, quam ipse vendiderit, contractus erit injustus; quamquam enim Leotardus *de usuris,quæst.*15. *num.*10., etiam hanc pactionem licitam tueatur, rectius tamen alii, usurariam præsumendam, contendunt, addentes, quod si hæc præsumptio aliis adjuvetur conjecturis, sine ulla hæsitatione, debeat in foro externo absolute usuraria pronuntiari, ob regulam Textus *in cap. Illa nos, de pignoribus*, quam ad rem exornat Ansaldus *cit. decis. num. 6.* Secundò, si venditio fiat cum pacto redimendi, intra certum tempus, quo elapso, non sit amplius locus retrovenditioni, manifestam pariter redolet usuram: Siquidem ejusmodi pactum efficit, ut contractus induat naturam pignoris, quod observavit Mantica *de tacit., lib.*4. *tit.* 31. *num.* 68. *& seqq.*; & quamvis non indueret naturam pignoris, adhuc a justitia deficeret, si obtentu pacti redimendi, venditio fieret, infra limites justi pretii, neque haberetur ratio oneris impositi venditori, fundum redimendi, intra certum tempus, quo elapso, nequeat illum pro suo libito, eodemque pretio, recuperare; de qua re legendus est Leotardus *cit. q.* 15. *a num.* 16. *usque ad* 22., ubi pluri-

bus argumentis, præfati contractus injustitiam demonstrat. Tertiò, si pactum redimendi hac lege ineatur, ut non liceat venditori, fundum redimere, nisi post præfiniti temporis, puta duorum, aut decem annorum, intervallum, non carebit præsumptione usuræ: quoniam ex ea temporis præfinitione, fas est conjicere, interim voluisse emptorem lucrari ex mutuo, & usuram, ficta fundi emptione palliare; & quamvis hæc sola conjectura tanta non sit, ut contractum in foro externo statim evincat fœneratitium, si tamen emptor alias fuerit de usura diffamatus, aliud non desiderari, ut etiam prædictum pactum, judiciali sententia declaretur usurarium, docent Mohedan. *dec.* 3. *de empt. & vendit.*, & Mantica *loc. cit. n.* 31.

5 Jam vero cum *Pactum francandi*, de quo est sermo, intra speciem contineatur contractus venditionis, cum pacto redimendi (sicuti præmonuimus) omnes præfatæ, aliæque similes conditiones, quæ hanc turpem, atque illicitam reddunt, etiam illud contaminant. Quare Gabriel Cardinalis Palæotus, primus Archiepiscopus Bononiensis, ne *pactum francandi* in sua diœcesi passim usurpatum, animas, suæ curæ concreditas, usuræ flagitio illaquearet, accuratam instructionem promulgavit, typis Bononiensibus anno 1587. impressam, post quæstiones morales, ejusdem mandato explicatas, a Patre Ludovico de Beja Ord. Erem., in qua, mira prudentia, & solertia, omnes in primis enumerat, & enucleate exponit conditiones, quæ illud in foro externo, aut omnino usurarium, aut saltem usuræ suspectum probant; Confessarios deinde monet, ut, in foro Sacramentali, ab emptore diligenter exquirant, num revera serium animum habuerit fundum emendi, ejusque dominium acquirendi, vel an potius voluerit mutuam dare pecuniam, &, usque ad ejusdem restitutionem, consequi fructus ex domo, prædio, aliove fundo, quem cum *pacto francandi* emere simulavit: si enim res hoc posteriori modo se haberet, esset certi, & turpis fœnoris reus; similiter & venditorem interrogandum ait, num ab emente pecuniam mutuam petierit, cum fœnore restituendam, eumque renuentem induxerit, ad usuram obtegendam pallio *pacti francandi*: In hoc quippe rerum statu, non esset venditor immunis a gravis noxæ reatu, cum neminem liceat ad fœnerandum allicere, qui alias non sit ad fœnerandum paratus: quinimmo vix contingere potest, ut a peccato excusetur, qui, ut consequatur pecuniam, quam ab iniquo fœneratore, sine usura obtinere non potest, se obligat ad eam restituendam cum fœnore, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *q.* 78. *art.* 4. *in corp.*: *Dicendum est, quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris, licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, & usuras exercet, mutuum accipere sub usuris, propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius*, quam sequuntur Innoc. *in cap. Super eo, de usuris*, Silvester *in Sum. V. Usura* 7. *§*. 1. Tabiena *V. Usura* 8. *§*. 1. 2. & 3.

6 Pauca hæc, quæ delibavimus, exempla satis esse videntur, ad edocendos Episcopos, circumspectionem, quam adhibere debent, cum pecu-
liarem

liarem quempiam contractum, nova, atque insueta veste circumvestitum, in dioecesim irrepere advertunt; hunc quippe, aut illico, aut saltem in Synodo, solerter expendere debent, nec sinere, ut communi usu recipiatur, nisi ab omni usuræ periculo quam longe abesse compererint.

CAPUT LII.

De Multis, seu pœnis pecuniariis.

1 NON est hic sermo de eleemosynis, quibus scimus, integrum olim fuisse Pœnitentibus redimere pœnam canonicam, cui, pro modo perpetratæ culpæ, facti fuerant obnoxii: etenim cum, tepescente Charitate, cœperint homines ab illis severis jejuniis, aliisque corporis macerationibus, abhorrere, quibus Pœnitentes affligebantur, ex singulari quadam Ecclesiæ indulgentia, illis concessum fuit, ut prædictas pœnas possent, arbitrio suo, redimere, atque in eleemosynas commutare: hujus disciplinæ, quam non ante sæculum octavum in Ecclesiam invectam, neque ante nonum propagatam, putat Morinus *de Pœnit. lib.* 10. *cap.* 17., monumentum occurrit in Concilio Triburiensi, anni 895. *can.* 56. 57. *&* 58. (*tom.* 6. *part.* 1. *collect. Hard. col.* 457.) quibus in locis venia datur Pœnitentibus, redimendi quorumdam dierum jejunium, in plures annos sibi præscriptum, *uno denario, vel pretio denarii, sive tres pauperes, pro nomine Domini pascendo*; & magis aperte in Concilio Remensi anni 923., ubi post indictum militibus, qui interfuerant bello Suessionensi, inter Robertum, & Carolum Reges acto, cujuslibet feriæ sextæ, & trium Quadragesimarum, per tres annos, jejunium, libera fit iisdem potestas, illud ex parte redimendi eleemosynis: *Omnibus his tribus Quadragesimis, secunda, quarta, & sexta feria, in aqua, pane, & sale abstineant, aut redimant* (*collect. Harduin. tom.* 6. *part.* 1. *col.* 562.) Neque ea disciplina displicuit Petro Damiano, pristinæ severitatis ceteroquin tenacissimo: Is siquidem commissa sibi a Romano Pontifice Legatione fungens, Guidoni Archiepiscopo Mediolanensi, simoniacis Ordinationibus, aliarumque rerum sacrarum nundinationibus implicato, pœnitentiam injunxit centum annorum, sed simul libertatem dedit illius redimendæ, certa pecuniæ eleemosyna, in annos singulos eroganda, quod ipsemet Damianus scripsit ad Hildebrandum tum Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum, apud Baronium *ad an.* 1059. *num.* 55. Eumdem vero morem adhuc perseverasse in fine duodecimi, atque initio decimi tertii sæculi, colligitur ex variis libris Pœnitentialibus, ea ætate exaratis, quos producit laudatus Morinus *eodem cap.* 17. *num.* 6. *& seqq.*, & evidenter constat ex epistola Innocentii III. *tomo* 1. *epistolarum ex recens. Stephani Baluzii pag.* 517. *lib.* 2. *epist.* 270. *Archiepiscopo Magdeburgensi, & Suffraganeis ejus, Abbatibus &c. in Magdeburgensi Ecclesia constitutis* data, pro bello sacro, in qua, hanc illis, inter ceteras, impertitur facultatem,

 nimi-

nimirum, *ut iis, qui de Bonis suis Terræ Sanctæ voluerint subvenire, d. discretorum virorum consilio, qualitate personarum, & rerum facultate pensatis, ac considerato nihilominus devotionis affectu, opus injunctæ pœnitentiæ commutare possitis in opus eleemosynæ faciendæ*. Sed posteriori ætate, quemadmodum idem Morinus observat, cum obsoleverint Pœnitentiæ canonicæ, consequens fuit, ut obsolesceret etiam earumdem redemptio, de qua nullum verbum fecere antiqui Scholastici, etsi de variis speciebus relaxationum pœnitentialium multa disputaverint. De hisce eleemosynis fuse agit Muratorius *tom. 5. dissert. 68. antiquitatum Italicarum medii Ævi*, ubi notat eas, quæ juxta sacrorum Canonum normam, erogandæ erant in redemptionem captivorum, aut in alimoniam pauperum, uti habetur apud Reginonem *lib. 2. cap. 440. & seqq.*, aliquando, hominum malitia, fuisse conversas in commodum, & utilitatem Sacerdotum, quorum proinde turpem avaritiam merito exagitat, & perstringit.

2 Neque loquimur de eleemosynis, quæ etiam nunc a Confessariis Pœnitentibus imponuntur, tanquam opportunissime ad abluendas scelerum maculas, juxta illud Danielis 4.: *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum*; quanquam, uti recte Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 3. lib. 1. cap. 74. num. 1. & 4.*, consultius sit, ut non sola eleemosyna Pœnitentibus præscribatur, sed simul orationes, jejunia, aliæque pœnæ corporis afflictivæ, pro criminum gravitate, & numero, accumulentur, quæ aptiores sunt ad medendum intestinis animæ morbis, eorumque contagia expungenda, cum eleemosyna solam expugnet avaritiam, carnem vero non maceret, nec reliqua vitia directe attingat. Cavendum præterea est Confessario, ne eleemosynam, quam Pœnitenti præscribit, suam prætexens paupertatem, sibimet elargiendam suadeat; id quippe, aut simoniam saperet, aut certe non effugeret turpis quæstus notam, a qua, ut Confessarios omnino immunes servaret, S. Carolus Borromæus, districte iisdem præcepit, ut si quando eleemosynam, pro Missis celebrandis, Pœnitentibus injungunt, eam non sibi, neque ecclesiæ, aut monasterio suo addicant, quod videre est in ejus instructione ad Confessarios *p. 4. Act. Eccles. Mediol.*, a Nobis relata *Notific. 92.*

3 De hisce eleemosynis (ut diximus) hic non agimus, sed unice res est de Multis, seu pœnis pecuniariis, quæ a Judice Ecclesiastico, in vindictam patrati criminis, sæpius in foro externo infliguntur. Enimvero, si sacrorum Canonum statuta perquirimus, a plerisque ejusmodi Multas probari, ab aliis autem improbari, deprehendimus. Concilium Berghamstedense in Anglia, sub Bertualdo Archiepiscopo Cantuariensi, anno 697. celebratum, quod habetur *in collectione Spelmanni, tom. 1. pag. 194. & seqq.* & in nova CC. Britanniæ *tom. 1. pag. 60.* adulteria, latrocinia, aliaque plura enormia delicta, pecuniaria Multa castigat. Leges etiam Ecclesiasticæ Aluredi Regis Anglorum, ab eodem Spelmanno *ibid. pag. 364.* & in nova collectione *cit. pag. 186. tom. 1.* relatæ, fere omnia peccata, eadem pœna pecunia-

pecuniaria coercent. At Othobonus Cardinalis Sancti Hadriani, Apostolicæ Sedis ad Regnum Angliæ Legatus, in suis Constitutionibus, in Concilio Anglicano, anni 1248. promulgatis, quæ extant *in ead. collect. Spelmanni tom. 2. pag. 276.*, ne facilius crimina admitterentur, a quibus quilibet posset, solius pecuniæ solutione, absolvi, id deinceps fieri, *can. 4.* vetuit; eidemque adhæsere Concilium Excestrense anni 1287. *cap. 31.*, & Concilium Londinense anni 1342. *cap. 10.*; quamvis enim Thomassinus *cit. cap. 74. num. 7.* has Constitutiones intelligat de commutatione pœnitentiæ canonicæ, in eleemosynam, in foro Sacramentali, de qua paulo ante disseruimus, Nobis tamen manifeste loqui videntur, de pœna pecuniaria, in foro externo irroganda; etenim Constitutio Cardinalis Othoboni interdicit Archidiaconis, *ne pecuniam a delinquente pro gravi, & notorio crimine recipiant: sed commissum crimen puniant animadversione condigna*; & Concilium Londinense Archidiaconis pariter, eorumque Officialibus prohibet, *ne a recidivo pecuniam recipiant quovis modo, sub pœna restitutionis dupli pecuniæ, fabricæ Cathedralis ecclesiæ applicandæ*; Archidiaconi autem non in foro interno, & Sacramentali, sed in externo, jurisdictionem exercebant, atque in delicta animadvertebant.

4 Concilium itidem Turonense anni 1294. *can. 3.* (*apud laudatum Thomassinum part. 3. lib. 1. cap. 74.*) Archidiaconos, Archipresbyteros, & Decanos rurales, jurisdictionem contentiosam administrantes, acriter reprehendit, quod *a Clericis, & Laicis pœnam pecuniariam, contra Canonum prohibitionem exigerent, & extorquerent*. Exadverso Episcopus Augustodunensis in celebri illa disputatione, super finibus jurisdictionis Ecclesiasticæ, & laicalis, habita in Conventu Cleri Gallicani anno 1329. indicto a Rege Philippo Valesio, pluribus argumentis evicit, posse, secundum jura, tam Canonica, quam Civilia, ab Episcoporum Officialibus pœnas pecuniarias decerni. Idem dissidium vigere reperimus inter juris communis sanctiones: siquidem Alexander III. *in cap. Licet, 3., de pœnis* improbare videtur, *ut pro corrigendis excessibus, & criminibus puniendis, a Clericis, & Laicis pœna pecuniaria exigatur*; Sed idem Alexander III. *in cap. In Archiepiscopatu, 4., de raptoribus*, & Honorius III. *in cap. Dilectus, 18., de offic. Jud.c. ordin., Emendas, seu Multas imponere, & percipere* permittunt.

5 Si porro sanctorum Antistitum exempla investigamus, ea non minus, hac in re, inter se discrepare invenimus. S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis consuevit istiusmodi pœnas infligere; sed S. Hugo Episcopus Lincolniensis *Archidiaconos suos, ceterosque Prælatos severe compescuit, ne a delinquentibus Multam exigerent pecuniariam*; Cumque ei objectaretur contrarium exemplum S. Thomæ, respondebat: *Credite mihi, non idcirco Sanctus fuit; alia eum virtutum merita Sanctum exhibuerunt, alio meruit nomine Martyrii palmam*, quod narratur in ejusdem vita, apud Surium *die 17. Novembris*. Similiter de B. Joanne Episcopo Teroanensi refertur in ejusdem Actis, a coævo Scriptore exaratis, eum nunquam induci potuisse ad

ad Multas recipiendas; Oppositum autem placuisse aliis Episcopis, doctrinæ, & sanctitatis fama, æque præclaris, erudite ostendit Franciscus Perez Episcopus Terulensis *in sua defensione canonica, Hispano sermone conscripta, potestatis Decretorum Episcoporum pag.44. 51. & 69.*, quibus fortasse experientia compertum fuit, pecuniarias pœnas magis timeri, quam spirituales censurarum, quæ utpote spiritum tangentes, interdum a crassis, & obcæcatis hominibus contemnuntur; quod etiam sensit Petrus Blesensis *epist.79.*, ubi ad Archidiaconum Bathonensem, de quodam Guidone laico, notorio adultero, & sæpius excommunicato, hæc scribit: *Certissimam emendationem ejus vobis promitto in ablatione pecuniæ: Sensibilis est illa sententia, non verbalis; nam juxta Ethnicum satyr.13.*

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris:
Non cohibent sacra verba malum: majore tumultu
Planguntur nummi, quam funera.

6 Verum omnem hac de re controversiam diremit Concilium Tridentinum, quod *sess.25. cap.3. de reform.* potestatem decernendi Multas pecuniarias Episcopis vindicavit, inquiens: *Liceat eis* (Episcopis) *si expedire videbitur in caussis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam Laicos, per Multas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus, eo ipso quod exactæ fuerint, assignentur .... procedere, & caussas definire*; Ac ipsummet Concilium *sess. 6. cap. 1. de reform.* Episcopos, sine legitima causa, a suis diœcesibus absentes, pœna multavit amissionis *quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ ecclesiæ, & pauperibus loci, per Superiorem Ecclesiasticum applicandorum*; Et *cit. sess.25. cap.14.* in Clericos concubinarios, post monitionem non resipiscentes pœna animadvertit privationis tertiæ partis fructuum suorum Beneficiorum, ac Pensionum, *quæ fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi, applicetur*; Crescente vero contumacia, eosdem omnibus spoliat Beneficiorum fructibus, ac proventibus, prædictis pariter locis applicandis. Quare nemini fas est dubitare, licere Episcopo Multas pecuniarias delinquentibus indicere, si ad eorum emendationem, aliorumque terrorem, eas conducere existimaverit.

7 Recte tamen monet Fagnanus *in cap. Irrefragabili, §.Ceterum, num.13. de offic. Ordinar.*, ejusmodi pœnas exigi solum posse, per judicialem sententiam, & causa cognita, non vero extra judicium a diffamatis de aliquo crimine, ut illius solutione judicialem evitent inquisitionem: ita enim viderentur delicta non puniri, sed tolerari, & pecuniæ solutione impunitas emi delinquendi: *Quod facit* (addit) *contra illos Episcopos, qui diœcesim, visitationis titulo peragrantes, diligenter investigant, an in loco reperiantur aliqui de ullo crimine suspecti, vel diffamati; eisque arcessitis contestantur, se velle contra eos criminaliter procedere, suadentque, ut se componant in certa pecuniarum summa, quam si recusent solvere, minantur se processuros ad formalem inquisitionem, carcerationem, & condemnationem, & his concussionibus, brevi manu,*

manu, ingentes pecuniarum summas extorquent. Quod est detestabile, & non semel vidi processus contra Episcopos super hujusmodi extorsionibus fabricatos.

8 Abstinere præterea debet Episcopus a novis Constitutionibus, passim edendis, inflicta in transgressores pœna pecuniaria; ne videatur illas ferre pro quæstu, & pecuniæ emungendæ causa: ad quam calumniam prævertendam Concilium Provinciale Aquense anni 1585. (*tom.* 10. *collect. Hard. col.*1576.) loquens de Synodo Diœcesana, statuit: *Censura ibi fiat de singulorum moribus, vestitu, & vita: ac infligatur pœna potius personalis, etiam carceris, ubi opus fuerit, quam pecuniaria*. Eamdem pariter fuisse mentem sacræ Congregationis Concilii, ex pluribus, quas subnectimus, ejusdem decisionibus edocemur. Jussit Tridentinum *sess.* 5. *cap.* 2. *de reform.* ut Plebani, ceterique animarum Rectores *diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus, plebes sibi commissas, pro sua, & earum capacitate, pascant salutaribus verbis*, voluitque, *ut si ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium, cogantur*; Hinc sibi licuisse putavit Episcopus Novariensis, in suis Constitutionibus Synodalibus, Parochos, huic decreto contravenientes, pecunia multare; Sed sacra Congregatio Concilii die 15. Junii 1658., etsi de potestate Episcopi non dubitaverit, id tamen fieri non decuisse, respondit. Episcopus Assisiensis in sua Synodo, excommunicationem, & quinquaginta aureorum pœnam decreverat in Parochos, e sua parœcia, duorum dierum spatio, sine Episcopi licentia, absentes; Sed eadem sacra Congregatio delendam censuit e decreto excommunicationem latæ sententiæ, & pœnam pecuniariam non imponendam, in certa quantitate, sed relinquendam arbitrio Episcopi, qui, cum casus contingeret, ita illam temperaret, ut responderet tempori absentiæ, & reditibus, Parocho ex sua ecclesia obvenientibus, uti habetur *lib.* 153. *memorialium pag.*953. In Synodo Brundusina statutum fuerat, ut Sacerdotes, aliique inferiores Clerici inservire deberent ecclesiæ, cui, juxta decretum Tridentini *cap.* 16. *sess.* 23. *de reform.* erant adscripti, singulis Dominicis, aliisque festis diebus, & in tota Octava Corporis Christi; atque insuper solemnibus Supplicationibus, per annum fieri consuetis, interesse, sub pœna ducatorum quinquaginta, Seminario applicanda; Sed sacra Congregatio die 19. Julii 1618. admonendum censuit Episcopum, ne ad pœnæ exactionem procederet, eo quod Tridentinum *cit. loc.*, Clericis Ecclesiam deserentibus, cujus obsequiis, in eorum ordinatione sunt mancipati, interdicendum dumtaxat statuat exercitium Sacrorum.

CAPUT

CAPUT LIII.

De Multarum, seu poenarum applicatione, seu destinatione; & obiter nonnulla de Procuratione debita Episcopo visitanti.

1 HÆC de potestate imponendi pœnas pecuniarias; quod vero attinet ad earumdem pœnarum destinationem, & usum, sacra Congregatio Concilii, apud Fagnanum *in cap. Presbyteri, de pœnis, a num.4. usque ad fin.*, hæc tria declaravit: Primò, Multas a Tridentino inflictas Clericis non residentibus, aut Concubinariis, & quæ juxta *cit. cap.3. sess.25.*, ad retundendam Clericorum, & Laicorum contumaciam, indicuntur, semper locis piis, sicuti idem Tridentinum præcipit, esse assignandas: Secundò, quæ nulla certa lege, vel statuto sunt taxatæ, seu in certa pecuniæ summa præfinitæ, sed Episcopi arbitrio decernuntur, eas similiter non posse, nisi in opera pia expendi; ne secus, ut idem Fagnanus *num.9.* ponderat, arbitrium Episcopi, propter avaritiam, & quæstum, sit immoderatum: Tertiò denique, quas in certa mensura designant Canones, vel Synodicæ Constitutiones, servari posse integras egenti Episcopo, si vere egeat; quamvis, monente eodem Fagnano *num.22.*, ad evitandum scandalum, & peccati periculum, tutius sit, ut Episcopus, priusquam prædictas pœnas sibi vindicet, consulat sacram Congregationem Concilii, cujus erit judicare, an revera tanta prematur inopia, cui prædictis pecuniis oporteat subveniri; Universim enim loquendo, arbitrio Superioris committitur, decernere, an quis sit vere pauper, juxta doctrinam, quam tradunt Bartol. *in leg. Si constante 14. ff. solut. matrim.*, aliique congesti a Menoch. *de arbitrar. lib.2. cent.1. cas.65. num.6.*

2 Quoniam autem res hæc non levis est momenti, & facile possent Episcopi a nonnullis, quæ circumferuntur sacræ Congregationis decretis decipi, necessarium ducimus ejusdem sacræ Congregationis Concilii mentem diligentius indagare, & exponere. Sciendum itaque, sacram Congregationem, ante annum 1614., sæpius dixisse, liberum esse Episcopo vere pauperi, & indigenti pœnas pecuniarias tertii generis in suæ inopiæ levamen erogare, quemadmodum nuper a Fagnano audivimus: At ab anno 1614., ab ejusmodi declarationibus edendis eadem abstinuit, & mos invaluit, ut Episcopus, qui præfata pecunia suam sublevare cupit inopiam, facultatem, eam sibi addicendi, petat ab eadem sacra Congregatione, quæ illam modo concedit, modo negat, sicuti diversæ exposcunt rerum circumstantiæ, quod in quadam causa Novariensi proposita die 11. Maji 1658. ad rem adnotavit sacræ Congregationis Secretarius, hisce verbis: *Sacra Congregatio pro diversitate circumstantiarum, & Episcoporum, prout ipsis, & eorum integritati, & bonitati, magis, aut minus fidit, similia Indulta applicandi pœnas pecuniarias concessit*; Facultatem vero, quam interdum imper-

impertiendam existimat, nunquam vult esse perpetuam, sed ad certum limitat tempus, quia interim cessare potest causa, quæ eam, hic & nunc concedendam suadet: ita reapse, in eadem causa Novariensi, permisit quidem Episcopo, ut posset Multis pecuniariis uti, ad prosequendas lites, quas intentaverat, pro indemnitate locorum piorum suæ dioecesis, cujus sumptibus subeundis pares non erant suæ Mensæ reditus, sed hanc permissionem duraturam voluit tantum ad sex annos. Episcopo pariter Anglonensi potestatem fecit, easdem Multas in proprium commodum, suæque paupertatis subsidium insumendi, sed dumtaxat ad triennium, uti constat ex ejusdem sacræ Congregationis decreto, edito 15. Januarii 1656., & adnotato *lib.* 19. *decretor. pag.* 554., quod proderit integrum audire, quoniam in eo & omnia confirmantur, quæ hactenus diximus, & summa elucet circumspectio, ac cautela, qua sacra Congregatio, in impertiendis ejusmodi facultatibus, se gerit: *Sanctissimus Dominus noster* (verba sunt decreti) *audita sententia sacræ Congregationis Concilii, veris existentibus narratis, in quibus gravatur conscientia ipsius oratoris, benigne annuit, ut per triennium percipere possit pœnas, & Multas pecuniarias, quæ in sacris Canonibus, seu Statutis Synodalibus pro delictis ad certam summam fuerunt præfinitæ, non autem pœnas, & Multas, quæ, vel ab ejus arbitrio pendent, vel per sententias, nulla præcedente Canonum, vel Statutorum Synodalium determinatione, imponuntur, nec pœnas Clericorum non residentium, vel Concubinariorum, quæ piis locis omnino applicentur*. Quare, quidquid olim fuerit, dubitandum non est hodie Apostolicæ Sedis licentiam requiri, ut Episcopus, quantumvis pauper, Emendas, seu Multas pecuniarias sibi addicere, & in proprios usus expendere possit.

3 Notandum tamen est, interdum contingere, pœnam pecuniariam esse quidem inflictam a Synodali statuto, simulque præfinitam, in certa pecuniæ quantitate, & propterea hoc nomine pertinere ad tertium genus pœnarum, quas diximus ab Apostolica Sede Episcopo egenti quandoque concedi; sed simul evenire, eam esse ab eodem statuto applicatam certo loco pio, seu ad aliquod determinatum pium opus destinatam, cujus rei exemplum nobis suppeditat Dioecesana Synodus Oriolana habita an. 1600. *cap.* 71., relata a Cardinali De Aguirre *tom.* 4. *Concilior. Hispan. pag.* 741., ubi sic decernitur: *In his Constitutionibus, & Statutis nostris, atque Decretis hujus secundæ Dioecesanæ Synodi Oriolanæ, in quibus pœnæ, & Multæ pecuniariæ in violatores sancitæ sunt, nec qua ratione distribuendæ illæ sint, declaratur, earum dimidiam partem sanctæ Cruciatæ applicamus, alteram vero dimidiam partem in opera pia, nostro arbitrio distribui volumus*; Jam vero cum res ita se habet, sciant Episcopi pœnas ejusmodi, quoad eam partem, quæ est certo loco, seu pio operi applicata, nunquam sibi, quantacumque laborent inopia, fore ab Apostolica Sede concedendas, nisi probaverint, locum, seu opus pium ea pecunia non indigere; neque enim Sedes Apostolica, ut uni gratificetur, vult juri quæsito alterius præjudicium inferre.

4 Tandem est animadvertendum, quascumque Multas, seu pœnas pecuniarias, statimac ab Episcopi Administris exactæ sunt, deponendas esse penes probatum virum; Etenim Alexander IV. suis Apostolicis litteris, quæ habentur post Eymericum *in decret. Inquisit. pag. 26.*, decrevit, Hæreticos, eorumque fautores, defensores, & receptatores, in quibusdam casibus, multandos pœna pecuniaria, simulque voluit, hanc integræ fidei homini, arbitrio Ordinarii eligendo, custodiendam tradi, ut, cum deinde opus fuerit, impendatur in prosequenda causa Fidei, adversus Hæreticos; Alexandri vestigiis adhæserunt Patres Concilii Toletani, anni 1565. *act. 2. cap. 14.* (*tom. 10. collect. Hard. col.* 1151.) ubi ita edixere: *Pœnæ pecuniariæ, si quando a Judicibus ordinariis, juxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi contigerit, in pios tantum usus & pro executione justitiæ, non pro privata Episcoporum utilitate, expendantur, arbitrio Episcopi, vel ejus Vicarii. Deputeturque ab eodem Episcopo, qui easdem pœnas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur.* Hæc autem praxis, veluti aptissima ad obviandum dolis, fraudibus, & calumniis, placuit Ven. Innocentio XI. Pont. Max., cujus propterea jussu, sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, suis encyclicis litteris ad omnes Episcopos, die 5. Februarii 1678. datis, quæ habentur apud Clericatum *de Benef. discord.* 100. *num.* 4., iisdem injunxit, ut quaslibet Emendas, Multas, seu pœnas pecuniarias statim custodiendas tradant probo, & fideli Depositario, ut hac ratione semper innotescat, quantum a delinquentibus exactum sit, & in quem usum erogatum.

5 Quæ hactenus diximus, ut quilibet videt, eo omnia collineant, ut scilicet a foro Ecclesiastico omnis arceatur avaritiæ species; quem eumdem scopum semper respexit sacra Congregatio Concilii, quotiescumque de pecunia, quocumque nomine, Episcopo pensitanda, in ea actum est. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.*, præcepit, ut Episcopus, singulis annis, suæ diœcesis visitationem instituat, quam, si propter ejusdem diœceseos latitudinem, intra annum explere nequeat, biennio saltem absolvat; visitanti autem Episcopo permisit, pro se, suoque honesto comitatu, ab iis, quibus de jure id onus incumbit, procurationes exigere, seu moderata, & frugalia victualia recipere; relinquendo tamen arbitrio eorum, qui visitantur, aut eadem victualia subministrare, aut pecuniam, quam antea consueverant, exsolvere; Hoc porro decreto non prohibetur Episcopus, ne intra ejusdem anni curriculum, si ita necessarium duxerit, iterum diœcesim visitando perlustret, quemadmodum recte notant Fagnanus *in cap. Cum venerabilis, num. 3. de censibus*, Pirhing. *in 3. lib. Decretal., tit. 39. sect. 2. num.* 94., Cardinalis De Luca *in miscell. Eccles. disc.* 1. *num.* 118., et *in annotation. ad Concil. Trident. disc.* 5. *num.* 6.; Sed ne quisquam Pastorem visitationem iterantem insimulet, quasi crebrius ad suas oves accurrat, ut eas sæpius tondeat, non autem, ut earumdem morbis novum afferat medicamen, propterea cum sacra Congregatio Episcoporum, & Regula-

rium

rium anno 1586., tum sacra Congregatio Concilii die 19. Septembris 1682. censuerunt, Episcopo, bis eodem anno diœcesim visitanti, unicam tantum deberi procurationem: Examinato quippe sequenti articulo; *An Episcopus, qui, si commode fieri possit, diœcesim suam quotannis visitare tenetur, possit hujusmodi visitationem facere per mensem, vel circiter, antequam labatur integer annus a die peracta ultimæ visitationis, vel potius debeat expectare, quod anni circulus integre compleatur, itaut intra singuli cujuslibet anni cursum, una tantum visitatio fiat*. Sacra Congregatio Concilii, prædicta die, & anno, respondit: *Affirmative, sed non posse recipere procurationem, neque victualia, nisi semel in anno*; Cui quidem responsioni concinit alia, ab eadem sacra Congregatione data, die prima Junii 1737. in causa Policastren. Procurationis, in qua proposita quæstione; *An Episcopus non completo anno ab ultima visitatione, possit iterum eamdem ecclesiam visitare, & aliam procurationem a visitandis exigere*. Responsum fuit: *Affirmative quoad primam partem, & Negative quoad secundam*. (*Thesaur. Resolut. tom.* 8. *pag.* 87.) Huc etiam pertinet, quod ab eadem sacra Congregatione decisum fuit, quoad procurationem solvendam Vicario Capitulari. Diximus superius *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. posse a Vicario Capitulari diœcesim visitari, post annum a die ultimæ visitationis, ab Episcopo peractæ; sed quoniam non decet, ut ipse cum tanto incedat comitatu, quanto indiget Episcopus, qui majori præfulget dignitate, idcirco sacra Congregatio die 7. Julii 1708., in causa Ostunen. Procurationis *impressa tom.* 9. *Thesaur. pag.* 180. rescripsit, Vicario Capitulari deberi tantum medietatem procurationum, quæ Episcopo solvi consueverunt: Tali enim pacto servabitur indemnis ab expensis, quæ visitationis causa occurrunt, sed nihil lucri ex ea percipiet.

CAPUT LIV.

De falsa novitatis nota, qua Synodalibus Constitutionibus quandoque inuritur, ubi multa de Constitutionibus Sancti Caroli Borromæi pro sua Ecclesia Mediolanensi.

1 Diuturna rerum experientia compertum est, Episcoporum Constitutiones, etiam in Synodis promulgatas, hoc nomine plerumque traduci, quod antiquis, & jamdiu receptis populi moribus adversentur, atque invisam novitatem in diœcesim inducant, qua ejusdem jura infringantur, & publica quies perturbetur. Verum, cum eædem, æqua lance librantur, maxime conformes deprehenduntur sanctissimis Ecclesiæ institutis, quorum fortasse memoriam obliteravit prava consuetudo, quæ, præcedentium Episcoporum socordia, in diœcesim irrepsit, & tam altas egit radices, ut quæ legis prævaricatio est, pro lege haberi cœperit: *Nam mala consuetudo* (ajebat Nicolaus I. *epist. ad Hincmarum Archiepiscopum Remensem, tom.* 5. *collect. Hard. col.* 646.) *quæ non minus quam perniciosa* corru-

corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur; & incipiunt prævaricationes, & variæ præsumptiones celerrime non compressæ, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuò celebrari. Cum autem res ita se habet, contemnendæ sunt hominum querelæ, totisque viribus enitendum, ut veteri corruptelæ, nova prævaleat Constitutio, qua collapsa disciplina restauretur: opportune siquidem monemur a Cypriano *epist.74. ad Pompejum, relat. in can.8. dist. 8: Consuetudo, quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet quominus veritas prævaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: Propter quod, relicto errore, sequamur veritatem;* & rursus ab Augustino *lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 5. relat. ead. dist. can. 6.: Revelatione facta veritatis, cedat consuetudo veritati: quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti.*

2 Haud equidem inficiamur, potuisse antiquas leges contraria consuetudine abrogari, nec quandoque renovari posse, absque populi offensione, quam omni studio præcavendam prudentia suadet: verum hæc locum sibi vindicant, *cum consuetudo est rationabilis, & legitime præscripta*, uti inquit Gregorius IX. *in cap. final. de consuetudine*; nunquam vero rationabiles esse possunt quædam consuetudines, eæque præsertim, quæ præcipuas labefactant leges, quibus Ecclesiasticæ disciplinæ nervus continetur; has enim omnes, irritas pronuntiavit Innocentius III. *in cap. 5. de consuetudine*, inquiens: *Nos igitur, cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, disrumperetur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, ipsam, de consensu Fratrum nostrorum, duximus irritandam.* Has porro consuetudines eradicandas dicimus, spretisque improborum hominum querelis, sustinendas Constitutiones asserimus, quibus illis obsistitur: qua in re plura Nobis proponuntur ad imitandum exempla.

3 In Ecclesia Mediolanensi graves inoleverant abusus, sanctioribus Ecclesiæ institutis e diametro oppositi. Quadragesimale jejunium, etiam quoad abstinentiam ab esu carnium, incipiebat feria secunda post Dominicam primam Quadragesimæ. Præterea singulis Dominicis, aliisque festis diebus, per Quadragesimam, & annum occurrentibus, publica exhibebantur spectacula; ludicræ pugnæ, saltationes, aliique ludi, in plateis, etiam iis horis permittebantur, quibus, in Metropolitana ecclesia, Divina persolvebantur Officia: ea in templis desiderabatur modestia, quam, & loci sanctitas, & Divina, quæ inibi celebrantur mysteria, exposcunt. Adeo pestilentes corruptelas e florentissimo, quem excolebat, Domini agro, propulsare curavit S. Carolus Borromæus, novisque editis sanctionibus, edixit, Dominica prima Quadragesimæ, quæ Antepaschalis jejunii caput est, a vetitis cibis abstinendum: Dierum festorum religionem nullo spectaculorum, saltationum, aut ludorum genere violandam, eo potissimum tempore, quo Fideles in ecclesiam convenire, rebusque Divinis intentius vacare solent: quo vero magis a Deo dicatis locis, omnis irreveren-

reverentiæ, & immodestiæ occasio arceretur, diversas stationes in templis parari jussit, in quibus viri a feminis separati orarent. Nihil in his statutis non sanctum, nihil a pristinis Christianorum moribus alienum, nihil quod non vetustissimis, ac ipsi Ecclesiæ coævis legibus non esset jam antea imperatum.

4 Etenim, ad Quadragesimale jejunium quod attinet, illud sex ad minus integras hebdomadas semper, ac ubique fuisse complexum, testatur Cassianus *collat.* 21. *cap.* 24., ubi Germanus Abbas Theonam interrogat his verbis: *Quid causæ est, ut sex hebdomadibus Quadragesima celebretur, licet in quibusdam provinciis, religionis forsitan propensior cura, adjecisse hebdomadam etiam septimam videatur?* Quænam autem fuerint ea loca, in quibus ad septem hebdomadas protrahebatur, explicat Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 19., inquiens: *Alii vero septem hebdomadas computant, ut Constantinopoli, & per cunctas in circuitu provincias, usque ad Phœnicem*; Cujus diversitatis ratio inde profecta est, quod hisce in provinciis, non solum dies Dominici, sed etiam omnia Sabbata, uno excepto, a diebus esurialibus subtraherentur, quibus subductis, sex, & triginta dies remanebant jejunio persolvendi, quemadmodum alibi, ubi soli dies Dominici, sex hebdomadarum jejunio eximebantur. Quod autem Socrates *lib.* 5. *hist. Eccles. cap.* 22. scribit, moris scilicet fuisse Ecclesiæ Romanæ, tribus tantum hebdomadis, ante Pascha jejunare, id purum putum mendacium esse, evincunt contraria Leonis Magni, Petri Chrysologi, aliorumque Patrum, qui Socratis ætate vixerunt, testimonia, congesta a Natali Alexandro *dissert.* 4. *ad sæc. II.*

5 In hunc modum Quadragesimam observatam fuisse, ad tempus usque Gregorii Magni, liquet ex ejusdem homilia 16. *in Evangelia*, ubi S. Doctor rationem etiam adducit, cur sex, & triginta dies jejunio transigerentur, inquiens: *A præsenti die, usque ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt, quarum videlicet dies quadraginta duo fiunt, ex quibus dum sex dies Dominici abstinentiæ substrahuntur, non plus in abstinentia, quam triginta, & sex dies remanent. Dum vero per trecentos, & sexaginta dies annus ducitur, nos autem per triginta, & sex dies affligimur, quasi anni nostri Decimas Deo damus: ut qui nobismet ipsis, per acceptum annum viximus, Auctori nostro nos in ejus Decimis per abstinentiam mortificemus.* Prædictis vero triginta sex, alii quatuor dies, Cinerum videlicet, & tres insequentes additi postea fuere Quadragesimalis jejunii initio, ut ita exactius Christi Domini exemplum imitaremur, qui *quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunavit. Matth.* 4. Quo verò tempore, & quo Auctore id factum fuerit, difficile est definire. Bellarminus *lib.* 2. *de bon. oper. cap.* 15. censet, jam a quinto sæculo, Romanæ Ecclesiæ usum obtinuisse, ut quatuor dies, Dominicam Quadragesimæ præcedentes, jejunio consecrarentur: Etenim Leo Magnus *serm.* 4. *de Quadragesima*, quem in Dominica Quinquagesimæ habitum, idem Bellarminus existimat, ait: *Secunda, & quarta, & sexta feria jejunemus; Sabbato autem apud Beatum Petrum vigilias celebremus*; Verum

rum hanc opinionem jamdiu exploserunt viri eruditi, præcipue Hugo Menardus *in not. ad Sacram.*: Nam, præterquam quod dies jejunii *in cit. loc.* descripti non sunt illi iidem, quos posterior ætas recepit, ex allegata Gregorii Magni homilia luculenter constat, præfatum additamentum, labente sæculo VI. in Ecclesia Romana nondum fuisse moribus usurpatum; Adduntque Pagius *critic. in Baron. ad an.* 57. *num.* 8., & Natalis Alexander *cit. dissert.* 4. *ad sæc.* II., ea Leonis verba in plerisque antiquis codicibus desiderari, ex quo conjiciunt, genuina non esse, sed Leonis sermoni recentius assuta. Alii apud Azorium *instit. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 12. *quæst.* 2., initiales illos dies additos arbitrantur, ab ipsomet laudato Gregorio Magno; Alii verò a Gregorio II., qui, ineunte sæculo VIII., Pontificatum tenuit; sed omnes decepti sunt a Gratiano, qui *in can.* 16. *de consecrat. dist.* 5., Gregorio Papæ decretum adscribit, quod, hisce verbis conceptum producit: *Ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecravit, quatuor dies prioris hebdomadæ, ad supplementum quadraginta dierum tolluntur, idest quarta feria, quæ* Caput jejunii *subnotatur, & quinta feria sequens, & sexta, & Sabbatum*; Quod tamen neque in paulo ante allegata homilia Gregorii Magni, e qua ceteroquin reliqua ejusdem canonis verba excerpta sunt, neque in Gregorii II. Actis reperimus. Amalarius, Auctor noni sæculi, *lib.* 1. *de Ecclesiasticis Officiis*, quæ certe, juxta ordinem, & ritum Romanum exponit, *cap.* 7. inquit: *Quarta feria inter Quinquagesimam, & Quadragesimam, jejunium, quod protenditur in Pascha Domini, inchoamus*; At exadverso Ratramnus Monachus Corbejensis qui, medio eodem sæculo nono, apologiam contexuit pro Ecclesia Latina, adversus criminationes Græcorum, *lib.* 4. *cap.* 4. asserit, Romanos caput jejunii a Dominica prima Quadragesimæ, non a feria quarta Cinerum inchoasse; quod ad rem advertunt Christianus Lupus *in scholiis, & notis ad Concil. Can. par.* 3. *pag.* 815., & Mabillonius *præfat. ad sæcul.* IV. *cap.* 4. *num.* 162. In tanta itaque rerum obscuritate, & Auctorum discrepantia, illud videtur affirmandum, quod opinantur cit. Natalis Alexander, & Thomassinus *tract. de jejunio, part.* 2. *cap.* 2., nimirum cœpisse prius nonnullos Fideles, ex singulari quadam pietate, quatuor dies, Dominicæ Quadragesimæ prævios Antepaschali jejunio adjicere, eorumque morem ab universa Latina Ecclesia paulatim receptum, vim, & robur legis tandem obtinuisse, quam postea in Concilio Beneventano anni 1091. firmavit Urbanus II. *can.* 4.: *Nullus omnino Laicus, post diem Cineris, & cilicii, qui* Caput jejunii *dicitur, carnibus vesci audeat*; ubi Laicorum tantum fit mentio, quia, observante laudato Christiano Lupo *ibid. pag.* 816., Clericorum mos erat jejunium inchoandi Dominica Quinquagesimæ, quod constat *ex can.* 4. *&* 6. apud Gratianum *dist.* 4., & ipsemet Urbanus II. edixit, in Concilio Claramontano, anni 1095., cujus canonem IX. a Guilielmo Malmesburiensi depravatum, ex Matthæo Parisiensi, & Francisco Bellefortio, ita legendum asserunt Lupus *cit. loc.*, & Harduinus *in sua collect.* *tom.* 6.

tom. 6. part. 2. col. 1737. *Nemo Laicorum a Capite jejunii, nemo Clericorum a Quinquagesima usque in Pascha carnes comedat.*

6 Jam vero prædictam consuetudinem Quadragesimale jejunium a feria quarta Cinerum exordiendi, nunquam amplexatam esse Ecclesiam Mediolanensem, ne ab Ambrosii institutis, quorum fuit semper tenacissima, recederet, testantur Decius, Doctor Mediolanensis, cui profecto suæ Ecclesiæ mores erant perspecti *in cap. Ad audientiam, de rescript. num.* 20., Fagnanus *in cap. Explicari, de observat. jejun. num.*37., & laudatus Thomassinus *eod. cap.*2. *num.*3.; idque probe sciens S. Carolus Borromæus, non solum nihil, quoad hoc innovavit, sed priscam disciplinam, in ea suæ diœcesis parte, ubi fuerat retenta, intactam reliquit, atque in suo primo Concilio Provinciali anni 1. (*Act. Eccl. Mediolan. part.* 1. *pag.* 12.) ita statuit: *Edicimus, ut in provincia nostra, proxima quarta feria post Quinquagesimam, omnes Quadragesimalis observantiæ initium faciant, præter civitatem Mediolanensem, easque diœcesis partes, ubi, ex Divi Ambrosii instituto, Divina Officia celebrantur.* Longe vero aliud sensit sanctissimus Archipræsul, de abusu, in eamdem Ecclesiam invecto, comedendi carnes, prima Dominica Quadragesimæ; Hunc etenim, quia primigeniam Ecclesiæ legem evertebat, ex Apostolica traditione derivatam, sancte, & inviolate ubique semper retentam, ac etiam Mediolani, retroactis temporibus, religiose servatam, & qua propterea corruente, sanctioris disciplinæ fundamentum nutabat, non diutius tolerandum, sed extirpandum censuit, in sua quinta Synodo Diœcesana, in qua ita statuit (*Act.Eccl. Mediol. par.*2.*pag.*782.): *Dominica, quæ* A capite Quadragesimæ, *more Ambrosiano dicitur, ut reliquæ Dominicæ Quadragesimales, servetur item, ab eaque abstinentiæ Quadragesimalis initium plane fiat, cum non solum ex sanctissimo Patrum testimonio, sed ex sermonibus, & doctrina in primis ejusdem Beati Ambrosii, priscisque hujus Ecclesiæ tabulis, atque ex omni rituum certissima ratione, illam in Quadragesima diebus primam Dominicam, & numerari, & esse liquido constet: proinde a cibis, qui Quadragesimali tempore lege jejunii vetiti sunt, abstineat Clerus, & populus omnino eo die, sicut aliis Dominicis Quadragesimæ diebus.*

7 In altero pariter S. Caroli edicto, quo spectacula, & publici ludi, diebus festis, interdicebantur, nihil profecto novi decernebatur, sed antiquæ excitabantur leges, nedum ab Ecclesia, sed a sæcularibus Principibus latæ. Etenim Theodosius senior *leg.*2. *tit.* 5. *lib.* 15. *C. Theodosiani*, cujusque generis spectacula, diebus Dominicis exhiberi vetuit: *Nullus Solis die populo spectaculum præbeat, nec Divinam venerationem confecta solemnitate confundat.* Theodosius junior *ibid. leg.* 5., non minus Dominicis, quam aliis solemnioribus festis diebus, a theatralibus scænis, & Circensibus ludis abstinendum constituit, etiamsi in aliquem ejusmodi diem Natalis incideret Imperatoris, cui tunc maximum honorem deferri, ait, cum omnipotentis Dei majestati debitus præstatur religionis cultus: *Dominico, qui Septimanæ totius primus est dies, & Natale, & Epiphaniarum Christi, Paschæ etiam,*

etiam , & Quinquagesima diebus . . . . omni theatrorum , atque Circensium voluptate , per universas urbes , earumdem populis denegata , totæ Christianorum, ac Fidelium mentes Dei cultibus occupantur . . . . Ac ne quis existimet , in honorem numinis nostri , veluti majore quadam Imperialis officii necessitate compelli . . . . . nemo ambigat , quod tunc maxime mansuetudini nostræ ab humano genere defertur , cum virtutibus Dei omnipotentis , ac meritis , universi obsequium orbis impenditur . Idem edictum , lata insuper in ejusdem violatores pœna amissionis militiæ , & proscriptionis bonorum , renovarunt Leo , & Anthemius *leg.*11. *C. Justin. de feriis* : *Nihil eodem die vindicet sibi scena theatralis , aut Circense certamen , aut ferarum lacrymosa spectacula . Et si in nostrum ortum , aut Natalem celebranda solemnitas inciderit , differatur . Amissionem militiæ , proscriptionemque patrimonii sustinebit , si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse , vel cujuscumque Judicis apparitor , prætextu negotii publici , seu privati, hæc , quæ hac lege statuta sunt , crediderit temeranda* . Neque vero dubitandum est , ejusmodi Imperiales Constitutiones , ad Ecclesiæ votum , atque Episcoporum suggestionem , emanasse : Siquidem *in cod. canonum Ecclesiæ Africanæ can.*61. , legimus , Patres Africanos in quadam Synodo congregatos , ab Imperatore Honorio petendum decrevisse , ut Dominicis , aliisque Deo sacris diebus , spectacula , & ludos amoveri juberet : *Nec non & illud petendum , ut spectacula theatrorum , ceterorumque ludorum , die Dominica , vel ceteris religionis Christianæ diebus celeberrimis , amoveantur* (*collect. Harduin. tom.* 1. *col.* 898.) . Mirum autem non est , Ecclesiarum Antistites tantopere exoptasse , ut saltem diebus , Dei cultui specialiter destinatis , illa removerentur profana oblectamenta , quibus ullo unquam tempore adesse , a Christiana professione , perquam alienum reputarunt , quod constat ex Synodo Carthaginiensi III. *can.* 11. , Trullana *can.* 51. , aliisque innumeris Conciliorum sanctionibus , & Patrum sententiis , quas collegit Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. par.*3. *lib.*3. *cap.*42. & 43.

8 Tertium denique S. Caroli decretum ab iis solum poterat novitatis insimulari , quibus pristini Christianorum mores essent prorsus ignoti : Siquidem statim ac Christianis potestas facta est publica templa construendi , diversa , intra eorumdem ambitum , sunt loca constituta , in quibus viri a mulieribus separati consisterent : quinimmo non desunt rerum Ecclesiasticarum indagatores , qui hanc ipsam divisionem ab Apostolis factam asfirment ; & quanquam his refragetur mox allegandus Chrysostomus , negari tamen non potest , paulo post Apostolorum ætatem , eam fuisse in Ecclesia usitatam ; Auctor enim *Constitut. Apostolic. lib.* 2. *cap.* 57. , de hac separatione , tanquam de consuetudine loquitur , in tota Ecclesia vigente , jubetque Diaconissas custodire introitum mulierum , Ostiarios vero januæ præesse , qua viris in ecclesiam patet aditus : *Ostiarii stent ad virorum introitus , quos custodiant ; Diaconissæ vero ad mulierum* ; Ejusdemque divisionis , veluti rei notissimæ , atque ubique usu receptæ , meminere Cyrillus Hierosolym. *præfat. in Catech. num.*8. , Augustinus *de civit. Dei, lib.*2.*cap.*28. ,

Socra-

Socrates *lib.* 1. *cap.* 17., aliique passim. Ut plurimum vero ea divisio facta erat ligneis parietibus, sicuti colligitur ex Chrysostomo *homil.* 73. *al.* 74. *in Matthæum* (*tom.* 7. *oper. pag.* 712.) ubi de ejusdem separationis origine, hæc habet notatu digna: *Oporteret utique intus esse murum, qui vos a mulieribus sequestraret: quia vero id non vultis, necessarium esse putarunt Patres nostri, ut saltem ligneis tabulis vos separaremus. Ut a senioribus ego audivi, initio parietes non fuere:* In Christo enim Jesu non est mas, neque femina. *Apostolorum quoque tempore una viri & mulieres erant. Nam tunc viri vere viri erant, & mulieres mulieres. Nunc vero contra, mulieres meretricum sibi mores assumpserunt, viri autem ab equis furentibus nihil differunt.* Aurea hæc Chrysostomi verba forsan perpendens S. Carolus Borromæus, secumque non immerito reputans, magis in nostram, quam in Chrysostomi ætatem quadrare, eamdem virorum a mulieribus separationem, in Mediolanensibus templis fieri voluit; quam & nos Romæ factam vidimus in ecclesia S.Martini ad Montes, ubi, quandiu vixit Ven. Cardinalis Thomasius, ejusdem ecclesiæ Titularis, stationes virorum, & mulierum, interjecto ligneo muro, sejungebantur, quod etiam narrat Berninus in ejusdem Cardinalis vita *cap.* 19.

9 Verum, quanquam S. Caroli decreta vetustissimis Ecclesiæ sanctionibus, consuetudinibus, & moribus nulla ex parte non responderent; nihilominus novitatis notam non evasere, cujus obtentu plerique turbulenti homines non dubitarunt, illa acriter impugnare, eorumque auctorem Carolum, veluti Novatorem palam & publice traducere. Ab hac calumnia, ut se vindicaret, sanctissimus Archipræsul Gregorium XIII. universalem Ecclesiam tunc moderantem, adiit, eique causas exposuit, cur necessarium duxerit, gliscentibus in sua diœcesi, adversus priscam disciplinam, abusibus, prædictis salubribus Constitutionibus obviare: quia autem paulo post Legati Romam pervenerunt a Mediolanensi Magistratu, instigante civitatis Gubernatore, missi, ut iisdem decretis apud Pontificem intercederent, Carolus, quo liberius cum Pontifice agere possent, statim ab Urbe discessit. Pontifex, auditis Legatis, negotium examinandum commisit nonnullorum Cardinalium Congregationi, a quibus aliquot Theologi, & Canonistæ fuere in consilium acciti: istorum suffragia Nos præ manibus habuimus, atque ex iis pleraque S. Caroli decretis, hanc unicam ob causam obstitisse, deprehendimus, quod inveteratis diœcesis Mediolanensis moribus contrairent. At meliori sane consilio Gregorius Caroli edicta, non cum hodiernis corruptelis, sed cum priscis Ecclesiæ Institutis, sacrisque Canonibus, in quibus erat apprime versatus, contulit, eaque his ad amussim congruere videns, spretis contrariis Theologorum suffragiis, suis Apostolicis litteris confirmavit, & Mediolanenses Legati, qui a Romanis per jocum, appellabantur *Oratores Bacchanalium*, eo quod præcipue illuc accessissent, ut Bacchanalium jura tuerentur, & ampliarent, re infecta, in patriam remearunt. Totam hujus rei historiam, quam leviter tetigerunt sacræ Rotæ Auditores in relatione causæ Canoni-

zationis S. Caroli *part.2. argum.20.*, ex professo referunt Carolus a Basilicapetri *de vita & rebus gestis* (Sancti) *Caroli lib.5. cap. 7. & seqq.*, Joannes Petrus Giussanus *in vita S. Caroli lib. 6. cap. 3. & 4.*, Episcopus Antonius Godeau *in elogiis. Episcoporum, elog. 98. pag. 640.*, & in vita ejusdem S. Caroli *cap. 23. 24. & 25. lib. 1.*, Possevinus *de vit. & action. S. Caroli cap. 10. 16. 20. & 25.*

CAPUT LV.

Ab eadem novitatis nota alia vindicantur Synodales Constitutiones, Alatrina videlicet, & Herbipolenses.

1 IN civitate Alatrina hic inoleverat detestandus abusus, ut in festo Sancti Sixti I. Papæ, præcipui civitatis Patroni, viri, & mulieres ante ecclesiæ fores, choreas ducerent, incompositos agerent saltus, aliasque ludicras corporis gesticulationes, quæ potius Bacchi orgiis, quam Christi Martyris solemnitati conveniebant. Providus Episcopus has ethnicæ certe superstitionis reliquias edicto suo proscripsit: Contra Episcopi edictum, consueto novitatis obtentu, reclamatum est, ad sacram Congregationem Episcoporum, & Regularium: Marcellus Severolus Romanæ Curiæ Advocatus multis argumentis conatus est, Alatrinam consuetudinem sustentare, atque ab omni superstitionis macula purgare, innixus potissimum exemplo Regii Prophetæ Davidis, qui Divino afflatus spiritu ante Dei Arcam saltavit; Sed Severoli conatus infregit alter æque doctus Advocatus Fatinellus de Fatinellis, qui pro Episcopi edicto stetit. Etenim choreæ, aliæque corporis jactationes, propter sibi insitam turpitudinem, quæ nullo religionis fuco obumbrari potest, per plures Conciliorum canones jamdiu explosæ fuerant, & ne in celebritatibus Sanctorum, ad valvas præsertim ecclesiarum, fierent, severe interdictum. Africani Patres, ut legere est *can. 60. in codice canonum Ecclesiæ Africanæ* (*tom. 1. collect. Harduin. col. 898.*) legem Imperialem postulandam statuerunt ad compescenda tripudia, quibus SS. Martyrum Natalitia profanabantur: *Quibus diebus, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas, per vicos, atque plateas exercent, ut matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor, devote venientium ad sacratissimam diem, injuriis lascivientibus appetatur; ut etiam ipsius sanctæ religionis pæne fugiatur accessus*. Idem consilium cepere Patres Concilii Toletani III. anni 589. *can.23. relat. a Gratiano dist.3. de consecrat. can.2.*, ubi interponendam pariter decreverunt Reccaredi Regis auctoritatem, ut eamdem pestem ex Hispania eliminarent: *Exterminanda est omnino irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut populi, qui debent Divina Officia attendere, saltationibus, & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis perstrepentes. Hoc etenim, ut ab omni Hispania depellatur, Sacerdotum, & Judicum a Concilio sancto*

sancto curæ committitur. Equidem tolerare non potuit Ecclesia, ut veris Christi Sanctis ille videretur præstari, turpis, & obscænus cultus, qui a Paganis falsis exhibebatur numinibus: uti enim ad rem ajebat Auctor *sermon.265. ol.215. de tempore, inter opera Augustini (tom.5. col. 437. in append.)*: *Isti infelices, & miseri homines, qui balationes, & saltationes ante ipsas basilicas Sanctorum exercere nec metuunt, nec erubescunt, etsi Christiani ad ecclesiam venerint, Pagani de ecclesia revertuntur. Quia ista consuetudo balandi de Paganorum observatione remansit*. Neque porro ad cohonestandas choreas quidquam prodesse exemplum Davidis, jampridem ponderavit Auctor operis *de Pœnitentia lib.2. cap.6.*, quod Ambrosio adjudicandum, contra Petrum Soto, & Rivetum, omnes Eruditi consentiunt; Quoniam, ut ille ait, per mysticam David ante Arcam saltationem, unice Deus præmonstrare voluit Hebræis, quibus omnia in figura contingebant, *ut unusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra jacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis*, & propterea cavendum, ait, ne quis *putet nobis saltationis lubrica histrionicos motus, & scenæ delicamenta mandari (tom.2. oper. S.Ambros.col.426.)* Quibus expensis, sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, Alatrini Episcopi Constitutionem, spretò novitatis argumento, quo impetebatur, approbavit, quemadmodum Nos ipsi retulimus in nostro Opere *de Canonizat. Sanctor. lib.4. part.2. cap.30. num.30. in fin.*

2 Fridericus Carolus Episcopus Bambergensis, & Herbipolensis, cum anno 1740. Collegiatam ecclesiam visitaret S. Joannis in Haugis, civitatis Herbipolensis, parvipendens Capituli querimonias, nihilque metuens Novatoris censuram, quam sibi prævidebat irrogandam, antiquam proscripsit consuetudinem, in eadem Ecclesia vigentem, quam referre, atque a sui initio repetere, neque inutile, neque injucundum fore existimamus. Perspectum, & exploratum est omnibus, qui veteres Ecclesiæ annales, vel leviter pertractarunt, jam a sæculo VIII., auctore Crodogango Episcopo Metensi, efformata fuisse Canonicorum Collegia, ad imaginem Monachorum, a quibus Canonici in hoc tantum differebant, quod Regulam quidem ipsi servarent, a sacris Canonibus, atque Ecclesiæ Patribus, Clericis præscriptam, religiosa tamen vota non nuncuparent: hoc quippe unicum discrimen, inter utrosque intercessisse, colligitur *ex Capitular. Aquisgranens. anni 789. cap.71. (tom.1. Capitular. Baluzii col.237.)*, ubi ita cautum legimus: *Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque, qui se voto monachicæ vitæ constrinxerunt, monachice, & regulariter omnimodis, secundùm votum suum vivant, secundùm quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro.... Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi canonice, secundum suam Regulam omnimodis vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abba Monachorum*: Inde vero factum arbitramur, ut more Monachorum, quorum vivendi rationem, etsi voto soluti, Canonici in omnibus imitabantur, priusquam Capitulis, sive Cathedralium, sive Collegiatarum ecclesiarum inferen-

zationis S. Caroli *part.2. argum.20.*, ex professo referunt Carolus a Basilicapetri *de vita & rebus gestis* (Sancti) *Caroli lib.5. cap. 7. & seqq.*, Joannes Petrus Giussanus *in vita S. Caroli lib. 6. cap. 3. & 4.*, Episcopus Antonius Godeau *in elogiis Episcoporum, elog. 98. pag. 640.*, & in vita ejusdem S. Caroli *cap. 23. 24. & 25. lib. 1.*, Possevinus *de vit. & action. S. Caroli cap. 10. 16. 20. & 25.*

CAPUT LV.

Ab eadem novitatis nota alia vindicantur Synodales Constitutiones, Alatrina videlicet, & Herbipolenses.

1 IN civitate Alatrina hic inoleverat detestandus abusus, ut in festo Sancti Sixti I. Papæ, præcipui civitatis Patroni, viri, & mulieres ante ecclesiæ fores, choreas ducerent, incompositos agerent saltus, aliasque ludicras corporis gesticulationes, quæ potius Bacchi orgiis, quam Christi Martyris solemnitati conveniebant. Providus Episcopus has ethnicæ certe superstitionis reliquias edicto suo proscripsit: Contra Episcopi edictum, consueto novitatis obtentu, reclamatum est, ad sacram Congregationem Episcoporum, & Regularium: Marcellus Severolus Romanæ Curiæ Advocatus multis argumentis conatus est, Alatrinam consuetudinem sustentare, atque ab omni superstitionis macula purgare, innixus potissimum exemplo Regii Prophetæ Davidis, qui Divino afflatus spiritu ante Dei Arcam saltavit; Sed Severoli conatus infregit alter æque doctus Advocatus Farinellus de Farinellis, qui pro Episcopi edicto stetit. Etenim choreæ, aliæque corporis jactationes, propter sibi insitam turpitudinem, quæ nullo religionis fuco obumbrari potest, per plures Conciliorum canones jamdiu explosæ fuerant, & ne in celebritatibus Sanctorum, ad valvas præsertim ecclesiarum, fierent, severe interdictum. Africani Patres, ut legere est *can. 60. in codice canonum Ecclesiæ Africanæ* (*tom. 1. collect. Harduin. col.* 898.) legem Imperialem postulandam statuerunt ad compescenda tripudia, quibus SS. Martyrum Natalitia profanabantur: *Quibus diebus, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas, per vicos, atque plateas exercent, ut matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor, devote venientium ad sacratissimam diem, injuriis lascivientibus appetatur; ut etiam ipsius sanctæ religionis pæne fugiatur accessus.* Idem consilium cepere Patres Concilii Toletani III. anni 589. *can.23. relat. a Gratiano dist.3. de consecrat. can.2.*, ubi interponendam pariter decreverunt Reccaredi Regis auctoritatem, ut eamdem pestem ex Hispania eliminarent: *Exterminanda est omnino irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut populi, qui debent Divina Officia attendere, saltationibus, & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis perstrepentes. Hoc etenim, ut ab omni Hispania depellatur, Sacerdotum, & Judicum a Concilio sancto*

sancto cura committitur. Equidem tolerare non potuit Ecclesia, ut veris Christi Sanctis ille videretur præstari, turpis, & obscænus cultus, qui a Paganis falsis exhibebatur numinibus: uti enim ad rem ajebat Auctor *sermon.265. ol.215. de tempore, inter opera Augustini (tom.5. col. 437. in append.): Isti infelices, & miseri homines, qui balationes, & saltationes ante ipsas basilicas Sanctorum exercere nec metuunt, nec erubescunt, etsi Christiani ad ecclesiam venerint, Pagani de ecclesia revertuntur. Quia ista consuetudo balandi de Paganorum observatione remansit*. Neque porro ad cohonestandas choreas quidquam prodesse exemplum Davidis, jampridem ponderavit Auctor operis *de Pœnitentia lib.2. cap.6.*, quod Ambrosio adjudicandum, contra Petrum Soto, & Rivetum, omnes Eruditi consentiunt; Quoniam, ut ille ait, per mysticam David ante Arcam saltationem, unice Deus præmonstrare voluit Hebræis, quibus omnia in figura contingebant, ut *unusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra jacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis*, & propterea cavendum, ait, ne quis *putet nobis saltationis lubrica histrionicos motus, & scenæ deliramenta mandari* (*tom.2. oper. S.Ambros.col.426.*) Quibus expensis, sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, Alatrini Episcopi Constitutionem, spreto novitatis argumento, quo impetebatur, approbavit, quemadmodum Nos ipsi retulimus in nostro Opere *de Canonizat. Sanctor. lib.4. part.2. cap.30. num.30. in fin.*

2 Fridericus Carolus Episcopus Bambergensis, & Herbipolensis, cum anno 1740. Collegiatam ecclesiam visitaret S. Joannis in Haugis, civitatis Herbipolensis, parvipendens Capituli querimonias, nihilque metuens Novatoris censuram, quam sibi prævidebat irrogandam, antiquam proscripsit consuetudinem, in eadem Ecclesia vigentem, quam referre, atque a sui initio repetere, neque inutile, neque injucundum fore existimamus. Perspectum, & exploratum est omnibus, qui veteres Ecclesiæ annales, vel leviter pertractarunt, jam a sæculo VIII., auctore Crodogango Episcopo Metensi, efformata fuisse Canonicorum Collegia, ad imaginem Monachorum, a quibus Canonici in hoc tantum differebant, quod Regulam quidem ipsi servarent, a sacris Canonibus, atque Ecclesiæ Patribus, Clericis præscriptam, religiosa tamen vota non nuncuparent: hoc quippe unicum discrimen, inter utrosque intercessisse, colligitur *ex Capitular. Aquisgranens. anni 789. cap.71.* (*tom.1. Capitular. Baluzii col.237.*), ubi ita cautum legimus: *Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicumque, qui se voto monachicæ vitæ constrinxerunt, monachice, & regulariter omnimodis, secundùm votum suum vivant, secundùm quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro.... Similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi canonice, secundum suam Regulam omnimodis vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abba Monachorum*: Inde vero factum arbitramur, ut more Monachorum, quorum vivendi rationem, etsi voto soluti, Canonici in omnibus imitabantur, priusquam Capitulis, sive Cathedralium, sive Collegiatarum ecclesiarum in-

fererentur, tyrocinium fubirent, fub cura Præpofiti, a quo morum difciplina imbuerentur, & fub magifterio Scholaftici, cujus munus erat juniores illos, & novitios Canonicos litteris, bonifque artibus informare, quemadmodum obfervat Antonius Matthæi *lib.2.de nobil.cap.39.*, pluribufque exornat Thomaffinus *de vet. & nov. Ecclef. difcipl. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.*2. *& feqq.*, & *cap.* 70. *num.*8.; Tyrocinii verò tempore, multa ipfis fubeunda erant incommoda, moleftiæ haud leves tolerandæ, ut per dura, & afpera quæque probati, ad reliquam vitam *canonice* tranfigendam affuefcerent: Etenim fi jampridem Gregorius Magnus, *Neminem facris Ordinibus initiari voluit, nifi poft probationem*, tefte Jo. Diacono *in ejus vita lib.*2. *num.* 16., apud Mabillon. *in Act. Benedict. fæc.* I. *pag.* 417., multo magis probandi erant Canonici, qui ad exactam componebantur normam Monachorum, de quibus fcribit Petrus Blefenfis *epift.* 13.: *Novitiorum clauftralium mentes adhuc defideriorum carnalium humoribus gravidæ, & tumentes, non acceptantur in facrificio Domini, nifi prius igne tribulationis torreantur, nec paleas priorum deponant affectum,nifi per laborem, & abftinentiam confringantur*, & ad rem noftram magis appofite, Fructuofus Epifcopus, fuæ Regulæ *cap.*18. de Novitio loquens (*par.*2.*cod. Regul.Holftenii pag.*274.) ait: *Monafterium fub Regula introducatur, & annum integrum a cunctis Fratribus, ex induftria, conviciis comprobetur*.

3 Poftquam autem obfoleta eft Crodogangi Inftitutio, & Canonici, abjecta vita communi, ac regulari obfervantia, in fua quifque domo, fæcularium more, vivere cœperunt, quod in Germania contigiffe, fluente fæculo X., auctor eft Trithemius *in chron. Hirfaugienf. anno* 977., nonnulla priftinæ difciplinæ remanfere rudera, quæ adhuc hodie invifuntur in Canonico Scholaftico; *in anno refidentiæ*, feu clauftrali, quem quorumdam Capitulorum Germaniæ Canonici, certa anni die, aufpicari debent, atque in ecclefiæ fervitio integrum tranfigere, priufquam in Capitulum admittantur, fuæque Præbendæ fructus participent: Sed in eo etiam clarius veteris difciplinæ veftigium confpicitur, quod, in aliis ejufdem Germaniæ Capitulis, eft in more pofitum, nimirum, ut qui Canonicatum adepti funt, non ftatim, poft annum refidentiæ, ficuti alibi fit, Capitularibus annumerentur, fed meram expectativam habeant vacaturæ Præbendæ Canonicalis, ideoque non appellentur abfolute *Canonici*, fed *Domicellares*, feu *Domicelli*, quafi non *Domini*, fed *Dominuli* fint, ut hac ipfa nomenclatura differant a veris Canonicis, quos jam a fæculo x. fuiffe in Germania appellatos *Dominos*, teftatur Gerardus, ejufdem fæculi Scriptor, in vita Sancti Uldarici Epifcopi Auguftani, apud Mabillon. *in Act. Benedict. fæc.* 5. *pag.* 429.: Hi quippe Canonici *Domicellares* fpeciem quamdam referunt juniorum Clericorum, quos diximus in tyrocinio olim detentos, variifque exercitationibus probatos, ut deinde in Canonicorum Collegium cooptarentur: Equidem Patres Concilii Moguntini, anni 1549. *de iis quæ ad mores pertinent cap.* 86. de Domicellariis, perinde ac de Novitiis in probatione degentibus,

bus, in hunc modum loquuntur (*tom. 9. collect. Hard. col.* 2134.): *Hactenus in ecclesiis Cathedralibus, & in Collegiatis (saltem in ea parte, qua Majores nostri, non sine magna ratione, juniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim ut Beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub jugo Prælatorum detineri voluerunt) satis negligenter advigilatum esse, non sine Ecclesiarum pernicie, sentimus; dum hi, quibus ea cura incumbit, ad studia, & mores Domicellarium parum attendentes, si modo Domicellares certum tempus in Beneficii possessione exegissent, aut pecuniam pro emancipatione constitutam numerassent, sine ampliori delectu, quosvis ad Capitula admiserunt, etiam eos, quos nec vitæ honestate, nec doctrina satis idoneos, aut ecclesiis utiles futuros norint.... Quarum indemnitati consulere volentes, Prælatorum, Capitulorum, & aliorum, quorum interest, conscientias duximus onerandas, ut in posterum, non secundum prætensam consuetudinem (qua in hac parte, ut ecclesiis perniciosa, irrationabilis, aut potius corruptela censenda est) quoslibet, sed secundum conscientiam, idoneos tantum, & dignos, ad Capitula, præsertim Metropoliticum, & Cathedralia admittant.*

4 Ejusmodi Canonici Domicellares reperiuntur in præfata ecclesia Sancti Joannis in Haugis, iique, cum essent in Capitulum recipiendi, hoc quasi postremum sui tyrocinii subibant experimentum: Ab humeris ad lumbos denudati transibant per medium agmen Canonicorum Capitularium, a quorum singulis, virga, quam quisque manibus tenebat, cædebantur, eoque experimento peracto, veluti jam per aspera quæque probati, atque e tyrocinio subducti, Capitularibus accensebantur. Hunc autem morem promanasse opinamur ex illo veteri instituto, a Monachis ad Canonicos derivato, Novitium scilicet lacessendi injuriis, conviciis, & probris, sicuti ab Episcopo Fructuoso audivimus. Alia præterea potuit esse ejus consuetudinis origo. Antiquis Romanorum legibus, emancipatio liberorum e patria potestate fiebat, *cum injuriis, & alapis*, ut dicitur *Novell.* 181. *præfat.*, & observant Antonius Perez *in cod. tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 49. *num.* 2., Vincentius Gravina *orig. jur. lib.* 2. *num.* 83., Heinec. *instit. Justin. lib.* 2. *tit.* 12., & *antiquit. Romanar. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. *§.* 5. *&* 9.; inter ceteros enim ejusdem ritus, quos describit Cajus *instit. cap.*6., hic ultimus erat, aliorumque complementum: emancipandus, post tertiam manumissionem, servorum more, *circumducebatur*, quasi ei libera daretur facultas abeundi quo vellet, *& colapho percutiebatur*, quo præstito, emancipatio censebatur omnibus numeris absoluta.

5 Jam vero admissionem Canonici Domicellaris in Capitulum speciem quamdam fuisse emancipationis, per quam ille liberaretur a nexu scholæ, & subtraheretur a jugo Canonici scholastici, colligimus tum ex antiquis statutis Ecclesiæ Ultrajectinæ, relatis ab Antonio Matthæi *de nobil. lib.* 2. *cap.* 39., in quibus ita cavetur: *Si Scholaris ad Prebendam assumptus fuerit, vocem tamen in Capitulo non habebit, donec vigesimum ætatis suæ annum attigerit, & per Scholasticum nostrum, Decano, & Capitulo nostro emancipandus, præsentatus*

sentatus ut idoneus fuerit; & rursus [*de officio Scholastici*]: *Ad ipsum* [pertinet] *Scholares examinare tam in scientia, quam in moribus, & ætate, & cum habiles reperti fuerint, Decano, & Capitulo nostro emancipandos præsentare*, tum ex vetusto diplomate, quod occurrit apud Schaten. *lib.* XI. *annal. Paderborn. ad ann.* 1231., ubi circa finem hæc habentur: *Nullus Canonicorum de cetero emancipabitur, quin idem juret, ne numerus Canonicorum excedat numerum Prabendarum*. Quocirca improbabile non est, præfatum modum, eum in Capitulum introducendi, per convicia, & verbera, ortum habuisse, a veteri ritu emancipationis, quem postea abolevit Justinianus *in leg. ultima, cod. de emancip. liber.*

6 Sed quidquid sit de illius consuetudinis origine, quam Nobis dumtaxat conjicere, certo tamen assequi non licuit, eam prudenti sane consilio extirpandam duxit laudatus Fridericus Carolus Episcopus Herbipolensis, opportuno decreto, hisce verbis concepto: *Sicut quæ laudabiliter olim constituta, vel ab antiquo observata esse noscuntur, retinenda sunt in posterum; ita e contra, quæ honestati, modestiæque Ecclesiasticæ, vel bonis moribus adversantur, sacris inimica Canonibus, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, adeo vires non contrahunt ab antiquitate, quin tanquam abusus reformari debeant.* Enimvero, cum hodie inter Canonicos Domicellares non soli adolescentuli, sicuti forsan retroactis temporibus, sed viri numerentur ætate, & prudentia plerumque maturi, & quandoque etiam Episcopali charactere exornati, jure, ac merito indecorum, & turpe illi visum est, ut isti, humeris denudatis, sub ferularum ictibus, in Capitulum admitterentur. Obstitere utique Canonici novæ sanctioni, qua querebantur, antiquum everti Capituli institutum, cujus initii non extabat memoria; sed frustra; quoniam Nos, quibus jam tum universalis Ecclesiæ regimen obtigerat, considerantes, non posse vetustatis argumento abusus sustineri, qui rectæ rationi, decentiæ, atque honestati adversantur, consilium Episcopi summopere commendavimus, ejusque decretum confirmavimus.

7 In Synodo Ulyssiponensi vetitum fuerat Tabernariis, ne festis diebus, res, etiam ad victum necessarias, venderent, iis matutinis horis, quibus in ecclesiis solemnia peragebantur Officia: In Constitutionibus Synodalibus Barchinonensibus interdictum pariter fuit Mercatoribus, ne iisdem Deo dicatis diebus ullam exercerent negotiationem, omnesque, sive Mercatores, sive Artifices jussi sunt, iisdem diebus, suas apothecas obserare, nullique, aliquid emendi causa, aditum in eas permittere. Utraque Constitutio, quanquam nihil de novo decerneret, sed Dei, atque Ecclesiæ legem instauraret, & inculcaret, nihilominus insimulata fuit novitatis, atque acerrime impugnata; sed perperam; nam prima approbata fuit a sacra Rota *decis.* 1583. *num.* 8. *coram Penia*, & *decis.* 33. *coram Dunozzett.*, & *decis.* 293. *coram Ubaldo*, altera vero confirmata a sacra Congregatione Concilii die 13. Martii 1679., & die 27. Martii 1683., sicuti legitur in regestis, refertque Nicollius *in prax. Canonic. tom.* I. *litt.* C. *§.* I. *num.* 44.

8 Ex

8 Ex hactenus dictis colliget Episcopus, non esse sibi metuendum, a Novatoris calumnia, cum Constitutiones edit, quas necessarias agnoscit ad depravatos populi, Clerique mores reformandos, & sanctissimos Ecclesiæ Canones reparandos, temporum injuria, hominumque malitia labefactatos; facile quippe ab improborum dicteriis se tuebitur decreto Tridentini *sess.22. cap.1. de reform.*, ubi postquam omnes innovavit Constitutiones, ad vitam, & honestatem Clericorum pertinentes, Episcopos alloquens, ait: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant.*

CAPUT LVI.

Quænam sit novitas in diœcesim non inducenda, ubi præter alia agitur de jejunio Sabbati, & de more in nonnullas regiones invecto vescendi die Sabbati interioribus & extremis partibus animalium.

1 QUemadmodum prudenter se gerit Episcopus in id incumbens, ut pristina disciplina, quam præsocavit abusus, in sua diœcesi reviresçat; ita imprudenter agit, qui mores in eam inducere tentat, aut nunquam receptos, aut ex rationabili causa postea obsoletos, præcipue si res respiciant levis momenti, in quibus mutatio fieri potuit, sine ullo Ecclesiæ dispendio, & purioris Ethices jactura. Quoniam autem in hac re, quæ a rerum, temporum, & locorum circumstantiis maxime pendet, impossibile est universalem regulam constituere, in omni eventu, æque ab omnibus, atque ubique servandam, regulæ loco, esse poterunt nonnulla, quæ in medium statim proferemus exempla.

2 Episcopus restituendæ Ecclesiasticæ disciplinæ studiosus, plures saluberrimas paraverat Constitutiones, in sua Diœcesana Synodo propediem promulgandas: eas Nobis, qui tunc temporis Secretarium agebamus sacræ Congregationis Concilii, pro sua erga Nos humanitate, amice dedit examinandas: earum unam offendimus, in qua prohibebatur Clericis usus fibularum in calceis, adjecta in transgressores haud levi pœna; ejusque Constitutionis ratio petebatur *ex cap. Clerici, 15., de vit. & honest. Clericor.*, ubi Innocentius III., inter cetera ornamenta Clericis interdicta, fibulas etiam recenset, inquiens: *Fibulas omnino non ferant*: At nos amico Episcopo suasimus, ut hanc Constitutionem deleret; neque his temporibus aptari diximus laudatam Innocentii III. Decretalem, utpote quæ de fibulis loquitur, ab illis diversis, quæ nunc communiter, apud honestos viros sunt in usu; Fibulas enim ad merum olim pertinuisse luxum, & vestium ornatum, testatur Ulpianus *in leg. Argumento 27., ff. de auro, & argento legatis*, inquiens:

inquiens: *Fibulæ ornamenta magis, quam vestis sunt*; & prosequuntur Petrus Faber *lib.* 1. *semestr., cap.* 16., & Chiffletius *in Anastasi Childerici cap.* 16. & quidem mollia erant ornamenta, mulierum potius, quam virorum propria, quemadmodum *in cit. leg.* notavit Glossa *V. Ornamenta*, traditque Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. scribens: *Fibulas, & alia muliebris cultus*; Quamvis revera, eodem Plinio teste, non deessent viri, qui mulierum more, aureis, & gemmatis fibulis suas vestes constringerent, quem etiam morem indicat illud Virgilii *Æneid.* 1.: *Aurea purpuream subnectit fibula vestem*; quia porro mulieres, calceorum loco, semper utebantur soleis, quas viri domi tantum gestabant, quod deducitur ex Gellio *lib.* 13. *cap.* 20., eas pariter pretiosis fibulis revinciebant, quæque ad soleas colligandas erant necessariæ, ad merum luxum, & pompam, fuerunt postea etiam in calceamentis adhibitæ: ad hujus vero generis calceamenta, pretiosis fibulis adornata allusit Concilium Carthaginiense IV. anni 398., cum *can.* 45. [*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 982.] ait: *Clericus nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat*, eademque respexit Concilium Matisconense anni 581., cum *can.* 5. edixit; *Nullus Clericus sagum, aut vestimenta, vel calceamenta sæcularia, nisi quæ religionem deceant, induere præsumat* (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 452.): de præfatis pariter fibulis, vanitati, & pompæ unice inservientibus, loquutum Innocentium III., liquet ex contextu; ait quippe: *Fibulas omnino non ferant: neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes*; Fibulæ autem, quæ hodie, ad calceos colligandos sunt in usu, nisi sint gemmis contextæ, nullam præseferunt vanitatem, sed solius commoditatis causa adhibentur, etiam ab hominibus infimæ plebis, & pauperrimis; Quocirca illas Clericis interdicere, esset male feriatorum hominum linguas ad dicteria, & scommata incitare, absque ullo Ecclesiasticæ disciplinæ profectu.

3 Episcopus Malacitanus anno 1682. quæsivit a sacra Congregatione Concilii; *An in civitate Malacitana, quæ uti portus maritimus abundat piscibus, tolerari possit, ut diebus Sabbati comedantur interiora, & extremitates animalium, prout practicatur in aliis partibus Hispaniarum, propter piscium penuriam, & caritatem*. Videbitur fortasse cuipiam, absque ulla hæsitatione, respondendum statim fuisse *Negative*: Sed alia fuit sententia sacræ Congregationis Concilii, quæ probe considerans, non esse, immaturo, & præpropero decreto, præcidendam consuetudinem, alicubi, ex rationabili causa, communiter receptam; die 14. Novembris ejusdem anni Episcopo rescripsit, ut de moribus vigentibus in Regno Granatæ, in quo sita est civitas Malacitana, sacram Congregationem diligenter edoceret; Si enim in toto pariter Regno usus invaluisset, prædictas animalium partes, die Sabbati comedendi, nihil certe eadem censuisset innovandum; innovationi siquidem tunc obstitisset illa eadem ratio, propterquam diximus, a S. Carolo Borromæo, non fuisse obstrictos Mediolanenses ad adjiciendum Quadragesimali jejunio, Cinerum, tresque insequentes dies. Etenim, ut rem paulo altius repetamus, de præcepto, sive jejunandi, sive abstinendi

a carnibus

a carnibus die Sabbati, non una, sed varia fuit, multisque mutationibus obnoxia, Ecclesiæ disciplina. Orientales unicum Sabbatum post Parasceven consecrabant jejunio, ceteris vero per annum recurrentibus, non solum non jejunabant, sed eodem fere solemni ritu, quo diebus Dominicis, sacros celebrabant conventus, & synaxes, quod testantur Athanasius *hom. de semente*, Socrates *lib.5. cap.22.*, & *lib.6. cap.4.*, Cassianus *instit. lib. 3. cap.2.*, innuitque Augustinus *epist. ol.* 118. *nunc* 54., quinimmo erat illis persuasum, nequaquam licere Christianis, etiamsi sponte vellent, Sabbato jejunare, quam persuasionem inde ortam plerique Eruditi opinantur, quod Marcion hæreticus partem hæreseos suæ fecisset jejunium Sabbati; Is quippe, referente Epiphanio *hæres.* XLV., Sabbato jejunandum docebat, in odium Dei Judæorum, Mundi hujus aspectabilis Creatorem, quem malum impie asserebat; Catholici vero Orientales, ne huic Marcionis errori viderentur favere, Sabbatum, festa celebritate colebant. In ejusdem porro erroris abominationem, iidem Eruditi autumant, a Joanne tertio Episcopo Constantinopolitano, excusum fuisse canonem 56. eorum, qui dicti sunt *Apostolici*, ubi deponuntur Clerici, & segregantur Laici, Sabbato jejunantes: *Si quis Clericus inventus fuerit die Dominica jejunans, vel Sabbato, præter unum solum, deponatur; si vero Laicus sit, segregetur*; Quoniam autem, subsequenti ætate, aliæ in Oriente exortæ sunt hæreses, uti *Marcianistarum* [qui distincti erant a *Marcionitis*, auctoremque habebant Marcianum Trapezitam] *Lampetianorum*, *Choreutarum*, *& Adelphianorum*, de quibus Cotelerius *in Constit. lib.5. cap.15.*, & Combefisius *hist. Monothelit. pag.*461., quarum Sectatores, ex vana, & superstitiosa observatione, Sabbato jejunabant, ut ab his secernerentur Catholici Orientales, magis, magisque a Sabbati jejunio abhorruerunt; & quia Auctor Constitutionum consuetudines Orientalis Ecclesiæ præcipue enarrat, idcirco pluribus in locis, præsertim *lib.5. cap.15.*, jejunium Sabbati districte prohibet.

4 At Ecclesia Romana, quanquam Orientalium morem neutiquam improbaverit, quinimmo, si rei veritatem est assequutus Albaspinæus *observat. lib.1. cap.13.*, eumdem ab initio & ipsa servaverit, attamen jam a sæculo IV. fuisse in ea Sabbati diem esurialibus annumeratum, discimus ex Hieronymo *epist.*78. *olim* 28. *ad Lucinium Bæticum*, & Augustino *epist.* 82. *olim* 19. *ad Hieronymum*, *epist.*36. *olim* 86. *ad Casulanum*, *aliisque in locis*: Neque oppositum quemquam opinari patitur auctoritas Innocentii I., qui sæculi V. initio, ad Decentium Eugubinum Episcopum *cap.4.*, *num.7.* (*ex recens. Coustant col.* 859.) in hunc modum scripsit: *Sabbato vero jejunandum esse, ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum, ob venerabilem Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria, propter Passionem Domini jejunamus, Sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam, atque lætitiam temporis illius videtur inclusum. . . Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum; sed dicimus &*

Sabbato hoc agendum. Ejusmodi autem Ecclesiæ Romanæ institutum, cui nonnulli obluctabantur, post maturam discussionem, a Sancto Silvestro Papa, stabili lege firmatum, asserit Nicolaus I. *epist. 70. ad Hincmarum & ceteros Episcopos in Regno Caroli constitutos (tom.5. collect. Harduini col.310.)* inquiens: *Cum de jejunio Sabbati, tempore Sancti Silvestri Confessoris Christi, sit satis discussum, & disputatum, atque, ut celebretur, per omnia definitum, nullusque post hac, ausu temerario, contra istud Statutum venire, aut saltem mutire præsumpserit*; Neque enim audiendum putamus nuperum Editorem operum S. Leonis *in dissert. de jejunio Sabbati in Ecclesia Romana*, cui adstipulatur Natalis Alexander *dissert.4. ad sæc.II. art.6.*, contendentem, aut in hanc Nicolai epistolam, Scribarum oscitantia, mendum irrepsisse, aut Nicolaum memoria lapsum, Silvestrum pro Innocentio supposuisse: Etenim Innocentius I. *loc. cit.* jejunium Sabbati de novo non præcipit, sed jam antea in Ecclesia Romana religiose observatum, tanquam certum assumit, causamque adducit, cur id factum fuerit, uti ex ejusdem verbis liquet: præterea Socrates, qui medio eodem sæculo V. scripsit, diversos referens mores Orientalium, & Occidentalium, Sabbati cultum respicientes, *cit. lib.5., cap.22.*, ait: *Cum omnes ubique terrarum Ecclesiæ, per singulas hebdomadas die Sabbati sacra mysteria celebrent, Alexandrini tamen, & Romani vetustam traditionem sequuti, id facere detrectant*; Vetustam autem traditionem nequaquam vocasset, quæ paucis antea annis, ab Innocentio I. esset in Romanam Ecclesiam inducta.

5 Ecclesiæ Romanæ usum sectatæ quidem sunt pleræque, non tamen omnes Occidentales Ecclesiæ: id diserte asserit Augustinus *cit. epist. 36. ad Casulanum*, additque, in Africa maxime contigisse, *ut una Ecclesia, vel unius regionis Ecclesiæ, alios haberent Sabbato prandentes, alios jejunantes*: Atque, ut alias prætereamus, Ecclesiam Mediolanensem, quanquam a Romana non longe dissitam, Sabbati jejunium, ne Quadragesimæ quidem tempore, observasse, solo excepto Sabbato Magno ante Pascha, affirmat Ambrosius *de Elia, & jejun. cap.10. num.34. (tom.1. oper. col.545.)*: *Quadragesima totis, præter Sabbatum, & Dominicam, jejunatur diebus*; idemque Ambrosius ab Augustino adhuc cathecumeno interrogatus, quid agendum esset Monicæ matri suæ, Mediolani tunc degenti, respondit: *Quando hic sum, non jejuno Sabbato; quando Romæ sum, jejuno Sabbato. Ad quamcumque Ecclesiam veneritis, ejus morem servate, si pati scandalum non vultis, aut facere*, quod in eadem epistola Augustinus refert. Ex hac porro Ecclesiarum, etiam Occidentalium, hac in re, discrepantia, evenisse putamus, ut idem Nicolaus I., qui scribens ad Episcopos Gallicanos, Sabbati jejunium, contra Græcorum incusationes, strenue propugnaverat, Bulgaris recens ad Fidem conversis, solius sextæ feriæ, non autem Sabbati, jejunium indixerit: noluit quippe Nicolaus jugum illis imponere, quod multæ, etiam Occidentales Ecclesiæ, subire detrectaverant, quemadmodum ipsemet non obscure indicavit *in respons. ad consult. Bulgar. cap.4. (tom.5. collect.*

*lect. Hard. col.*355.) : *Nos tamen vobis, qui, ut prætulimus, adhuc rudes estis, & lacte, tanquam parvuli nutriendi, non grave potuimus jugum, donec ad solidum cibum veniatis, imponere*. Quocirca erraffe credimus virum ceteroquin doctiffimum Chriftianum Lupum, cum *in fcholiis, & notis ad can. Concilior. tom. 5. pag.*167., ex hoc Nicolai loco intulit jam ejus ætate Sabbati jejunium in Romana Ecclefia exoleviffe:huic fiquidem opinationi expreffe contradicit ipfemet Nicolaus, in laudata epiftola ad Gallicanos Epifcopos, in qua diferte afferit, Sancti Silveftri Papæ Inftitutum tunc fuiffe Romæ fancte, ac religiofe obfervatum: *Nullufque poft hac* (ait) *aufu temerario contra illud ftatutum, venire, aut faltem mutire præfumpferit : Cum potius e diverfo Sedis Apoftolicæ inftitutio, & Ecclefiæ Romanæ fequens obfervantia, ejufdem falutiferi Conftituti exfecutrix fuiffe hucufque reperiatur*.

6 Illud autem probabile fatemur, quod ibidem Lupus contendit, ejufmodi nimirum Romanæ Ecclefiæ difciplinam, nunquam Hifpaniam pervafiffe; quamvis enim Albafpinæus *obfervat. lib.*1. *cap.* 13., Natalis Alexander *cit. differt. art.6.*, Bingamus *antiquit. Eccleſ. lib.* 20. *cap.*3. *§.* 6. *volum.*9., aliique eam receptam exiftiment a Patribus Eliberitanis *can.*26., ubi fanxere : *Errorem corrigi placuit, ut omni Sabbati die jejuniorum fuperpofitiones celebremus*; attamen aliis videtur hifce verbis, jejunium Sabbati potius corrigi, & refpui, tanquam infolitum, & de novo *fuperpofitum* ; Verum etfi legem, de qua eft fermo, a PP. Eliberitanis latam dicamus, eam faltem non diu in Hifpania perfeveraffe, fed contrario ufu abolitam, colligitur ex epiftola Hadriani I. ad Egilam Archiepifcopum Toletanum, in qua, fi vera refert Mariana *de rebus Hifpan.*, Pontifex acriter illum objurgat, quod Græcorum more, fineret in fua diœcefi carnes edi, diebus Sabbati ; fed adhuc certius evincitur ex Concilio Coyacenfi celebrato, anno 1050. fub Ferdinando Rege Caftellæ, in cujus *can.* 11. (*tom. 6. part.*1. *collect. Hard. col.*1028.) præcipitur jejunium fextæ feriæ, nulla facta Sabbati mentione.

7 Porro quia nemo libenter diu fuftinet jugum, a quo alios paffim videt fubtractos, ex hac difciplinæ varietate tandem effectum eft, ut confuetudo facrandi jejunio diem Sabbati, in toto Occidente pedetentim defecerit, atque ita demum obfoleverit,ut S.Gregorius VII. in Concilio Romano anni 1078. *can.*7. *relat. de confecrat. dift.* 5., *can.*31., non aufus avitam difciplinam ex integro inftaurare, fatius duxerit Fideles commonere, ut a carnium efu ea die abftinerent : *Quia dies Sabbati apud fanctos Patres noftros, in abftinentia celebris eft habitus, Nos eorumdem auctoritatem fequentes falubriter admonemus, ut quicumque fe Chriftianæ religionis participem effe defiderat, ab efu carnium, eadem die, nifi majori feftivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abftineat*. Si hujus Conftitutionis verba ad feverum vocarentur examen, non facile utique effet definire, an efus carnium, fub gravi præcepto, illis prohibeatur: Etenim ex una parte verbum *admonemus*, non præceptum, fed merum importat confilium, uti bene Barbo-

sa *tract. de diction.*, *dict.*12.; atex alia, verba quæ sequuntur: *Quicumque se Christianæ religionis participem esse desiderat*, videntur, aliter facientibus comminari *anathema*, quod sine gravi culpa ferri sane non potest; sed quæstioni aditum occlusit Innocentius III. *in cap. Consilium, de observat. jejun.*, ubi ab Episcopo Bracharensi de illis interrogatus, *qui propter debilitatem, in Sabbato carnes sumunt*; rescripsit: *Respondemus, quod super hoc consuetudinem tuæ regionis facias observari*; Si enim solam loci consuetudinem spectandam voluit, non obscure profecto insinnavit Innocentius, nullum ea de re extare Ecclesiæ præceptum. Hinc communiter apud Doctores invaluit opinio, licere die Sabbati carnes comedere, ubicumque earum esus a recepta consuetudine non est interdictus, ita Gloss. *in cit. can. Quia dies, V. Admonemus, de consecrat. dist.*5., Gloss. marginalis *citans Ostiensem in can. De esu, de consecrat. dist.* 3., S. Antoninus *in Sum. Theolog. part.*1. *tit.*16.*cap. unic. pag.*782. Silvester *V. Jejunium, num.*28., Fagnanus *in cit. cap. Consilium, num.*19. *& seqq. de observat. jejun.*, Pirhing. *ad tit.*46. *lib.*3. *Decretal. num.*2. *vers. Ex quo infertur*.

8 At ad propositum regredientes, in pluribus Hispaniarum, præcipue Castellæ, Gallæciæ, & Majoricæ Regnis, ex antiqua consuetudine, cujus originem difficile est divinare, ita in Sabbato carnibus abstinent, ut simul vescantur interioribus, extremisque animalium partibus, sicuti testantur Navarrus *in manual.*, *cap.*23. *num.*120. *vers. Sexto posset*, Covarr. *variar. lib.*4. *cap.*20. *num.*8. *vers. Hispani omnibus Sabbatis*, Rodriguez *quæstion. regular. tom.*3. *quæst.*45. *art.*3. *vers. Castellani Hispani*, Vivald. *in candelab. aur.*, *cap.*11. *de Quadragesima, & jejunio, num.*40. Si itaque eadem consuetudo viguisset etiam in Regno Granatæ, imprudenter egisset Episcopus Malacitanus, si illam abrogare tentasset, quemadmodum imprudenter se gereret, qui niteretur contra veterem usum in nonnullis Galliarum diœcesibus receptum, comedendi carnes diebus Sabbati, inter solemnitatem Nativitatis Domini, & festum Purificationis Beatissimæ Virginis, intercedentibus: uterque enim consuetudinem insectaretur, nulli Ecclesiæ præcepto contrariam, nullo canone reprobatam, sed a pluribus Episcopis in suis Diœcesanis Synodis toleratam, uti animadvertunt Thomassinus *tract. de jejun. part.* 2. *cap.* 6., & De l'Isle *in hist. jejun. cap.* 5. *pag.* 187.

CAPUT

CAPUT LVII.

Novitatis notam non evadit Synodalis Constitutio, qua renovare nititur antiquos Canones, per alios posteriores mitigatos: Ubi de cohabitatione Clericorum, & mulierum prudenter in Synodo inhibenda.

1 AB imprudenti quoque novitatis studio abreptus diceretur Episcopus, qui aliquid in sua Synodo ediceret, alicui quidem juris communis sanctioni conforme, cui tamen sit per jus posterius derogatum. Exemplum esse potest in cohabitatione Clericorum, & mulierum, de qua nos pluribus disseruimus *in nostra Notific.* 83. Ne Ecclesiæ Ministrorum existimatio, ulla fœdi criminis probabili suspicione imminueretur, Magna Synodus Nicæna *can.* 3. *juxta versionem Dionysii Exigui* (*tom.* 3. *collect. Hard. col.*323.) ita sancivit: *Interdixit per omnia Magna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem: nisi forte, aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas, quæ suspicionem effugiunt*; Quænam porro dicerentur mulieres *subintroductæ*, litigant Eruditi. Putarunt aliqui cum Turriano *lib.*2. *de dogmat. character. Verbi Dei pag.*93. eo nomine denotari uxores, quibus Clerici, priusquam Ecclesiæ militiæ adscriberentur, essent legitimo connubii fœdere copulati; sed istorum opinio explosa fuit a Gothofredo *in not. ad cod. Theodos. lib.*16. *tit. de Episc. leg.*44., ubi ostendit, Græcum vocabulum a Nicænis Patribus adhibitum, nequaquam conjugem, sed feminam significare omnino extraneam, nulloque parentelæ vinculo Clerico devinctam. Alii cum Christiano Lupo *in not. ad præfat. can. tom.*1. *pag.*21. *& seqq.*, ea voce designari opinantur *Agapetas*: erant autem *Agapetæ* Deo devotæ feminæ, quas Deo pariter sacrati viri, per quamdam spiritualis adoptionis speciem, sibi in matres, sorores, aut filias adsciscebant, & pietatis fovendæ studio, aut certe prætextu, secum domi retinebant; Quia vero hujusmodi contubernium, etsi fortasse, plerumque flagitio careret, flagitii tamen periculo, & suspicione nunquam profecto vacabat, semper fuit ab Ecclesia improbatum: In illud acriter invectus est Cyprianus *epist.*62. *ad Pomponium Episcopum*, & Patres Antiocheni scribentes ad Dionysium Papam, *apud Eusebium lib.*7. *cap.*30., Paulo Samosateno, Synodali sententia e Patriarchatu dejecto, maximo crimini dederunt, quod *subintroductas* haberet, suisque Clericis permitteret mulieres: *Quid hic referre attinet* (ajebant) *subintroductas, ut Antiocheni vocant, mulieres, tam ipsius, quam Presbyterorum ejus, ac Diaconorum. In quibus non hoc solum, sed etiam alia insanabilia crimina, quorum conscius est, & quorum ipsos reos esse convicit, nihilominus tegit, ac dissimulat, ut illos sibi obnoxios habeat*; Ad eumdem autem scopum propulsandi ab Ecclesia *Agapetarum* pestem, ut eas vocat Hieronymus *epist.* 22. *ad Eustochium*, collineasse

Patres

Patres Nicænos, cum Clericis vetuere, ne ſubintroductas haberent mulieres, cum aliis ſenſit laudatus Lupus; Quamvis revera non ſtatim voti compotes facti fuerint, ſiquidem eumdem abuſum vehementer poſtea inclamarunt, Gregorius Nazianzenus *in carmine continente præcepta Virginum*, Hieronymus *cit. epiſt.*22., & *epiſt.*125. *ad Ruſticum Monachum*, *epiſt.*128. *ad Gaudentium*, Chryſoſtomus, *teſte Palladio in ejus vita*, aliique Patres.

2 Verum, etſi nullus neget mulieris *ſubintroductæ* voce, etiam *Agapetas* comprehendi, præter eas tamen quamcumque aliam feminam *extraneam* deſignari, evidenter demonſtrarunt Gothofredus *cit. loc.*, & Ferdinandus Mendoza *de confirmando Concilio Eliberitano*, *lib.*2. Equidem Honorius, & Theodoſius junior Imperatores legem ſancientes, canoni Nicæno accommodatam; non tantum cum feminis, ſecum ſororum nomine aſſumptis, ſed cum quibuslibet extraneis conſortium habere, Clericis interdixere, exceptis matre, filia, & ſorore germana, in quibus arctum conſanguinitatis vinculum omnem removet ſævi criminis ſuſpicionem: *Eum, qui probabilem ſæculo diſciplinam agit, decolorari conſortio ſororiæ appellationis non decet. Quicumque igitur, cujuſcumque gradus Sacerdotio fulciuntur, vel Clericatus honore cenſentur, extranearum ſibi mulierum interdicta conſortia cognoſcant: hac eis tantum facultate conceſſa, ut matres, filias, aut germanas, intra domorum ſuarum ſepta contineant. In his enim nihil ſævi criminis exiſtimari fœdus naturale permittit*, *leg.*19. *Cod. de Epiſc. & Cleric.* In eumdem ſenſum Nicænum canonem expoſuere quotquot illum renovarunt poſteriora Concilia: Carthaginienſe IV., anni 398. *cap.*46. (*tom.*1. *collect. Hard. col.*982.) ait: *Clericus cum extraneis mulieribus non habitet*; Arelatenſe II. anni 452. *can.*3. (*tom.*2. *collect. Hard. col.*773.): *Si quis Clericus a gradu Diaconatus in ſolatio ſuo mulierem, præter aviam, matrem, filiam, neptem, vel converſam ſecum uxorem habere præſumpſerit, a communione alienus habeatur. Par quoque, & mulierem, ſi ſe ſeparare noluerit, pœna percellat*; Ilerdenſe, anni 524. *can.*15. (*tom.*2. *ejuſd. collect. col.*1066.): *Familiaritatem extranearum mulierum licet ex toto ſancti Patres antiquis monitionibus præceperint Eccleſiaſticis evitandam; id nunc tamen nobis viſum eſt, ut qui talis probabitur, ſi poſt primam, & ſecundam commonitionem ſe emendare neglexerit, donec in vitio perſeverat, officii ſui dignitate privetur*; Arvernenſe anni 535. *can.*16. (*tom. cit. col.*1183.): *Epiſcopi, Presbyteri, atque Diaconi, ita ſancta conſcientiæ luce reſplendeant, ut effugiant probitate actuum Maledicorum obloquia ...... Fugiatur his extranearum mulierum culpanda libertas: & tantum cum avia, matre, ſorore, vel nepte, ſi neceſſitas tulerit, habitent; de quibus nominibus, ut priorum canonum ſeries continet, nefas eſt aliud, quam natura conſtituit, ſuſpicari*; Concilium Romanum congregatum a Zacharia Papa anno 743. *can.*2. (*tom.*3. *ejuſd. collect. col.*1927.): *Ut Presbyteri, vel Diaconi ſubintroductas mulieres nullo modo ſecum audeant habitare, niſi forſitan matrem ſuam, aut proximitatem generis ſibi habentes, quæ ſuſpiciones effugiant, ſicut in Synodo Nicæna continetur*; Concilium Moguntinum anni 813. *cap.*49. (*tom.*4. *ejuſd.*

collect.

collect. col. 1016.): *Omnibus Clericis feminas secum in domibus suis habere, ultra licentiam Canonum, firmiter sit contradictum*; Remense ejusdem anni 813. *can.* 22. (*ibid. col.* 1020.): *Ut a Sacerdotibus omnis suspicio mulierum funditus eradicetur: cum quibus etiam nulla habitatio eis concedatur, præter illam, qua in Nicana Synodo permittitur, idest matrem, aut sororem, vel eas tantum personas, a quibus omnes suspiciones effugiant.*

3 At veniam, quam Nicæni Patres Clericis dederant cohabitandi cum matribus, filiis, & germanis sororibus, nonnihil ampliavit Concilium Cathaginiense III., anni 397., illam non solum ad feminas extendens, remotioribus, sive consanguinitatis, sive affinitatis gradibus, iisdem conjunctas, sed etiam ad eas, quarum indigerent famulatu; ait quippe *can.* 17., *relat. dist.* 81. *can.* 27.: *Ut cum omnibus omnino Clericis extranea femina non cohabitent, sed solæ matres, aviæ, materteræ, amitæ, sorores, & filiæ fratrum, aut sororum, & quacumque ex familia, domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant: vel si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperint; aut servis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.* Ex opposito Concilium Forojuliense anni 791. *cap.* 4. (*tom.* 6. *part.* 1. *collect. Hard. col.* 406.) ob turpe, & nefarium, quod perpetrari contigerat, facinus, præfatam licentiam revocavit, nec deinceps permittendum statuit, ut Clericus cum ulla prorsus muliere, ne matre quidem excepta, cohabitaret, inquiens: *Ut juxta Nicani venerandi definitionem Concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres secum in domo propria habere, vel private cum eis cohabitantes conversari; & quanquam de quibusdam inhonesta carentibus suspicione, clementius aliquo modo inibi legatur indultum, nos tamen omnes omnino nunc necessarium vetare prospeximus: eo quod experimento didicerimus, illarum velamento, alias licentius ad eos aditum veniendi, perditionis causam habuisse*: Forojuliensi consensere Concilium Namnetense incerti anni *can.* 3. (*tom.* 6. *part.* 1. *ejusd. collect. col.* 457.): *Prohibendum, & modis omnibus interminandum est, ut nullus Sacerdos eas personas feminarum, sicut & in canone insertum continetur, de quibus suspicio esse potest, in domo sua habeat. Sed neque illas, quas Canones concedunt: (quia instigante Diabolo, etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis illarum) scilicet matrem, amitam, sororem*; Moguntinum anni 888. *cap.* 10. (*tom.* 6. *part.* 1. *ejusdem collect. col.* 406.): *Ut Clericis interdicatur, mulieres in domo sua habere, omnimodis decernimus. Quamvis enim sacri Canones quasdam personas feminarum simul cum Clericis in una domo habitare permittant: tamen, quod multum dolendum est, sæpe audivimus, per illam concessionem plurima scelera esse commissa .... Et idcirco constituit hæc sancta Synodus, ut nullus Presbyter ullam feminam secum in domo propria permittat, quatenus occasio mala suspicionis, vel facti iniqui penitus auferatur*; Et Concilium Metense ejusdem anni 888. *cap.* 5. (*tom.* 6. *part.* 1. *col.* 411.) *Sacerdotes ..... nequaquam in sua domo secum aliquam feminam habeant, nec matrem, nec sororem.* Verum Innocentius III. scite perpendens, non esse facile præsumendum scelus.

ſcelus, a cujus turpitudine natura ipſa quodammodo abhorret; neque rationi conſentaneum reputans, legem ferri, ad præcavendum periculum, quod rariſſimum eſt, Nicænum canonem reſtituit, eaſque feminas Clericorum ædes incolere permiſit, quas Nicæni Patres nulla aſpergi obliqua ſuſpicione exiſtimarunt; reſcribens enim ad Epiſcopum Piſtorienſem *in cap. A nobis, 9., de cohabitat. Clericor. & mulier.*, ait: *Cum Clericis quoque non permittas mulierculas habitare, niſi forte de illis perſonis exiſtant, in quibus naturale fœdus nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari.*

4 Hac poſteriori Innocentii III. Decretali, contrariis Synodorum ſanctionibus, modo allegatis, nemo dubitaret derogatum, niſi Conſtitutio Namnetenſis inſerta foret compilationi Decretalium Gregorii IX., locumque haberet *in cap. 1. de cohabitat. Cleric. & mulier.*, etſi falsò ibi adſcribatur Concilio Moguntino, in quo etiam legitur, aliis tamen verbis, renovata; ſed poſtquam in codicem juris communis relata eſt, nedum revixiſſe, ſed vim, ac robur univerſalis legis videtur inſuper adepta. Hac ratiocinatione decepti aliquot Epiſcopi, ſe juri communi inſtitiſſe putarunt, cum Clericis vetuere, ne cum ulla prorſus femina, licet arctiſſimo ſibi conſanguinitatis nexu obſtricta, cohabitarent; Verum aliter ſenſere periti ſſimi ſacrorum Canonum Interpretes, quibus compertum cum ſit, jurium contrarietatem eſſe evitandam, nec facile in eadem Canonnm collectione admittendam, ita res viſa eſt componenda: Decretalis (inquiunt) Innocentii III. regulam conſtituit univerſalem, communiter obſervandam; Decretum Namnetenſe ponit regulæ limitationem, in ſpecialibus quibuſdam eventibus adhibendam: priori eſt inhærendum cum unius diœceſis Clericis certa norma præſcribitur, ad quam omnes ſe componere debeant; poſteriori inſiſtendum, cum de hoc, aut illo agitur, cujus mores ſunt depravati,& cum qualibet prorſus muliere conſuetudo ſuſpecta. Quamobrem licet in diœceſi contingat, turpe incæſtus flagitium,ſemel,aut iterum, ab uno, aut altero Clericorum perpetrari, non idcirco fas erit Epiſcopo a communi regula recedere, & non ſine populi admiratione, ac ſcandalo, quaſi omnes haberentur ejuſdem enormis criminis, aut rei, aut ſuſpecti, ſtatim edicere, ne ullus in poſterum Clericorum cum nepte, amita, ſorore,aut matre cohabitet; ſed ſi quemquam reperiat dubiæ famæ, cujus, cum conſanguinea contubernium, etiam apud probos, & prudentes viros, male oleat, illi, cui certe congruit regulæ limitatio, ſeparationem injungat, ea tamen adhibita circumſpectione, & cautela, quam rerum circumſtantiæ expoſcunt, ne delictum quod latet, pateſiat. Non propterea tamen Conſtitutionem improbamus, qua Epiſcopus omnem cum mulieribus cohabitationem Clericis interdicat, niſi ipſe prius, earumdem qualitatibus examinatis, illam prava ſuſpicione vacare compererit: hoc quippe aliud non eſſet, quam ſibi decernendum reſervare, num hæc, vel illa femina cadat in cenſuram, an potius in limitationem regulæ Nicænæ ab Innocentio III. innovatæ: ita ſancitum legimus a S. Carolo Borromæo in ſuo I. Concilio Provin-

Provinciali Mediolanensi, in cujus *part.* 2. (*Actor. Eccles. Mediol. part.* 1. *pag.* 19.) habetur : *Quoniam non solum malum cavere, verum etiam omnem mali suspicionem fugere oportet, ne in cujusquam offensionem incurramus : in ædibus ad Canonicorum, aliorumve Clericorum domicilium, & usum ædificatis, aut aliis, in quibus ipsi habitant, feminas quascumque, etiam quovis sanguinis cognationis, aut affinitatis vinculo conjunctas habitare prohibemus : nisi Episcopus in alicujus urgenti necessitate aliter faciendum esse duxerit, cujus conscientiam in hoc valde oneramus*. Ejusmodi S. Caroli edictum, plurimum tamen mitigatum, Nos servari præcepimus a Parochis nostræ Bononiensis diœcesis, quibus convivere permisimus cum feminis, usque ad tertium consanguinitatis, & primum, ac interdum etiam secundum, affinitatis gradum, sibi conjunctis, ceterarum vero nomina ad nos deferri jussimus, ut earum conditione inspecta, deliberaremus, an sine ullius offensione possent Parochorum ædes incolere ; quia porro hoc nostrum edictum, etsi tanta indulgentia lenitum, pluribus nihilominus visum est asperum, & severum, illud ab obloquentium dicteriis vindicavimus *in cit. nostra Notific.* 83. ubi plurima ad rem facientia videri possunt accumulata.

CAPUT LVIII.

Alia Synodalium Constitutionum, invisam novitatem inducentium, exempla; ubi de solutione dotis a Sanctimonialibus facienda monasterio, in quo Professionem emittunt, & de proposita institutione nutriendi infantes spurios ac projectos lacte caprino, aut vacca.

1 EX eodem innovandi pruritu derivari videretur Constitutio, qua Episcopus simoniacum dictitans, quidquam solvere pro ingressu in Religionem, prohiberet Sanctimonialium cœnobiis consuetam dotem exigere a puellis, sese Deo devoventibus : Siquidem, quamvis eam dotis pensitationem plerique Doctores improbaverint, usus tamen ubique receptus illam approbat, quodque magis est, sacra Congregatio Concilii die 18. Septembris 1683., a simonia immunem pronuntiavit, uti habetur *lib.* 33. *decretor. pag.* 310. *a tergo*, eademque quæstione, in una Bononiensi, iterum examinata, die 14. Aprilis 1725. sacra Congregatio in eadem perstitit sententia *tom.* 3. *Thesaur. Resolut. pag.* 153. *& seq.* Hanc autem mentem sacræ Congregationi injecit S. Thomas, cujus doctrinam in hac postrema causa Bononiensi, pro nostro, quo tunc fungebamur, Secretarii munere eidem insinuavimus. Quærit Angelicus Doctor 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 3. *ad.* 4., An licitum sit, aliquid ab iis exigere, qui in Religionem sese recipiunt. Et distinguendum respondet, quo nomine illud exigatur. Si exigitur pro ipso ingressu, seu admissione in Religionem ; tanquam ejusdem pretium, illicitum, & simoniacum esse, ait ; Si pro sustentatione

illius, qui monasterium ingreditur, ut Deo, & Religioni mancipatus, monasterii sumptibus perpetuo victitet; & iterum tunc distinguendum, inquit: Aut enim monasterium aliunde habet, unde necessaria alimenta Religioso subministret, & non potest illum ad aliquod solvendum adigere; aut necessariis reditibus caret, ad subeundum onus Religiosum alendi; & tunc tantum percipere poterit, quantum ad illius alimoniam, reputabitur necessarium: *Pro ingressu* (inquit) *Monasterii non licet aliquid exigere, vel accipere quasi pretium. Licet tamen, si monasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem ingressum monasterii exhibere, sed accipere aliquid pro victu personæ, quæ in monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiant monasterii opes.*

2 Huic D. Thomæ doctrinæ, cui S. Bonaventura *in apologetic. contra Adversarios FF. Minor. quæst.* 18., S. Raymundus *lib.* 1. *tit.* 1. *§.* 22., S. Antoninus *part.* 2. *cap.* 5. *§.* 18., Dionysius Carthusianus *lib.* 2. *de simonia*, aliique communiter adstipulantur, adhærens, ut diximus, sacra Congregatio Concilii, eamque semper præ oculis habens, sæpius in primis decrevit, a singulis Sanctimonialium cœnobiis, ad normam decreti Tridentini *sess.* 25. *cap.* 3. *de Regular.* tot esse Moniales recipiendas, quot, Episcopi judicio, ex communibus reditibus, aut consuetis eleemosynis sustentari possunt; Censuit deinde a Monialibus, intra præfinitum numerum comprehensis, seu in demortuarum locum subrogandis, nihil esse monasterio pendendum; nisi interim monasterii reditus fuerint imminuti, nec amplius pares sint, consueto Sororum numero sustentando: ab his vero, quæ ultra præfinitum numerum recipiuntur, dotem persolvendam, dixit, cujus fructibus ali queant, quemadmodum refert Fagnanus *in cap. Non amplius, de instit. num.* 24.: *Verum* (prosequitur Fagnanus) *sacra Congregatio super negotiis Episcoporum, & Regularium animadvertens Sanctimonialium monasteria, sine dotium subsidio diu sustineri non posse, & propter ingruentes necessitates, & casus inopinatos, plerumque ad inopiam redigi, summis Pontificibus approbantibus, prudenter sanxit, ut dotales eleemosynæ a Monialibus numerariis persolverentur, tametsi numerus esset taxatus ad mensuram redituum monasterii.* Equidem experientia compertum cum sit, opulentissima Monialium monasteria paulatim ad inopiam vergere, & quæ, paucis antea annis, quadraginta e.g. Monialibus necessaria ad victum large suppeditabant, hodie nihilominus, quamvis novas interim dotes, lucrata fuerint, vix sufficientes proventus habere, ad eumdem numerum alendum, quod, qua ratione contingat, plane ignoramus; hinc ne consuetus Deo sacratarum Virginum numerus, in monasteriis decrescat, & de redituum sufficientia eadem monasteria fiant securiora, prudentissime cautum est, ut omnia indefinite habeantur pro indigentibus, atque indigentiæ nomine, ab omnibus omnino puellis, Religioni nomen dantibus præscriptam dotem recipiant.

3 Scimus hanc communem monasteriorum praxim, sacrarum Urbis Congre-

Congregationum responsis corroboratam, non probari Van-Espenio, qui *in suo tract. de simonia, circa ingressum in Religionem, cap. 2.* carpit in primis Christianum Lupum, eo quod *in notis ad can. 19. Concilii Nicæni II.*, illam in Belgio etiam vigentem, a culpa absolverit, & subinde *cap. 3. §. 3.* absolute asserit, contra jus naturale, & Divinum peccare monasteria, *Quorum proventus sunt sufficientes, ut numerum aliquem Religiosorum sustentent, & tamen nullum gratis ad monasterium admittunt*; additque, omnia, quæ ad hanc consuetudinem cohonestandam adduci solent, vana esse effugia, jam olim improbata ab Innocentio III. *in cap. 40. de simonia*, ubi ait: *Quoniam simoniaca labes adeo plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant Sorores, prætextu paupertatis, volentes hujusmodi vitium palliare*: Neque ignoramus hanc eamdem opinionem, a Van-Espenio haustam, plurimorum menti insedisse, qui illam Episcopis suadere conantur, ut ea tandem imbuti, Sanctimonialium cœnobia compellant ad tot saltem puellas, sine dote recipiendas, quæ ad consuetum Sororum numerum explendum, in monasterium admittuntur; quocirca operæ pretium est istorum opinionem, quam auctoritate prævertimus, etiam rationibus refellere.

4 Eximius Suarez *tom. 1. de relig. lib. 4. de simon. cap. 17.*, accurate expendens allegatum D. Thomæ locum, optime animadvertit, illicitum quidem, & simoniacum esse, aliquid recipere ab ingrediente Religionem, sive illud recipiatur, tanquam pretium ingressus, sive recipiatur pro onere, quod sibi monasterium assumit, sustentandi Religiosum, ad quod ceteroquin subeundum sufficiunt monasterii reditus, uti asseruit D. Thomas; hoc tamen interesse, inter utrumque discrimen, quod in primo casu simonia, quæ committitur, est juris naturalis, & Divini; in altero vero est juris tantum Ecclesiastici: Etenim, pergit Suarez, quemadmodum matrimonium carnale considerari potest in ratione Sacramenti, & in ratione contractus civilis, cui annexum est onus alendi conjugem, & familiam, atque hujus intuitu exigitur dos a puella, quam pro ipso Sacramento accipere, simoniacum foret; ita etiam matrimonium spirituale, sive professio Religiosa, est status quidem spiritualis, & est præterea contractus quidam humanus, inter Religiosum, & Religionem, quæ se obligat ad illum sustentandum; Quare, concludit Suarez, sola spectata rei natura, quamvis nihil possit exigi pro ipso statu Religioso, qui spiritualis est, posset tamen exigi, pro hoc onere alendi personam Religiosam, quod est temporale, & pretio æstimabile. Verum, quoniam jus ad alimenta, e monasterii proventibus percipienda profluit ab ipsa professione Religiosa, idcirco Ecclesia, ne ulla ratione pretium, pro illa accipi videretur, districte vetuit, quidquam ab eo exigi, cui monasterium necessaria ad victum stipendia subministrare potest. Hactenus Suarez. Investigat deinde Thomassinus ejusmodi Ecclesiasticæ prohibitionis initia, & *part. 3. de vet. & nov. Eccles. discipl. lib. 1. cap. 51. num. 8.*, observat, septem prioribus sæculis, plures quidem latas fuisse leges, ad compescendam Monachorum avaritiam, alimentorum obtentu,

pecuniam ab iis extorquentium, qui sese Dei, ac Religionis obsequiis mancipabant, sed simul notat, unicum earumdem scopum fuisse, arcere a Religiosis immoderatum divitiarum studium, & fovere monasticam paupertatem, non autem impedire simoniam, quam nulli adhuc in mentem venerat, posse in hoc negotio committi: Omnium prima, septima Synodus, quæ est Nicæna secunda, celebrata anno 787., ejus criminis reos, in Simoniacorum classem retulit, nullum quippe inter ipsos, ac sacrorum Ordinum nundinatores discrimen faciens *can.19.* (*tom.4. collect. Hard.col.*498.) ita statuit: *In tantum inolevit avaritiæ facinus in Rectores ecclesiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur Religiosi viri, atque mulieres, obliviscentes mandatorum Domini decipiantur, & per aurum introitus accedentium tam ad sacratum Ordinem, quam ad monasticam vitam efficiant .... Si quis ergo inventus fuerit hoc faciens, siquidem Episcopus, vel Abbas extiterit, vel quilibet de sacrato Collegio, aut desinat, aut deponatur, juxta secundam regulam Chalcedonensis Concilii. Abbatissa vero ejiciatur de monasterio, & tradatur in alio monasterio ad subjectionem*: At alii canones, per idem fere tempus editi, eamdem ceteroquin prohibitionem instaurantes, nullam simoniæ fecere mentionem: Sic Synodus Francofordiensis, anni 794. *can.16.* (*ibid. col.*906.) ait: *Audivimus, quod quidam Abbates cupiditate ducti præmia, pro introeuntibus in monasterium, requirant. Ideo placuit nobis, & sanctæ Synodo, ut pro suscipiendis in sancto Ordine Fratribus, nequaquam pecunia requiratur*: neque simoniæ meminit Alexander III. *in Concilio Lateranensi can.*10. *relat. cap.*8. *de simonia*, etsi eumdem abusum proscribat, inquiens: *Monachi sub pretio non recipiantur in monasterio. Si quis exactus aliquid dederit, ad sacros Ordines non accedat; Is autem, qui eum receperit, officii privatione mulctetur*; Posteriores tamen Pontifices, præcipue Clemens III. *in cap.* 25., & Innocentius III. *cap.* 30. & 40. *de simonia*, Nicæni Concilii canoni adhærentes, simoniæ labe fœdatum, pronuntiarunt, quicumque, pro Religionis ingressu, pecuniam ex pacto, aut recipit, aut solvit, in commodum monasterii, quod ceteroquin nulla premitur egestate: Cum enim monasterium potest suis sumptibus Religiosi indigentiis prospicere, illa pecunia dari præsumitur tanquam pretium ingressus, & admissionis in Religionem; quando autem lex Ecclesiæ aliquid fieri vetat ob præsumptionem, simoniæ juris Divini, simul efficit, ut ejusdem legis transgressor fiat reus simoniæ juris Ecclesiastici, quemadmodum explicat, atque exemplo Beneficii Ecclesiastici, illustrat Suarez *cit. loc.*

5 Cum itaque versemur in simonia, quæ ortum habuit e sola lege Ecclesiæ, mirum esse non debet, hanc potuisse nunc severius accipi, nunc justis de caulis aliquantulum emolliri, prout, vel augetur, vel minuitur præsumptio venditionis rei spiritualis, seu verius animi illam nundinandi, in qua præsumptione fundatur. Atque, ut missa faciamus antiquiora hac in re particularium Ecclesiarum, inter se discordantia statuta, quæ videri possunt apud citatum Thomassinum, Concilium Cameracense anni 1565. *tit.*18.

tit. 18. *cap.* 12. (*tom.* 10. *collect. Hard. col.* 599.) nullam pecuniæ pactionem, in Monialium ingressu tolerandam statuit, nec prætexendam permisit cœnobii inopiam, ad aliquam recipiendam, quæ in monasterium conferret dotis subsidium: *Abesse* (ait) *omnino vult sancta Synodus a Religionis ingressu labem, etiamque speciem detestabilis simoniæ. Quocirca præcipit serio sacros Canones insecuta, ne Monachi, vel Moniales, aliquem, vel aliquam ad Professionem recipiant, mediante alicujus pecuniæ, aut muneris pacto: ne ea quidem ex causa, quod plures alere non possint sine aliquo subsidio*; ubi tamen notanda sunt illa verba, *Abesse vult a Religionis ingressu labem, etiamque speciem detestabilis simoniæ*; ex quibus apparet, dotis pensitationem non damnari a Concilio tanquam simoniacam, sed prohiberi ad longius avertendam omnem simoniæ speciem. Contra S. Carolus Borromæus, quo certe non alius solertior sacrorum Canonum custos, purioris disciplinæ tenacior, & Concilii Tridentini fidelior Interpres, in Concilio Provinciali Mediolanensi I. ejusdem anni 1565. *part.* 3., veluti jam certum ponit, a singulis Monialibus, in ipso monasterii limine, aliquam pecuniæ summam, penes probum virum deponi, Professionis tempore monasterio tradendam, inquiens (*par.* 1. *Act. Eccl. Mediol. pag.* 47.): *Quod Professione facta, eleemosynæ gratia ad Professam sustentandam monasterio datur, id quo tempore puella Religionis habitum suscipiet, apud virum, Monialibus, & earum Superiori probatum, deponatur: ut nullo impedimento tum Monialibus præsto esse possit*: & in Concilio Mediolanensi II. an. 1569. *cap.* 2. *ex capitibus ad Monialem pertinentibus* (*par.* 1. *Actor. Eccles. Mediol. pag.* 75.), ab Episcopo præscribi voluit eleemosynam dotalem, a singulis Monialibus, alimentorum nomine, monasterio pensitandam, inquiens: *Episcopus præterea tum impensas æstimet, quæ & in Religionis ingressu, & tempore Professionis fieri solent pro vestitu, aut pro aliis rebus, ad ipsius puellæ, vel monasterii usum, commoditatemve pertinentibus, tum pecuniæ etiam summam præscribat, quam puella alimentorum nomine monasterio det; nisi census, aut alia Bona immobiliæ, quorum annui fructus, ejusdem juditio, ad ea alimenta satis sint, monasterio attribuantur*. Mediam viam iniit Concilium Turonense, habitum eodem anno 1583., quod *cap.* 17. (*tom.* 10. *collect. Hard. col.* 1431.) insinuat, Moniales, intra præfixum ab Episcopo numerum, gratis omnino admittendas, ultra numerum vero cum justa dote; sed Concilium Avenionense, an. 1594. *tit.* 50. *de Sanctimonialibus* (*ibid. col.* 1865.) idem prorsus servari jussit, quod S. Carolus sanciverat. In hac opinionum varietate, diu anceps hæserat sacra Congregatio Concilii, & quandoque propenderat in Turonensium Patrum sententiam, sicuti a Fagnano accepimus; sed cum experientia didicerit, nullum reperiri adeo opulentum Sanctimonialium cœnobium, quod, ad reparanda quotidiana suorum redituum decrementa, non egeat novarum dotium accessione, firmiter tandem amplexata est S. Caroli Decreta, eaque religiose observari voluit, quod non solum constat ex allegatis ejusdem decisionibus, sed adhuc clarius ex alia, quæ refertur in Bibliotheca Præmonstratensi *pag.* 356., cujus verba sunt: *Non vestiantur Moniales, nec admittantur*

tantur ad habitum, nisi prius parentes, vel illi, ad quos earum cura spectat, promptam habuerint pecuniam pro dote, vel eleemosyna consueta, & illam deposuerint solvendam monasterio post emissam Professionem. Etenim, uti ad rem perpendit Cabassutius *in theor. & prax. jur. Can. lib. 5. cap. 5. num.* 13. non est expectanda, sed præcavenda arcta, & extrema monasteriorum necessitas, ne secus ea sequantur gravissima mala, quæ in animarum dispendium, gravem Monasteriorum inopiam plerumque comitantur: *Videmus quippe* (inquit Cabassutius) *in permultis Virginum monasteriis ad gravem inopiam redactis fuisse eo quandoque redactos Prælatos, ut soluta clausura, Virgines ad proprios parentes transmiserint nutriendas, suasque operas, ne a propriis parentibus repellerentur, famulitia, & opificia pro pane apud eos quærendo locaturas. Vidimus multoties, facile dissipatis monasteriorum exiguis facultatibus, necesse fuisse quasi in communi naufragio, ut singulæ Moniales privatim suo victui consulerent, suas operas externis pretio ad vitæ subsidium exhiberent, proprietatem rerum, quascumque corradere possent, sibi ad vitæ privatæ necessitates assererent, tempora orationi, vel lectioni destinata, manuum labore insumerent, colloquia cum externis, a quibus subsidium aliquod sperabant, miscerent, ex quibus contingeret, omnem interiorem, & exteriorem disciplinam prorsus evanescere.*

6 Si hæc secum animo revolvat Episcopus, non statim illicitum, & simoniacum pronuntiabit dotale subsidium, quod a puellis sese in Religionem recipientibus, exigitur, neque faciles aures præbebit suasionibus hominum, qui, ut propriæ parcant pecuniæ, suasque filias, sine ullo sumptu, Religioni alendas tradant, monasteriorum opulentiam exaggerant, novamque pecuniam illis collatam, in inutiles, ac voluptuosos sumptus erogari, clamitant. Non idcirco tamen negamus, interdum expedire, dotis quantitatem imminui, & quandoque etiam prorsus remitti; sed quod in peculiaribus circumstantiis, & consulta prius sacra Congregatione Concilii, fieri decet, non poterit Synodali Constitutione, generatim, atque universim faciendum decerni. Illud autem curabit Episcopus, ne ultra præfinitam dotem, monasterio pendendam, alia pecuniæ summa a puellis extorqueatur, in Monialium commodum, aliosve usus impendendam, qui ad puellæ sustentationem nequaquam pertinent: Id quippe, cum nulla ratione cohonestari valeat, adhuc remanet sub censura *Extravag. 1. de simonia, inter comm.*, ubi Urbanus V. utriusque sexus Regularibus districte inhibuit, ne ante, aut post cujusquam in Religionem ingressum, *Quoscumque pastus, prandia, seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directe, vel indirecte, petere, vel exigere quoquo modo præsumant.*

7 Modum quoque imponet sumptuosis apparatibus, musicis concentibus, comessationibus, aliisque ejusmodi, quæ, cum magno familiarum impendio, alicubi fieri solent, in Monialium ingressu, & Professione: omnem siquidem mundanam pompam, omnem profanum luxum dedecere spirituales nuptias, quas eligit puella, quæ Deo, & Religioni se devovet, scite

scite ponderat Navarrus *in tract. de reditibus Ecclesiasticis, in fine quæstionis primæ, pag.* 150. *edit. Romana anni* 1584., ubi hæc ad rem scripsit: *Quid quæso dicemus ad prodigas illas expensas, & profanos apparatus fieri solitos, ex pacto tacito, vel expresso, dum puella vel ingrediuntur in monasterium, vel Professionem emittunt? Quid aliud moderatius, quam, ut hæc vehementer interdicantur, & culpentur, & puniantur illæ, quæ taliter faciunt? Et simul etiam doceantur, quam honestior apparet cunctis hæc inspicientibus, modesta quadam, humilisque temperantia, spirituali juncta contemplationi, quam pomposa profanitas, mundanæ cuidam admixta voluptati, in funeralibus ejus, quæ per Professionem moritur mundo, & nascitur, vel excrescit Deo.*

8 Unum adhuc restat obiter adnotandum, nimirum, hac tempestate, qua revixisse videntur viri illi Athenienses, de quibus dicitur *Act.* 17.: *Athenienses autem omnes, & advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi*, cavendum etiam esse Episcopo, ne istiusmodi hominum suasionibus, ad ea attentanda inducatur, quæ licet Ecclesiasticam disciplinam non respiciant, civilis tamen reipublicæ instituta, communemque vivendi rationem invertunt; Rem enarrabimus, quæ paucis antea annis, nobis contigit. Infantes spurii, quos *projectos* dicimus, ad hospitale domicilium civitatis Bononiensis delati, interdum a nutricibus alebantur, celtica lue, aliisque contagiosis morbis, infectis, ex quo fiebat, ut miseri illi pueruli, luem, unacum lacte sugentes, aut cito interirent, aut perpetuo ægrotarent. Ad prospiciendum tot innocentium infantium indemnitati, alium non suppetere modum, fuit Nobis insinuatum, quam illos enutrire, lacte caprino, aut vaccæ, quod maximam analogiam habere cum succo, quo foetus humanus alitur, in utero matris, ostendit egregius Physicus Cyrillus *in notis ad Ettmullerum edit Neapol.*; quo vero magis, ad ejusmodi consilium capessendum Nos inducerent, illius Auctores Nobis exhibuere formam vasis, affabre elaborati, per quod lac infantium ori poterat commode instillari; fuerat autem illud vasculum, jubente supremo Galliæ Senatu, ubi de eadem re erat deliberandum, adinventum, & delineatum a Regio Architecto Du Val. Vidimus præterea libellum, Gallico idiomate conscriptum, cui titulus *Traitè de la communication des maladies, & des passions*, cujus Auctor, pluribus argumentis probare conatur, plurimum expedire reipublicæ felicitati, ut omnes prorsus infantes a capra potius, aut vacca enutriantur, quam a matre, aliave muliere, ne pravis animi affectionibus, quibus mulieres plerumque scatent, imbuantur. At qui ita ratiocinantur non animadvertunt, se injurios esse in naturam, ejusque Auctorem, cujus summa providentia, non alia certe de causa, voluit, ut in ipso puerperio matris ubera lacte intumescerent, nisi, ut inde nata proles vitæ caperet alimentum. Haud equidem inficiamur, lactis qualitatem, ab infantibus hausti, plurimum conferre ad eorumdem mores, in bonam, aut malam partem inclinandos, quod bene advertit Cornelius a Lapide *in cap.* 21. *Genes. v.* VII.; sed hoc eodem argumento conficimus, non esse

..... bruto-

brutorum lacte enutriendos, ne brutorum affectiones in se derivent, brutalesque induant mores, ad quod allusit Ovidius, cum ait: *Nec lac bibit ille leæne*, & Virgilius: *Hircanæque admorunt ubera tigres*, quæ omnia ad rem ponderavit Maphæus Vegius Laudensis in suo opere *de educatione liberorum*, *lib.*1. *cap.*4.: Quamobrem ne violaremus instinctum, non solis hominibus, sed & ceteris animantibus, a natura inditum, inter quæ nullum sane erit reperire, a quo genita proles relinquatur, enutrienda alterius speciei bruto, curavimus quidem, ut nutrices perfecta fruentes valetudine, prædictos infantes lactarent, sed præstitum Nobis a novitatum studiosis consilium, ad tempus rejecimus, quo nutrices inveniri nequeant, & necessitas urgeat, in earumdem locum subrogandi vaccas, seu capras, quod evenisse Romæ, cum sæva ibi grassaretur pestilentia, narrat Cardinalis Gastaldus *in suo tract. de avertenda, & profliganda peste cap.* 5. *num.* 3. & 4.

9 Plures etiam audivimus, Episcopo insinuantes, ut, gravi præcepto compellat matres, ad proprios filios, suis uberibus lactandos; neque istorum insinuatio, rite expensa, deprehenditur prorsus irrationabilis: Etenim non solum Ecclesiæ Patribus, sed etiam ethnicis Philosophis turpe, & absonum visum est, ut mater filium, quem in utero aluit, postquam peperit, alteri tradat enutriendum: illas certe reprehendit Phavorinus Philosophus, *apud Aulum Gellium, noct. Atticar. lib.* 12. *cap.*1. inquiens: *Quod est enim hoc contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus, peperisse, ac statim ab sese abjecisse? Aluisse in utero, sanguine suo, nescio quid quod non videret: non alere nunc suo lacte, quod videat jam viventem, jam hominem, jam matris officia implorantem?* Easdemque impietatis insimulat Messalla *apud Tacit. dialog. de orat.* Ex Patribus vero S. Ambrosius *lib.*1. *de Abraham cap.* 7. *num.* 63. [*tom.*1. *oper. col.* 303.] ex eo, quod Sara lactaverit filium, infert: *Provocantur feminæ meminisse dignitatis suæ, & lactare filios suos. Hæc enim matrum gratia, hic honos quo filios propriis commendent viris*; & Gregorius Magnus ad interrogationem Augustini, Anglorum Episcopi *ad interrog.*10. [*tom.* 2. *oper. S. Gregor. col.*1158.] respondit, pravam consuetudinem extitisse, *ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet* [addit] *ex sola causa incontinentiæ videtur inventum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt*; eodem modo loquuntur Clemens Alexandrinus *lib.* 3. *Pædagog.*, Chrysostomus *hom. de nativ. Maccab.*, aliique Patres, quos adducunt citatus Maphæus Vegius Laudensis *de educat. liberor. lib.*1. *cap.*4.. *in Bibliot. maxima Veter.PP. tom.*26., Cornelius a Lapide *in cit. cap.* 21. *Genes. v.* 7., & Theophilus Raynaudus *de Agno cereo cap.* 5. *num.* 1. *oper. tom.*10.

10 Quamobrem nonnulli Theologi, apud laudatum a Lapide, a gravi culpa non excusant matrem, quæ absque legitima causa, se subtrahit ab onere, sibi a natura imposito, propriam lactandi prolem, quod, observante Magno Basilio *hom.*9. *hexameron*, nulla, quantumvis crudelissima fera subire detrectat; sed melius Navarrus *manual. cap.*14. *num.*17., cui subscribit

scribit a Lapide, illam solius peccati venialis ream facit, urgente vero legitima causa, ab omni culpa absolvit.

11 Cum autem non una, sed multæ occurrere queant legitimæ causæ, propter quas matres licite se a prædicto onere subducunt, ut puta, si lacte careant, si mala afficiantur valetudine, si numerosa indigeant prole, & propterea huic procreandæ, priusquam consenescant, operam dare cupiant, idcirco Episcopus, ne Novatoris notam obtineat, abstinere debet a præfato præcepto ferendo; sed potius nobiles, & divites mulieres, a quibus dumtaxat solent filii lacte enutriendi nutricibus tradi, serio monebit, atque hortabitur, ut sanctissimas feminas imitentur, quæ suis uberibus filios lactarunt, uti Sara Isaac, Rebecca Jacob, Anna Samuelem, ac ipsa Dei Genitrix Sanctissima Virgo Maria Filium suum Christum Dominum.

CAPUT LIX.

De censoria nota nimiæ severitatis, Synodalibus Constitutionibus falsò interdum inusta: ubi de præscribenda Veste, oblonga, & nigri coloris Clericis in Sacris constitutis, aut Beneficium Ecclesiasticum possidentibus.

1 PLures Synodales Constitutiones sunt in invidiam adductæ, falsa criminatione nimiæ severitatis, quæ tamen expensæ ad sacrorum Canonum normam, deprehensæ sunt eorumdem rigorem potius temperasse. In nonnullis Synodis, aut Episcoporum Edictis, jussi sunt Clerici, sive in Sacris constituti, sive Ecclesiasticum Beneficium possidentes, veste uti oblonga, nigri coloris, quam *Talarem* appellamus, adjecta pœna in contumaces. Adversum has sanctiones, quas nimio rigore conspersas, dictitabant, provocarunt Ecclesiastici ad sacram Congregationem Concilii, sed semper provocantes succubuere, quod videre est *in nostra Notific.* 71. & *in epistol. Pastoral. bon. mem. Cardinalis Lanfredini edit. in civitate Æsina anno* 1740. *pag.* 287., *& seqq.*: Nihil quippe visum est corrigendum in decretis, quæ fulciebantur auctoritate Tridentini *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.*, ubi *Oportere*, ait, *Clericos vestes proprio Ordini congruentes semper deferre*, subditque: *Omnes Ecclesiastica personæ, quantumcumque exemptæ, quæ, aut in Sacris fuerint, aut Dignitates, personatus, officia, aut Beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si postea quam ab Episcopo suo, etiam per Edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem, illorum Ordini, ac dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem, non detulerint; per suspensionem ab Ordinibus, ac officio, & Beneficio, ac fructibus, reditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, & Beneficiorum hujusmodi coerceri possint, & debeant*. Neque Clerici, Episcopi edicto contravenientes, suam idcirco excusare valent contumaciam, quod Tridentinum talaris vestis non meminerit:

nerit: Siquidem non ipsorum, sed Episcopi judicio statuendum a Tridentino permittitur, quænam vestis eorum Ordini, ac dignitati conveniat. Quocirca Synodus Provincialis Mechliniensis, anni 1607. *tit.* 18. *cap.* 4. (*tom.* 10. *collect. Hard. col.* 1958.), Tridentini mentem sapienter interpretata, decrevit: *Quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis personis interdictus sit, a quo Episcopus abstinendum mandavit*: Deinde, qui nolit se sacrorum Canonum prorsus imperitum ostendere, fateri cogitur, nullam aliam, nisi talarem, esse vestem Clericorum propriam, eorumque statui maxime convenientem. Equidem, quanquam ultro concedamus Sirmondo *apud Labbæum tom.* 2. *Concilior. pag.* 1817., Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43., Binghamo *orig. Eccles. lib.* 6. *cap.* 4. *§.* 18. *vol.* 2., aliisque Eruditis, affirmantibus, quinque prioribus sæculis, civiles Clericorum vestes, modestia tantum, non forma, a communibus Laicorum vestibus discrepasse, quod recte colligi agnoscimus ex epistola Cælestini I. ad Episcopos provinciæ Viennensis, & Narbonensis, anno 428. data, ubi quosdam Sacerdotes reprehendens, qui relicto habitu communi, *pallium* assumpserant, Philosophorum proprium, ait: *Unde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe, vel ceteris sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu*; attamen nemo, putamus, inficiabitur, insequentibus sæculis, cœpisse Clericos, etiam in exteriori corporis cultu, a Laicis discerni: Etenim S. Gregorius Turonensis, qui VI. sæculo vixit, *hist. Franc. lib.* 5. *cap.* 14., eam vestium distinctionem jam inductam innuit, inquiens: *Merovæus tonsuratus est, mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur*; eamdemque indumentorum differentiam, ante sæculum VII. receptam in Ecclesia Orientali, constat ex Synodo Trullana, habita anno 687., quæ illam jam ante præceptam asserit, ejusque observationem *can.* 27. inculcat, inquiens: *Nullus eorum, qui in Cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens, sed utatur vestibus, quæ antehac iis, qui in Clerum relati sunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur* (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1671.) Illud porro vestium discrimen, in hoc potissimum situm fuisse, quod vestes Clericorum, licet nondum a laicalibus in colore discreparent, sicuti citatus Thomassinus *cap.* 46. existimat, essent tamen oblongæ, atque ad talos usque, fere productæ ex pluribus conjicimus Conciliis: Concilium Germanicum, auctoritate S. Bonifacii anno 742. celebratum, atque a Synodo Liptinensi insequentis anni 743. receptum, & approbatum, *can.* 7. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 1921.) Presbyteris, & Diaconis vetuit, ne *sago*, idest breviori veste, Laicorum more, uterentur: *Decrevimus quoque, ut Presbyteri, vel Diaconi, non sagis, Laicorum more, sed Casulis utantur, ritu servorum Dei*; & Synodus Romana a Zacharia Papa eodem anno 743. habita *can.* 3. idem præ-

præcepit, decernens, *ut Episcopus, Presbyter, vel Diaconus sæculari indumento minime utantur, nisi, ut condecet, tunica Sacerdotali (ibid. col.1927.)*; quibus in locis, neminem suspicari credimus, sermonem esse de veste, non civili, sed sacra: Cui enim in mentem veniat, Presbyteros, & Diaconos eo tum sceleris devenisse, ut communibus vestibus induti ad altare accederent, Sacris operaturi? Omnibus quippe compertum est, nunquam licuisse Christianæ religionis Ministris Divina celebrare mysteria, sine specialibus, atque ad eum tantum usum destinatis sacris indumentis; sive hic ritus ab ipsis Apostolis fuerit traditus, quod existimant Cardinalis Bona *rer. liturgic. lib. 1. cap. 24.*, aliique plurimi, quos Nos allegavimus *in nostra Notific. 20.*, sive immediate post Apostolos fuerit præscriptus, quod nullus in quæstionem adducit; ambo propterea Concilia intelligenda sunt de veste communi Diaconorum, & Sacerdotum, quæ ab uno vocatur *Casula*, ab altero *Tunica*, sed utraque erat *talaris*; Casula enim, teste Rabano *instit. Clericor. lib. 1. cap. 21.*, dicta est *per diminutionem a casa, eo quod totum hominem tegat, quasi minor casa*; Quamobrem Joannes Diaconus *in vit. S. Gregorii lib. 2. cap. 25.*, etiam Monachorum vestem appellavit *Casulam*: & similiter *Tunicam*, vestem fuisse, quæ ad talos usque descenderet, constat ex Tullio, qui *orat. 2. in Catilinam*, milites Catilinæ deridebat, quod *manicatis, & talaribus tunicis essent amicti*, atque ex Hieronymo *QQ. Hebr. in Gen. cap. 37.*

2 De posterioribus sæculis res certissima est, nullique obnoxia dubitationi, cum innumeri occurrant Conciliorum canones, congesti a Thomassino *cit. lib. cap. 50. & 51.* vestem talarem Clericis prescribentes: quinimmo adeo ejus usus invaluit, ut opus fuerit præcidere nimiam vestium talarium longitudinem, quæ in luxum, & pompam cœperat degenerare; quocirca Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi anni 1215. *can. 16. relat. in cap. 15. de vit. & honest. Clericor.*, de Clericis loquens, statuit: *Clausa desuper deferant indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda*; & Concilium Toletanum anni 1324. *can. 2. Syrmata*, idest oblongas vestes, humum verrentes Clericis prohibuit: *Nullus Clericus Supertunicale, vel Tabardum deferat ita longum, quod si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cum hac non honestas, sed superfluitas sit, & indecentia (tom. 7. collect. Hard. col.1488.)*

3 Ad recentiora porro tempora descendendo, fere omnia, quæ post Tridentinum celebrata sunt Concilia, Clericos adigerunt, ad gestandam vestem talarem, & quidem nigri coloris, ad quem; uti Thomassinus observat, non erant antea, certa lege, adstricti, sed poterant alio quolibet, modo decenti, & modesto, uti: S. Carolus Borromæus *in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. part. 2.* de Clericorum vestitu loquens, ait: (*part. 1. Act. Eccles. Mediol. pag. 18.*): *In omni vestitu color tantum niger adhibeatur .... externa vestis simplex, & talaris erit*, In Concilio Mechliniensi anni 1570. *tit. de vit. & honest. Cleric. cap. 3. (tom. 10. collect. Hard. col.1195.)*

jubentur Clerici majorum Ordinum, cum in publicum prodeunt, gestare *vestem talarem*; Concilium Remense anni 1583. *tit. De Clericis in genere, num.* 8. [*ibid. col.* 1292.]: *Veste Ecclesiastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes Clerici*; Concilium Burdigalense ejusdem anni *tit.* 1. *sect.* 21. [*ibid. col.* 1359.] *cap.* 2. *Vestes eorum sint talares*; quodque notabilius est, Concilium Provinciale Narbonense anni 1601. *cap.* 41. [*tom.* 11. *collect. Hard. col.* 44.] Clericos etiam noctu incedentes ad deferendam vestem talarem obligavit: *Noctu incedentes, ex rationabili causa, togas talares deferant*. Provincialibus concinunt innumeræ Synodi Diœcesanæ, congestæ a Gennetto *Theolog. moral. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9., & *in append. ad Synodum Fulginatensem Episcopi Baptistelli pag.* 172. & *seqq.*

4 Quare sacrorum Canonum rigorem non augent, sed emolliunt Synodales Constitutiones, quæ obligationem deferendi vestem talarem, a pluribus Conciliis omnibus Clericis generatim impositam, ad solos limitant Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium; & majori adhuc indulgentia lenitum reputari debet Episcopale edictum, solos compellens Sacerdotes ad eam saltem induendam, cum ecclesiam ingrediuntur, Sacris operaturi; cujusmodi illud est, quod a Nobis promulgatum fuit, in nostra diœcesi Bononiensi, de quo plura *in nostra Notific.* 34. & *Notific.* 71.

CAPUT LX.

A severitatis nota vindicatur Synodalis Constitutio, qua Clericis interdicitur usus Comæ suppostitiæ, vulgo Parrucca.

1 Clericalem modestiam dedecere plerisque Episcopis visa est Coma suppositia, vulgo *Parrucca*, cujus proinde usum Clericis in suis Synodis inhibuere: ita quippe statutum comperimus in Diœcesana Synodo Melitensi anni 1703. *sess.* 3. *cap.* 1., Pisana anni 1708. *cap.* 25., Montis Falisci anni 1710. *cap. ultim.*, Portalegrensi 1714. *sess.* 3. *cap.* 1., aliisque allegatis a Thiers in tract. inscripto *Histoire des Perruques*; Licet autem etiam ejusmodi prohibitiones sanctioribus Ecclesiæ legibus essent accommodatæ, ut mox ostendetur, nihilominus Clericorum querelas non evasere, qui nimiam prætexentes earumdem severitatem, eas eludere tentarunt; sed frustra; Quoniam sacra Congregatio Concilii illas sustinuit, suisque corroboravit decretis; & solum aliquando censurarum pœnas in prohibitionis transgressores ipso jure illatas, non nihil censuit mitigandas. Sarnellus Episcopus Vigiliensis anno 1697. usum comæ fictitiæ suis Clericis ademit, sub pœna excommunicationis, ipso facto incurrenda: Appellarunt Ecclesiastici ad Sedem Apostolicam, sed in Congregatione particulari habita 20. Maji 1699., edictum approbatum fuit, quoad Clericos constitutos in Sacris, aut Beneficium Ecclesiasticum possidentes; Quod vero atti-

attinet ad Clericos minorum Ordinum, nullum obtinentes Ecclesiasticum Beneficium, responsum est, pœnam esse moderandam, sed, firma remanente prohibitione, in contumaces aliis pœnis animadvertendum, ad normam sacrorum Canonum, & sacri Concilii Tridentini *cap.6. sess.23. de reform.*, uti habetur *lib.49. decretor. pag.206.*, & referunt memoratus Episcopus Sarnellus *tom.4. suarum epistolar. discurs. de Perrucchis cap.13.*, & Monacell. *in formul. legal. in append. tom.1. fol.359. num.19. & 20.* Ab hujus particularis Congregationis sententia, ne latum quidem unguem discedens Episcopus Melphitensis, anno 1721. omnes quidem Clericos a gestanda coma ascititia abstinere jussit, sed idem faciens discrimen, quod prædicta sacra Congregatio duxerat observandum, Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiastico Beneficio donatos, ab ea deferenda compescuit, pœna excommunicationis; ceteros vero, aliis pœnis, arbitrio suo, irrogandis: de hujusce edicti viribus, quod tanquam nimium severum traducebatur, disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii die 8. Augusti 1722.; cumque Nos, qui tunc temporis ejusdem sacræ Congregationis Secretarium agebamus, omnia, quæ ad illud fulciendum erant opportuna descripserimus in consueto folio, quod pro nostro munere exaravimus, fuit quoad omnes sui partes approbatum, uti videre est *tom.2. Thesaur. Resolut. pag.206. & seq.*

2 Porro, ne quispiam deinceps contra similia decreta, quæ ab Episcopis fiant, mussitare audeat, si sacræ Congregationis auctoritati, uti par esset, non acquiescat, rationes audiat, a Nobis in præfata causa Melphitensi indicatas, propter quas coma fictitia jure, ac merito Ecclesiasticis interdicitur. Consuevisse olim feminas alienis capillis caput exornare, eruitur ex Martiali, qui pluribus in locis eas carpit, quæ propriam senectutem, hac ementita arte obtegebant: sic *lib.6. epig.12.*

Jurat capillos esse, quos emit, suos
Fabulla. Numquid illa, Paulle, dejerat?

Et lib. 12. epig. 23.

Dentibus, atque Comis, nec te pudet, uteris emptis,
Quid facies oculo, Lelia? non emitur.

Ad eumdem morem allusit Ovidius *lib.3. de arte &c.*

Femina procedit densissima crinibus emptis,
Proque suis, alios efficit ere suos.

In anthologia pariter occurrit epigramma Lucilii in quamdam Nicyllam, quæ emerat galericulum atrum, ut dissimulata senectute, canos suos velare posset, quod Hadrianus Junius *libell. de coma cap.1.* latine sic reddidit:

Fingere te perhibent quidam, Nicylla, capillos,
Quos mercata atros ipsa foro extuleras.

Quare Hieronymus scribens ad Marcellam: *Nec numerus annorum potest dicere, quid vetulæ sint, quæ capillis alienis verticem struunt*; atque epistola ad Demetriadem, muliebrem cultum describens, ait: *Quando eras in sæculo,*

saculo, quæ erant saculi diligebas, polire faciem purpurisso, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere; turritum vero verticem vocat, quia ex alienis capillis tutulus efficiebatur, quem Lucanus nominat *turritam frontis coronam*, & Prudentius, *in psychomachia*, feminæ lascivæ, atque superbæ turritum caput tribuit:

Turritum tortis caput accumularat crinibus.

In hunc vanum mulierum luxum invehitur Tertullianus *lib. de cultu feminino*, inquiens: *Si non pudeat enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis, forsan immundi, forsan nocentis, & gehennæ destinati, sancto, & Christiano capiti supparetis*: eumdemque reprehendit Clemens Alexandrinus *Pædagog. lib. 3. cap. 11.*, ubi ait: *Alienorum capillorum appositiones sunt omnino rejiciendæ, & externas comas capiti adhibere est maxime impium, quæ mortuis pilis cranium induunt. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui autem benedicit? Non mulieri, quæ est ornata, sed alienis capillis, & per ipsos alieno capiti.*

3 Ex hoc vero, quod Patres hanc fœditatem in solis feminis reprehendant, infert Christianus Lupus *in dissert. de S. Leonis IX. Actis cap. 15. in fin.* eam tunc omnibus ubique viris fuisse incognitam, ac primum in Anglia, sub Gulielmo II., aut ejus Successore Henrico I., in fine XI., aut initio XII. sæculi, cœpisse ab iisdem usurpari; quod tamen monstrum, addit, diu in ea tantum insula latitasse, nec alias permeasse regiones; at Thiers *in tract. de Perrucchis cap. 1.* pluribus probat, jampridem fictum capillitium ab effeminatis viris adhibitum; quod præ ceteris, quæ idem Auctor ibidem adducit, nobis suadet Rufus Festus Avienus, Poeta Christianus, Augustino coævus, qui *carmine 10.*, Equitem manifeste describit, cujus caput erat suppositititia coma redimitum, inquiens:

Calvus Eques capiti solitus religare capillos,
Atque alias nitido vertice ferre comas.
Hujus ab adverso Boreæ spiramina præstant
Ridiculum populo conspiciente caput.
Nam mox dejecto nituit frons nuda galero,
Discolor apposita, quæ fuit ante coma.

Ceterum quidquid sit de tempore, quo hujus generis tegmen, ab alienis capillis emendicatum, cœperit a viris adhiberi, neminem reperiri putamus, qui credat, illud etiam a Clericis antiquitus usurpatum. Ecquis sibi animo fingat, licuisse unquam Clericis, extraneam comam suo capiti superinducere, qui sacræ militiæ per comæ abscissionem adscribebantur, itaut idem esset Clericum fieri, ac detonderi? uti observat Mabillonius *in præfat. ad sæc. III. Act. Benedict. part. 1. num. 18. & 19.*, quique semel detonsi nunquam deinceps comam alere, sed semper attonso capite incedere tenebantur, quod constat ex Synodo circa annum 450. sub S. Patricio, in Hibernia celebrata *can. 6.* (*collect. Harduin. tom. 1. col. 1791.*); ex *cap. 66.* Martini Bracharensis (*ejusdem collect. tom. 3. col. 398.*); atque ex Concilio Toletano IV. anni 633. *can. 41.* (*eod. tom. 3. col. 588.*) Quinimmo nulla ratione

tione

tione fingere possumus, fuisse unquam usum comæ fictitiæ in Clericis toleratum, cum potius quilibet eorum, qui comam laxare præsumeret, etiam invitus, & reluctans, per Archidiaconum jussus sit detonderi a Concilio Agathensi anni 506. *can.* 2. *relat. dist.*23. *can.*22., & ab Alexandro III. *in cap.*7. *de vit. & honest. Clericor.*: *Clerici, qui comam nutriunt* (*& barbam*) *etiam inviti a suis Archidiaconis tondeantur*.

4 Adeo porro verum est, Clericos a ficto capillitio, ad hæc usque postrema tempora abhorruisse, ut Synodi tam Provinciales, quam Dioecesanæ, a Tridentino ad præcedentis sæculi finem coactæ, illis dumtaxat inhibuerint capillos intortos, cincinnatos, seu calamistratos gestare, nulla suppositititiæ comæ facta mentione: sic Synodus Provincialis Mediolanensis prima *part.*2. (*Act. Eccl. Mediol. part.*1. *pag.*18.): *Ita sint abraso capillo, ut tonsura conspicua sit omnibus. Comam vero, & barbam ne studiose nutriant, capillis simplicem cultum adhibeant*; Synodus Provincialis Burgensis anni 1584. *tit.*25. *cap.*3.: *Clerici crines calamistratos, ac retortos non habeant*; Dioecesana Synodus Ravennatensis anni 1607. *tit. de vit. & honest. Clericor. cap.*1.: *Capillos ne gerant calamistratos, nec supra frontem eminentiores*; Synodus Lucensis anni 1625. *de vit. & honest. Clericor. cap.*2.: *Comas calamistratas, more feminarum ne gestent*; Synodus Amalphitana anni 1639. *eod. tit. cap.*2.: *Cincinnos, & comam ne nutriant*; Ex hoc autem, quod tot Synodi de Clericorum honestate solicitæ, ficitiam comam, quæ certe majorem præsefert vanitatem, quam proprii capilli, studiose concinnati, silentio præterierint, utique argumentum elicitur, inquit laudatus Thiers, ad probandum, nondum Clericos ausos fuisse, ab extraneis capillis illum ornatum quærere, quem ex propriis, suo capiti aptare prohibebantur. Sed cum postea eodem muliebri cultu, & ipsi delectari cœperint, huic abusui, contra Clericalem honestatem, inolescenti, obstitere posteriores Synodi, quarum nonnullas indicavimus, ab eodem Thiers accurate collectæ. Et recte quidem: nam per ficti capillitii usum, Tonsura clericalis, a sacris Canonibus tantopere commendata prorsus exolescit, omnesque Canones eluduntur, quibus a capillis affabre concinnandis Clerici abstinere jubentur. Ad hæc nulla ratione est in Clericis tolerandum, quod etiam Heterodoxus Auctor Martinus Schoockius *exercit.*24. *de coma, & barba, in fin.*, in omnibus Christianis improbavit, inquiens: *Ingenue profiteor me non videre, quomodo alienæ hæ capitis exuviæ excusari possint, cum omni ævo, apud omnes nationes eædem exosæ fuerint*.

5 Quæ hactenus diximus rationabilem, & juri conformem ostendunt Synodalem Constitutionem, Clericis interdicentem usum comæ suppositititiæ; sed quoniam non potest Legislator singulos prævidere peculiares casus, omnesque sua lege complecti, expedit profecto, ut in ipsamet Constitutione, seu edicto, facultatem, qua ceteroquin pollet, sibi expresse reservet, fictum capillitium illis permittendi, qui, Medicorum judicio, valetudinis causa, eo indigent, quod prudenter factum animadvertimus in Dioe-

in Diœcesana Synodo Bononiensi anni 1698. *lib.3. cap.1.*, ubi similis Constitutio, hac mitigatur limitatione: *Nisi ex causa nobis, vel Vicario nostro cognita, indulgendum ad tempus arbitrabimur*; Atque in Synodo Asculana anni 1719. *cap.20*: *Nisi ex justa, & rationabili causa dispensationem impetraverint*. Caveat tamen Episcopus, ne hanc veniam elargiatur, nisi, præter causam, etiam comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter prius examinaverit: Non alia siquidem est iisdem, præcipue si sint in Sacris constituti, permittenda, nisi quæ nullam præseferat vanitatem; sed tanta sit moderatione, ac modestia concinnata, ut omnibus manifeste appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum, & pompam, ad capitis, non ornamentum, sed tegumentum, adhiberi. Cavebit præterea, ne ulli Sacerdoti licentiam concedat, Missæ sacrificium celebrandi cum ascititia coma: Quamvis enim Theophilus Raynaudus *oper. tom.13. de pileo, & ceteris capitis tegminibus, sect. 2. §. Nunc e contrario, circa finem*, & Pasqualig. *de Sacrif. nov. Leg. q.83.* licere opinentur Sacerdoti, Sacris operari, cum ficto capillitio, ita suo capiti aptato, ut a vera, & naturali coma internosci nequeat, atque insuper, apud sæpecitatum Thiers *cap.20.*, extet licentia, a Cardinali Hieronymo Grimaldi, Archiepiscopo Aquensi, cuidam Sacerdoti concessa, Missam celebrandi, cum coma supposititia; attamen certum est, Rainaudum, & Pasqualigum falli, ac Cardinalem Grimaldum suæ potestatis limites prætergressum: Etenim, uti bene ratiocinatur Reiffenstuel *ad lib.3. Decretal. tit.1. num.91.*, nemo sanæ mentis inficiari potest, per fictum capillitium, Sacerdotis caput velari, & cooperiri; in altari autem, cooperto capite ministrare, ne Episcopo quidem permittendum, statuit Zacharias Papa in Concilio Romano anni 743., *cap.13. relat. dist.1. can.57.*: *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ad celebrandum Missarum solemnia præsumat cum baculo introire; aut velato capite altario Dei assistere: Quoniam & Apostolus prohibet viro, velato capite, orare in ecclesia: & si tamen præsumpserit, Communione privetur*; Cuilibet vero compertum est, non posse Episcopum relaxare legem, a Superiore latam, neque alteri illam licentiam impertiri, quam sibimetipsi concedere nequit. Quocirca sacra rituum Congregatio die 31. Januarii 1626., & 24. Aprilis ejusdem anni apud Gavantum *in comment. ad rubr. Missal. part.2. tit. 2.*, decrevit: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine*; Cumque in Congregatione particulari ab Alexandro VIII. anno 1690. deputata, fuerit speciatim discussus articulus, de quo in præsens tractamus, an scilicet *pileoli* nomine comprehendatur etiam coma supposititia, itaut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papæ, Missam facere, etiamsi illa sit decens, & modesta, qualem Pasqualigus, & Rainaudus permiserunt; responsum fuit, *Comprehendi*, sicut refert Ursaya *institut. criminal. lib. 1. tit.10. §.4. num.51.*; in cujus quidem decreti sequelam Innocentius XII., per suos Apostolicos Nuntios, locorum Ordinarios moneri jussit, ne quem-
quam

quam permitterent, sine Apostolicæ Sedis privilegio, cum adulterino capillitio sacrosanctum peragere Missæ sacrificium, quemadmodum refert citatus Reiffenstuel. Quæ omnia uberius a Nobis expensa fuere *in cit. differt. pro sacra Congregatione Concilii exarata*, atque *in nostra Notificat.* 34., & *Notificat.* 96.

CAPUT LXI.

Alia ejusdem Censuræ, Synodalibus Constitutionibus immerito injusta, exempla; ubi de ludis, & venationibus, choreis, spectaculisque, quæ Clericis interdicuntur.

1 Post vestes, & fictam comam, earumque fucos, ad quasdam Clericis vetitas actiones sermonem convertimus. *In can.*42.*&* 43. (*al.*35.) inter vulgares Apostolicos, sub anathematis poena arcentur Clerici ab alearum lusu: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur: Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut desinat, aut communione privetur. Similiter etiam Laici*; & Concilium Eliberitanum *can.*79. (*tom.*1. *collect. Hard. col.*258.) quotquot aleis luderent, a communione separandos, decrevit: *Si quis Fidelis alea, idest tabula luserit, placuit eum abstineri: & si emendatus cessaverit, post annum poterit communioni reconciliari*; Putat quidem Albaspinæus *observat.* ad hunc canonem, ideo Fideles, aleis ludentes, fuisse tam gravi poena punitos, quia tunc temporis, quo nondum extincta erat ethnica superstitio, effigies falsorum numinum habebantur pro numeris, eorumque nomen invocari solebat, ut felicissimus eveniret aleæ jactus; At si res ita se habuisset, longe adhuc graviori poena, in ludentes Fideles, tanquam in Idololatras fuisset animadversum: Quocirca verius putamus, alearum lusum omnibus quidem Christianis, sed speciatim Ecclesiasticis prohibitum, ob eamdem rationem, propter quam illum damnarunt Cornelius Tacitus *in lib. de moribus Germanor. cap.*24., & Ammianus Marcellinus *lib.*14. *cap.*19. & *lib.*28. *cap.*22., quia nimirum per illum homines ad fraudes, fallacias, mendacia, perjuria, furta, aliaque enormia scelera inclinantur: *Alea siquidem* (ajebat Petrus Blesensis *epist.*74.) *perjurii, furti, sacrilegii mater est*; Qua etiam de causa, vetustæ leges Romanorum, quas laudat Taylor. *duct. dubit. lib.*4. *cap.*1., aleatores exilio, aliisque multarunt severis poenis; & Justinianus Imperator *leg.*1. *Cod. de aleatoribus* sancivit, ut victus in aleæ lusu, non posset conveniri: & si solvisset, tam ipse, quam ejus heredes, etiam post triginta annos, haberent repetitionem adversus victorem.

2 Sed utcumque præfati canones explicentur, nullo pacto declinari possunt posteriores Ecclesiæ Constitutiones, quæ Clericos ab alearum, taxillorum, aliisque ludis cohibuere. Atque, ut prætereamus antiquiores canones, congestos a Christiano Lupo *in notis ad can.*50.*Trullanum, tom.*2.

pag.948.. Synodus Romana sub Eugenio II. anni 853. *can.11.* (*tom. 5. collect. Hard. col.66.*) adeo indecorum putavit, Sacerdotem ludis operam dare, ut ne ludentes quidem spectare fas illi esse, statuerit: *Sacerdos sedulo Divina debet perscrutari, & admonere eloquia..... Quamobrem ludos coram se fieri non delectetur. Transgressor quidem inventus admonitione Episcopi ulterius agere desinat: sin autem, canonice judicetur*: Eugenii autem prohibitionem instauravit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi, *relat. in cap.15., de vit. & honest. Clericor.*, Clericis præcipiens: *Ad aleas, & taxillos ne ludant, nec hujusmodi ludis intersint*; Quotquot autem post Innocentium celebratæ sunt Synodi, huic Decretali inhærentes, ab iisdem ludis Clericos quam longe abesse jusserunt; ita quippe sanxere Concilium Biterrense anni 1255. *can.24.*, Salisburgense anni 1420. *cap.4.*, Toletanum an.1473. *can.12.*, aliaque congesta a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.3. lib.3. cap.46.*

3 Quamvis porro sacri Canones alearum dumtaxat, & taxillorum ludi plerumque meminerint, omnem tamen lusum prohibere voluisse, a fortuna potius, quam ab industria, & arte pendentem, opportune animadvertunt Vallens. *ad tit.1. lib.3. Decretal. n. 12.*, & S.Antoninus *Summ.par.2. tit.1. cap 23.*: Quinimmo Tuldenus *ad tit. Cod. de aleatoribus*, magis adhuc generatim accipiendam, voluit similem legum civilium prohibitionem, quam ad omnem lusum, lucri causa exercitum extendit, inquiens: *Non tantum tesserarum lusus, sed quicumque alius, perinde a fortunæ eventu, immo vel a solertia pendens continetur, & in lucrum exercitus improbatur.* Quare Concilium Tridentinum *sess.24. cap.12. de reform.*, non ab hoc, aut ab illo, sed universim *ab illicitis ludis* Clericis abstinendum edixit; Episcoporum scilicet judicio relinquens, determinare, pro diversis, personarum, locorum, & temporum, conditionibus, quinam essent illiciti reputandi. Tridentino statim obsequens S.Carolus Borromæus, in suo primo Concilio Provinciali Mediolanensi *part.2.* [*Act. Eccl. Mediol. par.1. pag.19.*] accuratum habuit delectum ludorum, quibus fas, quibus nefas esset Clericis sese oblectare; eosque potissimum abstinere voluit, *a ludo aleæ, tesserarum, ac talorum, a ludo Follis, idest pilæ majoris, atque a globis, qui malleis ligneis impelluntur*; Alia vero alibi celebrata Concilia, unanimi pariter consensione, lusum alearum, seu pictarum pagellarum, & taxillorum, Clericis indecentem, atque illicitum declararunt; alios vero ludos plerumque speciatim non nominarunt, sed generatim omnem ludum Clericis vetitum dixere, qui eorum statui indecorus videretur: ita Concilium Burdigalense anni 1583. *tit. 21. de vita & morib. Cleric.* [*tom. 10. collect. Hard. col. 1359.*]: *Ab alea, tesseris, chartis, & quovis alio vetito, & indecoro ludo, tum privatim, tum publice penitus abstineant*; Concilium Aquense anni 1585. *tit. de vit. & honest. Clericor.* (*ibid. col. 1543.*): *Ne pagellis pictis, aut alea, aliove hujusmodi ludi genere ludant, aut ludentes spectent*; Narbonense anni 1601. *cap.41.* [*tom.11. collect. Hard. col. 44.*]: *Non ludant aleis, tesseris, chartis, aut alio ludo prohibito, vel indecoro, præsertim publice.* 4 Du-

4 Dubitari autem solet, an inter indecoros, ac proinde illicitos recenseri debeat ludus *scachorum*. Illum certe damnavit S. Petrus Damianus *opusc.20. cap.7.* [*tom.3.oper.*] graviter objurgans Florentinorum Episcopum, secum iter agentem, quem scachis, ad fallendum tempus, semel lusisse deprehenderat; Cumque Episcopus, ad se excusandum, scachos ab aleis distinguere conaretur, S. Petrus *ibidem*, Episcopi excusationem in hunc modum refellit: *Scachum Scriptura non ponit, sed utriusque ludi genus alea nomine comprehendit. Quapropter dum alea prohibetur, & nominatim de scacho nihil dicitur, constat procul dubio utrumque genus, uno vocabulo comprehensum, unius sententiæ auctoritate damnatum*. Et ne quispiam Damianum nimio zelo abreptum existimet, audiat Cardinalem Baronium *ad ann.* 1061. *num.* 42., ita illum, ejusque sententiam defendentem: *Quem sciolus quispiam redarguat hallucinatum, dum sub aleis redigit scachos, quos non ut aleas dubia fortuna voluit, sed humani ingenii acumen exercet. Sit utcumque velit, ad Pauli sententiam redigendi proculdubio sunt Sacerdotes, qua ait, Non licere, quæ non expediunt, non licere, quæ non ædificant*. Neque Damiano refragatur Concilium Mexicanum an. 1585., confirmatum a Sixto V. an.1589., quod *lib.3. tit.5.* [*collect. Harduin. tom.10. col.1671.*] scachorum ludum licitum reputans, Clericis permisit; Damianus quippe Episcopum reprehendit, *qui in spatiosa domo cum commeantium turba resedit*, iisque astantibus, *vespertinum tempus, in scachorum vanitate* consumpserat; Concilium autem Mexicanum, Clericos ludere permisit, in occulto tantum, honestæ recreationis causa & adjecta lege, ne multum pecuniæ in eum lusum impenderent: *Scachis* [inquit] *aut aliis ludis permissis, ne ludant in locis publicis, aut in domibus, quo ad id multitudo hominum convenit, veluti in domibus Aromaticorum, aut Tonsorum. Si autem in occulto ludos licitos hujusmodi exercuerint, numerosa pecunia in eis non intercedat: alíter enim pro qualitate excessus corrigentur*.

5 Hæc, quæ jam diligenter a Nobis expensa sunt *in nostra Notific.*37., non abs re hic duximus repetenda, ad nostrum etenim collineant scopum, absolvendi a nimiæ severitatis censura Episcopales Constitutiones, arcentes Clericos ab alearum, taxillorum, aliove simili ludo. Non proinde tamen quisquam Nos oblitos existimet doctrinæ Divi Thomæ, quam superius *cap.45. num.2.* commemoravimus, posse nimirum ludum non solum culpa vacare, verum etiam ad virtutem Eutrapeliæ pertinere: Nam, ut *ibidem*, duce eodem S. Thoma, insinuavimus, tot ad illum cohonestandum requiruntur conditiones, ut ex earum defectu, facile in vitium degeneret, præsertim in Ecclesiasticis, a quibus vix potest, sine scandalo exerceri; Neque eosdem, nimium ludo indulgentes, a culpa eximit consuetudo, quam veluti manifestam corruptelam jamdiu improbavit Innocentius III. *in cap. Inter dilectos*, XI., *de excessib. Prælator.*, ubi Clericum alearum lusui addictum, & obtentu consuetudinis *Gallicorum Clericorum, quia fere universi Clerici frequenter sic ludunt*, sese excusantem, in hunc modum refellit: *Nos, qui ex officii nostri debito, pestes ejusmodi extirpare propo-*

nimus: atque ludos voluptuosos [occasione quorum sub quadam curialitatis imagine, ad dissolutionis materiam devenitur] penitus improbamus, excusationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem [quæ corruptela dicenda est] palliatur, frivolam reputantes: cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur &c. Quamobrem licet superius laudatus Altovitus nimium rigidam existimaverit Synodalem Constitutionem Episcopi Vasionensis, in sacra Congregatione Concilii die 20. Decembris 1687. examinatam, qua excommunicatione latæ sententiæ percellebantur Sacerdotes, aleis, vel taxillis ludentes, conclusit tamen, pœnam quidem esse mitigandam, sed prohibitionem ratam, ac firmam habendam, sicuti *cit. cap.* 45. *num.* 2. hujus libri retulimus.

6 Detecta calumnia impacta Synodali Constitutioni, Clericos deterrenti ab illicitis ludis, eluenda remanet alia, quæ alteri affingitur Synodali statuto, quo iidem cohibentur a venatione: scimus quippe, nullam fortasse Episcoporum sanctionem fuisse unquam majori conatu impetitam, & tanquam nimium severam, per omnium ora traductam, quam ea, quæ Ecclesiasticis prohibet venationis exercitium, quod nedum honestum, sed, ad animum relaxandum, interdum necessarium, plerique dictitant; & tamen si vera fateri oportet, non facile aliam inveniemus Constitutionem, quæ sit juri communi conformior, & in qua verus Ecclesiæ spiritus magis eluceat: Venationem siquidem Episcopis, Presbyteris, & Diaconis vetuit Synodus Agathensis anni 506. *can.* 55., *relat. a Gratiano dist.* 34. *can.* 2., atque a *Gregorio IX. suis Decretalibus inserto in cap.* 1. *de Clerico venatore*, etsi utrobique falsò adscribatur Concilio Aurelianensi: *Episcopis, Presbyteris, Diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus fuerit; si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat: Presbyter duobus mensibus se abstineat: Diaconus uno ab omni officio, vel communione cessabit (tom.* 2. *collect. Hard. col.* 1004.), quem canonem, totidem fere verbis renovavit Concilium Epaonense anni 517. *can.* 4. (*ibid. col.* 1048.); Concilium vero Germanicum anni 742. *can.* 2., *relat. in cap.* 2. *de Cleric. venat.*, & Concilio Aurelianensi pariter attributo, ait: *Nec non & illas venationes, & silvaticas vagationes cum canibus, omnibus servis Dei interdiximus: & ut accipitres, & falcones non habeant (collect. Harduin. tom.* 3. *col.* 1920.): Pœnam porro a Concilio Agathensi Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, venationi operam dantibus irrogatam, iterum iisdem inflictam reperimus in antiqua collectione canonum Pœnitentialium, ab Auctore anonymo conscripta, ante sæculum IX., quæ extat *tom.* 11. *spicileg. Lucæ Dacherii pag.* 167.. Cumque Subdiaconatus, qui olim minoribus accensebatur Ordinibus, fuerit postea inter sacros cooptatus, quod sæculo XI. evenisse, colligitur ex Micrologo *de Ecclesiast. observat. cap.* 8., asseritque Morinus *de sacr. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 12., proinde sub eadem pœna, etiam Subdiaconos venatores comprehensos, voluit sexta

Syno-

Synodus anno 1265., habita a Nicolao Gelant Episcopo Gandavensi *cap.* 2. (*tom.*11.*spicileg. pag.*210.). Et quia Canones aliquid aut prohibentes, aut præcipientes Clericis, Sacris initiatis, illud idem præcipere, aut prohibere consueverunt etiam Clericis minorum Ordinum, ex Ecclesiæ stipendiis victitantibus, idcirco Concilium Parisiense anni 1212. *part.* 1. *cap.* 3. statuit: *Prohibemus etiam universis Clericis Beneficiatis, ne canes, aut aves habeant ad venandum, vel aucupandum, aut venationi, sive aucupationi inserviant (tom. 6. part. 2. collect. Hard. col.*2001.); & Concilium apud Montem Pessulanum anni 1215. *can.* 7. (*ibid.*2047.) addidit, ut si quando Clerici Beneficiarii sese venatoribus comites adjicerent, quod tamen rarissimo fieri permisit, nequaquam illis liceret, aves venatorias, propria manu gestare: *Nec Episcopus, nec Clericus Cathedralis, vel Conventualis ecclesiæ, vel alius Clericus de Beneficio Ecclesiastico vivens, aves venatorias habeat in propria domo. Et si aliquando exeat cum Laicis ad venandum, gratia spatiandi, quod raro fieri expedit, propria manu hujusmodi aves non portet*; Cui concinit Concilium Albiense anno 1254. celebratum a Zoeno Episcopo Avenionensi, Apostolicæ Sedis Legato *cap.* 15. (*tom.*2. *spicileg. pag.* 639.): *Aves venatorias præterea quisquam Clericus in sacris Ordinibus constitutus, vel alius, qui de Beneficio Ecclesiastico sustentatur, in publico manu propria deferre non præsumat*. Alia plura a venatione Clericos ablegantia Concilia, congesta sunt a Gonzalez *in cap.*1. *de Cleric. venat.,num.*3. atque a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.*3. *lib.*3. *cap.*46.

7 Quare mirum non est, quod Petrus Blesensis *epist. ad Volterum Episcopum Rofensem in Anglia*, atque *in alia ad Archidiaconum Salisberiensem*, adeo vehementer objurget Clericum venatorem, ut se valde timere simul affirmet, ne is in ultimo ultricis iræ die, inter hædos, non inter Christi oves, sit numerandus. Nihilominus Cardinalis Papiensis *epist.*48. artis venatoriæ patrocinium quodammodo suscipere non dubitavit; sed uti bene observat Thomassinus *cit. cap.*46. *num.*10., tam arctis eam circumscripsit limitibus, ut vel sic damnasse magis illam, quam defensitasse videatur: fatetur quippe, nec sibi videri, posse Episcopos, & Parochos venationi tuto vacare, sed eam non esse improbandam, ait, in Cardinali, cui nulla incumbat animarum cura: ita nimirum Papiensis, propriam potius, quam aliorum causam agens, suum excusavit nimium venandi studium, de quo fuerat in Consistorio, a Cardinali Atrebatensi reprehensus. At laudatus Thomassinus, quanquam Papiensis factum excuset, eo quod valetudinis tantum causa, & Medicorum consilio, aliquando venationi indulgeret, quod ipsemet testatur, ejus tamen sententiam, Cardinales a communi lege universim eximentem, pluribus convellit argumentis. Plura pariter in Clericos venatores accumulavit Theophilus Raynaudus in opere, inscripto *Mala e Bonis Ecclesiæ lib.*2. *sect.*3. *cap.*4. *num.*26., *& seqq. oper. tom.*12. *pag.* 210., & in altero opere, cui titulus *Religiosus loricatus præsuppofit.*1. *tom.* 17. *pag.* 195., ubi inter cetera affirmat, venationem, etiam hoc nomine, debuisse

debuisse Clericis interdici, quod ea sit quoddam quasi bellum, aut saltem belli simulacrum, & præludium, sicuti illam dixere Xenophon *lib.* 1. *de venat.*, Tullius *lib.* 1. *de natura Deorum*, Philo *lib.* 1. *de vita Moysis*, probatque Mercurialis *lib.* 3. *de art. gymnast. cap.* 15.

8 Verum cum duo sint venationum genera: Alia siquidem est clamorosa, alia quieta; illa magno armorum, canum, accipitrum apparatu, & tumultu exercetur, ut apri, cervi, & majores feræ capiantur; Altera solis laqueis, & retibus, aut etiam armis, sed paucis adhibitis canibus, ad occidendum lepores, vulpes, aliasve minores feras, sine ullo strepitu instituitur; hinc orta est quæstio inter Doctores, an utraque sit Clericis interdicta. Solam quidem clamorosam illis vetitam affirmant Glossa *in cap.* 1. *V. Voluptate, de Cleric. venat.*, Silvester *V. Venatio, v. Quantum vero ad personam*, Bellett. *disquisit. Clerical. part.* 1. *tit. de discipl. Cleric.* §. 19., Lessius *lib.* 2. *de just. & jur. cap.* 5. *num.* 40., Barbosa *in cit. cap.* 1. *num.* 2., Pirhing *ad tit. de Cleric. venat. num.* 3., Reiffenstuel *ibid. num.* 5., & 6.; At licet hæc opinio communior sit, magisque inter Doctores recepta, opposita tamen videtur certe juri conformior: Siquidem allegati canones a venatione Clericos arcent, quæ non armis, sed solis avibus venatoriis, puta falcone, aut accipitre, ac propterea sine ullo tumultu, & strepitu, exercetur, uti illos legenti est manifestum. Accedit, quod quanquam in jure receptum sit, ex homicidio mere casuali, ab eo perpetrato, qui operam dabat rei licitæ, nullam incurri irregularitatem, quod plane colligitur *ex cap. Lator*, 9.; *cap. Dilectus*, 13.; *cap. Ex litteris*, 14.; *cap. Ex litteris*, 15.; & *cap. Significasti*, 16. *de homicidio*, nihilominus sacra Congregatio Concilii sæpius irregularem declaravit Clericum, qui cum vacaret venationi, non clamorosæ, sed quietæ, hominem fortuito interfecerat, quod utique argumento est, eam existimasse, omnem venationem, etiam non clamorosam, esse Clericis prohibitam. Verum, cum fortasse sacra Congregatio ita declaraverit, eo quod non satis compertum habuerit, a Clericis, de quibus agebatur, omnem adhibitam fuisse diligentiam, ad evitandum homicidium, quod profecto necesse est, ne ex illo, quanquam ex licito opere, absque dolo, subsequuto, inducatur irregularitas, quod cum communi docent Covarr. *in Clem. Si furiosus*, 2. *part.*, §. 4., *num.* 2., Ugolinus *de irregul. cap.* 18., Avila *eod. tract.*, 7. *part.*, *disp.* 6., *sect.* 1., idcirco controversia remanet adhuc indecisa.

9 Ex hac vero opinionum varietate factum est, ut Episcopi in suis Synodis, etsi unanimi consensione decreto institerint Concilii Tridentini, quod *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.*, Canonicos ecclesiæ Cathedralis *ab illicitis venationibus*, & *aucupiis* abstinere jussit, non omnes tamen convenerint in determinando, quænam venatio esset Clericis licita, quænam illicita; in aliquibus quippe Synodis quæcumque venatio est Ecclesiasticis interdicta: in aliis sola clamorosa: in quibusdam a venatione prohibentur, solis diebus festis: in aliis nulla die venari permittuntur, sine Episcopi licentia: alicubi

alicubi a venatione deterrentur, pœna suspensionis: alibi sola pœna pecuniaria. S.Carolus Borromæus in suo primo Concilio Provinciali anni 1565. *part.*2., (*Act. Eccl. Mediol. part.*1.*pag.*19.) de Clericis loquens, absolute ait: *A venatione abstinebunt*; In Synodo vero Diœcesana (*Act. Eccles. Mediol. part.*2., *pag.*414.) iisdem inhibuit, *alere, & habere canes, vel catellos*: atque in Concilio Provinciali Mediolanensi V., anni 1579., *part.*1. (*ibid. part.*4. *pag.*214.) etiam Laicos, tempore Quadragesimæ, festisque diebus a venatione compescuit; quod ipsum iterum vetuit in edicto *de observat. Quadrages.* (*Actor. par.*3.*pag.*442.) Equidem Auctor *homiliæ* 33. *de Quadrages. inter opera Ambrosii*, *relat. in can.*13. *dist.*86., jejunium, cum venatione rite componi posse, negavit: *An putatis illum jejunare, qui primo diluculo non ad ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca sancta perquirit; sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus, silvasque perlustrat &c.*, & Nicolaus I.respondens ad consulta Bulgarorum, *num.*44., nulli fas esse putavit, tempore Quadragesimæ venationi indulgere: *Nulla ratio fit in Quadragesimali tempore venationibus uti: Venantes enim nihil præter carnes captant. Ut ergo nihil carnale sectari videamini, decenter a carnibus captandis, in Quadragesimali præcipue tempore, vobis est abstinendum. Quanto enim jejunii tempore arctius est Divinis cultibus insistendum, tanto est in cunctis mundi nocivis oblectamentis longius recedendum: præsertim cum neminem, nisi reproborum, venationes exercuisse, sacra designet Historia* (*tom.*5. *collect. Hard. col.*369.). Quibus postremis verbis ad illud idem alludit Nicolaus, quod consideraverat Hieronymus *in Psal.*90., *relat. in can.*11. *dist.* 86.: *Esau venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis sanctis, Sanctum aliquem venatorem; piscatores invenimus Sanctos*..

10 Ex quibus omnibus conficitur, non posse nimiæ severitatis nota aspergi Synodalem Constitutionem, ablegantem Clericos, præcipue majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium, a venationis exercitio: Etenim, nonnisi temere reprehenditur Constitutio, cui juris communis sanctiones, & *S.* Caroli Borromæi auctoritas patrocinantur.

11 Magis autem temere nimii rigoris censura appingitur Synodali statuto, quo Ecclesiastici a choreis, comœdiis, aliisque spectaculis longe abesse jubentur, & gravioribus adhuc pœnis percelluntur, quos choreas ducere, aut personatos incedere, aut comœdiæ actores esse non pudet: quis enim obloqui audeat de hac sanctissima Constitutione, vero Ecclesiæ spiritu referta, omniumque Conciliorum auctoritate munita? Enimvero, sive antiquas, sive recentiores, post Tridentinum coactas Synodos, percurramus, omnes vehementer Clericis succensuisse comperimus, ab hisce fœdis oblectamentis sese non continentibus: Synodus Laodicena circa annum 372. celebrata *can.* 54. *relat. de consecrat. dist.* 5. *can.* 37. *Non oportet* [ait] *Ministros altaris, vel quoslibet Clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut scenis exhibentur, interesse; sed antequam thymelici ingrediantur, surgere eos de convivio, & abire*: Synodus Venetica anni 465., & Agathensis anni

506.,

506., unum, eumdemque canonem formarunt, Gratiani Decreto *dist.* 34. *can.* 19. insertum, hisce verbis conceptum: *Presbyteri, Diaconi, atque Subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec iis cœtibus admisceantur, ubi amatoria cantantur, & turpia, aut obscœni motus corporum choreis, & saltibus efferuntur, ne auditus, & obtutus sacris mysteriis deputatus, turpium spectaculorum, atque verborum contagio polluatur*. Has sanctissimas leges renovavit S. Carolus Borromæus in suo I. Concilio Provinciali *part.* 2. [*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 19.], ita decernens: *Clerici personati non incedent, choreas privatas, aut publicas non agent, nec spectabunt .... Fabulis, comœdiis, & hastiludiis, aliisque profanis, & inanibus spectaculis non intererunt, ne aures, & oculi, sacris officiis addicti, ludicris, & impuris actionibus, sermonibusque distracti, polluantur*: Sancti Caroli vestigia calcarunt Patres Concilii Burdigalensis anni 1583. *can.* 21. (*tom.* 10. *collect. Hard. col.* 1359.), Bituricensis anni 1584. *tit.* 25. *can.* 6., (*ibid. col.* 1486.), Aquensis anni 1585. *tit. de vit., & honest. Clericor.* (*ibid. col.* 1583.) idem, iisdemque fere verbis edicentes, quod ille statuerat; & S. Franciscus Salesius in suis Synodalibus Constitutionibus *part.* 3. *tit.* 4. ipso facto a Divinis suspensos voluit Sacerdotes, eo sceleris devenientes, ut choreas nedum spectare, sed & ducere auderent.

12 Nimis porro laxa, ne dicam aperte erronea, & scandalosa est doctrina, quam tradit Lucius Ferraris *in sua Bibliotheca Canonico-juridica tom.* 2. *V. Clericus, art.* 4. *num.* 17., ubi etsi fateatur, non esse Clericis permittendum, Comicos agere, seu comœdiarum actores esse, attamen a gravi culpa eosdem absolvit, comœdias spectantes quantumvis turpes, atque obscœnas, dummodo ex illarum auditione, nullum sibi imminere prævideant probabile periculum lapsus, eorumque præsentia nullum in populum ingerat scandalum: *Verum* (ait) *si comœdia audiantur, ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus, etiamsi res turpes repræsententur, & modus repræsentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, & non esse, quia frequentissimum est Clericis, comœdiis interesse*; quis enim est, qui non intelligat, rerum obscœnarum vel solam narrationem, pravos animi motus, in audientibus excitare, eosque sensim ad interitum disponere, juxta illud, Apostoli effatum 1. *ad Corinth.* 15. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala*? Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suæ spiritualis ruinæ periculum declinet, qui earumdem turpium rerum theatrali interest repræsentationi, quæ plus certe efficacitatis habent, ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendum, & tandem ad peccatum inducendum. Quocirca etiam mollioris ethices Sectatores, ejusmodi comœdias damnant, & nedum Clericos, sed Laicos quoque eas inspicientes, vix unquam gravem culpam evadere, communi calculo docent, cum D. Thoma *in* 4. *dist.* 16. *quæst.* 4. *art.* 2. *quæstiunc.* 2. *Ad secundam quæstionem dicendum, quod hujusmodi spectacula, si sunt rerum turpium, & ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum*

catum est, & quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale; unde a tali inspectione, omnes se arcere debent.

13 Supervacaneum autem reputamus pluribus prosequi hoc ceteroquin gravissimum argumentum, quoniam jam illud copiose pertractavimus *in nostra Notific.* 37., *& Notific.*76., ubi plura in comoediarum, & chorearum detestationem ex probatis Auctoribus excerpta accumulavimus. De eodem argumento legi etiam potest secunda pars Summæ Theologicæ S. Antonini *lib.*3. *cap.*6. *&* 7. Theologicis notis illustrata; atque epistola 3. *&* 30. *in append. ad Theolog. dogmat. & moral. Natalis Alexandri*, & Thomassinus *cit. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 45. *&* 46.

CAPUT LXII.

Immerito nimiæ severitatis insimulatur Constitutio, præscribens Sacerdotibus assiduam lectionem antiquorum canonum Poenitentialium.

1 TAnta diligentia Majores nostri disquirebant, quæ unicuique peccato esset imponenda poenitentia, ut si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen, quod, vel ratione sui, vel ratione adjectæ circumstantiæ, quamdam peculiarem, & graviorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo poenitentiæ genere esset illud expiandum; reque mature discussa, ac tandem deliberata, singuli paroeciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant: hujus vetustissimæ Ecclesiæ praxis locupletissimus testis est S. Cyprianus multis in epistolis, præcipue *epist.* 14. 18. 53. *&* 62., eamque pluribus monumentis comprobat doctissimus Morinus *de Poenit. lib.* 4. *cap.*17. & *lib.* 6. *cap.* 14. *&* 15. Tanti præterea momenti negotium æstimabatur, ut peccatores dignam, suoque reatui æquam subirent poenitentiam, ut interdum etiam Romani Pontificis, ea de re exquireretur sententia; & quandoque ad eumdem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, & quanta poenitentia, a Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi mereretur: Theodobertus Francorum Rex Vigilium Papam interrogavit, qua poenitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat; cui interrogationi Vigilius satisfecit epistola ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, quam habemus *tom.*1. *Concil. Galliæ, pag.* 246. In Concilio Lemovicensi anni 1031. (*collect. Harduin. tom.* 6. *part.*1. *col.*891.) decretum est: *Si Episcopus Parochianum suum cum testibus, vel litteris Apostolicis, ad poenitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant poenitentiam imponendam, hic talis licenter a Papa remedium sumere potest*, ibidemque circa finem, factum narratur cujusdam Militis Vasconis, qui, jubente Vasconum Duce Sancio, seniorem suum occiderat, sed postea poenitentia ductus Episcopum adiit, a quo hoc accepit responsum: *Nescio tibi consilium ferre poenitentiæ, sed vade quanto-*

ejus ad Papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: si te ille abjecerit, nec a me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.

2 Quam autem, aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo crimini semel imponendam statuerant, pœnitentia, in codicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset, ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent: & ne quisquam ab ea recederet, Episcopus in sua Synodo, atque in diœcesis visitatione, id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Pœnitentialem, suæ diœcesis proprium, & an secundum quod ibi præscriptum erat, pro modo culpæ, pœnitentiam injungeret; Discimus id ex Burchardo, apud quem *lib. 1. post cap.* 94. inter ea, quæ Episcopi in Diœcesanis Synodis quærere debent, hoc *interrogat.* 58. continetur: *Est aliquis, qui modum pœnitentiæ sibi injunctum non custodierit?* Atque ex Reginone, suam canonum collectionem a modo exordiente visitandi ecclesias, ubi *cap.* 98. hæc singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio: *Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel a Theodoro Episcopo, vel a Ven. Presbytero Beda editum, ut secundum quod ibi scriptum est, interroget Confitentes, ut Confesso modum pœnitentiæ imponat.*

3 Multi ex hisce libris Pœnitentialibus ab Episcopis exaratis perierunt; Atque utinam ille extaret, quem accuratissime conscripserat Cyprianus, ut ipsemet *epist.* 52. *ad Antonianum* testatur: inde enim exactissimæ priscorum Patrum, in puniendis peccatis diligentiæ luculentum haberemus testimonium: sed licet plures ex illis desiderentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio, ad nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam juris Canonici epitomam antiquum attexuit Pœnitentiale Romanum, in novem titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur, pro singulis imponendæ: & fortasse hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se misisse scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quæsita *cap.* 75.: *Judicium pœnitentiæ, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram misimus, in scriptis secum utique deferent; aut certe Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum oportuerit, exhibebit* [*tom.* 5. *collect. Hard. col.* 378.]. Post Gratiani Decretum, in editione Romana habentur canones Pœnitentiales, desumpti ex Summa Astensi, eosdemque canones, a mendis purgatos, qui Librariorum incuria, in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit libris Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis, & eruditis notis a se exornatis. Alios antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus *in append. ad tract. de Pœnit.*: Alios evulgavit Martene *tom.* 2. *de antiquis Ecclesiæ ritibus*. Liber de remedio peccatorum Ven. Bedæ, & Capitulare Theodulfi Archiepiscopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom.* 7. *miscellaneor. pag.* 21. Muratorius binos Pœnitentiales ex Italicis

licis

licis deprompsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice Ms. Capituli Canonicorum Veronensium, alterum ex codicibus Mss. monasterii Bobiensis, atque ambos edidit *tom. 5. antiquit. Ital. med. aevi, dissert.68.* S. Carolus Borromaeus non solum vulgatos canones Poenitentiales, sed innumeros alios, ex antiquis Conciliis, aliisque libris Poenitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi praecepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit; Eamdem vero S. Caroli collectionem, ad Sacerdotum Poenitentiae sacramentum administrantium instructionem, denuo typis Romanis imprimi jussit Gaspar Cardinalis Carpineus, tempore Pontificatus Innocentii XII., cujus erat in Urbe Vicarius.

4 Jam vero si Episcopus in sua Synodo antiquos canones Poenitentiales renovaret, suisque Constitutionibus annecteret, animo inducendi Confessarios ad poenitentias imponendas, quae pro unoquoque crimine sunt in illis praescriptae, non solum rigidissimae Ethices sectatorem se ostenderet, sed rem plane impossibilem attentaret: Etenim hac nostra lutulenta aetate, qua Fideles a pristino morum nitore, & sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis sceleribus onerati, ad Sacramentale forum quidam accedunt, ut si iisdem, secundum antiquos canones Poenitentiales, foret injungenda poenitentia, haec ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorumdem vitae cursum non exaequarent modo, sed excederent, quod *in cit. dissert.* bene ponderavit Muratorius.

5 At si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat Poenitentiales, vel eorumdem studium, & cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam praecipiat, non ut illos, jam a multis saeculis obsoletos, ad usum revocet, sed dumtaxat, ut eorumdem notitia Confessariis prodesse queat, ad aliqualem proportionem servandam inter diversas peccatorum species, & poenitentiam, pro singulis imponendam; Ac praeterea, ut iidem Confessarii inde argumentum desumant ad aperiendum Poenitentibus admissorum scelerum gravitatem, quae tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta, etiam in hac vita, ab Ecclesia coercebantur; si inquam, hoc tantum consilio, id ab Episcopo fiat, statim Constitutiones Synodales inclamare, turbas ciere, Clerum, & populum adversum eas concitare, quod aliquando factum scimus, res plane intolerabilis est, atque a nullo cordato viro ferenda. Enimvero quam reprehensionem meretur Episcopus, qui plurium & sanctitate, & doctrina praestantium Praesulum vestigia premit? Quid a S. Carolo hac in re gestum fuerit, jam audivimus; Quid alii fecerint Antistites, mox subnectemus.

6 In famigeratis Constitutionibus Matthaei Giberti, Episcopi Veronensis, Ecclesiasticae disciplinae, ante Tridentinam Synodum, Instauratoris solertissimi, *cap.18. tit.6.*, statuitur: *Confessarii canones Poenitentiales quasi quasdam regulas ediscant ......, ut sciant illos postea sapienter, & discrete moderari., secundum peccati circumstantias, & Contritionis qualitatem*; Joannes Franciscus Bonhomius Vercellarum Episcopus, qui floruit post Tridentinum,

tinum; in suis generalibus decretis Ecclesiasticæ reformationis *pag.* 213., loquens de Confessario, ait: *Canonesque item Pœnitentiales memoria teneat, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungere valeat, simulque ipsis Pœnitentibus, ut promptius, ac libentius, quod jussi erunt, ipsi præstent, diligenter exponat, quam benigne hodie Ecclesia sancta gravissimas antiquorum canonum pœnas in mitiores commutandas esse censuerit*; Hoc ipsum a Catechismo Romano ad titulum *de Pœnit.* hisce verbis insinuatur: *Ut Pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, opera pretium erit eis interdum significare, quæ pœna quibusdam delictis, ex veterum canonum præscripto, qui Pœnitentiales vocantur, constituta sint.* In Concilio Provinciali Florentino, habito anno 1518., atque a Leone X. confirmato, *pag.* 120. *& seqq.* integri referuntur antiqui canones Pœnitentiales, quibus hæc præfiguntur verba: *Hi sunt Pœnitentiales canones, quos hic in fine subnectendos duximus ad sublevandam simplicium Clericorum imperitiam, ut, cum viderint, certam a jure pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitrium suum informare possint, quomodo, attentis confessione, fletu, lacrymis, & dolore, dispositione, & facultate Confitentium, pœnitentias salubriter moderari possint; nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita, sed & corpora defecerunt, non patitur rigorem antiquorum canonum permanere, sed necesse est illum a discreto Sacerdotis judicio temperari*; In Synodo Amerina habita anno 1595. ab Episcopo Antonio Maria Gratiano *cap.* 146. legitur: *Pœnitentialium canonum jure impositas singulis sceleribus pœnas, pœnitentiasque nosse Confessoribus perutile fuerit, cum ut ex iis ipsi melius, certiusque statuere valeant, quæ cuique peccato definienda pœnitentia sit, tum, ut Pœnitentes ipsi ab Confessoribus de prisci moris severitate edocti, quanto nunc benignius cum illis sancta mater Ecclesia agat, intelligentes, hanc saltem ei gratiam referant, ut peccatorum consuetudine, ob id diligentius abstineant*; In Synodo Pragensi celebrata anno 1605., & jussu Cardinalis Episcopi de Harrac, recusa anno 1650., *tit. de Pœnit.* dicitur: *Confessarii canones Pœnitentiales memoriæ mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungant*; In Synodo Osnabrugensi anni 1628. *cap.* 17. habetur: *Requiritur in Sacerdote scientia canonum Pœnitentialium*. Similes Episcoporum Italiæ Synodales Constitutiones recensentur a Genetto *tom.* 4. *Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 7., videlicet Cosmæ de Torres, Episcopi Perusini; Cardinalis Jacobi Sabelli, Archiepiscopi Beneventani; Cardinalis Joannis Baptistæ Leonii, Episcopi Ferrariensis; Ven. Servi Dei Cardinalis Pauli de Aresio, Episcopi Placentini; Cardinalis Bonifacii Cajetani, Archiepiscopi Tarentini; Cardinalis Cybo, sacri Collegii Decani, Episcopi Veliterni; Cardinalis Jacobi Boncompagni, Archiepiscopi Bononiensis, Decessoris nostri.

7. Quæ autem hucusque dicta sunt de Pœnitentialium canonum utilitate pluribus argumentis confirmat Cardinalis de Aguirre *ad can.* 11. *&* 12. Concilii Toletani III. *tom.* 2. *collect. maxim. Concilior. Hispan.*, eaque nituntur etiam auctoritate D. Thomæ, qui *quodlib.* 3. *quæst.* 13. *artic.* 1., docet quidem, non esse nunc pœnitentiam præscribendam, ad exactam normam anti-

antiquorum canonum, sed simul expedire ait, ut Confessarius Pœnitenti significet, quanta pœnitentia, pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis expiandis, esset olim ab Ecclesia definita: *Videtur satis conveniens, quod Sacerdos non oneret Pœnitentem gravi pondere satisfactionis: quia sicut parvus ignis a multis lignis superpositis de facile extinguitur, ita posse contingere, quod parvus affectus Contritionis in Pœnitente nuper excitatus, propter grave onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante. Unde melius est, quod Sacerdos Pœnitenti indicet, quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis injungenda, & injungat sibi nihilominus aliquid, quod Pœnitens tolerabiliter ferat, ex cujus impletione assuefiat, ut majora impleat, quæ etiam Sacerdos sibi injungere non attentasset; & hæc, quæ præter injunctionem facit, accipiunt majorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa generali injunctione, qua Sacerdos dicit: Quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.*

CAPUT LXIII.

Exemplis ostenditur, quanam sit severitas in Synodalibus Constitutionibus evitanda; Et singulatim differitur de Constitutione prohibente usum Tabaci *ante Eucharisticam Communionem, atque expenditur alia Constitutio, qua interdicitur Clericis, ne Sæcularium patrocinio, & favore Ecclesiastica Beneficia assequi studeant.*

1 IN superius citato Concilio Provinciali Mexicano habito anno 1585, quod Cardinalis de Aguirre *in præfat. tom.4. num.*XVI. a Sede Apostolica approbatum affirmat, *lib.3. tit.15. §.13.* (*tom.4. Concilior. Hispaniæ ejusd. Card. de Aguirre pag.356.*) ita cautum legitur: *Ob reverentiam, qua Eucharistiæ percipiendæ exhibenda est, præcipitur, ne ullus Sacerdos ante Missæ celebrationem, aut quævis alia persona ante Communionem, quidquam Tabaci, Picietive, aut similium, medicamenti causa, per modum fumalis evaporationis, aut alio quovis modo percipiat.* Haud absimile edictum anno 1642. promulgavit Cardinalis de Borgia Archiepiscopus Hispalensis, quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ jussi sunt Sacerdotes a tabaci usu abstinere, una ante Missæ celebrationem, altera, post eamdem celebratam, hora.

2 His suffulti auctoritatibus Clericatus *de sacram. Eucharist. decis. 54. num.12. cas.2.*, Natalis Alexander *in Theolog. dogmat. & moral. tom.1. in append.1. variar. epistolar. epist.45.*, Sarnellus Episcopus *tom.6. epistol. Ecclesiastic. epist.30.*, Hurtado *resolut. moral. tom.2. tract.11. cap. ultim.* docuerunt, oportere, ac decere, ut Episcopi, in suis Synodis edicant, a nemine, ante Missæ celebrationem, aut sanctissimæ Eucharistiæ perceptionem, tabaci folium mandatur, quod a plerisque fit, ad sputa, & phlegmata ex ore projicienda, aut illius fumus attrahatur, vel in pulverem redactum nari-

naribus ingeratur, quia valde indecens illis visum est, ut quis ore, & naribus, tabaco consurcatis, ejusque redolens graveolentiam, ad sanctissimam accedat Eucharistiam. Fuerunt præterea qui tabaci usum, ante accessum ad sacram Communionem, jam omnibus ab Ecclesia vetitum putarunt, eo quod etiam illius fumus in os injectus, & pulvis naribus attractus, jejunium frangat naturale; ita quippe opinati sunt Alphonsus De Leone *in QQ. moral. de Chocolate part. 2. §. 4. num. 10. & seqq.*, & Lezana *tom. 3. V. Eucharistia, num. 10.*: sed istorum opinio confutata est a Pasqualigo *in praxi jejunii decis.* 438., Diana *in edit. coord. tom. 2. tract. 1. resol. 121.*, Hurtado *cit. loc. num. 393.*, & Cardinali De Lugo *responsf. moral. lib. 1. dub. 9.* Siquidem nec tabaci fumus, nec pulvis naribus ingestus, est vera comestio, aut potatio, quibus dumtaxat naturale jejunium solvitur. Aliqua tamen difficultas adhuc remanet, de tabaci folii masticatione, qua naturale jejunium violari, si aliquid succi ex illo expressi in stomachum trajiciatur, tanquam certum asserit cit. De Leone, cui etiam Pasqualigus, & Diana consentiunt, dummodo non fortuito, & præter intentionem, id contingat. Sed addit Hecquet *in suo tract. de dispensat. Quadragesim. tom. 2. part. 3. cap. 18.*, nunquam fortuito, sed necessario id evenire; Siquidem qui tabaci folium dentibus conterit, id ipsum animo intendit, ut scilicet illius succo stomachus a pituita, & phlegmate abstergatur; exadverso autem Zacchias *quæst. medicolegal. lib. 9. tit. 7. q. unica num. 33.*, citatus Cardinalis De Lugo *num. 5. & seqq.*, eoque teste, plures Theologi Neapolitani, ab ipso interrogati, censent, nulla ratione, per tabaci masticationem, frangi jejunium naturale, quia ejus succus, quanquam in stomachum dilabatur, non est aptus ad nutriendum, sed dumtaxat ad stomachi fibras irritandas.

3 Verum quidquid sit de hac quæstione, quam in medio relinquimus, de solo agentes tabaci fumo, aut pulvere naribus attracto, illud idem hic repetimus, quod jam in hujus libri *cap. 46. num. 2.* prænotavimus, nimirum nequaquam hodie expedire, ut illius usus, sub censurarum pœna, interdicatur: Etenim quanquam olim quamdam præseferret turpitudinem, atque indecentiam, propter quam Innocentius X., & Innocentius XI. excommunicatione perculerunt quotquot tabacum sumere auderent intra Vaticanam basilicam; atque Urbanus VIII., sub eadem pœna, idem antea fieri vetuerat, intra ecclesias diœcesis Hispalensis; hodie tamen, cum a communi consuetudine sit adeo cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum præbeat, aut admirationem causet, quod bene perpendit Lazarus Benedictus Miglioruccius *instit. jur. Canonic. tom. 1. pag. 187.*, nimium profecto severum se præberet Episcopus, si Mexicanæ, aliarumque similium Synodorum vestigiis insistens, aut omnibus ante sacræ Eucharistiæ perceptionem, aut solis Sacerdotibus, ante Missæ celebrationem, tabacum interdiceret, adjecta præsertim in transgressores censurarum pœna. Quapropter cum Nos in minoribus constituti, sacræ Congregationis Concilii Secre-
tarii

tarii munus obiremus, semper Episcopis auctores fuimus, ut ejusmodi Constitutionem, jam aliquando formatam, a suis Synodis subtraherent, ne nimii rigoris notam incurrerent, aditumque aperirent Subditorum querelis, ad sacram Congregationem Concilii deferendis; quod multo magis iisdem consulendum ducimus, postquam san. mem. Benedictus XIII. exploratum habens, a tabaci usu, omnem nunc abesse inhonestatem, atque indecentiam, illum sumere permisit, intra Vaticanam basilicam.

4 Alia nimii rigoris exempla nobis suppeditant sæpius in hac Lucubratione commemorata Decreta Synodalia Episcopi Midensis. Inter ea, quod decimum erat in ordine, præter infamiæ notam, atque etiam excommunicationem, ipso facto incurrendam, ad officium, aut Beneficium assequendum, statim inhabilem decernebat, quicumque, sive Sæcularis, sive Regularis, pro illo aut obtinendo, aut retinendo, Potestatis sæcularis auxilium, & patrocinium postulasset. Undecimum vero decretum, ad Ordinarii arbitrium suspensum pronuntiabat, qui pro eodem pariter Beneficio retinendo, aut obtinendo, modo illud non esset Jurispatronatus, commendatitiam epistolam, a quocumque Laico ad suum Ordinarium impetraret. De hujusmodi decretorum firmitate, in sacra Congregatione Concilii, ad quam a sacra Congregatione de Propaganda Fide remissa fuerant, examinanda, actum est die 24. Augusti 1686., & decisum, revocanda; eo quod nimio essent rigore conspersa, onusque imponerent intolerabile. Equidem S. Carolus Borromæus, quem nemo certe dicet plus æquo indulgentem, aut Ecclesiasticæ disciplinæ in sua provincia stabiliendæ minus studiosum, ad eumdem eradicandum abusum, cui Midensis Episcopus obviare voluerat, in suo primo Concilio Provinciali Mediolanensi *part.* 2. [*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 14.] decretum formavit longe suavius, hisce verbis conceptum: *Qui Beneficium Ecclesiasticum vacans multis, & ambitiosis precibus, per se, vel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium, neque illud, neque aliud Beneficium ei conferri possit*: Nulla hic a S. Carolo irrogatur excommunicatio, nulla inuritur suspensio: non perpetua, sed temporaria, ad duos tantum annos duratura, inhabilitate, ad Beneficium assequendum, afficitur, qui non una officiosa epistola, sed multis, iteratis, atque ambitiosis precibus, illud ab Episcopo conatur extorquere. Si intra eosdem limites se continuisset Episcopus Midensis, nimii rigoris notam profecto evasisset.

CAPUT

CAPUT LXIV.

Non potest a nimia severitate excusari Synodalis Constitutio, adigens Saeculares ad Missam, Deique verbum audiendum in ecclesia parochiali, omnibus Dominicis, aliisque festis diebus.

1 INter easdem Midenses Constitutiones, quinta Saeculares omnes adigebat ad audiendam Missam parochialem, Dominicis, aliisque solemnioribus festis diebus, atque inibi Dei verbum auscultandum, Fideique rudimenta addiscenda. Sexta prohibebat Regularibus, ne monitionibus, atque hortationibus plebem a parochiali ad suas evocarent ecclesias, ut praedictis diebus, Missae sacrificio, ac concioni in illis interessent. Septima denique declarabat, unumquemque teneri, tempore Paschali, atque in mortis articulo, sua peccata confiteri proprio Parocho, vel alteri Sacerdoti, ab eodem Parocho delegato.

2 Etiam ejusmodi Constitutiones discussae fuere in praefata Congregatione, atque conclusum, septimam esse delendam; quintam autem, & sextam ita mitigandas, ut per eas monerentur quidem, non autem cogerentur Fideles Missae, & concioni in parochiali ecclesia adesse. Etenim, ad istarum primam quod attinet, diu multumque olim disputatum fuit, quinam sit *proprius ille Sacerdos*, cui tempore Paschali, ab unoquoque Fideli peccata aperienda praecepit Innocentius III., in Concilio Generali Lateranensi *can.* 21., *relat. in cap. Omnis utriusque sexus, de Poenit. & remiss.* inquiens: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti*; Joannes Launojus in libro, qui inscribitur: *Explicata Ecclesiae traditio circa canonem, Omnis utriusque sexus* prolixe hoc argumentum versans, pluribus probat, *proprii Sacerdotis* nomine Parochum designari. Verum quanquam nemo id audeat inficiari, nemo tamen, salva Fide, negare potest, etiam summum Pontificem in tota Ecclesia, & Episcopum in commissa sibi dioecesi proprium esse Sacerdotem, qui Fidelium Confessiones excipere, ac facultatem illas excipiendi alteri delegare valeat: Siquidem, uti Nos ipsi *in nostra Notific.* 18., praenotavimus, qui oppositum sentiret, in errores incideret Joannis de Poliaco proscriptos a Joanne XXII. *apud Raynaldum ad an.* 1321. *a num.* 20. *usq. ad* 38.: temere quippe affirmaverat Poliacus, *Quod stante* Omnis utriusque sexus *Edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod Parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno, proprio Sacerdoti confiteri, quem dicebat esse parochialem Curatum*; & rursus: *Quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi Confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam, teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti*; Hosce autem errores, auditis prius Theologorum suffragiis, damnavit Joannes XXII., & ne eosdem quisquam deinceps docere,

cere, defendere, & disseminare præsumeret, districte vetuit, Constitutione edita Avenione 8. kalend. Augusti, sui Pontificatus anno V.; easdemque assertiones, iterum a nonnullis vindicatas, confixit Alexander V. anno 1409., Constitutione, quæ incipit: *Regnans in excelsis*. Sed nihilominus adhuc remanet controversia, an præfata facultas, quam nullus Catholicorum summo Pontifici, atque Episcopis abjudicat, ita ab illis delegetur aliis Sacerdotibus, ut velint a Fidelibus peccata sua tempore Paschatis, istis aperientibus, satisfieri Canoni, *Omnis utriusque sexus*. Negarunt quamplures ex antiquis, quos tamen strenue confutarunt S. Thomas *opusc. contra impugnantes religionem*, S. Bonaventura *tract. Quare Fratres Minores prædicent, & Confessiones audiant*, Joannes Gerson de statu Privilegiatorum, *considerat.5.6. & 7.*, Ægidius Carlerius *in 4. sent. dist.* 17., Hadrianus *in 4. quæst. 5. de Confessione*; Etenim, ajebat Hadrianus: *Quemadmodum proprii licentia Sacerdotis sufficit, quominus juxta præceptum Concilii Generalis teneatur confiteri proprio Sacerdoti: ita sufficit licentia Episcopi, summi Pontificis, aut eorum, quibus ad hujusmodi negotia commiserunt suam potestatem, ut est Vicarius Episcopi, & Pœnitentiarius Papæ*.

3 Sed tot, tantorumque Doctorum auctoritate, cui etiam totius Christiani orbis suffragatur consuetudo, minime perterriti aliquot recentiores Auctores, non dubitarunt dimicare, pro necessitate Confessionis faciendæ proprio Parocho, inter quos Bonaventura Basseau in suo Theophilo Parochiali *part. 4. art.15.*, Juenin *de Sacram. dissert.6. quæst.5. art.3. §. 1. & 2.* & Van-Espen *jur. Eccl. univ. part. 2. tit. 6. cap. 5.*, quibus in locis præterea contendunt, eam quoque esse Synodorum Galliæ, totiusque Gallicani Cleri sententiam. Verum istorum argumenta prævertit Natalis Alexander *hist. Ecclesi. dissert. 4. ad sæc. XIII.*, *&* XIV., ubi insuper, pluribus allatis monumentis evidenter demonstrat, Ecclesiam Gallicanam longe aliud sensisse, quam isti venditent Auctores: Enimvero Concilium Provinciale Rothomagense anni 1581. *cap. 37.*, Concilium Provinciale Aquense anni 1585. *tit. de Pœnit.*, & Cameracense anni 1586., Regulares ab Episcopo approbatos, Sæcularium Confessiones, Paschali tempore audire posse aperte docuere: idemque, perspicuis verbis, declararunt Diœcesanæ Synodi, Tolosana anni 1530., Claromontana anni 1538., Suessionensis anni 1561., & Lugdunensis anni 1577.: Cœtus autem totius Gallicani Cleri satis luculenter mentem suam aperuit, cum 25. Aprilis anni 1683. librum approbavit, quem pro Confessione facta cuilibet Sacerdoti, ab Episcopo approbato scripserat Pater Bagottus, Societatis Jesu Presbyter, aliumque proscripsit contra Bagotti doctrinam evulgatum.

4 Accedunt Constitutiones summorum Pontificum. Clemens VIII. Apostolicis litteris, anno 1592. ad Belgas datis, omnibus Fidelibus, licitum pronuntiavit, Quadragesimæ, Paschatis, & alio quovis tempore, Religiosis Mendicantibus, Presbyteris Societatis Jesu, & aliis Privilegiatis confiteri, dummodo ab Ordinariis fuerint approbati; præcepitque Archie-

chiepiscopo Cameracensi, & Episcopo Atrebatensi, ut Parochos in officio continerent, ne prohiberent plebem sibi subditam, quominus Regularibus, tempore Paschali confiteretur: *Præsenti nostro decreto* (ait) *sancimus, tam dictis Fratribus Mendicantibus, & Presbyteris dictæ Societatis Jesu, quam aliis Privilegiatis prædictis, quibus id a Sede Apostolica indultum est, idoneis tamen, & ab Ordinario approbatis, peccata sua, etiam Quadragesimali, & Paschali, & quovis alio tempore confiteri licite posse: dummodo tamen iidem sæculares Christifideles sacramentum Eucharistiæ, die festo Paschalis Resurrectionis, in propria parochia ab eorum Parocho sumant*. Eadem porro controversia iterum excitata, inter Archiepiscopum Burdigalensem, & Regulares, Innocentius X. Constitutione edita 7. idus Februarii anno 1645. incipiente: *Exponi Nobis*, definivit: *Non potest Archiepiscopus Burdigalensis prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica, ne a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis inclusive administrare valeant personis sæcularibus sacramentum Confessionis*.

5 Utramque Constitutionem eludere tentat citatus Juenin, inquiens, a Clemente VIII., atque Innocentio X. definiri quidem, integrum esse Christifidelibus confiteri Regularibus, a locorum Ordinariis legitime approbatis, quovis tempore, etiam Paschali: nequaquam autem decerni, per Confessiones Regularibus factas, fieri satis canoni *Omnis utriusque sexus*. At vanum hoc esse effugium, ad Pontificia declinanda Decreta adinventum, nemo non videt: etenim, quia Sæculares, tempore Paschali, sola excepta Dominica Resurrectionis, sanctissimam Eucharistiam libere percipere possunt in ecclesiis Regularium, eam tamen inibi percipientes non satisfaciunt præcepto annuæ Communionis, quod in hujus libri *cap*.42. *n*. 3. ostensum est, idcirco Clemens VIII. id in suo Decreto expresse cautum voluit; Idem itaque declarasset, si per Confessionem factam Regularibus, annuæ Confessionis præcepto satisfieri noluisset. Denique nullam similem interpretationem patitur Constitutio Clementis X., incipiens *Suprema*, promulgata XI. kalend. Junii anni 1670., qua conceptis verbis decernitur, qui Paschali tempore Regularibus ab Episcopo approbatis sua peccata aperiat, satisfacere canoni *Omnis utriusque sexus*. *Eos* [inquit] *qui dictis Religiosis simpliciter approbatis, Paschali tempore, confessi fuerint, Constitutioni quæ incipit* Omnis utriusque sexus, *quoad Confessionem dumtaxat, satisfecisse censendos esse*. In eadem insuper Constitutione, definivit idem Pontifex, fas esse Fidelibus ægrotantibus, absque alia, aut Episcopi, aut Parochi licentia, sacramentalem Confessionem peragere, apud Regularem, jam semel ab Episcopo approbatum, hac tantum adjecta lege, ut Regularis, qui Infirmi Confessionem excepit, teneatur de illa certiorem facere ejusdem Infirmi Parochum: *Regulares simpliciter ab Ordinariis approbatos posse in diœcesi Episcopi approbantis, quovis anni tempore, & quorumcumque etiam Infirmorum Confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia. De qua tamen Confessione teneri dictos Religiosos eorumdem Infirmo-*

firmo-

firmorum Parochum illico certiorem reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub poena suspensionis a facultate audiendi Confessiones praecipi: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam, apud ipsum Infirmum relinquendam.

6 Quae cum ita se habeant, non poterat Episcopus Midensis obligationem, a qua Fideles, saltem per praedictas Constitutiones, soluti jam sunt, illis iterum imponere, eosque praecepto adigere ad sacramentalem Confessionem soli Parocho, aut de solius Parochi licentia, alteri Sacerdoti faciendam, tempore Paschatis, aut instante mortis periculo; quapropter jure meritoque fuit praedicta Constitutio, sacrae Congregationis judicio, castiganda.

7 Quod vero alias spectat laudatas Constitutiones Midenses, vetus pariter controversia est, sub finem praesertim xv. saeculi, in Germania, inter Parochos, & Fratres Mendicantes, summa contentione agitata, num Fideles teneantur, diebus festis, parochiali Missae interesse. Causa delata est ad Sixtum IV., qui rationibus, utrinque allegatis, serio expensis, tandem die 17. Junii anni 1478., illam definivit, edita Constitutione, quae incipit: *Vices illius*, relata *in Extravag. 2. de treuga, & pace*, ubi inter alia praecipit: *Ut Fratres Mendicantes non praedicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum parochiis, diebus festis, & Dominicis, cum jure cautum sit, illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali ecclesia, nisi forsitan ex honesta causa, ab ipsa ecclesia se absentarent*, ex qua Decretali liquido constat, jure communi cautum esse, ut singuli Fideles, diebus festis Missae adsint parochiali. Inducta autem est ea obligatio, ante Concilium Sardicense, in quo Osius Episcopus *can.14.* (*tom.1. collect. Hard. col. 648.*) inquit: *Memini superiore Concilio Fratres nostros constituisse, ut si quis Laicus in ea, qua commoratur, civitate, tres Dominicas, idest per tres septimanas, non celebrasset conventum, communione privaretur*; Nomine quippe *Conventus* designari Missam solemnem, in qua populus, cum suo Pastore, unum efficit coetum, unamque repraesentat Ecclesiam, communiter adnotarunt Canonistae. Sardicensem canonem renovavit Concilium Quinisextum *can.* 80. decernens (*tom.3. collect. Hard. col.1690.*): ut si quis *in civitate agens, tribus diebus Dominicis, in tribus septimanis, una non conveniat, si sit quidem Clericus deponatur; si vero Laicus segregetur*; ut huic porro praecepto satisfieret, in Synodo Nannetensi *can.* 1., *relato in Decretales Gregorii IX. cap. 2. de parochiis*, statutum est, *Ut Dominicis, & festis diebus, Presbyteri antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero ibi Missam velit audire. Quem si invenerint, statim ab ecclesia ejiciant, & ad suam parochiam redire compellant* (*tom.6. part.1. collect.Hard.col.457.*); & in ejusdem Concilii *can.2.* additur: *Nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat*. Eamdem legem, atque obligationem plures inculcarunt posteriores Synodi, quas adducit Natalis Alexander *tom.1. Theolog. dogmat., & moral lib. 2. de sacram. Eucharist. art.5. regul.10.*

8 Verum hisce sanctionibus derogatum nunc est, non solum contraria consuetudine, quam jam sua ætate, multis in locis inductam, innuit S. Antoninus *Summ. Theolog. part. 2. tit. 9. cap.* 10., docens, non peccare, qui die festo Missam audit, extra parochiam, ubi consuetudo viget illam audiendi in qualibet ecclesia; verum etiam posterioribus summorum Pontificum Constitutionibus: Siquidem Leo X. Constitutione edita die 13. Novembris 1517. diserte ait: *Auctoritate Apostolica, tenore præsentium notum facimus, omnes Christifideles, qui, non contempto proprio Sacerdote parochiali, in ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis, & festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, pœnamve incurrere*: S. Pius V., suis Apostolicis litteris, datis 17. kalend. Septembris 1567. definivit: *Christifideles audiendo Missas in ecclesiis Fratrum hujusmodi, diebus Dominicis, aut festivis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis, satisfecisse censeantur*: Clemens VIII. in Brevi, quod incipit *Significatum* dato, anno 1592. hæc statuit: *Præsenti nostro decreto sancimus, Sæcularibus universis libere Missas diebus Dominicis, & aliis majoribus festis audire, in ecclesia tam Fratrum Prædicatorum, quam aliorum Mendicantium, nec non etiam Societatis Jesu, licite posse, dummodo in contemptum parochialium ecclesiarum non faciant*.

9 At nihilominus non desunt Auctores, inter quos Juenin. *de Sacramentis dissert. 5. quæst. 7. art. 2.*, & Van-Espen *jur. Eccles. part. 2. tit. 5. cap. 2.*, propugnantes, ne hodie quidem, citra grave peccatum, fas esse Fidelibus, solemnioribus saltem diebus festis, rei Divinæ, alibi, quam in propria parochia, interesse: Neque enim juri communi derogatum, ajunt, per præfatas Constitutiones, quibus potestas fit Sæcularibus, Missam audiendi in ecclesiis Regularium, quoniam in illis, hæc adjicitur limitatio nimirum: *Dummodo id non faciant in contemptum parochialium ecclesiarum*, est autem impossibile, pergunt, contemptum abesse, cum iidem, sine ulla rationabili causa, a propria se subducunt parochia. Verum hac explicatione, præfata summorum Pontificum Indulta, penitus evertuntur: nullo etenim opus fuerat privilegio, ad hoc ut Fideles, legitima urgente causa, alienam adirent ecclesiam, ut ibi Missæ assisterent sacrificio, quod ex præfatis juris communis sanctionibus, perspicuum est: Quare ne dicamus, Leonem X., S. Pium V., & Clementem VIII. verbis lusisse, nec quidquam specialis privilegii Regularibus concessisse, necessario fateri debemus, cum Azorio *instit. part. 1. lib. 7. cap. 6. quæst. 4. in fin.*, Fagundez *lib. 2. cap. 3. num. 9.*, aliisque ab his citatis, nomine *Contemptus*, ab illis intelligi actum aliquem distinctum ab ipsa auditione Sacri, extra parochiam, quo quis, sive expresse, sive tacite, se a proprio Pastore aversum ostendat.

10 Sed quæ hactenus diximus solam adstruunt libertatem, rem Divinam, qualibet anni die, audiendi in ecclesiis Regularium: quid autem dicendum, quoad alias ecclesias, nullo privilegio, hac in re, a Sede Apostolica donatas? Integrum hodie omnibus esse, in qualibet ecclesia, modo non

non sit Capella, seu Oratorium privatum, sacris mysteriis interesse, quia contraria consuetudine, in toto Christiano orbe recepta, derogatum est præcepto audiendi Missam parochialem, docent Silvester *V. Missa* 2. *q.* 5. Navarrus *manual. cap.*21. *num.*5., Trullench *in præcept. Decalog. tom.*1. *lib.*3. *cap.*1. *dub.*6. *num.*5., pluribusque allegatis, Barbosa *in collectan. ad Triden. sess.*22. *de observand. & evitan. in celebrat. Missæ num.* 21. & *de offic. & potest. Parochi, cap.*11. *num.*14. *& seqq.*, addentes insuper, non posse hodie Episcopum præcipere suis Subditis, ut se sistant Missæ parochiali, quia non potest delere consuetudinem, quæ cum vigeat in toto orbe, jam induit naturam juris communis. Et sane cum versemur in lege mere Ecclesiastica, etiam Juenin. *cit. loc. in fin.* §.3. admittit, potuisse legitima præscriptione abrogari; & Van-Espen, quamvis eam in Belgio minime abrogatam contendat, *num.* tamen 15. fatetur, solere Episcopos monere quidem, atque hortari, non vero, ullo judiciali actu, populum compellere ad interveniendum Missæ parochiali. Enimvero non præcepto adigendam, sed hortationibus, ad id alliciendam plebem, statuit Tridentinum *sess.* 22. *in decreto de observat. & evitan. in sacrific. Miss.*, ubi Episcopos in hunc modum alloquitur: *Moneant eumdem populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus festis accedant.* Tridentino obsequens S. Carolus Borromæus in suo Concilio Provinciali Mediolanensi VI. (*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 302.) ab omni abstinens præcepto, plures adduxit rationes, quibus plebem ad parochialem Missam suaviter adduceret: *Hac nostra monitione* (inquit) *eos universos, & singulos cohortamur, ac per viscera misericordiæ Jesu Christi obsecramus, atque obtestamur, ut quamvis in suis viciniis, oppidis, & suburbiis, Oratoria, Capellas, aliasve ecclesias habeant, ubi sanctissimo Missæ sacrificio interesse possint; frequenter tamen Dominicis saltem, aliisque solemnibus festis diebus, ad suam quique parochialem ecclesiam conveniant, ubi a Parocho, cui eorum cura commissa est, verbo Dei pascantur, Fidei Christianæ rudimentis, aliisque animarum saluti necessariis præceptis erudiantur, ad sanctissima Sacramenta religiose percipienda instruantur*. Hortationibus pariter, & suasionibus usi sunt Ven. Dei Servus Joannes de Ribera, Archiepiscopus Valentinus, in sua Diœcesana Synodo, habita anno 1584. (*tom.*4. *CC. Hispan. pag.*285.), Sanctus Toribius Archiepiscopus Limanus, in sua Diœcesana Synodo VII., coacta anno 1592. (*ibid. pag.*689.) aliique plures Episcopi, in suis Synodalibus Constitutionibus, apud Genettum *tom.* 6. *tract.* 4. *cap.*2. *quæst.*5.

11 Si istorum vestigiis inhæsisset Episcopus Midensis, suamque Constitutionem, verbis formasset, tantum hortatoriis, nulli fuisset reprehensioni obnoxius, sed quia præceptum adjecit, hoc fuit expungendum, qnemadmodum, jubente eadem sacra Congregatione, sæpius antea expunctum fuerat, ab aliis similibus Synodalibus statutis, uti videre est apud Azorium *cit. cap.*6. *quæst.* 6. *in fin.*, Pasqualigum *de Sacrific. nov. Leg. quæst.* 1258., Barbosam *loc. cit.*, atque *in declarationibus ejusdem sacræ Congregationis, impressis Lugduni anno* 1640. *num.*11.

10 Ma-

12 Majus negotium facessere poterat obligatio imposita, Dei verbum audiendi, in propria parochia: idem quippe Tridentinum, quod agens de auditione Missæ in ecclesia parochiali, verbis utitur dumtaxat hortatoriis, *Moneant populum*, loquens de Divini verbi auscultatione, alia adjecit verba, quæ videntur præceptum, & obligationem inducere: *Moneatque Episcopus* [ait *sess.*24. *cap.*4. *de reform.*] *populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei*. Idem discrimen animadvertit, qui nullum Tridentini verbum non est diligenter rimatus, S. Carolus Borromæus in nuper citato Concilio Mediolanensi VI. (*loc. cit. pag.*301.), ubi hæc habet: *Sacra Tridentina Synodus OEcumenica ab Episcopis Fideles non solum hoc moneri voluit, ut frequenter ad proprias parochiales ecclesias, saltem Dominicis diebus, festisque majoribus accedant; sed illud etiam diligenter ostendit, unumquemque teneri, ubi commode fieri potest, parochiæ suæ interesse ad audiendum verbum Dei*.

13 At cum Dei verbum, ex ejusdem Tridentini decreto *sess.*22. *cap.*8. a Parochis, vel per se, vel per alios, sit annuntiandum, & explicandum, inter Missarum celebrationem, quod antiquissimi esse instituti, notat Cardinalis Bona *rer. liturgicar. lib.*2. *cap.*7. *num.*6., inquiens: *Hic mos nunquam interrupta serie, ab initio Ecclesiæ, usque ad nostra tempora servatus est, ut proxime post Evangelium, sermo, seu homilia, vel tractatus ad populum haberetur*; Hinc si Fideles obstringerentur præcepto, illud in propria parochia auscultandi, tenerentur pariter Missæ parochiali adesse, a qua tamen obligatione eos solutos pronuntiavimus. Ad hanc difficultatem evitandam, varias Doctores iniere vias: Suarez *tom.*1. *de religione lib.*2. *cap.*16. *num.*10. opinatur, ideo Tridentinum verbo *teneri* eam addidisse limitationem, *ubi commode id fieri potest*, ut tali pacto significaret, sibi in animo non esse, Fideles absoluto præcepto obstringere, sed tantum monere, atque hortari: Ad hæc, ait Suarez, si aliquod urget præceptum, audiendi Dei verbum, illud non ex lege positiva Ecclesiæ, sed ex lege profluit Charitatis, sibi debitæ, qua quilibet *tenetur habere curam animæ suæ, non solum adhibendo media simpliciter necessaria, sed etiam utilia, quale sæpe est concionem audire*; licet porro lex Charitatis, pergit Suarez, non obliget ad concionem audiendam in parochia, Tridentinum tamen parochiam nominavit, quia ibidem a Parocho, semper inter Missarum solemnia, concio haberi debet, quod idem Tridentinum alibi decrevit. Eamdem doctrinam amplexatus Rodriguez *QQ. Regul. tom.*1. *quæst.*43. *art.*7. Tridentinum intelligendum, docet, cum urgente Charitatis præcepto, se reficiendi pabulo Divini verbi, hoc nusquam commodius, & utilius audiri potest, quam in ecclesia parochiali. In idem recidit quod tradunt Fagundez *lib.*2. *cap.*1. *num.*10., & Bonacina *disput.*5. *de* 3. *Decalogi præcepto, quæst. unica, punct.*2. *num.*27. *& seqq.*; nimirum tunc solum teneri Fideles, parochiali concioni interesse, cum necessaria Fidei rudimenta, quæ ceteroquin ignorant, alibi addiscere nequeunt; aut cum prævident, alios suo exemplo, pertrahendos

dos ad concionem, a qua fecus, non fine gravi eorumdem animarum dispendio, se subducerent; Quem tamen casum moraliter impossibilem, recte simul advertunt. Sed fortasse melius Zerola *in prax. part.* 1. *V. Prædicatio vers. Ad* 4., Trullench *cit. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *dub.* 4. *num.* 11., aliique sentiunt, obligationem, si quæ unquam fuit, auscultandi proprium Parochum, verba facientem ad suum populum, ablatam nunc esse per contrariam consuetudinem, cum passim viri pii, & docti alio se conferant, ad sacros audiendos Oratores; ac proinde, inquit Zerola, sacra Congregatio Concilii sæpius declaravit, non posse Ordinarium, Multis, & pœnis Subditos adigere ad concionem auscultandam in parochia, quod etiam testatur Barbosa *in collectan. ad Trident. sess.* 24. *cap.* 4. *num.* 17. Mirum propterea non est, quod præceptum hac de re latum ab Episcopo Midensi, tanquam nimium severum, fuerit, ex ejusdem sacræ Congregationis sententia, præcidendum.

CAPUT LXV.

Firmitate carent Synodales Constitutiones juri communi, & Apostolicis sanctionibus adversantes; multaque ad hanc rem comprobandam afferuntur exempla.

1 C*Anonum statuta ab omnibus custodienda*, dicitur *in cap.* 1. *de Constitutionibus*, potissimum autem ab Episcopis, qui sunt custodes sacrarum regularum, uti habetur *in can. Cum scimus*, IX., *quæst.* 3., quique in sui consecratione, se ad id arctissimo obstringunt juramento, ut *in cap. Ego N., de jurejurando*: Quocirca nihil magis vulgatum est, quam quod Synodalis Constitutio, contra jus commune, & Apostolicas sanctiones, nullius sit roboris, & firmitatis, quod manifeste constat *ex cap. Quod super his, de majorit. & obed.*, notatque Fagnanus *ibidem num.* 26., atque *in cap. Sicut olim, num.* 8. *& seqq. de accusat.*

2 Plures porro Synodales Constitutiones, juri communi obviantes recenset Bottus *in tract. de Synodo* 3. *part. art.* 1. *concl.* 1. *& plurib. seqq.*, alias plures Nos simul coacervabimus, eodem vitio infectas, eodemque nomine improbatas. A jure communi sancitum est, Capitulum ecclesiæ Cathedralis præcedere debere Capitulo Collegiatæ; Cum autem in Synodalibus Constitutionibus Cæsaraugustanis decreta fuisset promiscua sessio, inter Canonicos Cathedralis, & Canonicos Collegiatæ, in Romanæ Rotæ Auditorio, decisum est, ejusmodi Constitutioni nihil esse deferendum, *decis.* 3. *num.* 11. *part.* 5. *tom.* 1. *recent.* Jure communi spectato, Abbates Regulares, nullam gerentes animarum curam, non tenenrur accedere ad Diœcesanam Synodum, quod *lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 8. *& seqq.* ostendimus: in Synodalibus Constitutionibus Pampilonensibus iidem ad Synodum accedere jussi sunt; sed in Rotæ Auditorio fuere ab ejusmodi præcepto absoluti, *decis.* 9. *post Murgam* *ad*

ad Constitutiones Apostolicas. A Capitulis, & Monasteriis deputari solent Vicarii temporarii, ad nutum amovibiles, qui animarum Curam exerceant, in parochiis, iisdem Capitulis, seu Monasteriis unitis, a quibus tamen, de jure communi, possunt, etiam sine causa, divelli, ac removeri, modo remotio fiat absque dolo, & non ex odio: In citatis Constitutionibus Pampilonensibus statutum fuit, ne iidem, indicta causa, e Curæ exercitio evocarentur, uti habetur *decis.* 121. *coram Coccino*; sed cum contigisset, remotionem, sine causa fieri, Rota *decis.* 886. *num.* 29. *coram Cerro* illam sustinuit, nulla habita ratione Synodalis Constitutionis.

3 In causis Beneficialibus admittitur appellatio suspensiva ab eo interposita, qui in prima instantia succubuit; & solum post sententiam definitivam, apud Sedem Apostolicam, sive in petitorio, sive in possessorio promulgatam, ad compescendam litigantium malitiam, est locus sequestrationi fructuum, per Textum *in Clementina unica, de sequestrat, possess. & fruct.* Nihilominus aliquot Episcopi, fas sibi esse putarunt, hanc appellationem suspensivam in suis Synodis reprobare, nec deinceps admittendam, decernere; neque id perperam se fecisse arbitrabantur: Etenim Lancellott. *de attentatis, part.* 2. *cap.* 12. *limit.* 48., Sperell. *decis.* 85. *num.* 4., Garzia *de Benefic. part.* 9. *cap.* 4. *num.* 30. asserunt, posse Episcopum, in sua Synodo aliquas appellationes suspensivas e medio tollere: Verum hæc assertio tolerari dumtaxat potest, cum appellatio in suspensivo non est expresse admissa, & concessa a jure communi, cui profecto nullus, præter supremum Legislatorem, potest derogare: quare recte Fagnanus *in cit. cap. Sicut olim, num.* 80. *& seqq. de accusat.*, ait: *Si circa judicia, illorumque expeditiones fuerit decernendum, meminisse oportebit, non posse Episcopos, nec Synodum Provincialem* [minus itaque Diœcesanam] *causam, quæ ex sui natura, aut ex juris dispositione summaria non sit, summariam efficere, neque breviorem reddere instantiam, aut ea, quæ de jure communi in causis summariis servanda sunt, præcidere, minusque appellationes, in casibus, in quibus alias permittuntur, prohibere*.

4 In nonnullis Synodis, & quorumdam Capitulorum statutis, ab Ordinibus, & Beneficiis arceantur Descendentes ex Judæis: Ejusmodi quoque statuta sacris adversari Canonibus, est manifestum; hi siquidem consentientes Apostolo 1. *ad Timoth.* 3., ubi in Episcopum ordinari vetuit *Neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat Diaboli*, solos Neophytos, idest recens ad Fidem conversos, irregulares pronuntiarunt: ita decrevere Concilium Nicænum *can.* 2., Laodicenum *can.* 3., Arelatense II. *can.* 1., Descendentes autem a Judæis nunquam Ordinum, & Beneficiorum dixere incapaces: quinimmo Alexander III. *in cap. Eam te, de rescriptis*, ad Episcopum scribens Tornacensem, in Canonicum recipi jussit, qui ex Judaismo ad Christianam Fidem fuerat conversus: *Mandatum dedimus, & præceptum, ut P., qui de gente Judæorum originem duxit, & Divina gratia Fidem suscepit, in Canonicum reciperent, & Præbendam sibi conferre deberent*; & infra: *Pro eo vero, quod Judæus*

Judaus extiterit, ipsum dedignari non debes: Etenim, quod ibidem notat Glossa: *De Judais conversis Ecclesia fundata fuit*, & recte prosequuntur Covar., *in Clement. Si furiosus, part. 1. §. 2. num. 8. conclus. 3.*, Sanchez *in Summ. lib. 2. cap. 28. num. 11.*, Fermosin. *tract. 2. criminal., ad cap. Ex speciali, num. 38. de judiciis*. Quamobrem prædictas Synodales Constitutiones, ob juris communis resistentiam, irritas declararunt Abbas *in cap. Ad decorem, num. 4. de Constit.*, Solorzan. *de jure Indiarum, tom. 2. lib. 3. cap. 19. num. 3.*, Pegas *de competentia inter Archiepiscopum, & Nuntium, part. 3. cap. 1. §. 6. num. 16*. Aliter dicendum foret, si in Beneficii erectione a Fundatore cautum esset, ne unquam illud conferatur descendenti a Judæis: quoniam in Beneficii fundatione, permittitur Fundatori leges, & conditiones illi apponere, etiam juri communi adversantes, sicuti ad rem animadvertunt Solorzan. *loc. cit. v. Sed licet*, & Fermosin. *in cap. Ex speciali, num. 35. de judiciis*. Idem judicium ferendum esset, si summus Pontifex, justis de causis statuisset, ne, in aliqua regione, Descendentes a Judæis promoveantur ad Ordines, quod reapse in Regno Portugalliæ servari jussit Sixtus V., suis Apostolicis litteris, datis die 15. Januarii 1588., & confirmatis a Clemente VIII. die 18. Decembris 1600., quarum executionem iterum inculcavit sacra Congregatio sancti Officii, epistola ad Collectorem ejusdem Regni, data anno 1611.

5 Quod diximus de Judæis, etiam in iis locum sibi vindicant, qui originem ducunt ab aliis Infidelibus. Quocirca, cum in nonnullis regionibus, & speciatim in civitate Carchien., invaluisset consuetudo, ab Ordinibus excludendi Descendentes ab Indis, seu, ut vocant, *a Mulatis*, de illius robore disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii, die 13. Februarii 1683., & decisum, Indos, Nigros, omnesque ab illis, sive per paternam, sive per maternam lineam descendentes, ab Ordinibus recipiendis prohiberi non posse, si ceteris polleant qualitatibus, animique dotibus, a sacris Canonibus præscriptis. Cohærenter ad hæc datæ fuerunt litteræ ad Indiarum, aliosque per Hispanias, & Regnum Portugalliæ constitutos, Episcopos: Cumque Archiepiscopus Ulixbonen. renuisset Ordines cuidam conferre, qui a Mauris trahebat originem, suas prætexens Synodales Constitutiones, ab Ordinibus excludentes quotquot a Mauris, Nigris, alteriusve nationis Infidelibus, provenirent; re mature discussa in sacra Congregatione Concilii die 13. Januarii 1685., responsum est, præfatas Synodales Constitutiones, utpote obsistentes juri communi, nullius esse roboris.

6 Non tamen idcirco improbamus Constitutionem, conditam a sæpius laudata Provinciali Synodo Mexicana, quæ *lib. 1. tit. 4. §. 3.* Maurorum, aliorumque Infidelium filios circumspecte admodum Ordinibus initiari præcepit, inquiens: *Mexici, tam ab Indis, quam a Mauris, nec non ab illis, qui ex altero parente Æthiope nascuntur, descendentes in primo gradu, ne ad Ordines, sine magno delectu admittantur* [*tom. 4. CC. Hispan. pag. 303.*]:

Aliud quippe est, Descendentes ab Infidelibus, ab Ordinibus prorsus excludere, aliud, cum cautela, & delectu, illos promovere: primum improbavimus: alterum commendamus, ne secus homines suspectæ fidei sacris addicantur ministeriis. Etenim quanquam Ecclesia ex hominibus coaluerit, ab Infidelitate conversis, nunquam tamen Neophytos inter sacros Ecclesiæ Ministros cooptari permisit, nisi antea probati, certum suæ Fidei dedissent testimonium: *Nam & tempore opus est* (ait Concilium Nicænum *cit. can.* 2., (*tom.* 1. *collect. Harduin. col.* 323.) loquens de Ordinatione Neophyti) *ei qui catechizatur, & post Baptismum probatione quamplurima*, Et *in can.* 3. *Arabico*, ab Ecchellensi edito (*ibid. col.*477.): *Quicumque recens baptizatus fuit, cujus Fidei adhuc non dignoscitur experimento certitudo, ne Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ordinetur*. Quantum vero temporis Neophyti probationi sit præmittendum, priusquam eidem aditus aperiatur ad Ordines, non conveniunt Doctores. Alii unum annum satis esse putant, quia Miles in jure civili, exacto militiæ anno, dicitur *Veteranus*: Alii biennium requirunt, quia Gregorius Magnus *lib. nunc* 10. *indict.* 3. *epist.*24. *ol. lib.*8. *epist.* 23. *relat. in can.*6., *XIX.*, *quæst.*3., conversos ad religionem vetuit ordinari, *priusquam biennium in conversione compleant*: Alii exigunt decennium, quoniam decennium in jure dicitur longum tempus, & intra illud non reputatur *l. Super longi, cod. de præscript. long. temp.*, ubi Interpretes alii demum cum Covarruvia, & Gibalino *de irregul. cap.*3., *quæst.*3., cum nullum, hac de re, sit certum tempus, definitum a jure, id relinqui autumant arbitrio Episcopi, cujus est perpendere, an recenter ad Fidem conversi tantæ sint virtutis, atque in Fide constantiæ, ut Ecclesiastica ministeria illis tuto committi valeant. Quod autem diximus de Neophytis, congruere possunt etiam eorumdem filiis, si experientia compertum sit, eos aliquando in Fide nutasse, nam & istos probare oportebit, priusquam Ordinibus initientur, quemadmodum prudenter sancitum fuit in laudata Synodo Mexicana; non exinde tamen licebit inferre, eos posse itidem absolute, ac perpetuo ab Ordinibus arceri: multoque minus ab iisdem excludi poterunt Infidelium nepotes, pronepotes, atque abnepotes, quod in aliis allegatis Synodis decretum fuerat.

7 Inter ceteras facultates, quas Apostolica Sedes, per bullam Cruciatæ Hispaniarum Regnis concedi solitam, elargitur, numeratur etiam potestas absolvendi a censuris. In Constitutionibus Synodalibus Pampilonensibus, & Salamantinis declaratum est, absolutionem, virtute bullæ Cruciatæ impetratam, prodesse in utroque Foro, in quarum Constitutionum obsequium, eamdem opinionem tutati sunt nonnulli Doctores, apud Frances *variar. resolut. cap.*20. *num.*171., *& seqq.*; sed cum vera Theologorum sententia doceat, facultatem absolvendi a censuris, in bulla Cruciatæ concessam, solum respicere Forum internum, atque hæc Theologorum sententia fulciatur Constitutione Urbani VIII., quam refert, & expendit Wigandt *in tract.* 18. *append.*2. *examin.* 2. *de sancta Cruciata bulla num.*48.

*num.*48., idcirco præfatæ Constitutiones, veluti obviantes Constitutioni Apostolicæ, rescissæ fuere a Rota *decis.* 15. *coram Merlino*, & novissime impugnatæ a Patre Ludovico Nogueira *in expositione bullæ Cruciatæ disput.* 15. *sect.* 3.

8 Episcopus Larinensis in sua Synodo, habita anno 1728., sibi licere putavit, novam erigere dignitatem Cantoratus, quæ nunquam antea fuerat, in sua ecclesia Cathedrali. De hac Synodali Constitutione, anno 1732. disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii, & decisum, eam viribus carere: Jure siquidem communi, permittitur tantum Episcopo, de novo erigere simplex officium, aut etiam, cum consensu Capituli, antiquam redintegrare Dignitatem, quæ olim in sua ecclesia extiterit, & fuerit postea suppressa; sed illam de novo instituere, ad solam pertinet Apostolicam Sedem, quemadmodum docent Abbas *in cap. Cum accessisset*, *num.*4. *de Constitut.*, Fagnanus *in cap. Dilecto*, *num.*7. *de Prabend.*, Corrad. *in praxi Beneficiar. lib.*2. *cap.*2. *num.*28., *& seq.*, Cardinalis Petra *de Constit.*2. *Eugenii III. sect. unic. num.*35., & teste cit. Fagnano, jampridem declaratum fuerat ab eadem sacra Congregatione Concilii.

CAPUT LXVI.

Ad tuendam Synodalem Constitutionem, contrariam juri communi, frustra adducitur studium servandæ Ecclesiasticæ disciplinæ; sigillatim vero examinantur Constitutiones Clericos omnium Clericalium jurium possessione deturbantes, ob non impletas ab illis conditiones a Concilio Tridentino præscriptas.

1 Initiatus prima Tonsura, aut etiam constitutus in minoribus Ordinibus, non fruitur privilegio Fori, *Nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum, & Tonsuram deferens, alicui ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel Universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur*, verba sunt Tridentini *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.*; Clerici quoque conjugati, *qui cum unicis & virginibus contraxerunt*; *modo alicujus ecclesiæ servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati eidem ecclesiæ serviant, vel ministrent; & Clericali habitu, & Tonsura utantur*, eodem gaudent Fori privilegio, juxta textum *in cap. Clerici, de Cleric. conjugat. in* 6., confirmatum a Tridentino *cit. loc.*. Qui autem prædictas non implet conditiones, & præcipue si habitum, & tonsuram non deferat Clericalem, etiam nulla præcedente monitione, remanet, ipso jure, spoliatus Fori privilegio, quod cum communi docet Fagnanus *in cap. Si quis, num.* 21. *& seqq.*, *de Foro competenti*. Dubitatum autem fuit, an Clericus non conjugatus, nullumque possidens Ecclesiasticum Beneficium; si Clericales vestes abjiciat, aliis gaudeat Clericalibus

ricalibus privilegiis, puta exemptione reali ab oneribus laicalibus, privilegio *capit. Odoardus, de solut.*, ac similibus: nec defuerunt Doctores, qui docuerint, eum, unacum habitu, quem deponit, omnia simul a se abjicere Clericalia jura, quibus propterea remaneat, facto ipso spoliatus: putarunt quippe solius privilegii Fori expressam mentionem, a Tridentino fieri, quia illud præcipuum est, sub quo cetera comprehenduntur, Cardinalis De Luca *in adnotat. ad Tridentinum disc.* 24. *num.* 33., Rota *coram Priolo decis.*290. *num.*14. *&* 15., & *decis.*304. *a num.*18. *par.*17., & *decis.*10. *num.*10. *& seq., par.*18. *recent.*

2 Hæc doctrina, utpote magis apta ad Clericos continendos in officio, multum arrisit cuidam Antistiti Theatino, qui proinde ea innixus, in sua Diœcesana Synodo declaravit, Clericos conditionibus deficientes, in præfato Tridentini decreto præscriptis, ipso jure omnibus exui privilegiis Clericalibus. Eidem porro Synodali Constitutioni insistens Archiepiscopus Theatinus, Successor illius, qui Synodum celebraverat, ab omnibus Clericorum exemptionibus excidisse pronuntiavit quosdam Clericos, qui in habitu, & tonsura non incesserant. Sed cum quidam eorum ab hac Archiepiscopi sententia appellasset ad sacram Congregationem Concilii, hæc die 10. Junii 1684., nulla habita ratione Synodalis Constitutionis, respondit, illum amisisse dumtaxat privilegium Fori. Etenim solum studium adigendi Clericos ad gestandas vestes Clericales, non potuit Synodo Theatinæ esse sufficiens causa, cur Clericis adimeret privilegia, quæ juxta probabiliorem, & communiorem sententiam, Tridentinum reliquit intacta: Siquidem cum versemur in materia pœnali, odiosa, & restrictiva juris communis, Tridentini verba non esse extendenda, ultra privilegium Fori, quod unice exprimunt, sentiunt Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariæ, glos.* 5. *§.* 5. *num.* 71., Garzias *de Benefic. part.* 2., *cap.* 3. *num.* 5. *in fin.*, Comitol. *respons. moral. lib.*6. *quæst.*20., Scacc. *de cambiis part.*3. *§.*7. *gloss.*5. *num.*162. *v. Contrarium*. Eadem quoque fuit constans, & perpetua sententia sacræ Congregationis Concilii, quod ex pluribus evincitur ejusdem decisionibus. In causa Aquen. mense Februarii 1589., *lib.*5. *decretor. pag.* 257., censuit, *Clericos, qui decreto Concilii cap. 6. sess.* 23. *de reform.*, *privilegio Fori non gaudent, non intelligi privatos privilegio Canonis*. Et die 3. Decembris 1622., *lib.*12. *decretor. pag.*115., cum quæsitum fuisset, *An, ut Clericus uti posset beneficio capituli* Odoardus, *requirerentur conditiones præscriptæ a sacro Concilio sess.*23. *cap.*6., responsum fuit: *Decretum Concilii non ademisse Clericis non habentibus qualitates, quæ exprimuntur cap. 6. sess.* 23., *nisi privilegium Fori, & cetera firma remanere sub dispositione juris*. Idemque deducitur ex aliis responsis ab eadem sacra Congregatione datis, *in Nullius* 10. Maji 1625. *lib.*13. *decretor. pag.*291., In Salutiarum Exemptionis 9. Februarii 1664., *lib.* 24. *decretor. pag.* 50., & in Senogallien. 6. Julii 1680. *lib.*31. *decretor. pag.*117., & videre est apud Fagnanum *in cit. cap. Si quis, de For. compet.*

3 Ad eumdem finem Clericos inducendi ad obtemperandum Tridentini

tini decreto, conditionesque servandas ibidem statutas, aliquando Episcopi in suis Synodis protestati sunt, se nunquam ad suum forum revocaturos Clericos delinquentes, qui illarum aliquam non servassent, sed eos relictum coercitioni Potestatis sæcularis. Verum cum ejusmodi Constitutiones paratas animadvertimus, in Synodis, ab amicis Episcopis, priusquam promulgarentur, ad Nos transmissis, semper delendas existimavimus: Quidquid enim sit, an possit Episcopus Clericum alicujus criminis reum, qui Conciliares conditiones non implevit, puniendum relinquere Judici sæculari; hoc unum tamen certum est, nunquam scilicet impediri Episcopum, quominus illum sive cælebs, sive conjugatus sit, semper valeat a Judice sæculari repetere, atque ad suum forum revocare, quemadmodum definivit sacra Congregatio Concilii in una Murana 21. Januarii 1594., & in una Valentina 27. Martii 1627., & bene prosequitur Pignatell. *consult.* 46. *tom.* 1.; allegatum quippe Tridentini decretum solum operatur, ut nequeat a Clerico, qui præscriptas ibidem conditiones implere neglexit, declinari forum sæculare, non autem privat Episcopum jurisdictione, & facultate, illum tanquam sibi subditum puniendi: hoc autem posito, perspicuum est, contrariam protestationem ab Episcopo in Synodo factam, aut non cohærere juri communi, aut imprudentia notari: vel enim Episcopus id unice animo intendit, significare nimirum, deliberatum sibi esse, nunquam Clericum, de quo est sermo, a foro sæculari ad suum, se deinceps evocaturum, & imprudentis utique consilii est, publica protestatione, se obstringere ad nunquam exercendam facultatem, qua ceteroquin potitur: vel intendit se, suosque Successores impedire, ne unquam a Judice sæculari repetere valeant Clericum delinquentem, qui ob non servatas Conciliares conditiones, fuit ab eodem comprehensus; & hoc perperam attentat, quia in ipsius arbitrio non est, abdicare, multoque minus Successoribus auferre jura Episcopalia, a jure communi ipsis concessa.

4 Quod vero Ordinarius possit, jure suo Clericos tam cælibes, quam conjugatos, etsi non habeant requisita a Tridentino, sibi vindicare, atque a Judice laico, a quo fuerat comprehensus, repetere, debitisque in eumdem pœnis animadvertere, sæpius definitum est a sacra Congregatione, apud Sperellum *decis.* 17. *num.* 33. *&* 34., quibus addi potest decretum, alias editum, atque Archiepiscopo Neapolitano, sacra Limina visitanti, datum, cujus verba sunt: *Ad tertium facta relatione Sanctissimo Domino nostro super causa Leodien., die prima ejusdem in sacra Congregatione Concilii proposita, & resoluta, Sanctitas sua approbavit opinionem eorum, qui majores numero fuerunt in voto, Clericos etiam non habentes requisita cap. 6. sess. 23. de reform., licet ipsi tanquam contravenientes ordinationi sacri Concilii, non possint pro se allegare privilegium Fori, nihilominus subesse jurisdictioni Episcoporum, seu Ordinariorum, illorumque cognitioni nedum in causis, in quibus iidem Episcopi, seu Ordinarii prævenerunt, sed illos e manibus Judicis laici repetunt, quando Clerici adhuc Clerici permaneant, videlicet, si neque a jure, neque ab homine,*

ne, per declarationem, servatis servandis factam, privilegiis Clericalibus denudati, seu privati sint; die 9. Novembris 1630. (lib. 14. decretor. pag. 346.): Die vero 1. Augusti 1634., occasione propositionis facta relationis status Ecclesia Neapolitanae, Sanctitas sua, ad removendam omnem difficultatem, jussit omnino servari supradictam opinionem. Idipsum fuerat antecedenter conclusum die 18. Decembris 1595. (*lib.8. decretor. pag.153.*), die 12. Junii 1608. (*lib. II. decretor. pag.35.*), & die 14. Martii 1620. (*lib.12. decretor. pag.37.*)

5 Quod vero speciatim attinet ad Clericos conjugatos, extat responsum ejusdem sacrae Congregationis in Alatrina Jurisdictionis die 27. Martii 1683., cujus verba sunt: *In carceribus Frusinonis detinetur nomine Curiae Episcopalis Alatrinae Dominicus Colacicco Clericus conjugatus, ut praetensus homicidii reus. At praetendente Fisco Curiae saecularis, Carceratum esse ad hanc remittendum, tanquam non habentem requisita sacri Concilii, ad effectum gaudendi privilegio Fori; controversia delata fuit ad sacram Congregationem Immunitatis, ex cujus decreto resolvendum proponitur Dubium: An praeveniente Episcopo, vel volente vindicare Clericum, possit, licet non habeat requisita. Sacra &c. respondit: Affirmative.* Post haec a Nobis exarata, typis impressa est Bibliotheca Canonica Lucii Ferraris, cujus supra meminimus, atque in ejus *tom. 2., V. Clericus, num.50. & seqq.*, plura congesta vidimus, de jure Episcopi in Clericos conjugatos, quae, cum opus fuerit, legi poterunt.

CAPUT LXVII.

Ad ea confirmanda, quae nuper dicta sunt, statuitur, an, & quando liceat Clerico iterum induere Clericales vestes, quas antea dimiserat: An liceat Episcopo Ordines minores, una cum Subdiaconatu, uni eidemque personae, eadem die conferre: Et an irregularitate afficiatur, qui, nulla impetrata absolutione a censura, qua est irretitus, ascendere praesumit ad altioris Ordinis gradum.

1. Nihil frequentius, quam quod a Clericis Clericalis habitus dimittatur, & dimissus pro libito resumatur, illum autem resumentes, modo id non faciant in fraudem, sive caelibes sint, sive conjugati, ad pristina restituuntur Clericalis ordinis privilegia, quod communiter tradunt Doctores *in cap. unico, de Clericis conjugatis in 6.*, speciatim Passerin. *num.30.*, & late Panimoll. *decis.6. annot.6. num.18., & duobus seqq.*, decisumque est a sacra Congregatione Concilii, in Meliten. Fori 7. Maji 1672., *lib.27. decretor. pag.379.*: idemque de Clericis, qui dimissa militia, cui nomen dederant, iterum vestes induunt Clericales, docent Carena *resol.11. num.16.*, Orill. *in observat. ad resolut. 4.*, Campan. *num. 4.*, & Rota *decis.355. num.9. & 10. part.14. recen.* Hinc porro fit, ut propter delictum ab ipsis, eo tempore perpetratum, quo Laicorum more induti incede-

cedebant, coerceri nequeant a Judice laico, postquam sine dolo, & fraude, vestem laicalem in Clericalem iterum commutarunt, uti notant Pignatellus *consul.45. per tot. tom.1.*, Panimoll. *cit. decis.6. annot.6. num.22.*, & sæpius declaravit sacra Congregatio Concilii, signanter in Nuscana 19. Decembris 1584.: *Sacra &c. respondit, Clericum conjugatum, qui post dimissum habitum, & tonsuram Clericalem, deliquit, quamvis pro eo delicto in Curia laicali citatus, & in contumaciam condemnatus fuerit, si deinde, modo non in fraudem, reassumpto habitu, & tonsura, ecclesiæ inserviat, juxta decretum sacri Concilii cap.6. sess.23., non posse a Judice laico, propter idem delictum in carcerem conjici, aut personaliter distringi.* Idemque respondit in *Nullius* 10. Decembris 1596. Tunc autem præsumitur Clericus, habitum quem deposuerat, in fraudem resumere, cum illum induit, postquam a Potestate sæculari comprehensus, atque in carcerem conjectus, ex eo, se per fugam subtraxit, aut postquam e carceribus, præstita cautione parendi Judicis sententiæ, dimissus fuit, inquit Fagnanus *in cap. Magnus, num.73. de oblig. ad ratiocin.*: in quo tamen rerum eventu, non sæcularis, sed Ecclesiastici Judicis esse inspicere, ac decernere, an revera fraus adfuerit, docet ibidem Fagnanus *num.74.*, & respondit sacra Congregatio in una Aquilana *apud Pignatellum ead. consult.45. num.6.*

2 Disputatur dumtaxat, num de fraude constare debeat, etiam ut Judex laicus possit contra præfati Clerici Bona *realiter* procedere, vel solum ut in ejusdem personam animadvertere queat. Non enim quoad hoc, semper in eadem sententia, visa est perstitisse sacra Congregatio: ea quippe quandoque propendere visa est in opinionem, quæ fraudem necessariam putat, ut Potestas sæcularis possit manum injicere in personam Clerici, qui post patratum delictum, Clericalem habitum resumpsit; sed de fraude nequaquam inquirendum autumat, ut contra delinquentis Bona libere procedat, ad quod satis esse arbitratur, Clericalem habitum fuisse, post delictum resumptum, quin sit investigandum, quo animo id factum fuerit, uti videre est apud Fagnanum *cit. loc.*, Passerinum *in cap. unic. de Cleric. conjugat. in 6.*, & Orill. *in observ. ad resolut.4.*, Campan. *num.18.*: Aliquando autem eadem visa est, fraudem exigere, in utroque casu, itaut, ea seclusa, nequeat Judex laicus, neque in personam, neque in Bona procedere Clerici, qui habitum resumpsit, ita quippe colligitur ex ejusdem responso, dato in causa Papien. 23. Maji 1626., *lib.13. decretor. pag.7.*, quod allegant etiam Del Bene *de immunitate, tom.1. cap.4. dub.25. num.11.*, & Tondut. *de præventione, par.2. cap.53. num.5.*: Quamvis, si contra Clericum agatur tantum civiliter, seu ad solam pœnam pecuniariam, longe facilior admittatur fraudis probatio: si enim ipse habitum resumat, postquam citatus fuit ad tribunal sæculare, censetur illum resumere in fraudem, & propterea non potest, in eo judicio civili, forum declinare laicale, quod docent Orill. ubi supra *num.27.*, Fermosin. *in cap. Proposuisti, q.7. per tot.*, & signanter *num.7. de foro competenti*, censuitque sacra Congregatio Concilii in Sabinen. Privilegii Fori 30. Martii 1686. 3 Hæc

3 Hæc præmittenda fuere, ut faciliorem viam sternerent ad ea, quæ statim, ad rem nostram dicturi sumus. Ad præcavenda mala, quæ ex hac libera habitus, & tonsuræ dimissione, & libera potestate utrumque Clericorum insigne, quandocumque resumendi, atque ad evitandas insuper contentiones, inter utramque Potestatem, sæcularem scilicet, & Ecclesiasticam, quæ plerumque, hac de causa excitantur, nonnulli Episcopi, in suis Synodis edixere, ne deinceps ulli Clericorum liceret, absque Ordinarii licentia, Clericales vestes, & tonsuram deponere, depositasque resumere: simulque decrevere, ut Clericalis habitus, sine Episcopi licentia resumptus, nulli suffragaretur, ad iterum assequenda Clericalia jura. Verum cum Clericus, constitutus in Minoribus possit, jure suo, quandocumque voluerit, ad sæcularem statum redire, ac, pro suo pariter libito, ad Ecclesiasticum inde reverti; reversus autem, statimac habitum Clericalem, quem abjecerat, denuo induit, a jure communi ad omnia restituatur Clericalia privilegia, quæ antea amiserat, ejusmodi Constitutiones contrarium decernentes, omni carent robore, & efficacia, quod bene advertunt, & probant Ricc. *part.* 2. *decis. Cur. Neapol. decis.* 168., Donat. Anton. De Marinis *resolut. jur. lib.* 1. *cap.* 49. *num.* 3. *& seqq.*; Et quod magis est, præfatas Synodales Constitutiones, semper irritas pronuntiavit sacra Congregatio Concilii. Etenim in Marsicana Clericatus, consulta, *An sustineatur Constitutio Synodalis generaliter prohibens, ne ullus Clericus primæ Tonsuræ dimittat habitum, neque coram Notario sæculari, neque sine licentia Episcopi*; Respondit: *Negative*, die 7. Septembris 1677. (*lib.* 29. *decretor. pag.* 500.) Jam autem antea in Oppiden. die 10. Maji 1635. (*lib.* 15. *decretor. pag.* 176.) id ipsum hisce verbis decreverat: *A prohibitione generali, ne Clerici reassumere possint habitum Clericalem, absque auctoritate ipsius Episcopi, abstinendum*. Et in Mutinen. 14. Decembris 1647. (*lib.* 18. *decretor. pag.* 437.) interrogata, *An idem Episcopus constituere possit in eadem Synodo, ut Clerici, qui semel habitum Clericalem deposuerunt, non possint illum reassumere, absque expressa ejusdem Episcopi licentia*; Responderat: *Negative*. In causa vero *Nullius*, seu Neapolitana 8. Augusti 1654. (*lib.* 19. *decretor. pag.* 384.), proposita quæstione, *An Clericus in Minoribus constitutus, qui dimisit habitum Clericalem, possit absque licentia Episcopi illum reassumere, quando adest Constitutio Synodalis prohibitiva, ne reassumatur, absque prædicta licentia. Sacra &c. censuit, posse, absque licentia Episcopi, non obstante Constitutione Synodali prohibitiva, cum non sit permissa*. Et in causa Pennen. die 19. Julii 1692. (*lib.* 42. *decretor. pag.* 476.), ad simile quæsitum respondit: *Dandum esse supradictum decretum in causa Neapolitana*.

4 Ad obviandum autem incommodis, quibus Episcopi, per præfatas Constitutiones occurrere cupiebant, alia ipsis a jure parata est via, quam sine offendiculo calcare possint. Præcipiant itaque Clericis, vel per publicum edictum, vel per citationem, singulis factam, ut incedant in habitu, & Tonsura, atque alicui inserviant ecclesiæ, præfinito congruo

tempo-

tempore, ad utrumque præstandum: hoc autem elapso, ter illos commoneant, ut præcepto obtemperent, ad normam Textus *in cap. Contingit II. de sententia excommunicationis*; advertant tamen, hac in re, non satis esse unicam monitionem, quæ tribus æquivaleat, sicuti observat Glossa *in Clementina I.*, *V. Tertio*, sed requiri tres distinctas, ut aliis citatis, docet Fagnanus *in eod. cap. Contingit*, *num.* 8.: post trinam vero monitionem, adversus inobedientes, in sua persistentes contumacia, sententiam ferant, qua declarent, eos, propria culpa, excidisse Clericalibus juribus, neque deinceps restituendos fore ad privilegia, quorum, sua pervicacia, se præbuerunt indignos. Quod si post hanc sententiam, Clericales vestes iterum induere præsumant, non propterea tamen a sæculari foro se subtrahent, sed remanebunt eidem subjecti, perinde ac Laici, quemadmodum tradit Fagnanus *loc. cit.*, atque ex sententia sacræ Congregationis Immunitatis, confirmat Monacell. *in formul. legal. practic. tom.* 2. *tit.* 15. *formul.* 4. *cum tribus seqq.*

5 Haud multum a nuper enarratis absimile erat repagulum, quod prædictæ libertati Clericorum, exuendi, iterumque induendi Clericalem habitum, apponere meditabatur Calaritanus Archiepiscopus. Significaverat is sacræ Congregationi Concilii, in sua diœcesi ingentem reperiri numerum Clericorum conjugatorum, quorum plerique in Clericalis Ordinis dedecus, artes viles exercebant, & quandoque enormia perpetrabant facinora, ex quo consequebatur, fere semper ab Archiepiscopo, pro tuenda eorum exemptione, suique Fori jure propugnando, contendendum esse cum Potestate sæculari. Ad hæc autem non levia mala cohibenda, potestatem sibi fieri petierat, conferendi eadem die, uni, eidemque personæ minores Ordines, & Subdiaconatum: tali enim pacto Clerici adeo obstricti, & mancipati remanerent Ecclesiæ, ut non amplius integrum illis foret ad sæculum regredi, & vilibus artibus vacare, quod in aliis ejusdem Regni diœcesibus, ad eosdem eradicandos abusus, jam moribus receptum, addidit. Super hisce Archiepiscopi postulatis, Nos, qui tunc temporis ejusdem sacræ Congregationis Secretarium agebamus, opportunam elaboravimus dissertationem, quæ extat *tom.* 4. *Thesaur. Resolut. pag.* 162., in qua post accurate examinatum Textum *in cap.* 2. *de eo qui furtive Ordinem suscepit*, & cetera expensa, quæ a Doctoribus ad rem allegantur, Episcopi precibus abnuendum conclusimus: Sacra vero Congregatio nostro sensui adhærens, die 21. Februarii 1728. Archiepiscopi instantiam rejecit: non enim derogandum, censuit juri communi, ad propulsandos abusus, qui aliis juris remediis poterant coerceri.

6 Ad rem pariter, quam versamus, aliud pertinet decretum, quod alius Episcopus secum deliberaverat publicandum. Cautum est in jure, ut si quis suspensus ab Ordinis exercitio, Ordinem exerceat, fiat statim irregularis, per Textus *in cap. Apostolica* 9. *de Clerico excommunicato deposito, vel interdicto ministrante*; *cap.* 1. *de sententia excommunicationis in* 6.; & *cap.* 1. *de* sen-

sententia, *& re judicata pariter in 6.*: In nonnullis dioecesibus eousque processerat Clericorum audacia, ut quamvis suspensione irretiti, ab exercitio se abstinerent Ordinum, quibus erant initiati, attamen, nulla impetrata absolutione a censura, ad superiorem Ordinem ascendere non dubitarent: Episcopi, in quorum dioecesibus hæc frequentius eveniebant, ad eorum sacrilegam cohibendam temeritatem, cum inutilia experti fuerint alia, quæ jam adhibuerant remedia, quæsierunt a Nobis in minoribus tunc constitutis, an sibi fas esset, eos Synodali decreto declarare irregulares.

7 Huic interrogationi indubitanter respondimus, id nequaquam ab Episcopis posse decerni: Apud omnes enim Canonistas, principii loco est, irregularitatem a solo jure, & non ab homine induci posse; a jure autem, irregularitate quidem afficiuntur, qui contempta, qua ligantur censura, in suscepto Ordine solemniter ministrant; nunquam vero irregulares pronuntiantur, qui cum ejusdem censuræ vinculo, ad superiorem Ordinem ascendere præsumunt. Scimus enimvero, non defuisse Doctores, quibus visum cum fuerit, ascensum ad altiorem Ordinem, quoddam esse exercitium inferioris Ordinis, jam suscepti; idcirco docuere, irregularitatem a jure, in primo casu irrogatam,. etiam secundum complecti: ita, inter ceteros tenuerunt Angel. *in summ. V. Irregularitas*, *§.* 22., Silvester *ibid. quæst.*2., Navarrus *consil.*26. *de temporib. Ordinat. lib.*1., Covarr. *in cap. Alma mater*, *part.*2. *§.*3. *de excommunicat.*, Majol. *de irregularit. lib.*4. *cap.*34. *n.* 1. *& seqq.*, Pax Jordan. *elucubrat. tom.* 1. *lib.*3. *tit.* 6. *num.* 382., Volp. *resolut. moral. resolut.*103. *num.*10.; Sed simul non ignoramus, veriorem, & communiorem esse sententiam oppositam, quæ quanquam sacrilegii reum fateatur, qui sciens se censuræ vinculo obstrictum, superioris Ordinis gradum audacter conscendit, eum tamen ab irregularitate absolvit, quam quidem sententiam amplexata est sacra Congregatio Concilii in Carinolen. seu Neapolitana Ordinationis, die 31. Januarii 1688.: Siquidem recipiens altiorem Ordinem, nonnisi improprie dicitur solemniter ministrare, in inferiori Ordine, a cujus exercitio est suspensus; in hac autem materia odiosa, & pœnali, non censetur cadere sub legis censuram, quod nonnisi improprie legis verba comprehendunt, uti apposite ratiocinantur Suarez *de censuris*, *disput.*42. *sect.*3. *num.*2. & *disput.*31. *num.*57. *& seqq.*, Sayr. *de censuris cap.* 16. *num.* 22., Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.*5. *cap.*3. *num.*5., Sorb. *in compend. privileg. Mendic. vers. Sed hic advertenda est*, Bonacina *oper. moral. tom.*1. *de censuris*, *disput.*7. *quæst.*3. *punct.*4. *num* 2., Diana *oper. moral. tom.* 5. *tract.* 5. *resolut.* 17. *num.* 2., Antonell. *de regul. Eccles. lib.* 2. *cap.*11. *num.*6., Vulp. *in prax. judic. for. Eccles. cap.*8. *n.*32., Barbosa *de potest. Episc. part.*2. *allegat.*16. *num.*13. *in fin.*, Tambur. *oper. moral. tom.*2. *lib.*10. *tract.*4. *cap.*14. *num.*8., Fermosin. *in cap. Non est compos, de temporib. Ordinat. quæst.*3. *num.*13. *&* 14., Bard. *in select. moral. lib.*1. *quæst.*12. *per tot.*, Gibal. *de irregularit. cap.*5. *quæst.*2. *consect.*3., Lezana *in Summ. tom.*2. *vers. Irregularitas*, *num.*4. *vers. Id etiam dicendum de suspenso*.

CAPUT

CAPUT LXVIII.

Ne obtentu quidem removendi abusus, a rebus sacris, potest in Synodo quidquam constitui, contra jus commune: Quamobrem viribus caruere quædam Synodales Constitutiones respicientes Sponsalia, & Matrimonia clandestina, etsi justa, ac sancta, atque ad graves eliminandos abusus viderentur quodammodo necessaria.

1 IN diœcesi Valentina sæpissime eveniebat, ab uno eodemque cum pluribus sponsalia contrahi, atque inde fiebat, ut graves inter utriusque partis consanguineos orirentur discordiæ, & frequenter in judicio litigandum esset, quænam sponsalia prævalerent, aliisque forent præferenda: ad prospiciendum diœcesis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiscopus, ut in sua Synodo statueret, nulla, atque irrita in posterum futura sponsalia, quæ sine præsentia Parochi, duorumque saltem testium contraherentur: sed prudens Archiepiscopus porrectis sibi precibus abnuit; tantam quippe potestatem sibi inesse non existimavit, extendendi ad sponsalia decretum Tridentini *sess.24. cap.1. de reform.matrim.* quo irrita fiunt clandestina conjugia. Actum fuit de hac re, in sacra Congregatione Concilii, quæ Archiepiscopi sententiam approbavit, ejusque commendavit consilium: Siquidem Tridentinum, in citato decreto nihil innovavit, circa sponsalia, eaque reliquit sub dispositione juris communis, juxta quod, etiam remotis arbitris, valide contrahuntur, quod habetur *lib.1. decretor. pag.99. & pag.126.*, legi etiam potest *nostra Notific.46.*, ubi prolixe de hac materia differuimus.

2 Alter Archiepiscopus ad eliminandum abusum, nimium in dies in sua diœcesi inolescentem, ut matrimonium contracturi, nulla præmissa illius denuntiatione, infirmitatis prætextu, Parochum arcesserent, & coram eo, licet invito, & reluctante, ac duobus testibus, matrimonium inirent, Constitutionem promulgavit, qua, adempta Parochis facultate assistendi matrimoniis, quibus non præcessissent debitæ denuntiationes, matrimonia ita contracta, nulla, atque irrita decrevit, & declaravit. Sed re delata ad sacram Congregationem Concilii, hæc, teste Cardinali De Lugo *respons. moral. lib.1. dub.45.*, Archiepiscopo mandavit, ut quantocius suam revocaret Constitutionem: omissio quippe denuntiationum, sine Episcopi dispensatione, reddit utique matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum: neque in Episcopi potestate est, novum statuere impedimentum dirimens, quod a solo summo Pontifice potest induci, uti pluribus demonstrant Sanchez *de matrim. lib. 7. disp.1. num.9.*, & Pontius *lib.6. de matrim. cap.1. num. 12.*; Quocirca eadem sacra Congregatio Concilii, apud eumdem Sanchez *lib.3. disp.21. num.12.*, validum definivit matrimonium,

celebratum coram Parocho, cui ab Episcopo sit generatim interdictum, ne matrimoniis assistat: *Congregatio Cardinalium respondit, valere matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat*; Is enim adhuc est vere Parochus, suæque retinet parochiæ titulum, & propterea omnibus præstat qualitatibus, quas Tridentinum exposcit, ad matrimonii validitatem: prohibitio autem Episcopi solum operatur, ne ille licite, non itidem ne valide assistat.

3 Aliud esset de matrimonio celebrato, contra interdictum Papæ, munitum decreto irritante: Siquidem cum Papa possit, per suam universalem legem, novum impedimentum dirimens matrimonio apponere, potest etiam, in aliquo speciali eventu, prohibere, ne, inter peculiares personas, matrimonium contrahatur, simulque decernere, ut contra suam prohibitionem contractum, sit irritum, quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus *in cap. Tua, de sponsa duorum*, docentque Barbosa *in cap. Ad dissolvendam, num. 4. de desponsat. impuber.*, Leander *oper. moral. tom. 2. tract. 9. disp. 23. de impedimentis matrimonii, quæst. 3.*, Becan. *in Summ. tit. de Sacram. cap. 49. quæst. 1. num. 6.*, Schmalzgrueber *ad lib. 4. Decretal. tit. 16. num. 9.*: Sola vero prohibitio, sine decreto irritante, producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens matrimonium: Quamobrem Alexander III. *in cap. Ex litteris, de matrim. contract. contra interdict. Eccles.*, validum pronuntiavit matrimonium initum, contra Episcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite, super præviis sponsalibus a contrahentium altero, cum alia persona stipulatis: quod si idem Pontifex *in cap. Tua fraternitas de sponsa duorum* irritum declaravit matrimonium, contra Episcopi inhibitionem, contractum, post aliud matrimonium antea initum, sed nondum carnali copula consummatum, non ideo secundum matrimonium irritum dixit, quia esset celebratum, contra Episcopi interdictum, sed quia ei aliud obstabat matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius matrimonii, postea attentati, quod integram Decretalem legenti manifeste patet, ponderatque Gonzalez *in cap. De muliere, de matrim. contracto contra interdictum Ecclesiæ, num. 2.*

4 Non prohibetur tamen Episcopus, severissimis pœnis, illorum refrenare proterviam, qui, contra interdictum Ecclesiæ, matrimonium contrahere præsumunt, quod cum communi tradit Sanchez *lib. 3. disput. 46. num. 7.*, notans insuper, eas pœnas non esse a jure præfinitas, sed ejusdem Episcopi permitti arbitrio: Verum etiam in his decernendis, cavere debet, ne sua abutatur libertate, & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticensi, edita olim fuerat Constitutio, cujus meminit Covarruvias *in 4. Decretal. 2. part. cap. 6. num. 4.*, qua, excommunicatione latæ sententiæ innodabantur contrahentes matrimonium, non præmissis publicationibus, a Tridentino præscriptis; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos, statim esse evitandos,

dos, licet non essent publice, ac nominatim denuntiati. At ejusmodi Constitutio, quoad secundam sui partem, sustineri minime potuit, quoniam evitandos pronuntiabat, qui, juxta Canonicas sanctiones, evitandi nequaquam sunt: in celebri enim Extravag. Martini V. incipien. *Ad evitanda*, edita in Concilio Constantiensi, evitandi decernuntur solum excommunicati, publice, & nominatim denuntiati, ac publici, & notorii Clericorum percussores, uti ponderant Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 46. num. 10.*, & Cardinalis De Lugo *cit. dub. 45. num. 5.*; Quamvis vero Fagnanus *in cap. Quod a Prædecessore, num. 55. de Schismaticis* probare conetur, evitandos etiam esse quoscumque, qui Facti notorietate certo dignoscuntur in excommunicationem incidisse, juxta posteriorem sanctionem Concilii Lateranensis V. *sess. 11. §. Statuimus autem*, ejus tamen doctrina fere communiter rejecta est, cum ubique moribus sit recepta laudata Constitutio *Ad evitanda*, quod testantur Suarez *de cens. disp. 9. sect. 25.*, Layman *Theolog. moral. lib. 1. tract. 5. part. 2. cap. 4. num. 1.*, Cabassut. *in theoria, & praxi jur. Canonic. lib. 5. cap. 11. num. 3.*, Cardinalis Albitius *de inconstantia in Fide cap. 18. num. 23.*, Engel. *ad lib. 5. Decretal. tit. 39. num. 56.*, Wiestner *ibid. num. 63.*, Reiffenstuel *num. 138.*

5 In diœcesi Kioviensi, atque in tota Ruthena provincia, nunquam promulgatum fuerat sæpius laudatum decretum Tridentini *sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.*, ad præcidenda nihilominus scandala, quæ ex clandestinis conjugiis, in maximam animarum perniciem, proveniebant, in Diœcesana Synodo Kioviensi, habita die 11. Octobris 1619., atque in Synodo Provinciali Ruthena, habita die 6. Augusti 1626. Constitutiones sunt editæ, in quibus irrita declarata sunt matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus celebrata, eodem plane modo, quo a Tridentino statutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio; simulque jussi sunt singuli Rutheni Parochi, eas Synodales Constitutiones, per suas ecclesias, quamprimum promulgare, sicuti etiam a Tridentino fuerat præscriptum; Iis vero, qui, post hanc publicationem, sine Parochi, & duorum saltem testium præsentia, matrimonium contraxerunt, injuncta est separatio, & veluti nullo inter se legitimo connubii fœdere obstrictis, libera facta est potestas, transeundi ad alia vota.

6 De hisce decretis acriter disceptatum fuit, cum in sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in sacra Congregatione Concilii: Scripserunt in utramque partem Theologi, & Canonistæ, quorum nonnulli existimarunt, nihil esse dubitandum de validitate Constitutionum, quæ ad amussim respondebant, & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod ideo non fuit expresse nominatum, ne illius nomine audito, Rutheni schismatici, quibus est invisum, magis magisque ab unione retraherentur, & ne similiter Græci, ab Orthodoxa Ecclesia separati, occasionem inde arriperent spargendi in vulgus, Latinos, velle suos mores, & ritus in ipsorum Ecclesiam invehere, quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum a Latinis avertant, atque in schismate obduratum detineant.

7 Alii

7 Alii exadverso fuerunt in sententia, præfata Synodalia statuta, quanquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere, quod hac ratiocinatione manifeste confici sunt arbitrati: Tridentinum noluit suum decretum, quo irrita fecit matrimonia clandestina, quempiam afficere, & ligare, nisi post triginta dies, ab ejusdem decreti publicatione, facta in parochia, in qua ipse degit: *Decernit insuper* (sunt verba Tridentini) *ut hujusmodi decretum, in unaquaque parochia suum robur, post triginta dies habere incipiat, a die primæ publicationis in eadem parochia factæ numerandos*; At in parochialibus ecclesiis Ruthenis nunquam prædictum Conciliare decretum fuit promulgatum; itaque matrimonia inibi, aliter contracta, quam Tridentinum præscripserit, non possunt esse irrita, virtute decreti ejusdem Tridentini. Unice igitur restat, ut irrita sint, virtute Constitutionum a Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per singulas parochias promulgatarum, hoc autem contingere nequaquam potest: nulla quippe peculiaris Synodus potest inducere novum impedimentum dirimens matrimonium, seu hujus contrahendi novam formam præscribere, sed est ad id necessaria suprema auctoritas, vel Concilii OEcumenici, vel summi Pontificis.

8 Hanc postremam opinionem amplexata est sacra Congregatio, quæ die 2. Decembris 1628. rescripsit, Synodalia decreta Ruthena, per parochias publicata, non potuisse firmitatem adimere matrimoniis, contra formam in iisdem statutam, contrahendis, & propterea valida definivit matrimonia clandestina, inita post eorumdem decretorum promulgationem; quodque hinc necessario consequebatur, redintegrari jussit conjugia, hoc tantum nomine rescissa, quod aliter essent celebrata, quam Synodales exposcerent Constitutiones; conjugesque ea de causa separatos ad cohabitationem instaurandam adegit, idque etiamsi, post separationem, alias celebrassent nuptias, quarum validitati obstabant primæ, jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quæ ex clandestinis proveniunt matrimoniis, eadem Congregatio consuluit Sanctissimo, ut per suas Apostolicas litteras in forma Brevis, iisdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus testibus in posterum contrahenda, irrita decerneret, easque litteras per singulas parochias Ruthenas præciperet promulgari.

9 Eamdem sententiam, in qua, post novum examen, eadem Congregatio perstitit die 20. Martii 1629., approbavit, confirmavitque Urbanus VIII., simulque deputavit particularem Congregationem, quæ de modo deliberaret, quo litteræ Apostolicæ essent formandæ: habita est hæc Congregatio die 20. Aprilis ejusdem anni 1629., eaque suggerente, scripta fuere duo Brevia, alterum, in quo demandabatur publicatio Decreti Concilii Tridentini, expresse, & nominatim; alterum, in quo ipsemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino acceptis, & facta insuper Triden-

Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ sine Parocho, & testibus in posterum fierent. Utrumque Apostolicum Breve transmissum fuit ad Nuntium Apostolicum, eique insinuatum, ut nisi ab expressa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos, prævideret, uteretur primo Brevi; sin minus urgeret promulgationem secundi, per quamlibet parochiam, non tanquam Decreti Tridentini, sed tanquam Constitutionis Pontificiæ; Parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam Constitutionem vim habituram, post triginta dies ab ejusdem publicatione, in parochia factam, numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in suo decreto cautum voluit. Litteræ quoque datæ sunt ad Archiepiscopum Kioviensem, quibus, post plurimum commendatum ejusdem studium abducendi Fideles a clandestinis desponsationibus, fuit suaviter quodammodo reprehensus, quod deliquisset contra jus commune, adscribendo sibi potestatem, qua certo carebat.

10 Ex quibus satis abunde demonstratum arbitramur, nunquam permitti Episcopis aliquid in suas Synodales Constitutiones inserere, quod juri communi, atque Apostolicis Constitutionibus refragetur, etiamsi illud necessarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum sacrarum tuendam religionem.

11 A tradita tamen regula excipitur Constitutio Synodalis, quæ sit corroborata Apostolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires, ut prævaleat juri communi, cui ceteroquin sit contraria, sicuti advertunt Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ in 3. annot. num. 213. & seqq.*, Rota *decis. 60. num. 4. & seqq. part. 9. recent.*; quod tamen est intelligendum, si confirmatio Apostolica sit in forma specifica, ut ajunt, non in communi; latum quippe inter hæc duo confirmationum genera intercedere discrimen, in hujus Operis capite ultimo, demonstrabimus.

CAPUT LXIX.

Firmitate non carent Synodales Constitutiones, aliquid decernentes, præter jus commune, quod multis firmatur exemplis.

1 DE iis, quæ sunt a jure prætermissa, non prohibetur Episcopus aliquid in sua Synodo decernere, quod ad Ecclesiasticam disciplinam, in concredita sibi diœcesi, aut reparandam, aut promovendam, conducere arbitretur: ejusmodi quippe Statuta non sunt contra Canones, sed præter Canones, quibus præterea robur adjiciunt, & fulcimentum, quod ex iis palam fiet, quæ mox enarrabimus.

2 Et ne recedamus ab exemplo matrimonii, cui hactenus institimus, Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi *relat. in cap. Cum inhibitio, de clandestin. desponsat.*, matrimonium priusquam celebretur, publice in ecclesia denuntiari præcepit; eamdemque publicationem, ter faciendam

dam ſtatuit Tridentinum *cit. cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.*, niſi Epiſcopus, aut omnes, aut earum aliquam remittendam cenſuerit, quod ejuſdem judicio, & prudentiæ relinquitur: Parochus autem matrimonio intereſſe præſumens, cui legitimæ non præceſſerint denuntiationes, ſuſpenſione ab officio, triennio duratura, aut etiam graviori pœna plecti jubetur *in cit. cap. Cum inhibitio*, *§. final.*; a qua quidem ſuſpenſione, cujus tempus eſt a jure determinatum, non poſſe eumdem, intra triennium, ab Epiſcopo abſolvi, docent Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſput.* 52. *num.* 2., Guttierez *de matrim. cap.* 75. *num.* 22., & Pontius *lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 11.: Ipſis vero Contrahentibus, quia Eccleſiæ mandatum, in re ſane gravi, contemnunt, condignam pœnitentiam injungendam, *in eodem cit. §. final.* ſtatuitur: Teſtibus tamen, qui ejuſmodi matrimoniis aſſiſtunt, nulla pœna, neque a Concilio Lateranenſi, neque a Tridentino reperitur impoſita: at nihilominus pleræque Diœceſanæ Synodi etiam in illos duxerunt animadvertendum, pœna excommunicationis latæ ſententiæ; quamvis porro Soto *in* 4. *diſt.* 28. *quæſt.* 1. *art.* 2. *§. Quo igitur* abſonum viſum ſit, a particulari Synodo illam in prædictos teſtes irrogari pœnam, a qua infligenda Concilia Generalia abſtinuerunt, ac proinde præfatas Conſtitutiones irritas exiſtimaverit; rectius tamen earumdem validitatem propugnat, atque a Soti argumentis vindicat Sanchez *cit. lib.* 3. *diſp.* 46. *num.* 8.: etenim cum teſtes præfati auctoritatem præſtent matrimonio, ab Eccleſia interdicto, graviter profecto in Eccleſiæ leges delinquunt: quapropter Synodales Conſtitutiones eorum culpam, debita coercentes pœna, nihil agunt contra Canones, ſed Canones ipſos tuentur, ac fovent; ſicuti animadvertit etiam Fagnanus *in cit. cap. Sicut olim*, *num.* 78. *de accuſat.*, ubi loquens de Synodo Provinciali, quod in re, quam in præſens verſamus, non plus auctoritatis habet, quam Diœceſana, ait: *Non tamen horum poteſtas adeo reſtringitur, quin multa ſtatuere poſſint circa ea, quæ totam provinciam concernunt, præter jus commune ....., ſuiſque decretis jus commune adjuvare, addendo novas pœnas, vel antiquas augendo.*

3 In rem pariter cadit quod ſupra dicebamus de Clerico in Minoribus conſtituto, aut ſola prima Tonſura initiato, nullum poſſidente Eccleſiaſticum Beneficium, quem privilegio Fori gaudere noluit Tridentinum *cit. ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.*, niſi habitum, & Tonſuram deferat, atque alicui eccleſiæ, ex mandato Epiſcopi inſerviat: quale autem ſervitium debeat ab eo, eccleſiæ præſtari, ut exemptionem nanciſcatur, a Foro laicali, non fuit a Tridentino definitum: quare cum de re agatur, a jure prætermiſſa, licebit Epiſcopo, illam in ſua Synodo determinare, normamque præſcribere ſervitii, a Clerico impendendi eccleſiæ, cui eſt adſcriptus, quemadmodum cenſuit ſacra Congregatio Concilii in Oppiden. Clericalis ſervitii 10. Januarii 1660., *lib.* 22. *decretor. pag.* 6.; ubi ita legitur: *Quandoquidem non raro controverſia oriuntur circa frequentiam, & qualitatem ſervitii præſtandi per Clericos, ad effectum, ut junctis ceteris requiſitis, Fori privilegio*

vilegio gaudeant, supplex quærit Episcopus Oppidensis, an Clericus incedens in habitu, & tonsura Clericali, qui semel in hebdomada, vel quater, ter, bis, aut semel in mense, Sacerdoti celebranti ministrat in sacrificio Missæ, vel qui Superpelliceo quoque indutus, toties aliis interest Divinis Officiis, dicatur ecclesiæ inservire, ad præscriptum sacri Concilii Tridentini, itaut Fori Ecclesiastici privilegio gaudere debeat, an vero longius præstandum servitium, & quod, & quantum? Sacra Congregatio Concilii censuit remittendum arbitrio Episcopi.

4 Unum tamen cavere debet Episcopus, nimirum, ne una cum qualitate servitii, ita etiam designet ecclesiam, cui sit præstandum, ut simul declaret, Fori privilegio excidere, qui eadem ministeria, a Synodo præscripta, in altera exerceat ecclesia: sacra quippe Congregatio Concilii jam alias decidit, Clericum Fori privilegium non amittere, etiamsi ecclesiæ inserviat, sine mandato Episcopi; aut non illi, quam Episcopus designavit, sed alteri famuletur ecclesiæ: quamvis enim Tridentinum voluerit, eum inservire ecclesiæ *ex mandato Episcopi*; hæc tamen conditio *mandati Episcopi* adeo levis visa est sacræ Congregationi, ut illius defectus non satis sit, ad spoliandum Fori privilegio Clericum, cetera, quæ potiora sunt, ab eodem Tridentino præscripta, exacte adimplentem, uti videre est apud Fagnanum *in cap. Si quis, num.21. & seqq. de Foro competenti*, & adhuc clarius constat ex responso, ab eadem sacra Congregatione dato in Senogallien., die 23. Januarii 1603. (*lib. 10. decretor. pag. 54.*), cujus verba sunt: *Sacra &c. censuit, Oratorem, Clericalem habitum, & tonsuram deferentem, quamvis alteri ecclesiæ, quam illi, cui ex mandato Episcopi ad inserviendum adscriptus fuit, inserviat, nihilominus privilegio Fori gaudere*. Atque iterum in Neapolitana, die prima Februarii 1614. (*lib. 11. decretor. pag. 139.*), cum eadem Congregatio, consulta, *An Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, Clericalem habitum, & tonsuram deferens, atque ecclesiæ inserviens gaudeat privilegio Fori, si alicui ecclesiæ ab Episcopo adscriptus non sit*. Respondit *Gaudere*.

5 Neque hæc sacræ Congregationis responsa alteri adversantur Tridentini decreto *ejusd. sess. 23. cap. 16.*, ubi vestigiis inhærens sexti canonis Concilii Chalcedonensis, neminem in posterum Ordinibus initiandum decrevit, *Qui illi ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, ubi suis fungatur muneribus, non adscribatur*, simulque Sacris interdicendum præcepit, qui, inconsulto Episcopo, ab ecclesia se proripit, cui fuit alligatus: aliud siquidem est, Clericum posse compelli, ad inserviendum ecclesiæ, ab Episcopo designatæ; aliud posse Fori privilegio ideo privari, quod non illi, sed alteri ecclesiæ suum servitium impendat: primum certe, non itidem alterum, ex allegato Tridentini textu consequitur; quinimmo ex hoc aperte conficitur, sola suspensione a Divinis, aut interdictione ascensus, ad superiores Ordines, ejus esse puniendam contumaciam, qui, inconsulto Episcopo, ab ecclesia recedit, cui, in sui Ordinatione, fuit mancipatus, uti in suis suffragiis, hac super re diligenter

elucubratis, concluserunt Carolus de Vecchis, & Prosper Fagnanus, celebres olim sacræ Congregationis Concilii Secretarii, quæ extant *lib. memorialium 52. pag. 16.*

6 Ad rem quoque præsentem exornandam faciunt, quæ Eugenius IV. *in sua Constitut.* 27. §. 13. *Bullar. tom. 3. part. 3. pag.* 39., & Rituale Romanum *tit.* 9. præcipiunt, recens natos infantes, quamprimum commode poterit, esse baptizandos: at neque Eugenius, neque Rituale tempus præfiniunt, intra quod, sint ad ecclesiam deferendi, ut salutari aqua abluantur; ac propterea integrum erit Episcopis, illud determinare, quod a S. Carolo Borromæo, atque ab aliis Episcopis in suis Synodis sapientissime factum videmus.

7 In eodem Rituali Romano *tit.* 34. legitur: *Nullum corpus sepeliatur, præsertim si mors repentina fuerit, nisi post debitum temporis intervallum, ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus*: Neque hic certum tempus determinatur, quod effluere debeat, priusquam cadaver humetur; provide tamen, cum in Actis Ecclesiæ Mediolanensis, tum in aliis Synodis, tam Provincialibus, quam Dioecesanis cautum est, ne cadaver sepulturæ mandetur, nisi post duodecim ab obitu horas, si mors sit ex morbo secuta; & si repentina, vel violenta fuerit, nisi post viginti quatuor horarum intervallum, quemadmodum fuse habetur *in adnotat. ad Synodum Fulginatensem Episcopi Baptistelli cap.* 13. *num.* 6.: hoc siquidem non est contraire, sed obsequi Rituali Romano, quod certo de morte constare voluit, priusquam cadaver tumuletur.

8 Habens jus non tantum ad Beneficium, sed in ipso Beneficio, adeo certum, & manifestum, ut nequeat rationabiliter in quæstionem adduci, permittitur a sacris Canonibus pecunia redimere vexationem, sibi injuste illatam, quod desumitur *ex cap. Dilectus,* 27. *de sim.*, docentque S. Thom. 2. 2. *quæst.*100. *art.*2. *ad* 5., & *in* 4. *dist.*25. *quæst.*3. *art.*2. *quæstiunc.*1. *ad* 7., S. Antoninus *in Summ. Theol.* 2. *part.*, *tit.* 1. *cap.* 4. §. 2., Toletus *in Summ. lib.* 5. *cap.* 90., Suarez *tom.*1. *de relig. lib.*4. *de simon. cap.*50., Valentia *tom.* 3. *commentar. Theol. disp.* 6. *quæst.* 16. *punct.* 3., Gibalinus *de simon. quæst.* 18., Navarrus *manual. cap.*23. *num.*102., & *consil.*48. *num.*44. *de simon.*, Gonzalez *in cap. Matthaus, de simon. num.*2., Barbosa *ibid. num.*4.: Neque a sacris Canonibus cautum est, intercedere debere auctoritatem Episcopi, ut quis tuta conscientia, possit pecuniam solvere, ne possessione exturbetur Beneficii, quod juste, & legitime obtinet; nihilominus S. Carolus Borromæus scite perpendens, facile in hoc negotio posse quempiam hallucinari, atque, obtentu redimendæ injustæ vexationis, veram committere simoniam, sicuti contigit illi, quem Lucius III. *in cap. Matthaus, de simon.*, simoniaca labe foedatum agnovit, eo quod pecuniam dedisset, ne ei retardaretur possessio Prælaturæ, ad quam, utpote electus a majori parte Capituli, habebat quidem jus *ad rem*, nondum tamen jus perfectum, & absolutum *in re*, quod juxta *cit. textum in cap. Dilectus*, necessario requiritur, ut possit injusta

justa vexatio, pecuniæ solutione, propulsari, quemadmodum bene ponderant citt. S. Thomas, S. Antoninus, Suarez, & Gonzalez, & fuse Nos explicuimus *in nostra Notific. 93.*, ubi ex professo de hac re tractavimus; hac, inquam, de causa, S. Carolus *in Concil. Provinc. 1. part. 2.* (*Act. Eccl. Mediol. part. 1. pag. 14.*) nemini licere sancivit, ad redimendam injustam vexationem, in causa Beneficiali, quidquam solvere, aut cum adversario transigere, sine Episcopi assensu, cujus erit investigare, an pecuniæ solutio, seu inita, inter secum de Beneficio contendentes, pactio, omni careat fraude, & simoniæ suspicione: *Ne redimendæ vexationis specie* (ait) *in causis Beneficiorum simoniacæ pactiones intercedant, nemini licere volumus, ad redimendam vexationem, ne in casibus quidem jure permissis, pecuniam dare, quidquamve pacisci, aut transigere, nisi Episcopi consensus accesserit; cujus partes erunt, & perspicere diligenter, an subsit aliqua fraus, & ubi rem fraude carere, & jure permissam esse cognoverit, non denegare ei qui petierit, facultatem se a vexatione liberandi.*

9 Diversum judicium ferendum esset de alia, quam subjicimus, Constitutione. A Concilio Lateranensi sub Innocentio III. *in cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.*, cui concinit Tridentinum *sess. 13. can. 9. de sacrosancto Eucharistiæ sacramento*, omnes Fideles obstricti sunt præcepto, sacram Eucharistiam percipiendi, saltem in Paschate: tempus porro Paschale, ad huic obtemperandum præcepto, quindecim dierum spatio, hoc est a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis, concludi, declaravit Eugenius IV. in sua Constitutione 24. *tom. 3. part. 3. Bullar. pag. 33.* quod superius Nos *cap. 42. num. 3. pag. 428.* prolixius explicuimus. Hoc posito, videri posset Episcopo, amplissimam regenti diœcesim, fas sibi esse, tempus Paschale, in sua præsertim Synodo, ulterius etiam prorogare, puta usque ad festum Ascensionis Dominicæ, vel sanctissimæ Trinitatis; Verum ejusmodi Synodalis Constitutio, si ederetur, corrigenda foret, ea quippe non decerneret, quod est a jure prætermissum, sed, contra jus, limites ampliaret, ab ipso jure jam præfinitos. Quocirca Cardinalis Cantelmus Archiepiscopus Neapolitanus, probe noscens, tantam sibi non esse potestatem, usque ad diem Ascensionis protendendi tempus, intra quod a suis subditis satisfieri posset Paschalis Communionis præcepto, illam sibi fieri petiit a sacra Congregatione, quæ, ob ingentem numerum populi, Neapolitanam urbem incolentis, petitam prorogationem concessit die 20. Martii 1694., quam idem Cardinalis in suam inseruit Diœcesanam Synodum, eodem anno celebratam; idemque præstitum fuit ab ejus Successore Cardinali Pignatello, in Synodo, quam habuit anno 1726.

CAPUT LXX.

Aliæ proferuntur Synodales Constitutiones, quæ non ideo nutarunt, quod aliquid statuerint præter jus commune.

1 JUsserat Clemens VIII. diœcesis Calaguritanæ Beneficia Clericis dumtaxat *patrimonialibus* conferri; quinam autem essent inter patrimoniales recensendi, non explicuit: Quocirca ad amputandas lites, quæ frequenter in Foro agitabantur, num aliquis ea polleret qualitate, quam requirebat Clementina Constitutio, Episcopi in suis Synodis necessarium putarunt, eamdem Constitutionem declarare: edixerunt propterea, *patrimoniales* nequaquam habendos, qui mercede conducti, in loco habitabant, sed ad veram patrimonialitatem requiri, domicilium, incolatum, & civitatem. Adversum ejusmodi Synodales Constitutiones provocatum fuit ad sacræ Rotæ Auditorium: sed animadversum cum fuerit, Clementinam Constitutionem aliqua certe indigere explicatione, nullamque magis rationi, atque æquitati congruere, quam quæ a prædictis Synodis data fuerat, Rota illas censuit sustinendas *decis.* 98. *num.* 2. *coram san. mem. Alexandro VIII.*, *& decis.* 241. *num.* 6. *coram Peutingerio*.

2 Ad obtruncandas similiter lites super Decimis, a Clericis solvendis, e suorum Beneficiorum prædiis, alteri locatis, Episcopus Abulensis, in suis Synodalibus Constitutionibus anni 1557. sancivit, ut eorumdem prædiorum conductores prius fructus detraherent Clericis debitos, atque ex reliquis sibi obvenientibus Decimas penderent. Etiam hæc Constitutio fuit in judicium traducta, sed Rotæ Auditorium scite perpendens, nihil, per eam fuisse juri communi derogatum, sed modum dumtaxat præscriptum, & quidem rationabilem, atque apprime aptum, ad obviandum litigiis, quo a quolibet, pro sua rata, Decimæ persolverentur, eam approbavit *decis.* 1734. *num.* 17. *& seqq. coram Coccino*.

3 Haud levis pariter fuit disputatio, in pluribus tribunalibus olim agitata, an sustinerentur Statuta, consuetudines, atque Ecclesiarum Constitutiones, etiam Synodali decreto roboratæ, quibus cavetur, ut fructus primi anni cujuslibet Beneficii, non illi, qui Beneficium obtinuit, sed defuncti Antecessoris heredibus obveniant. Rotæ Auditorium ejusmodi, sive consuetudines, sive Constitutiones quondam improbavit, in decisionibus relatis a Garcia *de Beneficiis part.* 10. *cap.* 5. *num.* 141. *&* 142.; Sed deinde, mutata sententia, easdem validas pronuntiavit *decis.* 1053. *coram Seraphin.*, *decis.* 660. *num.* 2. *part.* 4. *diversf.*, & *in Leodien Canonicatus*, *& Scholasteriæ* 10. *Maji* 1660. *coram Bourlemont*. Hæc autem posterior opinio prævaluit, atque ab omnibus fere Auctoribus recepta, & propugnata est; Siquidem præfata Statuta non auferunt Beneficiario annales sui Beneficii redi-

reditus, sed hosce eidem reservant, post mortem pensitandos; Idem quippe Beneficium transibit in Successorem, cum eodem onere, tradendi heredibus Decessoris, reditus primi anni, & sic deinceps: quocirca nihil in illis est, quod simoniam sapiat, aut quod adversetur, vel Constitutioni Joannis XXII. *in Extravag. Suscepti, ne Sede vacante, inter comm.*, vel decreto Tridentini *sess.24. cap.14. de reform.*, vel Constitutioni 143. S.Pii V. (*tom.4. part.3. Bullar. pag.*109.), vel demum Constitutioni 117. Innocentii XII. (*tom.9. Bullar. pag.*413.) in his enim solum damnantur illicitæ pactiones, atque pecuniæ erogationes, in aliorum Canonicorum commodum, non vero prohibetur dilatio solutionis redituum primi anni, ad tempus mortis Beneficiarii, ut ei justæ reddantur exequiæ, & æs alienum, si quo forte gravatus decesserit, solvatur, quemadmodum optime expensum fuit a sacra Congregatione Concilii; quæ post maturam articuli discussionem, nihil in prædictis Constitutionibus reprehendendum invenit, in Civitaten. Statutorum, die 24. Martii, & 9. Junii 1580., *lib.*106. *Positionum pag.*9., atque in Mediolanen. 15. Maji 1580. *tom.*115. *Positionum pag.*203., idemque tradunt Suarez *de relig. tom.2. tract.4. lib.4. cap.20. num.9.*, Azor. *instit. part.1. lib.12. cap.4. quæst.4.*, Leon. *Thesaur. For. Eccles. cap. 32. num. 6.*, Guttierez *Canonic. quæst. lib.1. cap.29. num.30.*, Garcia *cit. cap.5. num.137. & plurib. seqq.*, Barbosa *in collect. ad Trident. sess.24. cap.14. num.3. & 8.*, & *de Canonicis cap. 15. num.31.*, Panimoll. *decis.31. annot.1. num. 17. & seq. tom.1.*, Mean. *in observat. ad jus Leodiense part.3. observ.* 277., & fuse Pitonius *disceptat. Ecclesiastic. part.3. discept.*57.

4 In diœcesi Toletana, ecclesiarum sacrariis Præfecti tot eleemosynas, pro Missis, in iisdem ecclesiis celebrandis, acceptabant, quibus satisfieri impossibile foret: quare ne Fidelium pietas eleemosynam erogantium fraudaretur, Archiepiscopus, in suis Synodalibus Constitutionibus jussit, ut singuli ecclesiarum Præfecti, quolibet trimestri, & de perceptis eleemosynis, & de celebratis Missis, exactam sibi rationem redderent; quod si Missæ numerum non exæquarent, ab elargientibus eleemosynam præscriptum, liberum sibi esse voluit, earumdem celebrationem alteri ecclesiæ committere. Etiam ejusmodi Constitutio acriter impugnata est, apud sacræ Rotæ tribunal; Plerisque enim videbatur Archiepiscopus, suæ potestatis limites prætergressus, quasi sibi jus usurpasset, piam commutandi Fidelium voluntatem, qui in illa speciali ecclesia Sacrificium pro se offerri voluerant, in quam consuetam contulerant stipem. Verum Rotæ Auditorium cum ponderaverit, non fuisse ab Episcopo absolute sancitum, ut Missæ extra ecclesiam celebrarentur, cui fuerant eleemosynæ oblatæ, sed dumtaxat præscriptum, quid faciendum foret, quando in illa tot Missæ celebrari non poterant, quæ oblatis eleemosynis responderent; cumque simul perpenderit, aliquod temperamentum necessario adhibendum fuisse, ne in prædicto casu, a jure communi non præviso, prorsus eluderentur Fideles, eleemosynam elargientes; utque iidem specia-

cialem fructum, quem, erogata ſtipe, exoptabant, ex Sacrificio aſſequerentur, ſi non in illa, quam deſignaverant, eccleſia, alibi ſaltem oblato, idcirco laudatam Conſtitutionem commendavit, approbavitque *deciſ.1436.*, *& deciſ.1522. coram Coccino*.

5 Haud abſimilis quæſtio ſæpius delata eſt ad ſacram Congregationem Concilii, a qua petitum fuit, quid foret agendum, cum ingens eleemoſynarum copia in unam conferebatur eccleſiam, ut tot Miſsæ celebrarentur, in uno certo, & deſignato ejuſdem eccleſiæ ſacello, quas tamen ibidem celebrare eſset impoſſibile; Et ſacra Congregatio cenſuit, Miſsarum celebrationem non eſse, ultra hebdomadam differendam, ſed in aliis ſaltem ejuſdem eccleſiæ ſacellis explendam: Ne autem imponeretur Fidelibus eleemoſynas erogantibus, per ſcriptam tabellam, in viſibili eccleſiæ loco exponendam, notificari juſſit, ſuſcipiendis in poſterum Miſsarum oneribus, ſatisfactum utique iri in altari, a Benefactoribus deſignato, ſi tamen intra unius hebdomadæ ſpatium fieri poſset, ſin minus in aliis ejuſdem eccleſiæ altaribus, juxta ſacræ Congregationis reſcriptum.

6 Notiſsima eſt Conſtitutio Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. *in cap. Quoniam, de jure patronatus*, in qua decernitur, ut vacante Beneficio juris patronatus, ſi Patronorum ſuffragia diſciſsa fuerint, neque in eamdem conſpirent perſonam, *Ille præficiatur eccleſiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur, & probatur aſſenſu*: Quocirca, ſi ex decem Patronis, quatuor præſentent Petrum, tres Joannem, & reliqui tres Antonium, Petrus, ſi alias idoneus ſit, erit de Beneficio inſtituendus, quemadmodum *ad dict. cap.* adnotarunt Abbas *num.13.*, Gonzalez *num.2.* Barboſa *num.4.*, Fagnanus *num.15.*, dummodo tamen præſentatio non fiat a pluribus, tanquam conſtituentibus unum Collegium; tunc enim eum ſolum, qui a majori parte totius Collegii, puta ſex ex decem, præſentatur, eſſe inſtituendum, iidem Doctores advertunt, cum Lambertino *de jur. patron. lib.2. part.3. quæſt.4. art.4.*. Si vero is, qui majora retulit ſuffragia, non reperiatur idoneus, poterit alter præſentatus a paucioribus, qui ſe dignum, & idoneum præbeat, de Beneficio inſtitui, ſicuti iidem Doctores proſequuntur. Jam vero Epiſcopus Pampilonenſis, in cujus diœceſi frequenter occurrebant prædictæ Patronorum in præſentando diſsenſiones, in ſuis Synodalibus Conſtitutionibus, edixit, ſi deinceps contingeret, præſentatum a majori parte idoneum non reperiri, non eſse admittendum præſentatum a minori, ſed novam ab omnibus præſentationem faciendam. Putarunt nonnulli, hanc Conſtitutionem contraire juri communi, ex cujus cenſura, quando a majori parte præſentatur indignus, totum jus præſentandi devolvitur ad alios, quanquam numero pauciores; ac proinde qui ab his nominatus fuit, atque idoneus repertus, non videtur poſse, ſine injuria, Beneficio privari. Verum Rotæ Auditorium, in quo de præfatæ Conſtitutionis viribus eſt diſputatum, illam ratam habuit, validamque pronuntiavit *deciſ.125.*, *& deciſ.1105. coram Coccino*: Siquidem in primis
non

non omnes Patroni, sed tantum Ecclesiastici præsentantes indignum excidunt, pro ea vice, jure præsentandi, uti tradunt Silvest. *V. Juspatronatus, quæst. 7. dict. 2.*, Lessius *de just. & jur. lib. 2. cap. 34. num. 29.*, Layman *lib. 4. tract. 2. cap. 13. num. 7.*, Vollens. *ad tit. de jur. patron. §. 5.*, Barbosa *in cap. Cum autem, de jur. patron. num. 5.*, Deinde hæc ipsa poena ne Patronos quidem Ecclesiasticos afficit, qui non scienter, sed ignoranter, indignum præsentant, quibus propterea, intra semestre, permitti, alium idoneum præsentare, docent Azor. *instit. part. 2. lib. 6. cap. 22. quæst. 6. in fin.* Pirhing *ad tit. de jur. patron., num. 104. v. Aliud vero*, Wiestner *ad. tit., num. 133., aliique ab Azorio citt.*; Præfata autem Constitutio Pampilonensis potuit commode intelligi de solis Patronis laicis, aut, si etiam Ecclesiasticos comprehenderit, potuit locum sibi vindicare, in eventu, quod iidem, non scienter, sed ignoranter præsentaverint indignum: Quamobrem nihil in ea deprehensum est, quod juri communi refragaretur; quamvis enim etiam detur in utroque casu, liberum esse Episcopo admittere idoneum, a minori Patronorum numero præsentatum, ad eum tamen admittendum, nullo jure compellitur: Quinimmo *in cit. cap. Quoniam*, postquam jussus est instituere *qui plurimorum eligitur, & probatur assensu*, statim subjungitur: *Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit, ordinet Antistes ecclesiam, sicut melius eam, secundum Deum, viderit ordinandam.*

7 Denique opus est adnotare, aliqua interdum a sacris Urbis Congregationibus edi responsa, quæ licet juri communi sint conformia, non tamen labefactant contraria Synodorum statuta, quæ alicubi, justis de caussis, vigeant, neque ab istis in posterum servandis quempiam excusant; Ita quamvis a sacra Congregatione Concilii sæpius decisum fuerit, *De rigore juris, non posse a Parocho prohiberi, ne in publicis Oratoriis, sitis intra sua parochiæ fines, Missæ celebrentur, ante Missam parochialem*, quod totidem verbis legitur *lib. 16. decretor. pag. 331. & 543.*; nihilominus si Episcopus in Synodo, aut etiam extra Synodum, contrarium jusserit, ne populus retrahatur a Missa parochiali, & concione, in ea, per Parochum haberi solita, Episcopi præceptum prævalebit, eique erit obtemperandum, etiam ex ejusdem sacræ Congregationis sententia, quæ die 25. Maji 1552. respondit: *Constitutiones Synodales disponentes, ut diebus festis, Missæ celebrari non debeant in aliis ecclesiis, nisi celebrata Missa in ecclesia parochiali, esse observandas*, uti habetur *lib. 19. decretor., pag. 191.*, & videri potest *in nostra Notific. 44.*. Similiter a sacra rituum Congregatione anno 1703. plura emanarunt decreta, ad dirimendas contentiones, inter Parochos, & Capellanos Confraternitatum, intra parœciæ ambitum existentium, excitari consuetas, sed in iisdem decretis expresse cautum est, ea locum non habere, ubi aliud ab Episcopo, in suis Synodalibus Constitutionibus statutum fuerit, quod a Nobis pariter uberius explicatum est *Notific.* 105.

CAPUT

CAPUT LXXI.

Nonnulla recensentur rerum circumstantiæ, in quibus dubitari potest, an permittatur Episcopo aliquid constituere contra jus commune, aut Apostolicas sanctiones: Agitur præcipue de facultate Episcopi Clericum suspendendi ab Ordinis exercitio ob occultum crimen, in foro externo non probatum; & de alienatione rerum Ecclesiasticarum, nulla ratione permittenda absque Apostolicæ Sedis assensu.

1 TAles quandoque emergunt rerum circumstantiæ, a jure communi non prævisæ, ut ex quadam *epikeja*, seu tacita ipsiusmet juris permissione, liceat Episcopo jus commune relaxare, seu aliquid, contra ejusdem severitatem indulgere, præsertim si res dilationem non patiatur, nec facile summus Pontifex consuli queat, ejusque suprema auctoritas implorari, sicuti docent Abbas *in cap. final. de Constit.*, *num.*10., Felinus *in cap.* 1. *num.*49. *eod. tit.*, Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg.* 93. *num.* 32., & colligitur ex responso dato a sacra Congregatione Concilii in causa Egitanien. die 19. Aprilis 1692., de qua *lib.*22. *decretor. pag.*237. *& seqq.*

2 Non ideo tamen fas etiam erit Episcopo, hanc facultatem, ex mera juris benignitate, atque indulgéntia, sibi competentem, in sua Synodo exerere, & quodammodo ostentare, edicendo scilicet, per modum universalis statuti, quod solum in aliquo specialissimo casu, est sibi permissum: id quippe ambitionem saperet, & temeritatem, quod scite animadvertit Fagnanus *in cap. Sicut olim*, *de accusat.*, *num.*80., inquiens: *Ad evitandam omnem ambitionis, & præsumptionis suspicionem, abstinendum erit a promulgandis novis decretis, quæ juri communi, & Pontificiis Constitutionibus minus consonant, etiam in casibus a jure permissis*: Quamvis enim Ducibus sæcularibus, contra Cæsareas leges aliquid statuere, sit interdum permissum *leg.*1. *ff. de Constit. Princip.*, & *leg. Omnes*, *ff. de just. & jur.*, nunquam tamen Episcopis datum est, quidquam contra Canones decernere, uti ponderant Panormitanus *in cap. final. num.*9. *de consuetudine*, & *in cap. Quod super*, *de majorit. & obed. num.*1., Felinus *ibid. num.*2., Antonius de Butrio *in cap.*1., *num.*3. *de translat. Episc.* Rem, uti hactenus consuevimus, congruis exponemus exemplis.

3 Concilium Tridentinum *sess.*14. *cap.*1. *de reform.* decrevit: *Ei, cui ascensus ad sacros Ordines a suo Prælato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus: aut qui a suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla, contra ipsius Prælati voluntatem, concessa licentia de se promoveri, faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, sive honores restitutio suffragetur*; Ex quibus verbis colligitur, posse Episcopum ob occultum crimen, etiam extra-

extrajudicialiter cognitum, non solum Clericis prohibere ascensum ad superiores Ordines, sed etiam a suscepti jam Ordinis ministerio, eosdem interdicere: Quamvis enim in secunda decreti parte, ubi de suspensione est sermo, non iterentur illa verba *Etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extrajudicialiter*: constans nihilominus, & perpetua sacræ Congregationis Concilii sententia fuit, ob continuationem sermonis, censeri repetita, eaque utrumque casum complecti; Ab Episcopo siquidem Aleriensi interrogata, *An verba illa „ Ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter „ expressa in prima parte periodi, censeantur repetita in secunda parte, adeout inde colligi valeat, Prælatum nedum posse ob occultum crimen extrajudicialiter interdicere suo Subdito ascensum ad Ordines, sed itidem ob occultum crimen, posse etiam extrajudicialiter illum suspendere ab Ordinibus jam susceptis: Sacra Congregatio die 24. Novembris 1657., re sedulo examinata, censuit, non recedendum ab antiquis declarationibus, super hoc eodem dubio pluries datis; ac proinde Affirmative respondit* (*lib.21. decretor. pag.134.*). Et cohærenter ad hanc responsionem eadem sacra Congregatio die 16. Decembris 1730. sustineri dixit *Suspensionem a Divinis, ab Episcopo Capritano ex informata tantum conscientia, duobus Sacerdotibus inflicta*, uti videre est *in Thesaur. Resolut. tom. 5. pag.81.*, idemque responsum dedit in causa Oritana, seu Tarentina 20. Augusti 1735., *ejusd. Thesaur. tom.7. pag.115.*

4 Adeo porro verum est, posse Episcopum, virtute prædicti decreti, ex causa sibi nota, Clericum interdicere, tam Sacrorum exercitio, quam ascensu ad altioris Ordinis gradum, ut neque teneatur, *Causam suspensionis, seu delictum manifestare ipsi reo, sed tantum Sedi Apostolicæ, si suspensus ad eam recursum habuerit*; quod totidem verbis a sacra Congregatione responsum, legimus Episcopo Vercellensi die 21. Martii 1643. *lib.17. decretor. pag.170. & seq.*: Atque universim loquendo, Episcopum renuentem alicui Ordines conferre, nullo jure obstringi, ad manifestandam causam, cur eum repellat, neque ei, qui repulsus est, ullam competere appellationem, sed tantum permitti, adire Sedem Apostolicam, eique suas querelas exponere, eadem sacra Congregatio diserte declaravit, cum ad Cardinalem Antonium Barberinum, Archiepiscopum Remensem, Apostolica Limina visitantem, atque hac ipsa de re sacræ Congregationis sententiam sciscitantem, die 21. Aprilis 1668. in hunc modum respondit: *Cum nullus ordinari debeat, quem Episcopus suæ Ecclesiæ utilem, aut necessarium non judicaverit, Congregatio non semel declaravit, ab hujusmodi judicio nullam dari appellationem, sed recursum dumtaxat ad Sedem Apostolicam, quæ, juxta ipsius Congregationis sententiam, per Gregorium XIII. fel. record. approbatam, quotiescumque Ordinarius recusaverit quemcumque ordinare, Metropolitano, aut viciniori Episcopo committit, ut ab eodem Ordinario prius requirat causam recusationis, quo legitimam non allegante, licet illi eumdem recusatum ordinare. Itaque, si qui ex Diœcesanis Episcoporum Eminentiæ vestræ provincialium Sedem Apostolicam adiverint, juxta prænarratam formulam, eorum querimoniis consuletur, cui formulæ,*

mula, ut unum in præsens addatur, censuerunt expedire EE. PP., videlicet, ut Metropolitanus, aut vicinior Episcopus, antequam commissas sibi partes exequi aggrediantur, paterne curent, ut illi denuo apud suos Episcopos per tres vices suppliciter petant (*lib. 16. litterar. visitationis sacrorum Liminum, pag.* 401.)

5 Ex hoc vero, quod suspensus ab Episcopo, ob occultam causam, quam tamen Episcopus sibi notam asserit, appellare nequeat ad Superiorem, necessario consequitur, quod si nihilominus appellationem interponere, ejusque obtentu, in altari ministrare, seu quovis modo suum Ordinem solemniter exercere præsumat, statim incidat in irregularitatem: quidquid enim in contrarium senserint nonnulli Doctores, ita expresse definivit sacra Congregatio Concilii in Sagonen. 21. Junii 1625. (*lib.* 24. *Positionum, pag.* 1.) ubi hæc adnotantur: *Episcopus Sagonensis ex facultate sibi attributa decreto Concilii cap.* 1. *sess.* 14., *ex causis sibi notis, suspendit Parochum ab exercitio Curæ: sed ille appellavit, & præcepto Episcopi contempto, celebravit, & Curam exercuit. Quæritur, an a dicta suspensione detur appellatio, itaut Parochus, non obstante appellatione interposita, per exercitium Curæ, effectus fuerit irregularis. Sacra Congregatio Concilii censuit, ab hujusmodi suspensione non dari appellationem, & Parochum, qui Sacramenta, ut supra ministravit, irregularitatem contraxisse.*

6 Sed quanquam hæc verissima sint, attamen reprehensibilis foret Episcopus, si in sua Synodo declararet, se deinceps, ex privata tantum scientia, pœna suspensionis a Divinis, animadversurum in Clericos, quos graviter deliquisse compererit, quamvis eorum delictum non possit, in foro externo concludenter probari, aut illud non expediat in aliorum notitiam deducere: ejusmodi siquidem Constitutio quamdam redoleret ambitionem, atque potestatis ostentationem, ipseque Episcopus traduceretur veluti in superbiam elatus, quasi vellet tantum in suum Clerum sibi dominatum adstruere, quod in exosam degeneret tyrannidem.

7 Nihil magis tritum, quam legem quamlibet humanam, etiam Canonicam, posse contraria consuetudine, quæ sit rationabilis, & legitime præscripta, abrogari, juxta Textum *in cap. final. de consuetudin.*; & nihilominus, si alicubi reapse evenerit, ut contra aliquam juris communis, vel Apostolicæ Sedis sanctionem, prævaluerit consuetudo, quam oporteat tolerare, non propterea fas erit Episcopo, in sua Synodo Constitutionem edere, eidem consuetudini conformem, & Canonicis adversantem institutis: Etenim, sicuti optime ratiocinatur Barbosa *cit. allegat.* 93. *num.* 29., quod consuetudo prævaleat contra legem Superioris, id oritur ex ipsomet Superioris consensu, qui eam, etiam suæ legi obviantem, cum rationabilis, & diuturna est, statuit tolerandam *in cit. cap. final. de consuetud.*, unde fit, ut ejusdem Superioris auctoritati, & jurisdictioni nihil per illam censeatur detractum; at si Inferior consuetudini, Superioris legi contrariæ, suo peculiari statuto vires adjicere velit, videbitur profecto auctoritatem sibi arrogare, delendi legem Superioris, quod in nullo rerum eventu, esse

eidem

eidem permissum, paulo ante præmonuimus. Quid autem in prædictis circumstantiis, antiquæ scilicet consuetudinis a lege dissonantis, sit ab Episcopo agendum, exemplo suo indigitavit S. Carolus Borromæus.

8 Celebris est Constitutio Pauli II. *in Extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienan., inter comm.*, qua rerum ad Ecclesias pertinentium alienationes, sine beneplacito Apostolico fieri prohibentur; & factæ, irritæ decernuntur: Cum autem nonnulla sint loca, in quibus hæc Constitutio non est moribus recepta, disputatur inter Doctores, an ea nihilominus suas ibidem habeat vires; affirmantibus plerisque, aliis negantibus; ceteris vero distinguentibus, inter alienationis contractus firmitatem, & pœnas contrahentibus, ab eadem inflictas; ajunt quippe, alienationem sustineri nequaquam posse, quia beneplacitum Apostolicum requiritur, tanquam ejusdem forma, sine qua actus, ubicumque gestus fuerit, subsistere nequit; Contrahentes vero in locis, ubi prædicta Constitutio recepta non est, non obtento Sedis Apostolicæ consensu, a censuris, aliisve pœnis absolvunt, in eadem statutis, quæ videri possunt apud Quarantam *in compendio Bullarum, verb. Alienatio, num.*45., Thomam del Bene *de immunit. Eccles. cap.*17. *dub.*22., Hurtadum *de congrua, tom.* 1. *lib.* 1. *resolut.* 2. §. 3., Corradum *in praxi dispensationum, lib.* 9. *cap.* 1., Donatum *rer. Regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæst.*3., Pacion. *de locato, cap.*14. §. 1. *per tot.*

9 Jam vero in diœcesi Mediolanensi, quo tempore ei præerat S. Carolus Borromæus, mos invaluerat, alienandi Bona Ecclesiarum, inconsulta Apostolica Sede; re tamen discussa, in quadam Congregatione Theologorum, & Canonistarum, singulis hebdomadis haberi consueta, coram Vicario Generali, cujus erat dijudicare, an alienatio esset cessura in evidentem Ecclesiæ utilitatem, consideravit ex una parte sanctissimus Archipræsul Carolus, neque improbari, neque facile evelli posse hanc suæ diœcesis consuetudinem, quæ vetustissima erat, altasque in ea egerat radices; at ex alia, absonum eidem videbatur, Mediolani non receptam, asserere Paulinam Constitutionem, quam Pius IV. & S. Pius V. paulo ante confirmaverant, atque ubique jusserant custodiri. In hoc rerum statu, quamvis in suis Synodis, omnia singulatim, atque accurate digesserit, quæ ad rectam conducerent suæ diœcesis administrationem, nihil de hac materia censuit deliberandum, sed per Abbatem Spetianum, suum in Urbe negotiorum gestorem, Sedem Apostolicam consuluit, ejusque sententiam poposcit; Cumque audivisset summum Pontificem exoptare, ut Paulina Constitutio in diœcesis Mediolanensis mores induceretur, supremi Pastoris voluntati statim obsequens, die ultima Aprilis 1584. catalogum promulgavit censurarum, & criminum, a quibus absolvendi facultas, per sacros Canones, Concilia, & Constitutiones Apostolicas, est simplici Confessario adempta, ubi inter ceteras censuras, hanc etiam recensuit: *Qui Bona Ecclesiastica alienant, & alienata recipiunt absque Sedis Apostolicæ auctoritate. Paulus II. in Extravag. Ambitiosæ*; qua quidem ratione significavit, quæ

in hac Extravaganti statuta sunt, etiam Mediolani esse religiose servanda.

10 Epistolæ Sancti Caroli ad Spetianum, ejusdemque Spetiani ad Sanctum Carolum responsa retulit sæpius a Nobis laudatus Altovitus in expositione causæ Mediolanen. *de reb. Eccles. non alienan.*, sacræ Congregationis Concilii examini subjectæ, die 14. Martii 1682., quibus addidit epistolam, ab eadem sacra Congregatione, mense Novembris 1655., datam ad Dominicum Littam, Archiepiscopum Mediolanensem, & postea S. R. E. Cardinalem, qua eidem injunctum est, ut Paulinæ Constitutionis observationem urgeret; ex quibus omnibus intulit Altovitus Extravagantem *Ambitiosæ* jamdudum in diœcesi Mediolanensi receptam; Altoviti sententiæ adhæsit sacra Congregatio, quæ præfata die 14. Martii 1682. allegatum decretum anni 1655. renovavit, eique omnino parendum rescripsit. Quare Bonacina Auctor Mediolanensis *oper. moral. tom. 1. tit. de alienat. Bonor. Ecclesiasticor.*, *disp.* 2. *punct.* 5. *proposit. unic.*, sine ulla hæsitatione, asseruit, Pauli II. sanctionem vigere in diœcesi Mediolanensi, etiam quoad censuras, aliasque pœnas, sola excepta privatione Beneficii, ante sententiam, quam, licet in eadem Extravaganti inducatur, credit non esse Mediolani receptam.

11 Quod a S. Carolo in hoc gravi negotio gestum est, normam præbet Episcopis, ad quam in simili eventu se debeant conformare. Quamvis itaque in sua diœcesi invaluisse deprehendant antiquam consuetudinem, sacris Canonibus, atque Apostolicis Constitutionibus contrariam, caveant, ne illam Synodali Constitutione roborent, & fulciant, sed priusquam, aut eam divellere, aut confirmare aggrediantur, Sedis Apostolicæ sensum exquirant, ejusque responsum expectent.

12 Ita in re haud absimili se gessit Episcopus Liparitanus. In antiquis Canonibus potestas datur Episcopo, novum monasterium, in sua diœcesi construere volenti, donandi eidem quinquagesimam partem redituum Ecclesiæ suæ; *In Ecclesiam vero, quæ monasticis non informabitur institutis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis* conferre permittitur, *centesimam partem census Ecclesiæ, cui præsidet*, uti habetur *in can.* 5. *Concilii Toletani* IX. *anni* 655., relato a Gratiano *in can. Bonæ*, XII., *quæst.* 2. Toletanum canonem nonnihil limitavit Innocentius III. *in cap. Apostolica, de donationibus*, ubi statuit, non solum non posse Episcopum, e suæ Ecclesiæ proventibus plus donare, quam ei sit a præfato canone concessum, sed neque permissam ibidem redituum Summam, aut etiam minorem, e sua Ecclesia distrahere, alterique elargiri, si id in grave cedat suæ Ecclesiæ detrimentum: *Hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum, nec minus, cum gravi Ecclesiæ suæ detrimento conferre: sive simul, & semel id facere velit, sive pluries, & successive, eisdem, vel diversis Ecclesiis conferendo*. Inspecta hujusmodi canonum permissione, sibi licere putabat memoratus Episcopus Liparitanus, aliquam partem suæ Mensæ redituum distrahere, atque in perpetuum elargiri Capitulo

pitulo Cathedralis ecclesiæ, ad augendas distributiones quotidianas, quibus allicerentur Canonici, ad continuum servitium impendendum ecclesiæ; Nullum quippe grave detrimentum, per eam redituum distractionem, suæ, alias locupleti Mensæ inferri judicabat; At nihilominus sibi obsistere dubitavit, cum præfatam Constitutionem Pauli II., tum juramenrum in sui consecratione præstirum, juxta formam præscriptam in Pontificali, quæ sic sonat: *Possessiones vero ad Mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice: & si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam super hac re edita Constitutione contentas eo ipso incurrere volo*; cujus quidem juramenti virtute, Episcopos omni se abdicare potestate, quidquam alienandi, etiam in casibus sibi alias a jure permissis, docent Navarrus *in tract. de alien. rer. Eccles. num.* 11. *& seqq.*, Layman *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 10. *num.* 9., Passerin. *de stat. homin. tom.* 1. *quæst.* 185. *art.* 7. *num.* 306., Pirhing *ad* 3. *Decretal. tit.* 13. *sect.* 3. *§.* 7. *num.* 57. In hac itaque dubietate noluit ipse Judicis partes assumere, suoque judicio quæstionem dirimere, sed quæsivit a sacra Congregatione Concilii, *An absque Sedis Apostolicæ beneplacito, potuerit, aut possit applicare in perpetuum Capitulo ecclesiæ Cathedralis dictam ratam, scutorum videlicet* 876. *redituum Mensæ Episcopalis in causam distributionum*; Et sacra Congregatio die 5. Martii 1689. respondit: *Negative*.

CAPUT LXXII.

De dubitatione aliquando orta, an, & quando liceat Episcopo, in sua præsertim Synodo, præfinire quantitatem redituum Patrimonii, aut Beneficii, ad cujus titulum quis possit ad sacros Ordines promoveri.

1 ALiud nunc adducendum superest exemplum, respiciens *Titulum* sacræ Ordinationis, quod, ut rite exponatur, atque ad propositum referatur, nonnulla sunt præmittenda. Nemo ex Clero Sæculari sacris Ordinibus initiari potest, nisi prius *legitime constet, eum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes ordinari non poterunt, nisi quos Episcopus judicaverit assumendos, pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum*, quemadmodum totidem verbis sancitum est a Concilio Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2. *de reform.* Ut huic decreto morem gererent Episcopi, fere omnes in suis Synodis certam præscripserunt quantitatem redituum, qui in ea diœcesi censerentur sufficientes, ad honestam sustentationem Clerici; id quippe non potuit a Tridentino determinari, cum a regionum pendeat varietate: curarunt præterea obviare fraudibus, quæ nimium frequenter ab iis committuntur, qui ad titulum patrimonii promoveri petunt, quibus

bus etiam aditum occludere ſtuduit ſacra Congregatio Concilii pluribus ſanctionibus, & decretis, quæ nos retulimus *in noſtra Notific.* 26. Et quoniam majus fraudis periculum, quod in patrimonii conſtitutione timetur, eſt, ne illud fictum ſit, aut a quodam Tertio aſſignatum, cum pacto inter ſe, & Clericum inito, ut hic ad ſacros Ordines promotus, ſi aliunde acquirat, unde honeſte victitare queat, Bona ſibi in patrimonium aſſignata, eorumque uſufructum domino reſtituat, & relinquat; propterea ſacra Congregatio, ad hanc fraudem longius propellendam, ſæpius definivit, non ſolum non licere Clerico patrimonium diſtrahere, ad cujus titulum eſt ordinatus, ſed neque cum aliis Bonis cujuſcumque generis, ſine Epiſcopi licentia, illud permutare, quod ex pluribus conſtat decretis *in cit. Notific.* allegatis, quibus alia hic ſubnectimus, nimirum in Terracinen. 20. Julii 1619. (*lib.* 12. *decretor. pag.* 17.), & die 16. Novembris 1686. (*lib.* 36. *decretor. pag.* 449.), ubi hæc leguntur: *Quæritur, an verba illa Concilii in cap.* 2. *ſeſſ.* 21. „ *Atque deinceps alienari* „ *intelligenda ſint, ut poſtquam Ordinatus adeptus fuerit, unde vivere poſſit, requiratur etiam licentia Epiſcopi. Sacra Congregatio cenſuit, requiri licentiam, quamvis Ordinatus ſit adeptus*; Quod quidem reſponſum ſacra Congregatio dandum voluit ad ſimilem quæſtionem die 12. Julii 1687. hiſce verbis propoſitam: *An Bonis ad commodam ſuſtentationem poſtea acquiſitis, vel Beneficio ſufficienti adepto, ſtatim patrimonium evaneſcat; vel potius requiratur expreſſa ſubrogatio Bonorum, ſeu Beneficii aſſequuti ab Epiſcopo facienda, qua ſubrogatione expreſſe non facta, patrimonium adhuc vigeat, nec expiret, prædicta clauſula non obſtante.*

2 Hæc obiter: Ad titulum vero Beneficii quod ſpeciatim attinet, Innocentius XII. in celebri Conſtitutione *Speculatores* (*tom.* 9. *Bullar. pag.* 375.) ſancivit, neminem poſſe, ad titulum Beneficii, in aliena diœceſi obtenti, ab iſtius Epiſcopo Ordinibus initiari, niſi Beneficium tot ei annuos reditus ſubminiſtret, qui, detractis oneribus, ad congruam ejuſdem ſuſtentationem ſufficiant. Excitata deinde controverſia, an ſufficientia eſſet præfinienda, ad normam taxæ Synodalis vigentis in diœceſi domicilii, an potius in ea diœceſi, ubi ſitum eſt Beneficium; ſacra Congregatio, ut eam dirimeret, hanc adhibuit diſtinctionem: Aut Beneficium continuam expoſcit, & perpetuam reſidentiam, aut ejuſmodi obligationis vinculo Beneficiarium non obſtringit: Si ſecundum, ſufficientia erit deſumenda a taxa Synodali, præfinita in loco, ubi Beneficiarius domicilium habet; ſi primum, a taxa præſcripta in diœceſi, in qua Beneficium poſſidet, ſicuti colligitur ex reſponſis datis in Alatrina, die 9. Julii 1701. (*lib.* 51. *decretor. pag.* 393. *a tergo*), in Ariminen. Ordinationis, 10. Januarii 1708. (*lib.* 55. *decretor. pag.* 23.), in Romana, ſeu Sanctæ Agathæ Gothorum, 27. Maji 1713. (*lib.* 63. *decretor. pag.* 219. *a tergo*). Huic eidem diſtinctioni adhæſit, eamque, ſuprema ſua auctoritate, corroboravit Innocentius XIII. in ſua Conſtitutione incipien. *Apoſtolici miniſterii*, inquiens:

quiens: *Cum etiam juxta memoratam Innocentii XII. Prædecessoris Constitutionem, ratione, ac titulo Beneficii in aliena diœcesi obtenti, non aliter liceat Ordines ab Episcopo ejusdem diœcesis suscipere, quam si Beneficium sit ejus reditus, ut ad congruam vitæ sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat; declaramus, sufficientiam hujusmodi præfiniendam esse, non juxta taxam Synodalem, sive morem, pro promovendis ad sacros Ordines, vigentem in loco prædicti Beneficii (nisi tamen illud continuam, & præcisam residentiam requirat) sed juxta taxam, vel, ea deficiente, juxta morem in alio loco domicilii vigentem.*

3 Hisce decretis facile alicui persuasum erit, omnes diremptas quæstiones, sacræ Ordinationis titulum respicientes; Verum non ita se res habuit: Etenim cum Beneficio, ad cujus titulum quis promoveri exposcit, plerumque annexum sit onus celebrandi plures Missas, alia supererat enodanda difficultas; Num scilicet ad definiendum, an Beneficiario tot ex Beneficio obveniant reditus, quot, juxta taxam Synodalem, vel regionis consuetudinem, reputantur sufficientes, ad vitam honeste traducendam, detrahenda sint onera Missarum, quibus Beneficium prægravatur; An potius soli sint æstimandi Beneficii fructus, nulla habita ratione adjecti oneris Missarum.

4 Non una erat hac in re Doctorum sententia. Opinabantur plerique, onera Missarum esse detrahenda, cum liberum est Beneficiario illis, vel per se, vel per alium satisfacere; secus vero cum Missas per se ipsum celebrare tenetur; Siquidem in primo casu, si in morbum incidat, quo a celebrando præpediatur, debet alteri Sacerdoti consuetam eleemosynam elargiri, ut Missas faciat; ac proinde, si morbus diuturnus sit, periculum erit, ne Beneficiarius, ad extremam redigatur mendicitatem, cui sacri Canones, ac præcipue Tridentinum obviare voluerunt, cum titulum, sive patrimonii, sive Beneficii in Clerico Sæculari exegerunt, ut ad sacros Ordines valeat promoveri; ejusmodi autem periculum, iidem Doctores abesse ajunt, in secundo casu; qui enim tenetur Missas celebrare per se ipsum, tempore quo ægrotat, aut alio detinetur legitimo impedimento, nulla afficitur obligatione, celebrandi per alium, quemadmodum, aliis allegatis, tradit Leander *oper. moral. tom.2. tract.8. disp.7. quæst. 19.*

5 Arbitrabantur alii, Missarum onera, in neutro casu esse detrahenda: Etenim, cum eleemosyna, quæ Sacerdoti datur, sit *quasi stipendium suæ sustentationis*, uti ait D. Thomas 2. 2. *q.* 100. *art.*2. *ad* 2., nulla ratio patitur, eam excludere a censu redituum, qui sufficientem sustentationem Sacerdoti suppeditant. Neque in contrarium facit, quod tempore infirmitatis Sacerdos, cui liberum est celebrare per alium, huic teneatur elargiri stipem, ad sui ceteroquin alimoniam, necessariam: hic siquidem casus infrequens est, quem jura non respiciunt: secus in constitutione patrimonii, habenda pariter esset ratio ingruentis belli, imminentis alluvionis, similisque infortunii, cui obnoxia sunt prædia in patrimonium

assigna-

assignata. Ad hæc etiam Sacerdotem, cui onus incumbat celebrandi, per se ipsum, si impediatur infirmitate, quæ sit diuturna, teneri suæ obligationi satisfacere, per alium, rectius docent Cardinalis De Lugo *de sacram. Eucharist. disp.* 11. *sect.* 2. *num.* 48. *&* 49., Diana *in edit. coord. tom.* 2. *tract.* 1. *resolut.* 59., Passerin. *de stat. homin. tom.* 2. *q.* 587. *art.* 4., quorum sententiam secuta est sacra Congregatio Concilii in Romana Celebrationis Missarum 4. Junii 1689., atque in alia Romana 2. Octobris 1721., ac proinde nullum, quantum attinet ad rem præsentem, videtur ponendum discrimen, inter eum, qui tenetur Missas, per se ipsum celebrare, ac alterum, cui potestas est, celebrandi per alium.

6 In hac opinionum varietate satius duxerunt aliquot Episcopi sacræ Congregationis Concilii sententiam efflagitare, & Nos, qui eidem eramus a Secretis, ut Patres unico intuitu omnia inspicerent, quæ ad materiam pertinerent, quod semper consuevimus, cum difficilior occurreret examinandus causæ articulus, diligentem exaravimus dissertationem, quæ extat *tom.* 2. *Thesaur. resolut. pag.* 214., ubi cujuslibet ex diversis, quas retulimus, Auctorum sententiis, præcipua expendimus rationum momenta. Actum fuit de hac quæstione die 8. Augusti 1722., iterumque die 24. Aprilis 1723., ac tandem die 17. Julii ejusdem anni decisum, rem permittendam conscientiæ, & arbitrio Ordinariorum, qui spectatis locorum, & personarum conditionibus, vel in particularibus eventibus, vel etiam in Synodo, per modum legis, decernant, an onera Missarum sint, aut non sint detrahenda e reditibus Beneficii, e quibus Ordinandus suam honestam sustentationem est percepturus.

7 Quamobrem, absque periculo obviandi juri communi, & sacro Concilio Tridentino, tuto poterit Episcopus in sua Synodo, non solum præfinire quantitatem proventuum, qui censeantur sufficientes, ad alimoniam subministrandam Clerico, suam incolenti diœcesim, sed etiam statuere, & determinare, num inter ejusmodi proventus sit numeranda, an potius detrahenda stipes, respondens numero Missarum, ad quas celebrandas Clericus, sive per se, sive per alium adigitur, lege sibi indicta a Fundatore Beneficii, quod possidet.

LIBER

LIBER VIII.

De ceteris, ad Dioecesanam Synodum pertinentibus.

UT quæcumque ad hoc argumentum pertinent, exequamur, nonnulla supersunt adnotanda, quæ, aut in fine Synodi, aut Synodo jam absoluta, fieri solent, & quæ exinde oriuntur difficultates, restant breviter enucleandæ.

CAPUT I.

De verbo Placet, *quo Synodales Constitutiones solent alicubi ab Adstantibus approbari.*

1 IN pluribus diœcesibus usus invaluit, ut lectis Synodalibus Constitutionibus, omnium, qui Synodo adsunt, exquiratur consensus, per verbum *Placet*, a singulis exhibendus; huic vero consuetudini adstipulatur Pontificale Romanum, quod agens de ordine ad Synodum, ait: *Post hæc leguntur Constitutiones, si quæ sint, per Synodum approbandæ*; ex quo colligi videtur, consensum saltem majoris partis eorum, qui Synodo intersunt, necessarium esse, ut Constitutiones per Episcopum editæ robur obtineant, & efficaciam, parendique obligationem in universam inducant diœcesim, juxta ea, quæ de sensu, & vi verbi *Placet* leguntur *in comment. nov. ad Concilium Illiberitanum tom.* 1. *collect. Concilior. Hispan. Cardinalis de Aguirre pag.* 327. Equidem Joannes Petrus Gibert *in suo corpore juris Canonici tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 18., satis prolixam concinnavit dissertationem, de auctoritate Presbyterorum, in Synodo Diœcesana, ubi pluribus suadere conatur, eosdem ad Synodum vocatos, habere votum decisivum; additque, quod si hoc illis abjudicetur, consultivum saltem debeat omnino iisdem attribui.

2 Verum rem aliter se habere, fateri compellitur, qui declinare velit errorem Aerii, a Calvino renovatum. Aerius, Presbyter Arianus, quarto Ecclesiæ sæculo, cum Episcopatum, quem ambiverat, non fuisset assecutus, ut se ipsum solaretur, docuit, nihil plane discriminis intercedere, inter Episcopum, & Presbyterum, sicut refert S. Epiphanius *hæres.* 75. Extinctam Aerii hæresim, inclinante sæculo XIV. excitavit Joannes Wiclefus, a quo eamdem hausit Calvinus, qui *instit. lib.* 4. *cap.* 4. asserit, Episcopum nullum habere in Presbyteros dominatum, *sed eas tantum partes, quas habet Consul in Senatu, ut referat de negotiis, sententias roget ......, & quod communi consilio decretum fuerit, exequatur*. At Ecclesiæ Catholicæ

firmissimum dogma est, Episcopos esse superiores Presbyteris, non solum potestate Ordinis, sed etiam jurisdictionis. Hanc veritatem, contra Calvinum, definivit Tridentinum *sess.23. can.6.*, eamdemque iterum impetitam a Calvini asseclа Salmasio, sub larvato nomine *Wallonis Messalini*, strenue propugnavit Petavius, tribus de Ecclesiastica Hierarchia libris; idemque contra Blondellum, ejusdem sectæ Calvinianæ Ministrum, præstitit Natalis Alexander *dissert.44. ad sæc.IV.*

3 Ex eo porro, quod Episcopi sint superiores Presbyteris, potestate jurisdictionis, necessario consequitur, posse ab illis leges ferri, quibus Presbyteri, etiam inviti & reluctantes cogantur obtemperare; ut enim optime ajebat Gerson *de potest. Eccles. considerat. 4.* (*tom. 2. oper. part. 1. pag.230.*): *Potestas Ecclesiastica jurisdictionis in foro exteriori est potestas Ecclesiastica coercitiva, quæ valet exerceri in alterum, etiam invitum, ad dirigendum Subditos in finem beatitudinis æternæ..... Proprie vero dicitur jurisdictio facultas, seu potestas propinqua dicendi, vel sententiandi in alterum, etiam invitum.* Hanc eamdem potestatem Episcopis asseruerunt omnes antiqui Patres: Etenim S. Justinus *apolog.1.* ad Imperatorem *num.67.*, rationem reddens disciplinæ, quam Christiani ab Apostolis acceperant, singularem Præpositum, supra Fideles constitutum commemorat, cui reliqui subdecentur, atque obedirent; Et Dionysius, Corinthiorum Episcopus, qui circa annum Domini 180. vivebat, scribens ad Pinytum, Gnossiorum Episcopum, *apud Euseb. lib.4. hist. cap.23.*, agnovit profecto in Episcopo auctoritatem, suos Clericos obstringendi legibus, & præceptis, cum Pinytum admonuerit, *Ne grave onus castitatis, Fratrum cervicibus tanquam necessarium imponat, sed ejus, quæ in plerisque hominibus inest, infirmitatis rationem habeat.* Idem fatetur S. Irenæus *lib.4. adversus hæreses cap.26. num.2.*, inquiens: *Quapropter eis, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet his, qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione, chrisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt*; & magis aperte Cyprianus *epist.27. ad Lapsos*: *Inde* (a Christo Domino) *per temporum & successionum vices Episcoporum ordinatio, & Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constituatur, & omnis actus Ecclesiæ per eosdem Præpositos gubernetur*; Hieronymus vero, quem frustra Blondellus in suas partes trahere tentavit, quamvis nonnullis in locis, præsertim *in comment. cap.1. epist. ad Titum*, & *epist. 85. ad Evagrium*, subobscure loquatur, alibi tamen mentem suam clarius explicans, Catholicum dogma tuetur: Etenim *epist.52. ol.2.* ad Nepotianum *num. 7.* (*tom.1. oper. col.260.*) ait: *Esto subjectus Pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe*, & *epistola 41. ol. 54.* ad Marcellam *num. 3.* (*col.187.*), hoc inter Catholicos, & Montanistas ponit discrimen: *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent: apud eos Episcopus tertius est*; In dialogo vero adversum Luciferianos, adeo manifeste totam potestatem jurisdictionis in unius dioecesis Episcopo reponendam putavit, ut secus unitatem Ecclesiæ consistere non posse affirmaverit *num. 9.* (*tom. 2. oper. col.182.*):
Eccle-

Ecclesiæ salus, in summi Sacerdotis dignitate pendet: cui si non exors quædam; & ab hominibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes. Missa facimus alia quamplurima, cùm ejusdem Hieronymi, tum S. Ignatii Martyris, Tertulliani, Clementis Alexandrini, Origenis, aliorumque Patrum, in eamdem rem luculenta testimonia, quæ videri possunt apud laudatos Petavium, Natalem Alexandrum, Bellarminum *lib.1. de Clericis cap.14.*, & Josephum Binghamum *origin. Ecclef. tom. 1. lib.2. cap.1. §.2.*, qui quidem Auctor, licet Heterodoxus, nihilominus, hac in re, a Catholicis non dissentit.

4 Non idcirco tamen negamus, consuevisse, immo & quandoque, in rebus gravioris momenti, debuisse etiam Episcopos, priusquam quidquam decernerent, inferiorum Presbyterorum consilium, & sententiam exquirere, ut tali pacto, majus pondus, majoremque auctoritatem suis decretis conciliarent: ita quippe cautum legimus *can.35. al.27.* inter Apostolicos ex versione Dionysii Exigui: *Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quum velut caput existiment, & nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & villis quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille, præter omnium conscientiam faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu Sancto*. Concilium vero Carthaginiense IV. *cap. 22.* (*tom. 1. collect. Hard. col.980.*) præcepit, *Ut Episcopus sine concilio Clericorum suorum, Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam, & testimonium quærat*, & *cap.23.*, *Ut Episcopus nullius causam audiat, absque præsentia Clericorum suorum*. Quamobrem Auctor *Constit. Apost. lib.2. cap.28.* Presbyteros appellavit *Consiliarios Episcopi*; & Hieronymus *lib.2. in cap.3. v.3. Isaiæ* (*tom.4. oper. col.51.*) *Et nos* (inquit) *habemus in Ecclesia Senatum nostrum, cœtum Presbyterorum*, quem quidem Sacerdotum Senatum Origenes *in Matthæum* comparat Senatui, in qualibet civitate constituto; a quo civitatis negotia administrantur; quamvis porro istius Senatus caput, & princeps esset Episcopus, cujus solius sententia ceterorum placito præponderaret; attamen Cyprianus, ab ipso sui Episcopatus exordio, hanc sibimetipsi legem indixerat, nihil ut aggrederetur rei, quæ suæ Ecclesiæ gubernationem respiceret, sine ejusdem Senatus consilio, nec sine totius plebis consensu, quod ipsemet testatur *epist.5.* ad Presbyteros, & Diaconos scribens: *Ad id vero, quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri, Donatus, & Fortunatus, Novatus, & Gordius, solus rescribere nihil potui, quando a primordio Episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis, mea privatim sententia gerere*. Videri potest de hoc argumento Altaserra *in vindiciis Ecclesiasticæ jurisdictionis lib.11. cap.12.*

5 Verum cum postea in qualibet diœcesi, nimium auctus fuerit Sacerdotum numerus, quos proinde difficile foret Episcopo, quoties sibi opus esset, in unum convocare, atque in consilium adhibere, inde factum est, ut soli Canonici ecclesiæ Cathedralis, quos jam fere ubique recepta

Crodogangi Institutio, seu communis vitæ ratio, arctiori vinculo, veluti membra cum capite, Episcopo devinciebat, fuerint in ejusdem Consiliarios adsciti, quemadmodum observat Mabillon. *tom. 2. annal. Benedict. ad an.* 837. ac prosequitur Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 9. *& seqq.* Et profecto ambigi non potest, quin etiam hodie, jure Decretalium, Canonici ecclesiæ Cathedralis sint Consiliarii nati Episcoporum, adeout non liceat Episcopo, aliquid, gravis momenti negotium aggredi, & deliberare, inconsulto Capitulo: *Novit tua discretionis prudentia* (inquit Alexander III. *in cap. Novit, de his quæ fiunt a Prælatis &c.*, scribens ad Patriarcham Hierosolymitanum) *qualiter tu, & Fratres tui unum corpus sitis, ita quod tu caput, & illi membra esse probantur; unde non decet te, omissis membris, aliorum consilio in Ecclesia tua negotiis uti*; et in *cap. Quanto seq.* ad eumdem: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in concessionibus, & confirmationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ negotiis, Fratres tuos requiras, & cum eorum consilio, vel sanioris partis, eadem peragas, vel pertractes: & quæ statuenda sunt, statuas, & errata corrigas, & evellenda dissipes, & evellas.*

6 Sed licet Episcopus teneatur sui Capituli consilium exquirere, non propterea tamen tenetur illud sequi, nisi in casibus a jure expressis; latum siquidem intercedit discrimen, inter consilium, & consensum, ubi enim jura Capituli consensum exposcunt, illud facere cogitur Episcopus, quod major pars Canonicorum faciendum, concluserit; ubi vero solum exigunt Capituli consilium, suæ obligationi faciet satis, si Canonicos consulat, quin deinde, ulla adigatur lege, ad eorumdem amplectendam sententiam, quod colligitur *ex cap. Cum olim* 7. *de Arbitr.*, & *cap.* 1. *de Capell. Monac.*, traditque cum communi Gonzalez *in cap. Cum in veteri* 52., *de elect. num.*4. Nec proinde frustraneum erit reputandum Canonicorum consilium; etsi enim Episcopus non teneatur illud sequi, consulentium tamen rationibus instruitur, atque edocetur, ne inconsiderate, & præcipitanter agat, uti ad rem ponderant Silvester *V. Consilium*, & Engel *ad tit. de iis, quæ fiunt a Prælatis, num.* 1., quæ etiam causa est, cur Romanus Pontifex non soleat ardua negotia, sine Fratrum suorum, idest S. R. E. Cardinalium, consilio, decernere, quamquam sciat supremæ suæ potestatis exercitium ab eorumdem assensu nequaquam pendere, quod scite adnotarunt Glossa *in cap. Fundamenta, v. Contingeret, de elect. in* 6., Hieronymus Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 46. *num.* 62., & Menoch. *præsumpt.* 34. *num.* 24. *lib.* 6.

7 Sicuti porro Cardinales, quia sunt Assessores, Collaterales, & Coadjutores Papæ, uti eos vocat S. Bernardus *lib.* 4. *de considerat. ad Eugenium*, ideo cum a Papa in consilium adhibentur, tenentur, quid coram Deo sentiunt, ingenue aperire: *Cum per ipsum Romanum Pontificem* (verba sunt Nicolai III. *in cit. cap. Fundamenta, de elect. in* 6.) *in quibuscumque negotiis contingeret eorum peti consilia, in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici, in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, &*

assi-

assistant; nec possunt, sine culpa, consilium suum reticere, aut ambiguis verbis obductum proferre, etiamsi prævideant, illud ab aliis Cardinalibus, atque ab ipso Pontifice respuendum, quod recte tradunt Hieronymus Albanus *de Card. quæst.* 10., & Hieronymus Platus *de Cardinalis dignitate, & offic. cap.* 28., ita Cathedralium ecclesiarum Canonici, ab Episcopo requisiti, debent mentem suam, ea, qua utique decet, modestia, sed pari animi sinceritate, manifestare, etiamsi de rebus consulantur, in quibus sciunt, liberum esse Episcopo, ab eorumdem Canonicorum consilio deviare.

8 Quænam autem sint res, de quibus Episcopus deliberare nequit sine consensu Capituli, & quænam illæ, quas decernere valet, audito dumtaxat Capituli consilio, fuse explicant Doctores *ad cit. tit. de iis, quæ fiunt a Prælatis &c.*, nec præsentis instituti est, singulatim recensere. Unum tamen animadvertimus, multum scilicet, hac in re deferendum esse locorum consuetudini, qua induci potest, ut Episcopus solutus sit ab obligatione, qua ceteroquin, spectato jure communi, teneretur, requirendi sui Capituli consensum, aut etiam consilium, quod aperte colligitur *ex cap. Ea noscitur, de iis, quæ fiunt a Prælatis*, & *ex cap. Non est, de consuetudine in 6.*, docentque Stephanus Gratianus *discept. forens. cap.* 100. *num. ult.*, Zerola *in prax. Episcop. part.* 1. *V. Capitulum, num.* 8., Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *num.* 19., Fermosinus *de potest. Capituli Sed. Vac. tract.* 2. *quæst.* 1. *num.* 4.

9 Jam vero, ut hæc, quæ præmisimus ad rem nostram accommodemus, cum hodie cujuslibet particularis Ecclesiæ Senatus, non ex omnibus dioecesecos Sacerdotibus, sicut olim, sed ex solis constituatur Canonicis ecclesiæ Cathedralis, necesse utique non est, ut Episcopus novas Constitutiones in Synodo promulgaturus, totius Cleri sententiam efflagitet, sed satis est, si sui Capituli consilium exposcat, etsi illud sequi non teneatur, nisi in ipsis Constitutionibus aliquid decernatur de re, puta de Ecclesia parochiali alicui collegio, aut monasterio perpetuo unienda, ad quam jura majoris partis Capitularium exigunt consensum. Quinimmo ab ea ipsa obligatione petendi Capituli consilium solutus erit Episcopus, qui per legitime præscriptam consuetudinem, jus sibi acquisierit, novas leges condendi, & publicandi, inconsulto Capitulo, quod reapse contigisse in dioecesi Gerundensi testatur Romaguera *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num* 20.; & siquidem contrariorum eadem est disciplina, obstringeretur Episcopus, non solum consilium, sed etiam sui Capituli consensum expetere, ubi idem Capitulum id juris, ex antiqua consuetudine sibi vindicasset. Constant hæc omnia ex pluribus sacræ Congregationis Concilii, quæ subnectimus, responsis.

10 In causa Urgellen., anno 1581, (*lib.* 3. *decretor. pag.* 32.) quæsitum fuit, *An stante Concilii Tridentini cap.* 2. *sess.* 24., *Constitutiones editæ, aut quæ in Synodalibus Constitutionibus de cetero fient, de consensu Capituli fieri debeant*;

Crodogangi Institutio, seu communis vitæ ratio, arctiori vinculo, veluti membra cum capite, Episcopo devinciebat, fuerint in ejusdem Consiliarios adsciti, quemadmodum observat Mabillon. *tom. 2. annal. Benedict. ad an.* 837. ac prosequitur Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 1. lib. 3. cap. 9. & seqq.* Et profecto ambigi non potest, quin etiam hodie, jure Decretalium, Canonici ecclesiæ Cathedralis sint Consiliarii nati Episcoporum, adeout non liceat Episcopo, aliquid, gravis momenti negotium aggredi, & deliberare, inconsulto Capitulo: *Novit tuæ discretionis prudentia* (inquit Alexander III. *in cap. Novit, de his quæ fiunt a Prælatis &c.*, scribens ad Patriarcham Hierosolymitanum) *qualiter tu, & Fratres tui unum corpus sitis, ita quod tu caput, & illi membra esse probantur; unde non decet te, omissis membris, aliorum consilio in Ecclesia tua negotiis uti*; et in *cap. Quanto seq.* ad eumdem: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in concessionibus, & confirmationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ negotiis, Fratres tuos requiras, & cum eorum consilio, vel sanioris partis, eadem peragas, vel pertractes: & quæ statuenda sunt, statuas, & errata corrigas, & evellenda dissipes, & evellas.*

6 Sed licet Episcopus teneatur sui Capituli consilium exquirere, non propterea tamen tenetur illud sequi, nisi in casibus a jure expressis; latum siquidem intercedit discrimen, inter consilium, & consensum, ubi enim jura Capituli consensum exposcunt, illud facere cogitur Episcopus, quod major pars Canonicorum faciendum, concluserit; ubi vero solum exigunt Capituli consilium, suæ obligationi faciet satis, si Canonicos consulat, quin deinde, ulla adigatur lege, ad eorumdem amplectendam sententiam, quod colligitur *ex cap. Cum olim 7. de Arbitr.*, & *cap. 1. de Capell. Monac.*, traditque cum communi Gonzalez *in cap. Cum in veteri 52., de elect. num.4.* Nec proinde frustraneum erit reputandum Canonicorum consilium; etsi enim Episcopus non teneatur illud sequi, consulentium tamen rationibus instruitur, atque edocetur, ne inconsiderate, & præcipitanter agat, uti ad rem ponderant Silvester *V. Consilium*, & Engel *ad tit. de iis, quæ fiunt a Prælatis, num.1.*, quæ etiam causa est, cur Romanus Pontifex non soleat ardua negotia, sine Fratrum suorum, idest S. R. E. Cardinalium, consilio, decernere, quamquam sciat supremæ suæ potestatis exercitium ab eorumdem assensu nequaquam pendere, quod scite adnotarunt Glossa *in cap. Fundamenta, v. Contingeret, de elect. in 6.*, Hieronymus Gonzalez *ad regul. 8. Cancell. gloss. 46. num. 62.*; & Menoch. *præsumpt. 34. num. 24. lib. 6.*

7 Sicuti porro Cardinales, quia sunt Assessores, Collaterales, & Coadjutores Papæ, uti eos vocat S. Bernardus *lib. 4. de considerat. ad Eugenium*, ideo cum a Papa in consilium adhibentur, tenentur, quid coram Deo sentiunt, ingenue aperire: *Cum per ipsum Romanum Pontificem* (verba sunt Nicolai III. *in cit. cap. Fundamenta, de elect. in 6.*) *in quibuscumque negotiis contingeret eorum peti consilia, in consulendo per omnia liberi, fidem Romano Pontifici, in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, & assi-*

assistant; nec possunt, sine culpa, consilium suum reticere, aut ambiguis verbis obductum proferre, etiamsi prævideant, illud ab aliis Cardinalibus, atque ab ipso Pontifice respuendum, quod recte tradunt Hieronymus Albanus *de Card. quæst.* 10., & Hieronymus Platus *de Cardinalis dignitate, & offic. cap.* 28., ita Cathedralium ecclesiarum Canonici, ab Episcopo requisiti, debent mentem suam, ea, qua utique decet, modestia, sed pari animi sinceritate, manifestare, etiamsi de rebus consulantur, in quibus sciunt, liberum esse Episcopo, ab eorumdem Canonicorum consilio deviare.

8 Quænam autem sint res, de quibus Episcopus deliberare nequit sine consensu Capituli, & quænam illæ, quas decernere valet, audito dumtaxat Capituli consilio, fuse explicant Doctores *ad cit. tit. de iis, quæ fiunt a Prælatis &c.*, nec præsentis instituti est, singulatim recensere. Unum tamen animadvertimus, multum scilicet, hac in re deferendum esse locorum consuetudini, qua induci potest, ut Episcopus solutus sit ab obligatione, qua ceteroquin, spectato jure communi, teneretur, requirendi sui Capituli consensum, aut etiam consilium, quod aperte colligitur *ex cap. Ea noscitur, de iis, quæ fiunt a Prælatis*, & *ex cap. Non est, de consuetudine in 6.*, docentque Stephanus Gratianus *discept. forens. cap.*100. *num. ult.*, Zerola *in prax. Episcop. part.* 1. *V. Capitulum, num.*8., Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *num.* 19., Fermosinus *de potest. Capituli Sed. Vac. tract.* 2. *quæst.* 1. *num.* 4.

9 Jam vero, ut hæc, quæ præmisimus ad rem nostram accommodemus, cum hodie cujuslibet particularis Ecclesiæ Senatus, non ex omnibus dioecesеos Sacerdotibus, sicut olim, sed ex solis constituatur Canonicis ecclesiæ Cathedralis, necesse utique non est, ut Episcopus novas Constitutiones in Synodo promulgaturus, totius Cleri sententiam efflagitet, sed satis est, si sui Capituli consilium exposcat, etsi illud sequi non teneatur, nisi in ipsis Constitutionibus aliquid decernatur de re, puta de Ecclesia parochiali alicui collegio, aut monasterio perpetuò unienda, ad quam jura majoris partis Capitularium exigunt consensum. Quinimmo ab ea ipsa obligatione petendi Capituli consilium solutus erit Episcopus, qui per legitime præscriptam consuetudinem, jus sibi acquisierit, novas leges condendi, & publicandi, inconsulto Capitulo, quod reapse contigisse in dioecesi Gerundensi testatur Romaguera *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num* 20.; & siquidem contrariorum eadem est disciplina, obstringeretur Episcopus, non solum consilium, sed etiam sui Capituli consensum expetere, ubi idem Capitulum id juris, ex antiqua consuetudine sibi vindicasset. Constant hæc omnia ex pluribus sacræ Congregationis Concilii, quæ subnectimus, responsis.

10 In causa Urgellen., anno 1581, (*lib.* 3. *decretor. pag.* 32.) quæsitum fuit, *An stante Concilii Tridentini cap.* 2. *sess.* 24., *Constitutiones editæ, aut quæ in Synodalibus Constitutionibus de cetero fient, de consensu Capituli fieri debeant*;

beant; *An vero Episcopus per se facere Constitutiones, & publicare eas possit*; Et sacra Congregatio respondit: *Episcopum in Synodo Diœcesana per se Constitutiones facere posse, absque consensu, & approbatione Cleri, requirendum tamen consilium Capituli, licet id non teneatur sequi Episcopus, præterquam in casibus a jure expressis*.

11 In causa Burgen. 5. Julii 1627. (*lib.* 13. *decretor. pag.*267.) eadem interrogata, *An Archiepiscopus Burgen. in decernendo, & statuendo ea, quæ sibi bene visa fuerint opportuna, in Synodo Diœcesana teneatur sequi consilium sui Capituli*. Respondit: *Archiepiscopum teneri requirere consilium Capituli, non autem illud sequi, circumscripta consuetudine immemorabili, vel alias legitime præscripta; nec non alio legitimo, & sufficienti titulo, super quibus Capitulum poterit particulariter audiri*.

12 Apud Episcopum Sarnellum, *in suis epistolis Ecclesiasticis, lib.*2. *epist.* 70., extat epistola ab eadem sacra Congregatione data ad Patriarcham Venetiarum, die 27. Aprilis 1592., in qua hæc habentur: *Sacra Congregatio per libellum Amplitudinis tuæ nomine porrectum consulta, respondit, eamdem Amplitudinem tuam in Synodo Diœcesana facere posse Constitutiones, absque consensu, & approbatione Cleri; debere tamen requirere consilium Capituli, licet illud non teneatur sequi, nisi in casibus a jure expressis, non obstante quod ex forma Romani Pontificalis in celebranda Diœcesana Synodo expresse habeatur, ut Constitutiones in Synod. publicandæ a Patribus, per verbum* Placet *confirmentur*.

13 Alia ejusdem sacræ Congregationis epistola ad Episcopum Oriolanum data 17. Maji 1599. refertur a Cardinali de Aguirre *tom.*4. *Concil. Hispan. pag.*748., cujus verba sunt: *Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sæpius consulta respondit, licere Episcopo, ad eumque pertinere cogere Synodum Diœcesanam, absque consensu, & consilio Capituli. In ea autem Constitutiones eumdem Episcopum edere, & promulgare posse, absque consensu, & approbatione Cleri; debere tamen requirere consilium Capituli, tametsi illud sequi non teneatur, præterquam in casibus a jure expressis*.

14 Capitulum Hispalense adversum Archiepiscopum, qui Diœcesanam Synodum, absque suo consensu coegerat, ad sacram Congregationem Concilii provocavit, ejusque examini hæc, inter cetera, dubia subjecit: *Primò, an ipse Archiepiscopus, sine consensu Capituli possit indicere, & convocare Diœcesanam Synodum. Secundo, an Archiepiscopus, sine consensu dicti Capituli, possit in Diœcesana Synodo condere Statuta, & Constitutiones de rebus gravibus, & arduis .... Quartò, an sit necessarius assensus Clericorum Synodo interessentium, itaut major pars contradicendo possit omnium, seu alterius Constitutionis exitum retardare*. Et sacra Congregatio, die 26. Novembris 1689. respondit: Ad primum *Affirmative*. Ad secundum *Affirmative*; *debere tamen Archiepiscopum requirere consilium Capituli, licet illud non teneatur sequi, præterquam in quibusdam casibus a jure expressis*. Ad quartum *Negative*; Videri poterunt de hac re differentes Bottus *in tract.de Synodo* 3.*part.num.*137. *& seqq.*, Cardinalis De Luca *de jurisdict. disc.*56., De Aste Archiepiscopus Hydrun-

Hydruntinus *in methodo sacra visitationis*, *part.* 5. *§.* 52. *num.*6. *&* 7., & Synodicon Ecclesiæ Beneventanæ *in append. ad Concilium Provinciale III. pag.* 26. *&* 27.

15 Posito autem, quod Episcopus, priusquam Synodales Constitutiones promulget, sui Capituli consilium exposcere debeat, quo melius, & maturius suam Capitulares sententiam pandant, decet profecto, ut illas, ante Synodum, singulis Canonicis expendendas tradat, omnibusque deinde in unum congregatis, quid de iisdem sentiant, requirat, & audiat; Postquam vero Capitulum, suum protulit judicium, in Episcopi arbitrio erit, aut illi acquiescere, aut in suo proposito persistere, prout magis expedire judicaverit; uti enim optime ajebant Patres Concilii Provincialis Rothomagensis anni 1581. *tit. de Episc.*, *& Capit. num.*28. (*tom.*10. *collect. Hard. col.*1225.) non caput membris, sed membra capiti obsequi, atque obtemperare debent: *Declarat hæc sancta Synodus, præcipuam in ipsis Ecclesiis auctoritatem, & rerum gerendarum potestatem ad Episcopos pertinere, eosque consilio, & opera Capitulorum, & Dignitatum juvari debere, ut membrorum capiti cohærentium, & obsequentium.*

16 Quod si Episcopus, inconsulto Capitulo, novas Constitutiones ediderit, atque in Synodo promulgaverit, illæ profecto, utpote deficientes a norma, a jure præscripta, firmitate carebunt; quamvis, si justæ, & rationabiles deprehendantur, sanari queant a sacra Congregatione Concilii, quod aliquando factum, testatur Cardinalis Petra *in notis ad Constit.I. Benedicti XII.*, *sect. unic.*, *num.*17, *tom.*4.

CAPUT II.

De Synodi subscriptione.

1 QUoniam in Diœcesana Synodo nullus est, præter Episcopum, qui jurisdictionem habeat, & potestatem ferendi leges, quod ex hactenus dictis plane liquet, docentque Bellarminus *lib.* 1. *de Conciliis cap.*4., & Suarez *lib.*6. *de legib. cap.*15. *num.*8., manifeste exinde conficitur, solius Episcopi, alteriusve, qui ejus loco Synodo præsit, esse, Synodales Constitutiones sua firmare subscriptione, sicuti optime monuit Scarfanton. *in not. ad Ceccoper. tom.* 2. *lib.*4. *tit.* 3., *in animadvers. num.*17. Sed quanquam hæc res compertissima sit, nec jure possit in quæstionem adduci, nihilominus Canonici ecclesiæ Metropolitanæ Hispalensis acriter olim dimicarunt pro astruendo sibi jure subscribendi, una cum Archiepiscopo Synodalia decreta: Verum cum causa delata fuerit ad sacram Congregationem Concilii, hæc parvi faciens, quod Altovitus sacræ Congregationis Secretarius, in suo consultivo suffragio, quod penes Nos extat, testatus fuerat, aliquas nimirum a se repertas Diœcesanas Synodos Hispalenses, quibus Canonici, post Archiepiscopum, subscripserant, contra

eos-

eosdem pronuntiavit; ad dubium quippe hisce verbis propositum, *An Capitulum, seu Canonici ab eo deputandi ad interessendum celebrationi Synodi debeant, una cum Archiepiscopo subscribere Synodo Diœcesanæ*. Die 23. Novembris 1689. respondit *Negative*.

2 Neque Canonicis suffragatur exemplum Concilii Generalis, cui, etsi Romanus Pontifex, vel per se, vel per suos præsit Legatos, omnes subscribunt Episcopi; Siquidem Episcopi in Concilio Generali summo Pontifici assident, non tanquam meri Consiliarii, verum etiam tanquam Judices, uti ostendunt Cardinalis Turrecremata *Summ. Eccl. lib. 3. cap. 63. & 64.*, Melchior Canus *de locis Theolog. lib. 5. cap. 5. q. 2.*, & Bellarminus *cit. lib. 1. de Conciliis cap. 18.*, Canonici autem ad Diœcesanam Synodum vocantur, tanquam meri Episcopi Consiliarii, non vero, ut Judicis partes ibidem assumant; Quapropter non debent Synodo subscribere, ne videantur sibi usurpare censoriam, & judiciariam potestatem, quam ex subscriptione inferri, animadvertit laudatus Canus *loc. Theol. lib. 5. cap. 5. pag. 154.*, inquiens: *Consiliarii, qui non sunt simul Judices, non solent judicio, sententiæque subscribere. At in Synodali sententia* (loquitur de Concilio Generali) *non Pontificis solum, sed ceterorum Episcoporum subscriptiones adponuntur. Sunt igitur sine dubio Judices.*

3 Ex eo porro quod Episcopi in Concilio Generali sint veri Judices, cave ne inferas, teneri Romanum Pontificem, in ferenda sententia, majorem partem Judicum sequi, eorumque doctrinam approbare; Etenim, uti ratiocinatur idem Melchior Canus, quamvis omnes Episcopi sint veri Judices, supremum autem judicium est a Christo Domino, suo in terris Vicario commissum, eidemque munus demandatum, quotquot in errorem deflexerint, sive pauciores, sive plures numero fuerint, ad veram Fidem revocandi, juxta illud, quod Petro dixit Christus *Luc. 22. Regavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus* (non unum, & item alterum, sed sive paucos, sive multos) *confirma Fratres tuos*. Quocirca Damasus Papa scribens ad Episcopos per Illyricum constitutos, numerum Concilii Ariminensis contemnendum dixit, eo quod illi non accesserit Romani Pontificis sententia, atque prævalenti multitudini unum Vincentium Capuanum, aliosque paucos opposuit Episcopos, qui contra Concilii judicium steterunt: *Neque enim* (ait) *præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimino congregatum, quando constat, neque Romanum Episcopum, cujus ante omnia decebat eos expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis Episcopatum inviolabiliter custodivit, neque alios talibus præbuisse consensum*, apud Petrum Coustant *epistol. Roman. Pontific. tom. 1. col. 486.* Hanc supremam Romani Pontificis, supra ceteros Episcopos, prærogativam agnovit OEcumenica Synodus Florentina, cui solus Eugenius IV., qui eidem, per se præfuerat, subscripsit definiens: *Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus ita diffiniens subscripsi*, ceteri vero, licet Pontifici astiterint tanquam Conjudices, in Pontificis tamen reverentiam, se abstinuerunt a verbo *diffiniens*, solum-

solumque dixerunt: *Ego N. Episcopus subscripsi*; cum ceteroquin in aliis Conciliis, quibus summus Pontifex, per suos præfuit Legatos, ac præsertim in Tridentino, quilibet subscripserit definiens, exceptis Procuratoribus absentium, qui ad suffragium decisivum non fuerunt admissi, quod alibi fuit a Nobis adnotatum. Plura, quæ ad rem faciunt, legi poterunt apud Gravinam de causa efficiente Conciliorum *tom.*8. *Biblioth. Max. Pont. pag.*895., & Perimezzium *tom.*1. *differt. Eccles. diss.*5. *pag.*162. *& seqq.*

4 Quia vero etiam in Concilio Provinciali Episcopi Suffraganei adsunt tanquam Judices, itaut eorumdem, aut majoris partis eorum sententia prævaleat sententiæ Metropolitani, quod colligitur *ex can. Archiepiscopus*, IX.,*quæst.*3., docentque Turrecremata *in can.Per singulas, cad. caus. & quæst.* ac Fagnanus *in cap. Sicut olim*, *num.*104. *de accusat.*, propterea ejusdem Synodi decreta omnes subscribunt; quem morem retentum vidimus etiam a Concilio Provinciali Romano, anni 1725., cui præter summum Pontificem Benedictum XIII., qui illi præfuerat, tanquam Romanæ provinciæ Metropolitanus, omnes subscripserunt, quotquot intervenerant Cardinales, Episcopi, & Procuratores absentium; Et siquidem quod a majori parte conclusum est, jam habet vim legis, totam obligantis provinciam, etiam illi, qui ceteroquin dissenserunt, coguntur aliorum acquiescere judicio, ac Synodalia statuta acceptare, suaque corroborare subscriptione; quanquam iis, qui se gravatos sentiunt, suppetat remedium appellationis ad Sedem Apostolicam; Ita recte definitum fuit a Concilio Provinciali Narbonensi anni 1609., *cap.*29. *in fin.* (*tom.*11. *collect. Hard. col.* 32.): *Quo absoluto, & factis acclamationibus, Decretis ejus, manu propria tam Episcopi, quam Procuratores subscribant, licet in omnibus nomine proprio non consenserint: Judicia enim sanioris, & majoris partis prævalent, & quod conclusum fuerit a pluribus, censetur approbatum. Qua non obstante subscriptione, si in aliquibus quis se gravatum senserit, viam juris, per appellationem ad summum Pontificem, Provincialis Concilii Judicem, ei patere declaramus.* Quod si quis adeo pertinaciter suæ adhæserit opinioni, ut majoris partis sententiæ cedere recusaverit, eum aut e consessu expelli, aut anathemate percelli, jusserunt Patres Concilii Toletani VIII., anni 653. *cap.* 11. (*tom.* 3. *collect. Hard. col.* 965.) ajentes: *Cum vero qualibet sancta Synodus agitur, aut pacifice inter Pontifices quippiam definitur; si pauciores, per nescientiam, vel contentionem forte dissentiant, aut commoniti plurimorum sententiæ cedant, aut ab eorum cœtu, cum dedecore confusionis abscedant, aut excommunicationis annuæ sententiam luant.*

5 Quod vero attinet ad Presbyteros, Provinciali Synodo quandoque præsentes, non unam semper fuisse comperimus, in re, quam versamus, Ecclesiæ disciplinam; ad plures quippe ex Provincialibus Synodis Presbyteros, una cum Episcopis fuisse vocatos, eorumdemque Acta subscripsisse, constat, tum ex Concilio Arelatensi I., habito anno 314., cui plures Presbyteros, quinimmo & Diaconos, atque etiam Exorcistas subscriptos legimus, in ejusdem Actis, editis a Sirmondo; tum ex Concilio Romano I.

ſub Symmaco, anni 499., cui ſexaginta novem Presbyteros, & ſeptem Diaconos ſubſcriptos invenimus; tum denique, ut alia plurima prætermittamus, ex alio Concilio Romano ſub Gregorio II. anni 721., ubi Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi ſub hac formula, Decretis ab ipſis omnibus, communi nomine promulgatis ſubſcripſerunt: *Opportunus gratia Dei Epiſcopus Eccleſiæ Maturanenſis, huic Conſtituto a nobis promulgato ſubſcripſi. Siſinius Presbyter huic Conſtituto a nobis promulgato ſubſcripſi. Moſcus humilis Diaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ huic Conſtituto a nobis promulgato ſubſcripſi* (*collect. Hard. tom.2. col.962.*, & *tom.3. col.1867.*) Verum quanquam olim fuerit in poteſtate Epiſcoporum, Presbyteros, atque interdum etiam Diaconos, ad Concilium Provinciale, cum jure ſuffragii, admittere, poſtea tamen ſuffragium deciſivum conceſſum fuiſſe ſolis Abbatibus, habentibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, eruitur ex Concilio Londonienſi anni 1075., in quo cautum fuit, *Ne quis in Concilio loquatur, præter licentiam a Metropolitano acceptam, exceptis Epiſcopis, & Abbatibus*, qui pariter ejuſdem Concilii ſtatuta ſubſcripſerunt (*ead. collect. tom. 6. part. 1. col. 1557.*) Nec mirum eſt, Abbates fuiſſe hac prærogativa donatos, cum iidem, ſive ex privilegio, ſive ex conſuetudine, jus etiam acquiſierint interveniendi Conciliis OEcumenicis; quod profecto jam ante Concilium Conſtantienſe contigiſſe, aſſeruit Cardinalis Cameracenſis in ſchedula eidem Concilio oblata, apud Emanuelem Schelſtrat, inquiens: *Item ſciendum eſt, quod quando in Conciliis Generalibus ſoli Epiſcopi habebant vocem definitivam, hoc fuit, quia habebant adminiſtrationem populi .... poſtea additi fuere Abbates, eadem de cauſa, & quia habebant adminiſtrationem ſubjectorum*, quamobrem iidem, atque ob eamdem rationem, juriſdictionis ſcilicet, quam exercent in ſubditos, Ordinum quoque Regularium Superiores Generales ſubſcripſerunt decretis Concilii Florentini, & Tridentini.

6 Alii vero Presbyteri nulla fruentes juriſdictione quaſi Epiſcopali, a Provincialibus Conciliis ſunt excluſi, exceptis dumtaxat Canonicis eccleſiarum Cathedralium, qui ſunt ad illa invitandi, ut vel per ſe, vel per ſuos interſint Nuntios, ſeu Procuratores, uti habet Textus *in cap. Etſi membra, de iis, quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli*, ubi Innocentius III. ait: *Provinciæ Senonenſis Capitula Cathedralium eccleſiarum ad Nos querimoniam tranſmiſerunt, quod Archiepiſcopus Senonenſis, & ejus Suffraganei, Procuratores eorum nuper ad Provinciale Concilium convocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt. Viſum fuit Nobis, & Fratribus noſtris, ut Capitula ipſa ad hujuſmodi Concilia debeant invitari, & eorum Nuncii ad tractatum admitti, maxime ſuper illis, quæ ipſa Capitula contingere noſcuntur*. Non tamen præfatos Canonicos, eorumve Procuratores aliam habere vocem, niſi mere conſultivam, juris communis veſtigia ſectantes diſerte declararunt Patres Concilii Provincialis Burdigalenſis anni 1583. *cap. 34.* (*tom. 10. collect. Hard. col. 1379.*) ubi agentes de Concilio Provinciali, edixere; *Capitula Cathedralium eccleſiarum ſpeciatim ad Synodum invitentur: eiſque liceat delegare ex*

ſuis

suis Capitulis Canonicos, qui Synodo intersint, ac eorum mandata referant. Sciant autem se in Synodo tantum consulendi, non autem decernendi potestatem habere. Cumque in alio Concilio Burdigalensi celebrato anno 1624., Procurator Capituli Santonensis contendisset, *Omnes Procuratores Capitulorum in Concilio, in rebus Conciliariis, de dirigendis, vocem decisivam habere*, communi Patrum sententia jussus est suam opinionem, tanquam erroneam, atque Ecclesiæ praxi, & Romani Pontificis decretis contrariam, retractare, simulque statutum, ne quis deinceps eamdem tenere, docere, & propugnare auderet: *Sacro approbante Concilio, decretis ultimi Concilii Provincialis Burdigalensis inhærentes, opinionem quorumdam, qui ausi sunt asserere, præter Episcopos, quosdam alios habere vocem decisivam in Concilio Provinciali, ut erroneam judicamus: quibuscumque deinceps eamdem proponere, in concionibus agitare, docere, & tenere prohibentes (collect. Hard. tom. 11. col. 132.)*

7 Non solum autem Canonici ecclesiarum Cathedralium, eorumve Procuratores, auctoritatem non habent quidquam decernendi in Concilio Provinciali, sed poterunt etiam e Congregationibus, quæ sessionibus præmitti solent, excludi, cum a Patribus de re aliqua est in illis pertractandum, quam propalare, nequeant, sine violatione juramenti, aut obedientiæ debitæ Superiori, vel alia subest justa causa eos non admittendi, quemadmodum docent Fagnanus *in cit. cap. Etsi membra, num. 14.*, & Pirhing *ad eumd. tit. §. 3. num. 19.* Ex quibus concludimus, unam, eamdemque esse conditionem Capitulorum ecclesiarum Cathedralium in Synodis tam Provincialibus, quam Diœcesanis: Etenim tam ad istas, quam ad illas sunt vocandi; in utrisque votum habent mere consultivum; & neutrius decreta subscribunt.

CAPUT III.

De Synodalium Decretorum revisione, & approbatione.

1 CUM in Provincialibus Conciliis, quæ antiquioribus Ecclesiæ sæculis cogebantur, recens subortæ hæreses interdum damnarentur, & gliscentes per provinciam errores, solicita cura præfocarentur, inde factum est, ut eorumdem Acta, per Synodalem epistolam, ad Romanum transmitterentur Pontificem, ut accedente primæ Sedis, & Jesu Christi in terris Vicarii approbatione, quod in illis particularibus Episcoporum cœtibus fuerat deliberatum, tanquam Fidei dogma ab omnibus reciperetur Orthodoxis, unaque esset ubique omnium fides. Hujus disciplinæ testimonium perhibent Patres Concilii Carthaginiensis, & Milevitani, ejusdem anni 416., qui post proscriptos Pelagii, & Cælestii errores, quod a se gestum fuerat, Innocentio I., totius Ecclesiæ principatum tenenti, significarunt, rogantes, ut Apostolicæ suæ auctoritatis fulcimentum, & robur Conciliaribus statutis adjiceret: *Hoc itaque gestum*, scripserunt Patres

tres Carthaginienses (*tom. I. collect. Hard. col.* 2014.) *Domine Frater, sancta charitati tua intimandum duximus, ut statutis nostra mediocritatis, etiam Apostolica Sedis adhibeatur auctoritas*; Et Patres Milevitani [*ibid. col.*1221.] : *Quia te Dominus, gratia sua pracipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus prastitit, ut nobis potius ad culpam negligentia valeat; si apud tuam venerationem, qua pro Ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus*: Innocentius vero litteris ad eosdem datis, eos hoc nomine plurimum commendat, quod scilicet exquirentes primæ Sedis oraculum, eorumque, quæ a se gesta fuerant, confirmationem ab eadem petentes, sanctissimis Ecclesiæ legibus obtemperaverint, & prisca calcaverint instituta Patrum; qui *non humana*, (ait ad Episcopos Carthagine congregatos) *sed Divina decrevere sententia, ut quidquid, quamvis de disjunctis, remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus Sedis notitiam perveniret: ut tota hujus auctoritate justa, qua fuerit pronuntiatio firmaretur; indeque sumerent cetera Ecclesia (velut de natali suo fonte aqua cuncta procederent, & per diversas totius mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent) quod pracipere, quos abluere, quos veluti cœno inemundabili sordidatos, mundis digna corporibus unda vitaret*; Et ad Patres Milevitanos: *Diligenter ergo, & congrue Apostolici consulitis honoris arcana (honoris, inquam, illius, quem, prater illa, qua sunt extrinsecus, solicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxiis rebus, qua sit tenenda sententia: antiqua scilicet regula formam secuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse servatam . . . . , prasertim quoties Fidei ratio ventilatur, arbitror omnes Fratres, & Coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, idest sui nominis, & honoris auctorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse* (*apud Petrum Coustant epist. Roman. Pontific. tom.* 1. *col.* 889. & 896.) ; Eamdem confirmationem a Zosymo Papa petiisse alia duo Africana Concilia, contra Pelagianos pariter coacta, testatur mox citandus Prosper, *lib. contra Collat.* & constat ex ejusdem Zosymi epistola, quam, ex ms. codice Vaticano, profert Baronius *ad an.* 417. ; similiter Cæsarius Arelatensis Episcopus confirmationem secundæ Synodi Arausicanæ postulavit a Felice Papa, eoque præmortuo, impetravit a Bonifacio II., quod narrat Cyprianus Diaconus *in vita Casarii lib.* 1. *sub fin.*, & colligitur ex epistola Bonifacii *in collect. Harduini tom.*2. *col.*1109.

2 Ab Apostolica vero confirmatione Provinciale Concilium mutuari infallibilem auctoritatem, itaut in Fide errare nequeat, recte docent Melchior Canus *de loc. Theolog. lib.*5. *cap.*4. *conclus.*5., Bellarminus *lib.*2. *de Conciliis cap.*5., pluribusque argumentis ostendit Thomassinus *dissert.* IX. *in Concilia Carthaginiense, & Milevitanum*: Enimvero, nisi res ita se haberet, ajunt Canus, & Bellarminus, non possent dici, irreformabili Ecclesiæ judicio, proscripti errores Helvidii, Pelagii, & Priscilliani, quorum primus damnatus est a Concilio Telensi, confirmato a Siricio; alter a præfatis Conciliis Africanis, confirmatis ab Innocentio, & Zosymo; tertius a Concilio

cilio Toletano, confirmato a Leone Magno; quæ quidem Concilia fuere tantum Provincialia. Accedit, quod Augustinus, & Prosper rem contra Pelagium omnino confectam sunt arbitrati, postquam Africanorum Antistitum Synodalis sententia, in eumdem prolata, ab Apostolica Sede fuit approbata: Augustinus quippe *serm.* 131. *ol.* 2. *de verb. Apost. num.* 10. (*tom.* 5. *oper. col.* 645.) inquit: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error*, & rursum *lib.* 2. *oper. imperfect. advers. Julian. num.* 103. (*tom.* 10. *oper. col.* 993.): *Quid adhuc quæris examen, quod jam factum est apud Apostolicam Sedem? Quod denique jam factum est in Episcopali judicio Palæstino..... Damnata ergo hæresis ab Episcopis non adhuc examinanda, sed coercenda est a potestatibus Christianis*; Prosper autem *contra Collat. cap.* 41.: *Tunc istorum machinæ fractæ sunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit: quando Pelagium ad proferendam in se, suosque sententiam, Palæstinorum Episcoporum Synodus coarctavit: Quando Africanorum Conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosymus sententiæ suæ robur adnexuit: & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum*. Quare non immerito laudatus Thomassinus, *loc. cit. n.* 1. ait: *Provinciales Synodos ab Apostolica Sede confirmandas esse, & ubi confirmatæ fuerint, tunc in auctoritatis summum columen eas recipi, nec posse ab eis, citra hæreseos discrimen, provocari*.

3 Hæc de Provincialibus Synodis, in quibus hæreses damnabantur, & quid Fide tenendum esset, decernebatur; hodie vero, etsi plerumque in ejusmodi Synodis, Fidei causæ non pertractentur, sed sola condantur Decreta disciplinam respicientia, ut tamen antiquæ consuetudinis aliquod remaneret vestigium, ea, antequam promulgentur, transmitti, jussit Sixtus V. ad sacram Congregationem Concilii; non quidem ut postea confirmationem reportent a Sede Apostolica, sed ut corrigatur si quid fortasse in iisdem, aut nimis rigidum, aut minus rationi congruum deprehendatur: *Provincialium vero* (alloquitur Pontifex sacram Congregationem Concilii, *sua Constit.* 117. *tom.* 4. *Bullar. part.* 4. *pag.* 396.) *ubivis terrarum, ubi celebrentur, decreta ad se mitti præcipiet, eaque singula expendet, & recognoscet*; atque ita esse moribus receptum, fidem faciunt Concilia Provincialia, Valentinum anni 1567., Toletanum anni 1582., Mexicanum anni 1585., quorum decreta a sacra Congregatione Concilii, ad quam missa fuerant examinanda, leguntur emendata *in collect. Concil. Hispan. Cardinalis de Aguirre tom.* 4.; Concilium pariter Provinciale Narbonense anni 1609. ab eadem sacra Congregatione recognitum, & correctum, testatur Cardinalis Arigonius in epistola data 26. Novembris 1611., quæ ad ejusdem Concilii calcem refertur *in collect. Hard. tom.* 11. *col.* 54.; ejusdem Congregationis judicio subjecta decreta Concilii Provincialis Salernitani, narrat Cardinalis Lancellotti, in sua attestatione exarata die 23. Aug. 1616.; Et Nos ipsi, cum ejusdem Congregationis Secretarii munus gerebamus, scimus

ſcimus ejus judicio fuiſſe ſuppoſitas ſanctiones Synodi Provincialis Ruthenorum, quæ Præſide Hieronymo Grimaldo Archiepiſcopo Edeſſeno in Regno Poloniæ Nuntio Apoſtolico, cum facultatibus Legati de latere, & poſtea S.R.E. Cardinali, habita fuerat anno 1720.

4 Non ſemel tamen accidit, Provincialia Concilia, non ſolum a ſacra Congregatione Concilii recognoſci, &, ſi opus fuerit, emendari, verum etiam a ſummo Pontifice, ita petentibus Metropolitanis, a quibus ſunt celebrata, per Apoſtolicas litteras confirmari: Etenim Gregorius XIII. per ſuum ſpeciale Breve, approbavit quartum, & quintum, ex Conciliis Provincialibus Mediolanenſibus, a S. Carolo Borromæo coactis, quod narrat Giuſſanus *in vita S.Caroli lib.6. cap.2.*, & Nos ſupra memoravimus. Synodus quoque a Petro Epiſcopo Beritenſi, Vicario Apoſtolico, in Tunkino, celebrata in pago Diughieu provinciæ Kinam, die 14.Februarii 1670., quæ Provincialis potius, quam Diœceſanæ indolem videtur præſetuliſſe, poſt ejuſdem examen præmiſſum a ſacra Congregatione de Propaganda Fide, confirmata fuit a Clemente X., per Apoſtolicas litteras, datas 3. Decembris 1673., quæ extant inter Conſtitutiones Apoſtolicas, *pro Miſſionibus Sinarum, Tunkini &c.*, typis Pariſienſibus impreſſas anno *1676. pag. 121. & ſeqq.*: Similiter a Paulo V. approbatum Concilium Provinciale Mechlinienſe, anni 1607., conſtat ex ejuſdem Brevi, quod Conciliaribus ſtatutis attexuit Harduinus ſuæ collectionis *tom. 10. col.1969.*: Apoſtolica itidem confirmatione roborata ſuere duo Concilia Provincialia Beneventana, annis 1693 & 1698., habita a Vincentio Maria Cardinali Urſino, Archiepiſcopo Beneventano, qui poſtea ſummus Pontifex eſt renuntiatus, aſſumpto nomine Benedicti XIII., quod videre eſt in collectione Conciliorum Provincialium Beneventanorum, edita Romæ 1724. *pag. 577. & 604.*: Idemque Benedictus, cum ſupremum Pontificatum teneret, nonnulla approbavit Concilia Provincialia, uti Avenionenſe, celebratum anno 1725., atque Ebredunenſe anni 1727.: Et Nos ipſi, poſtquam ad Petri Cathedram evecti fuimus, confirmavimus Synodum Provincialem, coactam in Monte Libano, per noſtras Apoſtolicas litteras datas 1. Septembris 1741., & evulgatas, unacum Actis Conſiſtorii ſemipublici, habiti 13. Julii 1744.

5 Quibus poſitis, poſſet quis dubitare, an prædicta Provincialia Concilia ab Apoſtolica confirmatione vires accipiant, univerſam obligandi Eccleſiam, perinde ac ſi eſſent Conſtitutiones Pontificiæ, juxta illud Juſtiniani effatum *in leg.1., Cod. de vet. jur. enucl.*: *Omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem noſtram impertimur*; Sed hanc difficultatem diluunt Suarez *lib.4. de legib. cap.6. num.10.*, & Fagnanus *in cap. Canonum ſtatuta, num.13. de Conſtitut.*, opportune monentes, confirmationem, robur quidem adjicere actui confirmato, ſed nequaquam illum extendere, niſi aliter Superior expreſſerit, ſicuti arg. *leg. Aurelius &c. de liberat. Legat.*, docet Baldus *in leg.1. in fin. Cod. Si adverſ. rem judic.*, ex quo concludunt, prædictorum Con-

Conciliorum decreta, quamquam a summo Pontifice approbata, nisi sint clausa in corpore juris communis, de quibus dumtaxat loquebatur Justinianus, provinciæ limites non prætergredi; quod reapse de præfatis Conciliis Provincialibus Mediolanensibus a Gregorio XIII. confirmatis, omnes Doctores sentire, idem Fagnanus observat.

6 Non omnia autem, quæ hucusque de Provincialibus dicta sunt, nostris congruunt Dioecesanis Synodis; harum quippe Constitutiones statim possunt ab Episcopo publicari, quin ulla obstringantur obligatione, illas transmittendi ad sacram Congregationem Concilii, ejusque expectandi judicium. Haud equidem ignoramus, Antonium Mariam Gratianum, Episcopum Amerinum, suam, quam sæpius laudavimus, Synodum habitam anno 1595., typisque Venetis an. 1597. impressam, inscripsisse Clementi VIII., atque in epistola nuncupatoria, ita Pontificem allocutum: *Cum igitur mihi antiquissima cura fuerit, quamquam diu, ac varie interpellata, dioecesis hujus Synodum habere, quæ habita his triginta annis non erat, in eaque omnem morum, atque Ecclesiasticarum rerum rationem maxime ex Tridentini Concilii præscriptis condere, constituereque, incessit animum cogitatio volumen ipsum decretorum, priusquam ederem meis, ad te mittendi, tibique dicandi. Non quidem eo consilio, ut fulgorem, ac majestatem nominis tui præferens, quasi commendatius, inde spectatiusque prodiret, sed, cum sancire, atque promulgare hujus generis quicquam, non ante probatum tibi, fas jusque nemini sit, ut tuo arbitrio, tuæ ditioni, qua debeo fide, reverentiaque subjicerem. Id demum habiturus ratum, sanctumque, quod tu, cujus haud dubie cælesti afflatu voluntas regitur, cuique cælestis numinis instar est, sanciendum, comprobandumque esse censueris*; Verum hæc unice referri debent ad Gratiani obsequium, & reverentiam, erga Sedem Apostolicam, non vero ad necessitatem consulendi summum Pontificem, ejusque approbationem obtinendi: Siquidem, si jus commune spectemus, ab hoc liberam habet Episcopus facultatem, ferendi, & promulgandi leges, quas opportunas duxerit ad rectam suæ dioecesis administrationem, independenter ab ulla Superioris confirmatione, uti bene Suarez *cit. cap. 6. num. 9., & 10.*; Si vero consideremus, paulo ante indicatam Sixtinam Constitutionem, hanc solum loqui, animadvertimus, de Synodo Provinciali, cujus Acta, ante promulgationem, recognoscenda, statuit a sacra Congregatione Concilii; Nequaquam autem complecti deprehendimus decreta Synodi Dioecesanæ, de quibus nihil de novo decernit, sed cujuslibet Episcopi prudentiæ, atque arbitrio, cui antea permittebantur, ea relinquit. In hac sententia fuit sacra Congregatio Concilii, quæ rogata, ut recognosceret Acta Dioecesanæ Synodi Strangolensis, die 17. Junii 1645. respondit, *se non consuevisse revidere, & approbare, nisi Synodos Provinciales, ex Constitutione Sixti V., & quod idcirco Episcopus uteretur jure, sibi, ex sacro Concilio, competente (lib. 17. decretor., pag. 484.)*; Quocirca, in hac nostra Commentatione, falli jam diximus Cardinalem de Luca, & Van-Espenium, asserentes, Dioece-
cesa-

cesanas Synodos robore, & efficacia carere, nisi a prædicta sacra Congregatione approbentur.

7 Compertum præterea Nobis est, non deesse Episcopos, qui suas Constitutiones in Synodo promulgandas, ad aliquem virum doctum, rerumque Ecclesiasticarum apprime peritum, in Urbe commorantem mittant, ejusque de illis consilium, & judicium exquirant; aut etiam aliquem Cardinalem, sacræ Congregationi Concilii adscriptum enixe rogent, ut eas legat, & corrigat, quod sæpius a Nobis, cum in minoribus essemus, factum reminiscimur, ut amicorum Antistitum indulgeremus petitionibus; At hæc ab Episcopis ex mera fiunt cautela, ut nimirum sui Cleri, & populi querimoniis aditum occludant, non ex ulla, qua teneantur obligatione: neque enim iidem sacræ Congregationis judicialem sententiam, sed peculiaris personæ judicium expetunt, & consilium: Sacram quippe Congregationem non solere Dioecesanas Synodos recognoscere, nisi, adversum ejusdem decreta ab aliquo fuerit appellatum, & modo ab ipsamet accepimus, & asseruit Cardinalis Carafa, ejusdem olim Præfectus, in sua epistola, anno 1586. ad quemdam Episcopum data, quæ a pluribus refertur Auctoribus, & novissime edita est a Miglioruccio *instit. Canonic. lib.*1. *tit.*3. *num.*26. *pag.*33., cujus verba sunt: *Non est in more positum apud Patres Illustrissimos, qui Tridentini Concilii decretis interpretandis præfecti sunt, Dioecesanas Synodos recognoscere, sed Provinciales tantum emendare: Quare, ut voluntati, atque Pastorali Amplitudinis tuæ zelo, in tuæ Synodi correctione, quoquo modo satis per me fieret, illud pro mea in te, & Ecclesiam tuam charitate mihi sumpsi, ut Synodum ipsam percurrerem, simulque ea adnotarem, quæ notatu digna visa sunt, quemadmodum licebit in extremis ipsis Synodi pagellis, ubi nostras animadversiones adscripsimus, inspicere. Quod superest, tu, Clerusque tuus, in tot salutarium Constitutionum observationes naviter incumbite: memores unam, optimamque legem esse legum observantiam. Valete in Domino.*

C A P U T IV.

De Synodalium Decretorum promulgatione, &, quam in dioecesim inducunt, obligatione.

1 CErtum est ad legis substantiam pertinere ipsius legis promulgationem, qua ad totius Communitatis notitiam devenire queat *leg. Leges sacratissimæ, cod. de legib.*, *& rub. Novell.* 66.: Etenim cum lex sit regula morum, non uni, aut alteri personæ, sed toti proposita Communitati, debet omnibus ita significari, ut ad omnium aures pervenire valeat, quod aliter fieri nequit, quam per ejusdem legis promulgationem. Modus autem, quo hæc promulgatio sit facienda, non est speciatim a jure præfinitus: quare merito Suarez *lib.*4. *de legib. cap.*15. *num.*8., asserit, leges ab Episco-

Episcopis latas, sufficienter promulgari, si aut publice legantur in ecclesia Cathedrali, aut voce præconis in platea civitatis adstantibus significentur, aut scriptæ affigantur in loco publico, ad hoc designato. Quinimmo, si statuta Synodalia non populum, sed solum respiciant dioecesis Clerum, alia non indigent publicatione, ab ea distincta, quæ fit in ipsa Synodo, cui interest præcipua pars ejusdem Cleri: Siquidem Innocentius III. *in cap. Ad hæc, de postulat. Prælat.* disjunctive ait, legis vinculum in omnes protendi, *Cum solemniter editur, aut publice promulgatur*; Nulla autem lex magis solemniter editur, ea, quæ fit in consessu præcipuæ partis eorum, in quos fertur.

2 Facta porro Synodalium Constitutionum promulgatione, nullius temporis determinatum spatium interfluere necesse est, ut illæ parendi obligationem inducant; sed statim unumquemque ligant, qui earumdem notitiam, quoquo modo habuerit. Licet enim in jure civili cautum sit, leges Imperiales non obligare, nisi post duos menses ab earumdem promulgatione, in singulis provinciis factam, juxta Textum *cit. Novell. 66., ejusque rubr.*; & insuper disputetur inter Doctores, an idem locum habeat in legibus Pontificiis, pro universa Ecclesia latis, in qua quæstione, affirmativam sententiam tuentur Navarrus *manual. cap. 23. num. 44.*, Sotus *lib. 1. de just., quæst. 1. art. 4.*; Negativam vero propugnant Suarez *lib. 3. de legib., cap. 18.*, & *lib. 4. cap. 15.*, Menoch. *de Arbitrar. cas. 185., num. 8.*, aliique magis communiter; omnes tamen fatentur, legem latam ab Inferioribus, nisi aliud ipsemet Legislator decernat, statim post promulgationem, unumquemque afficere; quod tanquam certum ponunt Ostiensis *in Summ. tit. de Constit., §. Quando*, Navarrus *cit. loc.*, & *consil. 1. num. 16. de Constit.*, Suarez *cit. cap. 18. num. 9.*, Azor. *instit. part. 1. lib. 3. cap. 3. q. 2.*

3 Neque ad declinandum Synodalium Constitutionum vinculum prodesse potest auctoritas Gratiani, qui initio *dist. 18.* scripsit: *Episcoporum Concilia sunt invalida ad definiendum, & constituendum, non autem ad corrigendum. Sunt enim necessaria Episcoporum Concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ, etsi non habeant vim Constitutionis, habent tamen auctoritatem imponendi, & indicendi, quod alias statutum est, & generaliter, seu specialiter observari præceptum*; Hæc siquidem nimium inconsiderate, atque oscitanter a Gratiano prolata, observat ibidem Glossa *v. Constituendum*, inquiens: *Hoc non est verum, quia Episcopi bene possunt condere canones Episcopales, & Archiepiscopus Provinciales: quia quilibet populus, & qualibet Ecclesia sibi potest statuere aliquod jus*, adnotavitque Cabassutius *in theor., & prax. jur. Canon. cap. 1. in fin.*, ubi Gratiani errorem redarguit: Etenim cum Episcopi *positi sint a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei*, *Act. 20.*, iisque collata sit potestas solvendi, & ligandi *Matth. 18.*, sive hæc sit immediate a Christo Domino, sive a summo Pontifice, nemo, salva Fide, potest jurisdictionem illis abjudicare, suas oves legibus obstringendi, quibus obtemperare cogantur, quod ex iis liquet, quæ *lib. 1. cap. 4.* & *lib. v. cap. 4.* diximus, &

late probat Suarez *lib.4. de legib. cap.4.* : Quocirca apud omnes Juriſtas, principii loco eſt, Synodales Conſtitutiones facere jus particulare, ab omnibus obſervandum, qui in Conſtituentis territorio degunt, Rota *cor. Seraphino deciſ.* 813. *num.* 3., *deciſ.*14. *num.*7., *deciſ.*15. *num.*6., *deciſ.*16. *num.*9., *deciſ.*18. *num.*13., *lib.*14. *ad Ornat. Card. de Luca, & deciſ.* 471. *num.*5. *part.*14., *deciſ.*212. *num.*3. *part.*15., *deciſ.*163. *num.*18. *part.*17. *recent.*, *deciſ.*123. *num.*14. *cor. Herrera, deciſ.* 7. *num.*19. *cor. Molines*, & proſequitur Romaguera *ad Conſtitutiones Synodales Gerundenſes lib.*1. *tit.*1. *cap.*1. *num.* 35. *& ſeqq.*

4 Ex eo porro, quod poteſtas ferendi leges ſit in Epiſcopis, aut immediate a Chriſto, aut a ſummo Pontifice, cui eſt a Chriſto immediate collata, neceſſario etiam conſequitur, earum firmitatem nequaquam pendere a populi acceptatione, ſed ab unico Legiſlatore vires ſortiri, qnibus, unnmquemque, quantumvis reluctantem conſtringant, niſi forte a juſtitia certo deficiant, ex cujus defectu ſint irritæ, qnemadmodum bene perpendit Suarez *cit. lib.* 4. *de legib. cap.*16. *per tot.*, ubi merito etiam animadvertit, oppoſitam opinionem, quam aliqui auſi ſunt venditare, componi non poſſe cum fide, qna credimus Eccleſiæ regimen fuiſſe a Chriſto commiſſum Romano Pontifici, in cujus ſolicitudinis partem ceteri vocati ſunt particularium Eccleſiarum Antiſtites.

5 Quod ſi quis legis *ſubjectum*, ut ajunt, hoc eſt perſonas inqnirat, quæ Diœceſanæ Synodi decretis ligentur, paucis reſpondetur, ad eorumdem obſervationem adigi quotquot incolunt Epiſcopi diœceſim, cujuſcumque ſint ſtatns, & conditionis, niſi ſpeciali privilegio ab ejuſdem ſubtrahantur juriſdictione, Suarez *lib.*4. *de legib. cap.* 19. *num.* 5. Qninimmo Regulares, eorum exemptione non obſtante, parere coguntur Diœceſanæ Synodi ſanctionibus, in iis, qnæ reſpiciunt Curam animarum, aut Sacramentorum adminiſtrationem, juxta decretum Tridentini *ſeſſ.*25. *cap.* 11. *de Regular.*, atque Apoſtolicas Conſtitutiones, Concilii textum explicantes: Decretis pariter ſubjiciuntur, quæ materiam concernunt, in qua ſubſnnt juriſdictioni delegatæ Epiſcopi, juxta deciſionem Innocentii IV. *in cap.* 1. *de Privileg. in* 6.: *Salvis nihilominus caſibus aliis, in quibus eos Epiſcoporum juriſdictioni ſubeſſe, Canonica præcipiunt Inſtituta*, quod prolixius explicuimus *lib.*7. *cap.*41. *num.*4., *& ſeqq.*. Notat præterea idem Suarez *eod. lib.*4. *cap.*20. *num.*10., aliquando, ad evitandum ſcandalum, & fugiendam difformitatem a ceteris diœceſeos membris, teneri Regulares obtemperare Conſtitutionibus Synodalibus, a quibus ceteroquin, ratione ſnæ exemptionis, eſſent ſolnti; Quamvis ſimul advertat, non ſemper illas tranſgredientes fieri gravis culpæ reos, ſicuti ceteri, qni Epiſcopali Juri plene ſubduntur.

6 Aliqui nihilominus Doctores, quos citant Azor. *inſtit. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 19. *quæſt.* 2., & Diana *part.*1. *tract.*9. *reſolut.* 36., *& part.*10. *tract.*11. *reſolut.* 36., ſpecialem quæſtionem movent de jejuniis, ab Epiſcopo, vel

per

per edictum, vel per Synodalem Constitutionem, toti diœcesi indictis, ad quæ religiose servanda, etiam Regulares compellunt: Durum quippe, & absonum illis videtur, Regulares, austerioris vitæ genus professos, licite posse iis diebus epulari, quibus, ceteris, inter quos versantur, est abstinentia præcepta. Addunt præterea nullum, quantum ad rem attinet, posse assignari discrimen, inter legem Episcopi indicentem jejunium, & legem, qua dies aliquis festus, per totam diœcesim celebrandus edicitur; huic autem posteriori obtemperare debere etiam Regulares, statuit Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 12. *de Regul.*: *Dies festi, quos in diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab Exemptis omnibus, etiam Regularibus, serventur*; unde inferunt, pari ratione, eosdem obstringi, lege jejunii, ab Episcopo lata. Verum Suarez *cit. loc. num.* 5., Azorius, & Diana *locis citt.*, Bonacina *de præceptis Eccles. disp. ult. quæst.* 1. *punct.* 6. *num.* 5., La-Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1274., Cardinalis Cozza *de jejunio part.* 3. *dub.* 4. *num.* 65. Pontas *in suo dictionar. V. Jejunium, cas.* 16. etiam a prædicta Synodali lege Regulares liberos pronunciant: semel enim posita eorum exemptione, ab Episcopi jurisdictione, nulla est efficax ratio, cur hoc speciali Episcopalis jurisdictionis actu ligentur; quod enim colere teneantur dies festos ab Episcopo præscriptos, sicuti & servare Interdictum ab eodem Episcopo promulgatum, id provenit ex peculiari sanctione Tridentini, quod, in hisce duobus casibus, Regulares supposuit jurisdictioni Ordinarii, a qua ceteroquin, in omnibus aliis, non nominatim exceptis, sunt prorsus exempti. Quod autem iidem Regulares austerioris vitæ genus elegerint, hoc probat utique, eos obligari ad jejunia, aliasque corporis macerationes, præscriptas in Regulis Ordinis, cui sunt adscripti, quæque insuper a Prælato Regulari, cui subsunt, forsan iisdem de novo indicantur, non autem probat adigi etiam ad jejunia, indicta ab Episcopo, aliove Prælato, cujus jurisdictioni, & imperio non subjacent: quinimmo quia plura sustinent onera cujuslibet Regularis Instituti propria, æquum non est, ut etiam alia cogantur subire, quæ suis Diœcesanis imponit Ordinarius loci, in quo degunt.

7 Verum, si in aliqua Regularium Communitate, antiqua invaluisset consuetudo, servandi jejunia, quæ Episcopus, sive in Synodo, sive extra Synodum, aliquoties indicit; nullus dubitat, ad ea deinceps servanda eamdem Communitatem compelli posse: tunc quippe jejunandi obligatio non oritur ab Episcopi jurisdictione, sed ab ipsa consuetudine, quæ vim habet inducendi legis obligationem; quemadmodum opportune monent omnes laudati Doctores. Similiter non ab Episcopi præcepto, sed a jure naturali jejunare coguntur Regulares, iis diebus, quos Episcopus jussit esse esuriales, si non jejunantes scandalum præbeant aliis, quod jam cum Suarez prænotavimus. Quocirca a culpa non excusamus eos Regulares, qui illis ipsis diebus, quibus tota diœcesis a vetitis cibis abstinet, ut Episcopi edicto morem gerat, ad suam ostentandam exemptionem, se splen-

dide epulatos, palam, & publice gloriantur: hæc enim vana oſtentatio non poteſt non afferre audientibus gravem offenſionem, præſertim ſi jejunium fuerit ab Epiſcopo imperatum, ex publica cauſa, puta ad placandum Deum, ut ingens aliquod malum, aut imminens mali periculum, a diœceſi avertat.

8. Capitula itidem exempta obnoxia ſunt Synodalibus Conſtitutionibus, quæ verſantur circa reformationem morum, & diſciplinæ, quod a ſacra Congregatione declaratum, teſtata ſunt Concilia Provincialia Mechlinienſe, & Namurcenſe, relata a Van-Eſpen *I. E. V. part. 1. tit. 18. cap. 4. num. 8.*, intacta in reliquis remanente eorumdem Capitulorum exemptione, quæ in hoc præcipue ſita eſt, ut Epiſcopus, extra viſitationem, procedere nequeat contra aliquem Canonicum, ſine duobus adjunctis, e gremio Capituli, ad normam Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 6. de reform.*; Quamvis eadem Capitula, ſine adjunctis, pro ſuo arbitrio, viſitare queat, juxta aliud ejuſdem Concilii decretum *ſeſſ. 6. cap. 4. de reform.*; quæ duo decreta, a Nobis expenſa, & invicem conciliata fuere, in cauſa Januen. Juriſdictionis, de qua *tom. 2. Theſaur. Reſolut. pag. 192. & ſeq.*

9. Difficultas de iis eſſe poteſt, qui de Epiſcopi diœceſi quidem ſunt, ſed extra diœceſim verſantur, mox tamen ad illam redituri; de his quippe dubitatur, an abſentiæ tempore diœceſanis Conſtitutionibus obſtringantur, cenſuriſque afficiantur in earumdem tranſgreſſores latis. Communiter vero reſpondent Doctores, particularibus loci ſtatutis non obligari, qui extra Statuentis territorium degit, juxta apertam deciſionem Bonifacii VIII. *in cap. final.*, *de Conſtit. in 6.*: *Statuto Epiſcopi, quo in omnes, qui furtum commiſerint, excommunicationis ſententia promulgatur, Subditi ejus, furtum, extra ipſius diœceſim committentes, minime ligari noſcuntur: cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune*, quæ eſt ſententia Pauli J. C. *in leg. final. ff. de juriſdict.* Aliud autem eſſe ajunt *de præcepto*, alicui ab Epiſcopo facto, ne e. g. aleis ludat, ſub pœna excommunicationis, ipſo facto incurrenda; eum quippe, cui tale præceptum injunctum eſt, ſi extra diœceſim aleis ludat, in excommunicationem incidere, iidem Doctores affirmant. Ratio diſcriminis eſt, quia lex, ſeu ſtatutum per ſe, & immediate reſpicit territorium, ſeu diœceſim, eique quaſi cohæret, ac proinde non poteſt conſtringere, qui extra territorium, ſeu diœceſim exiſtit; Præceptum vero afficit immediate perſonam, ejuſque veluti oſſibus hæret, quocumque terrarum diſceſſerit; S. Antoninus *part. 2. tit. 6. cap. 2. §. 2.*, Covarr. *in cap. Alm. mat. part. 1. §. 10. num. 3.*, Suarez *de legib. lib. 3. cap. 32. num. 1.*, *& lib. 4. cap. 19. num. 1.*, Layman *in cit. cap. final.*, *de Conſtit. in 6. num. 3.*, Pirhing *ad eumd. tit. de Conſtit. num. 55. & 59.*

10 Verum prædicta communis aſſertio limitanda eſt in illo, qui e diœceſi egreditur; ſolo animo declinandi Synodalis ſtatuti obligationem: quamvis enim nonnulli Doctores, etiam hunc a Statuti vinculo ſolutum arbitrentur, melius tamen eum, in legis fraudem diſcedentem, legis vinculum

lum secum ferre, eoque constrictum manere, defendunt Manuel *tom. 1. Summ. cap.* 219. *num.* 12., Vasquez *in* 3. *part. quæst.* 98. *art.* 2., Rebell. *de oblig. just. lib.* 2. *quæst.* 7. *sect.* 3. *num.* 16., Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 11. *num.* 9. Neque hodie fas esse videtur, ab hac sententia recedere, postquam sacra Congregatio Concilii, illegitimum pronuntiavit matrimonium, non servata Tridentini forma, ab iis celebratum, qui solo animo illud clandestine contrahendi, recesserunt e loco, ubi Tridentinum est promulgatum, & se ad locum contulerunt, in quo promulgatum non est; quam declarationem, sua roboratam auctoritate, Urbanus VIII. inseruit Brevi, ad Archiepiscopum Coloniensem dato, anno 1627., uti narrat Cardinalis de Lugo *lib.* 1. *respons. moral. dub.* 36. eidemque declarationi aliæ plures consonant decisiones, quæ ab eadem Congregatione prodierunt, diligenter a Nobis collectæ, & relatæ *in nostra Notific.* XXXIII. *num.* 8. *& seq.*: Etenim cum neque sacræ Congregationi, neque summo Pontifici in animo fuerit, novam rogare legem, sed præexistentem, jam a Tridentino indictam, explicare, jam exinde conficitur, ex utriusque sententia, qui, in legis fraudem, e loco se subducit, ubi ea viget, sub lege nihilominus comprehensum, ejusque nexu devinctum manere. Accedit, quod Clemens X. in Constitutione, quæ incipit *Superna*, edita 21 Maji, & publicata 2. Augusti 1670., declaravit, posse Regularem in diœcesi, in qua ad excipiendas Confessiones est approbatus, *Confluentes ex alia diœcesi, a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessarius est approbatus, absolvere, nisi eosdem Pœnitentes noverit in fraudem reservationis, in alienam diœcesim, pro absolutione obtinenda migrasse*; ex quo iterum manifestum fit, dolum, & fraudem nemini patrocinari, ad evadendum legis vinculum; eamque fraudem vere ab illo committi, qui, solo animo legem eludendi, e loco se proripit, ubi illa viget.

CAPUT V.

Quibus modis cessare possit obligatio inducta a Synodali Statuto.

1 Siquidem de essentia legis est perpetuitas, in eo sensu, quem fuse explicat Suarez *lib.* 1. *de legibus cap.* 10. *per tot.*; certum proinde est Synodales Constitutiones, nisi revocentur, in suo robore permanere, quamvis Episcopus, a quo sunt editæ, e vita decesserit, aut se Episcopatu abdicaverit, aut ad aliam sit translatus Ecclesiam, quod apud omnes Canonistas indubitatum, asserunt Barbosa *de offic. & potest. Episc. par.* 3. *allegat.* 93. *num.*23., Fagnanus *in cap. A nobis* 1., *a num.*5. *usque ad fin. de sent. excomun.*, Antonell. *de regim. Eccles. Episcop. lib.* 1. *cap.* 1. §.6. *num.*70., Card. de Luca *in adnotat. ad Triden. disc.* 30. *num.* 15., Reiffenstuel *ad tit. de Constit.* §. 4. *num.* 70., Romaguera *ad Constit. Synodal. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 29. Non ita certum est, an Episcopi morte cessent Sta-

 tuta,

tuta, ab eodem extra Synodum facta, & per simplex edictum promulgata: hæc quippe statim vires amittere, neque amplius urgere, autumant Bertacchin. *tract. de Episc. part.2. lib.4. decis.*15., Riccius *decis.* 149. *n.* 2. *p.* 1., Zerola *prax. Episc. p.* 1. *vers. Edicta §. Ad tertium*, Sperellus *For. Eccl. decis.* 14. *num.* 21. & 22., Barbosa *cit. loc.*, inde inferentes, per Episcopi obitum cessare casuum reservationem, nisi facta fuerit in Synodo. At melius alii, Episcopi statutis, etiam extra Synodum, audito tamen consilio Capituli, factis, & promulgatis, eamdem attribuunt perpetuitatem, quam omnes concedunt Synodalibus Constitutionibus: Siquidem etiam illa suas vires, & efficaciam unice mutuantur ab auctoritate, & jurisdictione Episcopi, quæ eadem prorsus est, sive in Synodo, sive extra Synodum, exerceatur. Accedit expressa decisio Gregorii IX. *in cap. ultim. de offic. Legat.*, ubi ait: *Nemini dubium esse volumus, quin Legatorum Sedis Apostolicæ statuta, edita in provincia sibi commissa, durent tanquam perpetua, licet eadem postmodum sint egressi*: Nam si statutum Legati perseverat, postquam ejus jurisdictio, per egressum e provincia, est extincta, idem dicendum esse de quolibet Episcopi statuto, merito ibidem observat Glossa *vers. Statuta*, quam sequuntur Jason *in leg. Stipulationum*, *ff. de verb. oblig. num.* 3. & 4., Federicus de Senis *consil.*16., aliique, quos allegat Reiffenstuel *cit. tit. de Constit. §. 4. num.* 70., ubi simul docet, hanc eamdem potestatem condendi statuta, in perpetuum duratura, competere Capitulo, vacante Sede Episcopali.

2 Quod autem diximus, Synodales Constitutiones esse perpetuas, non est ita accipiendum, quasi nequeant ab eodem Episcopo, ejusve Successore revocari: Etenim perpetuæ dicuntur, hoc tantum nomine, quod scilicet sint regulæ stabiles, propositæ Communitati, quæ moraliter eadem perseverat; atque insuper, quia, spectata earumdem natura, durant post mortem Legislatoris, nisi ab ipsomet, aut a Successore abrogentur; nequaquam verò perpetuæ dicuntur, quasi sint immutabiles; cum interdum novæ emergentes rerum circumstantiæ illas delendas, atque abrogandas suadeant, uti bene ratiocinatur Suarez *cit. cap.* 10. *num.* 15. Quare, si postremæ Synodi decreta aliis adversentur, quæ in prioribus fuerant edita, posterioribus erit inhærendum; quia jus posterius derogat priori, quemadmodum ad rem ponderat Cardinalis Jacobatius *de Conciliis lib.* 6.; ad quod allusit etiam Sanctus Augustinus *lib.* 2. *de Baptismo contra Donatistas* scribens *cap.* 3. *num.* 4. (*tom.* 9. *oper. col.* 98.): *Sæpe priora a posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*.

3 Præter revocationem verò a Legislatore, ejusve Successore factam, alii duo sunt modi, quibus diœcesεos incolæ Synodalium Constitutionum jugum excutere possunt: primò, si nunquam illas, earumve aliquam moribus recipiant, seu observare incipiant: secundò, si postquam receptæ fuerant, per contrariam consuetudinem, ab earumdem vinculo se solvant.

vant. Ad primum, quod attinet, quanquam leges, potissimùm Ecclesiasticæ, a populi acceptatione minime pendeant, attamen cum eædem nunquam a populo recipiuntur, peccant quidem eas non recipientes, sed tandem desinunt obligare; quoniam præsumitur, nolle Legislatorem, cum maximo animarum dispendio, suæ legis vinculo diu irretitam tenere Communitatem, quæ nunquam passa est, se eo constringi, uti bene ratiocinatur Suarez *lib. 4. de legib. cap. 16. num. 9.* Quantum vero temporis necessarium sit, ut lex nunquam usu recepta censeatur tacite revocata, litigant Doctores. Certum solum videtur, nullum temporis spatium esse necessarium, quando Legislator scit, suam legem non recipi, &, cum commode possit ejusdem observationem urgere, dissimulat, tacetque, neque in transgressores animadvertit; tunc quippe, post paucos actus a Superiore toleratos, præsumitur, quod idem per hanc ipsam conniventiam, suam legem tacite revocet, nolitque ea obstringere Communitatem, cui displicet, Suarez *cit. loc. num. 10. & 12.* At difficultas est, quando lex ab initio respuitur, ignorante Legislatore. Ne in hoc rerum eventu quidem, ullum determinatum temporis intervallum necessarium existimant Felinus *in cap. 1. num. 13. de treug. & pac.*, & Henric. *in tract. de Synod.*, *art. 2. num. 63.*, quorum sententia, post paucos transgressionis actus, prudentis viri judicio definiendos, censetur pariter lex abrogata. Alii e diametro oppositi, quos sequitur Fagnanus *in ead. cap. de treug. & pac.*, legem, etsi nunquam usu receptam, urgere nihilominus putant, donec non effluxerit tempus quadraginta annorum, intra cujus spatium, quotquot legi non parent, cujus materia sit gravis, a gravis culpæ reatu non excusant. Alii demùm, quorum opinionem *practice certam* arbitratur laudatus Suarez *num. 11.*, docent, ad delendam legem, quæ nunquam a Communitate servari cœperit, necessarium, & sufficiens esse decennium: nam ex una parte, ejusmodi temporis spatium satis est, ut consuetudo, seu præscriptio dicatur longi temporis, juxta Glossam *in cap. ult., de consuetud. in 6.*; atque ex alia, brevius tempus videtur exigi, ut lex, nunquam usu recepta, desinat obligare, quam requiritur ad abrogandam legem, quæ diu fuit moribus comprobata: cum autem ad hoc postremum requiratur, ad summum, tempus quadraginta annorum, ut statim dicemus, videtur ad primum, satis abunde esse decennium.

4. Cum vero agitur de lege, jam populi moribus firmata, ad illam, contraria consuetudine abrogandam, communiter exigunt Doctores quadraginta annorum spatium; quoniam tantum temporis necessarium est, ad præscribendum contra Ecclesiam, per textum *in cap. De quarta*, aliisque *de præscript.* Verum plerique ex recentioribus non improbabiliter opinantur, satis esse consuetudinem decem annorum: nam, teste Suarez *lib. 7. de legib., cap. 18.*, apud omnes in confesso est, tanti temporis consuetudinem vires habere abrogandi legem civilem, nec contrarium reperitur sancitum pro lege Canonica: neque enim (ajunt hujus sententiæ

Patro-

Patroni) exemplum præscriptionis, per quam aufertur ab Ecclesia jus proprietatis, sive in re, sive ad rem, puta jus percipiendi Decimas, comparari potest consuetudini, per quam, sine Ecclesiæ detrimento, ejusque Bonorum jactura, tollitur obligatio legalis; secus quippe lex lata a Romano Pontifice non posset abrogari, nisi per consuetudinem centum annorum; tantum enim temporis requiritur, ad præscribendum, contra Bona, & jura Ecclesiæ Romanæ *cap. Ad audientiam 13.*, & *cap. Si diligenti 17.*, *de præscript.* Ita ratiocinantur Lessius *lib. 2. de just. & jur. cap. 6. num. 46.*, Cardinalis de Lugo *de just. & jur. disput. 7. sect. 6. num. 94.*, Pirhing *ad tit. de consuetud. §. 6. num. 39.*, aliique ab his citati.

5 Quod porro dicimus, legem, sive nunquam receptam, sive receptam, contraria consuetudine deleri, intelligendum est, dummodo consuetudo ceteras habeat conditiones, quæ a jure in ea exposcuntur, præcipue *in can. Veritate, cum seqq., dist. 8.*; *cap. Ad nostram*; & *cap. fin. de consuetudine*; & primò quidem, ut sit rationabilis, hoc est neque juri Divino, neque naturali contraria, nec expresse a jure reprobata, aut in Legislatoris contemptum invecta; deinde, ut a majori Communitatis parte libere, & sponte sit inducta, pluribusque, ac continuis actibus frequentata, animo legem tollendi; ac demum, ut adsit consensus Legislatoris; non quidem expressus, & *personalis*, qualem cum aliis necessarium voluit Pontius *lib. 6. de Matrim.*, *cap. 6. num. 7.*, sed consensus legalis, & juridicus, qui nimirum jam habetur per leges, & canones, omnem consuetudinem, populi moribus inductam approbantes, eique vires tribuentes, abrogandi legem, quod communissime sentiunt Doctores, congesti a Suarez *cit. lib. 7. cap. 18. num. 14.*

6 Si itaque incidat quæstio, an Constitutio Synodalis desierit obligare, eo quod, aut tolerante Episcopo nunquam fuerit ab aliqua Communitate recepta, aut postquam fuerat moribus comprobata, contraria consuetudine sit deleta, res erit decidenda, juxta indicatas doctrinas, quas prolixius exornant juris Canonici Interpretes *ad tit. de consuetud.*

7 Hactenus de cessatione legis in communi; verum, manente legis obligatione, quoad totam Communitatem, potest quis a legis vinculo subduci, per dispensationem a Superiore impetratam; quam quidem dispensationem, si sermo sit de lege, seu Constitutione Synodali, obtineri posse ab Episcopo, qui legem tulit, ejusque in Episcopali Cathedra Successore, nemo ambigit; omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, juxta *reg. 1. juris*, quam ad rem perpendunt Navarrus *in Summ. cap. 25. num. 74.*, Azorius *instit. p. 1. lib. 5. cap. 15. q. 3.* Suarez *lib. 6. de legib. cap. 15. num. 8.*, Barbosa *de offic. & potest. Episc. allegat. 34. num. 2. & 3.* Neque ad aliquem eximendum a Synodalis statuti observatione, tenetur Episcopus exquirere consensum, aut consilium Capituli, quanquam de ejusmodi consilio illud ediderit: Jura enim potestatem dispensandi uni committunt Episcopo, nulla facta Capituli mentione,

tione, *cap. At si Clerici*, *§. de adulteriis*, *de judiciis*; *cap. Cum ex eo*, *de elect. in 6.*, quod aliis allegatis, ponderat Suarez *cit. loc. num.* 10., & prosequitur Romaguera *ad Constit. Synod. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 32. Ut tamen licite dispensationem elargiatur, justa requiritur causa; Siquidem recta ratio suadet, neminem esse a communi lege, absque legitima causa, eximendum, præsertim, si dispensatio uni concessa, aliis causam præbeat obloquendi de Superiore, quasi sit acceptor personarum, Navarrus *cit. cap.* 25. *num.* 5., Azorius *cit. cap.* 15. *q.* 3. *in fin.*, Suarez *eod. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 4. *& seqq.*, Barbosa *cit. loc. num.* 5. Dispensationem vero super propria Constitutione, etiam sine justa causa datam, validam, propugnant Doctores, quos adducit, & sequitur Suarez *eod. lib. cap.* 19. *num.* 6. *& seqq.*; qui tamen oppositum tenent, quando Inferior, aut ex privilegio, aut epikeja relaxat legem a Superiore latam, puta, cum Episcopus aliquem eximit a lege summi Pontificis; hanc enim dispensationem, nulla urgente justa causa, ab Inferiore concessam, non solum illicitam, sed invalidam, omnes Doctores pronuntiant; quia non censetur Superior potestatem dispensandi, super sua lege impertiri, nisi ex causa rationabili; ac proinde, qui, hac non existente, dispensationem elargitur, suæ potestatis limites prætergreditur, Abbas *in cit. cap. At si Clerici*, *num.* 10. *de judic.*, Barbosa *cit. allegat.* 34. *num.* 1. *in fin.*, Reiffenstuel *ad tit. de Constitut. §.* 18. *num.* 178., aliique communiter.

8 Non eo tamen jure, quo suæ Diœcesanæ, relaxare potest Episcopus Constitutionem Synodi Provincialis: hæc quippe condita est a cœtu Episcoporum, tanquam constituentium unum mysticum corpus, altioris jurisdictionis, quam in singulis reperiatur Episcopis; ac propterea censetur lex lata a Superiore, cui Inferior, jure ordinario, nequit derogare, Suarez *lib.* 6. *de legib. cap.* 15. *num.* 4.; & quoniam etiam Archiepiscopus, quamvis Concilio Provinciali præsideat, attamen est illo inferior; a Metropolitano enim ad Concilium Provinciale, tanquam ad Superiorem appellari posse, ait Gloss. ult. *in cap. penult. de appellat. in* 6., hinc recte infert idem Suarez *ibid. num.* 5., neque Archiepiscopum potestatem habere, relaxandi, seu aliquem, per dispensationem, solvendi a vinculo Constitutionis, editæ a Concilio Provinciali. Quocirca recte ait Cardinalis Cozza *de jejun. part.* 3. *art.* 9. *dub.* 1. *num.* 5., neque Episcopo, neque Archiepiscopo jus esse abrogandi obligationem jejunii, in Provinciali Synodo indicti.

9 Unam hic difficultatem movent Bottus *de Synodo part.* 2. *art.* 4. *n.* 12., & Barbosa *cit. alleg.* 34. *num.* 7., num scilicet integrum sit Episcopo, aut prorsus delere Constitutiones Synodales a se factas, aut aliquem, ex justa causa, ab illis eximere, quando eædem, auctoritate summi Pontificis sunt confirmatæ. Verum, cum ex dictis liqueat, Constitutiones Synodi Diœcesanæ non solere a summo Pontifice confirmari, si quæstio circa eas dumtaxat versaretur, inutilis foret, & supervacanea; At siquidem etiam

de Con-

de Constitutionibus Synodi Provincialis, quas nonnunquam Pontificia auctoritate roborari diximus, dubitari potest, an Apostolica confirmatione munitæ, nihilo tamen minus abrogari queant in alia Provinciali Synodo, idcirco operæ pretium est aliquid de hac controversia delibare. Non una est hac in re Auctorum sententia. Baldus *in leg. Omnium, cod. de testam.* universim docet, statutum Inferioris, a Superiore confirmatum, non posse deinceps, sine Superioris consensu, ab Inferiori revocari. Oppositum sentit Bartolus *in ead. leg. Omnium*, ubi expresse tradit, confirmationem Superioris nullum præbere obstaculum Inferiori, quominus legem a se rogatam, pro suo libito, revocare queat. Uterque tamen melius alibi suam aperit mentem: Baldus enim *in leg. Ex placito, num.* 12. *& seqq. cod. de rer. permut.*, & Bartol. *in leg. Omnes populi, ff. de just. & jur.* duplicem distinguunt legis confirmationem; unam vocant *essentialem*, alteram *accidentalem*; essentialem dicunt, quæ est necessaria, ut Inferioris statutum vires habeat obligandi; quod contingeret, si Inferior, nisi fulciretur auctoritate Superioris, potestatem non haberet suos subditos novi statuti nexu obstringendi; Confirmationem accidentalem appellant, quando Inferior habet potestatem ferendi veram legem, quæ talis sit, viresque habeat obligandi, sed solum ad majorem ejusdem legis auctoritatem, & robur, confirmationem petit a Superiore. Hac porro distinctione præmissa, ambo docent, statutum primi generis, a Superiore confirmatum, non esse ab Inferiori revocabile; quoniam reputatur lex Superioris, lata ad petitionem Inferioris: Statutum vero secundi generis, siquidem etiam post Superioris confirmationem, adhuc censetur lex Inferioris, qui illius condendæ auctoritatem habebat, ajunt posse ab Inferiori revocari; quod probant *ex cit. leg. Omnium, cod. de testam.*, in qua decernitur, testamentum, licet confirmatum ab Imperatore, posse nihilominus a conditore revocari.

10 Aliam distinctionem adhibet Panorm. *in cap. Cum accessissent, de Constit. num.* 2., & *in cap. Dilecto, num.* 10. *de Præben.*: Aut, ait, statutum respicit dumtaxat favorem, & commodum statuentium, & tunc confirmatio, obtenta a Superiore statuentes non impedit, ne illud delere valeant: Etenim Innocentius III. *in dicto cap. Cum accessissent, de Constit.* rescribit, potuisse Canonicos Tullenses rescindere statutum, quod ipsimet condiderant, abolendi nimirum in sua ecclesia officium Primiceriatus, quanquam idem statutum fuisset ab Apostolica Sede confirmatum: Aut statutum pertinet ad publicum bonum, & tunc, inquit Panormitanus, sine consensu summi Pontificis, a quo fuerit confirmatum, non potest a statuentibus rescindi, aut relaxari; quoniam jam effectum est jus Superioris, cui nemo Privatus potest derogare *Leg. jus publicum, ff. de pactis; cap. Si diligenti, de foro competenti.*

11 Verum, ut alias prætermittamus Doctorum opiniones, quas recenset Suarez *lib.* 6. *de legib. cap.* 26., ceteris præferenda videtur sententia Fagnani *in cap. Si quis, a num.* 11. *usque ad* 24. *de confirmatione utili, & inutili*, ubi distinguendum docet inter confirmationem, quam vocant *in forma com-*

ma communi, & confirmationem *in forma specifica*. In forma specifica fieri dicitur, cui præmittitur causæ cognitio, & singula Statuta diligenter expenduntur, ac deinde, nulla adjecta conditione, auctoritate Apostolica, cum clausula *motu proprio, atque ex certa scientia* confirmantur. In forma communi confirmari dicuntur Statuta, quæ non singulatim examinantur, neque approbantur a Pontifice *motu proprio, & ex certa scientia*, atque Apostolicæ auctoritatis robur illis non adjicitur absolute, sed solum conditionate, videlicet, *Si juste, canonice, ac provide facta sint; & dummodo sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non adversentur*, quam postremam conditionem omnibus Statutorum confirmationibus, *in forma communi* hodie exprimi, atque apponi solere, idem Fagnanus *num.* 18. testatur. Jam vero, pergit Fagnanus, Statuto confirmato *in forma specifica*, cum naturam induerit legis Pontificiæ, nulli Inferiorum fas est derogare: Statutum vero confirmatum *in forma communi*, integrum est statuentibus delere, atque ab illius obligatione aliquem, ex justa causa, subtrahere: Etenim talis confirmatio nihil novi juris, aut efficacitatis illis tribuit, qua antea carerent. De prædicta duplici confirmationis specie, atque utriusque effectibus fuse agunt Suarez *lib.* 8. *de legibus cap.* 18. *per tot.*, Garzias *de Beneficiis*, *p.* 3. *cap.* 2. *num.* 231. *& seqq.*, Barbosa *ad cap.* 1., *& cap.* 4. *de confirmat. utili, vel inutili*, Pirhing. *eod. tit. num.* 3. *& seqq.*, atque *ibidem* Engel. *num.* 5., Reiffenstuel *num.* 4.

12 Dicendum nunc restat, an Synodalium Constitutionum vires infringantur, seu retardentur, ob interpositam ab illis appellationem ad Superiorem. Sed nullo negotio hæc difficultas eluitur; nam cum ejusmodi Constitutiones non unam, aut alteram personam, sed universam respiciant diœcesim, apud omnes in comperto est, interpositam ab illis appellationem non esse admittendam in suspensivo, quod late demonstrant Cappon. *discept.* 167. *num.* 4. *& seqq. tom.* 3., De Aste *in methodo sac. visit. part.* 5. *§.* 2. *num.* 24., Coccin. *decis.* 1486. *num.* 1. *&* 2., & *decis.* 1522. *num.* 1. *&* 2., Romaguera *ad Constit. Synod. Gerunden. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 46. Accedit, Synodales Constitutiones ad unum plerumque collineare scopum, correctionis nimirum, & reformationis morum, in qua materia sacri Canones non admittunt appellationem, nisi in devolutivo, per Textum *in cap. Irrefragabili, de offic. Ordin.*; *in cap. Ad nostram, de appellat.*, innovatos a Tridentino *in cap.* 1. *sess.* 22., & *cap.* 10. *sess.* 24. *de reform.*, quas quidem saluberrimas sanctiones Nos ad unguem servari jussimus in nostra Constitutione 48. *§.* 21. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 137.; Et quanquam Doctores hanc assertionem ita limitent, ut appellationi, etiam in suspensivo locum esse affirment, cum Episcopus, servato ordine judiciario, in aliquem animadvertit, atque in ejusdem correctione nimium excedit, a justitiæ, & æquitatis semita deflectens, juxta late deducta per Fagnanum *in cit. cap. Irrefragabili, num.* 6. *& seqq. de offic. Ordin.*, & *in cap. Ad nostram, de appellat. per tot.*; hæc tamen limitatio non afficit Synodales Constitutiones: hæ quippe non

non ſe habent per modum peculiaris ſententiæ, contra aliquem latæ, cui ſit præmittendus ordo judiciarius, ſed ſunt leges univerſim editæ ad Cleri, populique mores corrigendos, & reformandos, quas appellationem in ſuſpenſivo prorſus excludere, ſcite conſiderat Pignatellus *conſult.*72. *tom.*1.

13 Quanquam porro a Synodalibus Statutis, de jure, admitti poſſit appellatio in devolutivo, hæc tamen ipſa a prudenti Superiore non eſt ſtatim, atque ad cujuslibet querelam, admittenda, ne Epiſcopi deterreantur a ſuis cogendis Synodis, timore litium, quas poſtea ſubire cogantur, ob male feriatorum hominum, adverſus Synodales Conſtitutiones querimonias, & frivolas appellationes. Quare ad hæc præcavenda incommoda, cum appellatio interponitur ad ſacram Congregationem Concilii, ſatius erit, ut ejuſdem Secretarius Appellantes compellat ad deſignandas ſingulas Conſtitutiones, contra quas reclamant, eoſque ſimul adigat ad momenta rationum exponenda, propter quas eas irrationabiles, nimium graves, & oneroſas, aliove vitio contendunt infectas: hæc vero omnia idem Secretarius ſignificabit ſacræ Congregationi, quæ, in hunc modum rite inſtructa provide decernet, an appellatio ſit admittenda, an potius rejicienda, veluti inanis, & calumnioſa. Hæc methodus a Nobis, cum prædicto Secretarii munere fungeremur, adhibita fuit in gravi controverſia excitata, adverſus Synodum Fulginatenſem, habitam anno 1722. ab Epiſcopo Baptiſtello; eoque pacto ex innumeris cauſæ articulis, ab Appellantibus propoſitis, paucos ſelegimus, qui videri poterant aliqua diſcuſſione digni, eoſque dumtaxat ſacræ Congregationis judicio ſubjecimus, in quibus tamen iidem Appellantes ſuccubuerunt, cauſamque in omnibus obtinuit Epiſcopus, quod videre eſt in eadem Synodo typis impreſſa *pag.*285.

14 Hæc de Diœceſana Synodo, ad Epiſcoporum inſtructionem, utilitatem, & commodum, duximus adnotanda, quibus unum, veluti pro coronide adjicimus, videlicet cavendum eſſe Epiſcopo, ne ſub cenſurarum pœna injungat Clericis, ut Synodalium Conſtitutionum codicem ſibi emant: Etenim præter ea, quæ circa moderatum uſum cenſurarum in hujus Operis *lib.*7. *cap.*45. prænotavimus, ejuſmodi edictum, utpote ingerens aliquam ſuſpicionem turpis quæſtus, fuit expreſſe improbatum a ſacra Congregatione Concilii in cauſa Larinen. Decretorum Synodalium, die 30. Auguſti 1732., de qua *tom.*5. *Theſaur. Reſolut. pag.*387. *& ſeq.* Ne autem editæ Conſtitutiones, ullo unquam tempore in oblivionem veniant, conſultius erit veſtigia ſectari ſæpius a Nobis laudati Antonii Mariæ Gratiani, Epiſcopi Amerini, qui ſuis Clericis præcepit, ut Synodalia ſtatuta crebro pervolverent, memoriæ mandarent, ſibique diœceſim ſubinde viſitanti, exactam de illis rationem redderent: *Nam quemadmodum* (inquit) *magnopere illi collaudabuntur, quos ſtudioſe in eorum lectione verſatos intelligemus, ita quorum notabilis negligentia, tarditaſque viſa fuerit, pro eorum merito, acriter a nobis corripientur, atque objurgabuntur.*

F I N I S.

INDEX

RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hoc Opere de Synodo Diœcesana continentur.

A

B

BENEFICIUM.

BONA ECCLESIASTICA.

pœnas,

C

Canones.

Canonici.

CLERICI.

Constitutiones Synodales inutiles, et cavendae.

VA-

CONSTITUTIONES SYNODALES QUOAD EARUM PROMULGATIONEM, ET ROBUR.

CONTRITIO.

CON-

CONVENTUS.

D

DEGRADATIO.

EREMITAE.

EUCHARISTIA.

F

FE-

FIDES.

G

HAERE-

IM-

IMPEDIMENTUM.

JUDAEI.

JUDICES.

L

LEX.

 habet,

MULTA.

Trium

P

Parochi. Parochia.

Poenitentia.

PRAELATI.

empto

RESERVATIO.

SEDENDI ORDO IN SYNODIS.

SEMINARIUM.

Hanc

T

TESTES.

TITULUS.

V

VENATIO.

VESTES.

USURA.

FINIS.

EXCUDEBANT ROMAE
NICOLAUS ET MARCUS PALEARINI
ACADEMIAE CONIMBRICENSIS
BIBLIOPOLAE ET TYPOGRAPHI ROMANI
AD THEATRUM POMPEII
ANNO CIↃ. IↃ. CC. XLVIII. MENSE MAJI
SEDENTE
BENEDICTO XIV. PONT. OPT. MAX.
PONTIFICATUS EJUS
ANNO VIII.